የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት ረቂቅ መሪ ዕቅድ

ይዘት

ይዘት 2

የሰንጠረዥ ዝርዝር 7

የምስሎች ዝርዝር 7

የአጽርሆ ቃላት ፍቺ 7

ድርሞ 7

ክፍል I: የዘርፉ ስትራቴጅክ ሁኔታዎች 7

1.1 መግቢያ 7

1.2 ዘርፉ ያለበት ሁኔታ 7

1.3 የእቅዱ መነሻዎች 21

1.4 ስትራቴጅክ አቅጣጫዎች 21

1.5 የመሪ ዕቅዱ ዝግጅት አካሄድ 23

ክፍል II. የዕቅዱ ዓላማዎች 23

የግብርና ዘርፍ ርዕይ 23

የዕቅዱ ግብ፡ የግብርና ዘርፍ ዕቅድ ከሀገራዊ ኢኮኖሚው ጋር ያለው ትስስር 23

2.1 ስትራቴጅክ ዓላማ 1፡ገበያ ተኮር የሰብል ምርትና ምርታማነት ማሳደግ 24

2.1.1 ያደገ የተሻሻሉ ቴክኖሎጅዎችና አሰራሮች አጠቃቀም 31

2.1.1.1 የተሻሻለ ግብዓት አቅርቦት 32

2.1.1.2 በቴክኖሎጅዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/ከፊል አርብቶ አደር 33

2.1.1.3 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የቴክኖሎጅ ማፍለቅና ማላመድ 34

2.1.2 የተስፋፋ መካከለኛና ሰፋፊ የባለሀብት እርሻና ሆርቲካልቸር ልማት 34

2.1.2.1 ያደገና ውጤታማ የመካከለኛ እና ሰፋፊ እርሻ ልማት 34

2.1.3 የእህልና የሆርቲካልቸር ሰብል ልማት የትግበራ መስኮች 35

2.1.3.1 የሰብል ዝርያዎች አጠቃቀምን በስፋት ማሳደግ 36

2.1.3.2 የማዳበሪያ አጠቃቀምን ውጤታማነት ማሳደግ 39

2.1.3.3 የተሻሻሉ የሰብል አመራረት ዘዴዎች ማስፋት 40

2.1.3.4 የቅድመና ድህረ-ምርት ሜካናይዜሽን አጠቃቀምን ማስፋት/ማሻሻል 40

2.1.3.5 የድህረ-ምርት ቴክኖሎጂዎችን ማስፋትና ስርዓተ-ምግብን ማሻሻል 40

2.1.3.6 የሎጂስቲክስ ቴክኖሎጂዎች አቅርቦትንና አጠቃቀምን ማሻሻል 41

2.1.3.7 አዳዲስ ስነ ምህዳሮችን ለተፈላጊ አዳዲስ ሰብሎች በጥናት በመለየት ልማትን ማስፋት.. 41

2.1.3.8 በሰብል ልማት የመረጃ ሥርዓት ማዘመን 41

2.1.3.9 ለልማት የሚውልን ማሳ ሽፋንና ውጤታማነት ማሳደግ 42

2.1.4. የእህልና ሆርቲካልቸር ሰብል ጥበቃ 44
2.1.5 የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ልማትና ግብይት የትግበራ መስክ 46
2.1.6 የግል መካከለኛና ሰፋፊ ይዞታ ሰብል ልማት ትግበራ መስኮች 48
2.1.7 የሬጉላቶሪ አቅምን ማሳደግ 51
2.2 ስትራቴጅክ ዓላማ 2 ፡ ገበያ ተኮር የእንስሳትና አሳ ምርትና ምርታማነት 55
2.2.1 የተሸሻሉ የእንስሳትና ዓሣ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም ማሳደግ 61
2.2.1.1 የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል 61
2.2.1.2 የእንስሳት መኖና ውሃን በመጠን፣ በጥራትና በአጠቃቀም ማሳደግ 62
2.2.1.3 የተሻሻለ የእንስሳትና ዓሣ ግብዓት አቅርቦት 62
2.2.1.4 የእንስሳት በሽታዎችን መከላከልና መቆጣጠር አገልግሎት ማሳደግ 64
2.2.1.5 በእንስሳት ቴክኖሎጅዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አርብቶ አደር 66
2.2.1.6 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የእንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጅ 66
2.2.2 የተስፋፋ የባለሀብት እንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት 66
2.2.2.1 ያደገና ውጤታማ የግል ባለሀብት የእንስሳት ኢንቨስትመንት 66
2.2.3 የእንስሳትና ዓሳ ሀብት የትግበራ መስክ 68
2.2.3.1 የወተት ሀብት ልማት 68
2.2.3.2 የስጋ ሀብት ልማት 69
2.2.3.3 የዶሮ ሀብት ልማት 71
2.2.3.4 ዓሳ ሀብት ልማት 73
2.2.3.5 የማር ሀብት ልማት 76
2.2.3.6 የሀር ኩኩባ ሀብት ልማት 77
2.2.3.7 የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል 78
2.2.3.8 የእንስሳት መኖ ልማት 80
2.2.3.9 የእንስሳት ጤና 84
2.2.3.10 የእንስሳት ሬጉላቶሪ አቅምን ማጠናከር 91
2.2.3.11 የእንስሳት ሜካናይዜሽን አገልግሎት 95
2.3 ስትራቴጅክ ዓላማ 3፡ ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም 95
2.3.1 የተሻሻሉ የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና አሠራሮች አጠቃቀም 96
2.3.1.1 የተሻሻለ የተፈጥሮ ሀብት ግብዓት አቅርቦት 96
2.3.1.2 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የተፈጥሮ ሀብት የቴክኖሎጂ አቅርቦት 97
2.3.1.3 በተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ አሠራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አርብቶ አደር 97

2.3.1.4 የተሻሻለ የገጠር መሬት አስተዳደርና መሬት አጠቃቀም ሥርዓት 98
2.3.2 ያደገ የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀም 98
2.3.2.1 የተስፋፋ የመስኖ መሰረተ ልማት 98
2.3.2.2 የተሻሻለ የመስኖ አውታር አስተዳደርና ውሀ አጠቃቀም 99
2.3.3 የተፈጥሮ ሀብት የትግበራ መስኮች 99
2.3.3.1 ዘላቂ የመሬት አሰተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት 99
2.3.3.2 የተቀናጀ የተፋሰስ ልማትና አጠቃቀም 104
2.3.3.3 የጥምር እርሻ-ደን ልማት 107
2.3.3.4 ዘላቂ የሬንጅላንድ (ሰፊ የግጦሽ መሬት) አያያዝና አጠቃቀም 108
2.3.3.5 ዘላቂ የአፈር ጤንነትና ለምነት ማሻሻያ 109
2.3.3.6 ዘላቂ የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀም 115
2.3.3.7 የተፈጥሮ ሀብት የአሰራር ሥርዓት ማሻሻልና ብቃትን ማሳደግ 120
2.4 የግብርና ግብዓትና ምርት ግብይት 121
2.4.1 የተሻሻለ የሰብል ግብዓት አቅርቦት 121
2.4.1.1 የሰብል ዘር አቅርቦት ሥርዓት ማሻሻል 122
2.4.1.2 የአፈር ማዳበሪያ አቅርቦት ሥርዓት ማሻሻል 123
2.4.1.3 ጸረ ተባይ፣በሽታ እና አረም ኬሚካ አቅርቦት ስርዓትና ማሻሻል 125
2.4.1.4 የኖራ አቅርቦት ስርዓትን ማሻሻል 125
2.4.1.5 ሕያው ማዳበሪያ አቅርቦት ስርዓትን ማሻሻል 126
2.4.2 የተሻሻለ የእንስሳትና ዓሳ ግብዓት አቅርቦት ስርዓት 126
2.4.3 የተሻሻለ የሰብል ግብይት የአሠራር ሥርዓት 126
2.4.3.1 ለግብርና ምርት ግብይት አስቻይ ሀኔታዎችን መፍጠር 127
2.4.3.2 የግብርና ምርቶች ጥራትና ምግብ ደህንነትን ማረጋገጥ 127
2.4.3.2 የአነስተኛ አርሶ/አርብቶ አደሮችን እውቀትና ክህሎት ማሳደግ/አቅም መገንባት 127
2.4.3.3 የግብይት መሠረተ ልማቶችን ማስፋፋት፣ 127
2.4.3.4 የግብርና ምርቶች በሀገር ውስጥና በዓለም ገበያ ትስስር መፍጠር 128
2.4.3.5 የግብርና ምርቶች የመጀመሪያ ደረጃ እሴት ጭመራን መደገፍ 128
2.4.3.6 የግብርና ግብዓትና ምርት ግብይትን ፋይናንስ አቅርቦትን ማሳለጥ የሚያስችል የግብርና ባንክ ማቋቋም 128
2.4.3.7 የውል ግብይት አሰራርን (contract farming) 129
2.4.3.8 የግብርና ምርቶች ደረጃ መስጠት፣ የግብርና ምርት ጥራትን መሠረት ያደረገ የክፍያ አሰራር መዘርጋት፣ 129

2.4.3.9 የግብርና ምርት ግብይት የምክር አገልግሎት (business advisory services) መስጠት፣ 130
2.4.3.10 አርሶ/አርብቶ አደሩን አግሮ-እንዱስትሪያል ፓርኮች፣ ከምርት አቀነባባሪዎች፣ ላኪዎች የግብይት ትስስር 130
2.4.3.11 አግሮ ቱሪዝምን ለማስፋፋት ይሠራል፡ 130
2.4.3.12 የግብርና ገበይት መረጃ ሥርዓት ተጠናክሮ ሥራ ላይ ይውላል 131
2.4.4 የተሻሻለ የእንስሳትና ዓሳ ግብይት የአሠራር ሥርዓት 131
2.4.4.1 ዘመናዊ የቁም እንስሳት ግብይት ስርዓትን ተግባራዊ ማድረግ 132
2.4.4.2 ህገወጥ የቁም እንስሳት ንግድን በከፍተኛ ደረጃ መቀነስ 132
2.4.4.3 በቁም እንስሳት ግብይቱ የህብረት ስራ ማህበራትን ሚና ማሳደግ 133
2.4.4.4 የቁም እንስሳት የግብይት ተዋንያንን አቅም ማሳደግ 133
2.4.4.5 ዘመናዊና ደረጃውን የጠበቀ የቁም እንስሳት የትራንስፖርት አቅርቦትና ስርዓት መዘርጋት 134
2.4.4.6 የግብይት መስረተ ልማቶችን እንዲሟሉ ማድረግ 135
2.4.4.7 የቁም እንስሳት የወጭ ገበያ ማስፋፊያ ስራዎችን በተጠናከረ መልኩ ማከናወን 136
2.4.4.8 የስጋ ምርት ግብይት ስርዓትን ማሻሻል 136
2.4.4.9 የማር ምርት ግብይት ስርዓትን ማሻሻል 137
2.4.4.10 የጥሬ ቆዳና ሌጦ ግብይት ስርዓትን ማሻሻል 138
2.4.4.11 የወተት ምርት ግብይት ስርዓትን ማሻሻል 138
2.4.4.12 የዶሮ ምርት ግብይት ስርዓትንማሻሻል 139
2.4.4.13 የዓሳ ምርት ግብይት ስርዓትን ማሻሻል 141
2.4.4.14 የእንስሳት መኖ ዘርና መኖ ግብይት 141
2.5 ቁልፍ የስኬት መስኮች 142
2.5.1 የግብርና ኤክስቴንሽን 142
2.5.1.1 ለኤክስቴንሽን ስርዓቱን አስቻይ ብቃትን መፍጠር 142
2.5.1.2 የኤክስቴንሽን አገልግሎት አካለት፣ አገልግሎት አይነት እና አሰራር ስልቶች 145
3.2.3. የግብርና ልማት አካላት ግንኙነት ማጠናከር 148
2.5.2 የግብርና ቴክኒክና ሙያ ስልጠና 149
2.5.2.1 መዋቅራዊ አደረጃጀትና የአሰራር ስርዓት ማሻሻያ 149
2.5.2.2 የአጋርና የባለድርሻ አካላት ትስስር 153
2.5.2.3 ብቃት ተኮር ትምህርትና ሥልጠና 153
2.5.2.4 ቴክኖሎጂ መኮረጅ፣ ብዜት እና ሽግግር የትግበራ መስኮች 155
2.5.3 የግብርና ምርምር 156

2.5.3.1 የግብርና ቴክሎጅ ማመንጨት 159
2.5.3.2 የግብርና መነሻ ቴክኖሎጂ ብዜት 164
2.5.3.3 የግብርና ቴክኖሎጂ ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት 165
2.5.3.4 የግብርና እውቀትና ክህሎት የሚያሳድግ ሥልጠና 165
2.5.4 የግብርና ሜካናይዜሽ አገልግሎት 167
2.5.4.1 በግብርና ሜካናይዜሽን የተደገፈ የሰብል ልማትና ጥበቃ ሥራ 168
2.5.4.2 በግብርና ሜካናይዜሽን የተደገፈ የእንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት 170
2.5.4.1 የግብርና ሜካናይዜሽን አገራዊ ፖሊሲ ማውጣት 171
2.5.4.2 የግብርና ሜካናይዜሽን ተቋማዊ ዓቅም መገንባትና የሰው ሃብት ልማት 171
2.5.4.3 የፍተሻና የሰርቲፊኬሽን ማዕከል ማቋቋም 171
2.5.4.4 የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት ሰጪ ድረጅቶችን ቁጥር ማሳደግና አሰራሩን በኢ.ኮ.ቴ መደገፍ 172
2.5.5 የህብረት ስራ ማህበራት 173
2.5.5.1 የኅብረት ሥራ ማህበራትን ማጠናከር፡ 173
2.5.5.2 የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርት ማሳደጊያ ግብዓቶች ግብይት፡ 174
2.5.5.3 የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርቶች ግብይት 176
2.5.5.4 የኅብረት ሥራ ማህበራት እሴት መጨመር እና የግብይት መሰረተ-ልማትን ማስፋፋት፡ 177
2.5.5.5 የኅብረት ሥራ ማህበራት የፋይናንስ ተደራሽነትን ማሳደግ 179
2.5.5.6 በኅብረት ሥራ ማህበራት የስራ እድል ፈጠራ ማጠናከር፡ 180
2.6 ዘርፈ ብዙ ጉዳዮች 181
2.6.1 ምግብ ዋትስና 181
2.6. ስርዓተ ምግብ ዋስትና 184
2.6.3 ስርዓተ ፆታ 185
2.6.4 አካባቢና አየር ንብረት ለውጥ 186
2.6.5 ስራ ዕድል ፈጠራ 187
III. የማስፈፀሚያ ስልቶች 191
3.1. ተቋማዊ ትራንስፎርሜሽን 191
3.2. የግብርና ልማትን ዲጅታላይዝ ማድረግ 191
3.3. የፖሊሲ ሪፎርም አጀንዳዎች 191
IV. የፋይናንስ ፍላጎት 191
V. የክትትልና ግምገማ ስርዓት 191
VI. አባሪ 191

የሰንጠረዥ ዝርዝር

የምስሎች ዝርዝር

የአጽርሆ ቃላት ፍች

ድርሞ

ክፍል I: የዘርፉ ስትራቴጅክ ሁኔታዎች

1.1 መግቢያ

የግብርና ዘርፍ በሀገሪቱ ኢኮኖሚ እድገትና ድህነትን በመቀነስ ረገድ ባለው ወሳኝ ድርሻ ምክንያት ከፍተኛ ትኩረት ሊሰጠው የሚገባ ዘርፍ መሆኑ ይታወቃል፡፡ ዘርፉ የሚጠበቅበትን ውጤት ለማሳካት የተነደፉ ሀገራዊ ፖሊስዎችና ስትራቴጂዎች በየአምስት ዓመቱ ተከታታይ የልማት ፕሮግራሞችን እየነደፈ ተግባራዊ ሲያደርግ ቆይቷል፡፡ የዚሁ አካልና ከዕድገት ባሻገር ትራንስፎርሜሽን ለማረጋገጥ ታቅዶ ሲተገበር የቆየው የእድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ሁለት የዚሁ መገለጫ ነው፡፡ ዕቅዱ በተተገበረው ልክ ዉጤት ያረጋገጠ፣ በርካታ ልምዶች የተገኙበትና በዚሁ ላይ በመመስረት ትራንስፎርሜሽን ለማረጋገጥ የሚያስችል ቀጣይ ሥራ መስራት እንደሚጠይቅ ግንዛቤ የታያዘበትም ነው፡፡ በመሆኑም በሁለተኛው የዕትዕ ትግበራ በተገኙ ውጤቶች ላይ በመመስረትና ሀገር በቀል የኢኮኖሚክ ፖሊሲ ማሻሻያንና አሱንም ተከትሎ የግብርና ዘርፍ ማሻሻያ (ሪፎርም) እርምጃዎች መሰረት በማድረግ የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ እንዲዘጋጅ ተደርጓል፡፡ መሪ ዕቅዱም ዓላማዎች፣ በየዓላማው ዒላማዎችና ዒላማዎችን ለማሳካት ሊፈፀሙ የሚገባቸው ተግባራትን በዝርዝር እንዲያካትት ተደርጎ ተዘጋጅቷል፡፡

1.2 ዘርፉ ያለበት ሁኔታ

የግብርና ሴክስተር ለአጠቃላይ አገራዊ ልማት ያደረገው አስተዋፅኦ

በሁለተኛው የአድገትና ትራንስፎርሜሽን አመታት ዋናዎቹ ግቦቻችን የነበሩት ፈጣን የኢኮኖሚ ዕድገትን ማረጋገጥ፣ መዋቅራዊ ሽግግር ማምጣት እንዲሁም በየደረጃው ከሚኖረው ልማት የህዝቡን የላቀ ደረጃ ተጠቃሚነት ማረጋገጥ ነበር፡፡ ፈጣን እድገት ከማረጋገጥ አንፃር የአገራችን ኢኮኖሚ ባለፉት 5 ዓመታት በአመት በአማካይ 8.7 በመቶ ያደገ ሲሆን ለዚህም የግብርና ዘርፍ አስተዋፅኦ ከፍተኛ መሆኑ ይታወሳል፡፡ የግብርናውን ዘርፍ ስንመለከት ደግሞ ዋና ዋና ግቦች የነበሩት ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ የግብርና ልማትን ማረጋገጥ፣ በዘርፉ ፈጣንና ዘላቂነት ያለው እድገት ማምጣት፣ የህዝቡን ተጠቃሚነት በየደረጃው ማረጋገጥ፣ በአጠቃላይ ኢኮኖሚ በዘርፍ ደረጃ መዋቅራዊ ለውጥ እንዲመጣ ማስቻል የሚሉት ነበሩ፡፡

የግብርና ዘርፍ ባለፉት ዓመታት በአማካይ በዓመት 4.1 በመቶ አድገት አስመዝግቧል (ምስል 1)፡፡ ይህም አፈፃፀም በእቅድ ከታየዘው 8 በመቶ ጋር ሲነፃፀር አጥጋቢ አይደለም፡፡ የሰብል ዘርፍን እድገት ስንመለከት አማካይ አመታዊ አፈፃፀም 5.3 በመቶ፣ የእንስሳት ዘርፍ ደግሞ 3.5 በመቶ ደርሷል፡፡ ለዚህም አነስተኛ አፈፃፀም ዋና ዋና ምክኒያቶች የአየር ንብረት ለውጥ ያስከተለው ተጽዕኖ፣ የሰው ሀይል የማስፈጸም አቅም፤ የቴክኖሎጂ አቅርቦትና አጠቃቀም እንዲሁም የኢንቨስትመንት ውስንነት እንዲሁም በሀገር ደረጃ የነበረው የፖለቲካ አለመረጋጋትም የራሱ የሆነ ተፅእኖ እንደነበረው ይታወቃል፡፡

ይህም የግብርና እድገት የህዝቡን ተጠቃሚነት እያረጋገጠ የመጣ ሲሆን ባለፉት አመታት በዘርፉ የተመዘገበው እድገት የገጠር የድህነት ምጣኔ በ1998 ዓ.ም ከነበረበት 39.3 በመቶ በ2008 ዓ ም ወደ 25.6 በመቶ በመቀነስ የተሻለ ኑሮ ሁኔታ እና ድህነትን በማጥፋትና ማህበራዊ ዋስትናዎችን ለማረጋገጥ የሚያበረክተው አስተዋጽዖ ከፍተኛ እንደሆነ ያሳያል:: እንዲሁም የብሄራዊ የድህነት ምጣኔ በ1998 ከነበረበት 38.7 በመቶ በ2008 ወደ 23.5 በመቶ ዝቅ ብሏል:: ይሁን እንጂ ዘርፉ በሚፈለገው ባለማደጉ ለሃገራችን በቂ ምግብ ማቅረብ ተስኖት እስከ 25 ሚሊዮን ያህል ዜጎች በቂ ምግብ ማግኘት ያልቻሉበትና ሌሎች 18 ሚሊዮን የማያንሱ በእለት ደራሽ እርዳታና በልማታዊ ሴፍቲኔት ታቅፈው ይገኛሉ::

ግብርና ከአጠቃላይ ኢኮኖሚ ያለው ድርሻ 2004 በጀት ዓመት ከነበረበት 43 በመቶ በ2011 ወደ 33 በመቶ እና የአግልግሎት ዘርፉም ከ45.5 በመቶ ወደ 39.1 በመቶ ዝቅ ያለበት በአንፃሩ የኢንዱስትሪ ዘርፍ ድርሻ ከ11.5 በመቶ ወደ 26 በመቶ ከፍ ያለበት ሁኔታ ታይቷል (ምስል 1):: በአጠቃላይ ኢኮኖሚ ውስጥ የተመዘገበው የኢኮኖሚ መዋቅራዊ ሽግግር አዝጋሚ ቢሆንም የግብርናው ዘርፍ አስተዋፅዖ ከፍተኛ ነበር:: ሆኖም ግን የዘርፉ የሰው ሃይል ምርታማነት እድገት እንዲሁም የምርቶች ምርታማነት ወደ ከፍተኛ ምርታማነት ወዳላቸው ምርቶች የመሸጋገር ሂደቱ ደካማ በመሆኑ አሁንም የዘርፉን መዋቅራዊ ለውጥ (ግብርና ትራንስፎርሜሽን) ለማሳካት ከፍተኛ ጥረት ይጠይቃል::

ምስል 1

የግብርና ዘርፍ ለአጠቃላይ ምርት ድርሻ

የግብርና ዘርፍ እድገት በመቶኛ

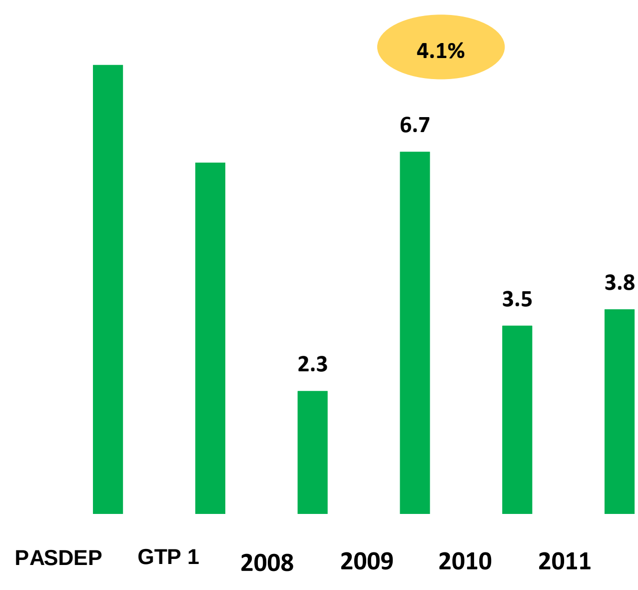

የግብርና ዘርፍ አስተዋፅኦ የታየበት መስክ የውጪ ምንዛሬ ግኝት ነው፡፡ ባለፉት 5 ዓመታት ከአጠቃላይ የወጪ ምንዛሬ ግኝት 80 በመቶ የሚሆነው የተገኘው በግብርና ምርቶች የወጪ ንግድ ነው፡፡ ይህ የሚያሳየው የወጪ ንግድ አሁንም ድረስ በግብርና ምርቶች ላይ የተመሰረተ እንደሆነ ነው፡፡ ማለትም በ2012 የግብርና ኤክስፖርት ከጠቅላላ ኤክስፖርት 57 በመቶ እንዲደርስ የታቀደ ቢሆንም አፈፃፀሙ በሌሎች ዘፎች የውጪ ንግድ እድገት አለመኖር የተነሳ በግብርናው ላይ የተንጠለጠለ መሆኑ ያሳያል፡፡ የግብርና ምርቶች የወጪ ንግድ ገቢ የግብርና ምርቶች የውጪ ንግድ እንዲሻሻል ምርታማነትን የሚጨምሩ፣ ጥራትን የሚያሻሽሉ፣ የግብይት ሰንሰለትን የሚያቀላጥፉ ስራዎች ሲሰሩ ቆይተዋል፡፡ በተጨማሪም ህብረት ስራ ማህበራት የእሴት ጭመራና የወጪ ገበያ ተሳትፎአቸውን ለማሳደግ የፋይናንስ፣ የቴክኒክ፣ የመሬት አቅርቦትና ሌሎች አገልግሎቶች ድጋፍ ሲደረግ ቆይቷል፡፡

ለገጠሩ ህብረተሰብ የሚፈጠር የስራ እድል በ2007 በጀት ዓመት ከነበረበት 1 ሚሊዮን በእቅዱ ዘመን መጨረሻ 4.32 ሚሊዮን ለማድረስ ታቅዶ 7.8 ሚሊዮን ማድረስ ተችሏል፡፡ በከተማ አከባቢዎችም ወጣቱን ወደ ግብርና ዘርፍ በመሳብ የስራ እድል ከመፍጠር በተጨማሪ ለከተሞች በቂ የግብርና ምርት ለማቅረብ ከፍተኛ እንቅስቃሴ ሲደረግ ቆይቷል፡፡ ወጣቱን ወደ ግብርና ዘርፍ ለመሳብና ተሳትፎ እየጨመረ እንዲሄድ ለማድረግ የግብርና ማዘመን ስራዎች ከፍተኛ ድርሻ ይኖራቸዋል፡፡ ይህንንም በመረዳት በዘመናዊ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም፣ በእሴት ጭመራ እንዲሁም በግብይት ሰንሰለት ልማት ላይ ሰፋፊ ስራዎች ሲሰሩ ቆይተዋል፡፡

ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ የግብርና ልማትን ከማምጣት አንፃር የተለዩ ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ ቴክኖጂዎችን በመደበኛ የልማት እቅድ ውስጥ በማካተት እንዲተገበሩ ተደርጓል፡ ፡ በዚሁ መሰረት በእርሻ ልማት ዘርፍ የተለያዩ ዝቅተኛ የሙቀት አማቂ ጋዝ ልቀት ያላቸውና የተሻለ ምርት የሚሰጡ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በመተግበር 28.15 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ተቅዶ 7.23 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ተችሏል፡፡ በእንስሳት ልማት ዘርፍ አነስተኛ የሙቀት አማቂ ጋዝ ልቀት ያለቸውን የእንስሳት ዝርያዎችን በማስፋፋት 18.4 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ተቅዶ የዶሮ ልማት በማስፋፋት 12.06 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ተችሏል፡፡ በተፈጥሮ ሀብት ልማት ዘርፍ ተፋሰስን መሰረት የደረገ ስነ-ህይወታዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስራዎችን በመተግበር 31.59 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ተቅዶ 17.55 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለማግለል ተችሏል፡፡ በአጠቃላይ በዕ.ት.እ 2 መጨራሻ ከተቋሙ 78.14 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ተቅዶ 36.84 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለማግለል/ለመቀነስ የተቻለ ሲሆን አጠቃላይ አፈፃጸሙ 47.15 በመቶ ነው፡፡ አፈፃፀሙ ዝቅተኛ የሆነበት ምክንያት በመካናይዜሽንና የግጦሽመሬት ለማሻሻል የተሰሩስራዎች መረጃ መግኘት ስላልተቻለ ሪፖርቱ ውስጥ መካተት አልተቻለም በተጨማሪም አመራሩ ለአረንጓዴ ኢኮኖሚ ግንባታ ስራዎች በቂ ትኩረት የለመስጠትና በያደረጃው ያለ ሙያተኛ በዚህ ዙርያ የለው ግንዛቤ አነስተኛ መሆኑ ለአፈጻጸሙ መነስ ምክንያት ሆኗል፡፡

የዘርፎች አፈፃፀም

ዘርፉ የትኩረት አቅጣጫዎች የሰብልና የእንስሳት ምርትና ምርታማነት ማሳደግ፣ የተፈጥሮ ሃብት ልማትና አጠቃቀም፣ የገጠር ስራ እድል ፈጠራ፣ የግብይት ስርዓትን ማሻሻል፣ የግሉን ዘርፍ ተሳትፎ መጨመር፣ የመስኖ ልማትን ማስፋትና

የሰብል ምርትና ምርታማነትን ማሻሻል

በዕትዕ መጨረሻ በ2011/12 ምርት ዘመን 334.5 ሚ/ን ኩ/ል የእህል ሰብሎች ምርት ይገኛል ተብሎ ይገመታል፡፡ ይህም ከእቅዳችን አንፃር 80 በመቶ እንደደረስን ያሳያል፡፡ ይህም በዕትዕ መነሻ ዓመት የ2007 ምርት ዘመን ከነበረው 270 ሚሊዮን ኩንታል ምርት በየአመቱ በአማካይ በ5 በመቶ የምርት ዕድገት አሳይቷል ፡፡ ይህም ምርት በዝናብ በመኸር እና በበልግ ወቅት እንዲሁም በመስኖ የሚመረቱት ሲሆን አብዛኛው በመኸር ወቅት የሚመረት ነው፡፡ ዋና ዋና የእህል ሰብሎች ብርዕ፣ አገዳ፣ ቅባት እህሎችና ጥራጥሬዎች ናቸው፡፡ ከዚህ ውስጥ ውስጥ በመኸር የሚመረተው አአ% ሲሆን በበልግ የሚመረተው ደግሞ አአ% ነው፡፡ አአ% በመስኖ የሚለሙ ናቸው፡፡ በብርዕ ሰብል አጠቃላይ ምርቱን በመነሻዉ ዓመት (2007) ከነበረበት 120.3 ሚሊየን ኩ/ል በ2012 ወደ 139.96 ሚሊየን ኩ/ል፣ በጥራጥሬ ሰብል 26.4 ሚሊየን ኩ/ል ወደ 34.8 ሚሊየን ኩ/ል፤ ቅባት ሰብል 7.5 ሚሊየን ኩ/ል ወደ 9.4 ሚሊየን ኩ/ል እንደሚደርስ ተግመቷል፡፡ በ2011 ምርት ዘመን የብርዕ ሰብሎች ምርት 9 በመቶ በማደግ 122.1 ሚ/ን ኩ/ል ምርት የተገኘ ሲሆን ፤ የጥራጥሬ ሰብሎች ምርት በ11 በመቶ በማደግ 30.1ሚ/ን ኩ/ል እና የቅባት ሰብሎች 3 በመቶ በማደግ 7.8 ሚ/ን ኩ/ል ምርት ደርሷል፡፡

ከምርታማነት አኳያ በየዓመቱ ከተመዘገበው ምርት ውስጥ የአገዳ ሰብል ምርታማነት በመነሻ ዓመት (2007) ከነበረበት 29 ኩ/ል በሄ/ር ምርት የነበረውን በ2012 ወደ 40.46 ኩንታል በሄ/ር በማደረስ አጠቃላይ ምርቱን በመነሻዉ ዓመት ከነበረበት 115 ሚሊየን ኩ/ል ወደ 181.96 ሚሊየን ኩ/ል ላይ የሚደርስ ሲሆን በ2011 ምርት ዘመን 20 በመቶ በማሳደግ 155.5 ሚ/ን ኩ/ል ምርት በማምረት ምርታማነት ወደ 33.5 ኩ/ል በሄ/ር ደርሷል፡፡ የብርዕ ሰብሎች ምርታማነት በመነሻ ዓመት (2007) ከነበረበት 21.1 ኩ/ል በሄ/ር ምርት የነበረውን በ2012 ምርት ዘመን 24.55 ኩንታል በሄ/ር ለማድረስ ታቅዶ ምርታማነት ወደ 23 ኩ/ል በሄ/ር ደርሷል፡፡ በጥራጥሬ ሰብል ምርታማነት በመነሻ ዓመት (2007) ከነበረበት 17.2 ኩ/ል /ሄ/ር የነበረውን በ2012 ወደ 21.59 ኩ/ል በሄ/ር ለማድረስ ታቅዶ ምርታማነት ወደ 18.6 ኩ/ል በሄ/ር ደርሷ፡፡ በቅባት ሰብሎች ምርታማነት በመነሻ ዓመት (2007) ከነበረበት 9 ኩ/ል /ሄ/ር ምርት የነበረውን በ2012 ወደ 12.22 ኩ/ል በሄ/ር ለማድረስ ምርታማነት ወደ 10.5 ኩ/ል በሄ/ር ደርሷል፡፡

የእንስሳት ምርትና ምርታማነት

በዕትዕ መጨረሻ በ2012 አመታዊ የወተት ምርት 7.8 ቢሊየን ሊትር ይገኛል ተብሎ ይገመታል፡፡ ይህም በዕትዕ መነሻ ዓመት (2007 ምርት ዘመን) ከነበረው 5.3 ቢሊየን ሊትር ወተት ምርት በየአምቱ በአማካይ በ9.4 በመቶ ዕድገት አሳይቷል፡፡ በዕትዕ መጨረሻ ለመድረስ ከታቀደው 9.6 ቢሊዮን ሊትር አመታዊ ግብ 81.2% ደረሷል፡፡

ዓመታዊ ሥጋ ምርትን 1.9 ሚሊየን ቶን ለማድረስ ታቅዶ ክንውኑም 2 ሚሊየን ቶን ደርሷል፤፤ ይህም ማለት እቅዳችንን 100% እንዳሳካን ያሳያል። በተጨማሪም በ2007 ከተመረተው 1.2 ሚሊየን ቶን ጋር ሲነፃፀር 13.% እድገት አሳይቷል።

ዓመታዊ የእንቁላል ምርትን 3.9 ቢሊየን ለማድረስ ታቅዶ 2.6 ቢሊየን ደርሷል። ይህም ከእቅዳችን 66.6 በመቶ የሚሆነውን እንዳሳካን ያሳያል። በተጨማሪም በ2007 ከተመረተው 0.16 ቢሊየን ጋር ሲነፃፀር የ305% እድገት አሳይቷል። ዓመታዊ የዶሮ ሥጋ ምርት አቅርቦት ዕቅድ በተመለከተ 164 ሺህ ቶን ለማድረስ ታቅዶ ክንውኑም 70 ሺህ ቶን ተመርቷል ክንውኑም 42.7% ሆኗል። ይህም በ2007 ዓ.ም ከተመረተው 49 ሺህ ቶን ጋር ሲነፃፀር 8.5% እድገት አሳይቷል።

ዓመታዊ የቆዳና ሌጦ ምርትን 35.6 ሚሊዮን ለማድረስ ታቅዶ 32 ሚሊዮን ደርሷል። ይህም ከእቅዳችን 90 በመቶ የሚሆነውን እንዳሳካን ያሳያል። በተጨማሪም በ2007 ከተመረተው 22.4 ሚሊየን ጋር ሲነፃፀር የ8.5% እድገት አሳይቷል።

ዓመታዊ የማር ምርትን 124 ሺህ ቶን ለማድረስ ታቅዶ 141 ሺህ ቶን ደርሷል። ይህም ማለት ከእቅዳችን 100% የሚሆነውን እንዳሳካን ያሳያል። በተጨማሪም በ2007 ከተመረተው 60.7 ሺህ ቶን ጋር ሲነፃፀር የ26.4% እድገት አሳይቷል።

ዓመታዊ የዓሳ ምርትን 95.6 ሺህ ቶን ለማድረስ ታቅዶ 66.4 ሺህ ቶን ደርሷል። ይህም ማለት ከእቅዳችን 69.4% የሚሆነውን እንዳሳካን ያሳያል። በተጨማሪም በ2007 ከተመረተው 50.1 ሺህ ቶን ጋር ሲነፃፀር የ6.5% እድገት አሳይቷል።

የወተት ምርታማነትን በተመለከተ ከአንድ ሀገር በቀል እንስሳት ዝርያ የአካባቢ ዝርያ የወተት ላም የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርት 2.43 ሊትር ለማድረስ ታቅዶ 2.25 ደርሷል። ይህም የዕቅዱን 92.6% ደርሷል። በተጨማሪም ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 1.51 ምርታመነት ጋር ሲነፃፀር 10% እድገት አሳይቷል፡ ፡ ከአንድ ዲቃላ የወተት ላም የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርት 12 ሊትር ለማድረስ ታቅዶ 12.5 ደርሷል። ይህም የዕቅዱን 100% ደርሷል። በተጨማሪም ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 8 ሊትር በቀን ምርታመነት ጋር ሲነፃፀር 10% እድገት አሳይቷል። ከአንድ ግመል የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርት 6.04 ሊትር ለማድረስ ታቅዶ 6 ደርሷል። ይህም የዕቅዱን 99.3% ደርሷል። በተጨማሪም ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 3.75 ምርታመነት ጋር ሲነፃፀር 12% አድጓል። ከአንድ የወተት ፍየል የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርት 0.6 ሊትር ለማድረስ ታቅዶ 0.6 ደርሷል። ይህም የዕቅዱን 100% ደርሷል። በተጨማሪም ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 0.3 ምርታመነት ጋር ሲነፃፀር 20% አድጓል።

የስጋ ምርታማነትን በተመለከተ ከአንድ ዳልጋ ከብት የሚገኝ አማካይ የሥጋ ክብደት (carcas weight) 138 ኪሎ ግራም ለማድረስ ታቅዶ 138 ኪሎ ግራም ደርሷል። ይህም የዕቅዱን 100% ደርሷል። በተጨማሪም ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 107 ኪሎ ግራም ምርታማነት ጋር ሲነፃፀር 5.8% እድገት አሳይቷል፡

፡ ከአንድ በግ የሚገኝ አማካይ የሥጋ ክብደት (carcas weight) 14 ኪሎ ግራም ለማድረስ ታቅዶ 14 ኪሎ ግራም ደርሷል፡፡ ይህም የዕቅዱን 100% ደርሷል፡፡ በተጨማሪም ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 9 ኪሎ ግራም ምርታመነት ጋር ሲነፃፀር 11.1% እድገት አሳይቷል፡፡ ከአንድ ፍየል የሚገኝ አማካይ የሥጋ ክብደት (carcas weight) 12 ኪሎ ግራም ለማድረስ ታቅዶ 12 ኪሎ ግራም ደርሷል፡፡ ይህም የዕቅዱን 100% ደርሷል፡፡ በተጨማሪም ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 8 ኪሎ ግራም ምርታማነት ጋር ሲነፃፀር 10% እድገት አሳይቷል፡፡

የተፈጥሮ ሃብት ልማት

የተፋሰስ ልማት ሥራዎች አፈጻጸም በ2007 መጨረሻ ላይ ከተደረሰበት 60,460 አፈፃፀም መነሻ በማድረግ በ2ኛው ዕ.ት.ዕ ለ33,253 የማህበረሰብ ተፋሰሶች የልማት ዕቅድ በማዘጋጀት በ2012 93,713 ለማድረስ ታቅዶ ለ35,675 (107.3%) የማህበረሰብ ተፋሰሶች የልማት ዕቅድ በማዘጋጀት ባጠቃላይ 96,135 ማድረስ ተችሏል፡፡ ይህም የ59% ዕድገት አሳይቷል፡፡ ከእቅድ በላይ የተከናወነው ህብረተሰቡ በየደረጃው ካለ አመራርና ባለሙያ ተቀናጅቶ በመስራቱ እንዲሁም ለተፋሰስ ልማት ግንዛቤ በማደጉ ምክንያት ነው፡፡- ተከልሎ እንዲያገግም የተደረገ መሬት ሽፋን በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 11.74 ሚሊዮን ሄ/ር ወደ 22.535 ሚሊዮን ሄ/ር ለማድረስ ታቅዶ 7.65 ሚሊየን ሄ/ር የተጎዳ መሬት ተከልሎ እንዲያገግም በማድረግ 19.39 ሚሊየን ሄ/ር (70.88%) ማድረስ ተችሏል፡፡ በዚህም የ65.2% ዕድገት አሳይቷል፡፡ ለምተው ባገገሙ መሬቶች ላይም 1.51 ሚሊየን ወጣቶችና ሴቶች ተጠቃሚ ለማድረግ ታቅዶ 1.03 ሚሊዮን (68.1%) ወጣቶችና ሴቶችን ተጠቃሚ ማድረግ ተችሏል፡፡

የተለያዩ የፊዚካል አፈርና ውሃ ጥበቃ ስራዎች ተግባራዊ የተደረገበትን መሬት በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 20.2 ሚሊዮን ሄ/ር የማህበረሰብ ተፋሰሶች በ 7.06 ሚሊየን ሄ/ር ላይ ተግባራዊ በማድረግ ወደ 27.23 ሚሊዮን ሄክታር ለማድረስ ታቅዶ በ10.33 ሚሊየን ሄ/ር (146.3%) በማከናወን ከታቀደው በላይ ወደ 30.53 ሚሊየን ሄ/ር በማድረስ በ51% ማሳደግ ተችሏል፡፡ በስነ-ህይወታዊ ዘዴዎች የተሸፈነ የማህበረሰብ ተፋሰስ በ2007 ከተደረሰበት 12.2 ሚሊዮን ሄ/ር በ5.83 ሚሊየን ሄ/ር በማሳደግ በ2012 ወደ 18 ሚሊዮን ሄ/ር ለማድረስ ታቅዶ 3.47 ሚሊየን ሄ/ር በማከናወን (59.57%) 15.64 ሚሊየን ሄ/ር ማድረስ ተችሏል፡፡ ይህም የ28.56% ዕድገት አሳይቷል፡፡

በስነ ህይወታዊ ዘዴዎች ከተሸፈኑ የማህበረሰብ ተፋሰሶች 31.59 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዞች ለማግለል ታቅዶ 17.55 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን (49.31%) የሙቀት አማቂ ጋዞች ለማግለል የተቻለ ሲሆን በዚህም አገራችን ለዓለም አቀፍ ህብረተሰብ በ 2030 ያስቀመጠችውን ዒላማ 250 ሚሊየን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ የመቀነስ ድርሻ ይኖረዋል፡፡ የአጻጸም ዝቅተኛ የሆነበት ምክንያት ከስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስራ ጋር ሲነጻጸር ለስነ-ሕይወታዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስራ የተሰጠው ተኩረት አነስተኛ በመሆኑና የተሟላ መረጃ ማግኘት ባለመቻሉ ነው፡፡

የገጠር መሬት ይዞታ ማረጋገጫ በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 1.2 ሚሊዮን መነሻ በማድረግ ለ28.6 ሚሊዮን ማሳዎች ሰርተፍኬት በመስጠት ወደ 29.8 ሚሊየን ለማድረስ ታቅዶ ለ11.64 ሚሊዮን (40.7%) ማሳዎች የይዞታ ማረጋገጫ በመስጠት የዞታ ማረጋገጫ የተሰጣቸውን ማሳዎች 12.84 ሚሊየን ማድረስ ተችሏል፡፡ አፈጻጸሙ ዝቅተኛ የሆነበት መክንያት ዘመናዊ የመሬት አስተዳደር ስርዓትን ለመዘርጋት የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን ግዥ ለመፈጸም፣ በሁሉም ደረጃ የሠው ኃይል ለማሰልጠን እንዲሁም በቂ መሰረተ ልማት ለመዘርጋት ከፍተኛ ሀብት ምንጭ አስፈላጊ ስለነበር ከልማት ድጋፍ ሠጪ አካላትና ከመንግስት የተገኘው በጀት ከዕቅዱ ጋር መመጣጠን ባለመቻሉ ዕቅዳችንን ማሳካት አልተቻለም፡፡ በዚህም የሁለተኛ ደረጃ የገጠር መሬት የይዞታ ማረጋገጫ በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 0.33 ሚሊዮን ተጠቃሚዎች በ7.2 ሚሊዮን በማሳደግ ወደ 7.53 ሚሊየን (1.44 ሚሊየን እማወራ) ለማድረስ ታቅዶ 3.4 ሚሊየን (47.2%) (1.04 ሚሊዮን እማወራ) በማከናወን ባጠቃላይ ለ3.73 ሚሊየን ተጠቃሚዎች መስጠት ተችሏል፡፡ የዕቅድ አፈፃፀሙ ዝቅ ያለበት ምክንያት ዘመናዊ የመሬት አስተዳደር ስርዓትን ለመዘርጋት የተለያዩ ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን ግዥ ለመፈጸም፣ በሁሉም ደረጃ የሠው ኃይል ለማሰልጠን እንዲሁም በቂ የቅየሳ መሰረተ ልማት ለመዘርጋት ከፍተኛ የበጀት ምንጭ አስፈላጊ ስለነበር ከልማት ድጋፍ ሠጪ አካላትና ከመንግስት የተገኘው በጀት ከዕቅዱ ጋር መመጣጠን ባለመቻሉ ነው፡፡ በተጨማሪም በ 359 ወረዳዎች የመሬት አስተዳደር መረጃ ሥርዓት ለመዘርጋት ታቅዶ በ56 ወረዳዎች (15.6%) ብቻ ተከናውኗል፡፡ የዕቅድ አፈፃፀሙ በጣም ዝቅተኛ የሆነው የግዢ ሂደት መራዘም እና የሽግግር መረጃ ስርዓት ፕሮግራሙ በ111 ወረዳዎች በማስፋትና የሙከራ ሥራው ጊዜ በመውሰዱ ዘመናዊውን የመረጃ ሥርዓት አፈጻጸም ዝቅ ሊያደርገው ችሏል፡፡

አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ ሰነድ ለ 6521 ቀበሌዎች ለማዘጋጀት ታቅዶ ለ 3417 ቀበሌዎች (52.4%) ተዘጋጅቷል፡፡ በተጨማሪም በ 3970 ቀበሌዎች አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ ለመተግበር ታቅዶ ለ 2125 ቀበሌዎች (53.53%) ተከናውኗል፡፡ የዕቅዱ አፈፃፀም ዝቅ ያለበት ዋናው ምክንያት ዕቅዱ በሚታቀድበት ጊዜ በጀት ሙሉ በሙሉ ወረዳዎች ሸፍነው ይሰራሉ የሚል ታሳቢ ተወስዶ ነበር፡፡ ሆኖም ግን በየደረጃ ያለው አስፈፃሚ አካል ለአሳታፊ የመሬት አጠቃቀም ትኩረት ባለመስጠቱ ለባለሙያዎች ስልጠናና ስራ ማስኬጃ በቂ በጀት ባለመመደቡ አፈጻጸሙን ዝቅ አድርጎታል፡፡

የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት ለመዘርጋት በተደረገው ጥረት አርሶ/አርብቶ አደሩ በተለይ ሴቶችና ወጣቶች እንዲበረታቱ፣ በይዞታቸው የመጠቀም መብታቸው እንዲጎለብትና የተፈጥሮ ሀብቱንም በዘላቂነት እንዲንከባከቡ አድርጓል፡፡

የመስኖ ልማትን በማስፋፋት በ2007 መጨረሻ ላይ የተደረሰበትን 2.34 ሚሊዮን ሄ/ር በ2012 በጀት ዓመት ወደ 4.14 ሚሊዮን ሄ/ር መሬት ለማድረስ የታቀደ ቢሆንም በተደጋጋሚ ጊዜ በተደረገው ግምገማ በመረጃ አያያዝ ላይ ከፍተኛ ክፍተት መኖሩ ተረጋግጦ የመረጃ ስርዓት ለማሻሻል በተደረገው ጥረት

በጂፒኤስ በመለካትና ሌሎች የመረጃ ቴክኒኮችን በመጠቀም አጠቃላይ የመስኖ መሬት ሽፋኑ እስከ 2011 በጀት አመት መጨረሻ በተገኘው መረጃ መሰረት 1.177 ሚሊዮን ሄ/ር ብቻ መሆኑ ተረጋግጧል፡፡ እንዲሁም በፕሮግራም ዘመኑ የተለያዩ የውሀ አማራጮችን ተጠቅመው በመስኖ የሚያለሙትን አርሶ/አርብቶ አደር ቁጥር 10 ሚሊዮን ለማድረስ የታቀደ ቢሆንም የተጠቃሚውም ቁጥር 4.7 ሚሊየን (47.0%) መሆኑን ያሳያል፡፡ አፈጻጸሙም ዝቅተኛ የሆነበት ምክንያት በመጀመሪያው እ.ት.ዕ 2007 መጨረሻ የተደረሰበት አፈጻፀም የተወሰደው መነሻ የተሳሳተ መረጃ በመሆኑ፣ ባለው ነባራዊ ሁኔታ የአርሶ/አርብቶ አደሩን አቅም ያላገናዘበ ዕቅድ በመዘጋጀቱና የመስኖ ልማት ትልቅ ኢንቨስትመንት የሚፈልግ ሆኖ ሳለ ከፍተኛ የዋጋ ግሽበት በመኖሩ የተነሳ ነው፡፡ ቢሆንም የመስኖ ውሀ አቅርቦትን ለማሳደግ በተደረገው ጥረት የመስኖ ሰብል ምርት -- ቶን እና ምርታማነት -- በሄ/ር መሆኑን ያሳያል፡፡

የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም የኮትቻ አፈር ለማልማት በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 0.73 ሚሊዮን ሄ/ር መነሻ በማድረግ በዕ.ት.ዕ. ዘመን 8.5 ሚሊዮን ሄ/ር የኮትቻ አፈርን በማልማት 9.23 ሚሊየን ሄ/ር ለማድረስ ታቅዶ 6.26 ሚሊዮን ሄ/ር (73.65%) በማልማት ወደ 6.99 ሚሊየን /ር ማድረስ ተችሏል፡፡ በዚህም አርሶ አደሩ ከአንድ መሬት ላይ በዓመት ሁለትና ጊዜና ከዚያም በላይ እንዲያመርት በማድረግ ገቢውን እንዲያሳድግ ረድቶታል፡፡ አሲዳማ አፈርን በኖራ በማከም ለማልማት በ2007 መነሻ 5,100 ሄ/ር ከደረሰበት በ226,000 ሄ/ር መሬት በማልማት ወደ 231,000 ለማድረስ ታቅዶ 142,000 ሄ/ር(62.83%) በማልማት 147,100 ሄ/ር ማድረስ ተችሏል፡፡ ለዚህም 6.78 ሚሊየን ኩ/ል ኖራ ለማሰራጨት ታቅዶ 2.44 ሚሊየን ኩ/ል (36%) ሲሆን በዚህም በአሲዳማነት ችግር ምክንያት ሙሉ በሙሉ እና በከፊል ከምርት ውጪ የሆኑ የእርሻ መሬቶችን በኖራ በማከም ከ50-300% የምርት ጭማሪ እንዲመጣ አድርጓል:: አፈጻጸሙ ዝቅተኛ የሆነበት ምክንያት ለአሲዳማ አፈር ልማት የሚውለው የኖራ ለማሰራጨት ከፍተኛ በጀት የሚጠይቅ በመሆኑ የተፈለገውን ኖራ ለአ/አደሩ ማቅረብ ባለመቻሉ፣ የኖራ አምራች ፋብሪካዎችም በሀይል እጥረትና መቆራረጥ እንዲሁም በማሽኖቹ አቅም ውሱንነት የተፈለገውን ያህል ኖራ ማምረት ባለመቻሉ ነው፡፡ ጨዋማ አፈር ባለባቸው አካባቢዎች አማራጭ ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም 128,000 ሄ/ር መሬት ለማከም የታቀደ ቢሆንም ጨዋማነትን የሚቋቋሙ የሰብልና የመኖ ዝርያዎችን በ658 ሰርቶ ማሳያዎች ከመሞከር በስተቀር የማስፋት ስራ አልተከናወነም:: ምክንያቱም ደግሞ ጨዋማ አፈርን ለማልማት ጨዋማነትን የሚቋቋሙ የመኖ እና የሰብል ዝርያዎች በምርምር ማእከላት እስካሁን በሙከራ ላይ በመሆናቸው፣ ከምርምር ማዕከላቱ የሚለቁ ዝርያዎች የዘር ለቀቃ አጽዳቂ ኮሚቴ ውሳኔ የሚፈልጉ በመሆናቸው የተነሳ ነው፡፡

የህያው ማዳበሪያ ልማትን በተመለከተ በመጀመሪያው ዕ.ትዕ ዘመን በህያው ማዳበሪያ የለማውን 11,963 ሄ/ር የጥራጥሬ ሰብል በእቅድ ዘመኑ ዘመን ወደ 260,000 ሄ/ር ለማድረስ ታቅዶ 262,000 ሄ/ር መሬት

(122.4%) በማልማት 273,963 ሄ/ር ማድረስ ተችሏል፡፡ በዚህም የጥራጥሬ ሰብሎችን ምርታማነት በአማካይ በሄ/ር ከ8--12% ለማሳደግ ተችሏል፡፡

የአፈር ናሙና ማሰባሰብ በ2007 መጨረሻ ላይ ከተደረሰበት 400 ወረዳዎች በተጨማሪ በ2ኛው ዕ.ት.ዕ. ከ250 ወረዳዎች የአፈር ናሙና ለመበሰብ የታቀደ ሲሆን በ 348 ወረዳዎች ተጠናቋል፡፡ ባጠቃላይ ከ748 ወረዳዎች የተሰበሰቡ ከ80,000 በላይ የአፈር ናሙና እንዲሁም የሳተላይት ምስል መረጃዎችን በማቀናጀትና በመተንተን በወረዳ ደረጃ ለሁሉም ክልሎች እንዲሁም ለድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር የአፈር ለምነት ሁኔታና የማዳበሪያ ዓይነት ምክረ-ሐሳብ ካርታ ለማዘጋጀት ታቅዶ በዕቅዱ መሠረት (100%) ተከናውኗል፡፡ በዚህም የአፈር ንጥረ-ነገር እጥረት እንዲሁም የአሲዳማ አፈር ደረጃንና ስርጭት የሚገልጽ ካርታ ጥቅም ላይ በመዋሉ የማዳበሪያና የኖራ አቅርቦትና አጠቃቀም በእጅጉ እንዲያድግና በምርትና ምርታማነት ላይ አስተዋጽኦ አድርጓል፡፡

በገጠር የሚኖሩ ስር የሰደደ የምግብ ዋስትና ችግር ያለባቸውን ቤተሰቦች የምግብ ዋስትናቸውን ለማሻሻል በሰባት ክልሎች (ከጋምቤላና ቤኒሻንጉል ጉምዝ በስተቀር) እና በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር በሚገኙ 382 ወረዳዎች 8.3 ሚሊዮን (50 በመቶ ሴቶች) ለሚሆኑ ተጠቃሚዎች በቤተሰብ ደረጃ ጥሪት እንዲገነቡ ለማስቻል ታቅዶ 7.9 ሚሊዮን (95.2%) ተጠቃሚ ሆነዋል (52 በመቶ ሴቶች) ፡፡ የሴፍቲኔት ፕሮግራም ተጠቃሚ የሆኑ 1.223 ሚሊየን የቤተሰብ ኃላፊዎች (58,704 እማወራዎች) ለማስመረቅ ታቅዶ 103,916 (47,750 እማወራዎች) (8.5%) ማስመረቅ ተችሏል፡፡ ለዚህ ዝቅተኛ አፈፃፀም ዋነኛ ምክንያት መረጃን መሰረት ያደረገ እና ተጠያቂነት ያለው የምረቃ ስርዓት አለመኖር፣ በኤልኒኖ ክስተት በተፈጠረው ድርቅ በቤተሰብ ኑሮ ማሻሻያ የስራ ዘርፍ የታቀፉ ተጠቃሚዎች በአብዛኛው ድርቁን መቋቋም በሚያስችላቸው ተግባራት ላይ ትኩረት በማድረጋቸው እንዲሁም ለጥሪት ግንባታ አገልግሎት የሚውል በቂ የብድር ገንዘብ በክልሎች ባለመመደቡ ነው፡፡ የሴፍቲኔት ተጠቃሚዎችን ቀዳሚ የብድር ተጠቃሚ በማድረግ በቤተሰብ ደረጃ ጥሪት እዲፈጥሩ ለማድረግ በ2007 በጀት ዓመት ከነበረበት 233,400 በእቅድ ዘመኑ ማብቂያ ወደ 628,850 (282,980 እማወራ) የቤተሰብ ኃላፊዎች ለማድረስ ታቅዶ 551,157 (248,021 እማወራ) የሚሆኑ ተጠቃሚዎች (87.65%) በቤተሰብ ደረጃ ጥሪት እንዲፈጥሩ ተደርጓል፡፡

በምግብ ዋስትና ፕሮገራም እ.እ.አ በ2018 በተካሄደው የፕሮግራሙ ውጤታማነት ጥናት ውጤት መሰረት፡ አማካይ ዓመታዊ የምግብ ክፍተት፡- ወራት በደጋማ ክልሎች በ2016 ከነበረበት ---2.5 ወራት ወደ 1.9 ወራት (በ24 በመቶ) በቆለማ አርብቶ አደር አካባቢዎች ደግሞ በ2016 ከነበረበት 2.4 ወራት ወደ 1.28 ወራት (47 በመቶ) ቀንሷል፡፡ የአመጋገብ /የማዕድ አይነት ብዛት (Household Dietary Diversity):- በደጋማ ክልሎች በ2016 ከነበረበት 3.8 አይነት ወደ 4.33 የምግብ ዓይነት ወይም 12 በመቶ ዕድገት አሳይቷል፡፡ የቤት እንስሳት ይዞታ (TLU)፡- በ2016 ከነበረበት 1.93 ወደ 2.9 (50 በመቶ) እድገት አሳይቷል፡፡ ችግርን ለመቋቋም ያፈሩትን እንስሳት ሃብት ለመሸጥ ይገደዱ የነበሩ ቤተሰቦች (distress

livestock sales) በመቶኛ በ 2016 ከነበረበት 17 በመቶ ወደ 13.22 በመቶ ማለትም በ 22 በመቶ ቀንሷል፡፡

በአጠቃላይ የዘርፉን እድገት እያሻሽልን ለመሄድ የተለያዩ ስትራቴጂ፣ ፖሊሲና አመቺ የህግ ማእቀፎች በማውጣት፣ በማጥራትና በማሻሻል የግብርና ዘርፍ በዘር፣ በማዳበሪያ፣ በውል ግብርና በኤክስቴንሽን፣ በግብይት ዙሪያ ከፍ ያለ ትኩረት ተሰጥቶት ሲሰራበት ቆይቷል፡፡ ከዚህም አኳያ አርሶ/አርብቶ አደሩን ተጥቃሚ ለማድረግ የተለያዩ ፕሮግራሞች፣ ፕሮጀክቶችና ችግር ፈቺ የመፍትሄ ሃሳቦች ተግባራዊ ተደርገዋል፡፡ ከእነዚህም መካከል የግብርና እድገት ፕሮግራም (AGP)፣ የእንስሳትና ዓሳ ዘርፍ ልማት ማስተር ፕላን(LFSDP)፣ ልማታዊ ሴፍቲ ኔት ፕሮግራም (PSNP) ፣ የድርቅ መቋቋምና ቀጣይነት ያለው መተዳደሪያ ፕሮግማ (DRLSP) ሲተገበሩ ቆይተዋል፡፡ የእነዚህ ፕሮግራሞች ትግበራ ግልፅ በሆነ መልኩ የአርሶ/አርብቶ አደሩን ኑሮ እንዲሁም ገቢው የተሻለ እንዲሆን አስተዋፅኦ አድርገዋል፡፡

የኢትዮጵያ መንግስት የአርሶ/አርብቶ አደሩን ኑሮ ለመቀየር፣ ገቢውን ለማሳደግ የተለያዩ ኢንቨስትመንቶችን ሲያደርግ ቆይቷል፡፡ የትራንስፖርት፣ የመብራትና የውሃ መሰረተ ልማቶችን ከማሟላት በተጨማሪ የኤክስቴንሽን ስርዓቱን ለማሳደግ የቴክኒክና ሙያ ተቋማትንና የአርሶ/አርብቶ አደሮች ስልጠና ማእከላትን ማጠናከር፣ የምርምር ተቋማትን አቅም መገንባት፣ መጋዘንና የግብይት ማዕከላትን ማስፋፋትና ያሉትንም ጥራታቸውን ማሳደግ፣ የጥራትና ጤና ቁጥጥር ተቋማትን ማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ኢንቨስትመንቶችን ሲያደርግ ቆይቷል፡፡ በተጨማሪም የመስኖ አውታርን ለማስፋፋትና አማራጭ የወሃ ምንጮችንና አጠቃቅምን ለማሻሻል በርካታ ኢንቨስመንቶች ሲደረጉ ቆይቷል፡፡ በመሆኑም ቢያንስ አ የውሃ ምንጭ አማራጭ ያላቸው አርሶ/አርብቶ አደሮች ቁጥር አአ ሚሊዮን የደረሰ ሲሆን ከጠቅላላ የታረሰ መሬት አአ በመቶ የሚሆነው በመስኖ የተሸፈነ ነው፡፡ በአጠቃላይ በግብርናው ዘርፍ ባለፉት 5 ዓመታት አአ ቢሊየን መዋለ ነዋይ ፈሰስ ተደርጓል፡፡

ተቋማዊ አቅምንና እስከ አርሶ አደር ድረስ ያለ ክህሎትን ከማሳደግ አንፃር የተለያዩ እንቅስቃሴዎች ሲደረጉ የቆዩ ሲሆን ከእነዚህም መካከል ሁሉቱን ሚኒስትር መ/ቤቶች ማቀናጀቱ፣ ከክልሎች ጋር ያለውን ግንኙነት ማጠናከራችን ተጠቃሽ ናቸው፡፡ በተጨማሪም በፌደራል ደረጃ ካሉ 12 ተጠሪ ተቋማት ጋር ያለውን የግንኙነትና የአሰራር ስርዓት በማሻሻል ረገድ ከፍተና ርቀት ተጉዘናል፡፡ ክህሎትን ከማሻሻል አንፃር በዋነኛነት ከልማታ አጋሮች ጋር በመተባበር ለፌደራልና የክልል ባለሙያዎች የተለያዩ ስልጠናዎችን ስንሰጥ ቆይተናል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ባለሙያዎቻችንን ወደ ውጪ ሀገር በመላክ የአጭርና የረዥም ጊዜ ስልጠናዎችን እንዲያገኙ በማድረግ የሰው ሃይል ሀብታችንን ለማሳደግ ከፍተኛ ጥረት አድርገናል፡፡ የአርሶ/አርብቶ አደሮችን ክህሎት ከማሳደግ አኳያ አሳታፊ የምርምርና ኤክስቴንሽን ስራዎችን ጨምሮ የተለያዩ የእሴት ሰንሰለት ስልጠናዎችን ስንሰጥ ቆይተናል፡፡

ያጋጠሙ ስትራቴጂካዊ ማነቆዎች፦ *የግብርና ዘርፍ እድገት በሚፈለገው ደረጃ ፈጣን እድገትና መዋቅራዊ ለውጥ (ግብርና ትራንስፎርሜሽን) እንዳያመጣ ብሎም የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባት ለማስተካከል ተገቢውን ሚና እንዳይጫወት ያዳረጉት ስትራቴጂካዊ ማነቆዎች ውስጥ ዋና ዋናዎቹ እንደሚከተለው ቀረበዋል፡፡ የ 10 ዓመት መሪ እቅዱም እነዚህ ማነቆዎችን ለመፍታት ትኩረት አድርጎ ይንቀሳቀሳል፡፡*

የሀገር ውስጥ ፖለቲካ ሁኔታዎች፦ *እንደሚታወቀው ባለፉት 4 ዓመታት የሀገራችን የፖለቲካ ሁኔታ ከፍተኛ አለመረጋጋቶች ሲታዩበት ቆይቷል፡፡ ይህም በዋነኛነት ለአርሶ አደሮች እንደ ምርጥ ዘርና ማዳበሪያ ያሉ ግብዓቶች ወቅቱን ጠብቀው እንዳይደርሱ ማነቆ ሆኗል፡፡ ለአብነት ያህል በምዕራብ ኢትዮጵያ በተከሰተው አለመረጋጋት ምክኒያት ያጋጠመው የምርጥ ዘር እጥረት ተጠቃሽ ነው፡፡ በተጨማሪም ምርትን ወደ ገበያ በማቅረብ ሂደት ውስጥ የነበረው የሰላምና ፀጥታ እጦት ከፍተና ችግር ሆኖ ቆይቷል፡፡ ይህ ሁኔታ ለኤክስፖርት የሚቀርቡ እንደ ቁም እንስሳት፣ ቡና፣ ሰሊጥና ሌሎች ምርቶች ላይ ታይቷል፡፡*

የአየር ንብረት ለውጥ፡ *የግብርናው ዘርፍ በዝናብ ላይ የተመሰረተ እንደመሆኑ መጠን ማንኛውም የአየር ንብረት ለውጥ አርሶ/አርብቶ አደሮች ህይወት ላይ የጎላ ጉዳት ሊያደርስ ይችላል፡፡ የአየርን ንብረት ለውጥ ዋነኛው የአርሶ/አርብቶ አደሮቻችን ማነቆ መሆኑ ይታወቃል፡፡ በተለይም በ2007/8 የተከሰተው የኤልኒኖ ድርቅ ጋር ተያይዞ የግብርና ምርት እድገት ላይ አሉታዊ ተፅእኖ ተከስቷል፡፡ በዚህም ምክኒያት አአ ሚሊየን የሚሆኑ አርሶ አደሮች በቀጥታ ተፅእኖ ደርሶባቸዋል፡፡*

ግብዓትና ቴክኖሎጂ አቅርቦት ስርዓት ኋላቀርነት፦ *ቀጣይነት ያለው የቴክኖሎጅ ማመንጨት፣ ብዜትና ስርፀት ስርዓት አለመዳበርና የግሉ ዘርፍ ተሳትፎ አነስተኛ መሆን አርሶ/አርብቶ አደሩ የሚያስፈልገውን ግብዓቶችና የቴክኖሎጂ ውጤቶች በተገቢው ጊዜ፣ በሚፈለገው ጥራትና መጠን እንዳያገኛ ማነቆ ሆኖ ቆይቷል፡፡ በተለይም ለሁሉም ስነ ምህዳርና የግብርና ምርቶች የሚያግዝ እንዲሁም በአየር ንብረት ለውጥ ምክኒያት ለሚከሰቱ አዳዲስ በሽታዎች፤ ነፍሳቶችና አረሞች* ***የሚቋቋም በቂ ቴክኖሎጂ ማቅረብ አልተቻለም፡፡*** *ከምርምር የሚለቀቁ ቴክኖሎጂዎች ማባዛት ዋናው ማነቆ ሆኖ ቆይቷል፡፡ ይህም ሁኔታ በተለያየ መልክ በመንግስት ፕሮግራሞች ውስጥ የተካተተ ቢሆንምና ተስፋ ሰጪ ውጤቶች የተገኙ ቢሆንም ጥሩ ተሞክሮዎችን በሚፈለገው መጠን ማስፋት አልተቻለም፡፡ የግብርና ሜካናይዜሽን አጠቃቀማችን ከዓለምአቀፍ ዕድገት ጋር ሲነጻጸር እጅጉን አነስተኛ ነው፡፡ በዋናነት የችግሩ መንስኤ መካናይዜሽንን ተግባራዊ ሊያደርግ የሚችል የፖሊሲ ድጋፍ እጅጉን አነስተኛ ሆኖ መቆየቱ ነው፡፡ ምክንያቱም አገራዊ የማቅረብ አቅማችን አነስተኛ ሆኖ በመቆየቱ በአገር ውስጥ የማምረት አቅማችን ያላደገ መሆኑ ብዙውን የሜካናይዜሽን መሳሪያዎችን ከውጭ*

እናቀርባለን፡፡ በሜካናይዜሽን መሳሪያዎች አቅርቦት የሚታዩት ማነቆዎች ምርምር ረገድ የአቅም ክፍተት መኖሩ፣ በአገር በቀል መሳሪያ አምራችና አቅራቢዎች አቅም /የማስተዋወቅ፣ የፋይናስ እና የሰው ኃይል/ ያላደገ መሆን፣ የመሳሪያዎች የጥራት ስታንዳርድ በተሟላ ሁኔታ ያለመኖር፣ ከውጭ ለሚገቡ መሳሪያዎች የጉምሩክ ታሪፍ እና ሌሎች ግብር ክፍያዎች ከፍተኛ መሆን እና ከአቅርቦትና ከአጠቃቀም በኋላ የመለዋወጫ እጥረት መኖር የሚጠቀሱ ማነቆዎች ናቸው፡፡

ለግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት በአብዛኛው በአርሶ/አርብቶ አደር ማሰልጠኛ ማዕከላት ላይ የተመረኮዘ ነው፡፡ እነዚህ የአርሶ/አደር ማሰልጠኛ ማዕከላት በአብዛኛው ግብዓት ያልተሟላላቸው በመሆናቸው፣ ለአርሶና/አርብቶ አደሩ ችግር ፈቺ እንዲሁም በገበያ ተፈላጊ የሆኑ ምርቶችን ለማምረት የሚያስችል የምክር አገልግሎት መስጠት አልቻሉም፡፡ ለውጤቱ አነስተኛ መሆን የሚጠቀሱ መንስኤዎች በዋናት የኤክሰቴሽን ተግባራት መንግስትን ብቻ የሚጠብቁ መሆንናቸውና የግል ዘርፉን፣ ማህበራትን እና ሌሎች ተቋማትን በተደራጀ መልኩ ያላሳተፈ፣ ተወዳዳሪነት የጎደለውና ገቢ በሚያስገኝ መልኩ የተቃኘ አለመሆኑ ሲሆን የልማት ሰራተኞችም ሥራቸውን ወደውት እንዲሰሩ የሚያደረግ አመቺ የስራ ከባቢ አልተፈጠረላቸውም፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ልማት ሰራተኞቹ ከአርሶአደሩ ተሸለው እንዲገኙና በማማከር ወቅት በተጠቃሚው ዘንድ አዳዲስ የቴክኖሎጂ እውቀት እንዲኖራቸው የሚያስችል የምርምር ኤክስቴሽን ትስስር ባለመጠናከሩ እና በኮሚኒኬሽን ቴክኖሎጂ የዘመነ የኤክስቴሽን ስርዓት አለመኖሩም ለአገልግለሎቱ መዳከም አስተዋጽኦ አበርክቷል፡፡

የፋይናንስ ተደራሽነት፡ የፋይናንስ ተቋማት ለግብርና ግብዓት እና ምርት ግብይት የሚያስፈልገውን ፋይናንስ በበቂ ሁኔታ እያቀረቡ አይደሉም፡፡ አርሶና አርብቶ አደሩ ለብድሩ የሚውል ማስያዣ የማቅረብ አቅም ውስን መሆን በሚፈለገው መጠን ከብድር አገልግሎት ተጠቃሚ መሆን አልቻሉም፡፡ እንዲሁም አበዳሪ ተቋማት ያስቀመጡት የብድር መስፈርት የአርሶና አርብቶ አደሩ የማያሟሉት መሆኑና የብድር መጠኑም የተገደበ በመሆኑ በፈለጉበት ስራ መጠቀም እንዳይችሉ አድርጎቸዋል፡፡ በተመሳሳይ በዘርፉ ለተሰማሩ ሰፋፊ አልሚዎች፣ እሴት ጨማሪዎች እና አግልግሉት ሰጪዎችን ልማት የሚገድብ ሆኖ ይግኛል፡፡ በአጠቃላይ ዘርፉ ከአገር አቀፍ የባንኮች የብድር ስርጭት ባላፉት ተከታታይ 5 ዓመታት በከፍተኛ ሁኔታ እየቀነሰ መጥቶ ከ10% የማይበልጥ ሆኗል፡፡ ከብድር በተጨማሪ ያሉት የፋይናንስ አማራጮች በየጊዜው የሚታየውን የግብርና ምርት የዋጋ መዋዠቅ እና በማምርት ሂደት የሚፈጠሩ ልዩ ልዩ አደጋዎችን በመቀልበስ አስተማማማኝ የማምረት ሂደት መፍጠር፣ የገበያ ትስስር ካላቸው ፋይዳ አንፃር አልተስፋፉም፡፡

በተለይም የኮንትራት እርሻ፣ የግብርና ምርት ማከማቻ ደረሰኝ፣ የፎርዋርድ /forward/ ግብይት እና የሰብል እና እንስሳት መድህን የአሰራር ሥርዓትና የህግ ማእቀፍ በተሟላ ሁኔታ ባለመዘርጋቱ በበቂ ሁኔታ አልተስፋፉም፡፡ በዚህ የተነሳ በአርሶና አርብቶ አደሩ እና የግል ባለሃብቱንና የግብርና ሥራዎች ላይ ከፍተኛ ተግዳሮት ሆኖ ይታያል፡፡

ያልዘመነ የምርት ገበያ፦ የግብርና ምርትና ምርታማነት ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ የመጣ ቢሆንም ዘመናዊ ግብይት ስርዓት ባለመዘርጋቱ አምራቹ ላመረተው ምርት ተመጣጣኝ የገበያ ዋጋ እያገኘ አይደለም፡፡ የገበያ ስርዓቱ እንዳይዘምን ያደረገው አርሶና አርብቶ አደሮችን የሚያመርቷቸው ምርቶች በአመዛኙ ገበያን ታሳቢ ያላደረገ ፣ እሴት ጨምሮ (በተለይም በመጀመሪያ ደረጃ ሊተገበሩ የሚችሉትን በጥራት መውቃት፣ ማበጠርና ደረጃ ማዘጋጀት፣ ማሸግ፣ ማከማቸት) መሸጥን ያላገናዘበ እና የገበያ ትስስር ያልተፈጠረላቸው መሆኑ ናቸው፡፡ በግብይት ስርዓቱ ውስጥ የሚሳተፉ ተዋናዮች መካከል ጠንካራ ትስስር ለመፍጠር ፍላጎት፣ ቅንነትና ተአማኒነት አለመኖሩ ፣ በግብይት ሰንሰለት ውስጥ እሴት የማይጨምሩና በአቋራጭ ተጠቃሚ ለመሆን የሚፈልጉ ብዙ አካላት በመኖራቸው ምክንያት የግብይት ሰንሰለቱ የተንዛዛ በመሆኑ አምራቹ እና ሸማቹ በቀጥታ እንዳይገናኙ በማድረግ ሁለቱምን ተጠቃሚ ማድረግ አልተቻለም፡፡ አምራቹን በተሻለ ተጠቃሚነት የሚያረጋግጥ የወጪ ንግድ እና የኢንዱስትሪ ምርት አቀነባባሪዎችን ጋር በቀጥታ እንዲገበያዩ የሚያግዝ ስርዓትም በበቂ አልተዘረጋም፡፡ በተጨማሪም በገጠር ከግብርና ውጪ ያሉ የልማት እንቅስቃሴች የገጠር ከተማ ልማት አለመጎልበቱ አስተዋፅኦ አድርጓል፡፡

በቂ ያልሆነ መሰረተ ልማትና ኢንቨስትመንት፡ መንግስት በመሰረት ልማትና ሎጂስቲክ ረገድ ለውጥ ሊያመጡ የሚችሉ ከፍተኛ የሆኑ ተግባራት የተከናወኑ ቢሆንም ዘርፉ ከደረሰበት ዕድገት አንጻር አሁንም ብዙ ያልተሟሉ መሰረተ ልማቶች እንዳሉ ይታወቃል፡፡ በመንግስት ከ1996 እስከ 2003 በጀት አመታት ለግብርናና ገጠር ልማት ከፍተኛ መዋለ-ንዋይ ያፈሰሰና ይህም የአፍሪካ ሀገራቶች ከጠቅላላ የመንግስት አመታዊ በጀት ውስጥ ለግብርና ዘርፍ መመደብ አለበት ተብሎ ከተቀመጠው የ10 በመቶ ዝቅተኛ መስፈት በከፍተኛ ደረጃ አሟልተዋ ተብለው ከተለዩት 10 ሀገራት ተርታ ውስጥ እንዳደረገ መረጃዎች ያሳያሉ፡፡ ሆኑም ግን ይህ የበጀት ምደባ ከ2004 ጀምሮ በጣም እያሽቆለቆለ አመታዊ አማካይ 5.2 ደሷል፡፡ ከዚህ ውስጥ ለግብርና መሰረተ ልማት የተመደበው በጣም አነስተኛ ነው፡፡ ለምሳሌ በመስኖ ሊለማ የሚችል መሬት ከፍተኛ (11 ሚሊየን ሄክታር) ቢሆንም እስካሁን ማልማት የተቻለው ከአንድ ሚሊዮን ሄክታር ማለትም ከ10 በመቶ

በታች ነው፡፡ ይህም የሚያሳየው እስካሁን ለንዑስ ዘርፉ የተደረገው ኢንቨስትመንት ዝቅተኛ መሆኑና ለወደፊቱም ልዩ ትኩረት ካልተሰጠው ዘርፉን ማሳደግና ከሱም የሚገኘውን ጥቅም አሟጦ መጠቀም የማይቻል መሆኑን ነው፡፡ ከመንግስት በተጨማሪ ለመሰረተ ልማትና ኢንቨስትመንት ምንጭ የሆነው የግል ባለሃብትም ድርሻ ዝቅተኛ ነው፡፡

ተቋማዊ የማስፈፀም አቅም፡ የግብርና ዘርፍ በበቂ ጥናት የተደገፈ፣ ተናባቢና ተደጋጋፊ የሆነ አደረጃጀት ያለመኖር፣ የህግና አሰራር ስርዓት ክፍተት፣ ተቋማዊና ሙያዊ አቅም ውስንነት እንዲሁም የቴክኖሎጂ አቅርቦትና አጠቃቀም አለመዳበር ተልዕኮውን በሚገባ እንዳይወጣ ካደረጉት ምክንያቶች አንዱ ነው:: ዘርፉ የሚመራበት ፖሊሲና ስትራቴጂዎች የተዘጋጁ ቢሆንም የህግ ማዕቀፍ እና አሰራር ክፍተት በመኖራችው ምክንያት የዘርፉ የማስፈፀም አቅም እንዲሁም ለግብርናው ዕድገት እንዳይፋጠን የራሱ አሉታዊ ሚና ነበረው፡፡ በተጨማሪም በፌዴራል ግብርና ሚኒስቴር ከክልል ግብርና ቢሮዎች ያልተናበበና ተጠያቂነት ያልተዘረጋለት የስራ ግንኙነት መሆኑ ሀገራዊ ግቦችን ለማሳካት ተግዳሮት ሆኖ ቆይቷል፡፡

የዘርፉም የሰው ሃይል አደረጃጀት ዘርፉ በሚያስፈልግው ብቃት ባለመደራጀቱ የዕውቀት፣ ክህሎትና ተነሳሽነት/ቁርጠኝነት ክፍተት ተጋርጦበታል:: ይህም የሰው ሃይል ትምህርትና ስልጠና ፣ ቅጥር ፣ ደመወዝና ማበረታቻ እና ግምገማና ምዘና ስርዓት ለዘርፍ የተለየ ባህሪ ያልተቃኘ በመሆኑ ፍተሻ ይፈልጋል:: ለምሳሌ ግብርና ምርምር፣ በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት እና ኤክስቴንሽን ግንኙነት ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተሻሻለ የመጣ ቢሆንም ግንኙነቱ በባለቤትነትና ተጠያቂነት ባለው መልኩ ባለመዘርጋቱ ዘርፉ የሚያስፈልገው ምሩቋን ማቅረብ ፣ የአርሶና አርብቶ አደራችንን ችግር የሚፈቱ የተሻሻለ ቴክኖሎጂ ማፈለቅና ጥቅም ላይ ማዋል ጉድለት ይታይበታል:: በተመሳሳይ የመካከለኛ ደረጃ የግብርና ባለሙያዎችን የሚያፈልቁት ቴክኒክና ሙያ ሰልጠና ተቋማትም ጥራት ያለው ሠልጣኞች ለማቀረብ የአስራርና ብቃት ክፍተቶች ይስተዋልባቸዋል:: በስራ ላይ የተሰማራውም ባለሙያና አመራር አግባብ ያለው ተጠያቂነትና የዘርፉን የስራ ባህሪ መሰረት ያደረገ ማትጊያ ስርዓት ባለመኖሩ ዘርፉን በእውቀት ለመምራትና የሚጠበቅበት አካታቸና ዘላቂ አስተዋፆ ለማበርክት ተግዳሮት ሆኖበታል:: በተጨማሪም የስራ ግብዓትና ሃብት አቅርቦትና አጠቃቀም እጥረቶች በመኖራቸው ከዘርፉ አፈፃፀም ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ፈጥሯል፡፡

1.3 የእቅዱ መነሻዎች

የግብርና ሚኒስቴር ተግባርና ኃላፊነት በሚከተሉት ዋና ጉዳየች ላይ ያተኩራል። የሰብል፣ እንስሳትና ዓሳ ምርትና ምርታማነትን ማሻሻል፣ የተፈጥሮ ሀብት በዘላቂነት እንዲለማና እንዲጠበቅ እና ጥምር ግብርና ማስፋፋት፣ የግብርና ቴክኖሎጂ አቅርቦትና ስርጭት ስርዓትን ማሻሻል፣የግብርና ምርት ጥራት ቁጥጥር፣ የገበያ ትስስር፣የምግብ ዋስትናና የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራ

የማክሮ ኢኮኖሚክ ማዕቀፍ በሚቀጥሉት 10 ዓመታት የዘርፉን አማካይ እድገት 5.9 በመቶ በማድረስ ከጠቅላላ ምርት ያለውን ድርሻ 22 በመቶ ይቀንሳል። የሌሎች ዘርፎች የምርት ፍላጎት ግምት ውስጥ ተወስዷል።

ከዕድገትና ትራንስፎርሜሽን አፈፃፀምና የሌሎች አገር ልምዶች *የፖሊሲ ሪፎርም አጀንዳዎች ሌሎች አገሮች የተከተሉት የግብርና ዕድገት መንገድ በፖሊሲ ደረጃ እና በተቀረፁ ፕሮግራሞች*

የሌሎች ኢኮኖሚክ ዘርፎች ፍላጎት

1.4 ስትራቴጅክ አቅጣጫዎች

የመስኖ አቅምን በማጎልበት የግብርናን ዘርፍ ከዝናብ ጥገኝነት ማላቀቅ፡- *የሀገራችን ምርት በዝናብ ላይ የተመሰረተ በመሆኑ ምክንያት ለምርታማነት ዝቅተኛነት የተጋለጠ ነው። ከዚህም በተጨማሪ ከዓመት ዓመት የምርት መጠን ከዝናብ መጠን መለያየት ጋር ታያይዞ ከፍተኛ ልዩነቶች ይታዩበታል። ይህ አካሄድ የሚጠበቀውን የግብርና ትራንፎርሜሽን ለማምጣት በቂ ስላልሆነ መንግስት ከፍተኛ ትኩረት በመስጠት የመስኖ ልማት ላይ ኢንቨስትመንት ማድረግ አለበት። ይህም ያሉንን የምርት ወቅቶች ከ3 እና 4 ጊዜ በማድረስ የምግብ ዋስትናን ከማረጋግጥ በላይ ለኢንዱስትሪና ለወጪ ንግድ በቂ ምርት ከማቅረብ አኳያ ከፍተኛ ተፅዕኖ ያመጣል። የምንከተለው የመስኖ ልማት አካሄድ በሁለት ይከፈላል፤ ይህም የአነስተኛ መስኖ ልማትና መካከለኛና ትላልቅ መስኖ ልማት ሲሆን የምንተገብረውም ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር ይሆናል። የመስኖ ልማት ስራችን በተለያዩ ተዋንያኖች የሚፈፀምበትን ሁኔታ በማመቻቸት ለምሳሌ በመንግስት፣ በልማት አጋሮች፣ በግሉ ዘርፍ እንደዚሁም በማህበረሰብ ተሳትፎ የሚሰራ መሆኑን እናረጋግጣለን። የመስኖ ኢንቨስትመንት ቅደም ተከትል በሚሰጡት ጥቅምና በመረጃ ላይ የተመሰረተ እንዲሆን ይደረጋል። በመስኖ ስራ ላይ ትኩረት መስጠት በቤተሰብ ደረጃ የውሃን ተደራሽነት ከማረጋገጥ ባሻገር ተያያዥ ለሆኑ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች መጎልበት የራሱን አስተዋኦ ያደርጋል።*

የሜካናይዜሽን አገልግሎትን ማስፋፋት *፦ የሜካናይዜሽን አግልግሎት ማስፋፋት ግብርናን ለማዘመንና የምርት ጥራትን ለማረጋገጥ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አለው። ለሀገራችን መልከዓ ምድርና አግሮ ኢኮሎጂ ተስማሚ የሆኑ የቴክኖሎጂ ውጤቶችን በመጠቀምና ተደራሽነትን ለአርሶ/አርብቶ አደር በማረጋገጥና አጠቃቀም ላይ የተመሰረተና የአርሶአደሩን አቅም ያገናዘበ ሀገር-በቀል የሜካናይዜሽን ቴክኖሎጂዎች ፈጠራ፣ ማኑፋክቸሪንግና ስርጭት ስርዓት በማስፋፋት ምርትና ምርታማነትን በማሳደግ የአርሶአደሩን ገቢ ትርጉም ባለው መልኩ ማሳደግ ይቻላል።*

ዘርፉ የሚጠቀማቸውን ማናቸውም የቴክኖሎጂ ግብዓትና ማሽነሪዎች ከግብር ነጻ በማድረግና የሊዝ ፋይናንሲንግ የብድር ስርዓት በመገንባት ግብርናን ለማዘመን ትኩረት ተሰጥቷል። በዚህም የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት ሰጪ ተቋማት ለመቋቋም ከፍተኛ ዕገዛ ይኖረዋል። ምርታማነትና የምርት ጥራት በማሻሻል እንዲሁም አዳዲስ የስራ እድል በመፍጠር ወጣቱን ትውልድ ወደ ግብርና መሳብ ያስችላል። የሜካናይዜሽን አገልግሎት ዋና ምሶሶ የግሉ ዘርፍ መሆኑ ቢታወቅም የግብርና ዘርፍ ከአጋሮቹ ጋር በመሆን የቁጥጥርና ፍተሻ እንዲሁም ክትትል ስራዎችን ይሰራል። የግሉን ዘርፍ ለማሳተፍ በሚደረገው ሽግግር መንግስት የተለያዩ የማበረታቻ ስልቶች ይጠቀማል።

በከፍተኛ ምርታማነታቸው የሚታወቁ አነስተኛ አርሶ አደሮች የተሻለ የመሬት ይዞታ እንዲኖራቸው ማገዝ ቀስ በቀስ ወደ ኢንቨስተርነት ማሳደግ፡

እንስሳት ሃብት ልማት፤ መኖ ልማትና ጤና ማሻሻል፦ የእንስሳት ሃብት ልማትን መደገፍ የአረባብ ስርዓትን ከማሻሻልና ገበያ መር ከማድረግ ይጀምራል። በተጨማሪም በእንስሳት ጤና አገልግሎት ውስጥ የግሉን ዘርፍ ሚና ማሳደግ፣ የመኖ ምርትን ማስፋፋትና የግብይት ማዕከላትን ማጠናከር ዋና ዋና ተኩርት የሚደርግባቸው ጉዳዮች ናቸው። የወጪ ንግድ አፈፃፀምን ከማሻሻል አኳያ የኳረንቲን ማዕከላትን አጠናክሮ ወደ ስራ ማስገባትና ሌሎች ከግብይት ጋር የተያያዙ መሰረተ ልማቶችን በመንግስት-ግል ዘርፍ ሽርክና ማሟላት ትኩርት ሊደረግባቸው ይገባል። የወጪ ንግዳችንን የሚያነቃቁና ወደ አዳዲስ ገበያዎች እንድንገባ የሚያደርጉ ዘመናዊ የምርት ዱካ ስርዓት መተግበር ፣ የፋይናንስና ኢንሹራንስ ስርዓቶችን ማሻሻል፣ የአርብቶ አደር አከባቢዎችን እንደ FMD ካሉ ከበሽታዎች የፀዱ ማድረግና ህገወጥ ንግድን ትርጉም ባለው መልኩ መቆጣጠር በስፊው ሊሰራባቸው የሚገቡ ጉዳዮች ናቸው። ከዚህ ጋር ተያይዞ የእሴት ጭመራን ለማቀላጠፍ በኤክሽፖርት ቄራዎችና በአርቢዎች መካከል ቀጥታ የምርት-ግብዓት ግንኙነቶችን ማዳበር ትኩረት ሊደረግበት ይገባል።

ሆርቲካልቸር ልማት ፦ የሆርቲካልቸር ልማት ዋና ምሶሶዎች የሚሆኑት በክላስተር የተደራጁ አነስተኛ አርሶ አደሮችና ትላልቅ የግል አምራቾች ይሆናሉ ተብለው ይጠበቃል። በዘርፉ የምርት ስፔሺያላዜሽን ቢበረታታም የሀገር ውስጥ ፍላጎትን መሰረተ ያደረገና የዋጋ ግሽበትን የሚያረጋጋ ስትራቴጂ የምንከተል ይሆናል። (ለምሳሌ የአቮካዶ የወጪ ንግድ፣ የፍራፍሬ ምርቶች ወደ አግሮ ኢንዱስትሪን፣ አበባ ምርት ኤክስፖርት ማስፋፋት)

የሆርቲካልቸር ዋና ስትራቴጂ የሚሆነው ግብዓት አቅርቦት ስርዓቱን ማዘመን ነው፤ ይህም ማለት ገበያ ተኮር የሆነና የገበያውን ፍላጎት የሚያሟሉና ከፍተኛ ምርታማነት ያላቸው ዝርያዎችን ማፍለቅና ማሰራጨት፣ የግሉ ዘርፍ ተሳታፊነቱን አሁን ካለበት ማስፋፋትና ተመሳሳይ ስራዎችን ያጠቃልላል። የዘመናዊ ነርሰሪ ልማት ስትራቲጂያዊ በሆኑ ቦታዎች ላይ ማጠናከር፣ የግብይት ማዕከላትን ለአርሶ አደሩ ቅርበት ባለባቸው አከባቢዎች ማደራጀት፣ የኮልድ ቼይን መሰረተ ልማት ከግሉ ዘርፍ ጋር በመሆን ማመቻቸት ትኩረት ሊሰጣቸው ይገባል።

የገበያ ትስስርን በተመለከተ በትላልቅ የሆርቲካልቸር ምርት ሰብሳቢዎችና በአርሶአደሮች መካከል ቅርበት ፈጥሮ የሀገር ውስጥ የዋጋ ግሽበትን ለመከላከል የሚያመቹ ሁኔታዎችን መፍጠር፣ በሌላ በኩል የኤክስፖርት ገበያዎች ወስጥ ያለንን ድርሻ ማጠናከር በሰፊው ይሰራባቸዋል።

በግብርና ልማት የባለሀብቱን ተሳትፎ ማሳደግ፦ ባለሃብቱ በዘርፉ ላይ ያለውን ተሳትፎ ለማሳደግ ከፍተኛ ትኩረት ተሰጥቶት የሚሰራ ይሆናል። ይህም በምርምር፣ በኤክስቴንሽን፣ በፋይናንስና ኢንሹራንስ አቅርቦት፣ በግብዓት አቅርቦት፣ በግብርና ምርት ፣ በግብይት መሰረተ ልማት ላይ የተሻሉ ድጋፍና ማበረታቻዎችን በመስጠት ዘርፉ ውስጥ መሰረታዊ ለውጥ ማምጣት ይቻላል። ይህንን ተግባራዊ ለማድረግ መንግስት ከሀገር በቀልና አለማቀፍ ባለሃብቶች ጋር በጥምረት የሚሰራ ይሆናል።

በተጨማሪም ባለሃብቱን የእሴት ጭመራ ስራዎች ላይ ለማሳተፍ በተለይም አግሮ ኢንዱስትሪዎችን መሰረት ያደረገ የእሴት ሰንሰለት ማጠናከር ስራ የሚሰራ ይሆናል።

ተቋማዊ የማስፈፀም አቅምን መገንባት፦ የ 10 ዓምቱን እቅድ ለማሳካት ዋናው መሰረት የዘርፉን የማስፈፀም አቅምና ክህሎት ማሳደግ ግድ ይላል። በዚህም ረገድ በፌደራል ግብርና ሚኒስቴር ደረጃ ስር-ነቀል የሰው ሃብት ሪፎርም እየተሰራ ይገኛል። ይህ ስራ የአገልግሎት ጥራትና ጊዜን የሚያፋጥን ሲሆን የወሳኔ አሰጣጥን የሚያቀላጥፍ ነው።

ይህ ጅማሮ በክልል በዞንና በወረዳ መውረድ እንዳለበት ሲታመን፣ የተቋማዊ መሰተጋብር ጎን ለጎን መቀናጀት አለበት። እነዚህም የቅንጅት ስራዎች አብሮ በማቀድ፣ አብሮ ችግሮችን በመፍታት፣ ተደጋጋሚ ግንኙነቶችን በማድረግ፣ ሀገራዊ የሆነ የስራ ድግግሞሽን ፣ የሃብት አጠቃቀም ጉድለትን የሚቀንስ ሲሆን እንደዚሁም ያለውን የቴክኒክ አቅም በሀገር ደረጃ እንድንጠቀምበት ያደርጋል።

ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር ዘላቂ ግብርና ልማት ማካሄድ፦

የግብርና ምርት በአማካይ በዓመት 5.6 በመቶ እያደገ የኤክስፖርት ምርቶችን በበቂ በማቅረብ የግብርና ምርት የወጪና ገቢ ምርት ሚዛን ያሻሽላል፣ኢንዱስትሪው የሚፈልገውን ግብዓት ያሟላል፤ ሀገራዊ የምግብ ፍጆታን ክፍተትን ያሟላል። የምርት ስበስጥር ደረጃ በማሻሻል አርሶ/አርበቶ አደሮች አነስተኛ መጠን የተሰባጠረ የምግብ ምድቦችን መመገብ እንዲችሉ ያደርጋል። የግብርና ልማትን ዘላቂነት በማረጋገጥ ከግብርና ልማት የሚወጣውን የሙቀት አማቂ ጋዝ መጠን መቀነስ ይሆናል።

1.5 የመሪ ዕቅዱ ዝግጅት አካሄድ

የዕቅድ ዝግጅቱ የሚመራበት ዕቅድ ማዕቀፍ የሚከተሉትን ኣላዎች አካቶ እንዲዘጋጅ ተደርጓል። የግብርና ርዕይ፣ የዘርፉን መሰረታዊ ማነቆዎች ሊፈቱ የሚችሉ ስትራቴጅክ ዓላማዎች, ለስትራቴጅክ ዓላማዎች ቁልፍ የስኬት መሰረት የሆኑ ውጤቶችን መለየት ቁልፍ አሀዛዊና ገላጭ አመልካቾች ተቀምጠዋል፤ ውጤቶችን ለማሳካት ወሳኝ የሆኑ ትራንስፎርሜሽናል የትግበራ መስኮች ተለይተዋል

ዒላማ የተቀመጠበት ስልት መመዘኛዎችን በማስቀመጥ የትኩረት ሰብሎችን ተለይተዋል፣ቁልፍ የአፈፃፀም አመልካቾች መሰረት በማድረግ የዕድገት ትንበያ ኤክስኤል ሞዴል በማዘጋጀት ስትራቴጅክ ውጤቶችን ከቁልፍ የስኬት መሰረቶች ጋር በማስተሳሰር ዒላማ ማስቀመጥ፣ ዒላማ ሲቀመጥ ከቴክኒክ ኮሚቴ አባላት ጋር በመሆን ማመሳከርና ማረጋገጥ ስራ ተሰርቷል, የመረጃ ምንጭ፡ የማዕከላዊ ስታትስቲክስ ባለስልጣን፣ የጥናትና ምርምር ውጤቶች፣ አስተዳደራዊ መረጃዎች ተወስዷል።

ክፍል II. የዕቅዱ ዓላማዎች

የግብርና ዘርፍ ርዕይ

በ2022 የተሸጋገረ ግብርና በመፍጠር **በውስጣዊ ሽግግር** ግብርናን ምርታማና ተወዳዳሪ በማድረግ የአርሶና አርብቶ አደሩን ገቢ ማሳደግና ከድህነት ማላቀቅ፤ ***ለሀጋራዊ ኢኮኖሚ መዋቅራዊ ሽግግር*** ደግሞ ሀገሪዊ ምግብና ስርዓተ ምግብ ፍልጎት ያሟላ፣ ለኢንዱስትሪ ግብዓትና ለወጪ ንግድ በቂ ምርት ያቀረብ ፣ ወደ እሴት ጭመራ የተራመደ እና በገጠር በቂ ስራ እድል የፈጠረ ዘረፍ ማድረግ ይሆናል

የዕቅዱ ግብ፡ የግብርና ዘርፍ ዕቅድ ከሀገራዊ ኢኮኖሚው ጋር ያለው ትስስር

የግብርና ዘርፍ የ 10 ዓመት መሪ ዕቅድ ግብ ግብርናን ምርታማና ተወዳዳሪ በማድረግ የአርሶና አርብቶ አደሩን ገቢ ማሳደግ፣ የምግብና ስርዓተ ምግብ ዋስትና ማረጋገጥ እና ለመዋቅራዊ ሽግግር አስተዋፅ ማድረግ ሲሆን ለሀገራዊ ኢኮኖሚያዊ ትራንስፎርሜሽን በሚከተሉት መስኮች ላይ የራሱን አስተዋፅኦ ያበረክታል።

2.1 ስትራቴጅክ ዓላማ 1:ገበያ ተኮር የሰብል ምርትና ምርታማነት ማሳደግ

የሰብል ምርትና ምርታማነት ዕድገት የሁለት መሰረታዊ ምክንያቶች ዕድገት ውጤት ነው፡፡እነዚህም የለማ ማሳ መጠን እና የሰብል ምርታማነት እድገት በሄ/ር ናቸው፡፡ በዓለም አቀፍ ደረጃ የብዙ የእህል፣ ሆርቲካልቸርና ቡና ሻይ ቅመማ ቅመም ሰብሎች የምርታማነት እድገት ከፍተኛ ነው፡፡ ለአብነት ያህል በሌሎች ሀገራት ከእህል ሰብሎች እአአ በ2017 ምርት ዘመን በአማካይ የስንዴ ምርታማነት ከ101 ኩ/ል በሄ/ር በላይ፣ ሩዝ 93 ኩ/ል በሄ/ር በላይ እና በቆሎ ከ257 ኩ/ል በሄ/ር በላይ ድረስ ተመርቷል፡፡ አገራችን በተመሳሳይ ወቅት በአማካይ ስንዴ 28 ኩ/ል በሄ/ር፣ ሩዝ 29 ኩ/ል በሄ/ር እና በቆሎ 37 ኩ/ል በሄ/ር ተመዝግቧል፡፡ በተመሳሳይ ከሆርቲካልቸር ስብሎች በቲማቲም 687 ቶን በሄ/ር፣ በድንች 448 ቶን በሄ/ር፣ በአቮካዶ 164 ቶን በሄ/ር፣ በማንጎ 266 ቶን በሄ/ር እንዲሁም በሙዝ 658 ቶን በሄ/ር አማካይ ምርታማነት የሚያገኙ ሲሆን በሀገራችን በቲማቲም 52 ቶን በሄ/ር፣ በድንች 137 ቶን በሄ/ር፣ በአቮካዶ 33 ቶን በሄ/ር፣ በማንጎ 75 ቶን በሄ/ር እንዲሁም በሙዝ 88 ቶን በሄ/ር አማካይ ምርታማነት የምናገኝ መሆኑ ይታወቃል፡፡ ለዚህም ዋናኛው ምክንያት ንዑስ ዘርፉ ባብዛኛው በአነስተኛ አርሶአደሮች ማሳ የሚከናወንና እና ዝናብ ጠባቂ ልማት በመሆኑ ውጤታማነቱ የአገሪቱን ስትራቴጂክ አቅጣጫዎች ማለትም የምግብ እና ሥነምግብን ዋስትና ማረጋገጥ፣ የአግሮኢንዱስትሪ ፍላጎትን ማሟላትን፣ የኤክስፖርት ግብን ማሳካትንና ከውጭ የሚገባውን የሰብል ውጤቶችን ማስቀረት ያልቻለ ነው፡፡ ከዚህም የተነሳ እኤአ በ2017 በእህል ሰብሎች ስንዴ 10,768,760፣ ሩዝ 3,808,770 እና ሌሎች ሰብሎች 2,797,250 ኩ/ል በድምሩ 17,374,780 ኩ/ል ምርት በ 639,877,000 የአሜሪካን ዶላር እንዲሁም ከሆርቲካልቸር የአትክልት፣ ፍራፍሬ፣ ስራስር፣ ቡና፣ ሻይና ቅ/ቅመምን ጨምሮ 1,310,110 ኩ/ል ከውጭ ገበያ እንዲቀርብ በማድረግ 89,497,000 የአሜሪካን ዶላር በድምሩ 729,374,000 የአሜሪካን ዶላር ወጪ ለማድረግ ተገደናል፡፡ ይህ ደግሞ የዘርፉን ውጤታማነት ማነስ ያመላክታል፡፡ በቀጣይ አስር ዓመታት የዘርፉ ዋና አቅጣጫ የሚሆነው የሰብል ምርትና ምርታማነትን ማሳደግና ገበያ ተኮር እንዲሆን ማድረግ ይሆናል፡፡ በዚህም የምግብና ስርዓተ-ምግብ ዋስትና እንደሚረጋገጥ በማመን ሲሆን በእህል፣ በሆርቲካልቸርና ቡና ሻይ ቅ/ቅመም ንዑስ ዘርፎች የሚከተሉትን ኢላማዎች ለመተግበር በዕቅድ ተይዟል፡፡

የእህል ሰብል ምርትና ምርታማነት

በቀጣይ አስር ዓመታት የመኸር እህል ሰብል ምርትን አሁን ካለበት 306,126,383 ኩ/ል ወደ 539,939,813 ኩ/ል ለማሳደግ ታቅዷል፡፡ በየዓመቱ ከ2-7 በመቶ የምርት ጭማሪ እያሳየ አጠቃላይ የምርት ዕድገቱ ከመነሻው ጋር ሲነጻጸር የ 76 በመቶ ጭማሪ ያሳያል፡፡

የመኸር ምርትና ምርታማነት ዒላማ

የእህል ሰብል ምድብ	መነሻ		2022 ዒላማ		ዓመታዊ ጭማሪ	
	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት በኩ/ል	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት ኩ/ል	በመቶኛ ለመሬት	በመቶኛ ለምርት
የአገዳ ብርዕ ሰብሎች/Cereals/	10,232,582	267,789,764	11,401,835	485,456,176	1	6
ጥራጥሬ ሰብሎች	1,598,807	29,785,881	1,598,807	37,451,047	0	2
ቅባት ሰብሎች	846,494	8,550,738	1,373,218	17,032,590	5	7
ጠቅላላ ድምር	12,677,883	306,126,383	14,373,860	539,939,813		

የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች እና የሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት የበልግ ምርትና ምርታማነት ዒላማ

በቀጣይ አስር ዓመታት የበልግ እህል ሰብል ምርትን አሁን ካለበት 20,129,732 ኩ/ል ወደ 34,453,636 ኩ/ል ለማሳደግ ታቅዷል፡፡

የእህል ሰብል ምድብ	መነሻ		2022 ዒላማ		ዓመታዊ ጭማሪ	
	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት በኩ/ል	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት በሚ/ን ኩ/ል	በመቶኛ ለመሬት	በመቶኛ ለምርት
የአገዳ ብርዕ ሰብሎች/Cereals/	1,377,749.00	16,132,720.00	1,507,418.29	28,711,611.18	1	6
ጥራጥሬ ሰብሎች	454,751.00	3,748,955.00	488,699.32	5,773,548.71	1	4
ቅባት ሰብሎች	35,584.97	248,052.77	65,484.21	548,056.33	6	8
ጠቅላላ ድምር	1,868,085	20,129,727	2,061,601.82	35,033,216.22		

ማሳሳቢያ፡- *መነሻ መረጃ የማስኤ ሆኖ አንዳንዱ የብዙ ዓመታት ዕድገትን ሌላው ደግሞ የተሻለውን ዓመት በመውሰድ የተሰላ ነው፡፡*

የአነስተኛ ይዞታ እና የሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት የመስኖ ልማት ምርትና ምርታማነት ዒላማ

የእህል ሰብልን ምርትና ምርታማነት ለማሳደግ ታሳቢ የተደረገው አንዱ ስልት የመስኖ ልማትበን በአነስተኛ እና ሰፋ ይዞታዎች ማስፋት ነው፡፡ ስንዴ መድረሻ ዒላማ የተሰላው የመንግስትን ልዩ ትኩረት በመውሰድ በቀጣይ ዓመታት ተጨማሪ 100000 ሄ/ር ማሳ ይለማል የሚል ግምትም ተወስዶ ነው፡፡

የእህል ሰብል ምድብ	መነሻ		2022 ዒላማ		ዓመታዊ ጭማሪ	
	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት በኩ/ል	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት በሚ/ን ኩ/ል	በመቶኛ ለመሬት	በመቶኛ ለምርት
የአገዳ ብርዕ ሰብሎች /Cereals/	70,355	2,620,068	178,394	18,999,727	10	22
ጥራጥሬ ሰብሎች	14,838	253,914	14,838	319,307	0	2
ቅባት ሰብሎች	106	1,227	172	2,444	5	7
ጠቅላላ ድምር	85,299	2,875,209	193,404	19,321,478		

ማሳሳቢያ፡- *መነሻ መረጃ የማስኤ ሆኖ አንዳንዱ የብዙ ዓመታት ዕድገትን ሌላው ደግሞ የተሻለውን ዓመት በመውሰድ የተሰላ ነው፡፡*

በዋና ዋና የእህል ሰብሎች የምርታማት ዒላማ

በዋና ዋና የእህል ሰብሎች የተቀመጠውን የምርታማነት ዒላማ እንደሚከተለው ቀርቧል። የሌሎች ሰብሎች ዒላማ በዕዝል 1 እና 2 በተገለጸው መሰረት ተቀመጧል።

ዋና ዋና ሰብሎች ዝርዝር	መነሻ ምርታማነት በኩ/ል በሄ/ር	2022 ዒላማ ምርታማነት በኩ/ል በሄ/ር	ምርመራ
ጤፍ	17.56	27.65	
ገብስ	21.79	27.83	
ሥንዴ	27.87	48.33	
በቆሎ	40.12	68.94	
ሠሊጥ	7.37	11.17	

በሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት የእህል ሰብል ምርት ዒላማ

በአነስተኛ ይዞታና እንደተጠበቀ ሆኖ በሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት ለልማት የሚውለውን ማሳ 1,127,746 ሄ/ር እና አጠቃላይ ምርቱን 49,644,944 ኩ/ል ለማድረስ ዒላማ ተቀምጧል። ዕድገቱም በየኣመቱ ለመሬት ለአገዳ ሰብሎች 10 በመቶ እና ለምርት 18 በመቶ እንደሚያድግ ታሳቢ ሆኖአል።

የእህል ሰብል ምድብ	መነሻ		2022 ዒላማ		ዓመታዊ ጭማሪ	
	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት በኩ/ል	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት ኩ/ል	በመቶኛ ለመሬት	በመቶኛ ለምርት
የአገዳ ብርዕ ሰብሎች/Cereals/	270,401	8,685,362	694,875	44,214,436	10	18
ጥራጥሬ ሰብሎች	45,725	840,373	45,844	983,388	0	2
ቅባት ሰብሎች	287,219	2,331,059	387,027	4,447,120	3	7
ጠቅላላ ድምር	603,345	11,856,794	1,127,746	49,644,944		

የሆርቲካልቸር ሰብሎች ምርትና ምርታማነት

የሆርቲካልቸር ሰብሎች ምርትና ምርታማት ዓላማን ለማሳካት በቀጣይ አስር ዓመታት (2013-2022) በዋነኛነትም በአነስተኛ አርሶ አደሮች እና በአልሚ ባለሀብቶች በማተኮርና ከዚህ በፊት የነበሩ ማነቆዎችንም በመቅረፍ ምርትና ምርታማትነት ለማሳደግ የሚከተሉት ዝርዝር ግቦች ለማስቀመጥ ተሞክሯል።

የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች የመኸር ሆርቲካልቸር ምርትና ምርታማነት ዒላማ

የአትክልት ሰብል ምርታማነት በመነሻ ዓመት (2012) ከነበረበት 35.37 ኩ/ል ወደ 72.1. በሄ/ር ማድረስ እና አጠቃላይ ምርቱን ከ739.15 ሺ.ህ ቶን ምርት ወደ 1994.96 ሺ.ህ ቶን ለማድረስ፤ በፍራፍሬ ሰብል ምርታማነት በመነሻ ዓመት (2012) ከነበረበት 73.5 ኩ/ል በሄ/ር ወደ 182.9 ማድረስ እና አጠቃላይ ምርቱን ከ 933.49 ሺ.ህ ቶን ምርት ወደ 4337.02 ሺ.ህ ቶን ለማድረስ፤ በስራስር ሰብል ምርታማነት በመነሻ ዓመት (2012) ከነበረበት 212.87 ኩ/ል ወደ 219.53 ኩ/ል በሄ/ር እና አጠቃላይ ምርቱን ከ 4246.84 ሺ.ህ ቶን ወደ 5159.64 ለማድረስ ዒላማ ተይዟል፡፡

የሆርቲካልቸር የመሬት እና ምርት ዒላማ

የሰብል ምድብ	የ2012 መነሻ		2022 ዒላማ		ዓመታዊ የእድገት መጠን በመቶኛ	
	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት በሺ.ህ ቶን	መሬት በሄ/ር	አጠቃላይ ምርት በሺ.ህ ቶን	መሬት	ምርታማነት
አትክልትና ኸርብስ	208986	739.15	276706	1994.96	3	7
ስራስር	199,644	4246.84	200,991	5159.64	0.1	0.3
ፍራፍሬ	127,006	933.49	237125	4337.02	6	10
ጠቅላላ ድምር	535636	5,919.48	714,823.13	11,491.62		

የሆርቲካልቸር የምርታማነት ዒላማ

ዋና ዋና ሰብሎች ዝርዝር	መነሻ ምርታማነት በኩ/ል በሄ/ር	2022 ዒላማ ምርታማነት በኩ/ል በሄ/ር	ዓመታዊ ጭማሪ በመቶኛ
አትክልትና ኸርብስ	35.37	72.1	10
ስራስር	212.87	219.53	2
ፍራፍሬ	73.5	182.9	17

የሆርቲካልቸር ኤክስፖርት ምርትና ምርታማነት ዒላማ

በዚሁ መሰረት የዋና ዋና የአትክልት፣ ፍራፍሬና ሥራ ሥር ሰብሎች፣ ለኢንደስትሪ ጥሬ ዕቃ የሚፈለጉ እና ለኤክስፖርት የሚለሙ በሚል የሚከተሉት ኢላማዎችን ለመተግበር ታቅዷል፡፡

የሆርቲካልቸር ኤክስፖርት የመሬት ልማት

የአበባ ልማት

በአበባ ልማት በ2012 በጀት ዓመት ከተመዘገበው 2,466 ሄ/ር በመነሳት ነባር የአበባ ኩባንያዎች በቀጣይ አስር ዓመታት ለማልማት ያቀረቡትን የማስፋፊያ መርሃ-ግብር እንደመነሻ በመውሰድ አጠቃላይ ልማቱ

በየዓመቱ በአማካይ 5 በመቶ ዕድገት በማስመዝገብ 4,018 ሄ/ር ይደርሳል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ለአበባ ልማት መሬት ወስደው ያላለሙትን 1,070 ሄ/ር መሬት ወደ ልማት በማስገባት (2013-2022) ምርት ዘመን መጨረሻ ላይ በአበባ ልማት የሚሸፈነው የመሬት መጠን በድምሩ 5,088 ሄ/ር እንዲደርስ ይደረጋል፡ ፡

አትክልት

በአትክልት ልማት በ2012 በጀት ዓመት የለማው 2,596 ሄ/ር መሬት በሚቀጥሉት አስር ዓመታት ውስጥ በየዓመቱ በአማካይ 10 በመቶ በማሳደግ 6,734 ሄ/ር የሚሸፈን ይሆናል:: ባለሃብቶች ለአትክልት ልማት መሬት ወስደው ያላለሙትን 942 ሄ/ር መሬት ወደ ልማት በማስገባት ከ2013-2022 መጨረሻ ላይ በአትክል ልማት የሚሸፈነው የመሬት መጠን በድምሩ 7,676 ሄ/ር እንዲደርስ ይደረጋል፡፡

ፍራፍሬ

በፍራፍሬ ልማት በ2012 በጀት ዓመት መጨረሻ የለማው 11,315 ሄ/ር መሬት በሚቀጥሉት አስር ዓመታት ውስጥ በየዓመቱ በአማካይ 10 በመቶ በማሳደግ ከ2013-2022 በጀት ዓመት መጨረሻ 29,349 ሄ/ር የሚሸፈን AJ"M:: Ÿ²=G< በተጨማሪ ለፍራፍሬ ልማት መሬት ወስደው ያላለሙትን 533 ሄ/ር መሬት ወደ ልማት በማስገባት በፍራፍሬ ልማት የሚሸፈነው የመሬት መጠን በድምሩ 29,882 ሄ/ር እንዲደርስ ይደረጋል፡፡

ኸርብስ

በኸርብስ ልማት በ2012 በጀት ዓመት መጨረሻ የለማው 148 ሄ/ር መሬት በሚቀጥሉት አስር ዓመታት ውስጥ በየዓመቱ በአማካይ 10 በመቶ በማሳደግ ከ2013-2022 በጀት ዓመት መጨረሻ 385 ሄ/ር የሚሸፈን ይሆናል:: ከዚሁ በተጨማሪ ለልማት መሬት ወስደው ያላለሙትን 60 ሄ/ር መሬት ወደ ልማት በማስገባት በኸርብስ ልማት የሚሸፈነው የመሬት መጠን 445 ሄ/ር እንዲደርስ ይደረጋል፡፡

የሆርቲካልቸር ኤክስፖርት ምርታማነትን ማሳደግ

የጽጌረዳን የበጋ አበባ ምርት በመነሻው ዓመት ከነበረበት 8.8 ኪ.ግ/ሜ/ካሬ በየዓመቱ በ5 በመቶ በአማካይ በማሳደግ ወደ 15 ኪ.ግ/ሜ/ካሬ በማድረስ፣

ቅንጥብ አበባ ምርት በመነሻው ዓመት ከነበረበት 120 ዘንግ ሜትር ካሬ በየዓመቱ በ5 በመቶ በአማካይ በማሳደግ ወደ 190 ዘንግ ሜትር ካሬ በማሳደግ፣

አትክልት (ፎሶሊያ፣ እሸት ዓተር፣ ቅጠላ ቅጠል በአማካይ) በመነሻው ዓመት ከነበረበት 8 ቶን በሄ/ር በየዓመቱ በ5 በመቶ በአማካይ በማሳደግ ወደ 14 ቶን በሄ/ር በማድረስ፣
አትክልት (ማቲምና ወተር ሜለን አማካይ) በመነሻው ዓመት ከነበረበት 30 ቶን በሄ/ር በየዓመቱ በ5 በመቶ በአማካይ በማሳደግ ወደ 50 ቶን በሄ/ር በማድረስ፣

ፍራፍሬ ምርት በመነሻው ዓመት ከነበረበት 30 ቶን በሄ/ር በየዓመቱ በ5 በመቶ በአማካይ በማሳደግ ወደ 50 ቶን በሄ/ር በማድረስ፣

ኸርብስ (ባዚል፣ቻይቭስ፣ሴጅ፣ሚንት፣ ሮዝ መሪ፣ ኮሪያንደር፣ ኦርጋኖ፣ ታይም፣ ሌመን ግራስ) ምርት በመነሻው ዓመት ከነበረበት 10 ቶን በሄ/ር በየዓመቱ በ12 በመቶ በአማካይ በማሳደግ ወደ 30 ቶን በሄ/ር በማድረስ፣

የሆርቲካልቸር ኤክስፖርት ምርትን ማሳደግ

- **የጽጌረዳና የበጋ** ምርትን በመነሻው ዓመት ከነበረበት 55.71 ሺህ ቶን በየዓመቱ በአማካይ በ7.5 በመቶ በማሳደግ ወደ 115 ሺህ ቶን ማድረስ፣
- **የቅንጥብ አበባ** ምርትን በመነሻው ዓመት ከነበረበት 714 ሚሊዮን ዘንግ በየዓመቱ በአማካይ በ10 በመቶ በማሳደግ ወደ 1.8 ቢሊዮን ዘንግ ማድረስ፣
- **የአትክልት** ምርትን በመነሻው ዓመት ከነበረበት 188.59 ሺህ ቶን በየዓመቱ በአማካይ በ7 በመቶ በማሳደግ ወደ 330 ሺህ ቶን ማድረስ
- **የኸርብስ** ምርትን በመነሻው ዓመት ከነበረበት 6 ሺህ ቶን በየዓመቱ በአማካይ በ10 በመቶ በማሳደግ ወደ 15 ሺህ ቶን ማድረስ
- **ፍራፍሬ** ምርትን በመነሻው ዓመት ከነበረበት 27.17 ሺህ ቶን በየዓመቱ በአማካይ በ6 በመቶ በማሳደግ ወደ 44 ሺህ ቶን ማድረስ፣

የሆርቲካልቸር ኤክስፖርት የውጭ ምንዛሬ ግኝትን ማሳደግ

- **ከጽጌረዳንና ከበጋ አበባ** በመነሻው ዓመት ከተገኘው 227 የአሜሪካን ዶላር ወደ 500 የአሜሪካን ዶላር ማድረስ፣
- **ከቅንጥብ አበባ** ምርት በመነሻው ዓመት ከተገኘው 29.52 የአሜሪካን ዶላር ወደ 90 የአሜሪካን ዶላር ማድረስ፣
- **ከአትክልት** ምርት በመነሻው ዓመት ከተገኘው 40.14 የአሜሪካን ዶላር ወደ 120 የአሜሪካን ዶላር ማድረስ፣
- **ከኸርብስ** ምርት በመነሻው ዓመት ከተገኘው 7 የአሜሪካን ዶላር ወደ 55 የአሜሪካን ዶላር ማድረስ እና ከፍራፍሬ ምርት በመነሻው ዓመት ከተገኘው 9.95 የአሜሪካን ዶላር ወደ 65 የአሜሪካን ዶላር በማድረስ በአጠቃላይ በበጀት ዓመቱ መጨረሻ (2022) ከሆርቲካልቸር ምርት ኤክስፖርት 945 የአሜሪካን ዶላር እንዲደርስ ከፍተኛ ጥረት ይደረጋል፡፡

የቡና ሻይ እና ቅ/ቅመም ሰብሎች ምርትና ምርታማነት

- የቡና ምርታማነትን ከ6.5 ኩ/ል በሄ/ር ወደ 11.8 ኩ/ል በሄ/ በማሳደግ ምርቱን ደግሞ በየዓመቱ በአማካይ 10% በማሳደግ በ2012 ከተደረሰበት 494.75 ሺህ ቶን በ2022 ዓ/ም ወደ 1.37 ሚሊዮን ቶን ማድረስ፣
- የሻይ ምርት በ2012 ከተደረሰበት 5,491 ቶን በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 8,298 ቶን እና ምርታማነትን በአነስተኛ እርሻ ልማት ከ22.5 ኩ/ል በሄ/ር ወደ 27.4 ኩ/ል በሄ/ር ለማድረስ፤በሰፋፊ እርሻ ልማት በ2012 የነበረውን 28.5 ኩ/ል በሄ/ር በ2022 ወደ 33.07 ኩ/ል በሄ/ር ለማድረስ ታቅዷል፡፡

- የቅመማ ቅመም ምርት በ2012 479.4 ሺህ ቶን ከነበረበት በ2022 ወደ 952 ሺህ ቶ ቶን ለማሳደግ የሚሰራ ሲሆን በተለይም የዋና ዋና ቅመማ ቅመም ምርቶች ኢላማ ከዚህ እንደሚከተለው ለማቅረብ ተሞኩሯል
    - የበርበሬ ምርት ከ341.7 ሺህ ቶን ወደ 678.5 ሺህ ቶን እና ምርታማነቱን 17.5 ኩ/ል/ሄ/ር ከነበረበት ወደ 28.5 ኩ/ል/ሄ/ር፣
    - የዝንጅብል ምርት ከ21.6 ሺህ ቶን ወደ 42.9 ሺህ ቶን እና ምርታማነቱን 20.4 ኩ/ል/ሄ/ር ከነበረበት ወደ 33.2 ኩ/ል/ሄ/ር፣
    - የአዝሙድ ምርት ከ5.2 ሺህ ቶን ወደ 10.3 ሺህ ቶን እና ምርታማነቱን 14.9 ኩ/ል/ሄ/ር ከነበረበት ወደ 24.2 ኩ/ል/ሄ/ር፣
    - የኮረሪማ ምርት ከ4.4 ሺህ ቶን ወደ 8.7 ሺህ ቶን እና ምርታማነቱን 4.9 ኩ/ል/ሄ/ር ከነበረበት ወደ 8.1 ኩ/ል/ሄ/ር፣
    - የዕርድ ምርት ከ 29.7 ሺህ ቶን ወደ 59 ሺህ ቶን እና ምርታማነቱን 47.9 ኩ/ል/ሄ/ር ከነበረበት ወደ 78 ኩ/ል/ሄ/ር ለማሳደግ ይሠራል።

የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም የወጪ ንግድ

የቡና የወጪ ንግድ አፈጻጸም በመጠን በ2012 ከተደረሰበት 254.1 ሺህ ቶን በየዓመቱ በአማካይ10.5 በመቶ በማሳደግ በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 688.6 ሺህ ቶን በመላክ የውጪ ምንዛሬ ግኝቱን ከተደረሰበት 841.2 ሚሊዮን የአመሪካን ዶላር በየዓመቱ በአማካይ 14.7 በመቶ በማሳደግ ወደ 3.3 ቢሊዮን የአሜሪካን ዶላር ለማድረስ ይሠራል። እሴት የተጨመረበት የቡና የወጪ ንግድ በመጠን በ2012 ከነበረበት 270 ቶን በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 42,230 ቶን አቀነባብሮ በመላክ የውጭ ምንዛሬ ግኝቱን ከነበረበት 1.84 ሚሊዮን ወደ 406.5 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ለማሳደግ ታቅዷል።

የሻይ ምርት የወጪ ንግድ በመጠን በ2012 ከተደረሰበት 1,533.68 ቶን በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ ወደ 2,651.8 ቶን በመላክ የውጪ ምንዛሬ ግኝቱን በ2012 ከተደረሰበት 2.35 ሚሊዮን የአመሪካን ዶላር ወደ 4.07 ሚሊዮን ዶላር ለማሳደግ ይሰራል፣

የቅመማ ቅመም ምርቶች የወጪ ንግድ በመጠን በ2012 ከተደረሰበት 19,763 ቶን በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 79,371 ቶን በመላክ የውጪ ምንዛሬ ግኝቱን በ2012 ከተደረሰበት 24.04 ሚሊዮን የአመሪካን ዶላር ወደ 132.5 ሚሊዮን ዶላር ለማሳደግ ይሰራል። የተቀነባበረ ቅመም የወጪ ንግድ አሁን ከሚገኝበት 4,397 ቶን በቀጣይ አስር ዓመታት 23,784 ቶን ለማድረስ ይሰራል።

በአጠቃላይ በቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ምርቶች የወጪ ንግድ የገቢ ግኝት በ2012 ከነበረበት 868.41 ሚሊዮን በየዓመቱ በአማካይ 16% በማሳደግ በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 3.8 ቢሊዮን የአሜሪካን ዶላር ለማድረስ ይሠራል።

የቅድመና ድህረ ምርት ብክነት መቀነስ

የተቀናጀ ተባይ መከላከል ዘዴን አሁን ካለበት ዝቅተኛ ደረጃ በማሳደግ በ10 የተመረጡ ሰብሎችና ተባዮች ላይ መከላከል እንዲካሄድ በማድረግ ሊባክን ከሚችለው የምርት መጠን በ1% ዝቅ እንዲል ይደረጋል፤

ጥራቱ ጤንነቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ ምርት መጠን በሰብል ዓይነት እና በገበያ መዳረሻ

የኢንስፔክሽንና የምርመራ ውጤት ጥራትና ደህንነት በማሻሻል ወደ ውጭ የሚላኩ ምርቶች ተቀባይነት ያጡ የነበሩትን በ1% እንዲቀንስ ይደረጋል፤

2.1.1 ያደገ የተሻሻሉ ቴክኖሎጅዎችና አሰራሮች አጠቃቀም

የአርሶ አደሩን ምርትና ምርታማነት ለማሳደግ የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በሚፈለገው ወቅት፤ቦታ እና በብቃት መጠቀም ያስፈልጋል። የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ለመጠቀም ደግሞ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂ አቅርቦትንና አዋጭና ህብረተሰቡ የሚቀበለው እንዲሁም ዋጋው ተመጣጣኝ መሆኑ ወሳኝነት አለው። ለምሳሌ የአርሶ አደሩን የእርሻ አስተራረስ ለማሻሻል የሚቀርበው ቴክኖሎጂ ጊዜና ጉልበትን ከመቆጠብ አንጻር ተቀባይነት ያለው መሆን ይኖርበታል (ትራክተር)። ቴክኖሎጂው ተቀባይነት እንዲኖረው የአቅርቦትና የዋጋ ተመጣጣኝነትም ሊታሰብበት ይገባል። ግብርናውን ውጤታማ ለማድረግና የሀገሪቱን ህዝብ ለመመገብ፤ ከዚያም ባሻገር የውጭ ገቢ በእጅጉ ለማመንጨት እንዲረዳ የተለያዩ የተሻሻሉ አዳዲስ አሰራሮችን ማጎልበትና መጠቀም ተገቢ ነው። የእርሻ መሬት በአግባቡ ለመጠቀም የአፈርና ውሃ እቀባ ተግባራት፤ የአሲዳማ አፈር ማከም ወይም የእርሻ መሬት የሚኖረውን የአፈር ለምነት እንዳይለቅ መንከባከብ፤ የተለያዩ የእህል፣ ሆርቲካልቸርና ቡና ሻይ ቅ/ቅመም ዝርያዎችን ምርታማነታቸው የተረጋገጡትን በአግባቡ መጠቀም፤ የኩታ ገጠም እርሻ ስርዓትን ማስፋፋት፤ የሚመረተውን ምርት ያለምንም ችግርና እንግልት ለገበያ የሚውልበትን ስርዓት ማመቻቸትና የሸጦ ማምረት ስርዓትን ማሳደግ የመሳሰሉትን ተግባራት በማከናወን የአርሶ አደሩም የማምረት አቅም ማሳደግ ይቻላል።

በዓለም አቀፍ ባለሙያዎች ትንተና መሰረት እስከ 2022 ዓ/ም ባሉ አስር ዓመታት በምርታማነት ዕድገት የተሻሻሉ የሰብል ዝርያዎች ድርሻ ከ50-60 በመቶ እንዲሁም የተሻሻሉ አሰራሮችና ሌሎች ግብዓቶች በምክረ-ሃሳቡ መጠቀም ከ40-50 በመቶ ድርሻ እንደሚኖራቸው ይተነብያሉ። በዓለም አቀፍ ደረጃ ያለው አማካይ ምርትና ምርታማነት ከእህል ሰብሎች እአአ በ2017 ምርት ዘመን በአማካይ የስንዴ ምርታማነት ከ101 ኩ/ል በሄ/ር በላይ፣ ሩዝ 93 ኩ/ል በሄ/ር በላይ እና በቆሎ ከ257 ኩ/ል በሄ/ር በላይ ድረስ ተመርቷል፡ ፡ በሌሎች የሆርቲካልቸርና የቡናና ሻይ ቅ/ቅመም ሰብሎችም ተመሳሳይ ከፍተኛ ምርትና ምርታማነት ያስመዘገቡ ሀገራት ያሉ መሆኑ የሚታወቅ ሲሆን ይህ ምርታማት ለማስመዝገብ መሰረታዊ የፓኬጅ ጥንክሮቹ ከፍተኛ ማዳበሪያ /እስከ 600 ኪ/ግ/፣ ከፍተኛ የሆነና ፍቱንነታቸው የተረጋገጠ ጸረ-ተባይ፣ እድገትን የሚያፋጥኑ ሆርሞኖች፣ ማይክሮ ንጥረ-ነገሮችን /Mn, Cu, Mg, B, Zn/ በቅጠሉ ላይ መርጨት፣ ከአፈር መደልደል ጀምሮ እስከ አሰባሰብ ዘመናዊ ሜካናይዜሽንን መጠቀምን ያጠቃልላል። በመሆኑም እንደሀገር ከላይ በተጠቀሱት ሰብሎች አንፃር አሁን ያለንበት አማካይ ምርታማት እ.ኤ.አ በ2017 በአማካይ ስንዴ 28 ኩ/ል በሄ/ር፣ ሩዝ 29 ኩ/ል በሄ/ር እና በቆሎ 37 ኩ/ል በሄ/ር የተመዘገበ ሲሆን ከ4 እስከ 7 እጥፍ ዝቅ ያለ ምርታማነት ደረጃ ላይ እንዳለን ለመረዳት ተችሏል።

በምርታማነት የላቀ ውጤት ያላቸውን ዝርያዎችና የእነዚህን ምርታማነት የሚደግፉ ሌሎች ግብዓቶች በማቅረብ ምርታማነት ማሳደግ እንደሚቻል ከላይ የቀረበው ልምድ በቂ ማስረጃ ነው። ለአብነት ያህል በአገር አቀፍ ደረጃ በአርሶአደር ማሳ በምርምር ተቋማት ከተመዘገቡ ምርታማነቶች የምንረዳው ከዓለም አቀፍ ልምድ አኳያ በበቆሎ የተሻሻሉ ዝርያዎች ከፍተኛ የሆነና ተደጋግሞ የተገኘው ምርታማነት 65 ኩ/ል በሄ/ር ነው። ስንዴ እና ሌሎች የሆርቲካልቸር እና የቡና ሻይ ቅ/ቅመም ሰብሎች በምርታማት ከዓለም አቀፉ ዕድገት አንጻር ዝቅተኛ ናቸው። የምናቀርባቸው ዝርያዎች ብቻቸውን በራሳቸው ለውጥ

ሊያመጡ አይችሉም፡፡ የተሻሻለ ዝርያ አቅርቦት አካሄዳችን ለምርጥ ዘር ውጤታማነት ስኬት የሚደግፉትን ግብዓቶችን አቅርቦት በማጠናከር ላይ ያተኮረ ይሆናል፡፡

2.1.1.1 የተሻሻለ ግብዓት አቅርቦት

በቀጣይ አስር ዓመታት የተቀናጀ የግብዓት አቅርቦት መርሃግብር በመከተል የተሻሻሉ ዝርያዎችና የመስኖ አጠቃቀም ማዕከል ያደረገ የግብዓት አቅርቦት አካሄድ በመከተል ምርትና ምርታማትን ከፍ ለማድረግ ጥረት ይደረጋል፡፡

የተሻሻሉ ግብዓቶች ከማምረት እስከ ተጠቃሚው የማድረስ ተግባራት ላይ የግል ዘርፉን ተሳትፎ በማጠናከር ባለፉት ጥቂት ዓመታት በግል ዘርፉ በግብዓት አቅርቦት የታዩ ጠንካራ ልምዶችን የማስፋት ሥራ ከተሰራ ተወዳዳሪ የግብዓት ግብይት ሥርዓት በመዘርጋት ግብዓቶች በአርሶአደሮች ፍላጎት መሰረት እንዲቀርቡ የሚያስቸል ሥርዓት እንዲኖር ማድረግ ያስችላል፡፡ ለአብነት ያህል በበቆሎ የፓየኒር ዝርያዎች በአርሶአደሮች ያላቸውን ተመራጭነት እንዲያድግ ከማድረግ ጎን ለጎን በሀገር ውስጥ ምርምር ተቋማት የተለቀቁ ምርጥ ዝርያዎች የፓዮኒር ዝርያዎች በተዋወቁበት መንገድ እንዲተዋወቁ የማድረግ ሥራ ይሰራል፡፡

በተጨማሪም ፓይነርን ሊወዳደሩ የሚችሉ ሌሎች ዝርያዎች ማቅረብ የሚችሉ አገራዊና የውጭ አዳቃይ ኩባያዎች አንዲመሰረቱና እንዲስፋፉ ይደረጋል፡፡ የተመሰከረላቸው ዝርያዎች እንዲለቀቁ የሚያደርግ የዝርያ ማጎልበት አና ለቀቃ እና ዘር ጥራት ቁጥጥር ተወዳዳሪ ሥርዓት በመዘርጋት ለግሉና ለመንግስት ምርምር ዘርፍ እኩል አገልግሎት መስጠት የሚያስችል የፖሊሲ ምህዳር እንዲኖር ይደረጋል፡፡ በማዳበሪያ በኩል አፈርን እና የዕጽዋት ፍላጎት መሰረት ያደረገ እና የታዘዘውን ምክረ ሃሳብ ማሳካት የሚያስችል የአጠቃቀም ሥርዓት ይዘረጋል፡፡ አሁን ያለውን ከ50 ኪ/ግ በሄ/ር በታች የሆነውን የማዳበሪያ አጠቃቀም በማሳደግ በቀጣይ 10 ዓመታት ማዳበሪያ በምክረ-ሃሳቡ መሰረት ተግባራዊ እንዲሆን ይደረጋል፡፡ የጸረ ተባይና አረም ኬሚካል አጠቃቀምም ጥራቱ ተጠብቆ ጥቅም ላይ እንዲውል ሥራ ይሰራል፡፡

በአጠቃላይ በእህል፣ ሆርቲካልቸርና የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ግብዓትን በአገር ውስጥ የማምረቱ ሥራ እንዲጠናከር ይደረጋል፡፡ በተለይ የምርጥ ዘር ብዜት በዓይነትና በሚፈልግ መጠን አንዲቀርብ ታማኝ አርሶአደሮች መሰረት ያደረገ የመነሻ ዘር እና የተመሰከረለት ዘር ብዜት ሥራ በስፋት ይከናወናል፡፡ የኮንትራት ዘር ብዜትን ከማጠናከር ጎን ለጎን ክፍተኛ አስተዋጽኦ ለሚያበርክቱ እና የራሳቸውን ዝርያ ያላቸው ዘራቸውን የሚያባዙበት ማሳ አንዲያገኙ ይደረጋል፡፡ የውጭ እና የግል ዘርፉ በዘርና በሌሎች ግብዓቶች የምርምር ድርሻቸው አንዲያድግ ድጋፍ ለግብዓት አቅርቦት መቀላጠፍ በዋናነት ትኩረት የሚሰጠው የግብርና ግብዓት መረጃን በቀላሉ ተደራሽ ማድረግ የሚያስችል በበይነ መረብ የማስተሳሰር ሥራ ይሰራል፡፡ የሚቀርበው ግብዓት ጥራቱን የጠበቀ እንዲሆን የክልል እና የፌደራል ዘር ጥራት ተቆጣጣሪ አካላት እንዲጠናከሩ ይደረጋል፡፡

በእህል ሰብል ልማት የግብርና ግብዓት አጠቃቀም ዒላማ

በዚህ ዒላማ ሥር በቀጣይ አስር ዓመታት ለእህል ሰብል ምርትና ምርታማነት የሚውለውን ግብዓት የሚያመለክት ነው። ልንደርስ ያለውን ምርት ዕድገት ለማስመዘገብ የእነዚህ ግብዓቶች አጠቃቀም ወሳኝነት ይኖረዋል።ጥቅም ላይ የሚውለውን ግብዓት ሲታሰብ የሚቀርበው ግብዓት ግን ከዚህ በላይ ሆኖ ሊታቀድ ይገባል።

የግብዓት ዓይነት	መነሻ በኩ/ል	2022 ዒላማ በኩ/ል	ዓመታዊ ጭማሪ በመቶኛ
ኤን.ፒ.ኤስ/ዳፕ በኩ/ል	8,305,534	14,169,892	5.49
ዩሪያ በኩ/ል	5,246,294	12,135,107	8.75
ምርጥ ዘር በኩ/ል	705,088	1,974,094	10.84
ጸረ-ተባይ ሊትር/ኪ.ግ	2,173,845	6,311,356	11.25
• ለተዛማች ተባዮች	15387	100000	
• መደበኛ ተባዮች	4,931,607	5500000	
• ወደ ወረርሽኛ ሊቀየር የሚችሉ መደበኛ ተባዮች	396,963	500000	

ለሆርቲካልቸር ልማት ተስማሚና ደረጃቸውን የጠበቁ ቴክኖሎጂዎች ማቅረብ፣

በሀገር ውስጥ በቀላሉ ሊመረቱ የሚችሉ የሆርቲካልቸር ልማት ቴክኖሎጂዎች (ኔት ሀውስ፣ ግሪን ሀውስ እና ተነል እንዲሁም የከተባ ቢላዋ እና መቀሶች) እንዲመረቱ እንዲሁም የምርት ማሸጊያ ማቴሪያል/ቴክኖሎጂ/ ጥራትን እንዲሻሻል በሀገር ውስጥ ለሚያመርቱ ድርጅቶች የጥራት ደረጃ ማውጣትና እንዲመረት በማድረግ የውጭ ምንዛሪን የማዳን ስራ ይሰራል።

2.1.1.2 በቴክኖሎጅዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/ከፊል አርብቶ አደር

በአጭር ጊዜ ከሚጠበቀው ውጤት አንዱ በእህል፣ ሆርቲካልቸርና ቡና ሻይና ቅ/ቅመም ቴክኖሎጅዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/ከፊል አርብቶ አደር ማየት ነው። ይህ ውጤት ከኤክስቴሽን ፕሮግራም ጋር በጣም የተቆራኘ ነው። አርሶአደሮች ከተነደፉት ትግበራዎች አንጻር ተወዳዳሪ ቴክኖሎጂ እና ጥራቱን የጠበቀ የእነዚህን ቴክኖሎጂዎች ግብዓት እስከቀረበላቸው ድረስ ተግባራዊ ለማድረግ ፈቃደኛ የማይሆኑበት ምንም ምክንያት አይኖርም። በዕፅዋት ጥበቃ ረገድም በተቀናጀ ተባይ መከላከል ቴክኖለጂዎች፣ የዕፅዋት ጥበቃ መረጃዎች በአይሲቲ መደገፍ፣ የተባይ ክስተት ትንበያ፣ የመከላከል እርምጃ ምክረሐሳብ፣ የተባይ ልየታ፣ በሰው ኃይልና በዘመናዊ መሣሪያዎች የተደራጀ የላቦራቶሪ አገልግሎት መጠቀም እንዲሁም የዕፅዋት ጥበቃ አገልግሎቶች ለመስጠት የተደራጁና ሥራ የተፈጠረላቸው ወጣት ወንዶችና ሴቶች ይኖራሉ። በተጨማሪም አርሶ/አርብቶ አደሩ ከውጭ የሚመጡ ዕፅዋት ባዕድ የኳራንቲን ተባዮች ይዘው መምጣት እንደሚችሉና ይህንን ማስቀረት ወይም መቀነስ የሚቻለው በኳራንቲን ተቆጣጣሪዎች ታይተው እንዲገቡ የተፈቀደላቸው ብቻ እንደሆኑ የተገነዘበ አርሶ/አርብቶ አደር ይፈጠራል፤ በተመሳሳይ ወደ ውጭ የሚላኩት ዕፅዋት የተቀባዩ አገር የኳራንቲን ፍላጎት ካላሟሉ ምርቶቹ ተቀባይነት የማያገኙ መሆናቸውን ተገንዝቦ የሚያመርት አርሶ/አርብቶ አደር ቁጥር ይጨምራል። /ዝርዝር የውጤቱ ማብራርያ በኤክስቴሽን ስር ይመልከቱ።/

2.1.1.3 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የቴክኖሎጅ ማፍለቅና ማላመድ

የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን ሁሉንም የእሴት ሰንሰለት ተከትሎ ማፍለቅ ተግባር በምርምር ተቋማት የሚካሄድ ሲሆን በአጭር ጊዜ ከፍተኛ ምርት የሚሰጡና ተባይን መቋቋም የሚችሉ ዝርያዎችን ወይም ምርታማነትን የሚያሻሽሉ ቴክኖሎጂን በመከረጅ እና የአግሮ-ኢኮሎጂ ተስማሚነታቸውን በማጥናት የኤክስቴንሽን ተግባራትን በማጠናከር የማስፋት ስራ የሚሰራበት ሲሆን ከመካከለኛና ረጅም ጊዜ ለየአግሮ-ኢኮሎጂው የሚሆኑ ዝርያዎችን ማፍለቅና ለተጠቃሚ ማቅረብ ከምርምርና ከፍተኛ ት/ት ተቋማት ይጠበቃሉ፡፡

ለቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ምርምር ልዩ ትኩረት በመስጠት እራሱን ችሎ በኢንስቲቲዩ ደረጃ እንዲደራጅ በማድረግ የዘረ-መል ጥበቃና አዳዲስ ዝሪያዎች የማፍለቅ፤ የተሻሻሉ የአመራረት ዘዴዎችና ሰብል ጥበቃ የምርምር ፕሮገራሞችን በመቅረጽ አዳዲስ ግኝቶችን እና ምክረ-ሃሳቦችን የማቅረብ፣ የአየር ንብረት ለውጥ የሚያስከትለውን ተጽዕኖ መቋቋም የሚያስችል ምርምር የማካሄድ፣ በእሴት ጭምራና ጥራት ማሻሻያ የምርምር ፕሮግራም በመቅረጽ ምክረ-ሃሳቦችን የማቅረብ፣ በአፈርና ውሃ ጥበቃ እና በግብዓትና መስኖ አጠቃቀም ላይ ያተኮረ የምርምር ፕሮግራም በመቅረጽ ምክረ-ሃሳቦችን የማቅረብ፤ የምርምር እና ኤክስቴንሽን ትስስር የሚያጠናክሩ ምክረ-ሃሳቦች የማመንጨት፣ የባዮ-ቴክኖሎጂ ምርምር አቅም የማሳደግ፣ ስነ-ምህዳርን ማዕከል ያደረገ ምርምር የማካሄድ እና አጠቃላይ የምርምር ተቋማዊ አቅምን በማጎልበት በዓለም ገበያ በተወዳዳሪነት መዝለቅ የሚያስችል የንዑስ ዘርፉን ምርትና ምርታማነት የማሳደግ ሥራ ይሠራል፡፡

2.1.2 የተስፋፋ መካከለኛና ሰፋፊ የባለሀብት እርሻና ሆርቲካልቸር ልማት

የግብርና ስራ ሙሉ በሙሉ በመሬት ላይ የተመሰረተ እንደመሆኑ አነስተኛ ይዞታ ያላቸው አርሶ አደሮችም ሆኑ በመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ መሬት ላይ የተሰማሩ ግለሰቦች/ኢንቬስተሮች የሚኖራቸውን የእርሻ መሬት በአግባቡና ለወሰዱት አላማ ሙሉ በሙሉ ማዋል ይገባቸዋል፡፡ ሀገሪቱ ያላት አንዱና ትልቁ ሀብት መሬት እንደሆነ ቢታወቅም ለመሬት የሚሰጠው ዋጋና አጠቃቀሙ ዝቅተኛ በመሆኑ ከእርሻ መሬት የሚገኘው ምርትም እንደዚያው አነስተኛ አድርጎታል፡፡ አሁን ያለው የባለሀብት እርሻ መሬትም ከስም በስተቀር ከአነስተኛና ከተቆራረጡ ማሳዎች ምርታማነት ባነሰ ሁኔታ ላይ ይገኛል፡፡ እንዲሁም የግብዓትና የቴክኖሎጂ አጠቃቀሙም አነስተኛ ነው፡፡ በመሆኑም የእርሻ መሬት በመስጠት ወይም በመውሰድ ብቻ ሳይሆን የባለሀብቱን ምርታማነት አቅም ማጥናት፤ መሬት ከተላለፈ በኋላም ባለሀብቱ ለማምረት የሚያስፈልጉትን ድጋፍ ሁኔታ በተጠናከረ መልኩ መከናወን ይገበዋል፡፡ በባለሀብቱ ስም የሚገኙ የእርሻ መሬቶች ለልማት ባለመዋላቸው በጥናት ላይ በመመስረት ለገበያ ተኮር ምርቶች እንዲውሉ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

2.1.2.1 ያደገና ውጤታማ የመካከለኛ እና ሰፋፊ እርሻ ልማት

ያደገ የመካከለኛ እና ሰፋፊ እርሻ ልማት

የሰብል ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ የእርሻ መሬትን ለአልሚ ባለሀብቶች በማስተላለፍ ለእርሻ ስራ እንዲውል የተጀመሩ እንቅስቃሴዎች እንዳሉ መረጃዎች ያሳያሉ፡፡ ነገር ግን ለሰብል ልማት እንዲውልና የሀገሪቱን የምርት መጠን በሚያሳድግ መልኩ ሙሉ በሙሉ ሲከናወን አይታይም ፡፡ በዚሁ መሰረት እስካሁን ድረስ ከ3 ሚሊዮን ሄ/ር በላይ ለአልሚ ባለሀብቶች የተላለፈ ቢሆንም ምርት እየሰጠ የሚገኘው ከአንድ ሶስተኛ አይበልጥም፡፡ በመሆኑም ለቀጣይ የምርት ዘመናት አልሚ ባለሀብቱ ወደ ልማቱ እንዲገባ አስገዳጅ የመሬት አጠቃቀም ስርዓት በመዘርጋት የሰብል መሬት ሽፋኑን 100% የማሳደግ ስራ መከናወን ይኖርበታል፡፡

ከክልሎች ጋር በመቀናጀት ለግብርና ኢንቨስትመንት የሚውሉ መሬቶችን ከተጠቃሚዎች፣ ከደንና ከባህላዊ ይዞታ ነጻ መሆናቸውን መለየት፣ ማጥራት (verification)፣ ለባለሀብት ሊተላለፍ በሚችልበትን መልክ ማደራጀትና ወደ መሬት ባንክ በማስገባት በቀጣይ አስር ዓመታት ዕቅድም ሆነ ከዚያ ባለፈ ለሚፈለገው ፈጣን ልማት ግብዓት ሆኖ ያገለግላል፡፡ በጥናት ተስማሚነታቸው የተረጋገጡ መሬቶችን ለአልሚ ባለሀብቶች የማስተላለፍ ተግባር ፍትሀዊ፤ ግልጽና ህጋዊ አሰራርን ተከትሎ የአሰራር መመሪያዎች ተደግፈው የሚከናወኑ ይሆናል፡፡

በዚሁ መሰረት ለግብርናው ኢንቨስትመንት ዘርፍ ልማት ተስማሚ የሆኑ መሬቶችን አቅም ያላቸውን ባለሃብቶች ለመሳብ በሀገር ውስጥና በውጪ የማስተዋወቅ ስራ በስፋት የሚከናወን ይሆናል፡፡

ውጤታማ የመካከለኛ እና ሰፋፊ እርሻ ልማት

የመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ ልማትን ውጤታማነታቸው ለሀገር ኢኮኖሚ እድገት ከፍተኛውን ድርሻ እንደሚኖረው ይታወቃል፡፡ በሀገራችን ያለው የመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ አሁን ያለበት ደረጃ ሲታይ ግን በመሬት እና በተሻሻሉ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም ዝቅተኛ በመሆኑ እየተገኘ ያለው ምርትም ዝቅተኛ ነው፡፡ ስለዚህ የእርሻ መሬት ውጤታማነቱን ለማሳደግ የተሻሻሉ የግብርና የቴክኖሎጂ አቅርቦትና አጠቃቀም እንዲሁም አልሚ ባለሀብቱ ለማልማት የወሰደውን የእርሻ መሬት በአግባቡና ውጤት በሚያመጣ መልኩ ስራ ላይ እንዲውል ለማድረግ ሙያዊ ክትትልና ድጋፎች ተከታታይነት ባለው መልኩ ይደረጋል፤ የሰፋፊ እርሻዎች አተገባበር ስርዓት በመዘርጋት ስራ ላይ የማዋል ስራዎች ይከናወናሉ፡፡

በልማት ላይ የዋለው የእርሻ መሬትም ቢሆን የምርታማነቱ ሁኔታው ባለሀብቱ የሚያመርተው ከአነስተኛ አርሶ አደር መሬት ምርታማነት በታች እንደሆነ ታይቷል፡፡ ከዚህም የተነሳ የግል ባለሃብቱ ለምርትና ምርታማነት ሊኖረው የሚገባውን አተዋጽኦ አሳንሶት ቆይቷል፡፡

2.1.3 የእህልና የሆርቲካልቸር ሰብል ልማት የትግበራ መስኮች

ሰብል ስንል የእህል፣ የሆርቲካልቸር እና የቡና፣ ሻይ ቅ/ቅመምን የሚያካትት ሲሆን የምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ የተነደፉትን ግቦች ማሳካት ይቻል ዘንድ በቀጣይ አስር ዓመታት በሀገራችን የሚሰሩ የልማት ትግበራዎች እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

የተሻሻሉ ቴክኖሎጅዎች አሰራሮች አጠቃቀምን ማሳደግ

የተሻሻሉ የሰብል ቴክኖሎጂዎች የሰብል ዝርያ፣ የተሻሻሉ አሰራሮች፣ አግሮኬሚካል፣ ሜካናይዜሽን ላይ ያተኮረ ይሆናል፡፡ የሰብል ዝርያ አጠቃቀምን ለማሳደግ ባለአነስተኛ ይዞታ አርሶአደሩ ወዶና ፈቅዶ ሊጠቀማቸው የሚችሉ አካባቢ ተኮር፣ ምርታማና ሌሎች ጠቃሚ ባህርያትን የተላበሱ የሰብል ዝርያዎች እንዲቀርቡለት የሚያስችል የአገር ውስጥና የውጭ አገር የግል ዘርፉን ተሳትፎ የሚያበረታታ ስርዓት ይዘረጋል፡፡ ይህን በማድረግም በአገር ውስጥ አርሶአደሩ ከፍተኛ ዋጋ ከፍሎ የሚጠቀማቸውን በምርታማነታቸው የላቀ ውጤት ያሳዩትን ዓይነት ዝርያዎች በብዛትና በመጠን እንዲቀርብለት በማድረግ ተፈጻሚ ይሆናል፡፡ በምግብ ንጥረ-ነገር ተፈላጊነታቸው የተነሳ የተለየ ትኩረት የሚሹ የሰብል ዝርያዎች ልማትን ለማሳደግ ልዩ የሆነ የድጋፍ ሥርዓት ትኩረት ይሰጠዋል፡፡

2.1.3.1 የሰብል ዝርያዎች አጠቃቀምን በስፋት ማሳደግ

በዓለም አቀፍ ባለሙያዎች ትንተና መሰረት እስከ 2022 ዓ/ም ባሉ አስር ዓመታት በምርታማትት ዕድገት የተሻሻሉ የሰብል ዝርያዎች ድርሻ ከ50-60 በመቶ እንዲሁም የተሻሻሉ አሰራሮችና ሌሎች ግብዓቶች በምክረ-ሃሳቡ መጠቀም ከ40-50 በመቶ ድርሻ እንደሚኖራቸው ይተነብያሉ፡ ባለፉት የዕትዕ የነበረውን የዝርያዎችን ተጠቃሚነት በማሻሻል የተወዳዳሪ ዝርያዎች በምርትና ምርታማነት እንዲያድግ ይደረጋል፡ ፡ የመንግስት ዝርያዎች በስፋት እንዲተዋወቁ እና የግል ዘርፉም ባለቤት እንዲሆን በማድረግና በዕትዕ ወቅት የታየውን ውጤታማ የግል ዘርፉን ስኬት በማስፋት አርሶአደሩ የሚወዳቸውን ዝርያዎች በስፋት እንዲያመርት የማድረገ ተግባር ይከናወናል፡፡ከዚህም ባሻገር በመንግስት ባለቤትነት ሥር የተያዙ ውጤታማ የእህል ሰብል ዝርያዎች በስፋት እንዲባዙ የሚደረግ ሲሆን በአትክልት፣ ፍራፍሬ፣ ስራስር ላይ ከዚህ በፊት ትኩረት የተነፈጋቸው በመሆኑ በቀጣይ አስር አመት በዓይነትም ሆነ በመጠን የሚፈለገውን የዘር/ችግኝ አቅርቦት እንዲካሄድ እና አጠቃቀሙን ከፍ ማድረግ ይጠይቃል፡፡ ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ በሚቀጥሉት ስትራቴጂክ ዓመታት የሚከተሉትን እቅጣጫዎች መሰረት ያደረገ ሥራ ይሰራል፡፡

በዝርያ ብቃት እና ዘር ጥራት ማረጋገጥ፡- ለምርታማነት የሚለቀቁ አገር በቀል የተሻሻሉ ዝርያዎች አርሶደሮች እንዲጠቀሙአቸው ማድረግ እንዲቻል ከመለቀቃቸው በፊት በአርሶአደር ማሳ ዝርያ ብቃት ፍተሻ /National Performance Trial/ ወቅት የሚገኝ አማካይ የሚያስመዘግቡት ምርታማነት ከማነጻጸሪያው ዝርያ /check variety/ ወይም በአብዛኛው ተጠቃሚ ከሚታወቀው ዝርያ የ------------በመቶ የምርታማነት እና የ------------በመቶ የአዋጭነት ትንተና ውጤት /cost benefit analysis/ ልዩነት እንዲያሳዩ ይደረጋል፡፡ ይህ ግብ አሁን ያለውን የ------- በመቶ ብልጫ አሰራር ያስቀራል፡

የተለያዩ ተጽእኖዎችን ተቋቁመው ዘይትን፣ ልዩ የምግብ ንጥረ-ነገር ይዘትና የእህል ምርታማነትን የሚያሳድጉ የብርዕና የአገዳ የውጭ አገር ዝርያዎች ቁጥር አሁን ካለበት-----------ወደ ------------ ያድጋል፤

የውጭ አገር ዝርያዎችን በአገር ውስጥ እንዲያመርቱ የብቃት ማረጋገጫ የሚሰጣቸው የውጭ አገር ኩባያዎች ቁጥር አሁን ካለበት--------------ወደ ------------ያድጋል፤በአገር አቀፍ ደረጃ እንዲሰሩ የብቃት ማረጋገጫ የሚሰጣቸው አገር በቀል ኩባንያዎች አሁን ካለበት -------- ወደ -----------ያድጋል፡፡

የመስክ ጥራት ቁጥጥር መስፈርቶችን ማለፍ ሳይችል ቀርቶ እየወደቀ ያለውን በአማካይ-------- በመቶ የሚሆነውን ማሳ ወደ----------በመቶ ይቀነሳል፤ በላቦራቶሪ ፍተሻ መስፈርት ባለሟሟላት አሁን በመወደቅ ላይ ያለውን--------------በመቶ የሚሆነውን ኩ/ል ዘር ወደ-----------በመቶ እንዲቀንስ ይደረጋል፤በብሄራዊ የዘር ጥራት ፍተሻ ላቦራቶሪ እና በክልሎች መካከል አሁን ያለውን----------በመቶ የፍተሻ ሂደት መጣጣም ወደ-----------በመቶ እንዲያደግ ይደረጋል፤

የማሳ ጥራቱ ተረጋግጦ በማሳ ምርት ግምት መሰረት የሚቀርበው ምርጥ ዘር አሁን ካለው በአማካይ ዓመታዊ------------ኩ/ል ምርጥ ዘር በ2022 ወደ--------------------ኩ/ል እንዲያድግ ይደረጋል፤የላቦራቶሪ የጥራት ደረጃ አልፎ ለግብይት የሚቀርበው የዘር መጠን አሁን ካላበት------------ኩ/ል በ2022 ወደ-------
-------ኩ/ል እንዲያድግ ይደረጋል፡፡

በዘር ጥራት ላይ የአርሶአደሮች አርካታ ግብረ መልስ ቢያንስ-------------በመቶ ይሆናል፡፡

2.1.3.2 በመንግስት ባለቤትነት ሥር ያሉ የሰብል ዝርያዎች በስፋት ለአርሶ/ከፊል አርብቶ አደሩ እና ለሰፋፊ እርሻ ሰብል አምራቾች ጥቅም እንዲውሉ ማድረግ፡-

እስከአሁን ከተለቀቁት1200 በላይ ዝርያዎች 85 በመቶ በላይ የሚሆኑት ዝርያዎች የመንግስት ዝርያዎች ናቸው፡፡ እነዚህ ዝርያዎች ለአርሶአደሮች እና ሌሎች አልሚዎች እንዲዳረሱ ማድረግ የሚያስችል አሰራር

እንዲዘረጋ ይደረጋል። በዋናነት የመንግስት ምርምር ተቋማት ይህን ኃላፊነት በመውሰድ ይመሩታል። ይህንም እውን ለማድረግ የሚከተሉትን ዋና ዋና ተግባራት ይከናወናሉ።

በህዝብ ሃብት የተያዙ ዝርያዎች መኖራቸውን የሚያረጋግጥ የዝርያ ዝርዝር ቆጠራ ማካሔድና መለየት፤ የመለየቱ ሥራ በዋናነት በየክልሉ እና በፌደራል ደረጃ የተዋቀሩ የምርምር ተቋማት እንዲከናወን ይደረጋል። የመለየት ሥራው ሲከናወን የዝርያው ጠባቂ ማዕከል፤ ዝርያው የተለቀቀበት ዓላማ፣ አግሮኖሚክ ምክረ-ሃሳብ እና ሌሎች ዝርዝር መግለጫዎች ይዘጋጃል። በዋናነትም ልዩ የምግብ ንጥረ-ነገር ፋይዳ ያላቸውን፣ ለመስኖ፣ ለዝናብ አጥር ግብርና፣ ለውጭ ገበያ ዋጋ ወዘተ... ተለይተው መዘርዘር አለባቸው።

የማስተዋወቅ ሥራን በሰፊው መስራት፡- ዝርያዎቹ እንዳሉ የማረጋገጥ ሥራ ከተሰራ በኋላ ዝርያዎችን በማሳ እና በመገኛኛ ብዙሃን የማስተዋዋቅ /ዝርዝራቸውን በጋዜጣ እንዲታተም በማደረግ፣ በሬዲዮና በቴሌቪዥን/ ሥራ ይሰራል። በወጣው የዘር ግብይት መመሪያም መሰረት የግል ዘርፉ ለሚጠቀማቸው የህዝብ ሃብት የሆኑ ዝርያዎች የማስተዋወቅ ግዴታውን እየተወጣ ስለመሆኑ ክትትል ሥራዎች ይሰራሉ፤ የመንግስት ኤክስቴንሽን ስርዓትም እነዚህን ተግባራት እንዲያከናወንና ዓመታዊ እቅዱ ውስጥ እንዲያካትታቸው ይደረጋል።

የተለዩትንና መነሻ ዘራቸው በዋናነትም አራቢ ዘር ያላቸውን በመለየት የመነሻ ዘር ማባዛት ሥራ መስራት፡ - እነዚህ ዝርያዎችን ማባዛት የሚችሉ አቅም ያላቸው ከ50 ያላነሱ የመንግስት፣ የግል እና የዩኒየን ዘር አምራቾች ይገኛሉ። እነዚህን በመጠቀም የመነሻ ዘር ማባዛት ተግባራት እንዲከናወን ይደረጋል።

ጥራት ያላቸው የሆርቲካልቸር፣ ቡና፣ ሻይ ቅመማ ቅመም ዝርያዎች ብዜት ማካሄድ፡- ስነ-ምህዳርን መሰረት ያደረገ ለዘር ብዜት የሚውል መሬት በማዘጋጀት ከፍተኛ ምርት የሚሰጡና በገበያ ላይ ተፈላጊ የሆኑ ዝርያዎችን የሚያመርቱ አቅም ያላቸው ባለሃብቶችን እና በተማሩ ወጣቶችና ሴቶችን በማደራጀት የማባዛት፣ የማቅረብ እና አጠቃቀም ላይ የምክር አገልግሎት መስጠት ላይ ተሳትፏቸውን እንዲጨምር ይደረጋል። ከውጪ ሀገር የሚገቡ አትክልት ዝርያዎች የቀረጥ ነፃ እንዲገቡ የማበረታቻ ስርዓት ይዘረጋል፡ ፡

አንዳንድ ውጤታማና በመንግስት እጅ የሚገኙ የሰብል ዝርያዎች አቅም ላላቸው ዘር አምራቾች በባለቤትነት ማስተላለፍ፡ ከዚህ አኳያ ልዩ የህግ ማዕቀፍ በመዘርጋት በመንግስት ሥር የተያዙ ዝርያዎች ለኩባንያዎች ማስተላለፍ የሚያስችል ስርዓት ይዘረጋል፤ እንዲተላለፍም ይደረጋል።

2.1.3.3የአገር ውስጥ የግል፣ የዩኒየንና የመንግስት ዘር አምራቾች ውጤታማነት እና ቁጥራቸውንም ማሳደግ

አገራዊ የሰብል ዝርያ አዳቃይ ኩባንያዎች በአገር ልጆች እንዲስፋፉ የሚያደርግ የማበረታቻ ሥርዓት መዘርጋት፤ የውጭ አገር ኩባያዎችን አሉታዊ ተጽእኖ ለመቀነስ እንዲቻል አገር በቀል ኩባያዎች በስፋት እንዲፈጠሩ የሚያስችል እና ውጤታማ አዳቃዮችን የሚያበረታታ አሰራር ይዘረጋል። ለዚህም መንግስት ልዩ ፋይናንስና የመሬት ድጋፍ ስርዓት ይዘረጋል፤ ማህበርም እንዲኖራቸው የማስተባበር ሥራ ይሰራል፡ ፡

የመንግስት የዕጽዋት ዘር አምራች ኩባያዎች በአክስዮን ከግል ድርጅቶች እና ከአርሶአደሮች ጋር እንዲሰሩ ማድረግ፤ በሌሎች አገሮች እንደሚደረገው መንግስት የንዑስ ዘርፉ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ እንዳያደርስ እና

የመንግስት ኩባንያዎች የመሬት ተደራሽነታቸው እንዲጠናከር ከግል ኩባንያዎች እና አርሶአደሮች ጋር በአክስዮን እንዲሰሩ ይደረጋል፡፡

በክልል ተወስነው የሚሰሩትን የክልል ኩባንያዎች አገራዊ ኩባንያዎች እንዲሆኑ መስራት፡ በክልል ተወስነው የኖሩትን የክልል መንግስት ኩባያዎች በክልል ከተወሰነው አስተሳሰባቸው እንዲወጡ አገራዊ እና ተወዳዳሪ ኩባንያዎች እንዲሆኑ የማደርግ ሥራ ይሰራል፡፡ ለዚህም እያንዳንዳቸው በየክልሉ ቅርጫፍ የማባዣ እና የግብይት ማዕከላት ይኖራቸዋል፡፡

የኮንትራት ግብርናን መሰረት ያደረገ የዘር ማባዛት ሥርዓትን ማጠናከር፡ የተጣጣመ አገራዊ ህግ በማውጣትና በክልሎች እስከአሁን የነበረውን በውል የተመሰረተው የዘር ማባዛት ሥራ ማነቆዎች በመቀነስ ከውል ተቀባይ ዘር አምራቾችም ሆነ ውል ሰጪ ኩባንያዎች የተነሳ ይባክን የነበረውን በማስቀረት በውሉ መሰረት እንዲሰበሰብ ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም የቲሹ ካልቸር ላቦራቶሪዎችን በማስፋፋት፤ የኳራንቲን አሰራር በማጠናከር፤ የምርመራ፣ የእውቅና አሰጣጥ ስርዓት በመዘርጋትና የግብይት መሰረተ ልማት በማመቻቸት ረገድ በዘርፉ ሊከናወኑ የሚገቡ የተለያዩ የድጋፍ ስራዎች ይጠበቃሉ፡፡

2.1.3.4 ውጤታማ የሆኑ የውጭ አገር ሰብል ዝርያዎች አገር ውስጥ በስፋት እንዲመረቱ ማድረግ፡-

በውጭ አገር የበለጸጉ ዝርያዎች ከአገር ውስጥ ይልቅ በአገራችን አርሶአደሮች ዘንድ ተቀባይነት እንዳላቸው በተወሰኑ ድቃይ ዝርያዎች የታየው ሰብል ልማት ሽፋን በቂ ማስረጃ ነው፡፡ ለአብነት ያህል በኢትዮጵያ ግብርና ምርምር በተካሄደ አንድ ዳሰሳዊ ጥናት የፓየኒር ዝርያዎች አገራዊ ሽፋን በ2009/10 ምርት ዘመን በቆሎ 31 በመቶ ሲሆን ዝርያዎቹ በስፋት በሚቀርብበት እንደ ኦሮሚያ ክልል 54 በመቶ ነበር፡፡ ከዚህም ባሻገር በአትክልትና ፍራፍሬ አብዛኛዎቹ ዝርያዎች የውጭ መሆናቸው እና ዘራቸው ከውጭ የሚገባ በመሆኑ በሀገር ውስጥ የሚባዛበት ስርዓት ይመቻቻል፡፡

ስለዚህ የገበያ ተወዳዳሪነትን በማሳደግ ለአርሶአደሩ የሚቀርቡ ዝርያዎች የላቀ አስተዋጽኦ እንዲኖራቸው እና ተጠቃሚነቱን በመጠንና በዓይነት ለማስፋት የውጭ አገር ኩባንያዎች አገር ውስጥ ገብተው የማምረት ተግባር እንዲያከናውኑ የሚከተሉት ተግባራት ላይ ትኩረት በመስጠት ይሰራል፡፡

ዓለምአቀፍ ኩባንያዎች አገር ውስጥ ገብተው እንዲሰሩ ዓለም አቀፍ የማስተዋወቅ ሥራዎችን መስራት፡ - በዕጽዋት ዘር ንዑስ ዘርፉ ዓለምአቀፍ ኩባንያዎች አገር ውስጥ ገብተው እንዲሳተፉ የኢትዮጵያ ዲፕሎማቲክ ሚሽኖችን የመጠቀም ሥራ ይሰራል፡፡ እነዚህ ኩባንያዎች አገር ውስጥ ገብተው እንዳይሰሩ ሊከለክላቸው የሚችለውን የውጭ ምንዛሬ አቅርቦትና አጠቃቀም ማነቆዎች ከብሄራዊ ባንክ ጋር በመስራት እንዲፈቱ ለማድረግ ጥረት ይደረጋል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ዝርያዎቻቸውን በአገር ውስጥ ማባዛት እንዲችሉና ለመሰረተ-ልማት ግንባታ የሚያስፈልግ የመሬት አቅርቦትና ሌሎች ምቹ ሁኔታዎችንም የማመቻቸት ሥራ ይሰራል፡፡

የአዳቃዮች መብት ጥበቃ ሥርዓትን መተግበር፡- የውጭ ባለሃብቶች በስፋት በአገር ውስጥ እንዲንቀሳቀሱና ውጤታማ የሰብል ዝርያዎቻቸው በአርሶአደሩ እና ከፊል አርብቶ አደሩ ዘንድ በስፋት እንዲመረቱ የሚያደረግ የአዳቃዮች መብት ጥበቃ ሥርዓት ይሰረጋል፡፡ ይህንንም ተግባራዊ ለመድረግ ሥርዓቱን የሚደግፍ ምቹ የህግ ምህዳር መዘርጋት፣የየአህጉር እና ዓለም አቀፍ ስምምነቶች መተግበር እና ይህን በጤናማ መልኩ መጠቀም የሚያስችለን አቅም የገነባ ተቋም ይደራጃል፡፡

በምግብ ንጥረ-ነገር የበለጸጉ ዝርያዎችን በስፋት ለማምረት ልዩ ድጋፍ መስጠት፡ በተለይ የጥራጥሬ እና የቅባት ሰብሎች ምርታማነታቸው ከአገዳና ብርዕ ሰብሎች ጋር ሲነፃፀር አናሳ መሆናቸው በምግብ ስርዓት

ውስጥ ያለውን የንጥረ-ነገር ተደራሽነት ውስን አድርጎታል፡፡ ከዚህም ባሻገር የአትክልት፣ ስራስር እና ፍራፍሬ ትኩረት ተሰጥቷቸው ባለመሰራቱና የዘር ግብዓት አቅርቦት ውስንነት በመኖሩ በምግብና ስርዓተ-ምግብና የሚጠበቀውን ያህል አስተዋጽኦ አላደረጉም፡፡ በመሆኑም በአትክልት፣ ስራስር፣ ፍራፍሬ፣ ጥራጥሬ እና ቅባት ሰብሎች በአመጋገብ ስርዓት ውስጥ በበቂ ሁኔታ እንዲኖር ለማድረግ ከመኸር እርሻ መሬት በተጨማሪ በመስኖ ልማት እና እንደ ስነ ምህዳሩ ተጨባጭ ሁኔታ በቀሪ እርጥበት እንዲመረቱ ይደረጋል፤ በንጥረ-ነገር ለበለፀጉ ሰብሎች ልዩ የድጋፍ ማዕቀፍ ማዘጋጀት እና የሴቶችና ወጣቶች ተጠቃሚነት በሚያረጋግጥ መልኩ መተግበር፣ በምርት መጠናቸው ከሌሎች ዝርያዎች ጋር ተወዳዳሪ መሆን የሚችሉና ልዩ ንጥረ-ነገር ያላቸውን ዝርያዎችን ዘር ብዜት ስርዓት በመዘርጋት በስፋት ማባዛት፤ የተባዛው ዘር ለአርሶአደሩ እንዲዳረስ በስፋት ማስተዋወቅና ለማልማት ትኩረት ይደረጋል፡፡

2.1.3.5 የመጠባበቂያ ዘር ክምችት ሥርዓት መዘርጋት፡

የውጭና የአገር ውስጥ ኩባንያዎች ያለምንም መከልከል በአገር ውስጥ እንዲንቀሳቀሱ ሲፈቀድ የምግብ ዋስትና አጀንዳችን ጥያቄ ውስጥ ሊገባ የሚችልበት ሁኔታ ሊፈጠር ይችላል፡፡ እስከአሁንም ከታየው ልምድ ተተባይ ባልሆነ ሁኔታ አርሶ አደሩ የዘር ማምረት ወቅቱ ካለፈ በኋላ በሚያሳየው የዝርያ ፍላጎት ለውጥ የተነሳ ከሚመረተው እና ከሚሰበሰበው ዘር እስከ 30 በመቶ በአርሶአደሩ ጥቅም ላይ ሳይወል ያድራል፡፡ ብዙ ወጪ ወጥቶበት የተመረተውም ዘር ለእህልነት ይሸጣል ወይም ባደረበት መጋዝን ተበላሽቶ ይቀራል፡ ፡ አርሶአደሩ በሌላ ዓመት አልፈልገውም ያለውና ለእህልነት የተሸጠውን ዝርያ መልሶ ሲፈልገው ይታያል፡ ፡ ከዚህም ባሻገር በአየር ንብረት ተለዋዋጭነት የተነሳ አንዳንድ ዝርያዎች ለምሳሌ በአጭር ጊዜ የሚደርሱ በመጠባበቂያ መልኩ መያዙ እጅግ ጠቃሚ ነው፡፡ በተለይም ያላደገው የሰብል ልማት ዘርፉ እስኪያደግ ድረስ ይህ በስፋት መሰራት ይገባል፡፡

2.1.3.2 የማዳበሪያ አጠቃቀምን ውጤታማነት ማሳደግ

ሀ/ የግሉን ዘርፍ ከማምረት እስከ ግብይት ተሳታፊነት ማሳደግ፡- የአግሮ ዲለር ፕሮግራሞችን በስፋት እንዲካሄዱ የማድረግ ሥራ ይሰራል፡፡

ለ/ በተንቀሳቃሽ ላቦራቶሪ የአፈር ንጥረ-ነገር ምርመራ መሠረት ያደረገ የማዳበሪያ ምክረ-ሃሳብ አገልግሎት ማስፋፋት፡- አፈርና ሰብልን መሰረት ያደረገ የማዳበሪያ አጠቃቀም እውን ለማድረግ በስፋት ይዘረጋል፡፡

ሐ/ የህያው ማዳበሪያ አጠቃቀምን ማሳደግ፡- እሰከ 2011 ምርት ዘመን በነበረው ጊዜ ውስጥ የጥራጥሬ ሰብሎች ልማትን ለማሳደግ የህያው ማዳበሪያ አጠቃቀምን በ172,000 ሄ/ር ደረጃ ማሳደግ እንደተቻለ የአቅራቢዎችና የተጠቃሚ ክልሎች ሪፖርት ያመለክታል፡፡ በቀጣይ ዓመታትም ይህን በማስፋት ምርታማነትን የማሳደግ ሥራ ይሰራል፡፡

መ/ አገራዊ የኬሚካል እና የህያው ማዳበሪያ የማምረት አቅምን ማሳደግ፡- የውጭ ምንዛሬ እጥረት እየፈጠረ ያለውን የአቅርቦት ክፍተት ጫና ለመቀነስ አገራዊ የማምረት አቅም እንደሚያድግ ታሳቢ ተደርጓል፡፡ በተለይ የኬሚካል ማዳበሪያ አቅርቦቱ የአርሶአደሩን ተጠቃሚነት ለማሳደግ በአነስተኛ ከረጢት/መያዣ እንደቀርብለት ይደረጋል፡፡

ሠ/ የማዳበሪያ ጥራት ቁጥጥር ሥርዓት መዘርጋት፡- እስከአሁን በዚህ ረገድ ያለው ማነቆ ብዙ በመረጃ የተደገፈ ባይሆንም ይህን ችግር የሚያመላክቱ ጥናቶች በማካሄድ መፍትሄ ይሰጣቸዋል፡፡

2.1.3.3 የተሻሻሉ የሰብል አመራረት ዘዴዎች ማስፋት

የእርሻ ማሳን አነስተኛ ይዞታ ያላቸው አርሶ/ከፊል አርብቶ አደሮችም ሆኑ በመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ አልሚዎች በዘመነ መልኩ እንዲጠቀሙ የሚያደርግ ሥርዓት ይዘረጋል። ይህም ምርትና ምርታማነትን ሊያሳድጉ የሚችሉና በአፈፃፀም ወቅት ክፍተት የነበረባቸውን (missing elements) ተግባራት ማለትም ወቅቱን ጠብቆ ማሳን ማዘጋጀትና መጠንን ጠብቆ መዝራትን፣ በአንድ ዩኒት ማሳ ስፋት ውስጥ መኖር የሚገባውን የቡቃያ/ተክል ቁጥር እንዲኖር ማድረግን፣ ተገቢው አግሮኬሚካል ምክረ-ሀሳቡን በሚያዘው መጠን መጠቀምንና ተገቢ የማሳ አንክብካቤን፣ ምርትን በወቅቱ ማሰባሰብን እና የድህረ-ምርት ብክነትን መቀነስን በማረጋገጥ ተግባራት ላይ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል። እስካሁን የነበረውን የልማት ሰራተኞች ትኩረት ያጣ ኃላፊነትና የስራ አተገባበር ባህል በመለወጥ በአንድ አርሶአደር ወይም ከፊል ከፊል አርብቶ አደር ማሳ ላይ የተዘራው ሰብል ተገቢውን ቡቃያ/ተክል ቁጥር የያዘ መሆኑና የተሻሻለ አሰራር እየተከተለ ስለመሆኑ በማሳ ደረጃ ምክር በመስጠት ላይ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል።

2.1.3.4 የቅድመና ድህረ-ምርት ሜካናይዜሽን አጠቃቀምን ማስፋት/ማሻሻል

አነስተኛ ይዞታ ያላቸው አርሶአደሮች የሜካናይዜሽን ተጠቃሚነት፣ ምርትና ምርታማት እና የምርት ጥራት የማሳደግ ሥራ ይሰራል። በዋናነትም የሜካናይዜሽን አገልግሎት ባልተስፋፋባቸው አካባቢዎች አርሶአደሮች በእርሻ ልማት ከተሰማሩ ኢንቬስተሮች ጋር ትስስር እንዲፈጥሩ በማድረግ አገልግሎቱን እንዲያገኙ ይደረጋል። የኪራይ አገልግሎት ሥርዓትም እንዲኖር ይደረጋል። በአካባቢው ኢንቨስተሮች በማይገኙባቸው አካባቢዎች ግን የሜካናይዜሽን አገልግሎትና ጥገና ማዕከላት እንዲስፋፉና ድጋፍ እንዲደረግ በቅንጅት ይሰራል።

2.1.3.5 የድህረ-ምርት ቴክኖሎጂዎችን ማስፋትና ስርዓተ-ምግብን ማሻሻል

ከአገሪቱ የአየር ሁኔታ፣ አመራረት ስርዓትና አቅምን ያገናዘቡ የድህረ-ምርት ቴክኖሎጂዎችን አጠቃቀም በማስፋፋት እንዲሁም ለእሴት ሰንሰለት ተዋናዮች (Value chain actors) በድህረ-ምርት አያያዝና ማቀነባበር አቅም የመገንባት ስራ ይሰራል። ከዚሁ ጋር በተያያዘ የድህረ-ምርት አያያዝና ማቀነባበር ሳይንስ ትምህርት በከፍተኛና መካከለኛ ደረጃ ተቋማት ተጠናክሮ እንዲሰጥ ይደረጋል። በሌላ በኩልም የግሉን ዘርፍ ተሳትፎና አቅም በድህረ-ምርት አያያዝ እንዲሁም ቴክኖሎጂዎችና ማቀናባበሪያዎች ማምረት ስራ ላይ በማጠናከር በአጠቃላይ የአግሮ-ኢንዱስትሪ ፓርኮችን ያማከለ የአነስተኛና መካከለኛ ደረጃ የከፊል ምርት ማቀናበርና እሴት የመጨመርን (Semi-processing and value addition) ስራ በማስፋፋት ከዘርፉ ሊገኝ የሚችለውን ከፍተኛ ተጠቃሚነት የማረጋገጥ ስራ ይሰራል።

በእሴት መጨመር፣ በድህረ-ምርት አያያዝና ምርት በማቀናበር ስራዎች ዙሪያ ኢንቨስትመንትን ማበረታታት እና ለዚህም የሚረዱ ለማቀናበር ተስማሚ የሆኑና አነስተኛ የድህረ-ምርት ብክነት ያላቸውን ዝርያዎች የማስፋፋት ስራ በመስራት እንዲሁም አነስተኛ ይዞታ ያላቸው አርሶ አደሮችን በማደራጀት የምርት አቅርቦታቸውን በጋራ በማድረግ የምርት ብክነትን የመቀነስ ስራ ይሰራል። ከዚህ ጋር በማያያዝ ትላልቅ የግል ኮሜርሻል እርሻዎች በዙሪያቸው ከሚገኙ አነስተኛ ይዞታ ያላቸው አምራች አርሶ አደሮች ጋር የአቅርቦት ትስስርን በማጎልበት አግሮ-ኢንዱስትሪዉና ኤክስፖርቱ እንዲስፋፋ ይደረጋል።

የተቀነባበሩ ምርቶችን ጥራትና ዋጋ እንዲሁም የህብረተሰቡን ፍላጎት ባገናዘበ መልኩ በማቅረብና አስፈላጊውን የማስተዋወቅ ስራ በመስራት የሆርቲካቸልር ምርቶችን የመጠቀም ልምድ እንዲጨምር የማድረግ ስራ ይሰራል። ይህም በማቀነባበር ዘርፍ የሚሰማሩ የሀገር ውስጥና የውጭ ኢንቬስተሮችን ሳቢ ያደርጋል።

2.1.3.6 የሎጂስቲክስ ቴክኖሎጂዎች አቅርቦትንና አጠቃቀምን ማሻሻል

በአትክልት፣ ፍራፍሬ፣ የቅባትና ጥራጥሬ የሎጂስቲክስ አገልግሎት አቅርቦትና ዋጋ ውድነት ምክንያት የሚመረተውን ምርት በተወዳዳሪ ዋጋ ኤክስፖርት ማድረግ አልተቻለም፡፡ ይህን ክፍተት በመቅረፍ በተለያዩ ቦታዎች በአርሶ አደሩ እና በሕብረት ስራ ማሕበራት የሚመረተውን የአትክልት፣ ፍራፍሬ፣ የቅባትና ጥራጥሬ ልምዱና በገበያ መዳረሻዎች ዕውቅና ካላቸው ኒውክለስ እርሻዎች ከማስተሳሰር ባሻገር ምርቱ ተሰባስቦ ሊላክ የሚችልበትን የሎጂስቲክስና ተያያዥነት ያላቸውን ፋሲሊቲዎች የማመቻቸት ተግባር በዕቅድ ዘመኑ ትኩረት ተሰጥቶት የሚከናወን ይሆናል፡፡ በዚሁ መሰረት፡-

የቅዝቃዜ መጠበቂያ መጋዘን እና ሎጂስቲክስ ማመቻቸት፡- የሆርቲካልቸር ምርቶች ጥራታቸው በአግባቡ ተጠብቆ ወደ መዳረሻ ገበያ እንዲደርሱ ለማድረግ በዋና ዋና አምራች አካባቢዎች በሚገኙ ኤርፖርቶች (አርባምንጭ፣ ሀዋሳ፣ ድሬዳዋ) የቅዝቃዜ መጠበቂያ መጋዘኖች እንዲገነቡ ይደረጋል፡፡ እንደዚሁም በቀላሉ ሊበላሹ የሚችሉ የግብርና ኢንቨስትመንት ምርቶች ከምርት አካባቢዎች ወደ ወደቦችና ኤርፖርቶች ለማድረስ ኩልቼይን ሎጂስቲክስ /cool chain logistics/ አገልግሎት አስፈላጊ በመሆኑ በቀጣይ አስር ኣመታት ትኩረት ተሰጥቶ የሚሰራ ይሆናል፡፡

የኤክስፖርት ምርቶች ማጓጓዣ አገልግሎት ማመቻቸት፡- የግብርና ምርቶችን (የሆርቲካልቸር እና የሰፋፊ እርሻ) ወደ ገበያ ማዕከላት ለማጓጓዝ የተለያዩ የትራንስፖርት ዘዴዎችን (የአየር፣ የየብስና የባህር) ማጓጓዣ ዘዴዎችን መጠቀም የግድ ይላል፡፡ ለማጓጓዝ እንዲቻል የሪፈር ኮንቴይነር አቅርቦትና ተያያዥነት ያላቸው የሎጀስቲክስ አገልግሎቶች እንዲመቻቹ ይደረጋል፡፡ እንደዚሁም ማቀዝቀዣና የእንስሳት ማጓጓዣ ትራክ ይመቻቻል፡፡ እንዲሁም በአውሮፕላን ቢጓጓዙ አዋጭ የማይሆኑ የሆርቲካልቸር ምርቶችን በየብስና ባህር ለማጓጓዝ እንዲቻል የሪፈር ኮንቴይነር አቅርቦትና ተያያዥነት ያላቸው የሎጀስቲክስ አገልግሎቶች እንዲመቻቹ ይደረጋል፡፡

ጥራት ያለው የማሸጊያ ቁሳቁስ አቅርቦትን ማመቻቸት፡- አለምአቀፍ ስታንዳርዳቸውን የጠበቁና ለግብርና ኢንቨስትመንት ኤክስፖርት ምርቶች ማሸጊያ የሚሆኑ ቁሳቁሶችን በሀገር ውስጥ የሚመረቱበትን ሁኔታ በማጥናት የግሉ ሴክተር በዚህ አገልግሎት ዘርፍ የሚሰማራበትን ሁኔታ ለመፍጠር ተወዳዳሪ የማበረታቻ ስርአት እንዲዘረጋ ይደረጋል፡፡

2.1.3.7 አዳዲስ ስነ ምህዳሮችን ለተፈላጊ አዳዲስ ሰብሎች በጥናት በመለየት ልማትን ማስፋት

ከመሀል አገር ራቅ ባሉ እና በጥናት በሚለዩ እንዳንድ አካባቢዎች ለአንዳንድ ሰብሎች አመራረት አመቺ ማሳዎች ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ ለምሳሌ እንዳንድ የሩዝ ዝርያዎች ውሃ በሚተኛባቸው አካባቢዎች ሊመረቱ ይችላሉ፡፡ እነዚህን አካባቢዎች በጥናት የመለየት ሥራ ይሰራል፡፡ የሠብል ልማቱም እንዲሰፋፋ ይደረጋል፡
:

2.1.3.8 በሰብል ልማት የመረጃ ሥርዓት ማዘመን

ለእህል፣ ሆርቲካልቸር፣ ቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም ሰብሎች ልማት ዕድገት ወሳኝ የሆነ ስነ-ምህዳርን መሰረት ያደረገ የአፈርና ውሀ ተስማሚነት ጥናት ተከናውኖ ማስተር ፕላን የተዘጋጀለትና መሰረት ልማት የተሟላለት የልማት ኮሪደር/ ክላስተርን ያካተተ ለተጠቃሚዎች ምቹ የሆነ የመሬት መረጃ ዌብ ሳይት ይዘጋጃል፡፡ እንደዚሁም በጥናት የተለዩትን የልማት ክላስተሮች አግሮ ኢኮሎጂ እና የምርት ወቅት (Crop-

calendar)፣ የገበያ ትንበያና የምርት አመራረት ዘዴ ምክር መስጫ ስርዓት መዘርጋት፣ የመረጃ ስርዓትን በማዘመን አለማቀፍ የምርት ግብይት መረጃዎችን በማሰባሰብ የግዥ ፍላጎት ያላቸውን ተጠቃሚዎች ማስተሳሰር የሚችል ስርዓት ይዘረጋል። በተጨማሪም የመረጃ አጠቃቀምና አተገባበርን ለማሻሻል የሚከተሉት ተግባራት ይከናወናሉ።

ሀ/ የአግሮ-ሜትዮሮሎጂ መረጃ አጠቃቀምን ማሳደግ፡- ይህንም ለማድረግ ከብሄራዊ ሜትሮሎጂ ኤጀንሲ ጋር በመተባበር በሃገሪቱ በሚገኙ ወረዳዎች ዘመናዊ የሜትዮሮሎጂ ጣቢያዎች የማስፋፋት ሥራ እንዲጠናከርና የመረጃ ፍሰቱ እንዲሳለጥ ማድረግ

ለ/ በአይሲቲ የተደገፈ የሰብል ቴክኖሎጂ መረጃ ልውውጥ ሥርዓት መዘርጋት፡- ይህን ተግባራዊ በማድረግ የተለቀቁ ሰብል ዝርያዎች ዝርዝር፣ ተስማሚ ስነምህዳር፣ የተሻሻለ አሰራር እና የግብዓት አጠቃቀም መረጃ በቀላሉ ተደራሽ የሚሆንበት ሥርዓት ይዘረጋል። በተጨማሪም በእህል፣ ሆርቲካልቸር፣ ቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም ልማት የኢንቨስትመንት አማራጮች፣ እምቅ አቅም፣ ዝርዝር መዳረሻ የሚያመላክቱ መረጃዎች በቀላሉ ማግኘት የሚቻልበት አሰራር እንዲሆን ተደርጎ ይደራጃል። በአይሲቲ የተደገፈ የቅድመ-ማስጠንቀቂያ ሥርዓትን መፍጠር

2.1.3.9 ለልማት የሚውልን ማሳ ሽፋንና ውጤታማነት ማሳደግ

የእርሻ ማሳ እድገቱ በሁለት አቅጣጫ ትኩረት ተሰጥቶበት ይሰራል። ይህም የሚለማውን የአነስተኛ ባለይዞታ አርሶ/ከፊል አርብቶ አደሮች እና የመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ እንዲሁም የሆርቲካልቸር ኤክስፖርት ልማት ማሳን ትኩረት በማድረግ የሀገር ውስጥና የውጭ ባለሀብቶችን በማሳተፍ ተግባራዊ ይሆናል። የእርሻ ማሳን ማስፋት አፈጻጸሙ ያልተነኩ የደን መሬቶችን ለእርሻ በመመንጠር የሚከናወን ሳይሆን ከደን ልማት ነጻ የሆኑ አርሶአደሩ ግን ለእንስሳትም ሆነ ለሌላ ተግባር ያላዋላቸውን ጦም ያደሩ ማሳዎችን ወደ እርሻ በማስገባት፣ የመሬት አጠቃቀም ግጭትና ሽሚያ በማስወገድ በርካታ ለግብርና አገልግሎት መዋል ያለባቸውን መሬቶች ለእርሻ ልማት ሥራ እንዲውሉ በማድረግ፤ የመስኖ መሰረተ ልማት የተገነባላቸውና ያልለሙትን ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ያላቸውን ሰብሎች በማልማት ሙሉ አቅማቸውን መጠቀም፣ በግል ባለሃብቶች የተያዙ ሰፋፊ የእርሻ ይዞታዎች ሙሉ በሙሉ ወደ ተግባር እንዲገቡ በማድርግ፣ የአፈር ጤንነት የጎደላቸውና በአግባቡ ያልለሙ እና የተጎዱ መሬቶችን ወደ ልማት በማስገባት እና በቀሪ እርጥበት የሚለማን የሰብል ማሳ መጠን በማሳደግ ነው። ከዚህም በተጨማሪ መንግስት ለልዩ ፍላጎት/ የውጭ ንግድ፣ ከውጭ የሚገባ ምርት መቀነስ፣ ስርዓተ-ምግብ፣ አፈር ጤንነት ጥበቃ ወዘተ…/ ለወሰናቸው ሰብሎች ልማት የሚውለው ማሳ በሌሎች ሰብሎች ልማት ምትክ ለማሳደግ /crop shift/ የአፈርና ውሃ ተስማሚነት ጥናት በማካሄድ የሚያበረታታ ልዩ የድጋፍ ስርዓት መዘርጋትን ሊያካትት ይችላል።

ጥቅም ላይ ያልዋሉ የአነስተኛ ይዞታ አርሶአደሮች ማሳ ሽፋን ማሳደግ

ለእርሻ ልማት የሚውለው ማሳ ሽፋን የሚያድገው አዳዲስ ማሳዎችን ከደኖች በመመንጠር ሳይሆን የሚከተሉትን አቅጣጫዎች በመከተል ነው።

ለእርሻ ልማት ሊውል የሚችል ማሳ መጠንን ለማሳደግ አሁን ላይ ለማምረት ተግባር ያልዋሉ በወይና ደጋና እና በቆላማ አከባቢ የሚገኙ ጠፍ መሬቶችን ወደ ስራ ማስገባት፡- በዚህም ውስጥም በቀጣይ ለእርሻ ልማት የሚችለውን የመሬት ስፋት በጥናት ላይ የተደገፈ የመለየት እና ለአምራች ማስተላለፍ ስራ

ይሰራል። በዚህ መሰረት ወደ ልማት የሚገባው የእርሻ መሬት -------ሄ/ር ሲሆን እስከ አሁን እየለማ ካለው የእርሻ መሬት ላይ በ----በመቶ ጭማሪ የሚኖረው ሲሆን በምርት ረገድም ---------በመቶ የሚያድግ ይሆናል።

የመሬት አጠቃቀም ግጭትና ሽሚያ በማስወገድ በርካታ ለግብርና አገልግሎት መዋል ያለባቸው መሬቶች ለእርሻ ልማት ሥራም እንዲውሉ ማድረግ፡- በተለይ የወል መሬት አጠቃቀምን ማሻሻል ያስፈልጋል። በዚህ መሰረት የወል መሬት በአግባቡ ለወጣቶች እና ለሴቶች በኩታገጠም እርሻ ምክረሀሳብ መሰረት ለልማት እንዲውል የህግ ማዕቀፍ በማዘጋጀት የማህበረሰቡን ፍላጎት መሰረት ባደረገና ግጭት በማይፈጥር መልኩ መሬቱን የማስተላለፍ ስራ የሚሰራ ይሆናል።

የአፈር ጤናንና ምርታማነትን የሚያሻሽሉ የአሰራር ስርዓቶች በመተግበር ወደ እርሻ ልማት የሚገባውን ማሳ መጠን ማሳደግ፡- የአርሶ አደሩን እንዲሁም የሴቶችና ወጣቶች ከልማቱ ተጠቃሚነት በሚያረጋግጥ መልኩ ማከናወን ያስፈልጋል። በመሆኑም እንደ ሀገር ካለው ለእርሻ ልማት መዋል ከሚገባው መሬት ውስጥ ምን ያህሉ የአፈር ጤንነት ችግር እንዳለበት በጥናት መለየት፤ በጥናት ከተለየው ለማልማት ምቹ ያልሆነ መሬት (የአፈር አሲድነት የተጠቃ) በተለያዩ የአፈር ማከሚያ ዘዴዎች በመተግበር እና በማከም ወደ ልማቱ እንዲገባ ይደረጋል ።

በአነስተኛ መስኖ የሚለማን መሬት መጠን እና አመታዊ የመስኖ ልማት ድግግሞሽን በማሳደግ የሰብል ምርትና ምርታማነትን መጨመር፡-በተለይ በሀገሪቱ ቆላማ አከባቢዎች በመስኖ መሰረተ ልማት አለመሟላት ምክንያት ወደ እርሻ ልማቱ ያልገባ መሬትን በቀጣይ በሙሉ ትኩረት አስፈላጊውን መሰረተ ልማት (የመስኖ አውታሮች፤ የሀይል አቅርቦትና ሌሎች) እንዲሟላ በማድረግ ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ያላቸውን ሰብሎች ለማልማት ይውላሉ። ይህም አሁን ለመስኖ ልማት ከዋለው መሬት በ-------------በመቶ የሚያድግ ይሆናል።

በቀሪ እርጥበት እና ደጋፊ መስኖ የሚለማን የሰብል ማሳ ሽፋን መጠን በማሳደግ፡- የሰብል ምርትን ማሳደግ ስለሚገባ በመኸር እርሻ ሰብል መሰብሰብ ተከትሎ የሚኖረውን የአፈር ርጥበት በመጠቀም የሚተገበር ሲሆን ዝናብ አጠር በሆኑ አካባቢዎች ደጋፊ መስኖን በመጠቀም በስፋት የማምረት ተግባራዊ ይደረጋል።

በአጭር ጊዜ ምርት ሊሰጡ የሚችሉ የሰብል ዝርያዎችን መጠቀምና የእርሻ መሬት አጠቃቀም ድግግሞሽን እንዲኖር በማድረግ ማሳን በአግባቡ መጠቀም፤ በአግባቡ ያልለሙ እና በአያያዝ ጉድለት የተጎዱ መሬቶችን በጥናት መለየትና የስራ አጥ ወጣቶችን በማደራጀት ለግብርና ልማት እንዲውል ማድረግ ጥረት ይደረጋል፡ ፡

የፋይናንስ አቅርቦት ማመቻቸት፡- የገጠር ማይክሮ-ፋይናንስ ተቋማት የሚያቀርቡት የብድር አገልግሎቶች የወለድ መጠን ተመጣጣኝና የሚያበረታታ እንዲሆን ማድረግ፤

ፍትሀዊ፤ ቀልጣፋና፤ ግልጽነት የተላበሰ የመሬት ማስተላለፍ ስርዓት ተግባራዊ ማድረግ፡ከመሬት ልየታ ጀምሮ እስከ ማስተላለፍ ባለው ሂደት ግልጽነት፤ ተጠያቂነትና ቅልጥፍና በተሞላበት የአካባቢውን ህብረተሰብ ባሳተፈ አግባብ የአሰራር መመሪዎችን መሰረት በማድረግ በቀጣይ አስር የዕቅድ ዓመታት የሚከናወን ይሆናል። እንደዚሁም የመሬት አቅርቦቱን ተደራሽ ለማድረግ እና ከክልሎች ጋር የአሰራር ትስስርን ይበልጥ ለማጠናከር እንዲረዳ በክልሎች መሬት ባንኮች የሚቋቋሙበት እና ከፌደራል ጋር የሚተሳሰሩበት አግባብ ይፈጠራል።

ከዚህ ጎን ለጎን ትኩረት የሚሰጠው ተግባር በፌዴራልና በክልሎች መካከል ለግብርና ኢንቨስትመንት የሚውል መሬት የማስተላለፍ፣ የመከታተልና መደገፍ ስራዎች ዙሪያ የሚስተዋሉ አለመግባባቶችን ለመፍታት እና ተመሳሳይ ችግሮች በቀጣይ እንዳይፈጠሩ ከክልሎች ጋር የሚያግባቡ አሰራሮች በማዘጋጀት የዘርፉን ልማት ዕድገት መሰረት በማድረግ ስምምነት የሚደረስባቸው ይሆናል፡፡ እንደዚሁም መስፈርቱን ለሚያሟሉ ባለሀብቶች መሬቱን ለማስተላለፍ ግልጸኝነትን በተላበሰ አግባብ በጥንቃቄ ያላቸውን ፕሮፋይል በመገምገም ለመመልመል እና መሬት ለማስተላለፍ የሚያግዙ መስፈርቶች በማዘጋጀት ተግባራዊ ይሆናል፡
፡

2.1.4. የእህልና ሆርቲካልቸር ሰብል ጥበቃ

የተዛማች ተባዮችን ለመከላከል ጥቅም ላይ የሚውለው የፀረ ተባይ መጠን በ2011/12 ከደረሰበት 15387 ሊትር ወደ100,000 ሊትር ከፍ በማድረግ የተባዮቹ ጉዳት ከ2% በታች እንዲሆን ማድረግ፤

የመደበኛ ተባዮችን ለመከላከል ጥቅም ላይ የሚውለው የፀረ ተባይ መጠን በ2011/12 ከደረሰበት 4,931,607 ሊትር ወደ 5,500,000 ሊትር ከፍ በማድረግ የተባዮቹ ጉዳት ከ5 በመቶ በታች እንዲሆን ማስቻል፤

መደበኛ ተባዮች ሆነው በወረርሺኝ በሚከሰቱበት ወቅት እነዚህን ለመከላከል ጥቅም ላይ የሚውለው የፀረ ተባይ መጠን በ2011/12 ከነበረበት 396,963 ሊትር ወደ 500,000 ሊትር ከፍ በማድረግ የተባዮቹ ጉዳት ከ10% በታች እንዲሆን ይደረጋል፤

የተቀናጀ ተባይ መከላከል ዘዴን አሁን ካለበት ዝቅተኛ ደረጃ በማሳደግ በ10 የተመረጡ ሰብሎችና ተባዮች ላይ መከላከል እንዲካሄድ በማድረግ ሊባክን ከሚችለው የምርት መጠን በ1% ዝቅ እንዲል ይደረጋል፤

የዕፅዋት ጥበቃ በአይሲቲ የተደገፈ አሰራር እንዲኖረው ለማስቻል አንድ ማዕከላዊ የአይሲቲ መሠረተ ልማት ገንብቶ ወደ ሥራ እንዲገባ ይደረጋል፤

የተባይ ክስተት ትንበያና የቅድሚያ ማስጠንቀቂያ አሠራር ሥርዓት በመዘርጋት በስንዴ ዋግ፣ በበረሃ አንበጣ፣ በአፍሪካ ተምችና በግሪሳ ወፍ መከላከል የሚሳተፉ አርሶ/አርብቶ አደሮች ከወረርሺኝ መከሰት ቢያንስ ከ…ቀናት በፊት ማስጠንቀቂያ እንዲደርሳቸው ይደረጋል፤

የተባይ መከላከል አገልግሎት (የፀረተባይ ርጭትና ማጠንት..) የሚሰጡ 50 ቡድን እንዲቋቋሙ በማድረግ 350 ወጣት ወንዶችና 150 ሴቶች እንዲደራጁ ከሚመለከታቸው አካላት በትብብር ይሠራል፣የተደራጁት የብቃት ማረጋገጫ እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡

አዳዲስ 10 የዕፅዋት ጤና ክሊኒኮች እንዲገነቡና 100 ማኅበረሰብ አቀፍ የዕፅዋት ክሊኒኮች በማደራጀት አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡

የሰብል ጥበቃ አገልግሎት በሜካናይዜሽን እንዲደገፍ በማድረግ እና የታችኛው መዋቅር በጸረ-ተባይ መከላከል አገልግሎት የተሰማሩትን አገልግሎት ሰጪዎችን በማዘመን የሰብል ልማቱን ምርትና ምርታማነት እንዲደግፉ ማድረግ ይቻላል፡፡ ከዚህም ባሻገር የተቀናጀ የሰብል ጥበቃ አሰራር በስፋት ተግባራዊ ለማድረግ ይሰራል፡፡ ምክንያቱም ምርትና ምርታማነት ለማሳደግ በሚደረገው ጥረት ተባዮች ምርቱን በጥራት፣ በደህንነትና በመጠን ብክነት አንዳያደርሱ በብቃት በመከላከል ለምርትና ምርታማነት ማደግ አስተዋፅዖ ማድረግ የሚያስችሉ ተግባራት ማከናወን ነው፡፡ ለዚሁም የተዛማች ተባዮችና የመደበኛ ተባዮች (የጎተራ ተባዮችን ጨምሮ) ክስተት ከማጋጠሙ በፊት በትንበያና ቅድሚያ ማስጠንቀቂያ በመታገዝ፣ የተባይ ክስተት ሲያጋጥም ደግሞ ተገቢውን የመከላከያ ዘዴ በመጠቀም ወቅቱን ጠብቆ ጉዳት ሳያስከትሉ መከላከል ሲቻል ነው፡፡ ይህንን በዋናነት ተግባራዊ የሚሆነው ደግሞ ከምርምር በሚገኙ በዋናነት የተቀናጀ ተባይ መከላከያ ዘዴ በመተግበር፤ፀረ ተባይና የሥነ ሕይወታዊ የተባይ መከላከያ ዘዴ፣ ባህላዊ የመከላከያ ዘዴ በመጠቀም፣በአይሲቲ የተደገፈ የኢንፎርሜሽን ኮሙኒኬሽን ሥርዓት በመዘርጋትና

የተባይ ልየታና የአግሮኬሚካል ጥራትና ይዘት ለመመርመር አንድ ዘመናዊ ላቦራቶሪ ገንብቶ ወደ ሥራ በማስገባት ነው። በተጨማሪም ከዚህ ቀጥሎ ያሉት ዝርዝር ተግባራት ተፈፃሚ ይሆናሉ።

- በአገራችን እየተስፋፉ የሚገኙትን ዋና ዋና ተባዮች ለአብነት የአሜሪካን መጤ ተምች፣የበቆሎ ገዳይ የቫይረስ በሽታ፣ የማንጎ ነጭ ስኬል፣የቡና ድንችና ዝንጅብል አጠውላጊ የባክቴሪያ በሽታዎች፤የስንዴ ዋግ፣መጤ ወራሪ አረሞችና ሌሎች ተባዮች ከምርምር በሚገኙ አዳዲስና ነባር የተቀናጀ ተባይ መከላከል ቴክኖለጂዎች በመጠቀም የመደበኛ ተባዮችን መከላከል ሥራ እንዲስፋፋ ይደረጋል።
- የአይሲቲ ቴክኖሎጂ በዕፅዋት ጥበቃው ዲሲፕሊን እንዲደራጅ በማድረግ የተባይ ዓይነት፣ የተባይ ክስተት መረጃዎች፣የመከላከያ ዘዴውን፣ በተባይ የሚባክነውን መጠን፣ ጥቅም ላይ የዋለውን ፀረ ተባይና ሌሎች መረጃዎችን በመረጃ ቋት በማስቀመጥ መረጃው ጥቅም ላይ የሚውልበት ሥርዓት በመዘርጋት ለተባይ መከላከሉ ውጤታማነት አስተዋፅዖ እንዲኖረው ይደረጋል።
- የተዛማች ተባዮች ክስተት ቀድሞ በመተንበይና አርሶ/አርብቶ አደሩን በቅድሚያ በማስጠንቀቅ ለመከላከል እንቅስቃሴው እንዲዘጋጅ ማድረግ። መንግሥትም አስፈላጊውን ፀረ ተባይ፣ የመከላከያ ትጥቅ፣ የመርጫ መሣሪያና ሌሎች የሎጂስቲክስ አቅርቦት ቀድመው እንዲዘጋጁ ያደርጋል፤ ተባዮቹ ሲከሰቱም እንደ አግባቡ በአውሮፕላን (፣በመኪና በሚጠመድና በጀርባ በሚታዘል መርጫ መሣሪያ በመጠቀም በፌዴራል መንግሥት ወጪ መከላከል እንዲካሄድ ያደርጋል። በዚሁም በተባዮቹ ሊባክን ይችል የነበረውን መጠን እንዲቀንስ አስተዋፅዖ ያደርጋል።
- የተባይ ልየታ፣ የፀረ ተባይ ይዘትና ብቃት የሚመረመርበትና መረጃ የሚመነጭበት ላቦራቶሪ በፌዴራል ደረጃ እንዲገነባ፣ በሰው ኃይልና በቁሳቁስ እንዲደራጅና ሥራ ላይ እንዲውል ይደረጋል፡ ፡
- የፀረ ተባይ አጠቃቀምና አያያዝ ከጤናና ከአከባቢ የተያያዙ ችግሮችን ማቃለል እንዲያግዝ የፀረ ተባይ ርጭት አገልግሎት ዕውቀትና ብቃት ባላቸው ሰዎች እንዲከናወን የሰለጠኑ የግሉ ሴክተር አባላት በተለይም ወጣት ሴቶችና ወጣት ወንዶች ተደራጅተው ተመጣጣኝ የአገልግሎት ክፍያ በማስከፈል አገልግሎቱ (Pest Management Support Service Providers) እንዲሰጡ ይደረጋል። ፀረተባይ ከአከባቢው የእርሻ አገልግሎት ማዕከል (Farm Service Center) ወይም ከፀረተባይ አስመጪዎች በመግዛት እንዲጠቀሙ ይደረጋል። ይህ ዓይነት አሠራር ብዙ ዕውቀት የሌለውን አርሶ/አርብቶ አደር ከፀረ ተባይ ጉዳት ይታደገዋል፤ የፀረተባይ ውጤታማነትም ይጨምራል። ከዚህ ሌላ የሥራ ዕድል በመፍጠርም ትልቅ አስተዋፅዖ ያደርጋል።
- በአትክልትና ፍራፍሬ ለሚከሰቱ ተባዮች እና በአገሪቱ የተስፋፉትን ወራሪ መጤ አረሞችን ለመከላከል የሥነ-ሕይወታዊ የተባይ መከላከያ ዘዴን (Biological Control) ትኩረት ሰጥቶ ማስፋትና ሌሎች የተባይ መከላከያ ዘዴዎችን በመጠቀም በተባዮቹ የሚደርሰውን የምርት ብክነት ለመቀነስ በስፋት ይሰራል።
- የዕፅዋት ጥበቃን ሥራዎች በመስክ ደረጃ ድጋፍ የሚያደርጉ የዕፅዋት ጤና ክሊኒኮች በሰው ኃይል፣ በቁሳቁስና በሎጂስቲክስ እንዲጠናከሩ ይደረጋል። የአርሶ/አርብቶ አደሩን የተባይ መከላከል ችግሮች በቅርበት ተገኝተው በተባይ ልየታና የመከላከያ ዘዴ ምክረ ሐሳብ የሚሰጡ የዕፅዋት ጤና ክሊኒኮች አቅምና ተደራሽነታቸውን በማሳደግ እንዲጠናከሩ ይደረጋል። በአጠቃላይ ውጤታማና ዘላቂነት ያለው ለአየር ንብረት ለውጥ መባባስ አስተዋፅዖው ዝቅተኛ የሆነ የተባይ መከላከል ስርዓት ይዘረጋል።

2.1.5 የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ልማትና ግብይት የትግበራ መስክ

የተሻሻሉ የግብርና አሰራሮች ትግበራ

ሃገራችን ለቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ልማት ተስማሚ ስነ-ምህዳርና ሰፊ መሬት ያላት ቢሆንም ኋላ ቀር የአመራረት ዘዴ ስለምንጠቀም ምርታማነትን በቀጣይነት ማሳደግ አልተቻለም፡፡ ስለሆነም በዕቅድ ዘመኑ ከዘር መረጣ ጀምሮ በመሬት ዝግጅት፣ በተሻሻሉ የምርት ማሳደጊያ ግብዓቶች አጠቃቀም፣ በተቀናጀ የጸረ-ተባይ ቁጥጥር፣ የቅድመ እና ድህረ ምርት አያያዝ የአምራቹን ዕውቀትና ክህሎትት በማሻሻል ከዘርፉ የሚገኘውን ምርት የማሳደግ ሥራ ይሰራል፡፡

ያረጀ ቡና ዕደሳ

ያረጀ የቡና ማሳ ሽፋን ከፍተኛ ከመሆኑ የተነሳ ለሃገራዊ የቡና ምርታማነት ዕድገት ዋነኛ ተግዳሮት ሆኖ ቆይቷል፡፡ በመሆኑም በእርጅና ምክንያት ምርታማነቱ የቀነሰ ከ650,000 ሄ/ር በላይ የቡና ማሳ የሚገኝ ሲሆን በየመቱ 130,000 ሄ/ር (20%) በጉንደላ እና በነቅሎ ተከላ ዘዴ በማደስና ተገቢውን እንክብካቤ በማድረግ ምርታማነትን በላቂ ደረጃ ማሳደግ ይቻላል፡፡

ስለሆነም በቀጣዩ የዕቅድ ዘመን የቡና አምራች አርሶ አደሩ እና ባለሃብቱ በቡና ዕደሳ ያላቸውን ዕውቀትና ክህሎት በተከታታይ ስልጠናና ሰርቶ ማሳያ በማሳደግ፣ ለዕደሳ ሥራ የሚያገለግሉ ግብዓቶችንና ቴክኖሎጂዎችን በየወቅቱ እንዲቀርብ በማድረግ፣በቡና ዕደሳ ወቅት የሚዳጥመውን የገቢጉድለት ለመደጎም ደባል ሰብል ልማት በተጓዳኝነት በማልማት ምርታማነትን የማሳደግ ሥራ ይሰራል፡፡

የቡና ሻይ ቅመማ ቅመም ኤክስቴንሽን አገልግሎት እና ስርዓት

የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ምርቶች በሚመረቱባቸው አካባቢዎች ዘመናዊ የኤክስቴንሽን አገልግሎትን ተደራሽ ለማድረግ የሚያስችሉ አደረጃጀቶችንና የግንኙነት አሰራሮችን ነድፎ ተግባራዊ ማድረግ ይገባል፡፡ ለኢህም የአርሶ አደር ማሰልጠኛ ጣቢያዎችን፣ ሠርቶ ማሳያ ቦታዎችን፣ዘመናዊ ቴክኖሎጂና ገብዓት አጠቃቀም ፓኬጆችን፣ የቴክኖሎጂ አጠቃቀም ስርጭት ዘመናዊ የኮሙኒኬሽን ሚዲያዎችን እና በሙያው የሰለጠነ የኤክስቴንሽን ሰራተኛ የማደራጀት የማስፋፋትና የማጠናከር ሥራ ይሰራል፡፡

የግብዓት አቅርቦትና ስርጭት ስርዓት መዘርጋት

እስካሁን ባለው አሰራር ለቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ልማት የሚያስፈልጉ የዘርና የችግኝ አቅርቦትና ስርጭት፣ የዘመናዊ እርሻ መሳሪያዎች አቅርቦት፣ የማዳበሪያና የሌሎች ግብዓቶች አቅርቦት ሥርዓት የምርታማነት ዕድገት ግቡን ለማሳካት በሚያስችል ደረጃ የተቃኘ አይደለም፡፡ ስለሆነም የአርሶ አደር፣ የግል ባለሃብት፣ ሕብረት ሥራ ማህበራት እንዲሁም መንግስት በምርጥ ዘር፣በማዳበሪያ በጸረ-ተባይ እና ሌሎች ግብዓቶች አቅርቦት እና ስርጭት ላይ እንዲሳተፉ በማድረግ ነባርና አዳዲስ የዘር እና የችግኝ ማባዣ ቦታዎችን በማስፋፋት ዘመናዊ የግብዓት አቅርቦትና ስርጭት ስርዓትን በመዘርጋት ምርትና ምርታማነትን የማሳደግ ስራ ይሰራል፡፡

የሴቶችና የወጣቶች ተሳትፎና ተጠቃሚነት ማሳደግ

በዘመናዊ የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ልማት የሴቶችና የወጣቶች ተሳትፎ እና ተጠቃሚነት ማሳደግ ለምርታማነት ዕድገቱ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ይኖረዋል፡፡ ሴቶችና ወጣቶች በቂ ስልጠና እና ግንዛቤ ስለማያገኙ በንዑስ ዘርፉ ዕድገት ላይ ተገቢ ሚና ሳይጫወቱ ቆይተዋል፡፡ ስለሆነም የሴቶችና ወጣቶች አቅም በስልጠና በማጎልበት በምርትና ምርታማነት ዕድገት ላይ ብቁ ተሳታፊ እና ተጠቃሚ እንዲሆኑ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡፡

የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ማሳ ሽፋን ማሳደግ

በነባር አምራች አካባቢዎች የማሳ ሽፋን ተጠብቆ እንዲቆይ ለምርታማነት ዕድገት ማነቆ የሆኑ ችግሮችን በመለየት ምርታማነትን በማሳደግ ላይ ትኩረት ተደርጎ ይሰራል፡፡ በተጨማሪም መካከለኛና ሰፋፊ እርሻዎች ልማት ለማስፋፋት ከባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት የመሬትናየፋይናንስ አቅርቦት እንዲሁም የመሠረተ-ልማት ተደራሽነት የማሻሻል ሠራዎች ይሠራሉ፡፡ በዚህም የቡና ማሳ ሽፋን በየዓመቱ በአማካይ በ4 በመቶ በማሳደግ በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 1.16 ሚሊዮን ሄክታር ለማድረስ ይሰራል፡፡

የሻይ ልማት በተመለከተም ሰፋፊ የሻይ እርሻዎችን ለማስፋፋት የሚያስችል የመሬትና የፋይናንስ አቅርቦት በማመቻቸት ወደ ተግባር ማስገባትና በዙሪያቸው የሚገኙ አርሶ አደሮችን በስፋት በማቀፍ የምርት ግኝቱን ማሳደግ የሚቻልበትን አሰራር ተግባራዊ ማድረግ ይገባል፡፡ በተጨማሪም ለሻይ ልማት ተስማሚና ምቹ ስነ-ምህዳር ባላቸው አካባቢዎች አነስተኛ የሻይ ኢንዱስትሪዎች በሚስፋፉበት ሁኔታ ላይ ከባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት ከፍተኛ ቁጥር ያለው ስራ አጥ ወጣት በልማቱና በማቀነባበሩ የሚሳተፍበትን ዕድል በመፍጠር የሻይ ምርት ሽፋን የማሳደግ ሥራ ይሠራል፡፡ በዚህም የአነስተኛ እርሻ ማሳ ሽፋን ከ521 ሄ/ር ወደ 1,637.7 ሄ/ር እና የሰፋፊ እርሻ ማሳ ሽፋን 4,970 ሄ/ር ወደ 6,660 ሄ/ር በድምሩ የሻይ ማሳ ሽፋን አሁን ከሚገኝበት 5,491 ሄ/ር ወደ 8,298 ሄ/ር ለማድረስ ይሰራል፡፡፡፡

የቅመማ ቅመም ልማት የማሳ ማስፋት ሥራ በስፋት የሚከናወን ሆኖ የማሳ ሽፋኑ በየዓመቱ 2 በመቶ እያደገ እንዲቀጥል የተቀናጀ ርብርብ በማድረግ ሽፋኑን ከ285.9 ሺህ ሄ/ር በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ ወደ 348.5 ሺህ ሄ/ር ለማድረስ ይሰራል፡፡

ያደገ የወጭ ንግድ ምርቶች ጥራት

የምርት ጥራት ጉድለት የአንድን ሃገር ዓለም አቀፍ የገበያ ተወዳዳሪነት ከሚቀንሱ ቁልፍ ጉዳዮች አንዱ ነው፡፡ ስለሆነም በምርት ዝግጅት እና በድህረ-ምርት አያያዝ ወቅት የሚያጋጥሙ ጉድለቶችን የሚቀርፉ አሰራሮችን ተግባራዊ በማድረግ፣ በእያንዳንዱ ምርት የገዢ ሃገራትን ፍላጎትና የጥራት ስታንዳርድ መሰረት ባደረገ መልኩ የጥራት ደረጃ በመስጠት የገበያ ተወዳዳሪነታችንን ማሳደግ ይገባል፡፡

ለዚህም በዕቅድ ዘመኑ የምርት ጥራት አጠባበቅ ላይ ያተኮረ የስልጠና ፕሮግራም ተቀርጾ ተግባራዊ ይደረጋል፤ የአምራቹን የድህረ-ምርት አያያዝ ክህሎት የሚያሳድግ ስልጠና ወጣቶችንና ሴቶችን ባሳተፈ መልኩ ይሰጣል፤ ለምርት ጥራት መጓደል ምክንያት የሆኑ ያረጁ ማዘጋጃ ኢንዱስትሪዎች በአዲስና ዘመናዊ እንዲቀየሩ የፋይናንስ አቅርቦትና የድጋፍ ስራ ይሰራል፤ የምርት ጥራት የሚያረጋግጡ ተቋማት የማደራጀትና የነባሮቹን አቅም የማጎልበት ሥራ ይሠራል፡፡

በተለይ በቡና ንግድ የታጠበ ቡና ዝግጅትን፣ የልዩ ቡና ዝግጅትን እና ተመሰከረ ቡና ዝግጅትን ልዩክትትልና ድጋፍ በማድረግ ጥራትን የማሻሻል ሥራ ይሰራል፡፡ ለዚህም የምርመራና ጥራት ቁጥጥር ላቦራቶሪዎች በበቂ ሁኔታ እንዲደራጁ ይደረጋል፡፡

ዘመናዊ የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ምርት ግብይት

በሚቀጥሉት አስር ዓመታት በሥራ ላይ ያሉ የግብይት አሰራሮችን በተሟላ መልኩ ተግባራዊ በማድረግና መሻሻል ያለባቸውን በማሻሻል፤የግብይት ወጪና የእሴት ሰንሰለቱን ውስብስብነት የሚቀንሱ እርምጃዎችን በመውሰድ፤የግብይት መሰረተ ልማቶችን ተደራሽነት በማሳደግና በማዘመን፤የግብይት ተዋንያንን አቅም በመገንባት እና የብራንድግና የፕሮሞሽን ስትራቴጂ አዘጋጅቶ ተግባራዊ በማድረግ የወጪ ንግድ ገቢ ግኝታችንን የማሳደግ ሥራ ይከናወናል፡፡

የፋይናንስ አቅርቦትና የማበረታቻ ሥርዓት ማጠናከር

የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም የምርት አቅርቦትና የገበያ ተወዳዳሪነት ከሚፈታተኑ ማነቆዎች አንዱ የፋይናንስ አቅርቦት ችግር ነው፡፡ በመሆኑም መካከለኛና ሰፋፊ እርሻዎች ልማት ውጤታማነት ለማሳደግና አዳዲስ አልሚዎችን በስፋት ለመሳብ የንዑስ ዘርፉን ባህሪይ ያገናዘበ የፋይናንስና የማበረታቻ ሥርዓ መዘርጋትና አፈጻጸሙን በትኩረት መከታተል ያስፈልጋል፡፡ በተመሳሳይም አነስተኛ ይዞታ ያላቸው አርሶ አደሮች የብድር አቅርቦት ችግር እንዲሁም በቡና እና ቅመማ ቅመም ግብይት የተሰማሩ የግብይት ተዋንያን የምርት መግዣ ብድር አቅርቦት እጥረት ለመፍታት የሚያስችሉ ልዩ አሰራሮች ተግባራዊ በሚደረጉበት ሁኔታ ላይ ከፋይናንስ ተቋማትና ከሌሎች ባለድርሻ አካላት ጋር ጠንካራ ቅንጅት ተፈጥሮ ይሠራል፡፡

በቡና ሻይና ቅመም ቅመም ልማትና ግብይት የሥራ ዕድል መፍጠር

የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ንዑስ ዘርፍ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ የሃገራችንን 25 በመቶ ህዝብ ተጠቃሚ እንደሚያደርግ ይታመናል፡፡ በተለይ የሴቶችና ወጣቶች የሥራ አጥነት ችግር በመቅረፍ ረገድ ከችግኝ ዝግጅት ጀምሮ እስከ ወጪ ንግድ ባሉ ደረጃዎች ሰፊ ዕድል መፍጠር ይቻላል፡፡ ስለሆነም በዕቅድ ዘመኑ በችግኝ ዝግጅትና ስርጭት፣በግብዓት አቅርቦትና ስርጭት፣ በመካከለኛና ሰፋፊ እርሻዎች ምርት በመሰብሰብ፣ በአቅርቦትና በኤክስፖርት ምርት ዝግጅት እና በመሳሰሉት በ2011 የነበረውን ለ135,000 ወንዶች 52,000 ሴቶች በድምሩ ለ187,000 ወጣቶችና ሴቶች የሥራ ዕድል የመፍጠር አቅም በየዓመቱ በአማካይ በ15 በመቶ በማሳደግ በእቅድ ዘመኑ መጨረሻ ለ629,906 ወንዶች፣ ለ243,125 ሴቶች በድምሩ ለ873,031 ወጣቶችና ሴቶች የሥራ ዕድል ለመፍጠር ይሠራል፡፡

2.1.6 የግል መካከለኛና ሰፋፊ ይዞታ ሰብል ልማት ትግበራ መስኮች

ባለፉት አስርት ዓመታት ትኩረት ተነፍጎት የኖረውን የግል ዘርፉን በማጠናከር ለእርሻ ልማት የሚኖረውን ድርሻ ለማሳደግ የሚከተሉት ሥራዎች ይሰራሉ፡፡

ሀ/ ለእርሻ ልማት በኢንቨስትመንት የተለዩ እንዲሁም የተላለፉ ማሳዎች ላይ ያሉ ማነቆዎችን በመፍታት ወደ ልማት እንዲገባ ማድረግ፡- *ለመካከለኛ፣ ሆርቲካልቸርና ሰፋፊ እርሻ ልማት ማስፋፊያ የሚውሉ ከዚህ በፊት ተስማሚነታቸው በጥናት የተረጋገጡ በፌደራል መንግስት ተቋማትና በመንግስት የልማት ድርጅቶች ይዞታነት የሚተዳደሩ መሬቶችን እና ከክልሎች ጋር በመቀናጀት የተስማሚነት ጥናት በማከናወን ክላስተሮችን ለይቶ ማስተር ፕላን በማዘጋጀት አቅም ላላቸው አዳዲስ አልሚ ባለሃብቶች እና ነባር አልሚ ባለሃብቶችም ለሚጠይቁት ማስፋፊያ መሬት ማዘጋጀት፡፡ በሌላ በኩል በሀገር ደረጃ ለሰፋፊ እርሻ እና ሆርቲካልቸር ልማት እንዲውሉ የተለዩ እርሻ መሬት ቢኖሩም ለተፈለገው አላማ ከማዋል አንጻር ከፍተኛ ክፍተት የሚስተዋልበት ጉዳይ ነው፡፡ ስለዚህ በልማቱ የተሰማሩ አልሚ ባለሀብቶች ለማልማት የወሰዱትን መሬት አስገዳጅ የማልማት ሥርዓት በመዘርጋት ወደ ልማቱ ማስገባት ያስፈልጋል፡፡ በተጨማሪም ከጥምር ደን ልማት ጋር በማቀናጀት እና በተፋሰስ ልማት በተለይም ሊለሙ በሚችሉ ተራራማ አካባቢዎች ላይ የፍራፍሬ ሰብሎችን ማልማት፣ በትላልቅ የመንግስትና የግል ልማት ተቋማት ያሉ ክፍት መሬቶች (ለምሳሌ የስኳር ፕሮጀክቶች፣ ከቅመማ ቅመም ልማት ድርጅቶች ወዘተ…) በፍራፍሬ ልማት እንዲሳተፉ ማድረግ፡፡ የከተማ ግብርና በተለይም ከመሬት በላይ (vertical farming) የማምረት ቴክኖሎጂን/አሰራርን በመጠቀም ህብረተሰቡን ተጠቃሚ በማድረግ ለሴቶችና ወጣቶችን በማደራጀት የሆርቲካልቸር ዘር፣ ችግኝና ቁርጥራጭ ማዘጋጀት ዕውቀት የሚጠይቅ በመሆኑ እንዲሳተፉ የድጋፍ ስራ ይሰራል፡፡*

ለ/ እስካሁን ልማት ላይ ያልዋሉ መሬቶችን በጥናት በመለየት ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ያላቸው ሰብሎች እንዲለማበት ማድረግ፡- *መጠነ ሰፊ የኢንቨስትመንት ልየታ ጥናቶች በማካሄድ ለግል አልሚዎች እና የተደራጁ ወጣቶችና ሴቶች የአመለካከት ለውጥ እንዲያመጡ በመስራት፣*

የቢዝነስ ፕላን በማዘጋጀትና በማሰልጠን ገበያ ተኮር ሰብል ማልማት ሥራዎችን እንዲሰሩ ይደረጋል፡፡

ሐ/ ለመካከለኛ፣ ሆርቲካልቸርና ሰፋፊ እርሻዎች ምቹ የልማት ሁኔታ መፍጠር፡ አልሚዎች በሙሉ ፍላጎት ወደ ማልማት ተግባር እንዲገቡ ምቹ ሁኔታ የመፍጠር ሥራ ይሰራል፡፡ በዋናነትም ከዋና መንገዶች ጋር የሚያገናኙ መጋቢ መንገዶች መስራት፣ የሃይል አቅርቦት ፍላጎት መለየትና ማመቻቸት፣ በክፍያ አገልግሎት የሚሰጡ ውሃ ቆጣቢ የመስኖ አውታሮች መገንባት፣ ለነዋሪዎች ምቹ የሆኑ ዘመናዊ የሰብል ልማት ማዕከላት መገንባት፣ ለሰብል አምራቾች የገበያ መዳረሻ የሆኑ ማእከላዊ የሰብል ምርት ማሰባሰቢያ እና ግብይት ማዕከላት መገንባት እና ምርታቸውን ሊያጓጉዙላቸው የሚችሉ የጭነት አገልግሎት ሰጪ ድርጅቶች ማደራጀት ይገኙበታል፡፡ ከእነዚህም ባላነሰ የእርሻ ልማት አካባቢዎች ደህንነትን ለማስጠበቅ ከአካባቢው ማህበረሰብ ጋር መጠነ ሰፊ ውይይቶችን በማካሄድ ከአካባቢያቸው የግል እርሻ ልማት ዘርፍ ተጠቃሚዎች የሚሆኑበትና ባለቤትነት የሚያዳብሩበት ሥርዓት ይዘረጋል፡፡

መ/ የግብርና ልማት ውል ስርዓትን ተግባራዊ ማድረግ፡ የመሬት ተደራሽነትንና የአርሶአደሩን ተጠቃሚነትን እንዲሁም የኢንዱስትሪውን ሰላም በመጠበቅ የግብርና ልማት ውል አዋጅን ወደ ተግባር እንዲገባ መጠነ ሰፊ የማስተዋወቅ ሥራ ይሰራል፡፡ ሥርዓቱንም ተቋማዊ እንዲሆን ይደረጋል፡፡ በመሆኑም በመካከለኛ፣ ሆርቲካልቸርና ሰፋፊ እርሻዎች አካባቢ የሚገኙ አርሶ አደሮች በቅንጅት አልሚ እና በውል እርሻ ስርዓት በማስተሳሰር ከልማቱ ተጠቃሚ በማድረግ የዘርፉን ምርት የማሳደግ ስራ ይሰራል፡፡ የውል ግብርናና ለማበረታት ከብደር አቅርቦት ጋር

ሠ/ የኢንሹራንስ እና የብድር አቅርቦት ተግባራዊ ማድረግ፡- አልሚዎች ከአቅም በላይ ለሆኑ ሥጋቶችን በመቀነስ ወደ እርሻ ልማት ሥራ እንዲገቡ ለማድረግ ማነቆዎችን በጥናት በመለየት እንደ አስፈላጊነቱ መንግስት የኢንሹራንስ ሥርዓቱ ተግባራዊ እንዲሆን ድጋፍ ይሰጣል፡፡ በምርት አመራረት ሰንሰለት ሂደት ውስጥ በሚፈጠር ከፍተኛ ጉዳት አልሚዎች ኪሳራ ሲገጥማቸው የኢንሹራንስ ዋስትና አገልግሎት እንዲኖራቸው ስርዓት ተዘርግቶ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ ከዚህም ባሻገር የእርሻ ልማቱን የሚደግፍ ተደራሽ፣ ያነሰ የወለድ ምጣኔ የሚከፈልበት የብድር አቅርቦት ሥርዓትም ይጠናከራል፡፡ ይህንም እውን ለማድረግ የግብርና ባንክ እንዲቋቋም ሥራ ይሰራል፡፡ ከዚህም ጎን ለጎን የአነስተኛ የፋይናንስ ተቋማት ለሰብል ልማቱ ድጋፍ እንዲያደርጉ ይሰራል፡፡

ረ/ የሜካናይዜሽን አገልግሎትና ጥገና ሰጪ ማዕከላት እንዲጠናከሩ ማድረግ፡ የሜካናይዜሽን መሳሪያዎችን በሙሉ አቅማቸው ጥቅም ላይ እንዲውሉ በቂ የሜካናይዜሽን አቅም የገነቡ አልሚዎች የአገልግሎት እና ጥገና ማዕከላት እንዲከፍቱ በማድረግ ወይም ሌሎች ኢንቬስተሮች በእነዚህ አካባቢዎች ማዕከላት እንዲከፍቱ ድጋፍ በመስጠት የሜካናይዜሽን ልማትና ተጠቃሚነት እንዲያድግ ይደረጋል፡፡ ለሆርቲካልቸር ሰብሎች ምርት የቀዝቃዛ ሰንሰለት እና የምርት እሴትን ለመጨመር የሚያስችሉ የተለያዩ ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን በተመጣጣኝ ዋጋ እንዲቀርቡ በማድረግ ጥቅም ላይ እንዲውሉ ሁኔታዎችን ማመቻቸት፣

ሰ/ የተበጣጠሱ የመሬት ይዞታዎችን ወደ አንድ በማምጣት (land consolidation) መካከለኛ እና ሰፋፊ እርሻዎች ማስፋፋት፡ የአነስተኛ ይዞታዎች ቀስ በቀስ እንዲሰባሰቡ በማድረግና የሚተዳደሩበትን የህግ ማዕቀፍ አዘጋጅቶ በማጸደቅ ወደ መካከለኛ እና ሰፋፊ ባለይዞታነት

እንዲሸጋገሩ ይደረጋል፡፡ ይህን ሊደግፉ የሚችሉ መሰረተ ልማቶች የሚገነቡ ሲሆን የሴቶችና ወጣቶች ተጠቃሚነትን በሚያረጋግጥ መልኩ ይከናወናል፡፡

ሸ/ የቅድመ እና ድህረ ምርት ቴክኖሎጂ ሽግግር ማጠናከር፡- በተለያዩ ጊዜያት በተደረጉ ዳሰሳ ጥናቶች እንደተረጋገጠው የሀገራችን የግብርና ኢንቨስትመንት የሰፋፊ እርሻ ፕሮጀክቶች በቅድመና ድህረ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም ዝቅተኛውን ደረጃ ከያዙት የአፍሪካ ሀገሮች መካከል እንደሆነችና ለዚህም በምክንያትነት ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ጉዳዮችን ማንሳት ቢቻልም በትኩረት ሊፈቱ የሚገባቸው ማነቆዎች ዘርፉ ከምርምር ተቋማት ጋር የተሳለጠ ግንኙነት የሌለው መሆኑ፤ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም ሊያስገኝ የሚችለውን ከፍተኛ ጠቀሜታ መገንዘብ አለመቻል፤ ቴክኖሎጂዎችን ለማስፋፋት የሚረዱ ማኑዋሎችና ምክረ ሀሳቦች በበቂ ጥራት ተደራጅተው አለመገኘትና ለተጠቃሚው አለመድረስ የሚጠቀሱ ናቸው፡፡

በመሆኑም እነዚህን ማነቆዎች ለማስወገድ እንዲቻል በቀጣይ አስር የዕቅድ ዓመታት የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት፡-

- በምርምር ተቋማትና በዘርፉ መካከል የግንኙነት ስርአት መዘርጋትና ማጠናከር፤
- በምርምር የተለቀቁ የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ማደራጀትና ለተጠቃሚው በማስተዋወቅ ስለሚያስገኘው ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ በማስረዳት ግንዘቤ መፍጠር፤
- የግሉ ዘርፍ በምርምር ስራ ውስጥ እንዲሳተፍና የእርሻ ኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶችን እንዲደግፍ የሚያበረታታ ፖሊሲና ስርዓት እንዲዘረጋ ሁኔታዎችን ማመቻቸት፤
- የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን ለተጠቃሚዎች ለማድረስ እንዲቻል የተለያዩ ፓኬጆችንና ማኑዋሎችን በማዘጋጀት ለተጠቃሚዎች ተደራሽ ማድረግ፤
- የቴክኖሎጂ ሽግግሩን ለማጠናከር የምክርና ድጋፍ አገልግሎት ለመስጠት የሚረዳ የግንኙነት/ኤክስቴንሽን ስርዓት መዘርጋት፤
- እንደዚሁም ዘርፉን የሚደግፉ ተቋማትን የሰው ኃይል ክህሎት ለማሻሻልና በዘርፉ የተሰማሩ ባለሀብቶችና ባለሙያዎቻቸውን አቅም በማጎልበት ውጤታማነታቸውን ለማረጋገጥ እንዲቻል የከፍተኛ የግብርና ቴክኖሎጂ ማሰልጠኛ ማዕከል/ ኢንስቲትዩት እንዲቋቋም ማድረግ ናቸው፡፡

ቀ/ የአለምአቀፍ ገበያ ህጎችንና መስፈርቶችን በስራ ላይ እንዲውሉ ማድረግ፡- የግብርና ኢንቨስትመንት ምርቶች በኤክስፖርት ገበያ ላይ ተፈላጊነት እንዲኖራቸው በአቅርቦት፤ በጥራትና በዋጋ ደረጃ ያሉትን ክፍተቶች ከማሻሻል ጎን ለጎን በገበያ ውስጥ ለመግባት የአለምአቀፍ የአመራረት፤ የአካባቢና ህብረተሰብ ጥበቃ መስፈርቶችን ማሟላትና ዕውቅና (certification) ለማግኘት ሁኔታዎችን የማመቻቸት ስራ ትኩረት ተሰጥቶት የሚከናወን ይሆናል፡፡ በመሆኑም የግብርና ኢንቨስትመንት የእርሻ ፕሮጀክቶች፤ ድጋፍ ሰጪ ተቋማትና ባለሙያዎች ስለ መልካም እርሻ (GAP-Good Agricutural Practices) አተገባበር፣ የተለያዩ የአለም አቀፍ የገበያ ጥራት መስፈርት ሰርተፍኬቶች (Global GAP, BRC, BSI, ETI, TESCO እና የምርት ሀገር ስሪት የHs code) ገበያው የሚፈልጋቸው ደረጃዎችን እንዲያሟሉ የግንዛቤ ማሳደግ ስራ በቀጣይ አስር ዓመታት በተከታታይ የሚከናወን ተግባር ይሆናል፡፡

በ/ የአካባቢና ማህበራዊ ደህንነት ያረጋገጠ ልማት ማካሄድ፡- የግብርና ኢንቨስትመንትን በዘላቂነት የአካባቢና ህብረተሰብ ደህንነትን ሳያናጋ ውጤታማ ለማድረግ የአካባቢ ጥበቃ የስነ ምግባር መመሪያን የማሻሻልና በተሟላ መልኩ ተግባራዊ ይሆናል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ

የሚታሰበው ኢንቨስትመንት ከአካባቢ ጥበቃ አንጻር ሊያስከትል የሚችለውን ችግር መርምሮ ከወዲሁ የመፍትሄ አቅጣጫ የሚያሳይና የመፍትሄ እርምጃዎችን የሚያመላክት ጥናት (pre-feasibility study) አሰራር ተዘርግቶለት ተግባራዊ የሚደረግ ይሆናል፡፡ እንደዚሁም ልማቱ መካሄድ ከጀመረበት ጊዜ ጀምሮ የሚደረገው የልማት እቅስቃሴ የአካባቢውንና የህብረተሰቡን ደህንነት በጠበቀ መልኩ መካሄዱን ማረጋገጥ እንዲቻል የአካባቢ ተጽእኖ ዳሰሳ (EIA- Environmet Impact Assessment) እና የአካባቢ አያያዝ ዕቅድ (EMP) በአግባቡ መዘጋጀቱንና በስራ ላይ መዋሉን የመከታተልና የመደገፍ፤ እንደ አስፈላጊነቱም የማስተካከያ እርምጃ የመውሰድ አሰራር ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

ተ/ የዕውቅና አሰጣጥ ስርዓት መተግበር፡- በግብርና ኢንቨስትመንት ላይ የተሰማሩ ባለሃብቶች ልማታቸውን ከአካባቢ ጋር በተዋደደ አግባብ እንዲያካሄዱና በአለም ገበያ ተወዳደሪ እንዲሆኑ በአለም አቀፍ ደረጃ የተቀመጡ የነሃስ (Bronze)፣ ብር (sliver) እና ወርቅ (Gold) ደረጃ ለደረሱት እውቅና እየተሰጠ የሚሄድበት ስርዓት ለመዘርጋት በቀጣይ አስር ዓመታት ትኩረት የሚሰጠው ተግባር ነው፡፡ እንደዚሁም ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር የግብርና ኢንቨስትመንት ለመገንባት በዘርፉ የተሰማሩ ባለሃብቶችን ግንዛቤ ለማሳደግ ተገቢው የግንዛቤ መፍጠሪያ መድረኮች ይዘጋጃሉ፡፡ በመሆኑም በግብርና ኢንቨስትመንት በአካባቢና ማህበራዊ ደህንነት ጥበቃ ዙሪያ የተሻለ ተሞክሮ ካላቸው ባላሀብቶች በመቀመር የማስፋፋት ስራ በቀጣይ አስር የዕቅድ አመታት በትኩረት የሚተገበር አቢይ ጉዳይ ይሆናል፡፡

ቸ/ የሴቶችና ወጣቶችን ተሳትፎና ተጠቃሚነት ማረጋገጥ፡- በግብርና ኢንቨስትመንት ዘርፍ የሴቶችንና ወጣቶችን ተሳትፎ ማሳደግ ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ፣ አካባቢያዊና ፖለቲካዊ ፋይዳው የጎላ እንደሆነ ይታመናል፡፡ በመሆኑም እነዚህ የህብረተሰብ ክፍሎች በቁጥርና አቅም ከፍተኛ ስለሆኑ በዘርፉ ትኩረት በመስጠት እንዲሰማሩ ሁኔታዎችን ማመቻቸቱ ለዘርፉ ውጤታማነትና ቀጣይነት ወሳኝ በመሆኑ በእቅድ ዘመኑ ልዩ ትኩረት የሚሰጠው ይሆናል፡፡ በዚሁ መሰረት ይህንን ስትራቴጂ ወደ ስራ ለማስገባት እነዚህ የህብረተሰብ ክፍሎች የቅንጅት አልሚና የውል እርሻ ስርዓት ከባለሃብቱ ጋር ለማስተሳሰር ብሎም በሚፈጠሩ የስራ ዕድሎች ተጠቃሚ እንዲሆኑ በቀጣይ አስር የዕቅድ ዓመታት በተለያዩ መስኮች የስልጠና አገልግሎት ይሰጣል፡፡ እንደዚሁም የመሬት አቅርቦት እንዲመቻችላቸውና የቴክኒክ ድጋፍ እንዲያገኙ ሁኔታዎችን በማመቻት በቀጥታ በዘርፉ እንዲሰማሩና ራሳቸውንና ሀገራቸውን እንዲጠቅሙ አስፈላጊው ማበረታቻ ሁሉ የሚመቻች ይሆናል፡፡

ሴቶችና ወጣቶች በመስክ ሥራ ላይ የሚያባክኑትን ጉልበት የሚቆጥቡ መሳሪዎችን፤ የሰብል ምርታማነትን ለማሳደግ የሚያስችሉ የተሻሻሉና ዘመናዊ ግብዓቶችን እንዲያገኙ ማስቻል፤ ከፍተኛ የኢኮኖሚ ጠቀሜታ ያላቸውን ሰብሎች ለገበያ እንዲያመርቱ ማስቻል ያስፈልጋል፡፡

2.1.7 የሬጉላቶሪ አቅምን ማሳደግ

ምንም የድኅረ መግባት ኳራንቲን አገልግሎት ከሌለበት በተመረጡ 3 ቦታዎች እንዲቋቋሙና ሥራ ላይ እንዲገቡ ይደረጋል፤

አሁን ካሉት በተጨማሪ 10 አዳዲስ የኳራንቲን ጣቢያዎች እንዲቋቋሙ ይደረጋል፤ በአሁኑ ጊዜ ሥራው ያልተጀመረውን የማዳበሪያ የምዝገባ ሥርዓት አስፈላጊውን የሕግና የአሠራር ሥርዓት በማሟላት የምዝገባ ሥርዓቱ እንዲጠናከር ይደረጋል፤ ለሬጉላቶሪ አገልግሎቶች መሠረት የሆኑ የሕግ ማዕቀፎች እንዲሟሉ ይደረጋል፤ የግብርና ምርቶች ከፀረተባይ ቅሪት ነፃ መሆናቸውን ማረጋገጥ

የሚያስችል አንድ የምርመራ ላቦራቶሪ ይደረጃል፤ ለግል ባለሃብቶች የተሰጠው ያልተመዘገቡ ፀረተባዮች በራሳቸው እርሻ ላይ እንዲጠቀሙ የሚፈቅደው አሠራር ወደ መደበኛው አሠራር እንዲካተት በማድረግ እየገጠመ ያለውን የሕግ ጥሰት እንዲቆም ይደረጋል፤ጥቅም ላይ መዋል የማይችሉ 2 ሺህ ቶን ፀረተባዮች እንዲወገዱ ይደረጋል፤ የተፈጥሮ እርሻ በማስፋፋት 3 የሰብልና 3 የእንስሳት ምርቶች በኦርጋኒክ ምርትነት ለገበያ ማቅረብ፤

የሬጉላቶሪ አገልግሎት ሲባል የዕፅዋት ኳራንቲን (የዕፅዋት ጤና)፣ የግብርና ምርት ጥራትና ደህንነት፣ የአግሮኬሚካል (ፀረ ተባይና የማዳበሪያ) ፍቱንነት፣ ደህንነትና ጥራት ማረጋገጥ እና የተፈጥሮ እርሻ ማስፈፋት ላይ አተኩሮ የሚሠራ ነው። በዕጽዋት ጤና፣ ምርት/ግብዓት ጥራት እና ደህንነት አገልግሎት አሰጣጥ አቅምን በማሳደግ ከውጭ አገርም ሆነ በአገር ውስጥ ከአንድ አካባቢ ወደ ሌላ አካባቢ የሚደረጉ የግብዓትና የምርት ዝውውርን ጤና፣ ጥራትና ደህንነት በማረጋገጥ ለምርትና ምርታማነት ዕድገት አስተዋጽኦ እንዲያበረክት ይደረጋል። በሀገሪቱ የዕፅዋት ሬጉላቶሪ ተግባርን በአስር አመት ውስጥ ውጤታማ ለማድረግ የሚከተሉት ተግባራት ይፈፀማሉ።

የኳራንቲን ተባዮች ወደ አገር ውስጥ እንዳይገቡ የተጠናከረ ቁጥጥር ይደረጋል፦ በኳራንቲን አሠራር መርህ መሠረት ለአገራችን ስጋት የሚሆኑት በአገራችን የሌሉት ተባዮች ስለሆኑ እነዚህን ለይቶ ማወቅ ያስፈልጋል፤ ስለሆነም የአገራችንን የኳራንቲን ተባይ ዝርዝር በየጊዜው በመገምገም ወቅታዊነቱ እንዲይዝ ይደረጋል፤ ወደ አገር ውሰጥ ከሚገቡ ዕፅዋትና የዕፅዋት ውጤቶች ጋር በአገሪቱ የሌሉ ባዕድ ተባዮች ገብተው የዕፅዋት ሃብት እንዳይጎዱ በቅድሚያ የተባይ ስጋት ትንተና ይከናወናል። ይህንን ማድረግ የሚቻለውም የድኅረ መግባት ኳራንቲን በማቋቋም፣ የፍተሻ መሠረተ ልማት፣ ቁሳቁስና የባለሙያዎች አቅም በማሳደግና በዓለም አቀፍ ደረጃ አገሪቱ በተስማማችባቸው ደረጃዎች መሠረት በመሥራት ይሆናል። ከዚህ ጋር ተያይዞ በዓለም አቀፍ አውሮፕላን ማረፊያዎች፣ ባቡር ጣብያዎች፣ፖስታ ቤቶች እና የመግቢያ በሮች አቅም በማሳደግ የተጠናከረ የቁጥጥር ስራ ይሠራል።

የድህረ መግባት ኳራንቲን (Post Entry Quarantine) ጉዳት የሚያስከትሉ ተባዮች ዕፅዋትና የዕፅዋት ውጤቶች ከሚመጡበት አገር ወይም አካባቢ ይዘው እንዳይገቡ ለማድረግ የሚያስችል ሥራ የሚሠራበት ፋሲሊቲ በመሆኑ በአገሪቱ በመንግሥትና በግል ባለሃብቶች ጥምረት የድኅረ መግባት ኳራንቲን ፋሲሊቲዎች ተገንብተው ወደ አገር ውስጥ ለመባዛት የሚገቡ ዕፅዋት ከኳራንቲን ተባዮች ነፃ መሆናቸውን የማረጋገጥ ሥራ ይከናወናል።

ወደ ውጭ የሚላኩ ዕፅዋትና የዕፅዋት ውጤቶች የተቀባዩ አገር ፍላጎት የሚያሟላ መሆኑን በኢንስፔክሽንና በላቦራቶሪ ምርመራ ውጤት በመታገዝ የማረጋገጥና የዕፅዋት ጤንነት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት (Phytosanitary Certificate) ይሰጣል፤የኢንስፔክሽንና ምርመራ አገልግሎቱ ተደራሽ ለማድረግ የብቃት ማረጋገጫ ያላቸው የግልና የመንግሥት ድርጅቶች እንዲሳተፉበት ይደረጋል።

የአገር ውስጥ የኳራንቲን አሠራር በመዘርጋት በአንዱ የአገራችን ክፍል የተከሰተ ተባይ ወደ ሌላው የአገሪቱ ክፍል እንዳይዛመትና እንዳይስፋፋ ቁጥጥር የሚደረግባቸው የአገር ውስጥ የኳራንቲን ኬላዎች ይጠናከራሉ፤ የሕግ ማዕቀፍም ተቀርፆላቸው በሥራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል።

ወደ ውጭ በሚላኩትም ሆነ ወደ አገር ውስጥ በሚላኩ ዕፅዋትና የዕፅዋት ውጤቶች ላይ በፀደቁ ደረጃዎች መሠረት ህክምና የተደረገላቸው መሆኑን በማረጋገጥ የምስክር ወረቀት ይሰጣል።

ባዕድ ተባዮች ወደ አገር ውስጥ ገብተው የምርት ቅነሳ እንዳያስከትሉ የሚያደርግ የተጠናከረ የኳራንቲን አገልግሎት፡- የኤክስፖርት ሰብል ምርት በኳራንቲን ስታንዳርድ አለመሟላት ምክንያት ተቀባይነት እንዳያጡ ይደረጋል፡፡ለዚሁም አገሪቱ አባል የሆነችበት የዕፅዋት ጥበቃ ስምምነት ባፀደቃቸው ኳራንቲን ስታንዳርድ መሰረት የተባይ ስጋት ትንተና፣ የኢንስፔክሽን፣የምርመራና የህክምና አሰጣጥ ሥራ ይሰራል፡፡ ይህ ከውጭ የሚመጡትን ተባዮች ወደ አገር ውስጥ እንዳይገቡ ብሎም እንዳይስፋፉ በመከላከል የምርት ብክነት ይቀነሳል፡፡

የአፈር ማዳበሪያና የፀረ ተባይ (አግሮኬሚካል) ፍቱንነት፣ ጥራትና ደህንነት፡- እነዚህ ኮሞዲቲዎች ኬሚካል በመሆናቸው በሰው፣ በእንስሳትና በዕፅዋት ሕይወት እና በአከባቢ ላይ ጉዳት እንዳያስከትሉ ቁጥጥር ከሚደረግባቸው ቁሶች መካከል እንዲሆኑ በሕግ ተደንግጓል፤ ስለሆነም በኢትዮጵያ ጥቅም ላይ ከመዋላቸው በፊት ፍቱንነታቸውና ደህንነታቸው በመንግሥትና በግል የምርምር ተቋማት እንዲረጋገጥና እንዲመዘገቡ ይደረጋል፡፡ በሕገ ወጥ መንገድ የሚገቡትን ለማስቀም ከሚመለከታቸው ጋር በመቀናጀትና የሕግ ማዕቀፎችን በማሟላት ጠንካራ የቁጥጥር ሥራዎች ይሰራሉ፡፡

ፍቱንነቱ፣ ጥራቱና ደህንነቱ የተረጋገጠ የአፈር ማዳበሪያና ፀረ ተባይ (አግሮኬሚካል) አቅርቦት፡- በአገር ውስጥ የተመረቱ ሆነ ከውጭ የሚመጡ አግሮኬሚካሎች ጥቅም ላይ ከመዋላቸው በፊት ለታለመላቸው ዓላማ ብቁ መሆናቸውን ለማረጋገጥ የፍቱንነትና የደህንነት ሙከራ በምርምር ተካሂዶ ተፈላጊው መስፈርት ሲያሟሉ ምዝገባ ይሰጣቸዋል፡፡ አጠቃቀማቸውና አያያዛቸውም በአምራቹና በምርምር በተረጋገጠውና በሕግ በተደነገገው መሰረት ይከናወናል፡፡ ይኸውም አግሮኬሚካሎች የብቃት ማረጋገጫ ባለው ሰው ብቻ እንዲያዝ የሚያስገድድ አሠራር ይዘረጋል፡፡

በሰብል ዝርያ ብቃት እና ዘር ጥራት ማረጋገጥ

የሰብል ልማት ዓላማዎችን እና ግቦችን ለማሳካት በዝርያ ብቃት እና ዘር ጥራት ማረጋገጥ የሚከተሉት ስትራቴጂክ ተግባራት በቀጣይ አስር ዓመታት ተግባራዊ ይሆናሉ፡፡

ሀ/ የዝርያ ብቃትና ጥራት ማረጋገጥ የሚመራ አገራዊ ተቋም ማደራጀት፡- *የዚህ ተቋም መኖር የውጭ እና የአገር በቀል ኩባንያዎች መብታቸው ተጠብቆ በአገር ውስጥ እንዲንቀሳቀሱ ይረዳል፡ ፡ ይህን በማድረግም ለአርሶአደሩ ተዋዳዳሪና ቀልብ ሳቢ የሆኑ የሰብል ዝርያዎች ለማቅረብ ይረዳል፡፡ አደረጃጀቱን እውን ለማድረግም የሚያስፈልግ ደንብ ረቀ ይጸድቃል፡፡ አደረጃጀቱም ዘርን፣ሌሎች ግብርና ግብዓቶች፣ኳራንቲንን፣ምርት ጥራትን እና እነዳአስፈላጊነቱም ግብርና ሬጉላቶሪ ሥራዎች ሁሉ እንዲያካትት ይደረጋል፡፡ ኬንያ ራሱን የቻለ ሬጉላቶሪ ተቋም አደራጅታ ለብዙ ዓመታት የመዋቅር ለውጥ ሳታደርግ በመምራቷ በምስራቅ አፍሪካ ታዐማኒ የሆነ የምርት ጥራት ተቋም ለመገንባት ነው፡፡ ይህንንም በማድረግ እስከአሁን የጸደቁ አገር አቀፍ አዋጆች፣ ደንቦች፣መመሪያዎችን ተግባራዊነት ማረጋገጥ ይቻላል፡፡*

ለ/ የዝርያ ለቀቃ እና ጥበቃ አሰራሩ አስገዳጅም ፈቃድኝነትንም ያካተተ እንዲሆን ማድረግ፡- *በቀጣይ አስር ዓመታት በግል እና በመንግስት ጥበቃ የሚደረግላቸው ተወዳዳሪ ዝርያዎች ቁጥር ያድጋል፡፡ በተጨማሪም የዝርያ ለቀቃ ሥርዓቱ አስገዳጅም ፈቃደኝነትም መሰረት ያደረገ እንዲሆን በማድረግ ወደ ምርት ሥርዓቱ የሚገቡ ውጤታማ ዝርያዎች ቁጥር ይጨምራል፡፡ ፈቃደኛ ይሆናል ማለት ለተመረጡ ሰብሎች አግባብነት ባለው ተቆጣጣሪው አካል የዝርያ ብቃት*

ማረጋገጥ ሙከራ መስራት ሳያስፈልግ የዝርያው ባለቤት በሚያቀርበው የአገር ውስጥ የማላመድ ሙከራ ውጤት መሰረት ጥቅም ላይ የሚውሉበት የአሰራር ስርዓት መዘርጋትን ያመለክታል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ዝርያው ለውጭ ገበያ ብቻ የሚፈለግ ከሆነ ሳይመዘገብ በአገር ውስጥ ተባዝቶ ቀጥታ ወደ ውጭ በላክንም ያካትታል፡፡ ይህን ማድረግ የሚያስችል አሰራር እና ተቋም ይደራጃል፡፡

ሐ/ ምርጥ ዘር ወደ ውጭ ለመላክ የሚያስችለን የብቃት እና የዘር ጥራት ማረጋገጫ አሰጣጥ ሥርዓት ይዘረጋል፡- ይህን ተግባራዊ በማድረግ ለአገር ውሰጥ እህል፣ሆርቲካልቸር፣ቡና፣ሻይ ቅማመቅመም ማምረት ከሚውለው ምርጥ ዘር በተጨማሪ የውጭ ገበያ ላይ ድርሻ እንዲኖር የሚያደርግ አሰራር በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ይሰራል፡፡ ይህንንም ለማድረግ አገራችን ከዘር ጋር ከሚሰሩ ዓለም አቀፍ ድርጅቶች ማለትም ISTA, OECD, COMESA እና እንደአስፈላጊነቱ ወይም በረጅም ጊዜ ውስጥ UPOV አባል እንድትሆን ይደረጋል፡፡ ይህንንም በማድረግ ሂደት የብሄራዊ ዘር ላቦራቶሪው ISTA እውቅና አንዲሰጠው የሚያስችል ሥራ ይሰራል፡፡ በእነዚህ ዓለም አቀፍ ድርጅቶች ንቁ ተሳትፎ ከሚያደርጉ አገሮች የታችኛው ሳሀራ አፍሪካ አገሮች ይገኙበታል፡፡ ለመጥቀስ ያህል አገሮቹ እአአ በ2012 በበቆሎ ከተመዘገው 2.44 ቢሊየን ዶላር ኤክስፖርት ውስጥ የታችኛው ሳሕራ አገሮች ድርሻ 210 ሚሊዮን ዶላር ነበር፡፡ ከክልሉ ሰባቱ አገሮች የኤክሰፖርቱ 99.4 በመቶ ድርሻ ነበራቸው፡፡ እነዚህ አገራት በዓለም አቀፍ ድርጅቶች ያላቸው ተሳትፎ እጅግ ከፍተኛ ነው፡፡ ኢትዮጵያ በዚህ ረገድ ተሳትፎ የላትም፡፡

መ/ የዝርያ ብቃትና የዘር ጥራት ቁጥጥር አቅም ማሳደግ፡- የዘር ጥራትን ማረጋገጥ ለአርሶአደሩ ምርታማነት ዕድገት አስተዋጽኦ አለው፡፡ የዘር ጥራትን በዘር ሰንሰለቱ ሁሉ ማረጋገጥ የሚያስችልን የሰው ኃይል፣መሰረተ ልማት፣ ሎጅሰቲክ፣ቁሳቁስ አቅም ይገነባል፡፡ የዝርያ ብቃት ገለልተኛ በሆነው በሚኒስቴሩ ተቆጣጣሪ አካል አንዲካሄድ ለማድረግ ብሄራዊ የዝርያ ብቃት ማረጋገጫ NPT) እና የዝርያ ልዩ፣ወጥ እና የማይለወጥ ባህርይ(DUS) ፍተሻ ሥራዎች ማካሄድ የሚያስችሉ ጣቢያዎች እና ቤተሙከራዎች ይደራጃሉ፡፡ ይህን በማድረግም ታዐማኒ እና ከምርምር ሥርዓቱ የተለየ የዝርያ ብቃት አረጋገጭ እና የባለቤትነት መብት ጥበቃ ሥርዓት ይዘረጋል፡፡ በተመሳሳይ የየክልሎችን አቅም በሰው ኃይል፣ በላቦራቶሪ እና በፍተሻ ቁሳቁስ፣ በድህረ-ጥራት ቁጥጥር ጣቢያዎች፣ ለኢንስፔክሽን በሚሆኑ ተሽከርካሪዎች እንዲጠናከሩ ይደረጋል፡፡ የክልል ተቆጣጠሪ ባለስልጣን መ/ቤቶች በፋይናንስ ራሳቸውን አንዲችሉ ለማድረግ ለሚሰጡት አገልግሎት በቂ ገቢ እንዲሰበስቡ የሚያደርግ አሰራር ተግባራዊ ይሆናል፡፡ የዘር ጥራት ቁጥጥር ሥራውን ለማዘመን በጂፒኤስና በጂአይኤስ፣በአይሲቲ እና በኤሌክትሮኒክ ታግ ሥርዓት የተደገፈ አገልግሎት እንዲሰጥ ይደረጋል፡፡

ሠ/ የዝርያ ብቃትና ዘር ጥራት ማረጋገጥ አገልግሎቱን ለ3ኛ ወገን ማካፈል፡- ይህን በማድረግ አገልግሎቱን ቀልጣፋ ለማድረግ ጥረት ይደረጋል፡፡ ለዚህም ፈቃደኛ የሆኑ አካላትን የመጋበዝ፣ እንደአስፈላጊቱም የማደራጀት /በተለይ ወጣቶች/ እና አቅም ግንባታ ድጋ የመስጠት ሠሥራዎች ይሰራል፡፡

የሰብል ምርቶች ጥራትና ደህንነት ማረጋገጥ፡-

የምርት ጥራት ደረጃዎች መሟላታቸውን ማረጋገጥ

የሰብል፣ የአትክልትና ፍራፍሬ፣ የቡናና ሌሎች ምርቶች ጥራት በሚታወቅ ደረጃ ተመሥርቶ ግብይትና ልውውጥ እንዲካሄድ ለማድረግ በተመረጡ ዋና ዋና ምርቶች ላይ ደረጃዎች እንዲዘጋጁና ሥራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል። ደረጃዎቹ መሟላታቸውም በቁጥጥር ይረጋገጣል። የሰብል፣ የአትክልትና ፍራፍሬ፣ የቡናና ሌሎች ምርቶች፣ ኢንስፔክሽንና ምርመራው በተስማሚነት ምዘና ወይም የብቃት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት ባላቸው የግል ድርጅቶች እንዲሠራ ይደረጋል። ጥራቱ የተረጋገጠ ምርት ደግሞ ምርቱ ተቀባይነት እንዲያገኝ ያደረጋል።

የተሟሉ የምርት ጥራት ደረጃዎች

የእርሻ ምርቶች ደረጃዎች እንዲወጡላቸው የሚያስፈለጉ ሰብሎች መለየትና ደረጃ ማውጣት፤ደረጃ ላላቸው ደግሞ ደረጃዎቹ መሟላታቸውን የማረጋገጥ ሥራ ይከናወናል። ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ ከሆነ ደግሞ የተቀባዩን አገር ወይም ዓለም አቀፍ ስታንዳርድ መሟላቱን የማረጋገጥ ሥራ በመሥራት የምርት ብክነትን እንዲቀንስ አስተዋፅዖ ያደርጋል።

የምርት ደህንነትን ማረጋገጥ

ደህንነት ከጥራት ጋር ተመሳሳይነት ቢኖረውም አንድ ዓይነት ግን አይደሉም። ልዩነቱም የደህንነት ደረጃዎች የእንስሳት፣የዕፅዋት ሕይወት እና የሰው ጤናንና የአካባቢ ደህንነትን ስለሚመለከቱ እጅግ ጥብቅና አስገዳጅ ናቸው። በዚህ ዙሪያም በዓለም አቀፍ ደረጃዎች በመመርኮዝ ወደ ውጭ በሚላኩት ምርቶች ላይ የደህንነት ማረጋገጥ ሥራ ይሠራል። ለአገር ውስጥ ፍጆታ የሚውሉትን ደረጃዎች ለወጣላቸው ደረጃውን ማሟላታቸው የማረጋገጥ፤ደረጃ ላልወጣለላቸው ደግሞ ደረጃ እንዲወጣላቸው የማድረግ ሥራ የሠራል። ለጤና ጠንቅ በመሆኑ ምክንያት ተቀባይነት የሚያጣ ምርት በመቀነሱ ምክነያት ምርት እንዲጨምር አስተዋፅዖ ያደረጋል።

የኦርጋኒክ እርሻ ማስፋፋት

ምርትና ምርታማነት ለማሳደግ ከሚደረገው ጥረት ጎን ለጎን በፈቃደኝነት የተመሠረተ የተፈጥሮ እርሻ የማስፋፋት ሥራ ይካሄዳል። ለዚሁ የሚያስፈልጉ ጥናቶችና የሕግ ማዕቀፍ ተሟልተው ሥራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል። በዋናነት በዚህ ዙሪያ ለመሥራት ፍላጎት ያሳዩ ሲቪል ሶሳይቲስ፣ የሕብረት ሥራ ማሕበራት ተሳትፎ እንዲጠናከር ይደረጋል። ከገበያ አንጻር ተፈላጊ የሆኑ እንደ ኦርጋኒክ የእርሻ ስራ አመራርና (Organic farming) አሰራሮችን በመቀመር ማስተዋወቅና ማስፋፋት ስራ ይሰራል።

2.2 ስትራቴጂክ ዓላማ 2 ፡ ገበያ ተኮር የእንስሳትና አሳ ምርትና ምርታማነት

የወተት ምርትና ምርታማነት

የወተት ምርትን (ከዳልጋ ከብት፣ ፍየል፣ ግመል) በ2012 ከደረሰበት 3.7 ቢሊየን ሊትር በአማካይ በዓመት 17.6% በማሳደግ 2022 ዓ.ም መጨረሻ ላይ 10.3 ቢሊየን ሊትር ለማድረስ ይሰራል። ይህም ከዳልጋ ከብት ከ3.3 ቢሊየን ሊትር በአማካይ በዓመት 11% በማሳደግ በዕቅድ ዓመቱ መጨረሻ ወደ 9.6 ቢሊየን ሊትር ማድረስ፤ ከፍየል አሁን ከደረሰበት 0.09 ቢሊየን ሊትር በአማካይ በዓመት 8 % በማሳደግ በእቅድ ዓመቱ መጨረሻ 0.2 ቢሊየን ሊትር ማድረስ፤ ከግመል አሁን ከደረሰበት 0.3 ቢሊየን ሊትር አማካይ በዓመት 4% በማሳደግ 0.5 ቢሊየን ሊትር ማድረስ፡

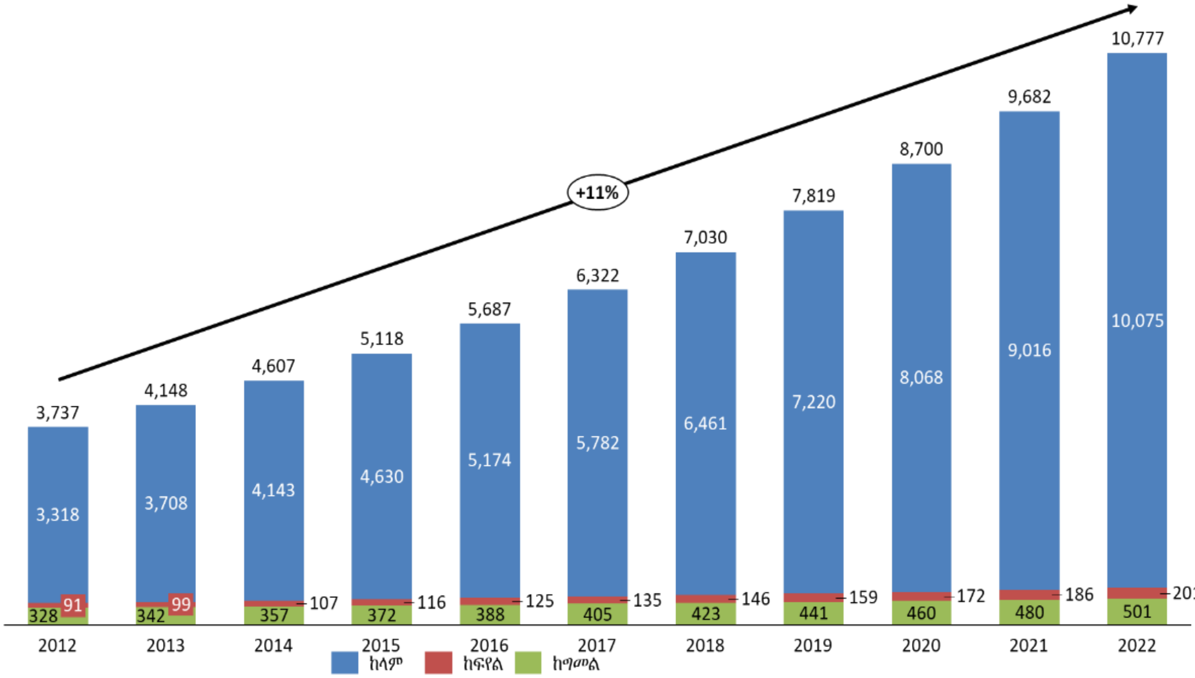

□□□□ 10 □□□□ □□□ □□□□ □□□□ □□□ □□□

የሀገር በቀል እንስሳት ዝርያ ምርታመነትን ማሳደግ፡ ከላይ የተጠቀሰው ግብ ለማሳካት የእንስሳት ምርታማነት ከአንድ የሀገር በቀል የወተት ላም የሚገኝ ወተት በቀን በሊትር አሁን ከደረሰበት 1.24 ሊትር በአማከይ በ4% በማሳደግ 2022 ዓ.ም መጨረሻ 1.91 ሊትር ማድረስ፣ ከአንድ ግመል የሚገኝ ወተት አሁን ከደረሰበት በቀን 2.93 ሊትር በአማከይ በ2% በማሳደግ 2022 ዓ.ም መጨረሻ 3.41 ሊትር ማድረስ፣ ከአንድ ፍየል የሚገኝ ወተት በቀን በሊትር ከነበረበት 0.46 ሊትር በአማካይ በዓመት በ1% በማሳደግ 2022 ዓ.ም መጨረሻ 0.5 ሊትር ማድረስ፡፡

በአነስተኛ ስፔሻላይዝድ ወተት ከብት እርባታ የቀን አማካይ ወተት ምርት በ2012 ከነበረው 8 ሊትር ወደ 12.17 ሊትር (4%) እና አማካይ የአንድ አለባ ወቅት የወተት ምርት (lactation milk yield) ከ2160 ሊትር ወደ 3651 ሊትር (5 %) በማሳደግ ሲሆን በመካከለኛ ስፔሻላይዝድ (medium specialized dairy production system) የቀን አማካይ ወተት ምርት አሁን ከሚገኘው 12.91 ሊትር ወደ 16.59 ሊትር (3%) እና አማካይ የአንድ አለባ ወቅት የወተት ምርት (lactation milk yield) ከ3874 ሊትር ወደ 4976 ሊትር (3%) በማሳደግ ነው፡፡

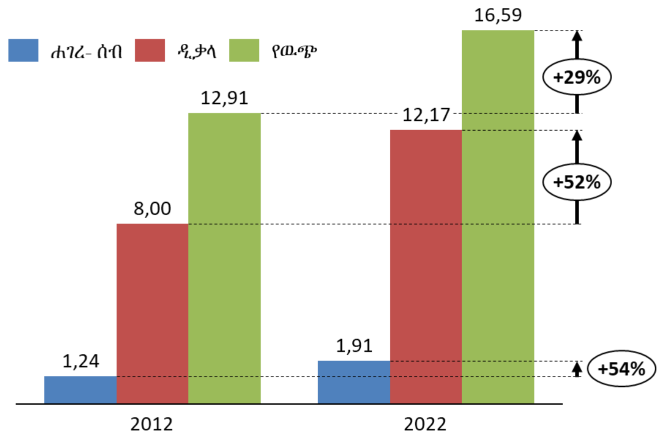

□□□□ 10 □□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□
□□□ □□□□□ □□□□□ □□□□ □□□□□

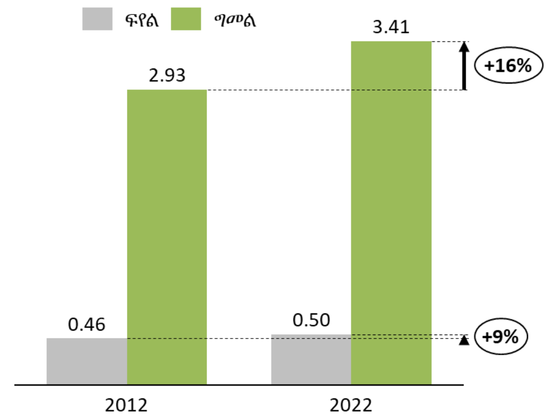

□□□□ 10 □□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□□□
□□□
□□□ □□□□□ □□□□□ □□□□ □□□□□

የሥጋ ምርትና ምርታማነት

በቀጣይ 10 ዓመታት የዳልጋ ከብት፣ በግ፣ ፍየልና ግመል ሥጋ በ2012 ከደረሰበት 181፣ 60.9፣ 44.7፣ እና 1.1 ሺህ ቶን በቅደም ተከተል በአማካይ በዓመት 19%፣ 15%፣ 23% እና 8% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ላይ በቅደም ተከተል ወደ 1079፣ 237፣ 345፣ እና 2.6 ሺህ ቶን ለማድረስ (በጠቅላላው ከነበረበት 288 ሺህ ቶን ወደ 1665 ሺህ ቶን) ይሰራል፡፡

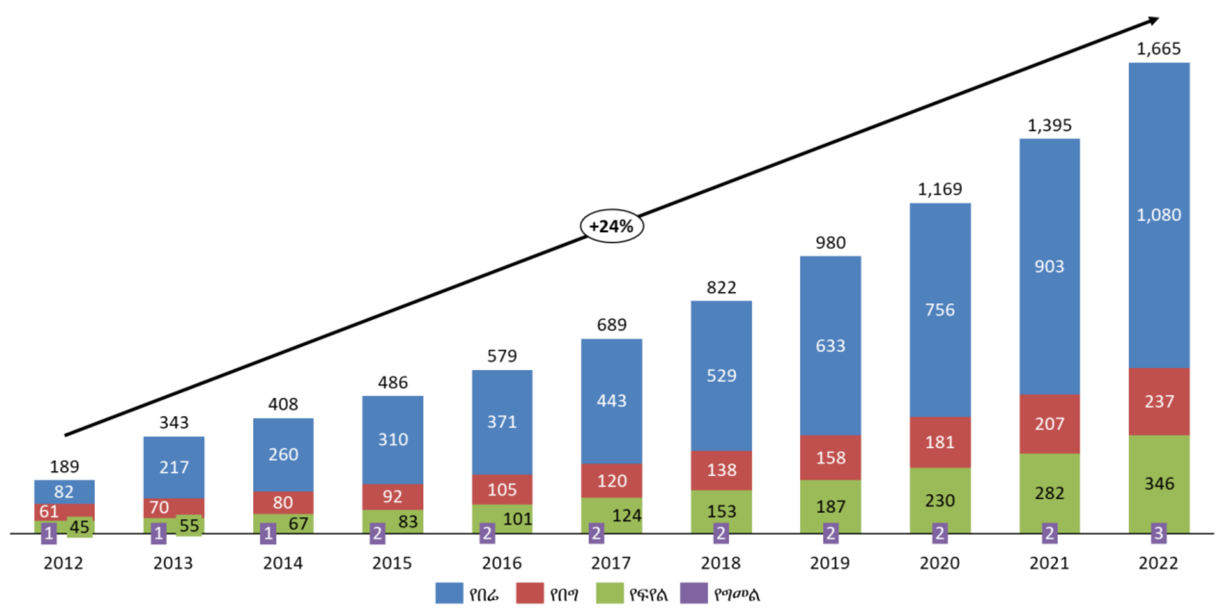

□□□□ 10 □□□□□ □□□□ □□□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□□ □□

በቀጣይ 10 ዓመታት ስነምህዳርን መሰረት በማድረግና የእንስሳት ምርታማነትን ለማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በመጠቀም የዳልጋ ከብት፣ በግ፣ ፍየልና ግመል ሥጋ ምርታማነት በ2012 ከተደረሰበት 110፣ 10.5፣ 8.4 እና 250 ኪ.ግ የቁም (ካርካስ) ክብደት (carcass weight) በዓመት

በአማካይ በ1.4%፣ 1.3%፣ 1.8% እና 0.14% በቅደም ተከተል በማሳደግ በ2022 መጨረሻ 127፣ 12፣ 10፣ እና 253 ኪ.ግ ለማድረስ ይሰራል፡፡

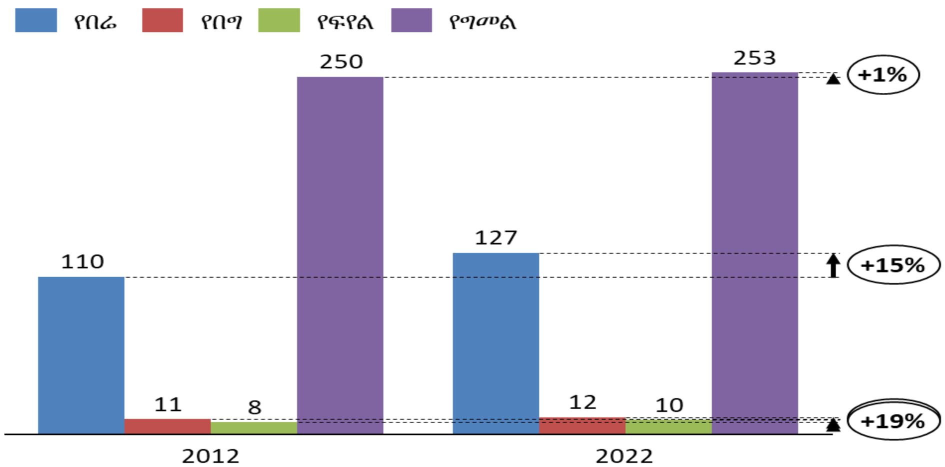

□□□□ 10 □□□□ □□□□□ □□□□ □□□□ □□□ □□□□ □□□ □□□ □□/□

የዶሮ ስጋና እንቁላል ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ፡

በቀጣይ 10 ዓመታት የዶሮ ስጋና እንቁላል ምርትን ለማሳደግና የሀገር ውስጥ የምግብና ስነ ምግብ ፍላጎትን በማሟላት የውጭ ኤክስፖርትን ለማስጀመር የሚያስችሉ የአካባቢ ዶሮች አያያዝ የማሻሻል፣ የተሻሻለ የቤተሰብ ዶሮ እርባታና የስፔሻላይዝድ ዶሮ እርባታ ተሳታፊዎችን እንዲሁም በየእርባታው የሚያዙትን የዶሮ ቁጥርን መጨመርና ምርታማነትን ማሳደግን መሰረት ያደረገ ስራ ይሰራል፡፡ በዚህም መሰረት፡- የእንቁላል ምርትን በ2012 ዓ.ም ከነመረዉ 1.8 ቢሊዮን እንቁላል በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 3.879 ቢሊዮን እንቁላል የማሳደግ ስራ ይሰራል፡፡ ይህን ለማሳካት ከስፔሻላይዝድ የእንቁላል ዶሮ እርባታ የሚኖረው የእንቁላል ምርት በ2012 ከነበረበት 1.6 ቢሊዮን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 3.652 ቢሊዮን በማሳደግ፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ የእንቁላል ምርት በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 0.069 ቢሊዮን በ2022 ዓ.ም ወደ 0.152 ቢሊዮን በማሳደግ እና ከባህላዊ ዶሮ እርባታ የእንቁላል ምርት በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 0.082 ቢሊዮን ወደ ከፊል ዘመናዊ እንዲሸጋገር በማድረግ በ2022 ዓ.ም ወደ 0.074 ቢሊዮን እንዲቀንስ በማድረግ ይሆናል፡፡

የዶሮ ስጋ ምርትን በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 52 ሺህ ቶን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 115 ሺህ ቶን ለማሳደግ ከስፔሻላይዝድ የስጋ ዶሮ እርባታ የሚኖረው የስጋ ምርት በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 31.2 ሺህ ቶን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 82.5 ሺህ ቶን በማሳደግ፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ የዶሮ ስጋ ምርት በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 2.9 ሺ ቶን በ2012 ወደ 9.9 ሺ ቶን በማሳደግ እና ከባህላዊ የዶሮ እርባታ የሚገኘው የስጋ ምርት መጠን በ2012 ዓ.ም ከነበረበት ከ 18.6 ሺህ ቶን ወደ ከፊል ዘመናዊ እንዲሸጋገሩ በማድረግ በ2022 ዓ.ም ወደ 22.5 ሺህ ቶን እንዲጨምር በማድረግ ይሆናል፡፡

በቀጣይ 10 ዓመታት የተለያዩ የዶሮ አረባብ ስልተ-ምርትን መሰረት በማድረግና የዶሮ ምርታማነትን ለማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በመጠቀም አሁን ከአንድ ዶሮ በአመት የሚገኘዉን የእንቁላል ምርታማነት ከስፔሻላይዝድ፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብና ከባህላዊ ዶሮ እርባታ በቅደም ተከተል 185 ፣ 185 እና 48 ሲሆን ይህም በዓመት በአማካይ በ 2.1 ፣ 1.4 እና 1.2 በመቶ በቅደም ተከተል በማሳደግ በ2022 ዓ.ም ዘመኑ መጨረሻ 225፣ 212 እና 54 ማድረስ ይሆናል፡፡

በተመሳሳይ ሁኔታ በቀጣይ 10 ዓመታት የተለያዩ የዶሮ አረባብ ስልተ-ምርትን መሰረት በማድረግና የዶሮ ምርታማነትን ለማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በመጠቀም አሁን ከአንድ ዶሮ በአመት የሚገኘዉን የዶሮ ስጋ ምርታማነት ከስፔሻላይዝድ፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብና ከባህላዊ ዶሮ እርባታ በቅደም ተከተል 2 ፣ 1.5 እና 1.25 ኪሎ ግራም ሲሆን ይህም በዓመት በአማካይ በ 1.9 ፣ 3.4 እና 5.1 በመቶ በቅደም ተከተል በማሳደግ በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 2.3፣ 2 እና 1.89 ኪሎ ግራም ማድረስ ይሆናል፡፡

የዓሣ ምርት እና ምርታማነትን ማሳደግ

በቀጣይ 10 ዓመታት የዓሳ ምርትን ለማሳደግና የሀገር ውስጥ የምግብና ስነ ምግብ ፍላጎትን ለማሟላት ከሀይቆች፣ ግድቦች፣ ወንዞችና ሌሎች ትንንሽ የውሃ አካላት እንዲሁም አኳካልቸር በ2012 ዓ.ም ከተደረሰበት ከ 57.4 ሺህ ቶን በየአመቱ በአማካይ 35.3% በማሳደግ በ2022 ዓ .ም መጨረሻ ወደ 260 ሺህ ቶን ለማድረስ ይሰራል፡፡ ይኸውም ከግድቦች 137 ሺህ ቶን ከትንንሽ የውሃ አካላት 0.96 ሺህ ቶን ከወንዞች 48 ሺህ ቶን የሚገኝ ይሆናል፡፡ በተመሳሳይ መልኩ የአኳካልቸር ምርት በ2022 መጨረሻ 13 ሺህ ቶን እንዲገኝ ይሰራል፡፡

የማር ምርትና ምርታማት፡

በቀጣይ 10 ዓመታት የማርና ሰም ምርትን ለማሳደግና ለሀገር ውስጥ ፍላጎት እና ለኤክስፖርት የማር ምርት በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 58.5 ሺህ ቶን በአማካይ በዓመት 10% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 165 ሺህ ቶን ለማድረስ ይሰራል፡፡ በዚህም መሰረት ከባህላዊ ቀፎ 57.8 ሺህ ቶን፣ ከሽግግር ቀፎ 50 ሺህ ቶን እና ከዘመናዊ የፍሬም ቀፎ 57.3 ሺህ ቶን የሚገኝ ይሆናል፡፡ የሰም ምርትን ደግሞ ከ5.5 ሺህ ቶን በአማካይ በዓመት 7% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 10.8 ሺህ ቶን ለማድረስ ይሰራል፡ ፡ እንዲሁም የንብ ፕሮፖሊስ አሁን እየተመረተ ባይሆንም በቀጣይ 10 ዓመታት ውስጥ 15 ቶን በአመት ለማምረት ይሰራል፡፡

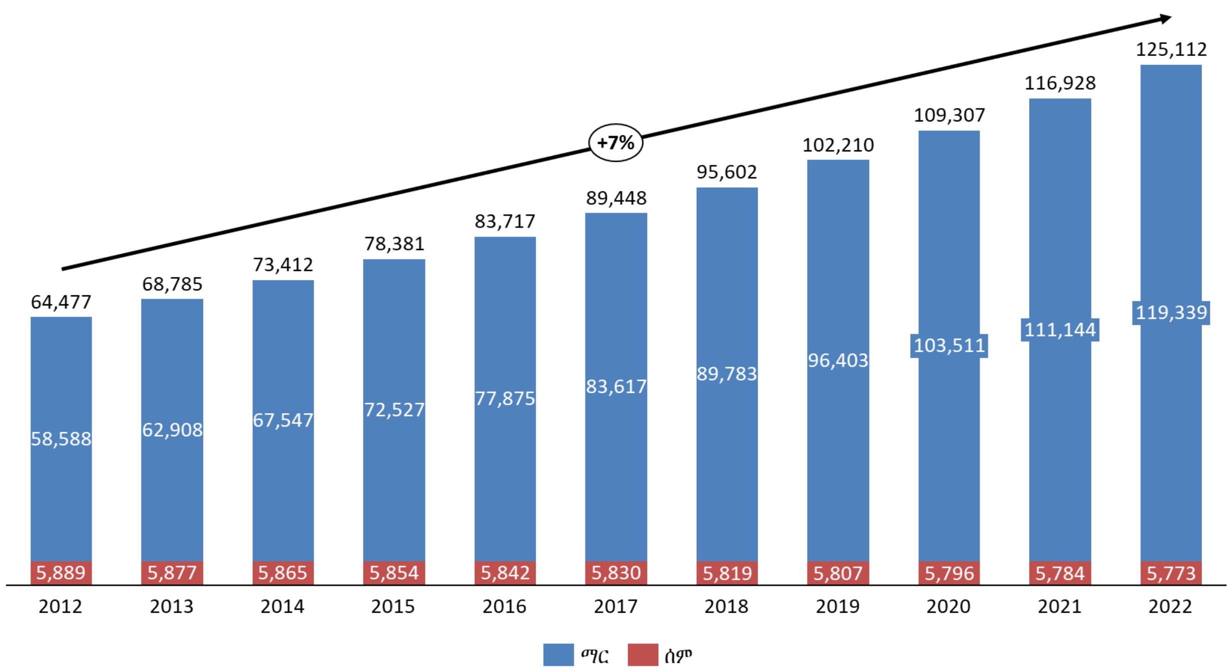

□□□□ 10 □□□□□ □□□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□□ □□□ □□ □□□

ስነምህዳርን መሰረት በማድረግ የማርና ሰምን ምርት ለማሳደግ የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በመጠቀም ከአንድ ባህላዊ ቀፎ በአንድ ቆረጣ የሚገኝ በአማካይ የማር ምርትን በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 5.19 ኪ.ግ በአማካይ በዓመት 6% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 8.66 ኪ.ግ፤ ከሽግግር ቀፎ በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 7.33 ኪ.ግ በአማካይ 8 % በመሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 15.57 ኪ.ግ ማድረስና ከአንድ ዘመናዊ (ባለፍሬም) ቀፎ በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 9.26 ኪ.ግ በ10% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 24.07 ኪ.ግ ለማድረስ ታቅዷል። የንብን ምርታማነት ለማሳደግ አሁን ያለዉን የባህላዊ ቀፎ ቁጥር በሂደት በየዓመቱ በአማካኝ በ15% እንዲቀንስ በማድረግ ወደ ሽግግር ቀፎና ዘመናዊ ቀፎ ለማሸጋገር ይሰራል። በዚህም አሁን ያለውን 6794424 ባህላዊ ቀፎ ቁጥር በየአመቱ በአማካይ 5% እንዲቀንስ በማድረግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 4050538 ዝቅ እንድል ይደረጋል። የሽግግር ቀፎ በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 80164 በየአመቱ በአማካይ 37% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 1833381 እንድያድግ ይሰራል። እንዲሁም የዘመናዊ ፍሬም ቀፎ አጠቃቀም አሁን በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 200600 በየአመቱ በአማካይ 20% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 1191269 የማድረስ ስራ ይሰራል። ዘርፉን ለማዘመንና ሽግግር በማምጣት የአርሶአደሩን ግብዛቤ በማሳደግ እና የቴክኖሎጂ አቅርቦትን በማሻሻል በ2012 ዓ.ም 4% የነበረው የተሻሻለ ዘመናዊና ሽግግር ቀፎ ድርሻ በየአመቱ በአማካይ 27% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 43% ድርሻ እንዲኖረው ይደረጋል።

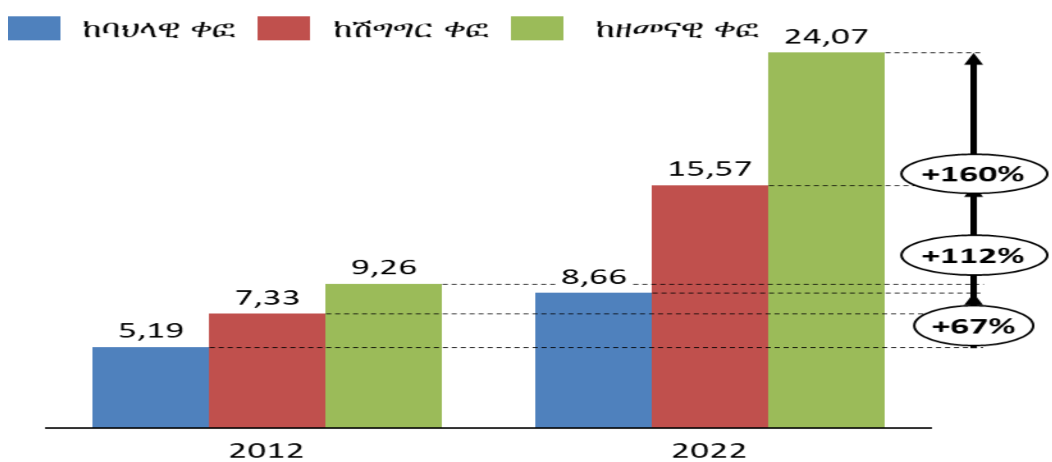

□□□□ 10 □□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□ □□□□□ □□□□ □□□□ □□□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□/□

የሐር ኩኩባ ምርትና ምርታማነት ማሳደግ

ይህ ዘርፍ ቀደም ሲል በስፋት ያልተሰራበትና ትኩረት ያልተሰጠው ሲሆን ሀገራችን ከምትከተለው የኢኮኖሚ እድገት አቅጣጫ እየተስፋፋ ላለው እንዱስትሪ በጥሬ እቃነትና በውጪ ገበያ ያለው ተፈላጊነት፣ የሀገራችን ስነ ምህዳር አመቺነት፣ ልማቱ በአነስተኛ መሬት ጉልበትና መነሻ ካፒታል የሚሰራ በመሆኑ፣ በገጠርም ሆነ በከተማ የስራ እድልን ለመፍጠር ማስቻሉና በተለያየ እድሜና ጾታ በሚገኙ የህብረተሰብ ክፍሎች ሊሰራ የሚችል በመሆኑና በአጭር ጊዜ ምርት በመስጠት የህብረተሰቡን ገቢ በማሻሻል ረገድ ያለው አስተዋጽኦ ከፍተኛ በመሆኑ በቀጣይ 10 አመታት ለዘርፉ ልዩ ትኩረት ተሰጥቶት የሚሰራ ይሆናል፡ ፡ የደረቅ የሐር ኩኩባ ምርትን በ2012 ዓም ከተደረሰበት 29.96 ቶን በአማካይ በዓመት 16% በማሳደግ በእቅድ ዓመቱ መጨረሻ 77.7 ቶን ለማድረስ ይሰራል።

2.2.1 የተሸሻሉ የእንስሳትና ዓሣ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም ማሳደግ

የግብርናው ዘርፍ ስትራቴጂክ አላማ አንዱ የሆነው ገበያ ተኮር የእንስሳትና ዓሣ ሀብት ምርት ለማሳደግ ዘመናዊ ቴክኖሎጂን የሚጠቀም ህብረተሰብ በመገንባትና በገበያ የሚመራ የእንስሳት ሀብት ልማት በማስፋፋት፣ ምርትና ምርታማነትን በማሻሻል፣ ለኢንዱስትሪ ጥሬ ዕቃ የሚውል አቅርቦትን በማሳደግ፣ የህብረተሰብን የተመጣጠነ ምግብና የኢኮኖሚ ዋስትና ማረጋገጥ እና መካከለኛ ገቢ ያለዉ ህብረተሰብ መገንባት አስፈላጊ ነው ፡፡

ይህን ዓላማ ከግብ ሊደርስ የሚችለው የእንስሳት ዝርያ በማሻሻል ፣ የእንስሳት መኖን በጥራትና በብዛት በማምረትና የውሃ አቅርቦት በማሻሻል፣ የእንስሳት በሽታዎችን በመከላከልና በመቆጣጠር፣ ለእንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት የሚውል ተቀባይነት ያለው ቴክኖሎጂ አቅርቦትና በእንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጅዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱን፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አርብቶ አደር በማፍራት የሚፈፀም ይሆናል፡፡

2.2.1.1 የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል

የእንስሳት ምርማነትን ለመጨመር የአገር ውስጥ ዝርያዎችን ማሻሻል ከፍተኛ አስተዋፅኦ እንዳለው የሌሎች አገር ልምድና ጥናቶች በሰፊው ያመለክታሉ፡፡ ለዚህም በሀገራችን የእንስሳት ሀብት ዝርያ ማሻሻያ ሥርዓት መገንባት አስፈላጊነቱ ታምኖበት እየተሰራ ይገኛል፡፡ የእንስሳት ዝርያ ማሻሻያ ግብዓት አቅርቦት፣ በእንስሳት ዝርያ ማሻሻል ዙሪያ የግል ባለሀብቱ ተሳትፎ እንዲጠናከር ማድረግ ለዚህ ተግባር የእዉቀት፣ የክህሎትና የአደረጃጀት ችግሮች ተለይቶ ለማስተካከል ይሰራል፡፡

በቀጣይ 10 ዓመታት ዝርያቸው የተሻሻሉ ሐገረሰብ የወተት ዳልጋ ከብቶች በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 12.1 ሚሊዮን በየአመቱ በአማካይ 6% በመቀነስ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 8.5 ሚሊዮን ለማድረስ ይሰራል፡ ፡ እንዲሁም የተሻሻሉ ዲቃላ የወተት ዳልጋ ከብቶች በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 1.1 ሚሊዮን በየአመቱ በአማካይ 31% በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 4.9 ሚሊዮን ለማድረስ ይሰራል፡፡ በተመሳሳይ መልኩ ዝርያቸው የተሻሻሉ ዲቃላ የሥጋ ዳልጋ ከብቶች በ2012 ዓ.ም ከነበረበት xxx በየአመቱ በአማካይ 10% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxx ሚሊዮን ለማድረስ ይሰራል፡፡ ዝርያቸው የተሻሻሉ ዲቃላ በጎች በ2012 ከነበረበት xxx ሚሊዮን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxx ሚሊዮን ለማድረስ፣ ዲቃላ ፍየሎች በ2012 ከነበረበት xxx ሚሊዮን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxx ሚሊዮን ለማድረስ ይሰራል፡፡

ለተሻሻለ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ የሚውሉ ዝርያቸው የተሻሻሉ ዶሮዎች ብዛት በ2012 ከነበረበት 373 ሺህ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 716 ሺህ ፣ ለስፔሻላይዝድ የእንቁላል ደሮ ከ 8.9 ሚሊዮን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 16 ሚሊዮን እንዲሁም ለስፔሻላይዝድ የስጋ ደሮ ከ 15.6 ሚሊዮን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 34.6 ሚሊዮን ለማድረስ ይሰራል፡፡

ዝርያቸው የተሻሻሉ የዓሳ ጫጩቶች አቅርቦት ቁጥር በ2012 ከነበረበት 33 ሚሊዮን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ በየዓመቱ በ5% በማሳደግ ወደ 4902000 ሚሊዮን ለማድረስ ይሰራል፡፡ ዝርያቸው የተሻሻሉ ግመሎች በ2012 ከነበረበት 3336 ሚሊዮን በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 4902000 ሚሊዮን ለማድረስ ይሰራል፡፡ ዝርያቸው የተሻሻሉ የህብረ-ንብ መንጋ በ2012 ከነበረበት 3336 ሚሊዮን መንጋ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 4902000 ሚሊዮን መንጋ እንዲደርሱ ይሰራል፡፡

የዝርያ ማሻሻል ስራ ለማሳካት የፌደራል የአባለዘር ማምረቻ ላቦራቶሪና በክልሎች የተገነቡትን 4 የአባለዘር ማምረቻ ማዕከላት ተጠናክረው እንዲሰሩ በማድረግ የአባለዘር ምርትን በ2012 ካለበት 802 ሺህ ዶዝ

ዓመታዊ ምርት በአማካይ 15 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 7.5 ሚሊዮን ዶዝ ለማድረስ ይሰራል፡
፡

በፌደራልና በክልሎች አሁን ያሉትን 24 የፈሳሽ ናይትሮጂን ማምረቻ ማሽኖች ጥገናቸዉን በማጠናከር በሙሉ አቅማቸዉ እንዲያመርቱ በማድረግና ሌሎች አዲሶችን በመጨመር ቁጥሩን ወደ 30 በማሳደግ የፈሳሽ ናይትሮጂንን ዓመታዊ ምርት በ2012 ካለበት 287000 ሊትር በአማካይ በዓመት በ13.8% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 650000 ሊትር ማድረስ፡፡

2.2.1.2 የእንስሳት መኖና ውሃን በመጠን፣ በጥራትና በአጠቃቀም ማሳደግ

በቀጣይ 10 ዓመታት የእንስሳት ሀብት ልማት ዘርፉን ለማዘመንና እመርታዊ የምርትና ምርታመነት በየእንስሳት ምርት አይነቱ ለማምጣት እንደቁልፍ ግብአት ከሚያዙ አንዱ የእንስሳት መኖን በመጠን በቂ፣ በጥራትና በአጠቃቀም ውጤታማ ማድረግ ተገቢ መሆኑን በመገንዘብ በዚህ ዘርፍ ጠንከር ያለ ሥራ የሚሰራ ይሆናል፡፡ በዚህም መሰረት በአጠቃላይ አመታ የድርቆ መኖ ምርት በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 179 ሚሊዮን ቶን በአመት በአማካይ 25 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 223.69 ሚሊዮን ቶን ለማድረስ ይሰራል፡፡

የወል ግጦሽ ልማት በ2012 ዓ.ም ከደረስበት 5 ሚሊዮን ሄ/ር (20 ሚ ቶን ድርቆ መኖ) በአማካይ በ40.6 % በማሳደግ በ 2022 ዓ.ም መጨረሻ 5 ሚሊዮን ሄ/ር (21.76 ሚ ቶን ድርቆ መኖ) ለማድረስ ታቅዷል ፡፡ የግል ግጦሽ ልማትን በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 372 ሺ.ህ ሄ/ር (1197 ሺ.ህ ቶን ድርቆ መኖ) በአማካይ በየአመቱ 47.6 በመቶ በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 160681 ሄ/ር (999.68 ሺ.ህ ቶን ድርቆ መኖ) ለማድረስ ይሰራል፡፡ የተፈጥሮ ግጦሽ በህብረተሰብ ተሳትፎ መለስተኛ ማሻሻል (አያያዝ በማሻሻል፣ አረሞችን ማስወገድ፣ የተገደበ ማስጋጥ ዘዴን በመጠቀም (Restricted grazing management).., ወዘተ) በ2012 ዓ.ም ከተደረሰበት አመታዊ 88 ሚሊዮን ቶን ድርቆ መኖ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 124.5 ሚሊዮን ቶን ለማድረስ ይሰራል፡፡ ከተሻሻለ የመኖ ዕጽዋት የሚገኘውን የድርቆ መኖ ምርት በ2012 ዓ.ም 3815 ሺ.ህ ቶን በየአመቱ በአማካይ 24 በመቶ በማሳደግ በ2022 ዓም መጨረሻ ወደ 536.4 ሺ.ህ ቶን የማድረስ ዕቅድ ተይዟል፡፡ የመኖ ዘር (annual and perinnials) ምርት አቅርቦትን በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 2.2 ሺ. ቶን በየአመቱ በአማካይ 33.27 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 8.9 ሺ. ቶን ለማድረስ ይሰራል፡፡ ከሰብል ተረፈ ምርት የሚገኝ ድርቆ መኖ አጠቃቀምን በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 69 ሚሊዮን ቶን ድርቆ መኖ በአማካይ በየአመቱ 24 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ላይ 73 ሚሊዮን ቶን ድርቆ መኖ ለማድረስ ይሰራል፡፡ የኢንዱስትሪ ተረፈ-ምርት አጠቃቀም በተመለከተ በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 5 ሚሊዮን ቶን ድርቆ መኖ በአማካይ በየአመቱ 24 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 4.4 ሚሊዮን ቶን ድርቆ መኖ ለማሳደግ ይሰራል፡፡

2.2.1.3 የተሻሻለ የእንስሳትና ዓሣ ግብዓት አቅርቦት

ለወተት ለዳልጋ ከብቶች ዝርያ ማሻሻያ የሚዉል አመታዊ አባለዘር አቅርቦትን በ2012 ከደረሰበት 802 ሺ.ህ ዶዝ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 7.5 ሚሊየን ዶዝ ከስነተዋልዶ በሽታዎች ነፃ ከሆኑ ኮርማዎች በተቀመጠ የጥራት ደረጃ መስፈርት መሰረት የሚቀርብ ይሆናል፡፡ ለዳልጋ ከብቶች ዝርያ ማሻሻያ አባለዘር ማምረት ተግባር የሚውሉ በቁጥር 600 ትክክለኛ መረጃ ያላቸው፣ ጤንነትና የስነ ተዋልዶ ብቃታቸው የተረጋገጠና ዝርያቸው የተሻሻለ ኮርማዎች ከውጭ ሀገር እንዲሁም በአገር ውስጥ ከተመረጡት የግልና የመንግሥት እርባታዎች ተመርጠው ወደ ዝርያ ማሻሻያ ማዕከላት እንዲገቡ ይደረጋል፡፡

ለዝርያ ማሻሻል አገልግሎት አባለዘርን በሕይወት ለመጠበቅ የሚያገለግል የፈሳሽ ናይትሮጂን ----ሊትር በመንግሥትና በግል ማምረቻ ተቋማት ተመርቶ የሚቀርብ ይሆናል፡፡

በአስኳል መንጋ የሚያዙና ለአባለዘር ምርትና ለተፈጥሮ ጥቂ ኮርማ እናትነት የሚያገለግሉ ከስነተዋልዶ በሽታዎች ነፃ የሆኑ በቁጥር 1500 ላሞች/ጊደሮች በተቀመጠ የጥራት ደረጃ መስፈርት መሰረት የሚቀርቡ ይሆናል፡፡

የመስክ ማዳቀል አገልግሎት ውጤታማ ለማድረግ በመስክ አገልግሎት የሚሰጡ በስራው ላይ ለሚሰማሩ አዳቃይ ቴክኒሽያኖች 6000 ሞተርሳይክሎችና 7466 ሙሉ የማዳቀያ ቁሳቁሶች (AI-kits) ተሟልተው እንዲቀርቡ ይደረጋል፡፡

ለበግ ዝርያ ማሻሻል ተግባር የሚውሉ ትክክለኛ መረጃ ያላቸው፣ ጤንነትና የስነ ተዋልዶ ብቃታቸው የተረጋገጠና ዝርያቸው የተሻሻለ በቁጥር 500 አውራዎችና 20,000 እናት በጎች ከውጭ ሀገር እንዲሁም በአገር ውስጥ ከተመረጡት የግልና የመንግሥት እርባታዎች ተመርጠው ወደ ዝርያ ማሻሻያ ማዕከላት እንዲገቡ ይደረጋል፡፡

ለፍየል ዝርያ ማሻሻል ተግባር የሚውሉ ትክክለኛ መረጃ ያላቸው፣ ጤንነትና የስነ ተዋልዶ ብቃታቸው የተረጋገጠና ዝርያቸው የተሻሻለ በቁጥር 250 አውራዎችና 10 000 እናት ፍየሎች ከውጭ ሀገር እንዲሁም በአገር ውስጥ ከተመረጡት የግልና የመንግሥት እርባታዎች ተመርጠው ወደ ዝርያ ማሻሻያ ማዕከላት እንዲገቡ ይደረጋል፡፡

ለዝርያ ማሻሻል ተግባር የሚውሉ ትክክለኛ መረጃ ያላቸው፣ ጤንነታቸው የተረጋገጠና ዝርያቸው የተሻሻለ 66727 የቅድመ መስራች፤ 3.2 ሚሊዮን መስራች የዶሮ ዘር እና 430.8 ሚሊዮን ዲቃላ ዶሮ በመንግስት፣ በግል ባለሀብቶች ወይም ማህበራት የሚቀርብ ይሆናል፡፡

ለንብ ዝርያ ማሻሻል ተግባር የሚውሉ የመንጋ ምርታመነትና የመንጋ ጥንካሬያቸው በምርምር የተረጋገጡ 200 የህብረ-ንብ መንጋዎች የንግስት ንብ ማራቢያ ማዕከላት እንዲባዙና እንዲቀርቡ ይደረጋል፡፡

አምስት የተለያዩ የተሻሻሉ የሀር ትል ዝርያዎችን ከውጭ በማስገባት በማባዣ ተቋማትና በግብርና ምርምር ማዕከላት እየተባዙ ለተጠቃሚ እንዲደርስ ይደረጋል፡፡

የወተት ምርትና ምርታመነት ለማሳደግ እና ጥራቱን ጠብቆ ለገቢያ ከማቅረብ አኳያ በቀጣይ 10 ዓመታት ----- ቁጥር የወተት ማለቢያዎች፣ ----- የወተት ማቀዝቀዣዎች (Chillers)፣ የጥራት መለኪያ ----- ቁጥር ላክቶስካኖች፣ ------ላክቶሜትሮች፣ የጥጆች መመገቢያ ባለጡጦ ባልዲዎች (Bucket feeder with nipples) እንድቀርቡ ይደረጋል፡፡

ለማር ምርት አገልግሎት የሚውሉ 1.7 ሚልዮን የሽግግር ቀፎዎች፣ 951 ሺ.ህ የፍሬም ቀፎዎች፣ ----ኪሎ ግራም የፍሬም ሽቦዎች------- የማር መጭመቅያዎች፣ -----የማር ማጣሪያዎች፣ ----- የንግሥት ማግለያ፣ ------ የማር መግፈፊያ ሹካዎች፣ ------ የማር ሰም መግፈፊያ ቢላዎችና ---- ቶን ሰም ይቀርባል፡
፡

በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ለዓሳ ምርትና ምርታማነት ለማሳደግ አገልግሎት ግብአት የሚሆኑ ----- ተጎታች መረቦች፣ -----ዲግን መረብ፣ ------- መንጠቆ፣ ------ አዳፍኔ መረብ፣ ------ማቀዝቀዣ መሳሪያዎች፣ ----- ተገጣጣሚ የቀዝቃዛ ቤት ግንባታ፣ ------የዓሳ ሳጥን፣ ለዓሳ ማጓጓዣ ------ ኢንሱሌቲድ ቫን፣ ------የውሃ ማቆሪያ ንጣፍ ፕላስቲክ የሚቀርቡ ይሆናል፡፡

የሀር ምርት አቅርቦትን አስተማማኝ ለማድረግ በግብአትነት የሚያገለግሉ--------የሀር ትል እንቁላሎችና ----- ቁርጥራጭ የሀር ትል መኖ ዝርያዎች ይቀርባሉ።

የእንስሳት መረጃን ዘመናዊ በሆነ መልኩ ከቀበሌ ጀምሮ እስከ ክልል ያሉት የእንስሳት መረጃዎችን በተደራጀ መልኩ ወደ ብሄራዊ የመረጃ ቋት ለማስገባት የሚረዱ -------ቁጥር ታብሌቶች፣ ----- ቁጥር ሲሚ ካርዶች እንዲቀርቡ ይደረጋል።

የእንስሳት መኖን በቀጣይ 10 ዓመታት በአስተማማኝ ሁኔታ ለማቅረብ የዘይት ፋጉሎ፤ ---ቶን የቢራ ጭማቂ፤ ----ቶን ሞላሰስ፤ ----ቶን ፉሩሽካና ----ቶን ፉርሽ ኬሎ ፣ ---ቶን የቄራ (የደም፤ የተፈጨ አጥንትና ተረፈ ሥጋ) ተረፈ ምርት፣ -----ቶን ቢጫ በቆሎ፣ -----ቶን አኩሪ አተር፣ ------ ቶን የተሻሻለ የመኖ ዘር እና ------ ቶን ማዳበሪያ ይቀርባል።

በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ዓለም አቀፍ ደረጃውን የጠበቀና ጥራት ያለው የእንስሳት በሽታ መከላከያ ክትባት ዓመታዊ የምርት መጠንና ዓይነት አሁን ካለበት 365.34 ሚሊዮን ዶዝ በየዓመቱ በአማካይ 10% በማሳደግ በ2022 መጨረሻ 730.68 ሚሊዮን ዶዝ ማድረስ፤ ይህ የሚከናወነው የነባረ ክትባቶችን የማምረት አቅም ከማጎልበት አንጻር የተሻሻሉ ተክኖሎጂዎችን በመጠቀም ነ ማለትም ቴርሞስቴብል የበጎችና ፍየሎች ደስታ መሰል፤ሬብስ፤አፍተግር፤የበጎችናፍየሎች ሳንባ በሽታ ክትባታችነ በማሻሻል ይሰራል፤ በተጨማርም አዳድስ በምርምር የተገኙ የክትባት ዉጤቶችን ወደ ምርት በማስገባት እንደ ማሬክስ፣ማይኮፕላዝማ ጋሊሴፕቲከም እና የጋማ ከብት ሊምፋንጃይትስን በጥራትና በመጠን በማምረት ለገበያ ማቅረብ።

በተጨማርም አድሱ በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ጥበቃ እንስትቲዩት የተገነባዉ የእንስሳት መድኃኒት ማምረቻ ፍብርካ በመጀመርያዉ የምርት ዓመት ከማምረት አቅሙ 60 በመቶ ብቻ በየአመቱ 91.54 ሚ/እንክብሎችን ያመርታል፤በመቀጠልም በየዓመቱ የማምረት ዓቅሙን በአማካይ 10% በማሰደግ በ2022 መጨረሻ 173.93 ሚ/እንክብሎችን ያመርታል።

2.2.1.4 የእንስሳት በሽታዎችን መከላከልና መቆጣጠር አገልግሎት ማሳደግ

በክሊኒክ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፍንን ለማሳደግ በሚቀጥሉት 10 ዓመታት በመንግስትና በግል ዘርፍ በቅንጅት የሚተገበር ይሆናል። በዚህ አኳኋን በክሊኒኪ ላይ የተመሰረተ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ተደራሽነትን በ2012 ከደረሰበት 83 በመቶ ወደ 90 በመቶ ማሳደግ። በቀጣይ 10 ዓመታት በሚሰሩ ሥራዎች አጠቃላይ በክሊኒኮች የሚሰጥ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፋንን በ2022 ዓመት መጨረሻ ወደ 90 በመቶ ለማሳደግ ከታቀደ ዉስጥ የግል ዘረፉ ድርሻ 35 በመቶ የመንግስት ደግሞ 55 በመቶ እንደሚሆን ይሰራል። በተጨማርም የእንስሳት ጤና ክትትልና ድጋፍ አሰጣጥ ሥርዓትን በማጠናከር የኢትዮጵያ እንሰሳት ጤና አገልግሎት ከደረሰበት 2.65/5 አማካይ ውጤት ወደ 3.5/5 መሻሻሉ በ2013 ዓም በዓለም አቀፍ እንስሳት ጤና ድርጅት እንደገና ይፈተሻል።

የዳልጋ ከብትና ግመል ጥጆችና የበግና ፍየል ግልገሎች ሞት መጠንን አሁን ካለበት (የዳልጋ ከብት ጥጆች ሞት 13%፣ የበግ ግልገሎች 24%፣ ፍየል ግልገሎች 27%፣ የግመል ጥጆች 35%) በ2022 ዓመት መጨረሻ ወደ 6%፣ 13%፣ 13% እና 22% በቅደም ተከተል መቀነስ።እንዲሁም በባህላዊ ደሮ እርባታ ሥርዓቱ የእንስሳት ጤና ስርዓቱን በማሻሻል አሁን ካለበት የ 50 በመቶ በ2022 መጨረሻ ወደ 20 በመቶ ለመቀነስ ይሰራል።

በመከላከል ላይ ያተኮረ የእንስሳት ጤና ሥርዓትን በማጠናከር፤በተለዩት አካባቢዎች አጠቃላይ የክትባት አገልግሎት ሽፋን አሁን ካለበት 89.5 በመቶ በማሰደግ በ2022 መጨረሻ ወደ 95 በመቶ ማድረስ። ከዚህ

ዉስጥም በስጋት ላይ የተመሰረተ የድንበር ዘለል በሽታዎች የክትባት አገልግሎት ሽፍን በ2012 ዓመት መጨረሻ ከደረሰበት xxxxxxx በመቶ በማሳደግ በ2022 መጨረሻ xxxxxx በመቶ ማድረስ፡፡ በዚህም መሰረት በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ዓለም አቀፍ ደረጃውን የጠበቀና ጥራት ያለው የእንስሳት በሽታ መከላከያ ክትባት ዓመታዊ የምርት መጠንና ዓይነት አሁን ካለበት 365.34 ሚሊዮን ዶዝ በየዓመቱ በአማካይ 10% በማሳደግ በ2022 መጨረሻ 730.68 ሚሊዮን ዶዝ ማድረስ፡፡

በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ጥበቃ እንስትቲዩት የተገነባዉ አድሱ የእንስሳት መድኃኒት ማምረቻ ፍብርካ በመጀመርያዉ የምርት ዓመት ከአጠቃላይ የማምረት አቅሙ 60 በመቶ ብቻ በመጠቀም 91.54 ሚ/እንክብሎችን ያመርታል፤በመቀጠልም በየዓመቱ የማምረት ዓቅሙን በአማካይ በ10% በማስደግ በ2022 መጨረሻ ዓመት 173.93 ሚ/እንክብሎችን ያመርታል፡፡

በእንስሳት መድኃኒት እና መኖ ጥራት አስተዳደርና ቁጥጥር ባለስልጣን በኩል በሚቀጥሉት 10 ዓመታት በእንስሳት መድኃኒት አምራቾች፤አስመጪዎችና ክልል ተሻጋሪ ጅምላ አከፋፋይ ተቋማት ዉስጥ ጥራታቸዉን፤ፈዋሽነታቸዉን እና ደህንነታቸዉን በምዝገባ፤በሰነድ ግምገማ፣በቅድመ ገበያ ኢንስፔሽን፣ በላቦራቶሪ ምርመራ፣ በድህረ ገበያ ኢንስፔክሽን የማረጋገጥ ሥራ በ2012 ከደረሰበት 88 በመቶ በማሳደግ በ2022 ዓመት መጨረሻ ወደ 100% ይደርሳል፤በተመሳሳይም በየክልሉ የሚገኙ ጅምላ አከፋፋዮችና ችርቻሮ ድርጅቶች ጥራት፤ፈዋሽነትና ደህንነት የማረጋገጥ ሥራ በ2012 100% ለማካናወን የተቻለ ስሆን በ2022 መጨረሻ ዓመትም በተመሳሳ 100% ለማከናወን ይሰራል፤በለላ በኩል በንግድ የእንስሳት መኖ አምራቾች፤ አስመጪዎች እና ክልል ተሻጋሪ ጅምላ አከፋፋይ ድርጅቶች ላይ የእንስሳት መኖ ጥራትና ደህንነት የማረጋገጥ ሥራ በ2012 መጨረሻ ዓመት ከደረሰበት 75% በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ዓመት 95% ይደረሳል ፡፡ሕገ ወጥ የእንስሳት መድኃኒት ምርትና ሥርጭትን መከላከልና መቆጣጠርን በተመለከቴ በ2012 መነሻ ዓመት ወደ 35% መቀነስ የተቻለ ስሆን በ2022 መጨረሻ ዓመት ላይ ወደ 10 በመቶ እንድወርድ ይደረጋል፤በተመሳሳይም ሕገ ወጥ የእንስሳት መኖ ሥርጭትን በ2012 መነሻ ዓመት ከነበረበት 40% በመቀነስ በ2022 ወደ 10% ለማውረድ ይሰራል፡፡

በቆላ ዝንብና ገንዲ በሽታ የተወረሩ የአገሪቱ አካባቢዎችን በማጽዳት ከቆላ ዝንብ ወረራ የጸዳ መሬት ስፋት በ2012 ካደረሰበት 96200 ካ.ኪ.ሜ በ2022 መጨረሻ ዓመት xxxx ካ.ኪ.ሜ ማድረስና፤እንዲሁም ቀድሞ የቆላ ዝንብ ቁጥጥር የተደረገበትን መረት በ2012 መጨረሻ ዓመት ከደረሰበት 114,600 ካ.ኪ.ሜ ጨምሮ በድምሩ በ2022 መጨረሻ ዓመት xxxxx ካ.ኪ.ሜ ከዳግም ወረራ ለመከላከል ይሰራል፡፡

ከዋና ዋና የመረጃ ምንጮች የሚገኘዉን የእንስሳት ጤና መረጃዎችን በዘመናዊ የኢ/ኮ/ቴ በመታገዝ ብሔራዊ የእንስሳት በሽታ ቅኝትና አሰሳ ስርዓት ሽፍንን በ2012 መጨረሻ ዓመት ከደረሰበት 76% በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ወደ 85% ይደርሳል፡፡ለተመዘገቡ በሽታዎች በተንቀሳቃሽ ስልክ ላይ የተመሰረተ የበሽታ ሪፖርት ማድረግ አሰራር ተግባረዊ የተደረገባቸው ጣቢያዎች በ2012 ከደረሰበት 709 በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ወደ 3600 ማድረስ፤በተመሳሳይ ደግሞ በተንቀሳቃሽ ስልክ ላይ ተመስርቶ የተመዘገቡ በሽታዎች (Notifiable Diseases) ሪፖርት የሚደረጉበት ሥርዓት ላይ ስልጠና የወሰዱ ባለሙያዎች ቁጥር በ2012 ከደረሰበት 709 በማስደግ በ2022 መጨረሻ 3600 ማድረስ፤በዚህም መሰረት በሞባይል ስልክ በመታገዝ ከምላኩ የእንስሳት በሽታ ፍንዳታ ሪፖርቶች ዉስጥ የላቦራቶሪ ምላሽ ያገኙት ብዛት ከነበርበት 57 በቁጥር በማሳደግ በ2022 መጨረሻ 1000 ማድረስ፡፡በለላ በኩል ደግሞ የላቦራቶሪ ድጋፍ ያገኙ የእንስሳት በሽታ ፍንዳታ ሪፖርቶች ምጣኔን አሁን ከደረሰበት በቁጥረ 47 በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ወደ 800 ማድረስ፤ከሚመጣው መረጃ በተጨማሪ የመረጃ ምንጮችን በማስፋት የማዚጋጃ ቤት ቄራዎችና ኳራንቲን ጣቢያዎችን ዘመናዊ የእርባታ ጣቢያዎችን፣የእነስሳት ገበያ ማዕከላትን በማካተት ወደ ማዕከላዊ የመረጃ ቋት በኢንተርኔት አማካኝነት የማስተላለፍ ስራ ይሰራል፡፡

በፌዴራልና ክልል ደረጃ የኤፒዴሚዮሎጂና የበሽታ ቅኝት (surveillance) ሥራ አጠናክሮ በመቀጠል አሁን ከደረሰበት 40 በመቶ በማሳደግ ደረጃውን የጠበቀና ወጥነት ያለው የአሰራር ስርዓት (PDS ጨምሮ)

በመፍጠር የተደራጀ ሁሉን አቀፍ የመረጃ ምንጭ እንዲሆን በማስቻል በ2022 መጨረሻ 100% ማድረስ፡ ፡በተመሳሳይም ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ እንድሁም የውጭ ንግዱን የሚጎዱ ቅድሚያ የሚሰጣቸው በሽታዎችን በመለየት (Blue Tongue, Nairobi Sheep Disease, UCD, EHV) አሁን ከተካተቱት 7 በሽታዎች ወደ 11 በሽታዎች በማሳደግ ለቁጥጥር እንዲረዳ በሀገሪቱ ያሉበትን ደረጃና የስርጭት አድማሳቸውን ለመለየት ሀገራዊ የቅኝትና አሰሳ ሥራ (Active surveillance) ማካሄድ፡፡በፌዴራልና ክልል ደረጃ የኤፒዴሚዮሎጂና ሰርቬይላንስ ሥራ ደረጃውን የጠበቀና ወጥነት ያለው የአሰራር ስርዓት (PDS ጨምሮ) በመፍጠር የተደራጀ ሁሉን አቀፍ የመረጃ ምንጭ እንዲሆን አሁን ከደረሰበት 40% በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ወደ 100% እንድያድ ማስቻል፡፡ (በመቶኛ)

በሚቀጥሉት10 ዓመታት ወደ ውጭ ገበያ ለሚላኩ የቁም እንስሳት የሚሰጠው የኳራንታይን፤ ኢንስፔክሽንና ሰርቲፊኬሽን አገልግሎት በ2012 ዓመት ካለበት ዳልጋ ከብት 10000፣ በግና ፍየል 203000 እና ግመል 4000 በማሳድ በ2022 ዕቅድ ዘመን መጨረሻ በቅደም ተከተል ወደ 595798፣ 509811 እና 95143 ማድረስ፡፡

የኤክስፖርት መስፈርቱን በሚሟላት ደህንታቸውና ጤንነታቸው ተጠብቆ ለኤክስፖርት ቄራዎች እንሰሳት የሚቀርቡ ሲሆን በ2012 ከነበረበት 1.8 ሚሊዮን እንሰሳት አቅርቦት በ 2022 መጨረሻ ወደ 4.5 ሚሊዮን እንሰሳት አቅርቦት (0.4 ሚሊዮን ዳልጋ ከብትና 4 ሚሊዮን በግና ፍየል) የሚያድግ ይሆናል፡፡ በዚህም መሰረት በተለያዩ የኤክስፖርት ቄራዎች የኢንስፔክሽንና ሰርቴፊኬሽን አገልግሎት አግኝቶ የሚላክ ሥጋና ተረፈ ሥጋ አሁን ካለበት 16 ሺህ ቶን በ2022 መጨረሻ ዓመት ወደ 70 ሺህ ቶን (35 ሺ ቶን የከብት ሥጋ፣ 30 ሺህ ቶን የበግና ፍየል ስጋ እንዲሁም 5 ሺህ ቶን ተረፈ ስጋ) ያድጋል፡፡ ለዚሁ ለሚመረተው የሥጋና ተረፈ ሥጋ ምርት ዓለም አቀፍ የሥጋ ጤና ሳኒተሪ ሰርተፊኬት አሁን ካለበት 2 ሺህ ሰርቴፊኬት በ2022 መጨረሻ 5 ሺህ ዓለም አቀፍ የሥጋ ጤና ሳኒተሪ ማረጋገጫ ሰርተፊኬት በመስጠት ኤክስፖርቱ የሚደገፍ ይሆናል፡፡በመነሻ ዘመኑ ማለትም በ2012 መጨረሻ ዓመት 14 ኤክስፖርት ቄራዎች የሚገኙ ሲሆን በ2022 ዕቅድ ዘመን መጨረሻ ወደ 20 ቄራዎች ያድጋሉ፤ በተመሳሳይ ደግሞ አሁን ያሉት ኤክስፖርት ቄራዎች በመነሻው ዓመት 15 በመቶ አቅማቸው ብቻ እየሰሩ የሚገኙ ሲሆን በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ የሙሉ አቅማቸዉን 75 በመቶ ይደርሳሉ፣

2.2.1.5 በእንስሳት ቴክኖሎጅዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አርብቶ አደር

2.2.1.6 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የእንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጅ

2.2.2 የተስፋፋ የባለሀብት እንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት

2.2.2.1 ያደገና ውጤታማ የግል ባለሀብት የእንስሳት ኢንቨስትመንት

በወተትና ሥጋ ሀብት ልማት

በወተት ከብት እርባታ የባለሀብቱን ቁጥር ለማሳደግ በቀጣይ 10 ዓመታት ሰፊ ስራ ለመስራት ታስቧል፡፡ በዚህ መሰረት በአነስተኛና በመካከለኛ ስፔሻላይዝድ የወተት ከብት እርባታ ትኩረት ተሰጥቶ የሚሰራ ሲሆን ትግበራው የእርባታ ጣቢያዎችን ቁጥር በመጨመርና በእያንዳንዱ እርባታ ጣቢያ የሚኖሩ የተሻሻሉ

ዝርያ ላሞች ቁጥር በማሳደግ ይሆናል፡፡ የአነስተኛ ስፔሻላይዝድ ወተት እርባታ ባለሀብት በ2012 ካለበት xxxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ፣ የመካከለኛ ስፔሻላይዝድ ወተት እርባታ ባለሀብት በ2012 ካለበት xxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ ይሰራል፡፡

ለወተት ሀብት ልማት በግብአትነት የሚያገለግሉ ክልስ ግደሮችን እያባዙ ለግል ባለሀብቶችና ለአርሶአደር የሚያቀርቡ ባለሀብቶች በ2012 ካለበት xxxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ ይሰራል፡፡
ለሥጋ ምርት አቅርቦት የአነስተኛ ማድላቢያ ማዕከላት ያላቸው ባለሀብቶች ቁጥር በ2012 ካለበት xxxx ወደ xxxx (xx %) እና የመካከለኛ ማድለቢያ ማዕከላት ያላቸው ባለሀብቶች ቁጥር በ2012 ካለበት xxxx በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx (xx %) ለማሳደግ የሚሰራ ይሆናል፡፡

በእንቁላል እና በስጋ ዶሮ ሀብት ልማት

በቀጣይ 10 ዓመታት ለእንቁላል ወይም ለስጋ የሚሆኑ ወላጅ ዶሮዎችን የሚያባዙ የብዜት ማዕከላት ያላቸው ባለሀብቶች በ2012 ካለበት xxxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ ይሰራል፡፡ በቀጣይ 10 ዓመታት በስፔሻላይዝ የእንቁላል ዶሮ እርባታ ዩኒቶች የሚሳተፉ ባለሀብቶች በ2012 ካለበት xxxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ ይሰራል፡፡ በተመሳሳይ መልኩ የስጋ ዶሮ እርባታ ዩኒቶች (broiler units) በ2012 ከነበረበት 30 በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 2415 ለማሳደግ ይሰራል፡፡

በአኳካልቸር ልማት

በተለያየ የዓሳ ምርት እሴት ሰንሰለት ውስጥ ለሚሳተፉ ባለሀብቶች በ2012 ካለበት xxxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ ይሰራል፡፡

በማር ሀብት ልማት

በንግሥት ንብ ማባዛት ተግባር የሚሰማሩ ባለሀብቶች በ2012 ካለበት xxxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ ይሰራል፡፡

በእንስሳት መኖ ምርት ልማት

የእንስሳት መኖ ዘር አቅርቦትን አስተማማኝ ለማድረግ ለተለያዩ ስነምህዳሮች ተስማሚ የሆኑ የመኖ ዕፅዋት መስራች ዘሮችን አባዝተው የሚያቀርቡ የግል ባለሀብቶች እንዲኖሩ ይደረጋል፡፡ በዚህም መሰረት የመኖ ዕፅዋት መስራች ዘር ብዜት ሥራ ላይ የሚሰማሩ ባለሀብቶች ቁጥር በ2012 ካለበት xxxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ ይሰራል፡፡ በተመሳሳይ መልኩ በመኖ ማቀነባበር ኢንዱስትር የሚሰማሩ ባለሀብቶች ቁጥር በ2012 ካለበት xxxxx ቁጥር በአማካይ በዓመት xxxx % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ xxxx ለማድረስ ይሰራል፡፡

2.2.3 የእንስሳትና ዓሳ ሀብት የትግበራ መስክ

2.2.3.1 የወተት ሀብት ልማት

በቀጣይ 10 ዓመታት ውስጥ ከእያንዳንዱ አርሶና አርብቶ አደር እጅ ከሚገኙ በርካታ ቁጥር ያላቸው ላሞች በ2012 ዓ.ም 12.9 ሚሊየን የነበሩትን በሂደት አጠቃላይ የታላቢ ላሞች ቁጥር በየዓመቱ በ2 % በመቀነስ በ2022 መጨረሻ ወደ 10.3 ሚሊየን ለማድረስ ይሰራል፡፡ በዚህም ከፍተኛ የወተት ምርት የሚሰጡ የተሻሻሉ ዲቃላ ላሞች አሁን (788 ሺ.ህ) ያላቸው ድርሻ 2.3 % በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ወደ 21.2 % ድርሻ እንዲኖራቸው ይሰራል፡፡ ይህም የሚሆነው የተሻሻሉ የዲቃላ ዳልጋ ከብቶች ቁጥር በየዓመቱ በአማከይ በ25 % በማሳደግ ነው፡፡ የአገር ውስጥ ዝርያዎችም የተሻለ የቀንና የዓመት ወተት ምርት (daily and lactation milk yield)፣ ረዘም ላሉ ቀናት የመታለብ አቅምን (lactation length)፣ ፈጥኖ አድጎ ለርቢ እንዲደርሱና በየዓመቱ ጥጃ መውለድ እና ማሳደግ እንዲችሉ ለማድረግ የአያያዝ፣ የአመጋገብና ጤና እንክብካቤ ለማሻሻል ጠንካራ ስራዎች የሚሰሩ ይሆናል፡፡ አርሶ አደሩ የወተት ላሞቹን መረጃ መሰረት ያደረገ የተሻለ ምርት የሚሰጡትን እየመረጠ እንዲይዝ የዝርያ ማሻሻል ሥራ ግንዛቤ መፍጠር ሥራ ይሰራል፡፡

ከአገር ውስጥ ዝርያ በተሻሻለ የአረባብ ዘዴ በሶስቱ ስልተ-ምርት ማለትም በቂ እርጥበት ባለበትና ጥምር ግብርና በሚካሄድበት፣ እርጥበት አጠር በሆነና ጥምር ግብርና በሚካሄድበት እንዲሁም አርብቶ አደር አካባቢ ከላም በ2012 ከነበረው 2.7 ቢሊዮን ሊትር በ2022 ወደ መጨረሻ 3 ቢሊዮን ሊትር (1%) እንዲደርስ ይሰራል፡፡

በአርብቶ አደር አካባቢ የሚካሄደው የወተት ልማት በዋናነት የሚመሰረተው የአገር ውስጥ የዳልጋ ከብት፣ ግመልና ፍየል ዝርያ በመጠቀምና የመኖ አቅርቦትን እና የጤና አገልግሎትን በማሻሻል ሲሆን በተመረጡ አካባቢዎች ተስማሚ የዳልጋ ከብት ዝርያ በመምረጥ፣ በማዳቀልና የሚመጥን አያያዝ በማሻሻል የሚፈፀም ይሆናል፡፡ የፍየል እርባታ በሚካሄድባቸው የአርብቶ/አርሶ-አደር አካባቢዎች የፍየል ወተት ምርት በማሳደግ የቤተሰብ የወተት ፍጆታ ለማሟላት እና ክላስተር በመፍጠርና ከገቢያ ጋር በማስተሳሰር በሂደቱም ሴቶችና ወጣቶች ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይሰራል፡፡

የወተት ሀብት ልማት ላይ የተያዙ ግቦችን ለማሳካት የአዳቃይ ቴክኒሻኖችን ክህሎት ማሳደግ፣ አርሶ/አርብቶ አደሩ ስለ ወተት ከብት አረባብ፣ አያያዝ፣ አመጋገብና ጤና አጠባበቅ ተከታታይነት ያለው ትምህርትና ስልጠና ለመስጠት የሚያስችል ጠንካራ ሥራ ይሰራል፡፡ ከፌደራል እስከ ወረዳ ያሉትን ባለሞያዎች የክህሎት ክፍተት እየለዩ በስልጠና ማብቃት፣ የአዳቃይ ቴክኒሻኖችን ውጤታማነት ለማሻሻል የሚያስችሉ አቅርቦቶችን ማሻሻል፤ ከወተት ሀብት ጋር የተያያዘ የፈሳሽ ናይትሮጂን ማምረቻ ተቋማት በሙሉ አቅማቸው አገልግሎት እንዲሰጡ የሚያስችል የፌድራልና በክልል ደረጃ ላሉ ባለሙያዎች በቂ የሆነ የእውቀትና የክህሎት ስልጠና እንዲሰጥ ይደረጋል፡፡ በዚህም የክትባት ተደራሽነት 2012 ዓ.ም 64% በየዓመቱ በአማካይ 3 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 90% የማድረስ ሥራ ይሰራል፡፡ የእንስሳቱን በበሽታ የመጠቃት እድል 2012 ዓ.ም ካለበት 19% በአማካይ በየዓመቱ 7% በመቀነስ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 9% በማድረስ የውስጥና በውጭ ጥገኛ ምክንያት የሚመጣውን የበሽታ ክስተት ወደ 40% በማድረስ የህክምና ተደረሰሽነት አሁን ካለበት 13% በአማካይ 13% በማሳደግ በ2022 ዓ. ም መጨረሻ 46% በማድረስ የጤና አያያዛቸው የሚሻሻል ይሆናል፡፡

የግል ባለሀብት በተሻሻሉ ጊደሮች ማምረት እንዲሰማሩ መደገፍ፣ ማበረታታትና የገበያ ትስስር መፍጠር ሥራ ተጠናክሮ ይሰራል፡፡ በዝርያ ማሻሻል ስራ ተሳታፊ ለሆኑ አርሶ አዶሮች ስለተሻሻሉ የዳልጋ ከብቶች

አያያዝ፣ አመጋገብና ጤና አጠባበቅ ስልጠና ይሰጣል፡፡ በዝርያ ማሻሻል ለሚሳተፉ አርሶ አደሮች በቅድሚያ የተሻሻለ መኖ እንዲያለሙ ይደረጋል፡፡ በተሻሻሉ ዝርያዎች የሚከሰተውን የሞት ቁጥር ለመቀነስ የሚያስችሉ ፓኬጆችን በማዘጋጀት ይተገበራል ፡፡

ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር የወተት ሃብት ልማት ለማስፋፋት የአካባቢ ዝርያ በተሻሻሉ ዝርያ መተካት፣ የአመጋገብ ስርዓትና የእንስሳት ፍግ አያያዝ በማሻሻል እንዲሁም ከወተት እርባታ የሚወለዱ ተባእት ጥጆችን ሴቶችና ወጣቶችን በማደራጀት በአጭር ጊዜ ለስጋ አሳድገው የመሸጥ ሥራ እንዲሰሩ ይደረጋል፡፡

የወተት እንስሳት ዝርያን በሰው ሰራሽ ዘዴ በማዳቀል በማሻሻል የተሻሻሉ የወተት ላሞችን ቁጥር የመጨመር ሥራ በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ተገቢዉን ትኩረት አግኝቶ የሚፈፀም ይሆናል፡፡ በዚህም መሰረት በቀጣዩ 10 ዓመታት በተሻሻሉ ሁሉም የአረባብ ሥርዓት የተሻሻሉ ዲቃላና ንፁህ የወተት ዳልጋ ከብት ቁጥር በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 778 ሺህ በአማካይ በየዓመቱ በ40% በማሳደግ በ2022 ዓም ወደ 4.92 ሚሊየን ማድረስ፣ የመስክ ማዳቀል አገልግሎት ውጤታማነትን /Field AI Efficiency/ በ2012ዓ.ም ካለበት 2.27 የጥቂ ድግግሞሽ በአማካይ በዓመት 3.56% በማሻሻል /በመቀነስ/ የጥቂ ድግግሞሹን 2.0 ማድረስ፡፡ የተሻሻሉ የወተት ዲቃላ ላሞች የቀን የወተት ምርት አሁን ከደረሰበት 8 ሊትር በአማካኝ 4% በማሳደግ 2022 መጨረሻ 12 ሊትር ማድረስ ታቅዷል፡፡ በዚህ የስራ መስክ የሚታቀፉት 1.3 ሚልዮን አርሶ አደሮች ናቸው፡፡

አርብቶአደሩ የተሻለ ወተት የሚሰጡ የግመል ዝርያዎችን መርጦ የሚጠቀሙበት ዘዴ ግንዛቤ በማስጨበጥና የወተት ምርት የሚጨምርበትን የአያያዝ ሥርዓቶች በማዘጋጀትና ለአርብቶ አደሩ ሥልጠና በመስጠት የተሻለ ወተት የሚሰጡ ግመሎችን እንዲይዝና እንዲጠቀም የማድረጉ ሥራ ይሰራል ፡፡ የአገር ውስጥ ግመሎች የተሻለ የቀንና የዓመት ወተት ምርት (daily and lactation milk yield) ፣ ረዘም ላሉ ቀናት የመታለብ አቅምን (lactation length) ፣ ፈጥኖ አድጎ ለርቢ እንዲደርሱና በየዓመቱ ጥጃ መውለድ እና ማሳደግ እንዲችሉ ለማድረግ የአያያዝ፣ የአመጋገብና ጤና እንክብካቤ ለማሻሻል ጠንካራ ስራዎች የሚሰሩ ይሆናል፡፡ አርሶ አደሩ የወተት ግመሎችን መረጃ መሰረት ያደረገ የተሻለ ምርት የሚሰጡትን እየመረጠ እንዲይዝ የዝርያ ማሻሻል ሥራ ግንዛቤ መፍጠር ሥራ ይሰራል፡፡ በዚህም የወተት ግመል የክትባት ተደራሽነት 2012 ዓ.ም 82% በየዓመቱ በአማካይ 3% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 86% የማድረስ ሥራ ይሰራል፡፡ የወተት ግመሎች በበሽታ የመጠቃት እድል 2012 ዓ.ም ካለበት 9% በአማካይ በየዓመቱ 7% በመቀነስ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 5% በማድረስ የውስጥና በውጭ ጥገኛ ምክንያት የሚመጣውን የበሽታ ክስተት ወደ 40% በማድረስ የህክምና ተደረሰሽነት አሁን ካለበት 4% በአማካይ 15% በማሳደግ በ2022 ዓ. ም መጨረሻ 15% በማድረስ የጤና አያያዛቸው የሚሻሻል ይሆናል፡፡

2.2.3.2 የስጋ ሀብት ልማት

የሥጋ ሀብት ልማት ዕድገት ምንጭ ሆነው የሚያገለግሉት የሥልተምርት ዓይነቶች የተሻሻለ ተለምዷዊና ስፔሻላይዝድ የእንስሳት ማድለብ ሲሆን የወተት ከብት እርባታ ሥርዓቱ የሚያፈራቸዉ ተባዕት ጥጆችን በማሣደግ ለሥጋ የማዋል ሥራ በስፔሻላይዝድ የሥጋ እንስሳት ማድለብ ያካትታል፡፡

በተለምዷዊ አረባብ ሥርዓት የአርሶ አደሩ የእንስሳት እርባታ የሚመሰረተው በዋናነት የአካባቢ ዝርያ በመጠቀም ሲሆን የዚህ ስርዓት የትኩረት አቅጣጫም የእንስሳት መኖ በማሻሻል፣ አሁን ያለውን ከፍተኛ የግልገሎችና ጥጆች ሞት መጠንን በመቀነስ፤ ሥነተዋልዶ ሥርዓቱንና የነፍስ ወከፍ ምርታማነትን በማሻሻል፣ እንዲሁም የንሺ መጠንን በማሳደግ ላይ የሚመሰረት ይሆናል፡፡

በስፔሻላይዝድ የዳልጋ ከብት ማድለብ ሥራ (specialized cattle feedlots) የተቀመጠው አቅጣጫ የአነስተኛና መካከለኛ የማድለቢያ ማዕከላትን፣ በእያንዳንዱ ማድለቢያ የሚገባውን እንስሳት ቁጥርና የማድለቢያ ዙር (fattening cycle) በመጨመር፣ የግል ባለሃብቱ በዘመናዊ የሥጋ እንስሳ ማራባት (Ranch) ላይ እንዲሰማሩ በመደገፍ የሚተገበር ይሆናል፡፡ እንዲሁም ሴቶችንና ወጣቶችን በማደራጀት የአንድ ጊዜ ፍፃሜ ድቀላን /Terminal Crossing/ መሰረት ያደረገ አቅራቢዎችን በመጠቀም ምርታማነትን ማሻሻልና የሚደልቡ እንስሳትን ከአርብቶ አደር አካባቢዎች በማውጣትና የተሻለ መኖ አቅርቦት ባለባቸው አካባቢዎች እንዲደልቡ ለማድረግ የማስተሳሰር ስራ የሚተገበር ይሆናል፡፡ የገበያ መሰረተ ልማት መገንባት፣ የተፈጥሮ ሃብት ጥበቃ ሥራን ከመኖ ልማት ጋር በማስተሳሰር መኖን ማልማት፣ የስኳር ፋብሪካዎች ከሚገኑባቸው አካባቢዎች ጋር በማስተሳሰር የሚገኘውን ተረፈ ምርት በላቀ ደረጃ ለመጠቀም ጥረት ማድረግ ትኩረት ተሰጥቷቸው የሚፈጸሙ ተግባራት ይሆናሉ፡፡

በወተት ሀብት ዙሪያ የሚሰሩ የዝርያ ማሻሻል ስራዎች ለስጋ ምርት አቅርቦት ማደግም አስተዋፅኦ ይኖራቸዋል፡፡ ከማዳቀል ስራ የሚገኙ ተባዕት ጥጆች ለተደራጁ ወጣትና ሴት አሳዳጊዎች በመሸጥና ለስጋ እንዲውሉ በማድረግ ከዲቃላ እንስሳት ሊገኝ የሚችለውን ፈጣን እድገት፣ ከፍተኛ የሰውነት ክብደት፣ የተሻለ የመኖ አጠቃቀም አቅማቸውን መጠቀም እንዲቻል ይሰራል፡፡

የታቀደውን የስጋ ምርት ለማምረት በዋናነት ተፈጻሚ የሚሆነው ስልት የመኖ አቅርቦት፣ ጥራትና አመጋገብን ማሻሻል ሲሆን የመኖ ጥራትን ከማረጋገጥ አኳያ በዋናነት የሚፈለገውን ክብደት ጭማሪ ለማምጣት የሚያስችሉ የመኖ ዓይነቶች እንደ የአካባቢው/ሥነምህዳሩ ሁኔታ ተመርጠው የሚለሙና የሚቀርቡ ሲሆን የዓመጋገብ ሥርዓቱም ሁሉንም የንጥረነገር ይዘት ሊያሟላ በሚችል መንገድ አቀናጅቶ በማዘጋጀት የሚፈጸም ይሆናል፡፡ የማድለብ ሥራው ትኩረት የሚያደርገው የተሻለ የመኖና የኢንደስትሪ ተረፈምረት አቅርቦት ባሉባቸው አካባቢዎች ይሆናል፡፡

የማድለብ ሥራ ከፍተኛ የውሃ አቅርቦትን ይጠይቃል፡፡ ከዚህ ጋር ተያይዞ እያንዳንዱ አድላቢ የሚያስፈልገውን የውሃ መጠን ለማሟላት የሚያስችል የውሃ መገኛ አማራጭ ከሚመለከተው አካል ጋር በመቀናጀት የሚሰራ ይሆናል፡፡

እንስሳት በሚደልቡበት አካባቢ መኖራቸው ለተረጋገጡ በሽታዎች የመከላከያ ክትባት መስጠት፣ የውጭና የውስጥ ጥገኛ በሽታዎች ማስወገድ፣ የተጠናከረ ባዮ ሴኩሪቲ ስርዓት መገንባት እንዲሁም እንስሳቱ በቆይታቸው ጊዜም ተገቢውን ክትትልና ድጋፍ የሚያገኙበትን ሁኔታ ማመቻቸት ይሆናል፡፡ በዚህም የሚደልቡ እንስሳት የክትባት ተደራሽነት በዳልጋ ከብት በ2012 ዓ.ም ካለበት 64% በየዓመቱ በአማካይ 4 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 90%፣ በበግ 2012 ዓ.ም ካለበት 26% በየዓመቱ በአማካይ 4 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 36%፣ በፍየል በ2012 ዓ.ም ካለበት 29% በየዓመቱ በአማካይ 4 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 40%፣ በግመል 2012 ዓ.ም ካለበት 82% በየዓመቱ በአማካይ 0.2 % በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 86% የማድረስ ሥራ ይሰራል፡፡

የሚደልቡ ዳልጋ ከብቶች በበሽታ የመጠቃት እድል 2012 ዓ.ም ካለበት19% በአማካይ በየዓመቱ 5% በመቀነስ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 9%፣ የሚደልቡ በጎች በበሽታ የመጠቃት እድል 2012 ዓ.ም ካለበት 20% በአማካይ በየዓመቱ 5% በመቀነስ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 10%፣የሚደልቡ ፍየሎች በበሽታ የመጠቃት እድል 2012 ዓ.ም ካለበት19% በአማካይ በየዓመቱ 5% በመቀነስ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 10%፣ የሚደልቡ ግመሎች በበሽታ የመጠቃት እድል 2012 ዓ.ም ካለበት 9% በአማካይ በየዓመቱ 0.1% በመቀነስ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 5% የማድረስ ስራ ይሰራል፡፡

የዳልጋ ከብት፣ በግና ፍየል የውስጥና በውጭ ጥገኛ ምክንያት የሚመጣውን የበሽታ ክስተት ወደ 40% ለማድረስ እንዲሁም የህክምና ተደራሽነት ለዳልጋ ከብት በ2012 ከተደረሰበት 13% በአማካይ 28% በማሳደግ በ2022 ዓ. ም መጨረሻ ወደ 50%፣ ለበጎች በ2012 ከተደረሰበት 10% በአማካይ 28% በማሳደግ በ2022 ዓ. ም መጨረሻ ወደ 38%፣ ለፍየሎች በ2012 ከተደረሰበት 7% በአማካይ 28% በማሳደግ በ2022 ዓ. ም መጨረሻ ወደ 28% እና ለግመሎች በ2012 ከተደረሰበት 7% በአማካይ 45% በማሳደግ በ2022 ዓ. ም መጨረሻ ወደ 20% የማድረስ ስራ በመስራትና የጤና አያያዛቸው የተሻሻለ እንዲሆን ይደረጋል፡፡

በሁሉም ደረጃ የሚገኙ የአርቢውን አድላቢውን እና ሙያተኛውን አቅም በእንስሳት መኖ አመራረት፣ አዘገጃጀት እንዲሁም አመጋገብ ሥርዓት፤ የሚደልቡ እንስሳት አመራረጥና ጤና ክብካቤ፣ በዝርያ መረጣና ማሻሻል እንዲሁም በእንስሳት አያያዝ ዙሪያ የተጠናከረ አቅም ግንባታ የሚካሄድ ይሆናል፡፡

ሴቶችን፣ ወጣቶችን እና በዝቅተኛ የኑሮ ደረጃ የሚገኙ ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች ከሥጋ ሃብት ልማት አኳያ ተጠቃሚ ለማድረግ የብድር አቅርቦትና የስራ ቦታን በማመቻቸት፣ የክህሎት አቅማቸውን በስልጠና በመገንባት እንዲሁም የመኖ አቅርቦትን ለማሟላት ከተፈጥሮ ሀብት ልማት ሥራና ከአግሮ ኢንደስትሪዎች በተለይም ከስኳር ፋብሪካዎች ጋር በማስተሳሰር ተረፈ ምርቶችን በላቀ ደረጃ በመጠቀም ግብዓት በማምረትና እንስሳትን በማድለብ ተጠቃሚ የሚሆኑበት አሰራር ይዘረጋል፡፡ የሥጋ ምርትን ለማሳደግ ተግባራዊ የሚደረጉ ስልቶች ማለትም የግልገሎችና ጥጆች ሞት መጠንን በመቀነስ፤ ሥነተዋልዶ ሥርዓቱንና የነፍስ ወከፍ ምርታማነትን ማሻሻል እንዲሁም የንሺ መጠንን ማሳደግ የካርቦን ልቀትን በመቀነስ ለዓየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ልማትን ለማረጋገጥ የሚኖረው ፋይዳ ከፍተኛ ይሆናል፡፡

2.2.3.3 የዶሮ ሀብት ልማት

ሀ. የተሻሻለ ቤተሰብ ዶሮ እርባታ

የተለምዷዊ ዶሮ እርባታ መሰረት የሚያደርገው ጭሮሽና የአካባቢ ዝርያ ዶሮችን ሲሆን ትርጉም ያለው የመኖ፣ የጤና፣ የመጠለያ፣ የእርባታ መገልገያ አቅርቦትና የአያያዝ ስራዎች የሌሉበት በመሆኑ ምርትና ምርታማነታቸው ዝቅተኛ እንዲሆን አድርጎታል፡፡ የተሸሻሉ የዶሮ ዝርያ አቅርቦትን ማሻሻል የተሻሻለ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ በዋናነት ጥምር አገልግሎት በሚሰጡ የተሻሻሉና ለሞቃታማ አየር ንብረት ተስማሚ በሆኑ የዶሮ ዝርያዎች ላይ የተመሰረተ ሆኖ በባህላዊ አረባብ በጭሮሽ ላይ መሰረት ያደረገው የአረባብ ስርዓት ወደ ከፊል ዘመናዊ አረባብ ስርዓት እንዲሸጋገር ይደረጋል፡፡ በዚህም መሰረት በእያንዳንዱ አርሶ አደር ቤተሰብ እጅ የሚገኙት አነስተኛ ቁጥር ያላቸው የአካባቢ ዶሮ ዝርያዎችን ከ25 ባላነሱ የተሻሻሉ የዶሮ ዝርያዎች እንዲተካና የአረባብ ስርዓቱን እንዲያሻሽል ይደረጋል፡፡

ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ የክትባት አቅርቦትን በማሻሻል የዶሮችን ሞት መጠን፤ የመጠለያ አቅርቦትን በማሻሻል በአውሬ የመጠቃት መጠንንና የእርባታ መገልገያዎች አቅርቦትን በማሻሻል የሚባክነውን የመኖና የእንቁላል ምርት መቀነስ ስራ ይሰራል፡፡ የተሻሻሉ የዶሮ ዝርያ አቅርቦትን በማሳደግ የተሳታፊ ቤተሰቦች ብዛት እንዲጨምር ይደረጋል፡፡ በዚህም መሰረት በተሻሻሉ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ ጣቢያዎች ብዛት በሶስቱም ስነምህዳር በድምሩ በ2012 ከነበረው 120000 በ2022 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 416000 (28 %) እንዲያድግ ይደረጋል፡፡ ለዚህ የሚያስፈልጉ 10.4 ሚሊዮን የአንድ ቀን ጫጩቶች አሁን በመንግስት እጅ ከሚገኙ 12 ማባዣ ማዕከላትና በግል የሚገኙ 21 የዶሮ ማባዣ ተቋማት የሚቀርቡ ይሆናል፡፡ አሁን ባለው አማካይ የአንድ ማዕከል አቅም 3000 ወላጅ ዶሮች ለሚፈለገው 10.4 ሚሊዮን

ጫጩቶች አቅርቦት በቂ ናቸው ተብሎ የታሰበ ሲሆን ለዚህ ብቁ የሚያደርጋቸው የአቅም ግንባታ፣ የክትትልና ድጋፍ እንዲሁም በሀገር ውስጥ የወላጅ እናት ዶሮችን የማምረት ስራ እስኪጀመር ድረስ ለየማዕከላቱ የሚያስፈልጉ ከውጭ የሚገቡ የወላጅ ዶሮች አቅርቦት ስራዎች የሚመቻቹ ይሆናል። እነዚህን ከወላጅ ዶሮች ማዕከላት ተባዝተው የሚወጡትን ጫጩቶች ተቀብለው ከ3 እስከ 6 ሳምንት ዕድሜ ድረስ የሚያሳድጉ 333 ነባር ማሳደጊያዎች እንዲጠናከሩና እያንዳንዳቸው በአንድ ዙር 3000 ጫጩቶችን በመያዝ በዓመት 6 ዙር በማምረት በአጠቃላይ በዓመት 6 ሚሊዮን ጫጩቶች ማሳደግ አቅም ላይ እንዲደርሱ የክትትልና ድጋፍ ስራ ይከናወናል።

በተመሳሳይ መልኩ እያንዳንዳቸው በአንድ ዙር 3000 ጫጩቶችን በመያዝ በዓመት 6 ዙር በማምረት በአጠቃላይ 4.4 ሚሊዮን ጫጩት የሚያሳድጉ 250 አዳዲስ የጫጩት ማሳደጊያና ማሰራጫ ዩኒቶች (Rearing Units) በተደራጁ ሴቶችና ወጣቶች በተለያዩ አካባቢዎች እንዲቋቋሙና ወደ ስራ እንዲገቡ አስፈላጊው የስልጠና፣ የብድር አቅርቦት፣ የስራ ቦታዎችን የማመቻቸት፣ የፓኬጅ ዝግጅት፣ የስልጠና፣ የቴክኒክ፣ የክትትልና ድጋፍ ስራዎች በተጠናከረ መልኩ እንዲሰጥ ይደረጋል። እነዚህ የማሳደጊያ ዩኒቶች ያሳደጓቸውን ጫጩቶች በፆታ በመለየት ሴት ዶሮችን ለእንቁላል ጣይነት ወንድ ዶሮችን ደግሞ ለስጋ ለሚያሳድጉ ተሳታፊዎች እንዲያሰራጩ ተገቢው ትስስር እንዲፈጠርና የስርጭት ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል። በዚህም መሰረት በቀጣይ 10 ዓመታት የሚፈለጉትን 31.9 ሚሊዮን ጫጩቶች ለማሟላት አስፈላጊው ዝግጅት የሚደረግ ሆኖ የማሳደጊያ ዩኒቶች በተሟላ መልኩ ወደ ስራ መግባት በማይችሉባቸው ወቅት የመንግስትም ሆኑ የግል ማባዣ ማዕከላት የጫጩት አቅርቦት ክፍተትን የሚሞሉበት ሁኔታ የሚመቻች ይሆናል።

የመኖ አቅርቦትን ማሻሻል ለተሻሻለ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ 50 % የሚሆነው የመኖ ምንጭ በአርሶ አደሩ እጅ የሚገኙ በጓሮ ከሚያለማቸውና የሰብልና የቤት ውስጥ ተረፈ ምርት እና በከፊል በተከለለ መዋያ ከሚለማ አረንጓዴ ዕፅዋት የሚገኝ ይሆናል። ቀሪው 50 በመቶ መኖ ከአካባቢው በሚገኙ ግብዓቶች የሚዘጋጅ በአርሶ አደሩ ወይም በተደራጁ ወጣቶችና ሴቶች እንዲሁም ከተለያዩ መኖ ማቀነባበሪያ በግዥ የሚገኝ ይሆናል።

ከተሻሻሉ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ የዶሮ ስጋና የእንቁላል ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ የዶሮ አረባብና አያያዝ ስርዓቱ ከልቅ ጭሮሽ ወደ ከፊል ጭሮሽ ስርዓት እንዲሸጋገር ይደረጋል። የዶሮ እርባታ ፓኬጅ በመቅረፅ ስራ አጥ ሴቶችና ወጣቶችን በማደራጀት በጫጩት ማሳደግ፣ በእንቁላል ማምረትና በስጋ ዶሮ ማምረት ሥራ እንዲሰማሩ ከመንግስትም ሆነ ከግል ዶሮ ብዜት ማዕከላት ጋር በማስተሳሰር ጫጩቶች/ቄቦችን እንዲያገኙ ይደረጋል። በተጨማሪም የማስፈልፈል አቅማቸው ከ30 እስከ 90 እንቁላል የሆኑ አነስተኛ የእንቁላል ማስፈልፈያ መሳሪያዎች (ኢንኩቤተሮች) በብድር እንዲቀርቡላቸው በማድረግ ከለማ እንቁላል አቅራቢዎች ጋር በቅንጅት እንዲሰሩ ይደረጋል። በዚህ ስራ ላይ ለመሰማራት የሚያስችላቸው በዶሮ አያያዝ፣ ጤና አጠባበቅ፣ በዶሮ ቤት አሰራርና አያያዝ፣ በጫጩት አስተዳደግ፣ መኖ አዘገጃጀትና አመጋገብ ወዘተ ዙሪያ የአቅም ግንባታ ስልጠና እንዲሁም ሙያዊ ድጋፍ እንዲሰጣቸው ይደረጋል።

ለ. ዘመናዊ (ስፔሻለላይዝድ) ዶሮ እርባታን ማስፋፋት

በዘመናዊ የዶሮ እርባታ አርቢው በእንቁላል ወይም በስጋ ዶሮ እርባታ ላይ ስፔሻላይዝ የሚያደርጉ ዩኒቶች ብዛት እንዲሁም በእያንዳንዱ ዩኒት የሚያዙ የዶሮች ቁጥር እንዲጨምሩ አስፈላጊው ድጋፍና ክትትል ይደረጋል። በዚህ መሰረት የእንቁላል ዶሮ እርባታ ዩኒቶች (layers units) በ2012 ከነበረበት 290 በ2022 መጨረሻ ላይ ወደ 2400፣ የስጋ ዶሮ እርባታ ዩኒቶች (broiler units) በ2012 ከነበረበት 30

በ2022መጨረሻ ላይ ወደ 2415 ያድጋል፡፡ በዩኒቶቹ የሚኖሩ አማካይ የዶሮ ብዛት (flock size per unit) ለእንቁላል ከ500 ወደ 6250 እንዲሁም ስጋ ዶሮ ከ6400 ወደ 35200 እንዲጨምር ይደረጋል፡፡

በመሆኑም በሀገሪቱ የሚገኙ የእንቁላል ጣይ ዶሮች ቁጥር በ2012 ከነበረበት 8.9 ሚሊዮን በአማካይ በዓመት 8.1 በመቶ በማሳደግ በዕቅድ ዓመቱ መጨረሻ ላይ ወደ 16.1 ሚሊዮን፣ የስጋ ዶሮ ቁጥር በ2012 ከነበረበት 15.6 ሚሊዮን በአማካይ በአመት 2.1% በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ላይ ወደ 34.6 ሚሊዮን ያድጋል፡፡ በዚህም መሰረት ከዘመናዊ የእንቁላልና የስጋ ዶሮ እርባታ የሚኖረው የስጋ ምርት በድምሩ በ2012 ከነበረበት 31.2 ሺህ ቶን በአማካይ በዓመት 6.4 % በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ላይ ወደ 82.5 ሺህ ቶን የሚያድግ ሲሆን የእንቁላል ምርት በ2012 ከነበረበት 1652 ሚሊዮን በአማካይ በዓመት 2.1% በማሳደግ በ2022 መጨረሻ ላይ ወደ 3652 ሚሊዮን ያድጋል፡፡

ከዘመናዊ ዶሮ እርባታ የዶሮ ስጋና የእንቁላል ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ የዶሮ አረባብና አያያዝ ስርዓቱ ከአነስተኛ የእርባታ ጣቢያዎችና በየጣቢያው የሚያዙ የዶሮ ቁጥርን እንዲጨምርና ወደ ሰፋፊና ዘመናዊ እርባታ እንዲሸጋገር ይደረጋል፡፡ በዚህ ስራ የሚሰማሩ ባለሀብቶች የአረባብ ስርዓታቸው ከፍተኛ የባዮስኩሪቲ ስራ የሚሰራበትና ለዚህ የሚመጥኑ ዘመናዊና ደረጃቸውን የጠበቁ የዶሮ ቤቶች፣ መገልገያ ቴክኖሎጂዎችንና ማሽነሪዎችን የሚጠቀሙ ሆኖ የአሰራር መመሪያዎችና ማኑዋሎች ተዘጋጅተው ግንዛቤ እንዲያዝባቸው ይደረጋል፡፡

ከዚህ የእርባታ ስርዓት በአጠቃላይ ይገኛል ተብሎ የሚጠበቀው የእንቁላል ምርት በ2012 ከነበረበት 1.6 ቢሊዮን በ2022 መጨረሻ 3.6 ቢሊዮን ሲሆን የዶሮ ስጋ ምርት በ2012 ከነበረበት 31.2 ሺህ ቶን በ2022 መጨረሻ ላይ 82.5 ሺህ ቶን ይደርሳል፡፡

ለዶሮ ቴክኖሎጂ ስርጭትና ስርጸት ስልጠናዎችን በተዋረድ በመስጠትና ተስማሚ የሥርጭት ስልቶችን በመከተል ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ በዶሮ ምርት ማሻሻያ ፓኬጅ ላይ በተለያየ ደረጃ ለሚሳተፉ የዘርፉ ባለሙያዎች፣ የልማት ሰራተኞች፣ አርሶና/አርብቶ አደሮች፣ ሴቶች፣ ወጣቶችና ለሌሎችም ስልጠና የሚሰጥ ይሆናል፡፡ የስልጠናዉ ዓይነትና ደረጃ እንደ ተሳታፊዎቹ ዓይነትና ደረጃ የሚለያይ ይሆናል፡፡ የባለሙያዎች ስልጠና ዓላማ ባለሙያዎቹ ያላቸዉን እውቀትና ክህሎት በማዳበር በተዋረድ ለሌሎች ሥልጠናና ድጋፍ መስጠት የሚያስችላቸዉ ሲሆን ለአርሶና/አርብቶ አደሮች፣ ሴቶች፣ ወጣቶችና ለሌሎች የዘርፉ ተዋናዮች የሚሰጠዉ ስልጠና ፓኬጁን በተሟላ ሁኔታ በመተግበር የላቀ ዉጤት እንዲያስመዘግቡ የሚያስችላቸዉ በመሆኑ ነዉ፡፡

በዚህም መሰረት ስልጠናዎቹ በዝግጅት ምዕራፍ ላይ የሚፈፀሙ ሆኖ በዝርዝር እንደሚከተለዉ ለማመላከት ተሞክሯል፡፡ በገጠር ትምህርት ቤቶች የሚሰጥ ስልጠናና የኤክስቴንሽን ፓኬጅ የደሮ ልማት ስራ በተለያየ የእድሜ ደረጃ ውስጥ ያለ ሊሰራው የሚችል ነው፡፡ በገጠር ትምህርት ቤት ለተማሪዎች የሚሆን ፓኬጅ ተቀርጾ እና የተዘጋጀው ፓኬጅ መሰረት ያደረገ ስልጠና በመስጠት ወጣቶች በልማቱ ተሳታፊና ተጠቃሚ ከማድረግ ባለፈ በቤተሰብ ደረጃ ለአዲስ ቴክኖሎጂ ስርፀት ትልቅ አስተዋፅኦ ይኖረዋል በቀላሉ ለማስፋት ያስችላል፡፡ የዶሮ እርባታ ከፍተኛ የሙቀት አማቂ እንስሳትን በመተካት ለአረንጓዴ ልማት ከፍተኛ አስተዋፅኦ ስላለው በቀጣይ ትኩረት አግኝቶ የሚሰራ ሥራ ይሆናል፡፡

2.2.3.4 ዓሳ ሀብት ልማት

የማምረት ጫና ባለባቸው ሃይቆች የዓሳ ምርት ሳይቀንስ በዓመት 39 ሺህ ቶን በዘላቂነት እንዲመረት ይደረጋል፡፡ በማምረት ጫና የተጎዱ ሃይቆች በጣና፣ ዝዋይ፣ ሃዋሳ እና አባያና ጫሞ ሐይቆች እያንዳንዱ ሀይቅ በየዓመቱ ሊሰጥ የሚችለውን ዕምቅ የምርት መጠን ሳይቀንስ በዘላቂነት እንዲመረት ይደረጋል፡፡

እስከአሁን ዓሳ ልማት የሌላቸው ትንንሽ የውሃ አካላት ማለትም ግድቦች፣ ሀይቆች፣ ኩሬዎች፣ ለዓሳ ልማት እንዲውሉ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡

ዋና ዋና ሀይቆች የሚባሉት ጣና፣ ሉጎና አርዲቦ፣ ቆቃ ግድብ፣ ዝዋይ፣ ላንጋኖ፣ አዋሳ፣ አባያና ጫሞ በርካታ አስጋሪዎች የተሰማሩበት በመሆኑ የአቅማቸውን ከፍተኛ ደረጃ እየተመረተባቸው ይገኛል፡፡ ሃይቆቹ የበለጠ እንዳይጎዱና ቀስበቀስ እንዲያገግሙ፤ ምርታቸዉ ቀድሞ ወደ ደረሰበት ከፍተኛ ጣሪያ እንዲደርስ ጥበቃና ቁጥጥር ይደረግላቸዋል፡፡ ለዚህም የጋራ ተጠቃሚነትን ያማከለ ተሳትፏዊ ዓሳ ሀብት የክትትልና የቁጥጥር ስርዓት ይዘረጋል፡፡ በማምረት ጫና የተጎዱ ሀይቆች ከጉዳት ለመጠበቅ አስጋሪውንና ሌሎች የሀይቆቹ ባለድርሻ አካለት የሚሳተፉበት የጋራ ተጠቃሚነትን ያማከለ ተሳትፏዊ የአሳ ሀብት አስተዳደር ስርዓት (Fishery Co-management) ይዘረጋል፡፡ ይህም ሀይቁን ከጉዳት ለመታደግ የሚወሰኑ እርምጃዎችን ማለትም በዓሳ ርቢ ወቅትና ቦታ አለማስገርን፣ የወንጠፍት ስፋቱ ከተፈቀደው በታች የሆነ መረብ አለመጠቀምን፣ በተወሰኑ አካባቢዎች እንዲወጣና ጥራቱን ለመቆጣጠር ወዘተ ለመተግበር ያስችላል፡፡ ለዚህም በክልሎች የዓሣ ሀብት ቁጥጥርና ዓሣ ማስገር ፈቃድ አሰጣጥ ደንብ በማዉጣት ለእያንዳንዳቸው የሀይቅ ማኔጅመንት ዕቅድ ያዘጋጃሉ፡፡ ይህ ዕቅድ የሚዘጋጀው በመጀመሪያ መሰረታዊ የዓሳ ሀብት መረጃ/baseline data/ በመሰብሰብ ይሆናል፡፡ በዚህ ሂደትም በርካታ ህገወጥ፣ ትርፍ ጊዜ አስጋሪዎች ተለይተው ወደ ህጋዊ መስመር እንዲገቡ ይደረጋል፡፡

በትልልቅ ግድቦችና በትናንሽ የውሃ አካላት የዓሳ ሀብት ጥቅም ላይ ለማዋል በየውሃ አካላቱ አካባቢ የሚኖሩ ወጣቶችና ሴቶች በማስገር ፓኬጅ መሰረት በቡድን ተደራጅተው በማስገር የተመረተውን ዓሳ በማዘጋጀት፣ በማቀናበበርና በመሸጥ ስራ እንዲሰማሩ ይደረጋል፡፡

በሚቀጥሉት 10 ዓመታት የተሻሻለ/ጤናማ የዓሳ ዝርያ እና ምጥን መኖ በማቅረብና አቅም በመገንባት የአኳካልቸር ሥራ ላይ እድገት ለማምጣት ሥራዎች ይሰራሉ፡፡ በከፊል ምርታማነት ደረጃ 1 ተሳታፊ አርሶ አደሮች በበቂ ሁኔታ የዓሳ ምርት ለቤተሰብ ፍጆታ እንዲኖራቸው ያደረጋል፡፡ በከፊል ምርታማነት ደረጃ 2 እና ደረጃ 3 የገቢ ማስገኛ በመሆኑ የተማሩ ወጣቶችና ሴቶች የሚሳተፉ ይሆናል፡፡ በከፊል ምርታማነት ደረጃ 2 እና ደረጃ 3 የሚተገበረው በስብስብ/ በክላስተር መልክ ሆኖ ደረጃ በደረጃ ትንንሽ የዓሳ ጫጩት ማስፈልፈያ ጫጩትን ገዝተው የሚያሳድጉ/የሚያደልቡ ዓሳ አርቢዎች እና የዓሳ መኖ አቀነባባሪ / አቅራቢ በቡድንና በግል እንዲመሰረቱና በጫጩት አምራቹ በአሳዳጊው/ለዓሳ አርቢው፣ በመኖ አቅራቢው በመሃላቸው የየምርታቸው የቅብብሎሽ ስርዓት እንዲመሰረት ይደረጋል፡፡ ከዚህም ሌላ ከፍተኛ መስኖ ልማት በሚካሄድባቸው ስኳር ልማት አካባቢዎች በትልልቅ መስኖ ቦይ የዓሳ ዕርባታ ቴክኖሎጂን በምርምር በማላመድ በፓኬጅ መልክ ተቀርጾ ይተገበራል፡፡

የዓሳ ዘር በአስተማማኝ ሁኔታ ለማቅረብ በክልሎች ከፍተኛ የሆነ የዓሣ ጫጩት ፍላጎትና እጥረት በመኖሩ በየዓመቱ 658 ሚሊዮን ጫጩት የሚያመርቱ የዓሳ ጫጩት ማስፈልፈያና ማሰራጫ ማዕከላት ይቋቋማሉ፡ ፡ በዚህም በቀጣይ 10 ዓመት በየአመቱ በአማካይ የሚያስፈልገውን 658 ሚሊዮን የዓሳ ጫጩት አቅርቦትን ያሟላሉ፡፡ ማዕከላቱ እንደ አስፋላጊነቱ ከ3 ዓይነት የዓሳ ዝርያዎችን (ቆሮሶ፣ አምባዛ ዱባ) የዓሳ ጫጩቶችን ያመርታሉ፡፡ የግሉ ዘርፉ የጫጩት ማምረት ላይ እንዲሳተፍ አስፈላጊዉ ድጋፍና እገዛ ይደረጋል፡፡

በአጠቃላይ የውሃ አካላት ውስጥ ከሚጨመሩ የዓሣ ጫጩቶች 25% አድገው የአንድ ዓሣ አማካይ ክብደት 1.5 ኪሎግራም ሆነው ወደ ምርትነት ይቀየራሉ የሚል ታሳቢ ተደርገዋል ፡፡

የመኖ አቅርቦት ከሞዴል ዓሳ ዕርባታ እና ከጫጩት ማስፈልፈያ ማዕከላትና በግሉ ዘርፍ በአነስተኛ ደረጃ መኖ አቀናባሪዎች እንዲፈጠሩበማመቻቸት የሚተገበር ይሆናል፡፡ አሁን ያሉትም የእንስሳት መኖ አቀናባሪዎች የተወሰኑት የዓሳ መኖ ለማቀናበር ዝግጅት ላይ በመሆናቸው የግብዓት አቅርቦት ችግርን በከፊል ይቀርፋሉ፡፡ ከዚህ ተጓዳኝም አርሶ አደሩ በአካባቢው ከሚያገኘው የግብርና ውጤቶች የዓሳ መኖ ማቀነባበር እንዲችል የተለያዩ የአቅም ግንባታ ስራዎች ይከናወናሉ፡፡

ሞዴል አኳካልቸር ማዕከላት በተመረጡ ወካይ በሆኑ ቦታዎች ይቋቋማሉ፡፡ ማዕከላቱ በተሟላ ሁሉን አቀፍ ማለትም የጫጩት ማባዣ፣ የዓሳ መኖ ማዘጋጃና የዓሳ ማሳደጊያ/ማድለቢያ ኩሬዎችን ያካተተ እንዲሆን ይደረጋል፡፡ ማዕከላቱ ለመነሻ የሚሆን የምርጥ ዓሳ ዘርና መኖ አቅርቦት በሽያጭ ከሚያቀርቡትም በተጨማሪ የቴክኖሎጂው ተግባራዊ ክህሎት እንዲያሳድጉ ለተሰማሩና ለወደፊት በስራው ለሚሰማሩ አ/ደሮች፣ ለልማት ጣቢያ ሰራተኞች፣ ለቴክኒሺያኖች፣ በግል ለሚሰማሩ ባለሀብት ዓሳ አርቢዎች የስልጠናና የኤክስቴንሽን አገልግሎት ይሰጣሉ፡፡ ከዚህ በመነሳት ጥቂት ባሀብቶች የዓሳ ዕርባታን ከጀመሩ ለነዚህ ባሀብቶች በተደጋጋፊና ተመጋጋቢ መልኩ የዓሳ ዘርና የዓሳ መኖ ግብዓት የሚያቀርቡ በጎን እንዲፈጠሩ የግብዓትና የብድር አገልግሎት ይመቻቻል፡፡

በተለያዩ የውሃ አካላት ከፍተኛ የዓሳ ምርት መውጫዎችን/ወደብ ምርትን ስርዓት ባለውና በተወሰኑና በተሰባሰበ ሁኔታ እንዲወጣ ይደረጋል፡፡ ለዚህም የመንገድ ግንባታ፣ ቀላል የጀልባ ማስጠጊያ እና በየውሃ ዳርቻው ሜዳ ላይ ዓሳ መበለትን ለማስቀረት ቀላል የዓሳ መበለቻ ቤቶች/ዳሶች ግንባታ በማህበራት፣ በግል ወይም በመንግስት እንዲገነቡ ይደረጋል፡፡ የአስጋሪ ማህበራቱም እንደ አስፈላጊነቱ በነዚህ ላይ ማቀዝቀዣ በመግጠም አባሎቻቸው እና ሌሎች በኪራይ እንዲጠቀሙበት የሚያደርግ አሰራር ይዘረጋል፡፡

ሰፊ የዓሳ ሀብት ባለባቸውና በሚለማባቸው አካባቢዎች የዓሳ ሀብት ባለሙያ እስከ ወረዳ ድረስ መመደብና ስልጠናዎች በማካሄድ በመስኩ በየደረጃዉ የሚፈልገዉ የሰለጠነ የሰዉ ሀይል ደረጃ በደረጃ እንዲሟላ ይደረጋል፡፡ በቀጣይም በተዋረድ ለባለሙያዎች፣ ለልማት ጣቢያ ሰራተኞች ለአርሶ እንዲሁም በግብርና ቴክኒክና ሙያ ኮሌጅ የዓሳ ሀብት የሚያስተምሩ መምህራንና በአኳካልቸር ልማት ላይ ዕውቀትን ክህሎት እንዲዳብር ስልጠና ይሰጣል፡፡ ለነዚህ ኮሌጆች በአኳካልቸር ላቦራቶሪና ሙከራ ጣቢያዎች እንዲጠናከሩ ይደረጋል፡፡

የውሀ አካላት ብክለትና ጉዳትን መከላከልና ለዓየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ልማትን ማረጋገጥ፣ ለዓሳ መራቢያ የሆኑና የተጎዱ የሀይቅ ዳርቻ ደኖች እንዲያገግሙ/እንዲጠበቁ፣ አፈር መከላትን እንዲቀንስና ሌሎች ብክለቶች እንዳይከሰቱ፣ አሁን በጣና ሀይቅ እየተስፋፋ ያለው የውሀ አረም በራሱና በሌሎች የውሃ አካላት እንዳይስፋፋ የክልል ቢሮዎች ከሚመለከታቸው ጋር በመሆን ክትትልና ቁጥጥር ይደረጋል፡፡ ይህም ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ልማትን ለማረጋገጥ አስተወጽኦ ያደርጋል፡፡

ሴቶችና ወጣቶች በነባርና አዲስ በሚከፈቱ የዓሳ ልማት ቦታዎች ዓሳ በማምረት፣ በድህምርት ዝግጅት፣ በተረፈ ምርት- ወደ መኖ መለወጥ፣ በመረብ ስራ፣ በዓሳ ዕርባታ፣ በውሃ ተክል/አልጌ ልማት ላይ ተሰማርተው የተሻለ ተጠቃሚ የሚሆኑበት አሰራር ይዘረጋል፡፡ ለዚህም የብድር አገልግሎት፣ የቴክኒክ፣ የአቅም ግንባታ ድጋፍ ይደረግላቸዋል፡፡ እንዲሁም ሁሉም የዓሳ ሀብት ኤክስቴንሽን ተጠቃሚ ቤተሰብ ዓሳ እንዲመገቡ ስለ ዓሳ ምግብ ጠቀሜታ፣ አዘገጃጀትና አመጋጋብ ስልጠና እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡ ይህም ከስርዓተ-ምግብ ኤክስቴንሽን ፕሮገራም ጋር በማስተሳሰር ይሆናል፡፡

ለመስኖ ማስፋፋት ስራ የሚገነቡት ትልልቅና ትንንሽ ግድቦችና የመስኖ ስራዎች ለዓሳ ሀብትና አኳካልቸር ልማት ለማዋል ከሚመለከታቸው አስፈጻሚ ተቋማት ከጥናትና ዲዛይን ደረጃ ጀምሮ በቅንጅት የሚሰራ

ይሆናል፡፡ በተጨማሪም ልማቱን የሚደግፉ የሙያ ማህበራትና መ/ያ/ድ/ ተቋማት ጋር በጋራ የሚሰራበትና የቅርብ ግንኙነት በመፍጠር ቅንጅታዊ አሰራር እንዲጎለብት ይደረጋል፡፡ ፍላጎትን መሰረት ያደረገ ምርምር ማካሄድ በቀጣይ 10 ዓመታት የዉሃ አካላት ዕምቅ የዓሣ ሃብት በዝርዝር ማወቅ፣ የአኳካልቸር ቴክኖሎጂ የማላመድና የዉሃ ተክሎች ልማት ቴክኖሎጂን ማላመድ ትኩረት ተሰትቶት በምርምር ተቋማት ይሰራል፡ ፡ በተጨማሪም የዓሣ ዝርያ ማሻሻል፣ የሚከሰቱ የዓሳ በሽታዎችን መከላከልና መቆጣጠር እንዲሁም በዓሳ ምጥን መኖ አዘገጃጀት አርሶ አደሩን ክህሎትና እዉቀት የማስጨበጥ ሥራዎች ይሰራሉ፡፡

2.2.3.5 የማር ሀብት ልማት

የማርና የሰም ምርትና ምርታመነት ከማሳደግ አንፃር በጫካና በጓሮ በባህላዊ ቀፎና ያሉ የንብ መንጋዎችን አያያዝ ለማሻሻል ወደ ሽግግር ቀፎና ወደ ፍሬም ቀፎ በማምጣት የባህላዎ ቀፎ ቁጥር እንዲቀንስ የማድረግ ሥራ የሚሰራ ሲሆን ዘርፉን ለማዘመን የሚሰሩ ስራዎች ውጤታማ ለማደረግ በአንድ አመት የቆረጣ ጊዜ (harvesting frequency) የማሳደግ ሥራ ይሰራል፡፡ በዚህም መሰረት በ2012 ዓ.ም የነበረው የባህላዊ ቀፎ የቆረጣ ዙር 1.59 በአመት በአማካይ 0.4% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 1.65 የማድረስ ሥራ ይሰራል፡፡ እንዲሁም የሽግግር ቀፎ የቆረጣ ዙር በ2012 ዓ.ም የነበረውን 1.62 በአመት በአማካይ 1% በማሳደግ በ2022 ዓ.ም መጨረሻ 1.75 ለማድረስ ይሰራል፡፡ ከአንድ ዘመናዊ ቀፎ በ2012 ዓ.ም ከነበረበት1.76 የቆረጣ ዙር በአመት 1% በማሳደግ በ2022 ዓም መጨረሻ 2 የቆረጣ ዙር በአመት ለማድረስ ይሰራል፡፡ በተጨማሪም እስካሁን ያልተሰራውን የንብ ፕሮፖሊስ የመሰብሰብ ሥራ የሚከናወን ይሆናል፡፡

የንብ መንጋን በተመለከተ እንደ የስኑ-ምህዳሩ አርሶ/አርብቶ አደሮችን በመመልመልና በንግስት ንብ ብዜት በማሰልጠን ለስራው የሚያስፈልጉ ግብዓቶችን በሟሟላትና በመንግስት በተቋቋሙትና ለወደፊት አዲስ በሚቋቋሙት የንግስት ንብ ማራቢያ ማዕከላት እየተባዙ ለተጠቃሚው የማሰራጨት ስራ ይሰራል፡፡ በዚህ ረገድ አርሶ/አርብቶ አደር ደረጃ የተያዘዉን እዉቀት በማስፋት በርካታ አርሶ/አርብቶ አደሮችን በማስተማር የንግስት ንብ አቅርቦትን ለማሻሻል ይሰራል፡፡ ቅንጅታዊ አሰራርን ማጠናከር በንብ ላይ የሚከሰቱ ችግሮችን ማለትም የበሽታ፤ የተባይና የጸረ አረም አጠቃቀም በንብ መንጋ ላይ የሚያደርሰውን ጉዳት ለመቀነስ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር የቅንጅት ስራ እንዲሰራ ይደረጋል፡፡

የተሻሻሉ ቀፎዎችን አቅርቦት ለማሻሻል በአካባቢ ቁሳቁስ እንዲሰራ በማድረግ አርሶ/አርብቶ አደሩን በተመጣጣኝ ዋጋ በአቅራቢያው እንዲያገኝ ይደረጋል፡፡ በዚህም መሰረት የሽግግር ቀፎ ቁጥር በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 71900 በየዓመቱ 75 በመቶ በማሳደግ 1180097፤ እና ዘመናዊ ቀፎን በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 149871 በየዓመቱ 25 በመቶ በማሳደግ 457367 ለማድረስ ይሰራል፡፡

ሰፋፊ የንብ እርባታ ኢንቨስትመንቶችን ወደ ስራ እንዲገቡ አስፈላጊዉን ድጋፍ ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም በአዉት ግራወር ስርዓት ባለሃብቶችን ከአነስተኛ አናቢዎች ጋር የማስተሳሰርና የብድር አቅርቦት የሚያገኙበት ሥርዓት ይዘረጋል፡፡ የጣዝማ ማር የማምረት ስራ በአገራችን ለማስፋፋት የሚያስችሉ ስራዎች በመስራት የጣዝማ ንብ አረባብ እና ጣዝማ ማር አመራረት ቴክኖሎጂ የማስፋና አናቢው የበለጠ ተጠቃሚ ይደረጋል፡፡ የጣዝማ ንብ ቀፎ በመስራት ተሳታፊ ለማድረግ ስልጠና እንዲሰጥ ይደረጋል፡፡

የንብ ማነብ ሥራ ከተፈጥሮ ሃብት ልማት ጋር በማስተሳሰር የሚሰራ በመሆኑ አርሶ አደሩ አካባቢዉን እንዲያለማ፣ እንዲጠብቅና እንዲንከባከብ ያስገድዳል፡፡ በተጨማሪም ንቦች በእፅዋት ርቢ ላይ የሚጫወቱት ሚና ከፍተኛ በመሆኑ ለአየር ንብረት ጥበቃ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አላቸዉ፡፡

የማርና ሰም ምርትን በብዛትና በጥራት ለማምረት የተሻሻለ የንብ እርባታ ቴክኖሎጂን በስፋት አ/አደሩ ተጠቃሚ እንዲሆን የእውቀትና ክህሎት ክፍተትን ለመሙላት የሚያስችል ስልጠና ከክልል ጀምሮ እስከ ቀበሌ ላሉ ባለሙያዎች ስልጠን ይሰጣል፡፡ የተሻሻሉ ቀፎዎችን አቅርቦትና የንብ መንጋ ችግር ለመቅረፍ እንዲያስችል በገጠር ቀበሌ ላሉ ወጣቶች፤ በአነስተኛና ጥቃቅን ለተደራጁ ሴቶችና ወጣቶች በተሻሻለ ቀፎዎች አሰራርና ለተመረጡ ሞዴል አ/አደሮች በንግስት ብዜት በተግባር የተደገፈ ስልጠና ይሰጣል፡፡

የንብ ማነብ ሥራ የእርሻ መሬት ያለዉንም ሆነ የሌለዉን ተጠቃሚ ስለሚያደርግ፣ በተለይም ሴቶችን በዘመናዊ ንብ ማነብ ማሰማራት በባህላዊ ቀፎ የሚታየዉን ተደራራቢ ከባድ ሥራ ስለሚቀንስ ሴቶችና ወጣቶችን አሰልጥኖ ተጠቃሚ ለማድረግ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡፡ ወጣቶች በማነብ ስራ እንዲሳተፉ የአቅም ግንባታ ስራ በመስራትና ከግብዓትና ብድር ዓቅርቦት ጋር በማስተሳሰር ወደ ልማት እንዲገቡ ይሰራል፡፡

2.2.3.6 የሀር ኩኩባ ሀብት ልማት

የእንጆሪ ሐር ልማትን ላይ ለሚሳተፉ አርሶ/አርብቶ አደሮች፤ የከተማ ነዋሪዎች እንዲሁም በስፋት ለማርባት ለሚፈልጉ ባለሀብቶች /Commercial cocoon producer/ በተግባር የተደገፈ እውቀትና ክህሎት የሚያስጨብጥ ስልጠና ይሰጣል፡፡ ይህንንም ለማስፈጸም ከክልል እስከ ቀበሌ በተዋረድ ለባለሙያዎች፣ ለልማት ጣቢያ ሰራተኞችና አርሶ አደሮች ሥልጠና ይሰጣል፡፡ ከአሁን ቀደም ወደ ሀገራችን የገቡትንና ሌሎች ለሀገራችን ተስማሚ የሆኑ አዳዲስ የሐር ትልና እንዲሁም የሐር ትል መኖ ዝርያዎች ከውጪ በማስገባት በግብርና ኮሌጅ፤ በክልሎች በሚገኙ የግብርና ምርምር ማዕከላትና እንዲሁም በተመረጡ የግብርና ማሠልጠኛ ማዕከላት እየተባዙ ለተጠቃሚው እንዲሰራጩ ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም ምርትን በጥራት ለማምረት የሚረዱ የተለያዩ የድህረ ምርት ቴክኖሎጂዎች በተመለከተ ሞዴሎችን ከውጪ በማስገባት ሀገር ውስጥ ባሉ ቁሳቁሶች እንዲባዙ በማድረግ ለተጠቃሚው የማድረስ ስራ ይሰራል፡፡

በልማቱ ለሚሳተፉ አርሶ/አርብቶ አደሮች ልማቱን በዘላቂነት በብዛትና በጥራት እንዲያመርቱ ገበያ የማመቻቸት ስራ ይሰራል፡፡ በክልሎች የገበያ ማዕከላትን በማቋቋም የምርት ማሰባሰቢያና የገበያ ትስስር ለመፍጥር ይሰራል፡፡ ግብይቱን በማስተሳሰር በኩል ከክልል እስከ ወረዳ በተዋረድ የሚገኙ የግብርና ልማት ባለሙያዎች፤ የግብዓትና የግብይት ወይም ሌሎች አካላት ተሣታፊ ይሆናሉ፡፡ የሐር ክር ማጠንጠኛ ማሽን በመጠቀም የሐር ምርቶችን የሚያመርት በመቋቋምና ያሉትንም በማጠናከር ከየክልሎቹ ተመርቶ የሚቀርበውን ምርት በመረከብ የገበያ ችግሩን የመፍታትና ምርቱን የማስተዋወቅ ስራ ይሰራል፡፡ አርሶ/አርብቶ አደሩ የሐር ምርት የማምረቻ ቤቱን እንዲሰራ የማምረቻ ቁሳቁሶችና የሚያስፈልገውን ግብዓት ለማሟላት እንዲችል የብድር አቅርቦት እንዲመቻች ይደረጋል፡፡

በዘርፉ የተጠናከረና ውጤታማ ስራ ለመስራት እንዲያስችል ለሀገራችን ተስማሚ የሆኑ ዝርያዎችን ከውጪ በማስገባት፤ በማባዛት፤ በተስማሚነትና ሌሎች የጥናትና ምርምር ስራዎች ከግብርና ምርምር ማዕከላት ከሌሎች አጋር ድርጅቶች ጋር በቅንጅት የሚሰራ ይሆናል፡፡

በተመረጡ ወረዳዎች፣ ሞዴል አርሶ/አርብቶ አደሮችን በክለስተር በማደራጀት በእነዚህ ተሳታፊዎች ልምድ በማካበት ወደ ሌሎች አካባቢዎች እንዲሰፋ የደረጋል፡፡ ለሃር ልማት ተብሎ የሚለሙ የእንጆሪና የጉሎ ተክሎች ሙቀት አማቂ ጋዞችን በመቀነስ የበኩላቸዉን አስተዋፅኦ ይኖራቸዋል ተብሎ ያታሰባል፡፡ ስለሆነም ልማቱን ማፋጠንና ማስፋፋት ልንገነባዉ ካቀድነዉ ለአየር ንብረት ለዉጥ የማይበገር አረንጓዴ ኢኮኖሚ አስተዋፅኦዉ የላቀ እንዲሆን ለማድረግ

2.2.3.7 የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል

የሀገረሰብ እንስሳት በየእንስሳቱ አይነትና ዝርያ ብዛትና ሽፋን ልየታ ማካሔድ፣ የሀገረሰብ እንስሳት ዝርያዎችን የአስኳል መንጋ ማዕከላትን (ዳልጋ ከብትና በግና ፍየል) በተለያ አካባቢዎች በማደራጀትና በአረሶ/አርብቶ አደሩ እጅ ያሉ በምርታማነታቸው የታወቁ እንስሳትን (በረና፣ በጋይት፣ ፎገራ፣ ሆሮ፣ ወዘተ) እያሻሻሉ መጠቀምና የመጠበቅ ሥራ ይሰራል፡፡ ለዚህ ተግባር የተመረጡትን የዳልጋ ከብት ዝርያዎችን በአባለዘር መልክ በፌደራልና በክልል በተቋቋሙ የአባለዘር ማምረቻ ማዕከላት በማስቀመጥ የሚጠበቁ ሥራ ተጠናክሮ የሚቀጥል ሲሆን በቀጣይ የተመረጡ የበግና ፍየልና የሌሎች ዝርያዎችን በአባለዘር መልክ ማስቀመጥ የሚያስችል አቅም በእነዚህ ማዕከላትና በሌሎች አካባቢ በሂደት የመገንባት ሥራ የሚሰራ ይሆናል፡፡

ተመርጠው በአስኳል መንጋዎች (Ranches) የተያዙት ዳልጋ ከብት ዝርያዎችን ለወተትና ለሥጋ ምርታቸው በመረጣ የማሻሻል ሥራ ይሰራል፡፡ ሀገራችን በርካታ ቁጥር የዳልጋ ከብት ዝርያዎች ያላት ስለሆነ እነዚህን ዝርያዎች በመረጣና ሌሎች ዘዴዎች ለማሻሻል አስኳል መንጋ ባልተቋቋመበት አካባቢዎች በቀጣይ 10 ዓመታት xxxxxx አስኳል መንጋዎች እንዲቋቋሙ ያሉትም የአቅም ግንባታ ሥራ በመስራት እንዲጠናከሩ ይሰራል፡፡ በመረጣ ከተሻሻሉት ዳልጋ ከብቶች አባለዘር በማምረት የአርሶና አርብቶ አደሩን እንስሳት ምርታማነት ለማሻሻል ጥቅም ላይ እንዲውል የማድረግ ሥራ ይሰራል፡፡

ለወተትና ማምረት ተግባር የሚውሉ የዳልጋ ከብቶችን የተመረጡ የሀገረሰብ ዝርያዎችን የውጪ ደም ካላቸው ዝርያዎች ጋር በማዳቀል የዝርያ ማሻሻል ሥራ ይሰራል፡፡ ይህም ተግባራዊ የሚደረገው በሰው ሰራሽ እንስሳትን የማዳቀል ዘዴ፣ እንደ አስፈላጊነቱ የእንስት እንስሳት ኮርማ ፍላጎት የማቀናጀት ሥራ (በድራት ስንክሮናይዜሽን) የተደገፈ የሰው ሰራሽ እንስሳት ማራቢያ ዘዴና በተፈጠሮ ጥቂ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ የሀገር ውስጥ የዳልጋ ከብቶችን ከውጭ የተሻሻሉ ዝርያዎች ጋር በማዳቀልና መረጣ በማካሄድ ለሀገራችን የአየር ንብረትና የተለያዩ የአመራረት ሥርዓት ተስማሚ የሆኑ የወተት ሲንቴቲክ የዳልጋ ከብት ዝርያዎችን የመፍጠር ሥራ ይጀመራል፡፡

በተመረጡ ስነምህዳሮች ለእርባታ ስርዓቱ ተስማሚ የሆኑ የአገር በቀል ለሥጋ ምርት የሚሆኑ የዳልጋ ከብት ዝርያዎችን በመረጣና በሰው ሰራሽ ዘዴ የማዳቀል ሥራ ጎን ለጎን የውጭ የስጋ ዳልጋ ከብት ዝርያዎችን በማስገባት የማዳቀል ተግባር በሰፊው ይሰራል፡፡ ይህን ተግባራዊ ለማድረግ የተቀናጀ የምርምርና ኤክስቴንሽን ስራ ይሰራል፡፡ በተሻሻሉ ጊደሮች እና ኮርማዎች እርባታ ተቋማት የጥራት ደረጃን ለመለካት የተጠናከረ የኢንስፔክሽንና የሰርቲፊኬሽን ስራ ይሰራል፡፡

ዝርያቸው የተሻሻሉ እንስሳትን ቁጥርን በአጭር ጊዜ ለማብዛት በተወሰኑ የሀገሪቱ አካባቢዎች የተጀመረውን የድራት ማጎልበቻ ሆርሞን ተጠቅሞ የእንስት እንስሳት ኮርማ ፍላጎትን የማቀናጀት (በድራት ስንክሮናይዜሽን) የተደገፈ የሰው ሰራሽ እንስሳት ማራቢያ ዘዴ በመገምገምና የታዩ ክፍተቶችን በማስተካከል የወተት ክላስተር መሰረት በማድረግ ጥምር ግብርና በሚካሄድባቸዉና በቂ የዝናብ መጠን በሚያገኙ ቦታዎች በስፋት ይሰራል፡፡

በቀጣይ 10 ዓመታት የተያዘዉን የዲቃላ ከብቶች ቁጥር ለማሳካት ሥራውን ለመተግበር የሚያስፈልጉ አዳቃይ ቴክኒሻኖችን ተመልምለው የሚሰለጥኑ ሲሆን ይህም በብሄራዊ እንስሳት ዝርያ ማሻሻያ ኢንስቲትዩትና በክልሎች እንስሳት ሀብት ልማት ቢሮዎች/ኤጀንሲዎች ስር በሚገኙ የማልጠኛ ማዕከላት እንሲሁም የግብርና የቴክኒክና ሞያ ኮሌጆችን አቅም በማጠናከር ወደዚህ ስራ እንዲገቡ ይደረጋል፡፡ ከዚሁ

ጎን ለጎን የነባር አዳቃይ ቴክኒሻኖችን ክህሎት ለማሻሻል በተከታታይ የተሀድሶ ስልጠና እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡

የሀገር ውስጥ የዳልጋ ከብቶችን ከውጭ የተሸሻሉ ዝርያዎች ጋር በማዳቀልና መረጣ በማካሄድ ለሀገራችን የአየር ንብረትና የተለያዩ የአመራረት ሥርዓት ተስማሚ የሆኑ የስጋ ሲንቴቲክ የዳልጋ ከብት ዝርያዎችን የመፍጠር ሥራ ይጀመራል፡፡

ስነምህዳርን መሰረት በማድረግ ለስጋ፣ ወተት እና ሱፍ ምርት ለማሻሻል የተመረጡ የሀገረሰብ የበግና ፍየል ዝርያዎች በአገራችን ተግባራዊ እየተደረገ የሚገኘዉ የበግና ፍየል ዝርያ የማሻሻል ሥራ በመገምገም ማጠናከር፤ ዝርያዎችን ከዉጭ ሀገር ከሚገቡ ዝርያዎች ጋር በማዳቀል ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

የበግና ፍየል ዝርያ በመምረጥ ማሻሻል በተመረጠ ስነ ምህዳር የበግና የፍየል ዝርያዎችን ምርታማነት (ስጋ፣ ወተት፣ ሱፍ) ለማሻሻል የተሻለ ምርታማነት ያላቸዉን የሀገር በቀል ዝርያዎች በራንቾች ውስጥ በመረጣ በማሻሻል ምርታማነታቸውን እንዲያድግ ይደረጋል፡፡ ከራንቾች የሚገኙ የተመረጡ በጎችና ፍየሎች የአርሶ አደሩን/አርብቶ አደሩንና የግል ባለሀብት እንስሳት ለማሻሻል በሚቀረፁ ተሳትፎዊ የማሕበረሰብ የዝርያ ማሻሻል ፕሮግራም መሰረት ይሆናል፡፡

አነሰተኛ የስጋ ይዞታ ያላቸው የሀገረሰብ የዳልጋከብት ዝርያዎችን ከተመረጡ የአገር ውስጥ ዝርያዎች ጋር በማዳቀልና አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በመተካት (ለምሳሌ የአፋር ዝርያ ከብት በቦረና) ማሻሻል ሥራ ይሰራል፡፡ የተሻሻሉ የውጭ የስጋ ዳልጋ ከብት ዝርያዎችን በተመረጡ አካባቢዎች በማስገባትና በማዳቀል ይሰራል፡፡ በዚህ መሰረት የቦረና ዝርያ በሚኖርባቸው አካባቢዎች በመረጣ የማሻሻል ሥራ ተግባራዊ የሚደረግ ሲሆን ዝርያው ከሚኖርበት አካባቢ ጋር ተመሳሳይ ስነምህዳር ባላቸው ሌሎች አካባቢዎችም በዝርያ አሻሻይነት የሚገባበት ሁኔታ ይመቻቻል፡፡ በበግና ፍየል ዝርያ ማሻሻል ዙሪያ የቦንጋ፣ ዋሸራ፣ መንዝና ሆሮና ሌሎችም ዝርያዎች በጥናት ተለይተው በማህበረሰብ ዝርያ የማሻሻል አካሄድ ተጠናክሮና ሰፍቶ እንዲቀጥል ይደረጋል፡፡ ከአገራችን ውጭ የሚገኙና ለአገራችን ሥነ ምህዳር ተስማሚ የሆኑትን የዳልጋ ከብት፣ በግና ፍየል ዝርያዎች በመምረጥና በማስገባት፣ የማላመድና የማዳቀል ስራ በዕቅድ ዘመኑ ተፈጻሚ ይሆናል፡፡ የዚህ ተግባር ዋናው ዓላማ ለቀጣይ የዕቅድ ዘመን መሰረት መጣል ሲሆን የተወሰኑት በዕቅድ ዘመኑ አጋማሽ ይደርሳሉ የሚል ታሳቢ ተወስዷል፡፡

የሀገር ውስጥ የዶሮ የጫጩት አቅርቦትን የበለጠ አስተማማኝ ለማድረግና ከውጭ የሚገባውን የወላጅ ዶሮች ለማስቀረት እያንዳንዳቸው 4300 በጠቅላላው 21600 ቅድመ ወላጅ ዶሮች (Grand Parent Stock) የሚይዙ 5 የቅድመ መስራች ዶሮ ዘር ማራቢያ ማዕከላት (grand parent breeding centers) ተገንብተው ወደ ስራ እንዲገቡና ለመንግስትም ሆኑ ለግል ማባዣ ማዕከላት ወላጅ ዶሮችን (Parent stock) በለማ እንቁላል ደረጃ እንዲሰራጩ ይደረጋል፡፡ እንዲሁም የሀገር ውስጥ የዶሮ ዝርያዎችን ከውጭ የተሸሻሉ ዝርያዎች ጋር በማዳቀልና መረጣ በማካሄድ ለሀገራችን የአየር ንብረትና የተለያዩ የአመራረት ሥርዓት ተስማሚ የሆኑ ሲንቴቲክ የዶሮ ዝርያዎችን የመፍጠር ሥራ ይጀመራል፡፡

የግመል ዝርያ በመምረጥ ማሻሻል የግመልን የወተትና የሥጋ ምርትና ምርታማነት ለማሻሻል የምንከተለው የዝርያ ማሻሻል ዘዴ የተሻለ ምርት የሚሰጡትን እየመረጡ በማባዛት የማሻሻል ሥራ ይሰራል፡፡

ንብን በምርታማነትና በመንጋ ጥንካሬ በመምረጥ የማሻሻል ሥራ ይሰራል። ይህም ተግባራዊ የሚሆነው የአርሶ አደሩን ተሞክሮ በማስፋትና አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን በማላመድና በማስፋት ይፈፀማል። በክልሎች እየተገነቡ ያሉትን የንግሥት ንብ ብዜት ማዕከላትን ግንባታ በማጠናቀቅ ወደ ስራ እንዲገቡ ይደረጋል።

የዓሳ ዘር ዝርያ ማሻሻልን በተመለከተ ሀገር ውስጥ በተፈጥሮ የተሻለ ምርታማነት የሚሰጡ መስራች ዘሮች ተመርጠው እንዲባዙ ይደረጋል። በቀጣይም የዓሳ ምርምር ማዕከላት የተሻሻላ የቆሮሶ ዘር ከውጭ በማስገባት እንዲያላምዱና የሀገር ውስጥ ዓሳ ዝርያን የማሻሻል ምርምር ትኩረት ተሰጥቶ እንዲሰራ ይደረጋል። እስከ አሁን የተለዩ ዝርያዎችን በማባዣ ማዕከላት የማባዛት ስራ የሚከናወነው ከዓሳ ምርምር ማዕከለት ጋር በቅንጅት ሲሆን የአገራችንን ብዝሃ ህይወት ለአደጋ በማያጋልጥ መልኩ በተመረጡ የዘመናዊ ዓሣ እርባታ ጥቅም ላይ እንዲዉል ይደረጋል። በግሉ ዘርፍም ምርጥ የዓሳ ዘር ከውጭ ለሚያስገቡ ተቋማት አባዝተው ለሌሎች እንዲያቀርቡ ድጋፍ ይደረጋል።

ለአባለዘር ማምረት አገልግሎት የሚውሉ ኮርማዎች ምንጭን ከግል እርባታዎች፣ ከመንግሥት ራንቾችና አስኳል መንጋዎች መርጦ ማሳደግና መጠቀም ተጠናክሮ ይቀጥላል። እቅዱን ለማሳካትና ዓቅም ለመፍጠር በፌደራል እና በአራት ክልሎች የተገነቡትን የአባለዘር ማምረቻ ላቦራቶሪዎች፣ የፈሳሽ ናይትሮጂን ማምረቻዎች በሰለጠነ ሰው ሀይልና ግብዓት አቅርቦት የማጠናከር ስራ ይሰራል።

ለሰው ሰራሽ ዘዴ እንስሳት የማዳቀል ስራ የሚውል ግብዓት አቅርቦት በበቂ መጠን እና በወቅቱ ተደራሽ ማድረግ፣ ጥብቅ የክትትልና ድጋፍ ስርዓት መዘርጋት፣ በግል የማዳቀል ስራ ላይ የተሰማሩ አዳቃዮች መደገፍና አዳዲስ አሰልጥኖ እና የግብዓትና ብድር አገልግሎት እንዲያገኙ በማመቻቸት ወደ ስራ እንዲገቡ ማድረግ፣ የላቦራቶሪ ማሽን ኦፐሬተሮች፣ የፈሳሽ ናይትሮጅን ማምረቻ ፕላንት ኦፐሬተሮችን፣ አርሶ/አርብቶ አደሮችና በየደረጃው ያሉ ባለሞያዎች ስልጠና መስጠት ተፈላጊውን እውቀትና ክህሎት እንዲጨብጡ ይደረጋል። ከባለድርሻዎች ጋር በመሆን ዝርያ ለማሻሻል የሚያግዙ ማንዋሎች፤ የቴክኖሎጂ ፓኬጆች፤ በማዘጋጀት ተደራሽ ይደረጋል። የሀገር አቀፍ የእንስሳት መረጃ ምዝገባና ግብረመልስ አገልግሎት አሰጣጥ ስርዓት በመዘርጋት የዳልጋ ከብቶች ዝርያ ማሻሻል ስራ በመረጃ ላይ የተመሰረተ እንዲሆን በሀገር ደረጃ ያለውን የእንስሳት ምርታማነት ደረጃ ለመገምገም፣ አገራዊ የዝርያ ማሻሻል ሥራዎችን ለመከታተልና ለአርሶ አደር ግብረመልስ ለመስጠት፣ ለዝርያ ማሻሻል የሚውሉ እንስሳት ለመለየት፣ ዝምደ ርቢን ለመከላከል፣ ወዘተ የተጀመረው አገራዊ የወተት ከብት መረጃ ስርዓት ወደ ክልሎች የማስፋት እና የማጠናከር ስራ ይሰራል።

በአገራችን እየተካሄደ የሚገኘውን የዝርያ ማሻሻል ስራ በፖሊሲ መደገፍ ስላለበት የአገር ዓቀፍ የእንስሳት ርቢ ፖሊሲ እንዲተገበር ይሰራል። ፖሊሲዉን መሰረት ያደረገ የማስፈጸሚያ አዋጆች፣ደንቦች፣ መመሪያዎች፣ማኑዋሎች ወዘተ ይዘጋጃሉ፡

2.2.3.8 የእንስሳት መኖ ልማት

የተፈጥሮ ግጦሽና ሬንጅ ላንድ ምርታማነትን ማሳደግ

የግጦሽ መሬትን ከማሻሻል አንፃር ከሰውና ከእንስሳት ተከልለው እንዲቆዩ በማድረግ የሳር ምርታቸው እንዲሻሻል ማድረግ፣ የሚፈልገውን ግብዓት (ዘር፤ ማዳበሪያ እና ኮምፖስት) ማቅረብ፣ በላዩ ላይ መዝራት (oversowing) ፣ አረም ማረም፣ በሌላ መኖ እጽዋት መተካት፣ ምቹ ቴክኖሎጂዎችን በመምረጥ እንዲስፋፉ ማድረግ፣ የወል ግጦሽ መሬትን አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት መዘርጋት፣ በአንዳንድ አካባቢዎች ያለዉን ተሞክሮ ማስፋት ስራዎች ይሰራሉ።

የግጦሽ መሬት ለረጅም ዘመናት ሲጋጥና የአፈሩ ለምነት እጅግ አናሳ በመሆኑ በእንስሳት በማይበሉ፣ የንጥረ ነገር ይዞታቸዉ ደካማ የሆነ የመኖ ሳሮችና አረሞች እየተወረረ ይገኛል፡፡ ስለሆነም የግጦሽ መሬት የአፈርና ዉሃ ጥበቃ ስራዎች፣ የአረም ማስወገድ ሥራ ህብረሰቡን ባሣተፈ መልኩ ይሰራል፡፡ በተጨማሪም የተጋጡ መሬቶች እንዲያገግሙ ይደረጋል፡፡ ከዚህም ሌላ የግጦሽ ቦታውን የአፈር ለምነት ለመመለስ የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ማዳበሪያ መጠቀም አስፈላጊ ነው፡፡ ከዚህ በተጨማሪ የተፈጥሮ ግጦሽ መሬትን የተሻሻሉ የመኖ እፅዋት ዘሮች በመዝራት/ በመትከል አፈሩ ላይ የሚደርሰውን መደህየት በማሻሻል የእፅዋት ሽፋኑ እና ምርታማነቱን ለማሻሻል ይሰራል፡፡ ይህንን ስራ ለመስራት በቅድሚያ የግጦሽ ቦታ የሚገኝበት ስነ-ምህዳር፣ ለስነ ምህዳሩ ተስማሚ የሚሆኑ የተሻሻሉ የመኖ እፅዋትን፣ የአፈሩን አይነት፣ ምን አይነት የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስራ መስራት እንደሚያስፈልግ የመለየት ሥራ ይሰራል፡፡

በአርብቶ አደር አካባቢ በመጤ አረሞች በተለይም በፕሮሶፒስ የተወረሩ የግጦሽ መሬቶች በማጽዳት ወደ መኖ ልማት እንዲገባ ይደረጋል፡፡ ለዚህ ግብ ተፈፃሚነት የፕሮሶፒስ ቁጥጥር ሥትራቴጂ ላይ ፕሮሶፒስ ለኢነርጂ ምንጭነት ለመጠቀም ያለዉ እንቅስቃሴ በብቃት መምራት፣ የህብረተሰቡን ግንዛቤ ማሳደግና በቁጥጥሩ ስራ እንዲሳተፉ የንቅናቄ ስነድ በማዘጋጀት ማነሳሳት፣ ለቁጥጥር ስራ የሚውል ቴክኖሎጂ ማቅረብ (ለምሳሌ ማሽነሪ)፣ የጸዳ መሬት ወደ መኖ ልማት ለማስገባት የሚያስፈልግ ግብዓት ማቅረብ፣ ክትትልና ሙያዊ ድጋፍ ይሰጣል፡፡

ትርፍ መኖ የሚመረትባቸውን አካባቢዎች በመለየት መኖውን በወቅቱ አሰባስቦ ለገበያ ለማቅረብ ሴቶችንና ወጣቶች እንዲሁም አርሶ/አርብቶ አደሩን የማደራጀት ስራ እና በመኖ አመራረት፣ አያያዝ፣ አመጋገብና መኖውን እንዴት ከገበያ ጋር ማስተሳሰር እንደሚቻል ለአርሶ/አርብቶ አደሩ በቂ ግንዛቤ እንዲኖርው የተጠናከረ የኤክስቴንሽን ስራ ይሰራል፡፡ በተጨማሪም የተመረተዉን መኖ ወደ ገበያ ለማቅረብ እንዲችሉ የማሽነሪ አቅርቦትን ማሻሻልና ክልሎች መሰረታዊ የሆኑ ማሽነሪዎች (ትራክተር፣ ቤለር፣ ማጨጃ) እንዲኖራቸዉ ድጋፍ ይደረጋል፡፡ የግል ባለሃብቱ በሰፋፊና ዘመናዊ መኖ ልማት በተለይም በመስኖ መኖ ልማት እንዲሰማራ እና መኖን አምርቶ ለገበያ እንዲያቀርብ ድጋፍና ክትትል ይደረጋል፡፡

በአርብቶ አደር አካባቢዎች በመንደር የተሰባሰቡ አርብቶ አደሮችን በጓሮ መኖ ልማት ስራ የቴክኒክ ድጋፍ ማድረግ፣ ምርጥ ተሞክሮ መቀመርና ማስፋፋት፣ የአርብቶ አደር የኤክስቴንሽን ስርዓት መዘርጋት፣ የውሃ ልማትን መሰረት ያደረገ መኖ ልማትና የእንስሳት መጠጥ ውሃ ተደራሽነት ማሻሻል፣ የምርምር ማዕከላትን ዓቅም በመጠቀም ቀጣይ የግብዓት አቅርቦት (የመኖ ዘር) ማሻሻል፣ የመኖ ባንክ በተለያዩ ቦታዎች ማልማት፣ የመስኖ መሰረተ ልማት እና በመስኖ የመልማት ዓቅም ያላቸው አካባቢዎችን በመለየት መኖ አልምተው ለራሳቸው የሚጠቀሙበትንና ለገበያ የሚያቀርቡበትን ሁኔታ በማመቻቸት ተጠቃሚ ማድረግ፡
፡

በአርብቶ አደር አካባቢ ያለውን የመኖ እጥረት በመቅረፍ ድርቅን የሚቋቋም የእንስሳት ሀብት ልማት ለማስፋፋት በተለያዩ አካባቢዎች በመስኖ ከሚለሙ የመኖ ባንኮች መኖን በድርቆሽ መልክ በማሰባሰብ ማከማቸት፣ የሞላሰስ ማጠራቀሚያ የኮንክሪት ታንከሮችን መገንባት፣ የእንስሳት መጠጥ ውሃ ተደራሽነት ለማሻሻል የሚያስችሉ ስራዎች ይሰራል፡፡

የእንስሳት መኖ ልማትን ከተፋሰስ ልማት ጋር ማስተሳሰር

ተፋሰስን መሰረት ካደረገው የተፈጥሮ ሀብት ልማት እየተስፋፋ ካለው የመስኖ ልማት ጋር በማስተሳሰር መኖ የማልማት ስራ በስፋት ይከናወናል፡፡ እንዲያገግሙ የተከለሉ ቦታዎች ፈጥነው እንዲያገግሙ በተሻሻለ የመኖ እፅዋት አንዲሸፈኑ ማድረግ፣ አርሶ/አርብቶ አደሩ ከዚህ የሚገኘውን መኖ አጭዶ ለእንስሳቱ እንዲመግብ ማድረግ፣ የተደራጁ ሴቶችና ወጣቶች በተፋሰሱ ውስጥ የለማውን መኖ በአረንጓዴነቱ ወይም በድርቆሽ መልክ ለገበያ እንዲያቀርቡና የንብ ማነብ ስራ ላይ እንዲሰማሩ የሚያስችል የአክስቴንሽን አገልግሎትና ድጋፍ ይደረጋል፡፡

በተፋሰሱ ውስጥ በተሰሩ ስትራክቸሮች ላይ በሚካሄደው የስነ ህይወታዊ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ስራ አብዛኛው በመኖ ዕፅዋቶች እንዲሸፈኑ የመኖ ዘር፣ ችግኞችና ቁርጥራጮች እንዲቀርቡ ይደረጋል፡፡ ለዚህም ግብዓቶች ብዜትና አቅርቦት የስራ ቦታን በማመቻቸት ሴቶችና ወጣቶች በስራው እንዲሳተፉ አስፈላጊው የብድር፣ የስልጠና እና የተጠናከረ የኤክስቴንሽን ድጋፍ ይደረጋል፡፡ በተፋሰሱ በሚዘረጉ የመስኖ ልማት አውታሮች የሚጠቀሙ አርሶ/አርብቶ አደሮች ከሚያካሂዱት የሰብል ልማት ጎን ለጎን ምርታማ የሆኑ የተሻሻሉ የመኖ እፅዋቶችን እንዲያለሙ አስፈላጊው የግብዓት አቅርቦትና የኤክስቴንሽን አገልግሎት እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡

የመኖ ዘር አቅርቦትን ማሻሻል

ለተለያዩ ስነምህዳሮች ተስማሚ የሆኑ የመኖ ዕፅዋት ዘሮችን አቅርቦት ለማሳደግ መስራች ዘሮች በምርምር ማእከላት እንዲወጡ በማድረግ የፌዴራልና የክልል ምርጥ ዘር ድርጅት/ኢንተርፕራይዞች፣ በክለስተር በተመረጡ አርሶ/አርብቶ አደሮች ማሳ ላይ እና በግል ባለሀብቶች የዘር ማባዛት ስራ እንዲከናወን ይደረጋል፡፡ የመኖ ዘር ብዜትና ስርጭቱ በኮንትራት ውል ተመርቶ እንዲቀርብ ማድረግ አንድ አማራጭ ተደርጎ የሚወሰድ ሲሆን በልማቱ ለሚሳተፉ ተዋንያን የክህሎት ክፍተት ማሟያ ስልጠናና በዘር ዝግጅት የሚፈለጉ የብድር፣ የማቴርያልና የቴክኒክ ድጋፍ እንዲሰጥ ይደረጋል፡ የመኖ ዘር በወቅቱ እንዲቀርብ የቀጥታ ዘር ስርጭት ስርዓት በሁሉም ክልሎችና አካባቢዎች በሂደት እየሰፋ እንዲሄድ ይደረጋል፡፡ የኅብረት ሥራ ማህበራት ለአባል አርሶ/አርብቶ አደሮች የሚፈለገውን የመኖ ዘር እና ሌሎች ግብዓቶች በወቅቱ አንጉዘው ማከማቸት እንዲችሉ ያለባቸው የመጋዘን ክፍተት በጥናት ተለይቶ እንዲያሟሉ ይደረጋል፡፡

የሰብል ተረፈ ምርት አያያዝና አጠቃቀምን ማሻሻል

ከሰብል ምርት ጭማሪ ጋር ተያይዞ የሚገኘውን ከፍተኛ የሰብል ተረፈ-ምርት አሰባሰብ፣ ክምችትና አያያዝ እንዲሁም የንጥረ መኖ ይዘትና ተበይነትን ማሻሻል የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችና የኤክስቴንሽን አገልግሎት ትኩረት ተሰጥቶ የሚከናወን ይሆናል፡፡ ይህን ለማሳካት በተረፈ ምርት አጠቃቀም ዙሪያ ያለውን ተሞክሮ በመቀመርና በማስፋፋት እንዲሁም አስፈላጊውን ግብዓት በማቅረብና ክህሎት በማሳደግ የሚሰራ ይሆናል፡፡

የእንዱስትሪ ተረፈ ምርቶችን አያያዝና አጠቃቀምን ማሻሻል

የኢንዱስትሪ ተረፈ ምርቶች ከስኳር ልማት፣ ከቢራ ፋብሪካ፣ ከዘይት መጭመቂያ፣ ከዱቄት ፋብሪካዎችና ሌሎች የሚገኘውን ተረፈ ምርት (ሞላሰስ እና ባጋስ፣ የቢራ ብቅልና አተላ፣ የዘይት ፋጉሎ፣ የዱኬት ፉርሽካና ፉርሽኬሎ…) ማሰባሰብ፣ ማከማቸት፣ አያያዝና አጠቃቀምን ማሻሻል የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በማቅረብና ተግባራዊ በማድረግ ለመኖ አቅርቦት አስተዋፅኦ እንዲያደርግ ይደረጋል፡፡ የኢንዱስትሪ ተረፈ ምርት በተለይም የስኳር ፋብሪካዎች ባሉባቸው አካባቢዎች የእንስሳት ልማት ኮሪደሮች (ክላስተር) በመፍጠር በዙሪያቸው ያሉ አርሶ/አርብቶ አደሮችና ሌሎች የህብረተሰቡ

ክፍሎች ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይደረጋል፡፡ ለዚህም እንዲረዳ ከአግሮ ፕሮሰሲንግ የሚገኙ ተረፈ ምርቶች ጥራታቸውን ጠብቀው ለእንስሳት ሃብት ልማቱ ተደራሽ ለማድረግ እንዲቻል የአቅርቦት ሥርዓት ይዘረጋል፡፡የቅባት እህሎች ማለትም ሰሊጥ፣ ኑግ፣ ተልባ፣ ኦቾሎኒና የመሳሰሉትን በሀገር ውስጥ ወደ ምግብ ዘይት የሚያቀናብሩትን ማበረታት ተረፈምርቶቹን ለእንስሳት መኖ ግብአትነት ከመጠቀም አንፃር ከፍተኛ አስተዋጽዎ ስለሚኖረው እነኝህን ሰብሎች ለሚያቀናብሩ ኢንዱስትሪዎችና የግል ባለሀብቶች ልዩ ድጋፍ በማድረግ ከዘርፉ ተጠቃሚ ለመሆን ይሰራል፡፡ ሴቶችንና ወጣቶችን በማሰልጠንና በማደራጀት ዩሪያ-ሞላሰስና የመዓድናት አሞሌ፣ የተቀነባበረ መኖ ወዘተ ዝግጅትና ግብይት ላይ እንዲሰማሩ ይደረጋል፡ ፡

የተለያዩ የማቆያ ዘዴዎች በመጠቀም የመኖ ብክነትን መቀነስ

አርሶ/አርብቶ አደሩ በበቂ እርጥበት ወቀት የሚኖረውን ትርፍ አረንጓዴ መኖን በድርቆሽ፣ በገፈራና የተለያዩ መንገዶችን በመጠቀም እንዲያከማችና የመኖ እጥረት በሚኖርበት ወቅት ለመጠቀም የሚያስችል ቴክኖሎጂና የኤክስቴንሽን አገልግሎት እንዲያገኝ ይደረጋል፡፡ በአያያዝ ምክንያት የሚባክን ተረፈ ምርት እንዲቀንስ በተረፈ ምርቱ አሰባሰብና አቀማመጥ የክህሎትና የእዉቀት ክፍተቶችን ለመሙላት የሚያስችል ሥራ ይሰራል፡፡

የተመጣጠነ መኖ አቅርቦትን ማሳደግ

ለተመጣጠነ መኖ የሚያስፈልገውን ግብዓት በቆሎ፣ አኩሪ አተር፣ ጨዉ እና ሌሎች ግብዓቶች አቅርባት እንዲጨምር ከባለድርሻ አካላት በቅንጅት የሚሰራ ይሆናል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ የግል ባለሃብቶችን በመኖ ልማት ምርት እንዲሰማሩ ድጋፍና ክትትል ይደረጋል፡፡ የመኖ ማቀነባበሪያ ፋብሪካዎችን አቅም በማሳደግና አዳዲስ ፋብሪካዎችን እንዲቋቋሙ ለባለሃብቶችና ለተማሩ ሴቶችንና ወጣቶችን በማደራጀት ወደ ስራ እንዲገቡ አስፈላጊዉ ድጋፍ ይደረጋል ፡፡ በተጨማሪም አርቢዉ በራሱ ቤት ዉስጥ ለእንሳት የሚያቀርበዉን መኖ አመጣጥኖ እንዲያቀርብ የቴክኖሎጂና የአቅም ግንባታ ድጋፍ ይደረጋል፡፡

የመኖ ምርትን ለመጨመረና ጥራቱን ለማሻሻል እንዲቻል ለአርሶ/አርብቶ አደሩ እና በዘርፉ ለተሰማሩ በመኖ አመራረት፣ አያያዝ፣ ንጥረ ነገር በማሻሻል እንዲሁም በአመጋገብ ዙሪያ ሰፊ የአቅም ግንባታ ስራ የሚካሄድ ይሆናል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ለመኖ ቴክኖሎጂዎችና ግብዓት ስርጭትና ስርፀት ለማከነወን የሚያስችሉ ስልጠናዎችን በተዋረድ በመስጠትና የስርጭት ስልቶችን በመከተል ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ በመኖ ምርት ማሻሻያ ፓኬጆች ላይ በተለያየ ደረጃ ለሚሳተፉ የዘርፉ ባለሙያዎች፣ አርሶ አርብቶ አደሮች፣ ሴቶችና ወጣቶች እንዲሁም በዘርፉ ለተሰማሩ እና ለሚሰማሩ በመኖ አመራረት፣ አዘገጃጀት እንዲሁም አመጋገብ ዙሪያ አቅም ግንባታና የኤክስቴንሽን ስራ ይሰራል፡፡

ከስኳር ፋብሪካዎች/ፕሮጀክቶች ሊገኝ የሚችለውን ተረፈ ምርት ደግሞ እንስሳት በዘመናዊ መልኩ በማርባትና በማድለብ ለቄራዎች ለማቅረብ እንዲሁም በተለያዩ የእንስሳት ተዋፅኦ ላይ ለሚሰማሩ የምርት ማቀነበቀበሪያ ፋብሪካዎች ለመገንባት ዕድል ሊሰጡ የሚችሉ ፋብሪካዎች ናቸው ፡፡ በእነዚህ ስኳር ፋብሪካዎች/ፕሮጀክጅቶች ዙሪያ የእንስሳት መኖ ልማትና ማቀነባበር፣ ዘመናዊ የእንስሳት እርባታ፣ የማድለብና ለሌሎች የተለያዩ አግሮ ፕሮሲንግ ኢንዱስትሪዎች በእሴት ሰንሰለት በማስተሳሰር ሰፊ ልማት ለማልማት ይቻላል፡፡ ሌላው የስኳር ፋብሪካዎች/ ፕሮጀክቶች ባሉቸው አከባቢዎች የሚገኙ አርሶ/አርብቶ አደሮች እና የግል ባለሃብቶች ከላይ በተጠቀሱት የልማት አማራጭ ስራዎች ላይ ተሳታፊ እንዲሆኑ በማድረግ ተደጋጋፊና ተመጋጋቢ ብሎም ዘላቂ ልማት በስኳር ፋብሪካዎች አከባቢና በሃገር ደረጃ ማምጣት ብሎም ሃገሪቱ የተያያዘችውን ፈጣን ልማት ማስመዝገብ የምርጫ ሳይሆን የህልውና ጉዳይ በመሆኑ እና ስራውን ውጤታማ ለማድረግ ከኢንዱስትሪ ሚኒስቴር፣ ከስኳር ኮርፖሬሽን ጋር በቅንጅት መስራት ሚያስችል ስርዓት ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

ሁሉም የእንስሳት ሀብት ሥራዎች ከፍተኛ የውሃ አቅርቦትን ይጠይቃሉ፤ በመሆኑም የውሀ እጥረት ባለባቸው አካባቢዎች እና በአርብቶ አደር አካባቢዎች በመንደር ለተሰባሰቡ አርብቶ አደሮችን የሚያስፈልገውን የውሃ መጠን ለማሟላት የሚያስችል የውሃ መገኛ አማራጭ ማዘጋጀት የሚያስችል ስርዓት ይዘረጋል፡፡ ለዚህም ተመራጭ የሚሆነው አርሶ/አርብቶ አደሩ አነስተኛ የውሀ ማሰባሰቢያ ኩሬዎችን በራሱ በመስራት እና በተጨማሪም በቂ ውሀ ከሚገኝበት አካባቢ የተለያዩ መሰረተ ልማቶችን በማሟላት ወደ ተጠቃሚው እንዲደርስ ይደረጋል፡፡ ከዚህ ሌላ የውሀ አጠቃቀምን መሰረት ያደረገ የቴክኒክ ድጋፍ ማድረግ፣ ምርጥ ተሞክሮ መቀመርና ማስፋፋት፣ የአርብቶ አደር የኤክስቴንሽን ስርዓት መዘርጋት ትኩረት ተሰጥቶ የሚከናወን ይሆናል፡፡

2.2.3.9 የእንስሳት ጤና

የእንስሳት ጤና አገልግሎት ማስፋፋት

አገራችን ካላት ሰፊ የእንስሳት ሀብት አንጻር የተደራጀ እና ብቃት ያለው የእንስሳት ጤና አገልግሎት አስፈላጊ መሆኑ ብታመንበትም፣በአሁኑ ጊዜ ያለው የእንስሳት ጤና አገልግሎት በጥራትም ሆነ በተደራሽነት ከበቂ በታች ነው፤ይህም የሆነበት ዋነኛ ምክኒያቶች፤በፌዴራልም ሆነ በክልል ያለው የዘርፉ አደረጃጀት ወጥነት የጎደለው፣ያልተናበበ እና ያልተቀናጀ መሆኑ፣ዘርፉ የሚጠይቀውንም ዓለም አቀፍ መስፈርት በሚገባ ያላሟላ፤የአገሪቱን የእንስሳት ሀብት ፋይዳ በትክክል ያላገናዘበ መሆኑ፣የግል የእንስሳት ጤና አገልግሎት ባለመዳበሩ፣ለዚሁም አስፈላጊ የሆነው የፖሊሲ ማዕቀፍ፣የማበረታቻ ፓኬጅ አለመዘጋጀቱ፣አዳዲስ የእንስሳት ህክምና ምሩቃን ወደ ልማት ስራው እንዲገቡ የሚያስችል የስራ ፈጠራና ባለሞያዎች ስምሪት ስትራቴጂ ባለመኖሩ፣የተለያዩ የህግ ማዕቀፎች እና ስትራቴጂዎች ብኖሩም ወቅታዊነት የሚጎላቸውና በረቂቅነት ደረጃ የሚገኙ እና ተገቢው ፕሮግራም ተቀርጾ ወደ ተግባራዊነት እንቅስቃሴ ያልተገባባቸው መሆኑ፡፡በአጠቃላይ ከላይ የተጠቀሱትን የእንስሳት ጤና ተግዳሮቶችን ለመፍታት በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ከታች ያሉት ተግባራት ይከናወናሉ፤

የእንስሳት ጤና ክሊኒክ አገልግሎት ሽፍንና ተደራሽነትን ማሳደግ

በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ጥራቱን የጠበቀና ዘመናዊ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፍንና ተደራሽነትን በበቂ ደረጃ ለማሳደግ ከባለድርሻ አካላትና ከሌሎች የልማት አጋሮች ጋር የተጀመሩ ስራዎች ተጠናክሮ ይቀጥላሉ፡፡በተለይም ለፖሊሲ ግብት የሚሆኑ ሀሳቦችን በማመንጨት ሰፍዉን ባለድርሻ አካላት በማሳተፍ፤ ጉዳዩ ከሚመለከታቸዉ የመንግስት ሃላፊዎች ጋር በችግሮቹና በመፍትሄዎቻቸው ዙሪያ ግልጽ የውይይት መድረኮችን ደረጃ በደረጃ መፍጠር እንዲሁም የተነሱት ጉዳዮችና የዉይይት መድረኮቹ የሚዲያ ሽፋን እንዲያገኙ ጥረት ይደረጋል፡፡

በሚቀጥሉት 10 ዓመታት በመንግስት የተገነቡና እንደ አስፈላግነታቸዉ የሚገነቢ የእንስሳት ጤና ክሊኒኮች አስፈላጊውን የሰለጠኔ የሰው ሀይል፣የቁሳቁስ፣ሎጅስቲክና በቂ በጀት እና ግብዓት በዘላቅነት መመደብ ያስፈልጋል፡፡ በዚህም መሰረት ያለዉን የአከባቢ የእንስሳት ቁጥርና የአገልግሎት ተደራሽነት ፈላጎትን ባገናዘበ መልኩ በወረዳ ክልኒክ ደረጃ አንድ መኪና ለእንስሳት ጤና አገልግሎት እና በቀበሌ ደግሞ አንድ ሞቶር ሳይክል ለእንስሳት ጤና ከላ አገልግሎት እንድመደብ ጥረት ይደረጋል፡፡

በተጨማርም የአገልግሎት አሰጣጥ ጥራትን ለማሻሻል የተዘጋጁ የክሊኒኮች ደረጃ እና ስታንዳርድ ኦፐሬትንግ ፕሮሲጀር(SOP) ሰነዶችን በፌዴራልና በክልሎች አስገምግሞ በማስጸቅ፤ማሳተምና እስክ ቀበሌ ድረስ በማዉረድ በማስተዋወቅና ስልጠና በመስጠት እንድ ተገበሩ አስፈላግዉ ድጋፍ እና ክትትል ይደረጋል፡፡ይህም አሰራር በመጀመሪያ በሙከራ ተተግብሮ ከዚያ እንድሰፍ ይደረጋል፤በዚህም መሰረት የተወሰኑ ክሊኒኮችን በሞዴልነት እንድተገብሩት አስፈላጊዉን የሰዉኃይል፤በጀት፤ግብዓትና ሎጁስትክስ

በተሟላ መልኩ በመመደብ ሰልጠና በመስጠትና ክትትል፣ግምገማ በማድረግ የተገኘ መልካም ተሞክሮ በመቀመር ወደ ለሎች ክሊኒኮች በማስፍት መተግበር።

በለላ በኩል ደግሞ የባለሙያዎችን ሙያዊ ክህሎትና ዕዉቀት ለማሳደግ የተከታታይ ስልጠና እና ምዘና ስረዓትን በመዘርጋትና በማጠናከር መተግበር።በዚህም መሰረት ከዚህ በፊት በጥናት የተለዩ ተከታታይ ክህሎትና ዕዉቀት መዳበርያ ስልጠና ፍላጎቶችንና ክፍተቶችን መሰረት ያደረጉ የተለያዩ ስልጠና ሞጁሎችን በማዘጋጀት በአቅራብያዉ ካለዉ ከፍተኛ የትምህርት ተቋማት ጋር በመቀናጀት ፍላጎትን መሰረት ያደረገ የተከታትይ ስልጠና ይሰጣል።

ተዘዋዋሪ የእንስሳት ጤና ፈንድ አሰራርን ማጠናከርና ማስፋት

አሁን ያለዉን ከፍተኛ የሆነ የክሊኒኮች የበጀት እና የግብዓት አቅርቦት እጥረትን በዘላቅነት ለመፍታት በሀገር ደረጃ እንደ ክልሎች ተጨባጭ ሁኔታ ሊተገበር የሚችልና ከዚህ በፊት በአንዳንድ ክልሎች ተጀምሮ ዉጤታማነቱ የተረጋገጠ የክሊኒኮች የተዘዋዋሪ ፈንድ አስተዳደር ስርዓት እና የመድሃኒት እና የሌሎች ግብዓት አቅርቦት አሰራር ስርዓትን በማጠናከርና በማስፍት በሁሉም ክልሎች ተግበራዊ ማድርግ።በዚህም መሰረት በሀገር ደረጃ አንድ ወጥ የሆነ የተዘዋዋር ፈንድ አሰተዳደር ስረዓት ለመተግበር የተዘጋጀዉን ማኑዋል በማስጸደቅ ሁሉም ክልሎች እንድተገብሩት ይደረጋል፤

የእንስሳት ጤና ምክር ቤትን (Vet. Statutory Body) ማቋቋም እና መተግበር

የእንስሳት ጤናም ሆነ አጠቃላይ የእንስሳት ሀብት ሴክተር አደረጃጀት ከፌደራል እስከ ወረዳ ድረስ በአግባቡ ተፈትሾ፣ምክክር ተደርጎበት በመረጃ ላይ የተመሠረተ ማሻሻያ እንዲደረግበት ግፊት ይደረጋል።በለላ በኩል በእንስሳት ጤና አገልግሎት ለግሉ ዘርፍ የተሰጠውን አነስተኛ ትኩረት እንዲሻሻል፣እንዲሁም ይህንን ጉዳይ ለማስፈጸም የተዘጋጁ ሰነዶች እንዲጸድቁ እና ወደ ስራ እንዲገባ በትኩረት ይሰራል። መንግስት የእንስሳት ጤና ሞያተኞችን ለማሰልጠንም ሆነ የተለያዩ ተቋማትን ለመክፈት እያደረገ ያለዉ ጥረት ከፍተኛ መሆኑ የሚታወቅ ስሆን፣ነገር ግን የመንግስትም ሆነ የግል የእንስሳት ጤና ሞያተኞች፣ አገልግሎቱ እና ተቋማቱም ጭምር በከፍተኛ ቁጥጥር እንዲሰሩ፣ሞያዊ ብቃት እና ስነ-ምግባር ተላብሰው እንዲያገለግሉ ለማድረግ በሁሉም የዓለም ክፍሎች የሚሰራበትን የህግ ማዕቀፍ እና ተቋም ማለትም የእንስሳት ጤና ምክረቤት(veterinary statutory body) እንዲደራጅ በትኩረት ይሰራል፡

የእንስሳት ጤና ራሽናላይዜሽን ፍኖተ ካርታን መተግበር

በተጨማሪም የእንስሳት ጤና ክሊኒክ አገልግሎት ሽፍንን ለማሻሻልና የግል ሴክተሩን ተሳተፎ ለማሳደግ የእንስሳት ጤና ራሽናላይዜሽን ፍኖተ ካርታን በመተግባር ለግል ሴክተሩ ምቹ የስራ ሁኔታ በመፍጠር አግልግሎቱን በሂደት ለግል ሴክተሩ መልቀቅ ያስፈልጋል።በዚህም መሰረት በመንግስትና በግል ትብብረ እንድሁም በግሉ ሰክቴር ብቻ ለሰሩ የሚችሉ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ተግባራት ላይ በትኩረት ይሰራል፡ ፡የፍኖቴ ካረታዉን ተፈጻሚነት ለመደገፍ ስባል የሕግ ማዕቀፍ በማዘጋጀት፤ማስጸደቅና በመተግበር አሰቻይ ሁነተዎችን እንድፈጠሩ ይደረጋል።ለግል የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሰጭዎችም የፋይናንስ አቅረቦት በማመቻቸትና ለሎች የማበረታቻ ፓኬጆችን በማዘጋጀትና ተግባራም በማድረግ በተለይም አዳድስ የእንስሳት ሕክምና ምሩቃን ወደ ግል የእንስሳት ጤና አገልግሎት ስራ እንድገቡ ይደረጋል። ለዚህም መሳካት የፈጠራና ባለሞያዎች ስምሪት ስትራቴጂ እንድዘጋጅ ይደረጋል፣የተለያዩ የህግ ማዕቀፎችን እና ስትራቴጂዎችን እንደ አስፈላግነቱ በመቅረጽ እንድጸድቁ ይደረጋል፤በረቂቅነት ደረጃ የሚገኙ እና ተገቢው ፕሮግራም ተቀርጾላቸዉ ወደ ተግባራዊነት እንቅስቃሴ ያልገቡ ካሉ እንድጸድቁ ይደረጋል።እንደአስፈላግነቱ በከሞች አከባብ እና ዘመናዊ የእንስሳት እረባት በብዛት የሚካሄድባቸዉ ቦታዎች መንግስት የክሊኒክ አገልግሎቱን ለግል የእንስሰት ጤና ባለሙያዎች እና ስራ ፈጥሪዎች እንድለቅ ይመቻቻል።

የአርብቶ አደር አካባቢ የእንስሳት ጤና ስትራቴጅ መተግበር

ከዚህ በፊት ተዘጋጅቶ የጸደቀዉ ለአርብቶአደር አካባቢ ተስማሚ የሆነ የእንስሰት ጤና አግልግሎት ስትራትጂ እንድተገበር ይሆናል፡፡በመጀመርያም ስትራተጅዉን ከአርብቶአደር አካባቢዎችና ባለድረሻዎች ጋር የማስተዋወቅ ስራ ይሰራል፤ቀጥሎም በስተራተጅዉ ዉስጥ የተቀመጡትን ዋና ዋና ተግባራት ለመፈጸም ዕቅድ በማዉጣት እንድተገብሩት ድጋፍ ይደረጋል፡፡ስትራቴጂዉም በመጀመርያ በተለዩ ሞዴል ክሊኒኮች በሙከራ ደረጃ ይተገበራል ቀጥሎም በስፋት እንድ ተገበር ይደረጋል፡

በመከላከል ላይ ያተኮረ የእንስሳት ጤና ስርዓትን በማጠናከር መተግበር

በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ጥበቃ እንስቲትዩት በኩል የታቀዱ ግቦችን ለማሳካት በሚቀጥሉት 10 ዓመታት የተለያዩ በሽታዎችን ለመከላከልና ለመቆጣጠር የሚያስፈልግ ክትባት በጥራትና በመጠን ለማምረት ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ዋና ዋና ተግባራቶች የሚከናወኑ ይሆናል፤የመብራት መቆራረጥና የኀይል ማነስ ችግርን በዘላቅነት በመፍታትና የክትባት ማምረቻ መሳርያዎች ያለማቋረጥ እንድሰሩ ለማድረግና እንስትተዩቱ የሚያስፈልገዉን የኤሌክትርክ ኃይል እንድያገኝ ከሚመለከታቸዉ አካላት ጋረ በቅረበት ይሰራል፡፡የእንስሳት ክትባቶችን በሚፈለገዉ ጥራትና መጠን ለማምራት ልዩ ልዩ ጥሬ ዕቃዎች ከዉጭ ለማስገባት የሚያስፈልግ ስሆን ይህንንም ለሟሟላት የዉጭ ሚኒዛሬ ፍላጎት በተፈለገ ጊዜ እና መጠን ማግኘት እንድቻል የሚሰራ ይሆናል፡፡አዳዲሰ የማምረቻና የምርምረ ላቦራቶሪዎችን በመገንባትና ቁሳቁሶችን እንደ ሊዮፊላይዘር፤ስቴሪላይዘርና ፍሪዘር የመሳሰሉ ለማሟላት ይሰራል፡፡

ለተለያዩ የድንበር ዘለል በሽታዎች ማለትም ለFMD፤CCPP፤Thermostable PPR እና Bovine Pasteurellosis ክትባቶች ጥራትና መጠን ለመጨመር ወደ ተሻሻለ የአመራረት ተክኖሎጂ ለመግባት ከመንግስትና ከግሉ ዘረፍ እንድሁም ከልማት አጋሮች ጋር በመሆን ይሰራል፡፡ በዚህ መሰረትም የነባረ ክትባቶችን የማምረት አቅም ከማጎልበት አንጻርና የተሻሻሉ ተክኖሎጂዎችን እንደ ባዮሪያክተር(bioreactor) እና ቴርሞስቴብል የክትባት ማምረቻ ተክኖሎጅዎችን በመጠቀም፤የአፍተግርና ተርሞስቴብል የበጎችና ፍየሎች ሳንባ በሽታ ክትባቶችን እንድሁም የሬብስ ክትባትን በማሻሻል በጥራትና በብዛት እንድ መረት ይደረጋል፡፡ በተጨማርም አዳድሰ በምርምር የተገኙ የክትባት ዉጤቶችን ወደ ምርት በማስገባት እንደ ማሬክስ፣ማይኮፕላዝማ ጋሊሴፕቲከም እና የጋማ ከብት ሊምፋንጃይትስን ክትባቶች በጥራትና በመጠን ተመረቶ ለገበያ ይቀረባሉ፡፡አገርቱ ከሌሎች ክትባትና መድኃኒት አምራች አገራት የላቦራቶሪዎች ጥራት ቁጥጥሩን ለመጨመርና ዓለም አቀፍ ተወዳዳሪ ለማድረግ እና በአፍሪካ ዕውቅና በማግኛት ኤክስፖርት እስታንዳርዱን ለመጨመር የመልካም አመራረት ዘዴን በምርምር ላቦራቶሪ የተረጋገጢ በተለያዩ አራት የላቦራቶሪ ቴሰቶቸ በ17025 አክሬዲቴሽን እንድታገኝ የላቦራቶሪዉንና የሰዉን አቅም በመገንባት ይሰራል፡፡በለላ በኩል ዕያደገ የመጣዉን የዶሮ ዕርባታና የዝርያ ማሻሻል ስራዎቸኝ የሚመጥን ክትባቶቸን ለማምረና ከውጭ የሚገዙትን የማምረቻ እንቁላሎቸ በማስቀረት የውጭ ምንዛሬን ለመቀነሰ የኤፍሰፒፍ ሞጁል ጫጩት ማሳደጊያ በመግዛትና በማስገባት ከጀርም ነጻ የሆነ ለክትባት ዝርያ ማራብያ የሚሆን እንቁላል አገር ዉስጥ እንድመረት ይደረጋል፡፡

በተጨማርም የተለያዩ ነባርና አዳድሰ የሚከሰቱ በሽታዎችን በዘላቅነት ለመከላከልና ለመቆጣጠር የሚያስችሉ ክትባቶችን በየግዜዉ ከሚከሰቱ የበሽታ ዘርያዎች(strain matching) በመለየትና በማካተት ክትባት እንድመረት ለማድረግ በመደበኛዉ የበሽታ ቅኝትና ፍንዳት ወቅት ተሰብስበዉ ተመርምረዉ የሚለዩ የበሽታ ንሁስ ዝርዎችን ለክትባት ምርት እንድዉሉ ለማድረግ የስትሬይን(strain) ቅብብሎሽ ስርዓት በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ምረምራናጥናት ማዕከል እና በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ጥበቃ እንስትቲዩት መካክል ቅንጂታዊ አሰራር እንድኖር ይደረጋል፡፡ በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ጥበቃ

የሚመረተዉን የከትባት ፍላጎት በሚፈለገዉ ጥራትና መጠን እንድመረት አሮጌ መሳርያዎችና ማሽኔርዎችን በአዳድስ ተክኖሎጅዎችና ማሽነርዎች ለመተካት በትኩረት የሚስራ ይሆናል፡፡ በዚህም መሰረት በዳልጋ ከብቶች ጎሮርሳ(Bovine pasteurellosis) ድሂረ ከትባት የሚፈጠረዉን የእንስሳት አካል መቆጣት እንዳይኖር በክትባት ዉስጥ ያለዉን የኢንዶቶክስን መጠን(endotoxin level) ለመለካትና ማስተካከያ ለማድረግ የሚረዳ መሳርያ እና ግብዓት አቅም ይፈጠራል፡፡

የቆላ ዝንብና ገንዲ በሽታ ቁጥጥር

መሰረት በአገራችን ስራ ላይ ውለው ውጤታማ የሆኑና በአካባቢ ላይ የሚያደርሱት ጉዳት ዝቅተኛ መሆናቸው የተረጋገጡ ቴክኖሎጂዎችን በማቀናጀትና ህብረተሰቡን በማሳተፍ የቆላ ዝንብ ቁጥጥር ስራ ይሰራል፡፡ በገንዲ በሽታ ለታመሙ እንስሳት ህክምና መስጠት የመሳሰሉትን ቴክኖሎጂዎች የየክልሉን የቆላ ዝንብና የገንዲ በሽታ ስርጭት፣ የመሬት አቀማመጥና አመቺነት መሰረት በማድረግ እንዳስፈላጊነታቸው አቀናጅቶ በመጠቀም ይሰራል፡፡ በተጨማሪም ከፍተኛ ቅነሳ በተካሄደባቸው አካባቢዎች የቆላ ዝንቦችን በብዛትና በጥራት በማራባትና የመከኑ ወንድ የቆላ ዝንቦችን ቁጥጥር በሚካሄድባቸው አካባቢዎች በመልቀቅ የዝንቦችን የህይወት ዑደት የመቁረጥ የማጥፋት ስራ ይሰራል፡፡

የእንስሳት ጤና ሕግ ማዕቀፎችን ማስጸደቅና መተግበር

የእንስሳት ጤና አገልግሎት አሰጣጡ በሥርዓት ላይ የተመሰረተ እንዲሆን ከማድረግና የተቀባይ አገሮችን አመኔታ ከማግኘት አንጻር ጠንካራ የህግ መሰረት እንዲኖረው ማድረግ፤ በዚህ መሰረት በዕቅድ ዘመኑ አንድ የእንስሳት ጤናና ደህንነት አዋጅ እና 8 ደንቦች(የእንስሳት በሽታዎችን መከላከል፣ መቆጣጠርና ማጥፋት፤ የገቢ፣ ወጪና ተላላፊ እንስሳትና ውጤቶች መቆጣጠሪያ፤ የእንስሳት ጤና ሙያና ሙያተኛውን መቆጣጠሪያ፤ የእንስሳትና ውጤቶች ልየታ፣ ምዝገባና ክትትል፤ የላብራቶር ምርመራ አገልግሎት አሰጣጥ፣ የመጀመሪያ ደረጃ እንስሳት ምርቶች ደህንነት፣ የብሄራዊ እንስሳት ምርመራና ምርምር ኢንስቲቲዩት ማቋቋሚያ ደንብ እና የእንስሳት ደህንነትና ባለቤት አልባ እንስሳትን መቆጣጠሪያ) የማዘጋጀት፤ነባሮቹን የመከለስና የማሰፀደቅ ሥራ ይሠራል፤የጸደቁትንም ወደታች በማዉረድ በስፋት መተግበር፡፡

ድንበር ዘለል የእንስሳት በሽታ መከላከልና መቆጣጠር

ከእንስሳት የውጭ ገበያ አገራችን ከፍተኛ የውጭ ምንዛሪ የማግኘት አቅሙ እና እድሉ ብኖራትም በአግባቡ የተደራጀ እና የዘመነ ገበያ ተኮር የእንስሳት እርባታ ስራ ባለመኖሩ፣በአለም አቀፍ ገበያ ተወዳዳሪ የሚያደርግ የእንስሳት ጤና፣ ደህንነትም ሆነ የጥራት መስፈረቶችን ባለሟሟላታችን፣ በዘርፉ ለተሰማሩም ሆነ ለመሰማራት ለሚፈልጉ የህብረተሰብ ክፍሎች አመቺ ሁኔታዎች ባለመፈጠራቸው፣በእንስሳት እርባታም ሆነ በገበያ ላይ ለመሰማራት ፍላጎት ያላቸውን ሞያተኞች እና ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች ለማበረታታት በቂ ስራ ባለመሰራቱ፣የእንስሳት የውጪ ገበያን ለማሳደግ እንደ አፈተግረ(FMD) ያሉ ለዉጭ ገበያ መዳረሻ ከፍተኛ ማነቆ የሆኑ ድንበር ዘለል የእንስሳት በሽታዎችን ከፍተኛ ስርጭት መኖር በተደራጀ መልኩ መቆጣጠር አስፈላጊ ቢሆንም በዚህ ረገድ የተለያዩ ስትራቴጂዎች እና ልሎች ሰነዶች ቢኖሩም ተገቢው ፕሮግራም ተቀርጾ ወደ ተግባራዊ እንቅስቃሴ አለመገባቱ፣ምንም እንኳን የእንስሳት ኳራንቲኖች በተለያዩ ቦታዎች የተገነቡ ቢሆንም በሰው ሃይል፣በበጀት እና በቁሳቁስ ባለመደራጀታቸው፡፡በዚህ ባለንበት የግሎባለይዜሽን ዘመን በርካታ ሀገራት የሰኒቴሪ-ፋይቶሳኒቴር ደንቦችን እና የዓለም ንግድ ድርጅት መርኖዎችን በመተግበርና ወደ መተግር እየገቡ መሆናቸዉ፡፡ በዚህም መሰረት በርካታ እንስሳት ላኪ ሀገራት ፖሊሲያቸዉንና አሰራራቸዉን በመከለስ ላያ ይገኛሉ፡፡ይህም በዓለም አቀፍ ገበያ ላይ ከፍተኛ የሆነ አውንታዊ ተጽዕኖ የሚኖረዉ ይሆናል፡፡

በዚህም መሰረት የዋና ዋና ድንበር ዘለል በሽታዎች ሥርጭት የሚያሳይ ካርታ ይዘጋጃል፣ እንደ አመቺነቱ በእያንዳንዱ ክልል (ዞን/ወረዳ) የክትባት ካሌንድር እንዲወጣ ይደረጋል፣በቅ በጀት በማስመደብ የሚያስፈልገውን የክትባት ዓይነትና መጠን ከብሄራዊ እንስሳት ጤና ጥበቃ ኢንስቲቲዩትና ሌሎች ክትባት አምራች ኩባንያዎች ጋር በመዋዋል ማስመረት፡፡ ከዚህ በፍት በብሔራዊ የአደጋ መከላከልና ዝግጁነት ኮምሺን ድጋፍ በተለያዩ ማዕከላዊ የሆኑ የሀገርቱ ክፍሎች ዉስጥ ተገንብቶ ነገር ግን በተለያዩ ምክንያት ርክክብ ያልተደርገባቸዉና አገልግሎት ለመስጠት ያልበቁትን 16 የክትባት ማከማች ዴፖቶችን በመረከብ አስፈላጊዉን እደሳት በማድረግ እና ቁሳቁሶችን በሟሟላት ወደ ሥራ እንድገቡ ይደረጋል፤በተጨማርም በየክልሉ ማዕከላዊ በሆኑ ቦታዎች (በዞን አንድ) የክትባት ዴፖዎችን በመገንባትና በአገር ውስጥ የማይመረቱና በበቂ መጠን የማይገኙ ክትባቶችን አቅርቦት በተመለከተ አስፈላጊነቱ ሃላፊነት በተሰጠው አካል ሲረጋገጥ በአቅራቢዎች ወይም አቅራቢዎች ሊገቡ ባልቻሉበት ሁኔታ በብሔራዊ እንስሳት ጤና ጥበቃ ኢንስትቲዩት በኩል እንዲገቡ በማመቻቸት ዋና ዋና ድንበር ዘለል በሽታዎችን በክትባት መከላከልና የኳራንቲንና ባዮሴኩሪቲ ሥርዓታችንን ማጠናከር፡፡ በለላ በኩል የመንግስት እና ግል ዘረፍን ትብብር በማጠናከር ዉጤታማ የሆነና በክትባት ላይ የተመሰረተ የድንበር ዘለል በሽታዎች መካላከል ለግል የእንስሳት ጤና አገልገሎት የስኒተሪ ኮነትራት ዉል በመስጠት እንድተገበር ይደረጋል፡፡

የአፍተግር (FMD) እና የበጎችና ፍየሎች ደስታ መሰል በሽታ (PPR) መከላከልና መቆጣጠር ስትራቴጅዎችን በተቀናጀ መልክ መተግበር

ድንበር ዘለል የእንስሳት በሽታዎች ቁጥጥር በተለዩ 19 በሽታዎች ላይ የሚያቶክር ስሆን፡፡ከዚህም ዉስጥ ቅድምያ የሚሰጣቸዉ በሽታዎችን በመለየት ልዩ ትኩረት በመስጠት የመከላከል ስራ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ ከዚህም ዉስጥ የአፍተዕግር እና ደስታ መሰል የበጎችና ፍየሎች በሽታዎችን ለመቆጣጠርና የሚያስከትሉ ተጽኖዎችን ለመቀነስ አገራዊ እስትራቴጂ ተዘጋጅቶ ነበር፡፡ ስሆን፤የበጎችና ፍየሎች በሽታ አገራዊ ቁጥጥር በአረብቶአደር አካባብዎች ላይ ጥሩ ስራ ተሰርቷል፡፡የአፍተዕግር በሽታ እስተራተጂን በተመለከት የጸደቀ ብሆንም፤የገንዘብ ችግር ስለ አጋጠመ ተግባራዊ ማድረግ አልተቻለም፡፡በቀጣይም ከላይ የተጠቀሱትና እና ለሎች ቅድምያ የሚስጣቸዉ ድንበር ዘለል በሽተዎችን ለመቆጣጠረ በተቀናጀ መልኩ የሚሰራ ይሆናል፡፡

የበሽታ ዳሰሳ እና ቅኝት ስራዓትን ማጠናከር

የወረዳዎች የበሽታ ርፓረት ምጣኔን ለማሳደግ ለተመዘገቡ በሽታዎች በተንቀሳቃሽ ስልክ ላይ የተመሰረተ ሪፖር በሁሉም የሀገሪቱ ክፍሎች መተግበር እና በየወሩ በላቦራቶሪዎች የሚላከው የእንስሳት ጤና ችግሮች ሪፖርት (DOVARII) በተመለከተ ከወረዳዎች ከሚመጣው መረጃ በተጨማሪ የመረጃ ምንጮችን በማስፋት የማዘጋጃ ቤት ቄራዎችና ኳራንቲን ጣቢያዎችን ዘመናዊ የእርባታ ጣቢያዎችን፣ከእንስሳት ገበያ ማዕከላትን በማካተት ወደ ማዕከላዊ የመረጃ ቋት በኢንተርኔት አማካኝነት የማስተላለፍ ስራ ይሰራል፡፡

የፌዴራል እንስሳት ጤና ተቋማት መረጃዎችን በማደራጀትና በመተንተን ግብረመልስ ለክልሎችና ላብራቶሪዎች ይሰጣል፡፡ በተጨማሪም የላቦራቶሪ ድጋፍ ያገኙ የእንስሳት በሽታ ፍንዳታ ሪፖርቶች ምጣኔ ያድጋል፡፡ በሀገር ውስጥ ለማይገኙ ነገር ግን በጎረቤት ሀገራት በመገኘታቸው ከፍተኛ ስጋት ለሆኑት የስምጥ ሸለቆ ትኩሳት (RVF)፣ የምስራቅ ዳርቻ ትኩሳት(ECF) እና ጉንፋን መሰል የወፎች ተላላፊ በሽታ(HPAI) ላይ ተከታታይ ቅኝት በማካሄድ (Active surveillance)፤ በተጨማሪም የተከሰቱ በሽታዎችም በአጭር ጊዜ መቆጣጠር እንዲቻል በአራት ማዕከላዊ ቦታዎች በእንስሳት ጤና ላብራቶሪዎች ስር ፈጣን ምላሽ የሚሰጡ ግብረሃይሎች ይደራጃሉ፡፡

ከፍተኛ የስራ እድል ይፈጥራሉ ተብሎ ከሚታመንባቸዉ የዶሮ ሀብት ልማት ከፍተኛ ድርሻ ይኖረዋል፡፡ ሆኖም ግን አሁን በሀገራችን ያለዉ ከፍተኛ የዶሮ በሽታዎች ስርጭት ዘርፉን በከፍተኛ ሁኔታ እየጎዱት ይገኛሉ፡፡ ለዚህም ዋነኛ ተግዳሮት የሆነዉ ለዶሮ ጤና አጠባበቅ፤በሽታ ቅኝት እና ዳሰሳ በፌደራል እና በክልል ባሉት የተለያዩ መዋቅሮች የተሰጠው ትኩረት በመሆኑ ነዉ፡፡ ስለሆነም በቀጣይ 10 አመታት የዶሮ በሽታ ቅኝት፤ዳሰሳና የላቦራቶሪ ምርመራና ልየታ ሥራ ይጠናከራል፤የባለሙያ ክህሎትና የተቋማት አቅምም በዘላቅነት የሚገነባ ይሆናል፡፡

የእንስሳት ጤና ላቦራቶሪ ምርመራና ምርምርን ማጠናከር

የብሄራዊ እንስሳት ጤና ምርመራና ምርምር ማዕከልን አቅም በመጠቀም ስምንት የክልል እንስሳት ጤና ላብራቶሪዎች (ሁለቱ በአርብቶ አደር አካባቢ የሚገኙ) በምርመራና የጥራት አስተዳደር ሥርዓት አቅማቸው ይገነባል፣ በተመረጡ የእንስሳት በሽታዎች ምርመራ፣ ቅኝት እና ሰርቲፊኬሽን ሥራ ለማካሄድ ብቁ ይሆናሉ፣ ዘላቂነት ያለው የላብራቶሪዎች ኬሚካል፣ ሪኤጀንትና ባዮሎጅካል አቅርቦት እና የመሳሪያዎች ተከላ፣ ጥገናና ካሊብሬሽን ሥርዓትም ይዘረጋል፡፡ ይህንንም ለማስፈጸም የብሄራዊ እንስሳት ጤና ምርመራና ምርምር ማዕከል ከእያንዳንዱ ላብራቶሪ ጋር በመሆን ያሉባቸውን ክፍተቶቹን ለመሙላት መስራት ያለባቸውን ስራዎች ይለያል፣ በየትኞች በሽታዎች ላይ ማተኮር እንደሚኖርባቸው በመወሰን በቀጣይ 10 ዓመታት መድረስ የሚገባቸውን ደረጃ ያመላከተ ዝርዝር እቅድ በማዘጋጀት የክልል ላብራቶሪዎች እና ብሔራዊ እንስሳት ጤና ምርመራና ምርምር ማዕከል የስምምነት ሰነድ በመፈረም ወደ ሥራ ይገባሉ፡፡

በሽታዎች በሚያደርሱት የጉዳት መጠን እየተመዘኑ ቅደም ተከተል እየወጣላቸው ቅድሚያ ባገኙ በሽታዎች ላይ እያደገ የሚሄድ የበሽታ ቁጥጥር ስልት (Progressive Disease Control Strategy) በመንደፍ ተግባራዊ ማድረግ፤ ከዚህ አኳያ በአርብቶ አደር አካባቢ የበጎችና ፍየሎች የደስታ መሰል በሽታ ክስተትን ሙሉ ለሙሉ መቆጣጠርና በሌሎች የአገሪቱ አከባቢዎች ቁጥጥር ፕሮግራሙን ለማስፋት ይሰራል፡፡ ለወጪ ንግድ የሚዘጋጁ እንስሳት የሚመረቱበትና በተሻሻሉ እንስሳት ዝርያዎች ላይ የተመሰረተው የወተት ከብት እርባታ በሚካሄድባቸው አካባቢዎች የአፍተግር በሽታን ቁጥጥር በመጀመር ወደ ሌሎች የአገሪቱ አካባቢዎች የማስፋት ሥራ ይከናወናል (የክትባት ማምረት አቅማችን ከተገነባ በኋላ የሚተገበር ይሆናል)፡፡ ክልሎች በክልላቸው የሚገኙ ፕሮዳክሽን በሽታዎችን በመለየትና ቅደም ተከተል በማውጣት ቅድሚያ ለሚሠጣቸው በሽታዎች የቁጥጥር ስትራቴጅ በመቅረጽ የሚተገብሩበት ሁኔታ ይጠበቃል፣ የፌደራል እንስሳት ጤና ተቋማት በቅደም ተከተል አወጣጥና ስትራቴጅ ቀረጻ ዙሪያ የክልሎችን አቅም ይገነባሉ፡፡ወደ ውጪ በሚላኩ እንስሳት ላይ ተቀባይ ሀገራት በሚጠይቁት መስፈርት መሰረት የእንስሳት በሽታዎችን ምርመራ ለማድረግ የሪኤጀንትና አስፈላጊ ኪቶችን በበቂ በማሙአላት የሰርተፊኬት መረጃ በመሰጠት የሚሰራ ይሆናል፡፡

የእንስሳት ልየታ፤ምዝገባና የጎልዮሽ ክትትል አሰራርን ማጠናከር

የእንስሳት ደህንነት አጠባበቅን ማጠናከር

የእንስሳት ደህንነት ማለት አንድ እንሰሳት በሚኖርበት ሁነታ ዉሰጥ እንደት ተቋቁሞ እየኖረ እንደሆነ የሚያሰይ ማለት ነዉ፡፡አንድ እንስሳት ጥሩ የሆነ የደህንነት ሁኔታ ዉስጥ ነዉ ለማለት እንስሳዉ ጤነኛ ስሆን፤የተመቻቸ ሁኔታ ዉስጥ ስሆን፤በደንብ የተመገበ፤ነፃና የተፈጥሮ ጸባዩን በነፃነት ማንጸባረቅ ስችል

እና ከማንኛዉም የማይመቹ ሁኔታዎች ማለትም እንደ ህመም፤ፍርሃትና ጭንቀት ነፃ ስሆን ማለት ነዉ፡
፡

በእንስሳት ሕክምና የማህበረሰብ ጤና አገልግሎትን ማጠናከር(veterinary public health)

ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፉ የተመረጡ በሽታዎችን በመቆጣጠርና የእንስሳት ውጤቶችን ደህንነት (safety) በመጠበቅ በህዝብ ላይ የሚያደርሱትን ጉዳት መቀነስ በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ትኩረት ተሰጥቷቸው ከሚፈጸሙ ተግባራት አንዱ ነው፡፡ ከዚህ ጋር ተያይዞ ተላላፊ በሽታዎችን መቆጣጠርን በተመለከተ የዕብድ ውሻ በሽታን በዋና ዋና ከተሞች መቆጣጠር፣ በወተት ከብቶች ላይ የሚታየውን የዳልጋ ከብቶች ነቀርሳ (ቲዩበርኩሎሲስ) ለመቆጣጠር አገራዊ የስርጭት መጠን የመለየትና አዋጭ የቁጥጥር ስልት በምርምር የመምረጥና በዚሁ ላይ ተመስርቶ የቁጥጥር ስትራቴጅ የመንደፍ ስራ ይከናወናል፡፡ የመጀመሪያ ደረጃ የእንስሳት ምርቶችን ደህንነት ማረጋገጥን በተመለከተ የግል ሴክተሩ በቄራዎች ግንባታ የሚሳተፍበትን ሁኔታ በማመቻቸት በተለያዩ ከተሞች የተገነቡ ቄራዎችን አሁን ካለበት 293 ወደ 693 ማድረስ፣ በማዘጋጃ ቤቶች ተይዘው ያሉ ቄራዎችን ቀስ በቀስ ወደ ግል ወይም በማኔጅመንት ኮንትራት ማስተላለፍ፣ የእንቁላል፣ ወተት፣ ደሮ ስጋ፣ ማርና ሌሎች የእንስሳት ምርቶች ደህንነት ፕሮቶኮል በማዘጋጀትና በማስጸደቅ መተግበር፣ አንድ የምግብ ደህንነት ስልጠና ማዕከል መገንባት፣ የሚያስፈልገውን የሰው ኃይል (400) ማፍራትና ለ300 ሙያተኞች የተሃድሶ ስልጠና መስጠት፣ ተቋሙ ተገንብቶ ማሰልጠን እስኪጀምር ድረስ ክልሎች እንዲሰለጥኑላቸው የሚፈልጉትን ባለሙያ በዕቅድ ይዘውና በጀት መድበው ሲያሳውቁ ፌደራል ከሚመለከታቸው ተቋማት ጋር በመቀናጀት ስልጠናውን እንዲያገኙ ያደርጋል፤ ለተለያዩ ከተሞች (ቀበሌ፣ ወረዳ፣ ዞንና ክልል ከተሞች) የሚያስፈልጉ የቄራ ዲዛይኖች በማዘጋጀት የግንባታ ሂደቱን ማሳለጥ በዕቅድ ዘመኑ ትኩረት ተሰጥቷቸው የሚከናወኑ ይሆናሉ፡፡

ከሰዉ ወደ እንስሳትና ከእንሰሳት ወደ ሰዉ የሚተላለፉ በሽታዎችን ለመከላከልና ለመቆጣጠር በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ከታች የተዘረዘሩ ተግባራትን ለማከናወን የሚሰራ ይሆናል፡

- በእንስሳት ህክምና ህብረተሰብ ጤና የህብረተሰቡን ተሳትፎና ተጠቃሚነት ማሳደግ
- አባ ሰንጋን እና የእብድ ውሻ በሽታን ለመቆጣጠር እና ለመከላከል የተዘጋጁትን የቁጥጥር ሥርዓቶች ከክልሎች ጋር በመተባበር ወደ ሥራ በማስገባት በሕብረተሰብ እና በእንስሳት ጤና ላይ የሚያደርሱትን ጉዳት መቀነስ
- የከብቶች የሳንባ ነቀርሳን (BTB) እና የውርጃ በሽታን (Brucellosis) ለመቆጣጠር እና ለመከላከል የቁጥጥር ሥርዓት አዘጋጅቶ በማፀደቅ እና ወደ ሥራ በማስገባት የቁጥጥር ሥራ መሥራት
- ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፉ በሽታዎችንና በምግብ ደህንነት በተመለከተ የሕብረተሰቡን ግንዛቤ ለማሳደግ የተለያዩ ሥልጠናዎችን እና በተለያዩ የመገናኛ ብዙኃን (ራዲዮ፣ቴሌቪዥን፣ ብሮሸሮች፣ መጽሔቶች፣ወዘተ.) የግንዛቤ ማስጨበጫ ትምህርት መሥጠት
- የኢትዮጲያ የተመረጡ አደገኛ ተህዋሲያንን መቆጣጠሪያ አዋጅና ደንብ ዶክመንት ማዘጋጀት፣ ማስተካከልና ማፀደቅና ለክልሎች ማስተዋወቅ
- የጊኒወርም በሽታ በሰዉና በእንስሳት ላይ ሙሉ ለሙሉ ለማጥፋት ጉዳዩ ከሚመለከታቸዉ የባለድርሻ አካላት ጋር በቅረበት የሚሰራ ይሆናል

የእንስሳትና እንስሳት ተዋጽኦ ምግብ ደህንነት ከመጠበቅ አንጻር፤ እንድሁም ለአገር ዉስጥ ፍጆታ የሚዉል የእንስሳት እርድ የሚከናወንበት ቄራዎችን የኢንስፐክሽንና ስርቴፊኬሽን አገልግሎት ለማጠናከር ከታች የተዘረዘሩ ዋና ተግባራት የሚከናወኑ ይሆናል

- ከሕብረተሰብ ጤና፤ከእንስሳት ጤናና ከምግብ ደህንነት ተቋማት ጋር በቅንጅት ለመሥራት የሚያስችል የመግባቢያ ሰነድ ወይም ፕሮቶኮል ማዘጋጀትና እሱንም ደረጃ በደረጃ ማከናወን
- ከአጋርና ባለድርሻ አካላት ጋር ያለውን ቅንጅታዊ አሰራር በማሳደግ የአንድ ጤናተግባራትን በማጠናከር የሚሰራ ይሆናል
- በሃገራችን ያሉትንና ከምግብ ደህንነት ጋር ተያያዥነት ያላቸውን የሥራ እንቅስቃሴዎችና ፖሊሲ ነክ ጉዳዮች ላይ የዳሰሳ ጥናት በማካሄድ እንደ አስፈላጊነታቸዉ ሕጎችን፤ደንቦች፤መመሪያዎችን በማዘጋጀት የሚተገበር ይሆናል
- ከዚህ በፊት የተዘጋጀ አዲስ የቄራዎች ዲዛይን መሠረት በማድረግ ዘመናዊ ቄራዎች በክልሎች እንዲገነቡ ከክልሎችና ከከተማ መስተዳደሮች ጋር ቅንጅታዊ አሰራር በመፍጥርና ድጋፍ በመስጠት የሚተገበር ይሆናል
- ቀደም ሲል በተጀመረው አሠራር መሠረት ተጨማሪ የሥጋ ምርመራ ባለሙያዎች ሰልጠነው በክልሎች ያለውን የባለሙያ ዕጥረት ለመቅረፍ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በቅርበት የሚሰራ ይሆናል
- የምግብ ደህነት መመርመሪያ ላብራቶሪን ማጠናከርና በክልሎችም ተመሳሳይ ተቋም መገንባት፤
- የክትትል፣ ግምገማ፣ ድጋፍና ግብረ መልስ አሰራርን በማጠናከር የእንስሳት ሕብረተሰብ ጤና ሽፋንን ማሳደግ
- ለተለያዩ የክልል ባለሙያዎች ከእንስሳት ወደ ሰው በሚተላለፉ በሽታዎች፣ በምግብ ደህንነት ዙሪያና AMR ላይ የአጭር እና የመካከለኛ ጊዜ ሥልጠናዎችን በመሥጠት ክህሎታቸውን ማሣደግ
- የተለያዩ መሣሪያዎችን እና ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም ከክልሎች ጋር የሚደረገውን ግንኙነት እና የመረጃ ልውውጥ ወደ ተሻለ ደረጃ ለማሳደግ ከሚመለከታቸዉ አካላት ጋር በቅረበት የሚሰራ ይሆናል
- የእንስሳት ጤናን፣ ደህንነትን፣ እና የቬተሪነሪ ፐብሊክ ሔልዝን አዋጅ እና የእንስሳት ውጤቶችን ደህንነት መቆጣጠሪያ ደንብን ማስፀደቅ እና በተለያዩ ዘርፎች ላይ የቁጥጥር ሥራ መሥራት
- ለሃገር ውስጥ ፍጆታ ሥጋን በሚያቀርቡ ቄራዎች ምግብ ጥራትና ደህንነት ስርዓት (HACCP) እናዲተገበር ከክልሎች ጋር በቅርበት የምሰራ ይሆናል

2.2.3.10 የእንስሳት ሬጉላቶሪ አቅምን ማጠናከር

የእንስሳት መድኃኒት፤የህክምናና ላብራቶሪ መሳሪያዎች፣ባዮሎጂካል ደህንነትና ፊዋሽነት እንድሁም የመኖ ጥራትና ደህንነትን ማረጋገጥ

በእንስሳት መድኃኒትና መኖ ቁጥጥር ባለስልጣን የተያዙ ግቦችን ለመተግባር በዋናነት የባለሥልጣኑን አደረጃጀት በዘላቂነት ለማስተካከል ይሰራል፤በክልሎች እና በባለስልጣኑ የቁጥጥር ስልጣን ወሰን ጉልህ ሆኖ እንድሰመር ይደረጋል፤ለክልሎች የሚደረገው ድጋፍም እስከምን እንደሆነ በግልጽ ታውቆ ተጠያቂነት ያለው የአሠራር ትስስር ይፈጠራል። የቁጥጥር ስራውን የሚያግዙ ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀምና የሌሎች ሃገራትን ተሞክሮ ጭምር በመጠቀም የዕለት ከለት የቁጥጥር ስራዎችን በማዘመን ይሰራል፡የባለስልጣኑ አዋጅ ያሉት ክፍተቶችን በመለየት እና አሁን በአለም አቀፍ ደረጃ ትኩረት እየተሰጠ ያለውን የተህዋሲያን መድኃኒትን መላመድን ለመከላከል መካተት ያለባቸውን አካቶአዋጁ በማካተት እንዲሻሻል ይደረጋል፤ በተሻሻሉ የዶሮ እና ሌሎች እንስሳቶች እርባታ ያሉ የበሽታዎች ሁኔታ እና ዝርዝር የሚመለከተው አካል ዳሰሳ ጥናት በማካሄድ ለባለስልጣኑ የሚያሳውቅበትን ዘዴ መዘርጋት፤ በየክልሉ በነበረው አደረጃጀት

ተጨማሪ ሥራ ከመስጠት ይልቅ የእንስሳት መድሃኒት እና መኖ መቆጣጠር እና ማስተዳዳር በባለቤትነት ወስዶ የሚሰራ አካል እንዲኖር ይደረገል፡፡

የእንስሳት መድሃኒት ጥራት፤ደህንነት፤ፈዋሽነትና ቁጥጥርን በተመለከተከውጭ በግዥ የሚገባም ሆነ የሃገር ውስጥ መድሃኒትና ባዮሎጅካል አመራረት፤ አያያዝና አጓጓዝ በአግባቡ መሆኑን የጥራት፤ የፈዋሽነትና የደህንነት ደረጃውን የጠበቀ መሆኑን በጥራት መመዘኛዎች መሠረት አስፈላጊው የጥራት ቁጥጥር ሥራዎች ይከናወናሉ፡፡ የህክምናና የላቦራቶሪ መመርመሪያ መሣሪያዎችና ኬሚካሎች ጥራት የማረጋገጥ ሥራዎችም የሚከናወኑ ይሆናል፡፡ ለቁጥጥሩም ዝርዝር መመሪያዎች ይዘጋጃሉ፡፡ በአስመጪ መጋዘኖች፤ በጅምላ አከፋፋይ መጋዘኖች በሃገሪቱ መግቢያና መውጫ ኬላዎች እንዲሁም በመድሃኒት ችርቻሮ ድርጅቶች ላይ የሚደረገው የጥራት ቁጥጥር፤ ክትትልና ድጋፍ ተግባራት በፌዴራልና በክልል ተቆጣጣሪ አካላት ይፈፀማል፡፡ ከመድሃኒት ጥራት፤ ፈዋሽነትና ደህንነት ጋር በተያያዘ ችግር ሲከሰት ተጠቃሚዎች ቅሬታቸውን ለተቆጣጣሪ አካል እንዲያቀርቡ የተዘረጋው ሥርዓት ተጠናክሮ ይቀጥላል፡፡ የመድሃኒት ጥራት፤ ፈዋሽነትና ደህንነት ተጠብቆ የእንስሳት ምርትና ምርታማነት እንዲጨምር አግባብ ላላቸው አካላት በመድሃኒት አያያዝና አጠቃቀም ሥልጠና በተከታታይ የሚሰጥ ሲሆን በተመሣሣይ መልኩ የተቆጣጣሪዎች፤የላቦራቶሪ ባለሙያዎችና የምርመራ ላቦራቶሪዎች አቅም የሚገነባ ይሆናል፡፡

ከዚህ ጋር በተያያዘ ሕገወጥ የእንስሳት መድሃኒት ንግድና ዝውውር በሃገሪቱ ውስጥ በከፍተኛ ሁኔታ ተንሰራፍቶ የሚገኝ በመሆኑ ነው፡፡ጥራቱ፤ፈዋሽነቱና ደህንነቱ ሳይረጋገጥ የሚመረትና በሕገ ወጥ መንገድ የሚገባው መድሃኒት እንዳይ ሰራጭና በተለያዩ አካባቢዎች ጥቅም ላይ እንዳይውል የሚያስችል ሥርዓት ተጠናክሮ ይተገበራል፡፡ ችግሩንም በዘላቂነት ለመቅረፍ እንዲቻል ቅንጅታዊ አሰራር በማጎልበት ቁጥጥሩን ለማጠናከር የሚያስችል ሥርዓት ይዘጋጃል፡፡ ሕገወጥ የእንስሳት መድሃኒት ንግድና ዝውውር የሚካሄድባቸው ዋና ዋና ቦታዎችን የመለየት ሥራዎች ተሰርተዋል፡፡ ከተለዩትና ከፍተኛ ሕገወጥ የእንስሳት መድሃኒት ንግድና ዝውውር በሚካሔድባቸው የሃገሪቱ መግቢያና መውጫ ኬላዎች ባሉባቸውና በዛው መሥመር ባሉ ከተሞች የሕብረተሰብ ንቅናቄ በመፍጠር በሕገ ወጥ መንገድ የሚካሄደው ሥርጭትና አጠቃቀም ቁጥጥር ተጠናክሮ የሚቀጥል ይሆናል፡፡

የመኖ ጥራትን ለመቆጣጠር የተያዙ ግቦችን ለማሳካት የመኖ እና የመኖ ጥሬ ዕቃ አምራች፣ አስመጪና ጅምላ አከፋፋይ ድርጅቶች ለመኖ ንግድ ስራ ብቁ የተቋም አደረጃጀትና አግባብነት ያለው ባለሙያ ተሟልቶ ስለመኖሩ የማረጋገጫ ፍተሻ ይደረጋል፤በዉጭ ሀገርና በሀገር ዉስጥ የሚመረቱ የእንስሳት መኖ ወደ ገበያ ከመግባታቸዉ በፊት አስፈላጊዉ ጥራትና ደህንነት ለማረጋገጥ የሳኒተሪ እና ፋይቶ ሳኒታሪ፣ ከለውጥ ሕያው (ጂኤምኦ) ነጻ ሰርቲፊኬት፣ የምርት ምርመራ ውጤት፣ የንጥረ መኖ ይዘት፣ የመልካም አመራረት ተሞክሮ ሰርቲፊኬት እና ተዛማጅ መግለጫዎችና ማስጠንቀቂያዎች ላይ የሰነድ ግምገማ ይካሄደል፣በሀገር ውስጥ የመኖ ማቀነባበሪያ ድርጅቶች የመልካም አመራረት ተመክሮ እንዲዳብር አግባባዊ ምልከታ በማካሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ እንዲሰጥ ይደረጋል፣ወደ ሀገር የሚገቡ መኖና የመኖ ጥሬ ዕቃዎችን ጥራትና ደህንነት ለማረጋገጥ አምራች ድርጅቶችን የመልካም አመራረት ዶክመንት በመፈተሽ መስፈርትን ለሚያሟሉ ወደ ሀገር የማስገቢያ ፈቃድ ይሰጣል፣የአካባቢ ብክለትን እና የእንስሳት ደህንነትን አደጋ ለመቆጣጠር እንዲያስችል ከመኖ አምራች ተቋማት የሚወጡ የብክለት ምንጮችን በመፈተሽ ተገቢ እርምጃዎች እንዲወሰዱ ይደረጋል፤

ለመኖ ሬጉላቶሪ መጎልበት ነባር ብሔራዊ የመኖ ደረጃዎች እንዲሻሻሉ፣ አዳዲስ ደረጃዎች እንዲወጡ ከኢትዮጵያ የደረጃዎች ኤጀንሲ ጋር ደረጃ የማዘጋጀት ሥራ ይከናወናል፣በሳይንሳዊ መረጃና የስጋት ትንተና ላይ የተመሰረቱ እና የተጠቃሚ አካላትን ፍላጎት መነሻ ያደረጉ የመኖ መልካም አመራረት ሂደት

አሠራሮች፣ የጥራት መረጋገጫ መመሪያዎች ይዘጋጃሉ፤የሬጉላቶሪ ዕወቀትና ክህሎት ክፍተትን ከሀገር አቀፍና ዓለም አቀፍ ባላድርሻ አካላት ጋር የሥራ ትስስር በመፍጠር የአቅም ግንባታ ሥልጠዎችን በማካሄድ የሬጉላቶሪ እንዲገለብት ይደረጋል፤መኖና የመኖ ንጥረ ነገሮች ላይ የላቦራቶሪ ጥራት ምርመራ ማጠናከርና የመኖ አፍላቶክሲን(Aflatoxin) መከላከልና መቆጣጠር ላይ ትኩረት በማድረግ ይሰራል፡፡

የቁም እንስሳት ኳራንታይን፤ኢንስፔክሽንና ሰርቴፊኬሽን አገልግሎት ማሻሻል

በመገንባት ላይ ያሉ ኳራንታይኖችን በአፋጣኝ እንዲጠናቀቁ ክትትል በማድረግ እና የተጠናቀቁትን የኳራንታይን ጣቢያዎች የተቀባይ ሀገራትን ይሁንታ እንዲያገኙ በማድረግ፣ የእንስሳት ልየታና የኋልዮሽ ክትትል ስራዎችን በማጠናቀቅ እንዲሁም ሌሎች በእንስሳት ጤና ዙሪያ የተጀመሩ ስራዎችን በማጠናቀቅ እና በተቀባይ ሀገራት በማስተዋወቅ በነባርና አዳዲስ የቁም እንስሳት ተቀባይ ሀገራት ያለንን የገበያ ድርሻ የማሳደግ ተግባራት ይከናወናሉ፡፡ ከውጭ ጉዳይ ሚኒስቴርና በተቀባይ ሀገራት ከሚገኙ ሚሲዮኖቻችን ጋር በጋራ በመሆን በአለም አቀፍ ደረጃ በሚደረጉ ኤግዚቢሽኖች በመሳተፍና በሀገራችንም በማዘጋጀት ወደ መዳረሻ ሀገራት የንግድ ልዑክ በመላክና በመጋበዝ እንዲሁም ሌሎች የተቀናጁና ጠንካራ የገበያ ማስፋፊያ ተግባራትን በማከናወን በወቅቱ ያሉትን ውስን የመዳረሻ ሃገራት አድማስ ማሳደግና ነባሮቹም እንዲጠናከሩ ይደረጋል፡፡የቁም እንስሳት ኳራንቲን ኢንስፐክሽንና ስርቴፊኬሽን አገልግሎት ማሻሻል፤እንድሁም የእንስሳት ልየታ፤ ምዝገባና የኃልዮሽ ክትትል አሰራርን ለመተግበር ከታች የታዘረዘሩት ተግባራት የሚከናወኑ ይሆናል፡

ኢትዮጵያ ቀደም ሲል በገባችባቸው የእንስሳትና ውጤቶች የውጭ ገበያዎች ለመቆየትና በእነዚህ ገበያዎች የደንበኞችን መሰረት (Customer Base) ለማስፋት፣ እንዲሁም በአጭር ጊዜ መስፈርቶቻቸውን ለማሟላት የምንችላቸውንና የተሻለ የሚከፍሉ አማራጭ ገበያዎችን በመለየትና በመግባት የላቀ ተጠቃሚ ለመሆን ጥረት ይደረጋል፡፡ ከዚሁ ጋር ተያይዞ የእንስሳት ኳራንቲን፣ ኢንስፔክሽንና ሰርቲፊኬሽን ሥርዓቱን በተቀባይ አገሮች መስፈርትና ዓለም አቀፍ ደረጃዎች ላይ ተመስርቶ በማጠናከር፣ የእንስሳት ልየታ፣ ምዝገባና ክትትል ሥርዓት (Livestock Identification and Traceability) በመገንባትና የተጀመሩትን 3 ዓለም አቀፍ ደረጃቸውን የጠበቁ ኳራንቲን ጣቢያ ግንባታዎች በማጠናቀቅና ሥራ በማስጀመር እንዲሁም ፣ የሙያተኛውን አቅም በመገንባትና የቁም እንስሳት ወጪ ንግድን የማሳለጥ ሥራ በትኩረት ይሰራል፡፡ የአገራችን እንስሳት የኳራንቲን ጊዜአቸዉን ጨርሶ በጅቡት ወደብ በኩል በሚላኩበት ጊዜ አለም አቀፉን የእንስሳት ጤና ድርጅትን መስፈርት ያሟላ የተላላፊ ስርዓት በወደቡ በኩል ባለመተግበሩ ምክንያት ላልተፈለገ ወጭና የጊዜ ብክነት የመዳረግ ሁኔታ ሰላሌ ይሄንን ለማስቀረት ከሚመለከታቸዉ የጅቡትና የአገራችን አካላት በተለይ ከዉጭ ጉዳይ ሚኒስቴርና ከምስዮኖቻችን ጋር በመነጋገር የስምምነት ሰነድ በመፈረም የቁም እንስሳት ኤክፖርት እንድ ሳለጥ ይደረጋል፡፡

በተጨማርም የብዙ አገሮች መስፈርት እየሆነ የመጣውን የእንስሳት ልየታና ክትትል ሥርዓት ግንባታና የሙከራ ትግበራም በዕቅድ ዘመኑ የሚከናወን ሲሆን በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ በልየታ ሥርዓቱ የሚገቡ ዳልጋ ከብቶች ፤በግና ፍየልንም የቡድን ልየታ በቁጥር 800000፤ 1200000 በቅደም ተከተል ሺህ ለማድረስ ታቅዷል፡፡እንደ ሀገር ከውጪ የሚገቡ የቁም እንስሳትና እንስሳት ውጤቶች ጋር የሚገቡ በሽታዎችንና ቸደጋዎችን ለመከላለል የሚያስችል የቅድመ ኳራንቲን ስርዓትና የቁጥጥር ኳ/ጣቢያ (Post entry Quarantine System and Facility) እንዲገነባ ይደረጋል፡፡

የኤክስፖርት ቁራዎች ኢንስፔክሽንና ሰርቴፊኬሽን አገልግሎት ማሻሻል

የኤክስፖርት ቄራዎች ኢንስፔክሽንና ሰርተፊኬሽን አገልግሎት በተለያዩ የሀገሪቱ ክልሎች የሚገነቡትን የኤክስፖርት ቄራዎች ከግንባታ ቦታ መረጣ ጀምሮ ድጋፍ ፣ክትትልና ቁጥጥር በማድረግ ቄራዎቹ ደረጃቸውን የጠበቁና ጥራት ያለው የሥጋ ምርት በማምረት እንዲልኩ የኢንስፔክሽን እና ሰርተፊኬሽን አገልግሎት በመስጠት የበኩሉን ከፍተኛ ዕገዛ ያደርጋል፡፡

በአሁኑ ጊዜም በተለያዩ የአገሪቱ ክልሎችና ከተሞች ለሚገኙና ወደ ውጪ ሀገር ምርታቸውን ለመላክ ፈቃድ ላገኙ 12 ኤክስፖርት ቄራዎች (የተወሰኑት ለአገር ውስጥ ፍጆታ ያቀርባሉ) ይህ አገልግሎት እየተሰጠ የሚገኝ ሲሆን በተጨማሪም የእንስሳትን ተረፈ ምርት በማቀነባበር ወደ ውጪ ለሚልኩ 10 ባለሀብቶች ተመሳሳይ አገልግሎት እየተሰጠ ይገኛል፡፡

እንደሚታወቀው ከበሽታ፤ከብክለት የጸዳ እንዲሁም ጥራቱን የጠበቀ ሥጋና ተረፈ ስጋ በኤክስፖርት ቄራ ውስጥ ለማምረት በመሰረታዊነት የምንጠቀምበት ግብዓት የዕርድ እንስሳት እንደመሆናቸዉ መጠን የዝርያቸውና የጤናቸው ሁኔታ ጋር በእጅጉ የተያያዘ በመሆኑም እንሰሳት በሚረቡበትና በሚኖሩበት አካባቢ የእንስሳት ጤና አገልግሎት የተስፋፋና በተለይም ድንበር ዘለል ተዛማች (TADS) በሽታዎች የመከላከልና የመቆጣጠር ተግባራት በተጠናከረና መልኩ መተግበራቸውን መረጋገጥ ያለበት ሲሆን ከበሽታ ነጻ ቀጠና መመስረት የሚቻልበትን ሁኔታ ለመፍጠር በሚቀጥሉት 10 ዓመታት በትኩራት የሚሰራ ይሆናል፡፡

በሚቀጥሉ 10 ዓመታት በኤክስፖርት ቄራ ኢንስፔክስንና ሰርተፊኬሽን ንዑስ ዘርፍ ውስጥ ጥራቱና ተስማሚነቱ የተረጋገጠ የስጋና ተረፈ ሥጋ ኤክስፖርትን ለማሻሻልና ለማሳደግ ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ዋና ዋና ተግባራቶች የሚከናወኑ ይሆናል፣

ሁሉም ኤክ/ቄራዎች በምግብ ደህንነት ሥርዓት ዕውቅና ዕድሳት ያገኛሉ፣የእንስሳት ዕርባታ ሥርዓት ከባህላዊ ወደ ዘመናዊ ይሸጋገራል፣ ለሥጋ ኤክስፖርት የሚፈለጉ ዝርያ ይስፋፋል፣ምርትና ምርታማነት ይሻሻላል፣ የእንስሳት ምዝገባና ልየታ ሥርዓት ይተገበራል፣

የእንስሳት ዝውውር ቁጥጥር ይደረጋል፣ የድንበር ዘለል በሽታዎች ቁጥጥር በተለይም የአፍ ተዕግርና የበጎችና ፍየሎች የደስታ መሰል በሽታ መከላከልና ቁጥጥር ስራዎች በከፍተኛ ደረጃ ይተገበራሉ፣ በባህርዳር፣ በመቀሌ እና በጅግጅጋ ያሉ ኤክ/ቄራዎች ምርታቸውን እዛው ከሚገኘው የአውሮፕላን ማረፊያ በቀጥታ መላክ እንድችሉ ከሚመለከተዉ አካል ጋር ይሰራል፣ እሴት የጨመረ የእንስሳት ሥጋ የመላክ አቅምን በመገንባት በተለይም የከብት ሥጋ (አጥንት ዓልባ) በስፋት ይላካል(Meat Fabrication Deboning and Vacuum packaging)፡፡

በመካከለኛው ምስራቅ በተለይም በሳውዲ እና በተባበሩት ዓረብ ኤምሬትስ ያለንን ከ 4 በመቶ ያልዘለለ የገበያ ድርሻ በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ ወደ 10 በመቶ ይደርሳል፣ በዕቅድ ዘመኑ መጀመሪያ በ 2 አገራት ብቻ የተወሰነውን የገበያ መዳረሻ በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 4 አገራት ጋር የፕሮቶኮል ስምምነት በማድረግ ወደ 6 መዳረሻ ያድጋል፣ በተጨማርም በዕቅድ ዘመኑ የሰለጠነ የሰዉ ሀይል ከሟሟላት አኳያ በመጀመሪያ 60 የሥጋ መርማሪ ሀኪሞችና ረዳት ሐኪሞች የሚገኙ ሲሆን በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 50 የሥጋ መርማሪ ሀኪሞችና ረዳት ሐኪሞች ይቀጠራሉ፣የእንስሳት ጤና ፐብሊክ ሄልዝና ደህነት አዋጅ ይወጣል፣ ከዚህም በመነሳት የሥጋ ምርመራና ሀይጂን ደንብ ይወጣል፣ ሌሎች መመሪያዎች፣ ጋይድ ላይንና ኤስ ኦፒ ይሰራሉ ይከለሳሉ፣ ሁሉም ወደ ተግባር የሚገቡ ይሆናል፡፡

ከውጭ ጉዳይ ሚኒስቴርና በተቀባይ ሀገራት ከሚገኙ ሚሲዮኖቻችን ጋር በጋራ በመሆን በአለም አቀፍ ደረጃ በሚደረጉ ኤግዚቢሽኖች በመሳተፍና በሀገራችንም በማዘጋጀት ወደ መዳረሻ ሀገራት የንግድ ልዑክ በመላክና በመጋበዝ እንዲሁም ሌሎች የተቀናጁና ጠንካራ የገበያ ማስፋፊያ ተግባራትን በማከናወን በወቅቱ ያሉትን ውስን የመዳረሻ ሃገራት አድማስ ማሳደግና ነባሮቹም እንዲጠናከሩ ይደረጋል፡፡

በዕቅድ ዘመኑ መጀመርያ በስጋ ምረመር የ 6 ወር ስልጠና ወስዶ ዕዉቅና የገኛ ስጋ መርማር ባለሙያዎች 12 ስሆኑ በእቅዲ ዘመኑ መጨረሻ ሁሉነም መርማረዎች ማለትም 110 በማሰልጠን ዕዉቅና የያገኙ ስጋ መርማር ባለሙያዎች እነድ ሆኑ ይደረጋል፡፡

2.2.3.11 የእንስሳት ሜካናይዜሽን አገልግሎት

2.3 ስትራቴጅክ ዓላማ 3፡ ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም

ሚዛናዊነቱን የጠበቀ ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም የግብርና ምርትና ምርታማነትን በማሳደግ የምግብና ሥርዓተ-ምግብ ዋስትናን ከማረጋገጥ ባሻገር የአየር ንብረት ለውጥ ተጋላጭነትን ለመቀነስና ለመቋቋም፣ አረንጓዴ ኢኮኖሚ ለመገንባትና ከፍተኛ የስራ ዕድል ለመፍጠር እንዲሁም አጠቃላይ ኢኮኖሚውን ከግብርና መር ወደ ኢንዱስትሪ መር ለሚደረገው መዋቅራዊ ሽግግር ጉልህ አስተዋጽዖ ያደርጋል፡፡ ኢትዮጵያ በተለያዩ ሥነ-ምህዳሮች ውስጥ የሚገኝ ሰፊ የመሬት ሀብት፣ ለግብርና ልማት ሊውል የሚችል የተለያዩ የአፈር ዓይነቶች እንዲሁም ለመስኖ ልማት የሚውል ከፍተኛ የገጸ-ምድርና የከርሰ-ምድር የውሃ ሀብት ያላት አገር ናት፡፡ ይሁን እንጂ ተገቢ ባልሆነ አያያዝና አጠቃቀም የተነሳ በተፈጥሮ ሀብታችን ላይ ከፍተኛ ጉዳት እየደርሰበት ይገኛል፡፡ ለምሳሌ ከ 3 ሚሊየን ሄ/ር በላይ የእርሻ መሬት በአሲድ የተጠቃ ሲሆን በአፈር መሸርሸር ደግሞ በየዓመቱ ከአንድ ሚሊየን ቶን በላይ ለም አፈር ከእርሻ መሬቶቻችን ላይ ስለሚታጠብ ምርታማነቱ በእጅጉ ቀንሷል፡፡ ያለንን የውሃ ሀብትም በተገቢው ልክ ለመስኖ አገልግሎት ካለመጠቀማችን በላይ የመስኖ አውታሮቻችን አባካኝ በሆነ የውሃ አጠቃቀም ዘይቤ ቀላል የማይባል የመስኖ መሬት በጨዋማነትና ተዛማጅ ችግሮች ምክንያት ከምርት ውጭ ሆኗል፡ ፡ በተጨማሪም የገጠር መሬት ባለይዞታዎች መሬቱን የመጠቀም አስተማማኝ ዋስትና ስለሌላቸው መሬታቸውን በተገቢ መንገድ እየተጠቀሙ አይደለም፡፡ ከዚህም በላይ መሬቱ ባለው አቅም መሰረት ለተለያዩ አገልግሎቶች እንዲውል የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ባለመኖሩ ለእርሻ መዋል የሚገባቸው መሬቶች ለግንባታ፣ ለግንባታ መዋል የሚገባቸው ደግሞ ለሌሎች አገልግሎቶች እየዋሉ መሬቱ መስጠት ያለበትን ጥቅም እየሰጠ አይደለም፡፡

ስለሆነም የተፈጥሮ ሀብታችን ተፋሰስንና ስነ-ምህዳርን መሰረት በማድረግ፣ የተሻሻሉ ተስማሚ ቴክኖሎጂዎችን፣ ዘመናዊ አሰራሮችንና ግብዓቶችን በመጠቀምና ሕብረተሰቡን በተለይ ሴቶችንና ወጣቶችን በንቃት በማሳተፍ ዋነኞቹን የተፈጥሮ ሀብት መሰረቶች ማለትም አፈር፣ ውሃ፣ ደን እና በአርብቶ አደር አካባቢ ያለውን የግጦሽ መሬት በዘላቂነት ማልማትና በአግባቡ ጥቅም ላይ ማዋል ይገባል፡፡ በተጨማሪም ዘላቂ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ስርዓትን በአጠቃላይ ደግሞ ዘመናዊ የተፈጥሮ ሃብት የመረጃ ሥርዓትን በመዘርጋት ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ ለዚህም አስፈላጊ የሆኑ የፖሊሲና የህግ ማዕቀፎችን በማዘጋጀትና በመተግበር እንደዚሁም የተፈጥሮ ሀብታችንን በዘላቂነት መንከባከብና መጠቀም የሚያስችሉ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችንና አሠራሮችን አርሶ/አርብቶ አደሩ በአግባቡ መጠቀም እንዲችል በየደረጃው የባለሙያዎችንና የአርሶ/አርብቶ አደሩን አመለካከት፣ ዕውቀትና ክህሎት ማሳደግ ጠቀሜታው የጎላ ነው፡፡

በአገርም ሆነ በቤተሰብ ደረጃ የምግብና ሥርዓተ-ምግብ ዋስትናን ለማረጋገጥና የህብረተሰቡን ኑሮ ለማሻሻል የተፈጥሮ ሀብት መሰረት የሆኑት መሬት፣ ለም አፈርና ውሃ እንዲሁም ደን እጅግ አስፈላጊ ናቸው፡፡ የተቀናጀ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ሥርዓትን ማሻሻል ገበያ ተኮር የሰብልና የእንስሳት ምርትና ምርታማነትን እና ጥራትን ያሳድጋል፤ ለኑሮ ምቹ የሆነ ከባቢን ይፈጥራል፡፡ በሌላ በኩል ለተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም የሚሰጠው ትኩረት በቂ ባለመሆኑ የአፈር መሸርሸር፣ የአፈር ንጥረ-ነገር ይዘት መቀነስ፣ የውሃና የእንስሳት መኖ እጥረት እንዲሁም በቀላሉ የማይቀለበስ የተፈጥሮ ሀብት መጎሳቆልና የሥነ-ምህዳር ሚዛን መዛባት በማስከተል ለከፋ ሰብአዊ፣ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ቀውስ ተጋላጭነት ይዳርጋል፡፡

በሚቀጥሉት አስር ዓመታት ዘላቂ የተፈጥሮ ሃብት ልማትና አጠቃቀምን ለማረጋገጥ በሚሰሩ ስራዎች የሚጠበቁ የመካከለኛ ጊዜ ውጤቶች የሚከተሉት ናቸው፡-

2.3.1 የተሻሻሉ የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና አሠራሮች አጠቃቀም

ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም የሚረጋገጠው አርሶ/አርብቶ አደሩ ለአገራችን ሥነ-ምህዳር ቀጠናዎች ተስማሚ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በአግባቡ ሲጠቀም ነው፡፡ የአፈርና ውሃ ሃብቶችን ለመጠበቅ፣ የአፈር ጤንነትና ለምነት ለማሻሻል እና የመስኖ ውሃን በቁጠባ ለመጠቀም የሚስችሉ አሳታፊ የተቀናጁና ተፋሰስን መሠረት ያደረጉ ተስማሚ ቴክኖሎጂዎችንና አዳዲስ አሰራሮችን በተሟላ ፓኬጅ አቀናጅቶ መጠቀም ያስፈልጋል፡፡ በዚህም በተፈጥሮ ሀብታችን ላይ ሊደርስ የሚችለውን ሰው ሰራሽና ተፈጥሯዊ አደጋዎችን ለመከላከልና ለመጠበቅ፣ ልማቱንም በቅደም ተከተል ለማስፋፋት፣ ፍትሃዊና ሚዛናዊ የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀምንና የግብርና ምርትና ምርታማነትን ለማረጋገጥ ያስችላል፡፡

በሚቀጥሉት አስር ዓመታት የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም ለማሻሻል በሚሠሩ ሥራዎች የሚጠበቁ የመካከለኛ ጊዜ ውጤቶች የሚከተሉት ናቸው፡-

2.3.1.1 የተሻሻለ የተፈጥሮ ሀብት ግብዓት አቅርቦት

ለዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም የሚያስፈልጉ ግብዓቶች ማለትም የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ማዳበሪያ፣ የአፈር ኖራና ጂፕሰም፣ ለመስኖ አገልግሎት የሚውሉ ፓምፖች፣ ሶላር፣ የርጭትና ጠብታ መስኖ ቁሳቁሶች፣ ፈርጀ-ብዙ ጠቀሜታ ያላቸው የዛፍና ፍራፍሬ ዘሮች፣ ስነ-ሕይወታዊና ስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች የሚውሉ የተለያዩ ቁሳቁሶች ወዘተ በሚፈለገው መጠን ጊዜና በሚፈለግበት ቦታ መቅረብ ይኖርበታል፡፡ የተሻሻለ የተፈጥሮ ሀብት ግብዓት አቅርቦትን ለማረጋገጥ ከተጠቃሚው ዝርዝር የግብዓት ፍላጎትና የሚፈለግ መሥፈርት (ስፔስፍኬሽን) ተዘጋጅቶ ሲቀርብና ከሚመለከተው አካል ጋር በመቀናጀትም የጥራት ደረጃን የማረጋገጥ ሥራ በመስራት የተፈጥሮ ሀብት ግብዓት አቅርቦትን በማሳለጥ የተሻሻሉ የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም ማረጋገጥ ይቻላል፡፡

በሚቀጥሉት አስር ዓመታት የተፈጥሮ ሀብት ግብዓት አቅርቦትን ለማሻሻል በሚሠሩ ሥራዎች የሚጠበቁ የአጭር ጊዜ ውጤቶች የሚከተሉት ናቸው፡-

2.3.1.2 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የተፈጥሮ ሀብት የቴክኖሎጂ አቅርቦት

አርሶ/አርብቶ አደሩ ለአገራችን ሥነ-ምህዳር ቀጠናዎች ተስማሚ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በአግባቡ እንዲጠቀም ተቀባይነት ያላቸው በምርምር የተሻሻሉ ውጤታማ፣ ጊዜ ጉልበትንና ወጭን ቆጣቢ ቴክኖሎጂዎች በሚፈለገው ቦታ፣መጠንና ጊዜ በየዓይነቱ መቅረብ ይገባቸዋል፡፡ እንደዚሁም የሌሎች አገሮች ውጤታማና ወጪ ቆጣቢ/አዋጪ ቴክኖሎጂዎችን በመቅሰምና በማሻሻል በሠርቶ ማሳያዎች በማላመድና ተመሳሳይ ስነ-ምህዳር ባላቸው የአገራችን አካባቢዎች በስፋት ጥቅም ላይ ለማዋል በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያላቸው ቴክኖሎጂዎችን ማቅረብ የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀምን ለማሻሻል ከፍተኛ አስዋጽኦ ያበረክታል፡፡

ተ/ቁ	ቴክኖሎጂና አሠራር የሚያስፈልጋቸው መስኮች	ተፈላጊ ቴክኖሎጂና አሰራር
1	ተፋሰስና ጥምር ደን እርሻ ልማት	ፊዚካላዊና ስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ፣ ዘርፈ-ብዙ ጥቅም የሚሰጡ የዕፅዋት ዝርያዎች፣
2	የአፈር ጤንነትና ለምነት ማሻሻያ	ኮትቻ አፈር ማጠንፈፊያ፣ አሲዳማና ጨዋማ አፈር ማከሚያ፣ የአፈር ለምነት/ንጥረ ነገር እና ካርቦናዊ ቁስ አካል (OM) ይዘት ማሻሻያ፣ለጥራጥሬ ሰብሎች ልማት የሀየው ማዳበሪያ ስትሬይን ማመንጨት፣
3	አነስተኛ መስኖ ልማት	የአፈር እርጥበት ማቆያ፣ የመስኖ ውሃን በቁጠባ መጠቀም የሚያስችሉ፣ ውሃ ማውጫና ማሰራጫ፣

2.3.1.3 በተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ አሠራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አርብቶ አደር

የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀምን በማሻሻል የግብርናውን ምርትና ምርታማነት በማሳደግ የምግብና ሥርዓተ ምግብ ዋስትናን ማረጋገጥ የሚቻለው የተሻሻሉ የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም ማሳደግ ሲቻል ነው፡፡ ይህንንም እውን ለማድረግ ለተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም የሚያገለግሉ አዋጭ አገር በቀል እና ዓለም አቀፋዊ ዕውቀቶችና ቴክኖሎጂዎች በትክክል ተተግብረው ጥቅም ላይ ሲውሉ ነው፡፡ ለዚህም የአርሶ/ከፊል አርብቶ አደሩን ዕውቀት፣ ክህሎትና አመለካከት ሊያሳድግ የሚችል በተግባር የተደገፈ ሥልጠናና የልምድ ልውውጥ ስርዓት በመንደፍ፣ በማዘጋጀትና በማስፋት የሚገኘውን ልምድና ዕውቀት ተግባራዊ ማድረግ ሲቻል ነው፡፡

2.3.1.4 የተሻሻለ የገጠር መሬት አስተዳደርና መሬት አጠቃቀም ሥርዓት

የተለያዩ በወል፣ በግል ወይም በመንግስት ሥር የሚገኙ የገጠር መሬት ይዞታዎችን በስፋት፣ በአቅጣጫና በመሬቱ የመጠቀም መብቶችን ለመለየት የሚያስችል በዘመናዊ ኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ የተደገፈ የመረጃ ሥርዓት መዘርጋትና አመች የሕግ ማዕቀፎችን መፍጠር ያስፈልጋል፡፡ ይህም የተሻሻለ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት በመዘርጋት ግለሰብ አርሶ አደሮች፣ አርብቶ አደርችና የግብርና ኢንቨስተሮች በተለይ ሴቶችና ወጣቶች እንዲበረታቱ፣ በይዞታቸው የመጠቀም መብታቸው እንዲጎለብት፣ በመሬት ወሰን ምክንያት የሚፈጠሩ አለመግባባቶችንና ግጭቶችን እንዲቀንስ እንዲሁም የተፈጥሮ ሀብትን በዘላቂነት እንዲንከባከቡ ያደርጋል፡፡

በሚቀጥሉት አስር ዓመታት ዘላቂ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ስርዓትን ለመዘርጋት በሚሰሩ ስራዎች የሚጠበቁ የአጭር ጊዜ ውጤቶች የሚከተሉት ናቸው፡-

የገጠር መሬት አጠቃቀም ማለት የገጠር መሬትን በእንክብካቤ ይዞ በዘላቂ መንገድ ለተሻለ ጠቀሜታ እንዲውል የሚደረግበት ሂደት ነው፡፡ የተፈጥሮ ሀብትን በዘላቂነት ለመንከባከብና ለማልማት ለመጭው ትውልድም ጠብቆ ለማስተላለፍ ደግሞ የተለያዩ የአገራችንን የሥነ-ምህዳር ቀጠናዎችንና የመሬት አቀማመጥን መሰረት ያደረገ የገጠር መሬት አጠቃቀም እቅድ ማዘጋጀትና መተግበር ያስፈልጋል፡፡ የገጠር መሬት አጠቃቀም እቅድ ሥነ-አካላዊና ማህበረ-ኢኮኖሚያዊ መረጃዎች ላይ ተመርኩዞ የመሬት መጎሳቆልንና የአካባቢ ብክለትን ሳያስከትሉ ከፍተኛ ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ የሚያስገኙ አማራጮች የሚወሰኑበትና የሚተገበሩበት የአሰራር ዘዴ ነው፡፡

2.3.2 ያደገ የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀም

የመስኖ ውሃ በበቂ መጠን ማቅረብና አጠቃቀሙን ማሻሻል የግብርናውን ዘርፍ በዘላቂነት ለማሳደግ ወሳኝ ነው፡፡ ስለሆነም በአገራችን ዋነኛ የመስኖ ውሃ ምንጭ ከሆኑት የዝናብ፣ የከርሰ-ምድርና የገፀ-ምድር ውሃ የምናገኘውን ውሃ ዘመኑ የደረሰባቸውን ቴክኖሎጂዎች በመጠቀም ግብርናውን ከዝናብ ጥገኝነት በማላቀቅ በዓመት ሁለትና ከዚያ በላይ ጊዜ በማምረት ምርትና ምርታማነትን በከፍተኛ ሁኔታ ማሳደግ ይቻላል፡፡ የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀምን ማሻሻል ተገቢ ባልሆነ የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ምክንያት የሚከሰተውን የአፈር ጨዋማነትና ተያያዥ ችግሮች ከመፍታት ባሻገር ተፋሰስን መሠረት በማድረግ ለሚሠሩ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ሥራዎች ውጤታማነት ጉልህ አስተዋፅዖ ያደርጋል፡፡

2.3.2.1 የተስፋፋ የመስኖ መሰረተ ልማት

በአየር ንብረት ለውጥ የሚከሰተውን የዝናብ እጥረትና መቆራረጥ በግብርና ምርትና ምርታማነት ለይ የሚያደርሰውን ተፅዕኖ ለመቋቋም የመስኖ መሠረተ ልማትን ማስፋፋት ያስፈልጋል፡፡ ለዚህም የመስኖ ውሃ ምንጭ የሆኑትን የከርሰ-ድርና የገፀ-ምድር ውሃን በአግባቡ መጠቀም የሚያስችሉ የመስኖ መሰረተ

ልማት አውታሮችን መገንባትና ተያያዥ ቴክኖሎጂዎችን ጥቅም ላይ በማዋል ለግብርናው ልማት የሚውል የመስኖ ውሃን በተፈለገው መጠንና ቦታ ለማቅረብ ያስችላል፡፡

2.3.2.2 የተሻሻለ የመስኖ አውታር አስተዳደርና ውሀ አጠቃቀም

በሀገራችን ባለፉት ዘመናት የአርሶ/ከፊል አደሩን ለድርቅ ተጋላጭነት በመቀነስ ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ብሎም ለአጠቃላይ አገራዊ የኢኮኖሚ እድገት አስተዋፅዖ እንዲያበረክቱ ለማድረግ መንግስት ከፍተኛ ሀብት በመመደብ ሰፊ መሬት የማልማት አቅም ያላቸው የመስኖ አውታሮች ተገንብተዋል፡፡ ሆኖም ግን የመስኖ አውታሮቹ የሚጠበቅባቸውን አገልግሎት ከመስጠት አንፃር ከፍተኛ ውስንነት ታይቷል፡፡ የዚህ ውስንነት መንስዔውም ዘመናዊ የመስኖ አውታር አስተዳደር ስርዓት ባለመዘርጋቱ፣ የመስኖ አውታሮቹ ተገቢ የሆነ ጥገናና ዕድሳት የማይደረግላቸው መሆኑና የውሃ አጠቃቀሙም ፍፁም አባካኝና ቁጥጥር የሌለበት መሆኑ ነው፡፡ ስለሆነም ፍትሃዊ የውሃ አጠቃቀም በተላይም ለሴቶች እንዲኖር፣ ውሃን በቁጠባ ለመጠቀም እንዲሁም አለመግባባቶችንና ግጭቶችን ለመቀነስ የመስኖ ውሃ ተጠቃሚ ማህበራትን ማደራጀትና አቅማቸውን መገንባት አስፈላጊ ነው፡፡ ይህም የተሻሻለ የመስኖ አውታርና ውሀ አስተዳደርና አጠቃቀም በማረጋገጥ የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀም ዘላቂ ማድረግ ያስችላል፡፡

2.3.3 የተፈጥሮ ሀብት የትግበራ መስኮች

ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ለማረጋገጥና የዜጎችን በተለይ የሴቶችን ወጣቶችን ሁለንተናዊ ተጠቃሚነት እውን ለማድረግ በመጭው አስር ዓመታት የሚከተሉት የትግበራ መስኮች በየደረጃው ይከናወናሉ፡፡

- ዘላቂ የመሬት አሰተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት
- የተቀናጀ ዘላቂ የተፋሰስ ልማትና አጠቃቀም
- ዘላቂ ጥምር እርሻ-ደን (Agroforestry) ልማት
- ዘላቂ የሬንጅላንድ (ሰፊ የግጦሽ መሬት) አያያዝና አጠቃቀም
- ዘላቂ የአፈር ጤንነትና ለምነት ማሻሻያ
- ዘላቂ የአነስተኛ መስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀም

2.3.3.1 ዘላቂ የመሬት አሰተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት

በአገራችን የመሬት አጠቃቀም የፖሊሲና የህግ ማዕቀፍ ባለመኖሩ ለእርሻ ልማት መዋል የሚገባው ለም መሬት በከተሞችና በኢንዱስቱሪ መስፋፋት እየተወረረና እየተበላ ይገኛል፡፡ ይህም በግብርና ልማት ላይ ከፍተኛ ተግዳሮት ፈጥሯል፡፡ አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀምና አስተዳደር ሥርዓት ባለመዘርጋቱ ከፍተኛ ተዳፋታማ ቦታዎች እንዲታረሱ፣ የመሬት መጎሳቆልና የአፈር መሸርሸር እንዲበባስ፣ የደን ሽፋን እንዲቀንስ፣ የዱር አራዊት ወደ ሌሎች አገራት እንዲሰደዱ አድርጓል፡፡ ይህም የምግብ ዋስትናን ለማረገጋጥ እንዲሁም ለአየር ንብረት ለውጥ የሚስማማ ግብርናን ለመገንባት የሚደረገው ጥረት ላይ

ጫና አሳደሯል፡፡ በተጨማሪም የገጠር መሬት በዘመናዊ ስርዓት ተቀይሶና ተመዝግቦ የተያዘ ባለመሆኑ አርሶ አደሩ በመሬቱ ላይ ያለው የመጠቀም ዋስትና አነስተኛ እንዲሆን በማድረግ በመሬቱ ላይ ተገቢ መዋዕለ ንዋይ እንዳያፈስ አድርጓል፡፡ የመረጃ ስርዓቱ ደካማ በመሆኑ በመሬት ወሰን ምክንያት በሚነሱ ግጭቶች አርሶ አደሩ ለልማት ማዋል የሚገባውን ጊዜ በክርክር እንዲያሳልፍ አድርጎታል፡፡

ይህን ችግር ለመቅረፍ በመጀመሪያውና ሁለተኛው የእድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅድ ዘመን የተለያዩ ባለድርሻ አካላትንና የልማት አጋር ድርጅቶችን በማሳተፍ የገጠር መሬት አጠቃቀምና አስተዳደር ሥርዓት አበረታች ሥራዎች ተሰርታዋል፡፡ በቀጣይ አስር ዓመታትም እስከአሁን የተደረጉ ጥረቶችን መነሻ በማድረግ የተለያዩ ወሳኝ ተግባራት ይከናወናሉ፡፡

የገጠር መሬት አጠቃቀም ፖሊሲና ዕቅድ ዝግጅት

የተቀናጀ የመሬት አጠቃቀም ፖሊሲና የህግ ማዕቀፍ ባለመኖሩ ለግብርና አገልግሎት መዋል የነበረባቸው መሬቶች (Prime Farmlands) ከግብርና ውጭ ለሆኑ አገልግሎቶች በመዋላቸው ከግብርናው ዘርፍ ሊገኝ የሚችል ከፍተኛ የሰብል እና እንስሳት ምርት ባክኗል፡፡ በ2006 ዓ.ም በተደረገው የመሬት አጠቃቀም ለውጥ ጥናት መሰረት ከ1979 እስከ 2003 ዓ.ም ባሉት 25 ዓመታት ከአዲስ አበባ አምስቱም የመውጫ ኮሪደሮች በ20 ኪ.ሜ ሬድየስ ከግብርና አገልግሎት ወደ ግንባታ የተቀየረ መሬት በ384% ጨምሯል፡፡

በሌላ በኩል በርካታ ለእርሻ አገልግሎት መዋል የሌለባቸው መሬቶች በመታረሳቸው ወይም ለእንስሳት የግጦሽ አገልግሎት በመዋላቸው የተፈጥሮ ሃብታችን በከፍተኛ ሁኔታ ተጎድቷል፤ የአየር ንብረት ለውጥን በማስከተሉ ምክንያትም በብዝሃ-ህይወት ሃብታችን እና በውሃ አዘል መሬቶች ላይ የማይቀለበስ ተጽዕኖ ፈጥሯል፡፡ ለምሳሌ በተመሳሳይ ጊዜ በደንና በግጦሽ ተሸፍነው የነበሩ መሬቶች ለግብርና አገልግሎት በመዋላቸው የመሬት መጠን ከ44 እስከ 66% ቀንሷል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም በአብዛኛው የደጋማው የአገራችን አካባቢዎች የተበጣጠሰ የመሬት ይዞታ በመኖሩ የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን አጠቃቀም እንዲሁም ድህረ ምርት ማሰባሰብና ጥራት ቁጥጥር ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ፈጥሯል፡፡ በ2005 ዓም በተደረጉ ጥናቶች በእነዚህ አካባቢዎች 35 በመቶ የሚጠጋ የአርሶ አደር እርሻ መሬት ይዞታ ከ0.5 ሄክታር በታች ሲሆን አማካኝ ይዞታም 0.81 ሄክታር የማይበልጥና እስክ 5 ቦታ የተበጣጠሰ ሆኖ አማካኝ የመሬት መጠኑ 0.19 ሄክታር አይበልጥም፡፡

ስለሆነም በቀጣይ ዓመታት ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት የገጠር መሬት አጠቃቀም ፖሊሲና የሕግ ማዕቀፍ ተዘጋጅቶ ተግባር ላይ እንዲውል ይደረጋል፡፡

የተቀናጀ አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም እቅድ ማዘጋጀትና መተግበር

ከላይ በመግቢያው እንደተገለጸው በሃገራችን የተቀናጀ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ በፌደራልም ሆነ በክልሎች በተሟላ ሁኔታ ባለመኖሩ ምክንያት በአንድ በኩል ለግብርና አገልግሎት መዋል የነበረባቸው

ምርጥ የእርሻ መሬቶች (Prime Farmlands) ለከተሞች እና ኢንዱስትሪዎች በዘፈቀደ መስፋፋት በመዳረጉ የግብርና ምርት አሳጥቷል፡፡ በሌላ በኩል በብዙ የአገራችን ደጋማና ወይና-ደጋማ አካባቢዎች የሚኖሩ አርሶ አደሮች በእርሻ መሬት ጥበት ምክንያት ለእርሻ ልማት መዋል የሌለባቸውን ከፍተኛ ተዳፋትነት ያላቸውን መሬቶች ለእርሻ አገልግሎት በማዋላቸው የተፈጥሮ ሃብታችን በከፍተኛ ሁኔታ ተጎድቷል፡፡ ይህንን ችግር በዘላቂነት ለመፍታት በሚቀጥሉት አስር ዓመታት የተቀናጀና አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ በፌደራል፣ በክልሎች፣ በወረዳና በቀበሌ ደረጃ በተሟላ ሁኔታ የማዘጋጀትና የመተግበር ስራዎች ይከናወናሉ፡፡ ይህ ስራ ካላቸው ነባራዊ የአኗኗር ሁኔታ ልዩነት አንጻር በአርሶ አደር አካባቢ በቀበሌ ደረጃ የሚከናወን ሲሆን በአርብቶ አደር አካባቢ ደግሞ በወረዳ ደረጃ የሚከናወን ይሆናል፡፡

የ2ኛ ደረጃ የይዞታ ማረጋገጥና የምስክር ወረቀት መስጠት፤

የገጠር መሬትን በአቅጣጫ፣ በስፋት፣ በወሰንና በባለይዞታ ዘመናዊ በሆኑ መሳሪያዎች በመለካት፣ በመመዝገብና ለባለይዞታዎች የይዞታ የምስክር ወረቅት መስጠት በይዞታቸው ላይ የሚኖራቸውን ዋስትና እንዲያድግ ያደርጋል፡፡ ይህም ባለይዞታዎች በተለይ ሴቶች ገንዘባቸውን መሬታቸው ላይ በማዋልና ከወሰን ጋር የተያያዙ ግጭቶችን በመቀነስ ሙሉ ጊዜያቸውን በልማት ላይ እንዲያውሉ በማድረግ ለምርትና ምርታማነት ዕድገት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋል፡፡ ስለሆነም በደጋማውም ሆነ በአርብቶ አደር አካባቢዎች የአካባቢውን ባህልና የአኗኗር ዘይቤ መሰረት በማድረግ የ2ኛ ደረጃ ይዞታ ማረጋገጥና የይዞታ የምስክር ወረቀት የመስጠት ተግባራት በቀጣይ ዓመታት ተጠናክሮ ይቀጥላል፡፡

ባለይዞታዎች የይዞታ ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት ማግኘታቸው በራሱ ውጤት ስላልሆነ ይህንን ወደ ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት መቀየር ሌላው ትኩረት ሊሰጠው የሚገባ ተግባር ነው፡፡ በዚህም መሰረት በአሁኑ ሰዓት ባለይዞታዎች የይዞታ ማረጋገጫ የምስክር ወረቀታቸውን እንደ ዋስትና በማስያዝ ብድር ከአነስተኛ ገንዘብ ተቋማት በመውሰድ የእርሻ ስራቸውን በማስፋትና በቴክኖሎጂ እንዲደገፍ በማድረግ ምርትና ምርታማትን እንዲያሳድጉ ስራዎች የሚከናወኑ ይሆናል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ መሬት አልባ የሆኑ የገጠር ነዋሪዎችን መሬት በማከፋፈል ማዳረስ ስለማይቻል በኪራይ ግብይት በማከናወን ገንዘብ፣ ዕውቀትና ፍላጎት ያላቸው በኪራይ መሬት አግኝተው ተጠቃሚ የሚሆኑበትን ስልት በመንደፍ ስራዎች ይከናወናሉ ፡፡

ባለይዞታዎች የይዞታ ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት ማግኘታቸው መንግስት መሬቱን ለህዝብ ጥቅም ሲፈልገው ተገቢውን ካሳ ሳይከፍልና የህግ ስርዓቱን ሳይከተል መሬቱን እንዳይወስድ ያደርጋል፡፡ መሬት ለህዝብ ጥቅም ቢወሰድ የተወሰደው የመሬት ስፋት፣ መሬታቸው የተወሰደባቸው ባለይዞታዎች ብዛት፣ የዋጋ ተመን እና የተከፈለ ካሳ መጠን፣ እነዚህን ባለይዞታዎች ለማቋቋም የተሰራ ስራ እና ወዘተን የሚሳይ የመረጃ ስርዓት እንዲኖር በማድረግ ይህንንም ለቀጣይ የፖሊሲ ሃሳብ ጥቅም ላይ እንዲውል የሚደረግ ይሆናል፡፡

የብሄራዊ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም የመረጃ ስርዓትን ማስፋፋት

እስከአሁን በስፋት እየተካሄደ የሚገኘውን የ2 ኛ ደረጃ የይዞታ ማረጋገጥና የምስር ወረቀት የመስጠት ስራ ዘላቂነት ይኖረው ዘንድ በመረጃ ስርዓት የተደገፈ መሆን ይኖርበታል፡፡ ስለሆነም የተጀመረውን ብሄራዊ የገጠር መሬት አስተዳደር የመረጃ ስርዓትን በተጠናከረ መንገድ በሀገሪቱ የማስፋፋትና ከገጠር መሬት ጋር በተያያዘ የሚከናወኑ ግብይቶች ወቅታዊ የማድረግ ስራ ይከናወናል፡፡ በተጨማሪም ይህን የመረጃ ስርዓት የሚያመነጫቸውን መረጃዎች ለተጠቃሚዎች በማሰራጨት ከዘርፉ የሚገኘውን ገቢ የማሳደግ ስራ ይከናወናል፡፡ በተጨማሪም የአሳታፊ የቀበሌ መሬት አጠቃቀም ዕቅድና ከዚህ ጋር የተያያዙ መረጃዎን እንዲይዝና ለተጠቀሚው ተደራሽ እንዲሆን በማድረግ ምርትና ምርታማት እንዲያድግ ብሎም የአየር ንብረት ለውጥን ለመመከት የራሱን ከፍተኛ ሚና የሚጫወት ይሆናል፡፡

የቀበሌ ማዕከላትን ማስፋፋት

በቀበሌ ውስጥ ለሚኖሩ አርሶ/አርብቶ አደሮች የተያዩ መሰረተ-ልማቶችንና አገልግሎቶችን እንዲያገኙ በአንድ ማዕከላዊ ቦታ የቀበሌ ማዕከላትን መገንባት አስፈላጊ ነው፡፡ ለምሳሌ በአማራ ክልል የተጀመረውን የቀበሌ ማዕከላት (የቀበሌ ዋና ከተማ) ምስረታ እንደ ተሞክሮ በመውሰድ በቀጣይ በሌሎችም ክልሎች በስፋት ተጠናክሮ የማስፋፋት ስራ ይሰራል፡፡ ይህ የቀበሌ ማዕከል ግንባታም በሚዘጋጀው አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም ዕቀድ ዝግጅትን መሰረት ያደርጋል፡፡ የገጠር ቀበሌ ማዕከላትን ማስፋፋት እነሱን ተከትለው የግበርና ቴክኖሎጂና ግብአት አቅራቢዎች፣ የግብርና ምርት ላይ እሴት በመጨመር ለአገር ውስጥም ሆነ ለውጭ ገበያ የሚያቀርቡ አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች እንዲቋቋሙ አስቻይ ሁኔታን ይፈጥራል፡፡ ይህም ለአርሶ/አርብቶ አደሮች ለምርታቸው ገበያ በመፍጠር በብዛትና በጥራት እንዲያመርቱና ገቢቸውን እንዲያሻሽሉ በከፍተኛ ሁኔታ ያበረታታቸዋል፡፡ ስለሆነም ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት አስፈላጊ ስትራቴጂዎችና የህግ ማዕቀፎችን መሰረት በማድረግ በአገሪቱ የቀበሌ ማዕከላት እንዲስፋፉ ይደረጋል፡፡

የገጠር መሬት የኩታ-ገጠም ይዞታ አሠራርን ማሻሻል

የኢትዮጵያን እርሻ ለማዘመን በሚደረገው ጥረት እንደ ዋና ተግዳሮቶች ከሚታዩት መካከል የአርሶ አደሮች የመሬት ይዞታ እጅግ አነስተኛ፣ የተበጣጠሰና በተለያዩ ቦታዎች ተበታትነው የሚገኙ መሆናቸው ነው፡፡ በዚህ ሁኔታ አርሶ አደሮች የእርሻ ሜካናይዜሽንንና ሌሎች የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ለመጠቀም አዋጭ ካለመሆኑም በላይ የድህረ-ምርት ማሰባሰብና ጥራት ቁጥጥር ስራዎችን ለመስራትም አዳጋች አድርጎታል፡፡ ይህንን ችግር በዘላቂነት ለመፍታትና ዘርፉን ለማዘመን አርሶ/አርብቶ አደሮች በመሬታቸው የመጠቀም መብትን በማይነካ ሁኔታና አሰራሩ አዋጭ በሆነባቸው አካባቢዎች ኩታ-ገጠም መሬቶችን አንድ ላይ በማሰባሰብ (Land Consolidation) የኩታ-ገጠም ይዞታ አሠራር ሥርዓት መዘርጋት ያስፈልጋል፡፡ በመሆኑም በረቂቅ የመሬት አጠቃቀም አዋጁ ላይ የተጠቀሱትን የተለያዩ ዘዴዎችን

በመጠቀም ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት የገጠር መሬት የኩታ-ገጠም ይዞታ አሠራርን የማሻሻል ስራ በስፋት ይሰራል፡፡

2.3.3.2 የተቀናጀ የተፋሰስ ልማትና አጠቃቀም

ከአጠቃላይ የአገራችን መሬት 85 በመቶ የሚሆነው በተለያየ ደረጃ የተጎሳቆለ ሲሆን 23 በመቶ የሚሆነው ደግሞ ለከፋ የመሬት መጎሳቆል የተጋለጠ ነው፡፡ ይህ የመሬት መጎሳቆል ህብረተሰቡን በተለይ በገጠር ያለውን የቤተሰብ ኑሮ ያቃወሰ፣ የውሃ አቅርቦትንና የግብርናን ምርታማነት በእጅጉ የጎዳ ክስተት ነው፡፡ ኢትዮጵያን ጨምር በምስረቅ አፍሪካ ባሉ አገራት የተካሄደው ጥናት እንዲሚያመለክተው ከ2001-2009 እ.ኤ.አ የመሬት መጎሳቆል በዋጋ ሲገመት የኢትዮጵያ 35 ቢሊዮን ዶላር ሲሆን የኬንያ 11 ቢሊዮን ዶላር የታንዛንያ ደግሞ 18 ቢሊዮን ዶላር ይሆናል፡፡ ይህም 23 በመቶ የኢትዮጵያን አገራዊ አጠቃላይ ምርት (GDP) ሲወክል፣ የኬንያን 11 በመቶ የታንዛንያን ደግሞ 14 በመቶ አጠቃላይ አገራዊ ምርት መጠን ይወክላል፡፡ የህዝብ ቁጥር እያደገ በመምጣቱ፣ የእጽዋት ሽፋን በመመናመኑና በልቅ ግጦሽ የተነሳ መሬቱ ለጎርፍ አደጋና የአፈር መከላት ችግር ተጋላጭ ሆኗል፡፡ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት በየዓመቱ ከ42-300 ቶን በሄ/ር የሚሆን አፈር ከእርሻ መሬት ላይ፣ በአጠቃላይ እንደ አገር 1.5 ቢሊዮን ቶን በየዓመቱ እየታጠበ ይሄዳል፡፡ በዚህም የተፈጥሮ ሀይቆችና ሰው ሰራሽ ግድቦች በአፈር ደለል በመሞላት ከጥቅም ውጪ እዲሆኑ አድርጓል፡፡

ከ1980ዎቹ ጀምሮ ይህንን የመሬት መጎሳቆል ለመቀነስና የምግብ ዋስትናና ለማሻሻል በምግብ ለስራ ፕሮግራም የአፈና ውሃ ጥበቃ ስራዎች በተለያዩ የአገራችን አከባቢዎች ሲከናወኑ ቆይተዋል፡ ከ2003 ዓ.ም ጀምሮ ደግሞ የማህበረሰብ ተፋሰስን መሰረት ያደረገ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና ጥበቃ ስራዎች በከፍተኛ የህብረተሰብ ንቅናቄ እየተሰሩ ይገኛሉ፡፡ በልማታዊ ሴፍትኔት እንዲሁም በዘላቂ የመሬት አያያዝ ፕሮግራሞች የተጎዱ ተፋሰሶችን እንዲያገግሙ ተደርጓል፡፡ ይህ ተፋሰስን መሰረት ያደረገ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና ጥበቃ ሥራ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና አካባቢያዊ አስተዋጽዖ ያደረገ ሲሆን ለአብነትም በተወሰኑ ወረዳዎች ናሙና ተወስዶ በተደረገው ጥናት መሰረት የአፈር ክለት በ2014 እኤአ በኣማካይ በ32 ቶን በሄ/ር በዓመት የቀነሰ ሲሆን የጎርፍ መጠንን ደግሞ በ3% መቀስ ተችሏል፡፡ የእጽዋት ሽፋን በ80% እንደጨመረ ሪፖርት ተደርጓል፡፡ በተጨማሪም በለሙ ተፋሰሶች አካባቢ የሚኖሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ኢኮኖሚያዊ ጥሪት ከመገንባት በላይ በአየር ንብረት ለውጥ የሚከሰተውን አሉታዊ ተጽእኖ የመቋቋም አቅም እያደገ መጥቷል፡፡

ይሁን እንጂ ካለው የችግር ስፋትና ከሚጠበቀው የምርታማነት ፍላጎት አንጻር እስካሁን የተሰሩት ስራዎች በቂ ባለመሆናቸው በቀጣይ የተፋሰስ ልማት ስራዎችን በተቀናጀ መልኩ አጠናክሮ መቀጠል ያስፈልጋል፡ ፡ የተጎዱ ተፋሰሶችን ከመጠበቅና ከማልማት ባሻገር በተፋሰሱ ውስጥ የንብ እርባታን፣ የመኖ፣ የአትክልትና ፍራፍሬ ልማትንና ሌሎች ተያያዥ የገቢ ምንጭ የሚሆኑ የልማት ሥራዎችን በቅንጅት በማከናወን

የአርሶ/አርብቶ አደሩን የምግብና ስነ-ምግብ ዋስትና እንዲሁም አኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት በዘላቂነት ለማረጋገጥ በስትራቴጂ መመራት ይገባል፡፡

የተቀናጀ የማህበረሰብ ተፋሰስ ልማትና አስተዳደር ዓላማ የተለያዩ ስነ-አካላዊና ስነ-ሕይወታዊ የአፈርና የውሀ ጥበቃ ዘዴዎችን በመጠቀም እንዲሁም የተጎዱ መሬቶችን ከንክኪ ነጻ ሆነው እንዲያገግሙ በማድረግ ለምነታቸውንና ምርታማነታቸውን ማሻሻል እንዲሁም በተፋሰሱ ከዝናብ የሚገኘውን ውሃ በአግባቡ በመያዝ/በማቆር በዘላቂነት ጥቅም ላይ እንዲውል ማድረግ ነው፡፡ የተፋሰስ ልማት በዝናብ ኃይልና በመሬት ተዳፋትነት የሚከሰተውን አደገኛ ጎርፍና የአፈር መከላትን፣ በተሰሩ ግድቦች ሊፈጠር የሚችለውን የአፈር ደለል ብክለትን ለመከላከልና ለመቀነስ ጉልህ አስተዋጽኦ አደርጋል፤ የእጽዋት ባዮማስን ይጨምራል፤ የሙቀት አማቂ ጋዝን የማግለል አቅምን እንዲሁም ለመጠጥ፣ ለንጽህና፣ ለመስኖ፣ ለአሳ እርባታ የሚውል የውሃ አቅርቦትን ያሳድጋል፤ ለተፋሰስ ልማት ተጠቃሚዎች የስራ ዕድልና ተጨማሪ የገቢ ምንጭ ይፈጥራል፤ የተፋሰስ ልማትና አስተዳደር ተጠቃሚዎችን የማህበረ-ኢኪኖሚያዊ ፋይዳዎች የተጠቃሚነት ዕድል ያሳድጋል፣

ከላይ ከተገለጹትና ከሌሎች ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ከባቢያዊ ትሩፋቶች በዘላቂነት ህብረተሰቡን ተጠቃሚ ለማድረግ የላንድስኬፕ ዘዴ (Landscape Approch) በስፋት ተጠናክሮ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ ይህ ዘዴ በአንድ አካባቢ ያሉትን የማህበረሰብ ተፋሰሶችን ለማስተሳሰር፣ ቴክኖሎጂዎችንና የተሻሻሉ አሰራሮችን በሌሎች አካባቢዎች ለማስፋፋት፣ በየደረጃው ያለውን አመራርና አስተዳደር በማቀናጀት በግልጽ የሚታይ ዘላቂ ለውጥ ለማረጋገጥ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋል፡፡

የተፋሰስ ልማትን በምርምር መደገፍ

እስከዛሬ ከተለመደው አሰራር ባሻገር ከ1981 እ.ኤ.አ ጀምሮ በአገራችን በተለያዩ አካባቢዎች የተቋቋሙትን የአፈርና ውሃ ጥበቃ የምርምርና የመማሪያ ተፋሰሶችን የበለጠ በማጠናከርና በማስፋት የተሸሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች እንዲመነጩ በማድረግ እንዲሁም የሌሎች አገሮች ውጤታማና ወጪ ቆጣቢ/አዋጪ ቴክኖሎጂዎችን በመኮረጅና በማላመድ ተመሳሳይ ስነ-ምህዳር ባላቸው የአገራችን አካባቢዎች ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል፡፡

የተቀናጀ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀምና የተፋሰስ ልማት እቅድ ማዘጋጀት

ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት አያያዝና አጠቃቀምን ለማረጋገጥ ያለውን ነባራዊ ሁኔታ፣ ተስማሚነትና መሬቱ ሊሰጠው የሚችለውን ጥቅም ታሳቢ ያደረገ የተቀናጀ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም እቅድና የተፋሰስ የልማት እቅድ ያስፈልጋል፡፡ ይሁን እንጂ ከዚህ በፊት የነበሩ ጥረቶች ተፋሰስን መሰረት ያደረገ የተቀናጀ ክአሳታፊ የመሬት አጠቃቀም እቅድን የማዘጋጀት ክፍተት ነበር፡፡ ስለሆነም በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ የሚካተቱ ተግባራት የአካባቢ መራቆትንና የተፈጥሮ ሀብት መመናመንን ለመከላከል፣ የውኃ ሀብትን ለማጎልበትና የሙቀት አማቂ ጋዞችን ልቀት በመቀነስ የመሬት የማምረት አቅም ለማሳደግ የሚያስችሉ መሆን

አለባቸው። የህብረተሰቡን የባለቤትነት ስሜት ለማሳደግ ችግሮቹን ከመለየት ጀምሮ ምን ዓይነት የተፋሰስ ልማት፣ የት እና እንዴት መተግበር እንዳለባቸው በጋራ በመወሰን የተቀናጀና አሳታፊ የመሬት አጠቃቀምና የተፋሰስ ልማት እቅድ ይዘጋጃል።

ተፋሰሱ ያለውን ጸጋና ነባራዊ ሁኔታ ያገናዘበ የልማት ስራ መተግበር፡-

ለእያንዳንዱ ተፋሰስ የተዘጋጀውን የተቀናጀና አሳታፊ የመሬት አጠቃቀምና የተፋሰስ ልማት እቅድ መሰረት በማድረግ የተለያዩ የአፈርና ውሃ ጥበቃ፣ ፈርጀ-ብዙ ጠቀሜታ ያላቸውን እጽዋቶችን የመትከልና ሌሎች የተፋሰስ ልማት ስራዎች ይከናወናሉ። በተለይ በታላቁ የህዳሴ ግድብ ተፋሰሶች ውስጥ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል። በተፋሰስ ልማት ሥራ ላይ የግሉ ተሳትፎ እንዲያድግ ይደረጋል።

ልዩ ተኩረት የሚሹና የተጎዱ ቦታዎችን (Hot spot areas) በመለየትና ከንክኪ ነጻ በማድረግ እንዲለሙና በቀጣይም ለህብረተሰቡ ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል። ያገገሙ መሬቶች ሴቶችና ወጣቶች ተደራጅተው ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይደረጋል።

ስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች፡- የተፋሰስ ልማት ሥራውን በዘመናዊ ቴክኖሎጂና ሜካናይዜሽን የታገዘ በማድረግ እንደየመለክዓ-ምድሩን አቀማመጥና ሥርዓት ምህዳር የተለያዩ ስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች ይከናወናሉ። የተሰሩ የአፈርና ውሀ ጥበቃ መሰረተ-ልማቶች በጥራት ጉድለት ወይም ብልሽት የጎርፍ አደጋና የሌሎች አሉታዊ ተጽእኖ ምክንያት እንዳይሆኑ የጥራት ቁጥጥርና የጥገና ሥራ ይሰራል።

ስነ-ሕይወታዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች፡- ፈርጀ-ብዙ ጠቀሜታ ያላቸውን የተሻሻሉ የዛፍ/ሳር ዝርያዎችን በመለየት ለስነ-ሕይወታዊ የተፋሰስለ ልማት በስፋት ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል። በዚህም ሙቀት አማቂ ጋዞችን ለመቀነስ/ለማግለል ትኩረት ተሰጥቶት ይሰራል።

የተራሮች ልማት፡- ወጣቶችን በማደራጀትና የግሉን ዘርፍ በማሳተፍ ከባቢያዊና ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ባላቸው እንደ ቀርከሃ በመሳሰሉ የእጽዋት ዝርያዎች ተራሮችን በማልማት ህብረተሰቡ ተጠቃሚ እንዲሆን ይደረጋል። በዚህም ሙቀት አማቂ ጋዞችን ለማግለል አስተዋጽኦ ይደረጋል።

የመጤ ወራሪ አረሞችን መስፋፋት መቀነስ፡- በህብረተሰብ ንቅናቄና ወጣቶችን በማደራጀት የመጤ አረሞች የተስፋፋባቸውን ቦታዎች በመለየትና አረሞቹን ለመቆጣጠር በዘመናዊ ቴክኖሎጂና ሜካናይዜሽን በመታገዝ መሬቱ ለግብርና ምርት እንዲውል ይደረጋል። የግሉን ዘርፍ በማሳተፍም እነዚህ ወራሪ አረሞች ለእንስሳት መኖ፣ ለሀይል ምንጭና ለሌሎች አገልግሎት የሚውሉበት ሁኔታ ይመቻቻል።

የማኅበረሰብ ተፋሰስ ተጠቃሚ ማኅበራት በማደራጀት ድጋፍ መስጠት፡- የተፋሰስ ተጠቃሚዎችን አግባብ ባላቸው ሕጐች መሠረት በማኅበር በማደራጀትና በባለቤትነት ስሜት የተፈጥሮ ሀብቶችን የሚያስተዳድሩበት የርክክብ፣ የአጠቃቀም፣ የአጠባበቅና የተጠያቂነት አሠራር ሥርዓት በማስፈን

ተጠቃሚዎቹ ያለሙትን ሀብት ለማስተዳደር፣ ለመጠቀምና ለመጠበቅ የሚችሉበትን ሁለንተናዊ አቅም ማሳደግ ያስፈልጋል። ይህም ለዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ጉልህ አስተዋጽኦ ስለሚያደረግ ትኩረት ተሰጥቶት ይሰራል።

የሥርዓተ-ምህዳር አገልግሎት የክፍያ ሥርዓት መዘርጋት

የተፋሰስ ልማት ከፍተኛ ጉልበት፣ ጊዜና ገንዘብ የሚጠይቅ ሥራ በመሆኑ አልሚዎቹን በቀጣይነት የሚያበረታታና ተጠቃሚ የሚያደርግ ሥርዓት መዘርጋት ያስፈልጋል። የተፋሰስ ልማት ሥራ በላኛው/ራስጌ ያሉትንም ሆነ በታችኛው ተፋሰስ አካባቢ የሚኖሩ ህብረተሰቦችን የሚያሳትፍ ቢሆንም ከተጠቃሚነት አንጻር (የውሃ አቅርቦት፣ የመሬት ምርታማነት እድገት፣ ወ.ዘ.ተ) በአብዛኛው ለታችኞቹ ያደላ ነው። ይህም በላይኛው ተፋሰስ አካባቢ ያሉት በባለቤትነት ስሜትና በቀጣይነት አስተዋጽኦ እንዳያደርጉ እንቅፋት ይሆናል፤ ስለሆነም ከልማት ሥራው የሚገኙ ሥርዓተ-ምህዳራዊ አገልግሎቶችና ጥቅሞችን (Ecosystem Service) ዋጋቸውን በመተመን፣ የፖሊሲና የህግ ማዕቀፎችን በማዘጋጀትና የክፍያ ሥርዓት በመዘርጋት ሁሉም በፍትሐዊነት እንዲጠቀሙ ይደረጋል።

ዘመናዊ የመረጃ አያያዝ፣ የክትትልና ግምገማ ሥርዓት ማጠናከር፡-

መረጃን በወጉ የመሰነድና የማመሳከር ልምዳችን ደካማ በመሆኑ እስከዛሬ በተፋሰስ ልማት ተሰርተዋል ተብለው ሪፖርት የተደረጉ ቢደመሩ ከአገራችን ቆዳ ስፋት ይበልጣሉ። በ2ኛው ዕ.ት.ዕ ዘመን የተጀመሩ ጥረቶችን መነሻ በማድረግ በጂኦ-ስፓሻል ቴክኖሎጂ የተደገፈ ዘመናዊ የተፋሰስ ልማት መረጃ አያያዝ፣ የክትትልና ግምገማ ሥርዓት የመዘርጋትና የማጠናከር ሥራ ይከናወናል።

2.3.3.3 የጥምር እርሻ-ደን ልማት

ጥምር እርሻ-ደን ልማት ማለት ግብርናን ከደን ልማት ጋር በማጣመር በአነስተኛና ሰፋፊ መሬቶችን ላይ የሚተገበር ወጪ ቆጣቢ የመሬት አጠቃቀም ሥርዓት ነው። ጥምር እርሻ-ደን መሬቱን ከአፈር መሸርሸር ለመከላከል፣ የብዝሀ-ሕይወትን ለመጠበቅ፣ የአፈር ለምነትን ለማሻሻል፤ ለሰውና ለእንስሳት ለምግብነትና ለማገዶ የሚውሉ ምርትና አገልግሎትን ይሰጣል፤ የሰብሉን የአፈር ንጥረ-ነገርንና ውሃን የመጠቀም እና ይዞ የማቆየት አቅም ቀልጣፋነት እንዲጨምር ያግዛል። በተለያዩ ምክንያቶች በደን ላይ የሚደርሰውን ምንጣሮ ከመቀነሱም በላይ ሙቀት አማቂ ጋዞችን በማግለል ለአየር ንብረት የማይበገር አርንጓዴ ኢኮኖሚን ለመገንባት ጉልህ አስተወጽኦ ያደርጋል። ስለሆነም በቀጠይ ዓመታት የጥምር እርሻ-ደን ልማት በስፋት ይከናወናል።

የጥምር እርሻ-ደን ምርምርን ማጠናከር፡-

ለየሥርዓተ ምህዳሩ ተስማሚ የሆኑና ፈርጀ-ብዙ ጠቀሜታ ያላቸውን በተለይ አገር በቀል ዝርያዎች ዙሪያ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች እንዲመነጩና ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል።

የጥምር እርሻ-ደን የግብአት አቅርቦት ሥርዓት መዘርጋት፡-

ፈርጅ-ብዙ ጠቀሜታ ያላቸውን፣ በምርምር የተሻሻሉና ጥራት ያላቸውን ምርጥ የዛፍ/ሳር/ፍራፍሬ ዘሮችንና ለየሥርዓተ-ምህዳሩ ተስማሚ የሆኑ የተለያዩ የዛፍ/ሳር/ፍራፍሬ ዝርያዎች (ለምሳሌ፡- F.albida)፣ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን ለአርሶ/ከፊል አርብቶ አደሩ በሚፈለገው አግባብ ተደራሽ እንዲሆኑ ምቹ ሁኔታ ለመፍጠር የግብአት አቅርቦት ሥርዓት ይዘረጋል፡፡

የጥምር እርሻ-ደን ችግኝ ጣቢያዎችን ማስፋፋት፡-

የችግኝ ጥራትና ጤንነት እንዲሁም በችግኝ ጣቢያ ውስጥ የሚደረግ እንክብካቤ ችግኙ በሚተከልበት ስፍራ ለሚኖረው ጽድቀት፣ እድገትና ምርታማነት እጅግ ወሳኝ ነው፡፡ ስለሆነም በቀጣይ አስር ዓመታት ለጥምር እርሻ-ደን ልማት የሚውሉ ፈርጅ-ብዙ ጠቀሜታ ያላቸውን ችግኞችን በተለያየ ዘዴ በጥራትና በብዛት በማፍላት የአረንጓዴ ልማት ግቦች ለማሳካት ሞዴል የመንግስት፣ የግልና የማህበረሰብ ችግኝ ጣቢያዎችን የማጠነከርና የማስፋፋት ሥራ ይከናወናል፡፡ የቢዝነስ ሞዴሎችን በማዘጋጀትም ህብረተሰቡ በተለይ ሴቶችና ወጣቶች ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይደረጋል፡፡

የክትትል፣ ግምገማና ድጋፍ ሥርዓት ማጠናከር፡-

የተዘሩ ወይም የተተከሉ የዛፍ/ሳር/ፍራፍሬ ዝርያዎች የጽድቀት ሁኔታና ያስገኙት ጠቀሜታ በመከታተልና መረጃ በማጠናቀር ውጤታማ አሰራሮችንም በመቀመር በሌሎች አካባቢዎች እንዲሰፉ ይደረጋል፡፡

2.3.3.4 ዘላቂ የሬንጅላንድ (ሰፊ የግጦሽ መሬት) አያያዝና አጠቃቀም

ቀደም ብለው የተጠኑ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት የአርብቶ አደር አካባቢ ከአገራችንን መሬት 62 በመቶ የሚሸፍን ሲሆን ከአገራችን ህዝብ 12 በመቶውን፣ ከአጠቃላይ እንስሳት ብዛት ደግሞ 26 በመቶ የሚሆነውን በውስጡ የያዘ ሰፊ የግጦሽ መሬት ያለበት አካባቢ ነው፡፡ ይህም በሶማሌ (53%)፣ በአፋር (29%)፣ በኦሮሚያ ቦረና ዞን (10%)፣ እንዲሁም በደ.ብ.ብ.ሕ ክልል ባሉ የተለያዩ ዞኖች (8%) የአርብቶ አደር ህብረተሰብ እንደሚገኙ ጥናቶች ይጠቁማሉ፡፡ እነዚህ የአርብቶ አደር አካባቢዎች ከፍተኛ የዝናብ እጥረት ያለባቸው በረሃማና ከፊል በረሃማ አካባቢዎች ሲሆኑ ከመሬቱ አቅም በላይ በሆነ የእንስሳት ልቅ ግጦሽ፣ የአየር ንብረት ለውጥና የድርቅ መከሰት፣ ተገቢ ባልሆነ የመሬትና ውሃ አያያዝና አጣቃቀም የተሰነሳ አካባቢው ለከፋ የመሬት መቆሳቆል ችግር የተጋለጠ ሆኗል፡፡ በተለይ በደረቃማ ወቅት አርብቶ አደሮች ለእንስሶቻቸው መኖ እና ውሃ ስለሚፈልጉ እንቅስቃሴያቸውን ታሳቢ በማድረግ ለዚህ ሰፊ የአገራችንን መሬት ትኩረት መስጠት ያስፈልጋል፡፡ በመሆኑም በቀጣይ አስር ዓመት የተለያዩ የሬንጅላንድ አያያዝ ሥራዎች ከሚመለከታቸው ጋር በመቀናጀት ይከናወናሉ፡፡

የቁጥቋጦ እና ወራሪ መጤ ዛፎችና ሣሮች መስፋፋትን መቆጣጠር

በአርብቶ አደር አካባቢ በተለያዩ ምክንያቶች ለእንስሳት መኖነት የማይውሉ የቁጥቋጦ እና የመጤ ዛፎችና ሣሮች ዝርያዎች በመስፋፋት በእንስሳት የሚበሉ የቁጥቋጦና የሣር ዝርያዎችን በመተካት ላይ ይገኛሉ፡፡ ይህም በአርብቶ አደሩ አካባቢ ከፍተኛ ኢኮኖሚዊና ኢኮሎጂያዊ ኪሳራዎችን በማስከተሉ በእንስሳት ምርታማነት፣በምግብ ዋስትናና በአኗኗር ሁኔታ ላይ ተፅዕኖ እየፈጠረ ይገኛል፡፡ በመሆኑም ይንን ሁኔታ የሚያሻሽሉ ሳይንሳዊና ባህላዊ ተግባራትን በቅንጅት በመፈፀም የአርብቶ አደሩን ምርትና ምርታማነት በዘላቂነት ማሳደግ ይገባል፡፡ ለዚህም የችግሩን ስፋትና ጥልቀት ማጥናት፣ ለችግሩ መፍትሔ የሚሆኑ ሳይንሳዊና ዕውቀቶችን ማሰባሰብና የሚተገበሩትን መለየት፣ የህብረተሰቡን ግንዛቤ በማሳደግ ንቅናቄ መፍጠር፣ ተስማሚ በሆኑ ዕውቀቶችና አሠራሮች የተጠቁ ቦታዎችን በማፅዳት የግጦሽ ምርታማነትን የማሻሻል ሥራዎች ይሰራሉ፡፡

የግጦሽ መሬት አያያዝና አጠቃቀምን በማሻሻል ምርታማነትን ማሳደግ

የሬንጅ መሬቶች ተፈጥሯዊና ሰው-ሰራሽ በሆኑ ምክንያቶች ከፍተኛ ጉስቁልና ካጋጠማቸው የግብርና መሬቶች ውስጥ በዋነኛነት ይመደባሉ፡፡ ከምክንያቶቹ ውስጥም በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት በተከታታይ ድርቅ መከሰት፣ ሬንጅ መሬቶች ከሚችሉት የእንስሳት ቁጥር በላይ መሸከም እና በመጤ እጽዋት መወረር ዋናዋናዎቹ ናቸው፡፡ እነዚህን ችግሮች መፍታትና ሬንጅ መሬቶችን በዘላቂነት ለመጠቀም የውሃ አቅርቦትን የማሻሻል፣ የእንስሳትን ቁጥር ከመሬቱ የመሸከም አቅም ጋር የማጣጣም፣ ሬንጅ መሬቶችን ምርታማነት ለማሳደግ የሚረዱ አሰራሮችን የማስተዋወቅና ማስፋፋት እና መጤ እጽዋቶችን የመቆጣጠር ስራዎች በውስን ቦታዎች ሲተገበሩ ቆይተዋል፡፡ ሆኖም ከችግሩ ስፋት አንጻር እስካሁን የተሰሩት ስራዎች በቂ ባለመሆናቸው በሚቀጥሉት አስር አመታት እነዚህ ስራዎች በስፋትና በጥራት ይሰራሉ፡፡

በአርብቶ አደር አካባቢ የውሃ አቅርቦትን ማስፋፋት፡-

በአርብቶ አደር አካባቢ የውሃ አማራጮች በተመረጡ ማዕከላዊና ተደራሽ በሆኖ ቦታዎች በሚፈለገው መጠን ካልቀረበ በእንስሳቱ ረጅም ጉዞ የተነሳ የግጦሽ መሬት መጎሳቆል/መራቆት እንዲስፋፋ ያደርጋል፡፡ ስለሆነም ለህብረሰቡም ሆነ ለእንስሳት የሚውል ውሃ ለማቅረብ የተለያዩ የውሃ አውታሮች እንዲስፋፉ ለማድረግ ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላትና የልማት አጋር ድርጅቶች ጋር በመተባበር ይሰራል፡፡

2.3.3.5 ዘላቂ የአፈር ጤንነትና ለምነት ማሻሻያ

ኢትዮጵያ በተለያዩ ሥነ-ምህዳሮች ውስጥ የሚገኝ ሰፊ የመሬት ሀብትና ለግብርና ልማት ሊውል የሚችል የተለያዩ የአፈር ዓይነቶች ያላት ቢሆንም በተለያዩ ተፈጥሯዊ እና ሰው ሰራሽ ምክንያቶች የአፈር ሀብታችን ጤንነቱና ለምነቱ የተጎዳ በመሆኑ የግብርናው ዘርፍ በከፍተኛ የምርታማነት ችግር ውስጥ ይገኛል፡፡ ከዋናዋና ችግሮች ውስጥ አንዱ ተገቢ ባልሆነ የአስተራረስና አያያዝ ምክንያት የአፈር ንጥረ-ነገሮችና ካርቦናዊ ቁስ ይዘት መመናመን ሲሆን የአሲዳማነትና ጨዋማነት መስፋፋት ሌሎች ችግሮች ናቸው፡፡ እንደዚሁም የኮትቻነት ባህሪ ባላቸው የአፈር አይነቶች ባሉባቸው አካባቢዎች በዝናብ ወራት ለረዥም ጊዜ

ውሃ የመተኛትና ኢንዱስትሪዎች ባሉባቸው አካባቢዎች ከጥንቃቄ ጉድለት የተነሣ በዝቃጭ/ፍሳሽ መበከል ሌሎች ችግሮች ናቸው፡፡

ከላይ የተገለጹትን ችግሮች ስልታዊ በሆነ መንገድ መፍታት ካልተቻለ ቀጣይነት ባለው መንገድ የግብርናውን ዕድገት ማስቀጠል አዳጋች ይሆናል፡፡ ስለዚህ በሚቀጥሉት አስር ዓመታት የአፈር ሃብታችንን ጤንነትና ለምነት በዘላቂነት ለማሻሻልና ቀጣይነት ያለው የግብርና ዕድገት ለማስመዝገብ የሚከተሉትን የአፈር ጤንነትና ለምነት ማሻሻያ ስራዎች መስራት ተገቢ ይሆናል፡፡

ልዩ ትኩረት የሚሹ ችግር ያለባቸው የአፈር ዓይነቶች ምርታማነት ማሻሻል

ልዩ ትኩረት የሚሹ አፈር ዓይነቶች የሚባሉት አንድም በአፈሩ የተለየ የአፈጣጠር ባህርይ ምክንያት የውሃ መተኛት ችግር ያለበት (ኮትቻማ አፈሮች)፣ በዝናብ መብዛትና ተገቢ ባለሆነ የአሰተራረስ ዘዴ ምክንያት ጠቃሚ ንጥረ-ነገሮች በመታጠባቸው (አሲዳማ አፈሮች) እና በአብዛኛው ተገቢ ባልሆነ የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ምክንያት የአንዳንድ ንጥረ-ነገሮች ከመጠን በላይ መከማቸት (ጨዋማ፣ ጨዋማ-ሶዳማ አፈሮች) ናቸው፡፡ እነዚህ የአፈር ዓይነቶች የተለያዩ ባህሪያት ስላላቸው እነሱንም ለማልማት የተለያዩ ስትራቴጅዎችን መከተል ያስፈልጋል፡፡

ሆኖም እነዚህን ልዩ ትኩረት የሚሹ አፈሮች ወደ ልማት ስራ ከማስገባታችን በፊት መከናወን ካለባቸው ተግባራት መካከል የመጀመሪያው ስራ ሽፋን፣ ስርጭትና መጠናቸውን የሚገልጽ በካርታ የተደገፈ መረጃ ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅት ማዘጋጀት ያስፈልጋል፡፡

አሲዳማ አፈር

የተለያዩ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት በተለያዩ ክልሎች ውስጥ በአሲዳማነት በከፍተኛ ሁኔታ የተጠቃ ከሦስት ሚሊየን ሄ/ር በላይ የሚሆን የእርሻ መሬት ይገኛል፡፡ ይህ መሬት የሚገኘውም ከፍተኛ የዝናብ መጠን በሚያገኙና ከፍተኛ የሰብል ምርት ሊሰጡ በሚችሉ አካባቢዎች ነው፡፡ ሥለሆነም የአፈር አሲዳማነት በምርት እና ምርታማነት ላይ በሚያመጣው ተጽዕኖ ላይ የግንዛቤ ማዳበርና ለአሲዳማ አፈር ህክምና ግብዓት የሆነውን የኖራ ቴክኖሎጂ በአርሶ አደሩ ዘንድ እንዲተዋወቅ ሰፊ ጥረት ሲደረግ ቆይቷል፡ ፡ እንደዚሁም የኖራ ማዕድን መኖሩ በተረጋገጠባቸው ቦታዎች የየኖራ መፍጫ ማሽኖችን በመትከል ለአርሶ አደሩ ተደራሽ እንዲሆን ጥረት ተደርጓል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም በኖራ ማምረት ሂደት ላይ የተሰማሩ የግል ባለሀብቶች ስራውን እንዲደግፉና እንዲበረታቱ በመንግስት በኩል ዕውቅና የመስጠትና የአፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎች የአሲዳማ አፈር ናሙናዎችን በመመርመር የኖራ መጠን ለመወሰን የሚያስችል የአሰራር ስርዓት የመዘርጋት ጅምር ስራዎች ተሰርተዋል፡፡

ሆንም ግን ከችግሩ ስፋት አንጻር እስካሁን የተሰሩ አሲዳማ አፈር አይነቶችን የማከም ስራዎች በቂ ባለመሆናቸው ተጨማሪ የኖራ መገኛ ኪስ ቦታዎችን የመለየት እና ካርታ የማዘጋጀት፣ የግብዓቶችን

ጥራትና መጠናቸውን በመለየት አዋጪነታቸውን ማጥናትና ለአምራች ድርጅቶች ማሳወቅ፣ ቦታዎቹን ለትራንስፖርት አገልግሎት ተደራሽ ማድረግ፣ የዕሴት ሰንሰለትና የገበያ ትስስር መፍጠር፣ የተለዩ ግብዓቶች ምክረ ሀሳብ ማዘጋጀት፣ በምክረ ሀሳቡ መሰረት ግብዓቶቹን ጥቅም ላይ ለማዋል ለአርሶ አደሮች ተደራሽ የማድረግ ስራ ይሰራል፡፡ ከዚህም ጎን ለጎን ከምርምር ተቋማት ጋር በመቀናጀት ተስማሚ የሆኑ ዕጽዋቶችን በመምረጥ እና ጥምር ደን-እርሻ አሰራርን በማካተት በተቀናጀ ሁኔታ የመጠቀም ስራ ይሰራል፡፡

ጨዋማ አፈር

የአፈር ጨዋማነት በተፈጥሮ (geological/parent material)፣ጨዋማነት ባለው የከርሰ-ምድር ውሃ ወደላይ መምጣት፣ ጨዋማነት ይዘት ባለው የመስኖ ውሃ በመጠቀምና ኋላቀርና ውሃ አባክኝ በሆነ የመስኖ ውሃ አመቃቀም ምክንያት ለሊፈጠር ይችላል፡፡ በተለያዩ ጊዜያት የተጠኑ ጥናቶች እንዳሚያሳዩት ኢትዮጵያ ከ11 ሚሊየን ሄ/ር በላይ በጨዋማ አፈር በተሸፈነ መሬት ስፋት ከሰሃራ በታች ባለው የአፍሪካ ክፍል አንደኛ ደረጃ መያዝዋንና በቅርብ ጊዜ በአገሪቱ እየተደረገ ባለው የመስኖ ልማት ማስፋፋት ጋር ተያይዞ ችግሩ ከዚህም በላይ እንደሚሰፋ ይገመታል፡፡

በአብዛኛው ከመስኖ ውሃ አጠቃቀም ጋር ተያይዞ የተከሰተውን የአፈር ጨዋማነት ችግር ከመፍታት አንጻር እስካሁን የተሰሩ የልማት ስራዎች አጥጋቢ ባይሆኑም የአፈር ጨዋማነት መንስኤዎች፣ የሚያስከትለው ችግር እና መፍትሄዎች ዙሪያ ችግሩ በሚገኝባቸው አካባቢዎች ለባለሙያዎች መጠነኛ የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠናዎች ተሰጥተዋል፡፡ በተጨማሪም ከዓለም አቀፍ የምርምር ማዕከላት ጋር በመተባበር ጨዋማነትን መቋቋም የሚችሉ የሰብል እና መኖ ዝርያዎችን ለማውጣትና በአርሶ/አርብቶ አደሩ ዘንድ ቴክኖሎጂዎችን በስፋት ለማስተዋወቅ የምርምር ስራዎች በተለያዩ ክልሎች እየተሰሩ ይገኛሉ፡፡

ከችግሩ ስፋት አንጻር የተሰሩት ስራዎች እዚህ ግባ የሚባል ባለመሆኑ በሚቀጥሉት አስር ዓመታት በጨዋማነት የተጎዱ አፈሮችን ለማከም እስካሁን የተጀመሩ ስራዎችን አስፋፍቶ ከመቀጠል በተጨማሪ መስኖ ላይ ከሚሰሩ አጋር አካላት ጋር በመቀናጀት ጨዋማነትን የማያስከትል የመስኖ ውሀ አጠቃቀም ስርዓት በመዘርጋት እና ተግባራዊ በማድረግ ችግሩ እንዳይስፋፋ የማድረግ ስራ በስፋት ይሰራል፡፡

ኮትቻ አፈር ልማት

የኮትቻ አፈር በኢትዮጵያ ለእርሻ አገልግሎት ከሚውሉ የአፈር ዓይነቶች በስፋትም ሆነ በለምነቱ በዋነኛነት የሚመደብ ቢሆንም በዝናብ ወቅት ከፍተኛ የውሃ መጠን የሚተኛበት በመሆኑ የሚጠበቅበትን ያህል ጥቅም እየሰጠ አይደለም፡፡ በአለፉት ዓመታት የኮትቻ አፈርን ለማልማት በተደረጉ ጥረቶች አርሶ አደሩ በማሳው ውስጥ የሚገኘውን ትርፍ ውሀ ለማጠንፈፍ የሚረዳውን የአይባር ቢቢኤም ቴክኖሎጂ መጠቀም እና የተንጣፈፈውን ትርፍ ውሀ በኩሬ በማጠራቀም በዓመት ሁለትና ሶስት ጊዜ ለማምረት ሙከራዎች

ተደርገዋል፡፡ በተጨማሪም ትርፍ ውሀ ማጠንፈፍ በማይቻልባቸው አካባቢዎች አርሶ አደሩ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን (ካምበር ቤድ፣ ተስማሚ የሩዝ ዝርያዎችን መጠቀም) እና ውጤታማ የሆኑ ባህላዊ አሰራሮች እንዲተዋወቅና እንዲጠቀም አማራጭ የመፍጠር ተግባራት ተከናውነዋል፡፡

ሆኖም ግን ከችግሩ ስፋትና የኮትቻ አፈር ልማት የሰብሎች ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ካለው ከፍተኛ እምቅ አቅም አንጻር እስካሁን የተሰሩት ስራዎች በቂ አይደሉም፡፡ ስለዚህም በሚቀጥሉት አስር ዓመታት የኮትቻ አፈር ልማት በስፋት መስራት ይጠበቃል፡፡ ለዚህም ከአጋር አካላት ጋር በመተባበር ነባሩን የኮትቻ አፈር የህዝብ ቅናቄ ስራ አጠናክሮ በማስቀጠል በስራ ላይ የዋሉ የውሀ ማሳባሰቢያ ቴክኖሎጂዎችን የመለየት በሰርቶ ማሳያዎች ሙከራ ማካሄድ እና ማስፋት ስራዎች ይሰራሉ፡፡ በተጨማሪም ከከፍተኛ ትምህርትና ከምርምር ተቋማት ጋር በመቀናጀት አዋጪ እና ተስማሚ የሆኑ የኮትቻ አፈር የውሀ ማሰባሰቢያ ተጨማሪ ቴክኖሎጂዎችን እና አሰራሮችን ማፍለቅና ማስራጨት ስራዎች ይሰራሉ፡፡

የተፈጥሮ ማዳበሪያዎችን አጠቃቀም ማሻሻል

ባለፉት አመታት በተፈጥሮ ማዳበሪያ ስራዎች አርሶ አደሩ የተቀናጀ የአፈር ለምነት ማሻሻያ ስራዎችን (ISFM) እንዲተገብር ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት እና አምራች ድርጅቶች ጋር በመቀናጀት ቴክኖሎጂዎችን ለማስረጽ ጥረት ተደርጓል፡፡ እንደዚሁም አርሶ አደሩ የህየወ ማዳበሪዎችን በስፋት እንዲጠቀም የግንዛቤ ማስጨበጫ ስራዎችን በየደረጃው በመስጠት፣ በአርሶ አደር ማሰልጠኛ ማዕከላት ሰርቶ ማሳያዎች ቴክኖሎጂዎችን በማስተዋወቅ እንዲሁም ከአምራች ድርጅቶች ጋር ተቀናጅቶ በመስራት፣ የአፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎች የህየወ ማዳበሪያዎችን የማምረት አቅም በመገንባት የጥራጥሬ ሰብል ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ጥረት ተደርጓል፡፡ በተጨማሪም ከምርምር አካላት ጋር በመቀናጀት በኦሮሚያ ፣ በትግራይ እና አማራ ክልሎች የቨርሚኮምፖስት ቴክኖሎጂን በማስተዋወቅና ከማስረጽ አንጻር አበረታች ውጤቶች የተገኙ ሲሆን አርሶ አደሩ ኮምፖስትን በጥራት አምርቶ እንዲጠቀም ለማስቻል የኮምፖስት የጥራት ቁጥጥር የስልጠና ማንዋሎችን በማዘጋጀት ግንዛቤ እንዲፈጠር ከማድረግ ባለፈ መልኩ በየደረጃው የሚገኙ ባለሙዎችና የልማት ጣቢያ ሰራተኞች የቅርብ ክትትል እና ድጋፍ እንዲያደርጉ ጥረት ተደርጓል፡፡ በተጨማሪም በአጠቃላይ በአፈር ለምነት እና ጤንነት ስራዎች ህብረተሰቡን በማነቃነቅ እመርታዊ ለውጥ ለማምጣት የአፈር ለምነት ንቅናቄ ሰነድ በማዘጋጀትና ሰነዱንም ለማስፈጸም የሚያስችል የትግበራ ማንዋል በማዘጋጀት በሁሉም ክልሎች ውጤታማ እንዲሆን ከፍተኛ ርብርብ ሲደረግ ቆይቷል፡፡

በሚቀጥሉት አስር አመታት የአፈር ንጥረ-ነገርና ካርቦናዊ ቁስ ይዘት ለማሻሻል የሚረዱ ህየወ ማዳበሪያዎችን፣ የተሳቦ ቀልዝን፣ ኮምፖስትንና ፍግን በመላ አገሪቱ በስፋት ለመጠቀም እንዲቻል በየስነምህዳሩ ያሉትን የአፈር ስነ-ሕይወታዊ አካላት ብዝሀነት ጥናት ማካሄድና የአፈር ስነህይወታዊ ብዝሀነትን ለመጨመር የሚያስችሉ ተግባራትን ማከናወን ይገባል፡፡ ለዚህም በተለያዩ የአገራችን

አካባቢዎች የአፈር ስነ-ሕይወታዊ አካላት ብዝሀነት ያሉበትን ደረጃ ለማወቅ ጥናት ማድረግ፣ በየስነምህዳሩ የተለዩ ጠቃሚ የሆኑ ስነ ህይወታዊ አካላት የሚባዙበትን የአሰራር ዘይቤዎች ማመቻቸት፣ የተባዙትን ስነ ህይወታዊ አካላት በሰርቶ ማሳያ ማስተዋወቅ እና ወደ ኤክስቴንሽን ፓኬጅ ማስገባት ማስፋፋት እና የስነ ህይወታዊ አካላት ትግበራ ክትትል እና ግምገማ በማካሄድ የማሻሻያ ስራዎችን መስራት ያስፈልጋል፡፡ እነዚህ ስራዎችም ከምርምርና ልማት አጋር አካላት ጋር በቅንጅት ይሰራሉ፡፡

የአፈር ንጥረ-ነገር ይዘት ከሚመናመንባቸው ምክንያቶች አንዱና ዋናው ሰብሎችን በማምረት ሂደት ከአፈሩ የሚወስዱትን ንጥረ-ነገሮች ወደአፈሩ የመመለስ ባህል ስለሌለ ነው፡፡ ይህንም ችግር ማስወገድ የሚቻለው የተወሰነውን የእርሻ ተረፈ ምርት በእርሻ ማሳ ላይ ለማስቀረት ወይም ተረፈ ምርቶችን ከሌላ ቦታ በማምጣት መጨመር የሚያስችሉ ስራዎችን ስናከናውን ነው፡፡ በጥናት ላይ የተመሰረተ የዕቀባ እርሻን ማስፋፋት የሚያስችሉ አሰራሮችን ከአካባቢው ባዮፊዚካልና ሶሺዮ-ኢኮኖሚያዊ ሁኔታዎች ጋር በማጣጣም መተግበር ያስፈልጋል፡፡ የአፈር ለምነት መራቆት ችግርን ለመቅረፍ ተደጋጋሚ እርሻን በመቀነስና ውስን እርሻ በማካሄድ፣ በሽፋን/አረንጓዴ ማዳበሪያ ሰብሎች/በጉዝጓዝ መልክ በዘላቂነት አፈርን በመሸፈን ለጎርፍ እንዳይጋለጥ በማድረግ የአፈር መሸርሸርን በመቀነስ እንዲሁም በፈረቃ/በስብጥር የሚመረቱ ሰብሎችን በማስፋት የሰብል ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ይሰራል፡፡ በሀገር ውስጥም ሆነ በዓለም አቀፍ ደረጃ ያለውን ልምድና እውቀት በመቀመር የእቀባ እርሻ የአሰራር መመሪያ እንዲዘጋጅ በማድረግና በየደረጃው ለሚገኙ አካላት ግንዛቤ በመፍጠር የዕቀባ እርሻን በኤክስቴንሽን ሥርዓት ውስጥ በማካተት በሰርቶ ማሳያዎችና በአ/አደር ማሳ ላይ የማስተዋወቅና የማስፋት ስራ ይከናወናል፡፡

በዚህ መሰረት በሚቀጥሉት አስር አመታት በሀገራችን ለዕቀባ እርሻ ትግበራ በከፍተኛና በመካከለኛ ደረጃ ተስማሚ እንደሆኑ በጥናት በተለዩ አካባቢዎች ቅድሚያ ትኩረት በመስጠት በየደረጃው በቂ ግንዛቤ በመፍጠርና የአመለካከት ለውጥ በማምጣት የዕቀባ እርሻን ለማስፋፋት በተጠናከረ ቅንጅታዊ አሰራር የሚተገበር ይሆናል፡፡ እንዲሁም ከምርምርና ልማት አጋር አካላት ጋር በመቀናጀት የአፈር ለምነት እና ጤንነትን ለማሻሻል የሚረዱ የተፈጥሮ ቁስ አካላትን በስፋት መጠቀም ይቻል ዘንድ ስነምህዳርን ያማከለ የተፈጥሮ ቁስ አካላትን በብዛትና በጥራት ለማምረት የሚቻልበትን ሁኔታ መለየት እና ማመቻቸት፣ በማምረት ላይ የሚሰማሩ አካላትን ማበረታታትና ስራ ላይ ማዋል እና የተመረቱ የተፈጥሮ የአፈር ለምነት ማሻሻያ ግብዓቶችን በሰርቶ ማሳያዎች እና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የማስተዋወቅ ስራ ይሰራል፡፡

የማዕድን ማዳበያዎችን አጠቃቀም ማሻሻል

የአፈር ንጥረ-ነገር መመናመን ችግርን ለመፍታት መሰራት ካለባቸው ስራዎች መካከል የአፈሩን ይዘትና የሰብሎችን ፍላጎት መሰረት ያደረገ የማዳበሪያ ምክረ-ሃሣብ ማዘጋጀት አንዱ ሲሆን ለዚህ ስራ ወሳኝ የሆነው የአፈር ንጥረ-ነገር ይዘት በኢትዮጵያ የአፈር ሃብት መረጃ ስርዓት ፕሮጀክት (EthioSIS) በመላ

አገሪቱ በሚባል ደረጃ የተሰራ ሲሆን በዚህም የተነሣ የአፈር ምርመራን መሰረት ያደረገ የማዕድን ማዳበሪያ አጠቃቀም ስርዓት በአገር ዓቀፍ ደረጃ ተተግብሯል፡፡ ከዚህም አንጻር ቀደም ሲል በሀገር አቀፍ ደረጃ ሁለት ዓይነት የማዕድን ማዳበሪያዎች (ዳፕና ዩሪያ) ብቻ ጥቅም ላይ ሲውሉ የነበረበትን የማዳበሪያ ምክረ ሀሳብ በማሻሻል በአሁኑ ወቅት በሀገራችን ከሁለቱ የማዕድን ማዳበሪያ ምንጮች በተጨማሪ ፖታሽ፣ ሰልፈር፣ ዚንክ እና ቦሮን የመሳሰሉ የማዕድን ማዳበሪያዎች በምጥን መልክ በማዘጋጀት እና ለአርሶ አደሩ በስፋት በማስተዋወቅ እና ተደራሽ በማድረግ ምርት እና ምርታማነትን ማሳደግ ተችሏል፡፡ ከዚህም ጎን ለጎን የምጥን ማዳበሪያ ማቀነባበሪያ ፋብሪካዎች በኦሮሚያ፣ አማራ፣ ትግራይ እና ደ./ብ/ብ/ሕ ክልሎች እንዲቋቋሙና አገልግሎት እንዲሰጡ ጥረት ተደርጓል፡፡

ሆኖም የተሟላ የማዳበሪያ ምክረ-ሃሣብ ከአፈር ምርመራ ውጤት በተጨማሪ የሰብሎችን የንጥረ-ነገር ፍላጎት ያገናዘበ መሆን ቢኖርበትም ይህ የምርምር ስራ በተሟላ ሁኔታ ባለመሰራቱ በሚቀጥሉት አምስት አመታት ጊዜ ውስጥ ቅድሚያ ተሰጥቶት መሰራት ይገባዋል፡፡ የአፈር ዓይነት፣ የመሬት አቀማመጥን፣ ስነ-ምህዳር እና የሰብል ፍላጎትንና የአመራረት ስርዓትን ያማከለ በምርምር የተረጋገጠ የማዕድን ማዳበሪያዎች መጠንና አጠቃቀም ተግባራዊ ለማድረግ ከፌደራልና የክልል ምርምር ተቋማት ጋር በትብብር በመስራት የማዕድን ማዳበሪያዎች ምክረ ሀሳብ ለአገሪቷ የእርሻ መሬቶች ማዘጋጀትና የተዘጋጀውን ምክረ ሀሳብ መረጃ ለተጠቃሚው ማሰራጨትና መተግበር፣ የተዘጋጀውን ምክረ ሀሳብ ያመጣውን ውጤት በመገምገም የወደፊት አቅጣጫ የማስቀመጥ ስራ ይሰራል፡፡

እንደዚሁም ከክልል የግብርና መዋቅር ጋር በመቀናጀት ስነምህዳርን፣ የመሬት አቀማመጥን እና የአፈር ዓይነትን መሰረት ባደረገ መልኩ የአፈር ለምነት እና ጤንነት ማሻሻያ ቴክኖሎጂዎች አጠቃቀም የምክር አገልግሎት በየቋንቋዎች የሚሰጥበት መመሪያ ማዘጋጀት፣ መስጠትና አገልግሎት አሰጣጡን በመገምገም እንዳስፈላጊነቱ የማሻሻል ስራ መሰራት፡፡

በተጨማሪም ከፌደራልና የክልል ምርምር ተቋማት ጋር በመቀናጀት በመስኖ ለሚለሙ ሰብሎች የማዕድን ማዳበሪያ አጠቃቀም ምክረ ሃሳብ እና ፓኬጅ ማዘጋጀት፣ የትግበራ ዕቅድ ማውጣትና መተግበር እንዲሁም አፈጻጸሙን የመገምገም ስራዎች ይሰራሉ፡፡

የአፈር ላቦራቶሪዎችን አቅምና የአሰራር ደረጃ ማሻሻል

የአፈር ምርመራ ቤተሙከራዎችን በማጥናት የደረጃ መስፈርት በማዘጋጀት ደረጃ መስጠት፣ ደረጃቸውን በማሻሻል አስተማማኝ፣ ገበያ ተኮር እና ጥራት ያለው አገልግሎት እንዲሰጡ ማድረግ ይገባል፡፡ ለተግባራዊነቱም የብሄራዊ አፈር ምርመራ ማዕከል እና ክልል አፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎች ከኢትዮጵያ ተስማሚነት እና ምዘና ደረጃዎች ማረጋገጫ ኤጀንሲ ጋር በመተባበር የአፈር ምርመራ ቤተሙከራዎች ሁኔታ ማጥናት የደረጃ መስፈርት በማዘጋጀት ደረጃ መስጠት እና የአፈር ምርመራ ቤተ ሙከራ መሣሪያዎች ዘላቂ የጥገና ሥርዓት መዘርጋት፡፡ በተጨማሪም የብሄራዊ አፈር ምርመራ ማዕከል እና

ክልል አፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎችን በመረጃ መረብ በማስተሳሰርና በማዘመን የብቃት ደረጃቸውን እንዲያሻሽሉ ይደረጋል፡፡

እንደዚሁም ከአጋር አካላት ጋር (በተለይ OCP) ጋር በመተባበር ጥራታቸውን የጠበቁ ተንቀሳቃሽ የአፈር ምርመራ ላብራቶሮችን በሙከራ ደረጃ ተግባራዊ በማድረግ እና በማስፋፋት ገበያ ተኮር የሆነ አገልግሎት እንዲሰጡ ማስቻል እና አገልግሎቱን በስፋት ተደራሽ የማድረግ ስራ ይሰራል፡፡

በሌላ በኩል ከባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅት በመስራት የአፈር ለምነት እና ጤንነት ማሻሻያ ግብአቶች (የኖራ፣ የጂፕሰም፣ የማዳበሪያ ወዘተ…) በሀገር አቀፍ ደረጃ ወጥነት ያለው የጥራት ደረጃ እና የመጠን መወሰኛ ዘዴ መለየትና መጠቀም የሚያስችል ስርዓት ይዘረጋል፡፡ እንደዚሁም የአፈር ለምነትና ጤንነት ቴክኖሎጂ ምዝገባና የልቀት አሠራርና ሥርዓት በመቅረጽ ወደ ሙከራ ስራ ማስገባትና በስፋት በመተግበር ውጤታማነታቸውን የመገምገም ስራ ይሰራል፡፡

ዘመናዊ የአፈር ሀብት መረጃ ሥርዓትን ማጠናከር

የአፈር ጤንነትና ለምነት ማሻሻያ ቴክኖሎጂ የትና በምን ያህል መጠን እነደሚያስፈልግ ለመወሰን፣ የሚፈለገውን የምርት መጠን ለማቀድና ለመተንበይ ወቅታዊና ዝርዝር የአፈር ሀብት መረጃ እጅግ አስፈላጊ ነው፡፡ ስለሆነም የተለያዩ ዘመናዊ የጂኦ-ስፓሻል ቴክኖሎጂን በመጠቀም የአፈር ሀብት ዓይነት፣ ጤንነትና ለምነት መረጃዎችን ከእርሻ መሬቶች ላይ በመሰብሰብና በመተንተን በማሳ ደረጃ የአፈር ጤንነትና ለምነት ወቅታዊ ሁኔታ የሚገልጹ እንዲሁም የአፈር ዓይነትን፣ የሰብል የአፈር ንጥረ-ነገር ፍላጎትንና ሥነ-ምህዳር መሰረት ያደረገ የማዳበሪያ ዓይነት ምክረ-ሀሳብ ካርታዎችን በማዘጋጀት ለተጠቃሚው ተደራሽ እንዲሆኑ ይደረጋል፡፡ ከዓለም እንዲሁም ከአፍሪካ የአፈር መረጃ ሥርዓት ጋር ትስስር በመፍጠርና የአገራችንን የአፈር መረጃ ሥርዓት በማጠናከር የአፈር መረጃ ለዘላቂ የልማት ግቦች ልማት ለሚያስፈልገው የመረጃ ግብአት እንዲውል ይደረጋል፡፡

የአፈር ብክለት በመቀነስ የአፈር ምርታማነትን ማሻሻል

ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በአገራችን የከተሞችና የኢንዱስትሪዎች መስፋፋትን ተከትሎ ከቁጥጥር ማነስ የተነሣ ቀላል የማይባል የእርሻ መሬት በኢንዱስትሪ ዝቃጭ/ፍሳሽ የመበከል ችግር እያጋጠመው ይገኛል፡፡ ይህንንም ችግር ለመቅረፍ ከምርምር ማዕከላትና በአካባቢ ደህንነት ላይ ከሚሰሩ አካላት ጋር በመተባበር የአፈር ብክለት ተጋላጭነት ደረጃዎችን በካርታ ማመላከት፣ አካባቢዎችን ከብክለት መከላከል እና የተበከሉትን የማከም ስራዎች ይሰራሉ፡፡

2.3.3.6 ዘላቂ የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀም

አርሶ/አርብቶ አደሩን ከዝናብ ጥገኝነት ለማላቀቅና ወቅቱን ካልጠበቀ የድርቅ ተገላጭነት በመታደግ በዓመት ሁለትና ከዚያ በላይ ጊዜ ለማምረት የሚያስችል የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀም አቅምን ማሳደግ

ለአጠቃላይ ግብርናው ዕድገት የሚኖረው አስተዋፅኦ ከፍተኛ ነው፡፡ በሀገራችን የመስኖ ልማትን ለማስፋፋት በርካታ ተግባራት የተከናወኑ ቢሆንም ያለውን የመስኖ እምቅ አቅም በሚፈለገው ደረጃ በአግባቡ ጥቅም ላይ ማዋል ባለመቻሉ ከዘርፉ ማግኘት የሚገባንን ጥቅም በሚፈለገው ደረጃ ሳናገኝ ቆይተናል፡፡ ዘርፉ በርካታ ተግዳሮቶች ያሉት ሲሆን ዋና ዋናዎቹ፡-

በመስኖ የለማውም ሆነ ያለው እምቅ አቅም በዝርዝር ተጠንቶ መረጃው አልተጠናቀረም፡፡

በአርሶ አደር ደረጃ ጥቅም ላይ ሊውሉ የሚችሉ የመስኖ መሠረተ ልማቶች በሚፈለገው መጠን ተደራሽ ያለመሆናቸው፣

የተገነቡ የመስኖ አውታሮች የዲዛይንና ግንባታ ችግር ያለባቸው መሆኑ፣ በጥራት ጉድለት ምክንያት ከተገነቡ በኋላ በዘላቂነት አገልግሎት ያለመስጠት፣ በሙሉ አቅማቸው ወደ ልማት ያለመግባት፣

ተገቢ ባልሆነ የኢንዱስትሪ ዝቃጭ/ፍሳሽ አወጋገድ ምክንያት የመስኖ ውሃ ብክለት፣

ጠንካራ የመስኖ ወሃ አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት ባለመዘርጋቱ አገልግሎት ላይ ያሉ የመስኖ ተቋማት የሚፈለግባቸውን አገልግሎት በበቂ ሁኔታ አለስመጠት፣

የመስኖ አውታሮቹ ተገንብተው ወደ ህብረተሰቡ ከተሸጋገሩ በኋላም ቀጣይነት ባለው መልኩ እድሳትና ጥገና እንዲካሄድ ሊያደርግ የሚችል የመስኖ አስተዳደር ሥርዓት ያለመጠናከር፣ በህብረተሰቡ በራሱ ሊጠገን በሚችል ቀላል ብልሽት ምክያንት ከአገልግሎት ውጭ መሆን

የመስኖ ውሃ አጠቃቀማችንም ውሃ ቆጣቢ ባለመሆኑ ከፍተኛ የውሃ ብክነት ከማስከተሉም በላይ መሬቱ በጨዋማነት እንዲጠቃና የአፈር ንጥረ ነገር ስርገትና እጥበትን በማስከተል ከአገልግሎት ውጭ እንዲሆን እያደረገ ይገኛል፡፡

ዘላቂ የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀምን በማረጋገጥ ያደገ የሰብልና የእንስሳት ምርታማነት፣ ያደገ የስራ ዕድል፣ የቀነሰ የመስኖ ውሃ ብክለትና ብክነት፣ የጨመረ በመስኖ የሚለማ መሬት፣ ያደገ ውሃ ቆጣቢ የመስኖ ቴክኖሎጂዎች አቅርቦት እና የተሻሻለ የመስኖ ውሀ አስተዳደርና አጠቃቀም ማረጋገጥ ይቻላል፡ ፡

ባለፉት ዓመታት ያጋጠሙትን ተግዳሮቶች በመቅረፍ ከዘርፉ ሊገኝ የሚችለውን ጥቅም በላቀ ደረጃ ለማረጋገጥ በሚቀጥሉት አስር ዓመታት ሊተገበሩ የሚገባቸው ዋና ዋና ተግባራት እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

የመስኖን መሠረተ-ልማትን በዘላቂነት ማስፋፋት

የመስኖ መሠረተ ልማትን ማስፋፋት ከፍተኛ ሀብት የሚጠይቅ በመሆኑ በዘላቂነት ሀብት የሚገኝበትን ሥርዓት መፍጠር ያስፈልጋል፡፡ ስለሆነም ለባለአነስተኛ ይዞታ መስኖ ልማትና የውሃ ጥንፋፎ (ድሬይኔጅ) የሚያገለግል ብሔራዊ ፈንድ በማቋቋም የተጠናከረ አገልግሎት እንዲሰጥ ማድረግ፣ በመንግሥት ገንዘብ በተገነቡ አውታሮች የዉሃ መጠቀሚያ ክፍያንና የአውታር ግንባታ ወጪን መተካት የሚያስችል ሥርዓት መዘርጋት፣ የመስኖ አውታሮቸን ግንባታ በጥራትና በወቅት ማጠናቀቅ የሚያስችል አቅም በመገንባት ለመስኖ አውታሮች ግንባታ የተመደበን ገንዘብ በአግባብ ጥቅም ላይ ማዋል፣ በተለያየ ደረጃ የሚተገበሩ የመስኖ ፕሮጀክቶችን በማዘጋጀት ሀብት ማፈላለግና እንዲመደብ ማድረግ፣ የዉሃ ተጠቃሚ ማኅበራትን በዘላቂነት ለማጠናከር በዝቅተኛ ወለድ ብድር የሚያገኙበትን መንገድ ይመቻቻል፡፡

የመስኖ አስተዳደርና መረጃ ስርዓት መዘርጋት

በተለየዩ ጊዜያት የተገነቡና ጥቅም ላይ የዋሉ የመስኖ አውታሮች የሚጠበቀውን አገልግሎት እየሰጡ መሆናቸውን ለማረጋገጥ ዘመናዊ የመስኖ አስተዳደር ስርዓት መዘርጋት ያስፈልጋል፡፡ አነስተኛ የመስኖ አውታሮች ተገንብተው ለአርሶ/አርብቶ አደሮች አገልግሎት እንዲሰጡ ከተላላፉ በኂላ ዘላቂነታቸውን ለማረጋገጥ ቀጣይነት ያለው የመስኖ እድሳትና ጥገና በማከናወን ውሃውን በአግባቡ በመጠቀም ምርታማነትን በከፍተኛ ደረጃ ለማሳደግ እንዲያግዝ ይደረጋል፡፡ ለዚህም የመስኖ አውታሮቹን የሚያስተዳድሩና ፍትሃዊ ተጠቃሚነትን የሚያረጋግጡ የመስኖ ተጠቃሚዎች ማኅበራት ተደራጅተው እንዲንቀሳቀስ አስፈላጊው ድጋፍ ይደረጋል፡፡ የመስኖ ውሃ ሀብት ሁኔታን በቅንጅት ከሌሎች ተጓዳኝና አጋዥ ተቋማት ጋር በመቀናጀት የተጠኑ የመስኖ ውሃ አቅርቦት በቦታ፣በመጠንና በመስኖ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም የተደገፈ የመስኖ ዕምቅ አቅምን መለየት ሌላኛው ወሳኝ ተግባር ይሆናል፡፡

በተጨማሪም በ2ኛው ዕ.ት.ዕ. የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂን በመጠቀም የመስኖ አውታርና ውሃ አያያዝና አጠቃቀም የመረጃ ሥርዓት ለመዘርጋት የተደረገውን ጥረት መነሻ በማድረግ በቀጣይ ዓመታት እንዲሻሻልና እንዲጠናከር ይደረጋል፡፡ የመስኖ አውታሮችን ብዛትና የአጠቃቀም ሁኔታና አጠቃላይ ገጽታ የሚያሳይ፤ የሰብል ውሃ ፍላጎትና የመስኖ ውሃ ማጠጫ መርሃ-ግብርን በኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ (ICT) የሚደግፍ የመስኖ አስተዳደር ኢንፎርሜሽን ሲስተም ይጠናከራል፡፡

የመስኖ ልማት ምርምርን ማጠናከር

ከመስኖ የሚገኘውን ጥቅም ለማሳደግና ዘላቂነቱን ለማረጋገጥ መስኖን በምርምር ላይ የተመሰረተ ማድረግ ወሳኝ ነው፡፡ በመስኖ ልማቱ ዙሪያ የመስኖ ምርምርን ዋነኛ ሥራቸው አድርገው የሚሰሩ የምርምር ተቋማት ባለመኖራቸው እስከአሁን የተደረጉ የምርምር ሥራዎች አጥጋቢ አይደሉም፡፡ ይህንን ሁኔታ በመቀየር መስኖ በምርምር የታገዘ እንዲሆን ሀገራዊ የምርምር ማስተር ፕላን በመንደፍ አግሮ ኢኮሎጂዎችን የሚወክሉ የመስኖ ምርምር ተቋማትን የመገንባትና የተጠናከረ የመስኖ ምርምር ሥርዓት ዝርጋታ ተግባራት ይከናወናሉ፣ የመስኖ ውሃ ሀብት ሁኔታን በማጥናት በካርታ የተደገፈ የመስኖ ዕምቅ

አቅም ይለያል፣ በመስኖ ለሚለሙ ዋና ዋና ሰብሎች የትግበራ ማኑዋል በማዘጋጀት ይተገበራል፣ በመስኖ ልማት የተገኙ የምርምር ውጤቶችንና መልካም ልምዶችን ለማስፋት በምርምርና በኤክስቴንሽን መካከል ጠንካራ የግንኙነት ሥርዓት ይዘረጋል። ጠንካራ የመስኖ ምርምር ባህል ከመኸር የምርምር የተለየና ተግባር ተኮር የሆነ ሁለንተናዊ የምርምር ስርዓት ማለትም ከመስኖ ሰብል ዝርያ ማውጣት ና ማላማድ፣ የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ቴክኖሎጂዎች፣ የመስኖና ድሬሬኔጅ ማጠንፈፊያ ቴክኖሎጂዎችን፣ የመስኖ ውሃ ማሰባሰቢያ ቴክኖሎዎችን፣የመስኖ ውሃ ግኝትና ክትትል ማድረጊያ ቴክኖሎጂዎች ማለትም ከአግሮኖሚው እሰከ ምንድህስናው ድረስ ችግር ፈቺ የሆኑ የመስኖ ምርምር ስራዎችን ተግባራዊ የሚያደረግ የምርምር ስርዓት ይዘረጋል።

የመስኖ ግብዓት አቅርቦትና አጠቃቀም ማሻሻል

የመስኖ ልማትን ለማስፋፋት ለአነስተኛ መስኖ የሚያገለግሉ ግብዓቶችን ወቅቱን የጠበቀና በሚፈለገው መጠን በዘላቂነት ማቅረብ፣ ማሰራጨትና ጥገናና ዕድሳት ማድረግ የሚያስችል ሥርዓት መፍጠር ወሳኝ ነው። ለመስኖ አገልግሎት ወደሀገር ውስጥ በሚገቡ ዕቃዎች ላይ የሚጣለውን ታሪፍ ፍትሃዊ ወደሆነ ደረጃ ለማውረድ ፖሊሲ ጥናት ማካሄድና ማስወሰን፣ ከውጭ ሀገር ለሚገቡ የመስኖ ቁሳቁሶች፣ መሣሪዎችና መለዋወጫዎች የውጭ ምንዛሪ ቅድሚያ የሚሰጥበትን ስርዓት በመዘርጋት አቅርቦቱን ማፋጠን፣ በመስኖ ቴክኖሎጂዎች ጅምላና ችርቻሮ ንግድ ለሚሰማሩ አካላት የቢዝነስ ሥራ አመራር፣ የፋይናንስና የቴክኒክ ድጋፍ የሚያገኙበትን ስርዓት መዘርጋት፣የመስኖ ቁሳቁስ ጥገና የሚያካሂዱ ኢንተርፕራይዞችን ለማቋቋምና ለመደገፍ የሚያስችል ሥርዓት በመዘርጋት ወቅታዊ የጥገና አገልግሎት እንዲሰጥ ይደረጋል።

ዘመናዊ አነስተኛ መስኖ ልማትን ማስፋፋት

አገራችን ለመስኖ ልማት አመቺ የሆነ መልክዓ ምድርና የውሃ ሀብት ቢኖራትም አብዛኛው ህብረተሰብ ዝናብን ከመጠበቅ ባሻገር የመስኖ ተጠቃሚ ባለመሆኑ የምግብ ዋስትናን ማረጋገጥ አልተቻለም፡፡ ስለሆነም ተስማሚ የመስኖ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በመጠቀም የመስኖ ልማትን ማስፋፋት ያስፈልጋል፡፡

አዳዲስ የመስኖ አውታሮችን በመገንባት የመስኖ ሽፋንን ማሳደግ፡- በመስኖ ሊለማ የሚችል መሬት ባለባቸው አካባቢዎች ያሉትን የገፀ ምድርና የከርሰ ምድር ውሃን ጥቅም ላይ ለማዋል የአውታር ግንባታዎችን በማስፋፋት የመስኖ ሽፋንን እንዲያድግ ይደረጋል፡፡

ተገንብተው አገልግሎት በመስጠት ላይ ያሉ የመስኖ አውታሮችን የውሃ አጠቃቀማቸውን በማሻሻል የመስኖ መሬት ሽፋንን ማሳደግ፡- እስካሁን ያለው የውሃ አጠቃቀማችን የሰብልን ፍላጎት ሳይሆን የውሃ አቅርቦትን ብቻ መሰረት ያደረገ ነው፡፡ ይህንን ውሃ ቆጣቢ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችና አሠራሮችን በመጠቀም የመስኖ ሽፋንን የማሳደግ ሥራ ይሠራል፡፡

እድሳትና ጥገና፡- በተለያዩ ምክንያቶች ተበላሽተው አገልግሎት የማይሰጡ ወይንም ከአቅማቸው በታች አገልግሎት የሚሰጡ የመስኖ አውታሮችን እድሳትና ጥገና በማካሄድ በሙሉ አቅማቸው አገልግሎት እንዲሰጡ በማድረግ የመስኖ ሽፋንን የማሳደግ ሥራ ይሠራል፡፡

በብዙ የመስኖ አውታሮች አንዳንድ አርሶ አደሮች የመስኖ አውታሮቹ ማልማት ከሚችሉት በላይ የእርሻ መሬት በመያዛቸው ምክንያት ሳይለሙ የሚቀሩ መሬቶች አውታሮቹን በማሻሻል በሙሉ አቅማቸው የሚያለሙበትን ሥርዓት በመዘርጋትና እንዲለሙ በማድረግ የመሬት ሽፋንን የማሳደግ ሥራ ይሠራል፡፡

የዝናብ ውሃን በማሰባሰብ ለመስኖ አገልግሎት ማዋል የሚያስችሉ አሰራሮችን በመከተል የመስኖ ሽፋንን ማሳደግ፡- እንደ ሀገር ከፍተኛም ሆነ ዝቅተኛ አማካይ ዓመታዊ ዝናብ ባለባቸውም አካባቢዎች በትርፍነት ጎርፍ ሆኖ የሚባክነውን ውሃ በመያዝ ወደ ልማት መቀየር ቢቻል በዝናብ እጥረትና አለመስተካከል ምክንያት የሚመጣውን የምርታማነት ችግር በከፍተኛ ሁኔታ መፍታት ይቻላል፡፡ ለዚህም በቤተሰብ ደረጃ የሚተገበሩ የወሃ ማሰባሰብ ሥራዎችን ውሃ ከሚቆጥቡ አሰራሮች ጋር በማቀናጀት ይተገበራል፤ በማህበረሰብ ደረጃ አገልግሎት የሚሰጡ ኩሬዎችንና አነስተኛ ግድቦችን በመገንባት የመስኖ መሬቶች እንዲለሙ ይደረጋል፡፡

ሌሎች የመስኖ ውሃ አማራጭ አቅርቦቶችንና ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም የመስኖ ልማት ተደራሽነትን በሁሉም ስነ-ምህዳር ማስፋፋትና ማጠናከር፡- በደጋማ አካባቢዎች የተራራ ላይ የመስኖ ልማትን በማጠናከር፣ በቆላማና በደጋማ አካባቢዎች የከረሰ-ምድር ውሃ አጠቃቀምና አስተዳዳር ሥርዓትን በማጠናከርና በከተሞች አካባቢ የፍሳሽ ውሃን አጣርቶ በመጠቀም የከተማ የመስኖ ልማት ማስፋፊያ

ተክኖሎጂዎችን ተግባራዊ እንዲሆኑ ማድረግ እንዲሁም ሌሎች ውሃና ሃይል ቆጣቢ የሆኑ ቴክኖሎጆዎችን በማላማድና ተደራሽነትን በማስፋት የመስኖ ልማቱን እንዲፋጠን ይደረጋል፡፡

2.3.3.7 የተፈጥሮ ሀብት የአሰራር ሥርዓት ማሻሻልና ብቃትን ማሳደግ

የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀምን በዘላቂነት ለማረጋገጥ ነባራዊ ሁኔታውን እየፈተሹ ሥርዓታዊ ማነቆዎችን በየደረጃው መፍታትና የመፈጸም አቅምን በየጊዜው ማሳደግ ይገባል፡፡ ለዚህም በቀጣይ ዓመታት የተለያዩ የአሰራር ሥርዓት ማሻሻያ ሥራዎች ይከናወናሉ፡፡

አስፈላጊ የሕግ ማዕቀፍ ማዘጋጀትና ተግባር ላይ ማዋል

የገጠር መሬት አጠቃቀም ፓሊሲንና ዕቅድን ተፈጻሚ ለማድረግ፣ የመስኖ አውታር ግንባታ ጥራትንና የተፋሰስና ውሃ ተጠቃሚ ማኅበራትን ፍትሀዊ ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ፣ በአፈር ጤንነትና ለምነት ላይ ባጠቃላይ ደግሞ በተፈጥሮ ሀብት ላይ ሊደርሱ የሚችሉ ብክለቶችንና ጉዳቶችን ለመከላከልና ለመቆጣጠር እንዲቻል የሚመለከታቸውን ባለድርሻ አካላትን በማሳተፍ አስፈላጊ የህግ ማዕቀፎችን የመከለስ ወይም የማዘጋጀት ስራ ይሰራል፤ በየደረጃው ተግባር ላይ መዋላቸውን ለማረጋገጥ ክትትልና ድጋፍ ይደረጋል፡፡

ብቃትንና የጥራት ደረጃን ማሳደግ

ምንም እንኳን በህብረተሰቡ ንቅናቄ እስከአሁን የተሰሩት የተፋሰስና መስኖ ልማት እንዲሁም የአፈር ጤንነትና ለምነት ማሻሻያ ስራዎች አበረታች ቢሆኑም በተለያየ ጊዜ የተደረጉ የክትትልና ግምገማ ሪፖርቶች እንደሚያሳዩት ከጥራት ጋር በተያያዘ ከፍተኛ ክፍተት ይስተዋላል፡፡ የዚህ ጥራት ጉድለት ምክንያት የተፈጥሮ ሀብት የልማት ጣቢያ ሰራተኞች ከመልክዐ-ምድሩ አቀማመጥና ተደራሽነት እንዲሁም ሙያዊ ክህሎት ውስንነት አንጻር የተሟላ ሙያዊ ድጋፍ ለመስጠት በመቸገራቸው ነው፡፡ ስለሆነም የመሬት አጠቃቀም ፖሊሲንና የተቀናጀ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድን በተገቢው ሁኔታ ለማዘጋጀትና ተግባራዊ ለማድረግ፣ የተፋሰስ፣ የመስኖና አፈር ልማት የጥራት ደረጃን ለማሻሻል፣ የተሻሻሉ የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በአግባቡ ጥቅም ላይ ለማዋል እንዲቻል በየደረጃው ለባለሙያዎች የአጭርና ረጅም ጊዜ ተከታታይ ስልጠናዎች በመስጠት የመፈጸም አቅምንና ብቃትን የማሳደግና ሥራ ይሰራል፡፡

የባለድርሻ አካላትን ቅንጅታዊ አሰራርና ትብብር ማጠናከር

በተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ወሳኝ ሚና ያላቸውን የመንግስትና መንግስታዊ ያልሆኑ የልማት፣ የትምህርትና የምርምር አካላትን ሚና በዝርዝር በመለየት ቅንጅታዊ አሰራርንና ትብብርን መፍጠርና ማጠናከር በእጅጉ ያስፈልጋል፡፡ ይህም የጋራ ግንዛቤን ለመፍጠር፣ የእርስ በእርስ ተሞክሮ ልውውጥን ለማጠናከር፣ የስራ ድግግሞሽንና የሀብት ብክነትን ለመቀነስ፣ በመደመር እሳቤ በተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ያሉ ችግሮችንና ተግዳሮቶችን በየደረጃው በጋራ ለመፍታት ይረዳል፡፡ ለዚህም የተለያዩ

ፕላትፎርሞችን/መድረኮችን በመፍጠር የእውቀትና ቴክኖሎጂ ሽግግር ለማቀላጠፍ እንዲሁም ለስራ እድል ፈጠራ የግል ዘርፉንና የማህበራትን ተሳትፎ ለማሳደግ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡፡

2.4 የግብርና ግብዓትና ምርት ግብይት

2.4.1 የተሻሻለ የሰብል ግብዓት አቅርቦት

ከ2008 እስከ 2011 ድረስ የነበረው የምርጥ ዘር አቅርቦት ምጣኔ በየዓመቱ እየቀነሰ መምጣቱን መረጃዎች ያመለክታሉ፡፡ በበ2008 የነበረው አቅርቦት በ2007 ዓም ከነበረው ጋር ሲነጻጸር የ17በመቶ እድገት የኖረውም ባለፉት 4 ዓመታት ግን እድገቱ የቀነሰ በመምጣት በአማካኝ በ10 ቅናሽ አሳይቷል፡፡ ይሁን እንጂ መንግሥት ለግብርናው ዘርፍ እየሰጠ ያለው ትኩረትና ድጋፍ እንዲሁም ግብርና በኢኮኖሚው ውስጥ ያለው ከፍተኛ ሚናና ቴክኖሎጂ የመጠቀም አቅም ይቀጥላል ተብሎ ስሊሚታሰብ የዘር ፍላጎትም በከፍተኛ ደረጃ ይጨምራል ተብሎ ይታሰባል፡፡ ስለሆነም በገበያ ተፈላጊ የሆኑ የግብርና ምርቶችን በማባዛትና ገበያው በሚፈልገው የጥራት ደረጃ በማምረት የዘርፉን ተዋንያን ከሀገር ውስጥና ከውጭ ገበያ ተጠቃሚ ለማድረግ የምርጥ ዘር አቅርቦትን በተቀናጀ የሥርጭትና ቁጥጥር ሥርዓት በመምራት በ2012 የታቀደውን ምርትና ምርታማነት ለማሳካት ይሠራል፡፡

በዚህም መሠረት የምርጥ ዘር አቅርቦት በ2012 ከነበረው 1.6 ሚሊዮን ኩንታል 2022 በማሳደግ 2..3 ሚሊዮን ኩንታል ይደርሳል ተብሎ ታቅዷል፡፡

የአፈር ማዳበሪያ አቅርቦት

በኢትዮጵያ የአፈር ማዳበሪያና ሥርጭት ከዓመታ ዓመት እየጨመረ መጥቶ በ2008ዓም 818,217 ሽህ ቶን የነበረው የስርጭት መጠን በ2012 የ670 ሺህ ቶን (81%) ጭማሪ በማሳየት 1.5 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን ደርሷል፡፡ ይህንን እየጨመረ የመጣውን ፍላጎት መነሻ በማድረግ በ2022 የአፈር ማዳበሪያ አቅርቦትና ሥርጭት በ2012 የነበረውን በ200% በማሳደግ 3 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን ለማድረስ ታቅዷል፡፡

በየዓመቱ እያደገ የመጣውን የአርሶ አደሩን የማዳበሪያ ፍላጎት ለማሟላት አሁን በአቅርቦትና ስርጭት በፍላጎት ዳሰሳ፣ በግዥ ሂደት፣ በማጓጓዝ፣ በክምችትና እና የስርጭት ዙሪያ ችግሮች ያሉበት በመሆኑ እለዚህን ችግሮች፤ መፍታት የሚያስችል አሠራር በመተግበር አርሶ አደሩ ማዳበሪያን በወቅቱ፣ በሚፈልገው ጥራት፤ መጠንና በተመጣጣኝ ዋጋ ገዝቶ በመጠቀም ምርታማነቱን ለማሳደግ በሚያስችል አሠራር ይተገበራል፡፡ እንዲሁም የአፈር ለምነት ፍኖተ ካርታ ምክረ ሃሳብን መሰረት ያደረገ የማዳበሪያ ፍላጎት ዕቅድሥራ ላይ ይውላል፡፡ አሠራሩን የበለጠ ውጤታማ ለማድረግ የግል ዘርፉ ተጠያቂነት ባለበት መልኩ በዚህ ሥራ በስፋት የሚሳተፍበት ሁኔታ ይመቻቻል፡፡

2.4.1.1 የሰብል ዘር አቅርቦት ሥርዓት ማሻሻል

የምርጥ ዘር አቅርቦት ከተማከለ የመረጃ ልውውጥ ፣ የተሻለ አቅም፣ የተቀናጀ የማምረትና ሥርጭት ሥርዓት፣ በመዘርጋትና ከጥራት ጉድለት እና ከፍትሃዊ አጠቃቀም አንጻር የሚታዩ ችግሮች በመፍታት እና አገር አቀፍ የሆነ የዘር አቅርቦት ሥርዓት ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

የቀጥታ ዘር (ግብዓት) ግብይት ሥርዓት (Direct Input Marketing) በስፋት ተግባራዊ ይደረጋል፡ ሥርዓቱ እስካሁን ያስገኛቸውን ጠቃሚ ተሞክሮዎች በመቀመር የመርጥ ዘር ግብይት ተወዳዳሪነት የሰፈነበት እና ገበያ ተኮር እንዲሆን ይደረጋል፡፡ የቀጥታ ዘር ግብይት ሥርዓት የዘር አምራች ድርጅቶች ያመረቱትን ዘር ተጠያቂነት ባለው መልኩ በራሳቸው የሽያጭ ወኪል በቀጥታ ለተጠቃሚው በመሸጥ የዕጽዋት ዘርን ከአማራጭ ምንጮች በወቅቱ፣ በሚፈለገው ዓይነት፣ በጥራት፣ በቦታ እና በመጠን እንዲያገኝ በማድረግ የሚያድርን የዘር መጠን ወሳኝ በሚባል መልኩ ቀንሷል፡፡ ስለሆነም በጥናት ላይ በመመስረት እንዲሁም አስፈላጊውን የተጠናከረ ቁጥጥርና ድጋፍ በማድረግ ሥርዓቱ በሚ/ር መ.ቤቱ በጸደቀው መመሪያ ባሉት ሌሎች የህግ ማአእቀፎች መሥት በአዳዲስ አካባቢዎች በማስፋፋት አርሶና አርብቶ አደሮች ተሽለ የግብኣት አቅርቦት የሚያገኙበት ሁኔታ ይመቻቻ፡፡

የግብርና ግብዓት አቅርቦትና አገልግሎት ማእከላትን ማስፋፋት

የግብርና ግብዓት አቅርቦትና አገልግሎት ማእከላትን ባለፉት ጥቂት ዓመታት ያስገኙትን ውጤታማነት ከግምት በማስገባት ማዕከላቱን ለማስፋትና የግብዓት ተደራሽነት ለማሳደግ በተለይ በዘርና ኬሚካል አቅርቦት ሚናቸው እንዲያድግ ይደረጋል፡፡ አሁን ያለውን የማእከልት ቁጥር በ2022 ወደ 500 በማሳደግ በሂደትም መንግሥት የማእከላቱን ቁጥር በመጨመርና የአሠራራቸውን በማቀላጠፍ ቀስ በቀስ ሥራውን ለግሉ ዘርፍ ለማስተላለፍ ያስችለዋል፡፡ በዚህም መሠረት ማዕከላቱን ለማቋቋም የሚሳተፉ ባለሃብቶችን የሚያበረታታ አመቺ ሁኔታ በመፍጠርም የግብዓት የተጠቃሚውን ተደራሽነት በጉልህ ለማሳደግ ያስችላል፡ ፡ በአሁኑ ጊዜ በውሱን የግብርና ግብዓቶች ማለትም ዘርና ኬሚካሎች ላይ ተወስነው የሚንቀሳቀሱ ሲሆን በሂደትም ማዳቢያን ለማከፋፈል የነሚያስችላቸው አሠራር በመዘርጋት የግብዓቱን ተደራሽነትና የሥርጭቱን ቀልጣፋነት ማረጋገጥ ያስፈልጋለ ፡፡ ይህንንም ለማስፈጸም የተዘጋጀውን የብቃት ማረጋገጫ አሰጣጥና አስተዳደር መመሪያ ተግባራዊ የማድረግ ሥራ ይሠራል፡፡ አዲስ ወደ ሥራ በሚገቡት ማእከላትም እስከ 10 000 የሚደርስ የስራ እድል ይፈጠራል፡፡

የግብዓት አቅርቦትና ሥርጭት ክትትል ሥርዓት (Input Tracking System) በተመረጡ ግብዓቶችና አካባቢዎች ተግባራዊ ይደረጋል፣ በሂደትም እንደአስፈላጊነቱ በስፋት ሥራ ላይ ውላል፡፡ የግል ዘርፉ በዘር ማምረትና ሥርጭት ከፍተኛውን ሚና መጫወት የሚያስችሉ እንደ የመሬት አቅርቦት እና የፋይናንስ ተደራሽነት የመሳሰሉት አስቻይና አበረታች ሁኔታዎች ይፈጠራሉ፣

በክልል የሚንቀሳቀሱ የመንግስት ምርጥ ዘር ኩባንያዎችን አገራዊ ክልላዊ ተሳትፎ በማሳደግ የምርጥ ዘር አቅርቦትን ማሻሻል፡ እነዚህ ኩባንያዎች በክልል ደረጃ ያላቸውን የማሳ እጥረት ለመፍታት የክልል

መንግስታት ከሚያመቻቹላቸው ማሳ በተጨማሪ አርሶአደሮችን ማሳ እንዲጠቀሙ ለአርሶአደሮቹ ዕጣ እንዲሸጡላቸው በማድረግና የባለቤትነት ስሜት በመፍጠር የማሳ እቅርቦቱን በማረጋገጥ የምርጥ ዘር አቅርቦትን አስተማማኝ ማድረግ፡፡

ለውጭ ዘር አምራች ኩባንያዎች ምቹ ሁኔታ መፍጠርና አቅርቦት ማሳደግ፡ የመሬት አቅርቦት፡ የውል ግብርና ልማት ተግባራትን ማጠናከርን፡ የኢንሹራንሽ ስርዓትን ማሻሻልን፣የፋይናንስ ስርዓቱን ማሻሻል እና የቀጥታ ኢንቨስትመንት ሥራ እንዲሰሩ ማደረግ የሚያስችሉ አሰራሮችን ተግባራዊ ማድረግን ያጠቃልላል፡፡

ተደራሽ ላልሆኑ አካባቢዎች ምርጥ ዘር ለሚያቀርቡ ኩባንያዎች ልዩ የማትጊያ ሥርዓት መዘርጋት፡ እነዚህን ማድረግ የሚያስችል መመሪያ በማዘጋጀት መንግስት ልዩ የድጋፍ ሥርዓት ይዘረጋል፡፡

አዳዲስ ዝርያዎችን እና የተመረተ ዘርን በማስተዋወቅ ረገድ ማንናኛውም በምርጥ ዘር ማምረትና ግብይት የተሰማራ ኩባንያ ዕቅድ አንዲኖራቸው የማድረግ ሥራ ይሰራል፡፡

በዘር አቅርቦት እሴት ሰንሰለት ውስጥ ያሉ ተዋንያን ተናብበውና ተቀናጅተው እንዲሠሩ የሚያስችላቸው አሠራር ይዘረጋል፣ አርሶአደሮችና የህ/ሥራ ማህበራት ይራት ያለው ምርት በተሻለ መጠን አንደዲያመርቱና እንዲያሰራጩ ድጋፍ ይደረጋል፡፡

2.4.1.2 የአፈር ማዳበሪያ አቅርቦት ሥርዓት ማሻሻል

በግብዓት ኩፖን ሥርዓት የግብርና ግብዓት ሽያጭ ስርዓት ይስፋፋል

በኢትዮጵያ የፋይናንስ እስትራቴጂ ከተለዩትና የገጠሩን ህብረተሰብ ተጨባጭ ሁኔታ ያማከለ የፋይናንስ አቅርቦትን ማመቻቸት ዓላማው የደረገው የግብኣት ኩፖን ሥርዓት በአሁኑ ወቅት በተለያዩ ክልሎች ለአርሶ አደሩ የአፈር ማዳበሪያን ተደራሽነት ለማሳደግ እየተተገበረ ሲሆን ሥርዓቱ የ10 ዓመቱን መሪ እቅድ ተግባራዊ ለማድረግ በተሻሻለ አሠራር እንዲስፋፋ ይደረጋል፡፡

የግብዓት ኩፖን ሥርዓት የሕ/ሥራ ማህበራት የግብዓት ፍላጎት ልየታን ስራ አተኩረው እንዲሰሩ የሚያስችል በመሆኑ ግብዓቶች ያለአግባብ እንዳያድሩ ያደርጋል፡፡ በተጨማሪም ብድሩ የሚሰራጨውና የሚሰበሰበው እስከታችኛው እርከን ድረስ አደረጃጀት ባላቸው ማይክሮ ፋይናንስ ተቋማት ወይንም ሌሎች ተመሳሳይ ተቋማት አማካኝነት በመሆኑ የብድር ማስመለስ ስራውን ውጤታማ ያደርገዋል፡፡ በግብዓት ኩፖን ሥርዓት የቀጥታ የገንዘብ ንኪኪ ስለማይኖር አርሶአደሮች የተበደሩትን ብድር ለሌላ አላማ እንዳያውሉ ስለሚያደርጋቸው የግብዓት አጠቃቀምን ይጨምራል እንዲሁም ማዳበሪያ በተጨናነቀ ሁኔታ በተወሰኑ ወራቶች ውስጥ ወደ ሀገር የሚገባበትን አሰራር በመቀየር እንደ ሌሎች ምርቶች ዓመቱን ሙሉ ወደ ሀገር የሚገባበትን አሰራር ለመዘርጋት የስችላል፡፡ ይህም ለእቅዱ መሳካት ትልቅ ድርሻ እንደሚኖረው ይታመናል፡፡

የማዳበሪያ ገዢ ሥርዓትን ማሻሻል

የማዳበሪያ የአቅርቦት ሰንሰለትን ማሻሻልና ዘመናዊና ቀልጣፋ እንዲሆን ለማስቻል በማዳበሪያ አቅርቦት ሰንሰለት ማሻሻያ ጥናት የተቀመጡ ምክር ሃሳቦች ተግባራዊ ይደረጋሉ፡፡ እነዚህን የውሳኔ አቅጣጫዎች ተግባራዊ በማድረግ ማዳበሪያን ለአርሶ አደሩ በሚፈለገው ወቅት፣ መጠን፣ ጥራት፣ ዓይነት፣ ቦታ እና በተመጣጣኝ ዋጋ በማቅረብ ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ አስቻይ ሁኔታዎችን ይመቻቻሉ፡፡ በዚህም መሠረት በየዓመቱ የሚደረገውን የማዳበሪያ ግዢ አሠራር ወደ ተራዘመ ጊዜ አሰራር በመቀየር /ከ2-3 ዓመት/ የሚቆይ የግዢ ውል ከተለያዩ አምራቾች ወይም ከተመረጡ አቅራቢዎች ጋር ይፈጸማል፡፡

የግብርና ግብዓት አቅርቦትና አገልግሎት ማእከላትን በማጠናከር የማዳበሪያ ሥርጭት ሚናቸውን ማሳደግ

ባለፉት ዓመታት የተገኘውን መልካም ተሞክሮ ከግምት በማስገባት ማዕከላቱን ለማስፋፋትና የግብዓት ተደራሽነት ለማሳደግ በተደረገው ጥረት መሠረት በአሁኑ ጊዜ ቁጥራቸው ወደ 70 የሚደርሱ ማእከላት የዘርና የኬሚካል ሥርጭትና የምክር አገልግሎት በመስጠት ላይ ሲሆኑ በተለይ በዘር አቅርቦት በኩል 5% ድርሻ አላቸው፡፡ በሂደትም የማእከላቱን ቁጥር በመጨመርና የአሠራራቸውን ማቀላጠፍ ቀስ በቀስ ሥራውን ለግሉ ዘርፍ ለማስተላለፍ መንገድ ይከፍታል፡፡፡፡ ማዕከላቱን ለማቋቋም የሚሳተፉ ባለሃብቶችን የሚያበረታታ አመቺ ሁኔታ በመፍጠርም የግብዓት የተጠቃሚውን ተደራሽነት ለማሳደግ በአሁኑ ጊዜ በውሱን የግብርና ግብዓቶች ማለትም ዘርና ኬሚካሎች ላይ ተወስነው የሚንቀሳቀሱን ማእከላት ማዳቢያን ለማከፋፈል የነሚያስችላቸው አሠራር በመዘርጋት የግብዓቱን ተደራሽነትና የሥርጭቱን ቀልጣፋነት የማረጋገጥና የመደገፍ ተግባራት ይከናወናሉ፡፡

የግሉ ዘርፍ በማዳበሪያ ከውጭ ማስመጣትና ማሰራጨት ሥራ ላይ መሳተፍ እንዲችል ምቹ ሁኔታ መፍጠር፡

ማዳበሪያ ለግብርናው ሴክተር ኢኮኖሚያዊ እድገት ወሳኝ ግብዓት በመሆኑ፤ ግብዓቱ በሚፈለገው ዓይነት፣ መጠን፣ ጥራትና ቦታ ተደራሽ ለማድረግ እንደዚሁም ሥርጭቱን ፍትሃዊ እንዲሆን የተጠናከረ የምዝገባ፣ የክትትልና የቁጥጥር ሥርዓት ይዘረጋል፡፡

መንግሥት ማዳበሪያ ለግብርናው ሴክተር ኢኮኖሚያዊ እድገት ወሳኝ ግብዓት ከመሆኑ አንጻር ግብዓቱን ከውጭ ሀገር ማስመጣትና በሀገር ውስጥ ማሰራጨትን ጨምሮ በርካታ የስራ ጫና የሚታይባቸውን ተግባራት እያከናወነ ሲሆን ቀስ በቀስ ማዳበሪያን በማምረት፣ በማቀነባበር፣ከውጭ ወደ ሀገር ውስጥ በማስገባት፣ በአገር ውስጥ ሽያጭና ወደ ውጭ በመላክ ሥራ ለመሠማራት ለሚፈልጉና የሚወጣውን

መስፍፈርት የሚያሟሉ የኅ/ሥራ ማህበራትን ጨምሮ የግል ባለሀበቶችን መደገፍ፣ ምክረ-ሀሳብ መስጠትና አፈፃፀሙን መቆጣጠር ተሳትፎአቸው እንዲያድግ ይደረጋል፡፡

የአፈር ማዳበሪያን በሀገር ውስጥ ማምረት እንዲቻል የተጀመረውን ጥረት የቅርብ ክትትልና ድጋፍ በማድረግ በተለይም በድሬዳዋ የOCP ማዳበሪያ ማምረቻና የያዩ ማዳቢያ ማምረቻን ግንባታ እንዲፋጠን ይደረጋል፡፡የሀገር ውስጥ የምጥን ማዳበሪያ ማቀነባበሪያዎችን ሙሉ በሙሉ ወደ ሥራ እንዲገቡ በማድረግ በተለይም የNPS እና ምጥን ማዳበሪያዎች አቅርቦት ሙሉ በሙሉ በሀገር ውስጥ ምርት እንዲሸፈን ይደረጋል፡፡ እንደአስፈላጊነቱ ተጨማሪ አዳዲስ የአፈር ማዳበሪያ ፋብሪካዎችም የሚቋቋሙበት ሁኔታ ይመቻቻል፡፡

2.4.1.3 ጸረ ተባይ፣በሽታ እና አረም ኬሚካ አቅርቦት ስርዓትና ማሻሻል

ከቅርብ ዓመታት ወዲህ የአነስተኛ አርሶአደሮች የጸረ,ተባይ፣በሽታ እና አረም ፍለጎትና አጠቃቀም በተለይም በአበባና አትክልትና ፍራፍሬ ምርቶች በከፍተኛ ደረጃ መጨሩን ጥናቶች ያመለክታሉ፡፡ ይህ ፍላጎት በቀጣዩ አሥር ዓመታትም በከፍተኛ ደረጃ እንደሚጨምር ታሳቢ በማደረግ

- ጸረ በሽታ መድኃኒት --ሊትር/ኪግ
- ጸረ አረም ኬሚካል ----ሊትር/ኪግ

የሀገር ውስጥ ባለሀብቶች በአግሮ ኬሚካል ምርት እንዲሳተፉ የማበረታቻሥርዓት ይዘረጋል
በየምርት ወቅቱ የሚፈለገው የአግሮ ኬሚካሎች መጠን ፍላጎትን መሰረት ባደረገ መልኩ እንዲገዛና እንዲሰራጭ ተገቢው ክትትል ይደረጋል፡፡

2.4.1.4 የኖራ አቅርቦት ስርዓትን ማሻሻል

በኢትዮጵያ የአፈር አሲዳማነት በየጊዜው እየጨመረ የመጣ ሲሆን በአሁኑ ወቅት 3.0 ሚሊዮን ሄክታር የደረሰ ሲሆን በሁለተኛው እቅድና ትራንስፎርሜሽን ዘመን አሲዳማ አፈርን በማከም የነበረውን አፈጻጸም (36.30%) ወደ 80% ማለትም 2.2 ሚሊዮን ሄክታር ማሳደግ, እንዲሁም የተጠቃሚ አርሶአደሮችን ቁጥር በ2008 ከነበረበት 7% ወደ 50% ማሳደግ

የኖራ ዝግጅትና ሥርጭት በማህበር በተደራጁ ቡድኖች/የኃ/ሥራ ማህበራት አማካኝነት እንዲከናወን አስፈላጊው ድጋፍ ይደረጋል፡፡
የግብርና ግብዓት አቅርቦትና አገልግሎት ማእከላትን በማጠናከርና ሥርዓት በመዘርጋት በኖራ አቅርቦትና ሥርጭት እንዲሳተፉ ሁኔታዎች ይመቻቻሉ እንዲሁም

ሥርጭቱን የበለጠ ቀልጣፋ ለማድር የግሉ ዘርፍ ኖራን እንዲያምትና እንዲያሰራጭ ማበረታቻዎች ይደረጋሉ

2.4.1.5 ሕያው ማዳበሪያ አቅርቦት ስርዓትን ማሻሻል

2.4.2 የተሻሻለ የእንስሳትና ዓሳ ግብዓት አቅርቦት ስርዓት

2.4.3 የተሻሻለ የሰብል ግብይት የአሠራር ሥርዓት

የግብርና ምርት አቅርቦት፤ አሰባሰብ፤ ክምችት፣ ማጓጓዝ፣ ማቀነባበር እና በግብይት ሂደት የሚስተዋሉ በሃገር ውስጥና በውጭ ገበያ ላይ ከፍተኛ ተፅእኖ የሚያሳድሩ እንዲሁም የምርት ጥራትን የሚያጎድፉ አሰራሮችን በመለየትና በማስቀረት ግበይቱን ዘመናዊና ተወዳዳሪ ለማድረግ ይሠራል፡፡ ጤናማ የግብይት ሥርዓት በመዘርጋት ከአምራቹ እስከ ሸማቹ ድረስ ያሉትን የግብይት ተዋንያን በግብይት ክህሎት የዳበሩ እንዲሆኑ በማደረግ ሃገሪቱ የግብይት ክህሎታቸውን ማሳደግ ያስፈልጋል፡፡ የተሳለጠ፣ ዉጤታማ፣ ፍትሃዊ እና ጤናማ የግብይት ሥርዓት መዘርጋት ግልፅነትና ተጠያቂነት ለሰፈነበት እንዲሁም በግብይት እሴት ሰንሰለቱ የተሰማሩ ተዋንያንን ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ ያስችላል፡፡

የቅባት እህሎች

በ2012 ቅባት እህሎች የውጪ ንግድ አቅርቦት እቅድ አፈጻጸም ማለት 309.9 ሺ.ህ ቶን በገቢ ደግሞ 474.9 ሚሊዮን ዶላር የነበረውን አፈጻጸም በቀጣይ ዓመታት ሊኖር የሚችለውን የምርትና ምርታማነት ጭማሪ ታሳቢ በማድረግና በየባመቱ የ13 በመቶ እድገት በማሳየት 664,3121,ቶን መጠን ያላቸው የቅባት እህሎች ወደ ውጭ በመላክ 1,213,068,993 የአሚሪካን ዶላር ገቢ ለማግኘት ታቅዷል፡፡

ጥራጥሬ ሰብሎች

በ2012 በመጠን 460.4 ሺ.ህ ቶን ወደ ዓለም አቀፍ ገበያ ማቅረብና እና ከዚህም 341.7 ሚልዮን የአሜሪካን ዶላር ገቢ አፈፃፀም በ2022 እቅድ በየዐመቱ የ8 በመቶ አማካይ እድገት በማሳየትዘመን መጨረሻ 974,723 ቶን መጠን ያላቸው የጥራጥሬ ምርቶችን 720,599,689 የአሜሪካን ዶላር ገቢ ለባግኘት ታቅዷል፡፡

2.4.3.1 ለግብርና ምርት ግብይት አስቻይ ሁኔታዎችን መፍጠር

የግብይት የህግ ማእቀፎችቹ አስቻይ ሁኔታዎችን በመፍጠር የሚጫወቱትን ሚና ታሳቢ በማድረግ በየደረጃው ላሉ ባለድርሻ አካላት የግንዛቤ ማስጨበጫዎች እየተሰጠባቸው ተግባራዊ ይደረጋሉ፡፡ በሥራ ላይ ያሉት ህጎች እንደአስፈላጊነቱ ወቅቱ ሚፈልገው ደረጀሰ ማሻሻል እንዲሁም አዳዲስ ህጎች፣ መመሪያዎችና ማኑዋሎችን በማዘጋጀትና ግንዛቤ በመፍጠር ስራ ላይ በማዋል ቀልጣፍ የግብርና ምርቶች ግብይት ሥርዓት ይዘረጋል፡፡

2.4.3.2 የግብርና ምርቶች ጥራትና ምግብ ደህንነትን ማረጋገጥ

የግብርና ምርቶች ጥራታቸው ተጠብቆ በቀልጣፋ የግብይት ስርዓት ለተጠቃሚው እንዲደርሱ ለማድረግ ጥራቱ የተጠበቀ የአለካክ ስርኣት መኖርና መጠናከር ቁልፍ ተግባር ነው፡፡ አማራቱ ደረጃውን የጠበቀ ምርት ሊያመርት የሚችለው የጥራት ደረጃዎች በውል ተለይተውናተዘጋጂተው ተገቢው ግንዛቤ እንዲፈጠርባቸውና ስራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል፡፡ የወጪ ንግድ ምርቶችም የገዢ ሀገራትን የምግብ ደህንነትና ጥራት መስፈረቶች በማሟላት ተወዳዳሪነታቸው እንዲጨምር ማደረግ ለዚህም አርሶና አርብቶ አደሮች በማምረት ሂደት፣ በማጓጓዝና በክምችት ሂደት ለምቱ ተገቢውን ጥናቃቄ አእንደዲያደርጉና የተከለከሉ ግብዓቶችንና አሠራሮችን እንዳይተገብሩ እገዛ ይደረጋል፡፡

2.4.3.2 የአነስተኛ አርሶ/አርብቶ አደሮችን እውቀትና ክህሎት ማሳደግ/አቅም መገንባት

የአነስተኛ አርሶና /አርብቶ አደሮች በእውቀት ላይ የተመሠረተ የማምረትና ግብይት ውሳኔዎችን መወሰን የሚያስችላቸው ክህሎት መዳበር ውጤታማ እንደሚያደርጋቸው እሙን ነው፡፡ ስለሆነም አርሶ/አርብቶ አደሮች በገበያ ተፈላጊና የተሻለ ገቢ በሚያስገኙ ምርቶች ላይ እንዲያተኩሩ ምክረ ሃሳብ ማቅረብ እንዲሁም በሀገር ውስጥና በዓለም ገበያ ተፈላጊነት ያላቸውን ምርቶች በመለየት በአርሶ/አርብቶ አደሩ እንድ እንዲለመዱ ይሠራል፡፡ በግብርናው ዘርፍ ፈጣንና ቀጣይነት ያለው እድገት ለማምጣት ግብርናው ርካሽ ከሆኑ ምርቶች ከፍተና ዋጋ ወዳላቸው ምርቶች (High Value Commodities) እንዲሸጋገር አስፈላጊው የግንዛቤ ማስጨበጫ ሥራዎች እንዲሁም ድገፍና ክተትትል ይደረጋል፡፡

2.4.3.3 የግብይት መሠረተ ልማቶችን ማስፋፋት፣

የግብርና ምርት የግብይት ስርዓቱን ዘመናዊ፣ በውድድር ላይ የተመሰረተ፤ አርሶ/አርብቶ አርሶ አደሩንና ሸማች ከግብይቱ ተጠቃሚ የሚያደርግ ዘመናዊ የግብይት መሰረተ ልማትን ማስፋፋት መሠረታዊ ጉዳይ ነው፡፡ አሁን ባሉት የገበያ ማእከላት የሚታዩትን ችግሮች ለመቅረፍ የህግ ማዕቀፎችን ማዘጋጀትና ስራ

ላይ እንዲውል ይደረጋል፡፡ በማእከላቱ ላይ እየታየ ያለውን አያያዝና አስተዳደር ችግሮች በመቅረፍ በአግባቡ ተይዘው ለታሰበው ዓላማ እንዲውሉ በሀገር አቀፍ ደረጃ ወጥነት ያለው አሰራር መከተል እንዲቻል ክልሎች፣ የከተማ መስተዳደሮችና ከግብይቱ ማዕከላቱ ጋር በጋራ ይሠራል፡፡ ኳራንቲኖችና የእንስሳት ማረፊያ ቦታዎች በተሻለ ሁኔት አገልግሎት የሚውሉበት አሠራር ይዘረጋል፡፡

2.4.3.4 የግብርና ምርቶች በሀገር ውስጥና በዓለም ገበያ ትስስር መፍጠር

የግብርና ምርቶች የኤክስፖርት መዳረሻ ገበያዎችን በጥናት በመለየት በፍላጎትና በአቅርቦት መካከል የሚታዩ ችግሮችን ለመፍታት የሚያስችሉ የዳሰሳ ጥናት በማካሄድ ውጤታማ የሚያደርጉ የአሰራር ስልቶች ይቀየሳሉ፡፡ የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት በውጭ ሀገራትና በሀገር ውስጥ በሚካሄዱ የንግድ ትርኢቶች ላይ መበሳተፍ ምርቶቻቸውን እነዲያሰተዋውቁ መደገፍና አዳዲስ የኤክስፖርት መዳረሻ ሃገራት ገበያዎችን የማስፋፈት ተግባራት ይከናወናሉ፡፡

2.4.3.5 የግብርና ምርቶች የመጀመሪያ ደረጃ እሴት ጭመራን መደገፍ

በአሁኑ ጊዜ በዝቅኛ ደረጃ የሚገኘውን የግብርና ምርቶች የመጀመሪያ ደረጃ እሴት ጭመራ ለማስፋፋት አነስተኛ አርሶ/አርብቶ አደሮች በሥርዓቱ ላይ ያላቸውን እውቀትና ክህሎት ማዳበር ያስፈልጋል፡፡ የመጀመሪያ ደረጃ እሴት ጭመራ ተግባራትን ለማበረታታትና የዘርፉን ተሳታፊ ተጠቃሚ ለማድረግ አርሶ/አርብቶ አደሮች በምርቶታቸው ላይ የተሟላ ክህሎት እንዲኖራቸው ተከታታይነት ያለው የክህሎት ስልጠና በመስጠት፣ እሴት መጨመር በምርቱ ጥራትና በዋጋ ላይ የሚታየውን ችግር መቅረፍ በድህረ-ምርት ቴክኖሎጂዎች አቅርቦትና አጠቃቀም ላይ የሚሰተዋሉትን ችግሮች ለመፍታት ይሠራል፡፡ ድህረ-ምርት አያያዝን ማለትም የምርት አሰባሰብና አከማቻቸት ማሻሻል ያስፈልጋል፡፡ የእሴት ጭመራን ለማበረታታት አስተማማኝ የገበያ ትስስር በመፍጠር አስቻይ ሁኔታዎችን መፍጠር የግል ባለሃብቶች የግብርና ምርቶቻችን ላይ እሴት በመጨመር በኤክስፖርት ገበያ ውስጥ እንዲገቡ የማድረግ ሥራ አሁን ካለውም በበለጠ አጠናክሮ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ አነስተኛ አርሶ/አርብቶአደሮች ለእሴት ጭመራ የበለጠ እንዲነሳሱ የሚያበረታታ የፋይናንስ አቅርቦት ስርዓት ይመቻቻል፡፡

2.4.3.6 የግብርና ግብዓትና ምርት ግብይትን ፋይናንስ አቅርቦትን ማሳለጥ የሚያስችል የግብርና ባንክ ማቋቋም

ለግብርና ልማትና ግብይት እሴት ሰንሰለቱን የተከተለ በቂና የተሟላ የፋይናንስ አቅርቦት አገልግሎት የሌለው በመሆኑ በተለይም የብድር እና ኢንሹራንስ አግልግሎት አሰጣጥ፣ አቅርቦትና ተደራሽነት ዙሪያ ያለው የአሰራር ስርዓት ምቹ እንዲሆኑ መሥራት ያስፈልጋል፡፡ አርሶ/አርብቶአደሮችአዳዲስ ስራዎች/የሥራ ዘርፎች/ ላይ ተሳታፊ እንዲሆኑ፤ ለተለያዩ ግብዓቶች መግዣ፤ አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችንና የእርሻ መሳሪያዎችን ለመጠቀም እና ምርት አምርቶ ገበያ እስከማድረስ ያሉትን የሥራ ማስኬጃ ወጪዎች ለመሸፈን ተደራሽ የሆነና ራሱን የቻለ የግብርና ባንክ እንዲቋቋም ይደረጋል፡፡ ስለሆነም በዘርፉ የሚታየውን

ደካማ የፋይናንስ አቅርቦትና የተደራሽነት ክፍተት ለመሙላትና የሃገራችንን የግብርና ግብዓትና ምርት ግብይት በሚፈለገው ልክ ለማድረስ እንዲረዳ በጥናትና ፍላጎት ላይ የተመሰረተ የግብርና ፋይናንስ አቅርቦት ሥራዓት መዘርጋት ለእቅዱ መሳካት ቁልፍ ሚና የሚጫወት በመሆኑ በትኩረት ይሠራል፡፡

የባንኮች የወለድ መጠን ከፍተኛ መሆን፣ የረጅም ጊዜ ብድር አገልግሎት ውሱን መሆን እና የሰብል መድህን ዋስትና (የሰብል ኢንሹራንስ) አግልግሎት ዋጋ ከፍተኛ መሆን ያሰከተላቸውን ተግዳሮቶች የሚፈቱበትን አሠራር እንዲሁም በወጪ ንግድ አቅርቦት ምርት ላይ ለተሠማሩ ተዋንያን ግልጽ፣ ተደራሽና ቀልጣፋ የፋይናንስ አቅርቦት ሥርዓት ይዘረጋል፡፡

2.4.3.7 የውል ግብይት አሰራርን (contract farming)

ገበÁ መር የግብርና ልማት ለማረጋገጥና አነስተኛ ይዞታ ያላቸው አርሶ/አርብቶአደሮች የአመራረት ሥርዓት በመቀየር ከፍጆታ ማምረት፣ በገበያ የሚፈለግና የተከለ ዋጋ የሚያስገኝ ምርት ወደ ማምረት ለማሸጋገር ከሰፋፊ እርሻዎች፣ የግብርና ምርት ከሚቀበሉ ኢንዱስትሪዎች፣ ከላኪዎችና የገበያ ማዕከላት ጋር እንዲሁም የምርጥ ዘር አምራች ኩባንያዎችንና ተጠቃሚዎችን በውል ላይ የተመሰረተ ግብይት ትስስር ሥራ ይሠራል፡፡

በውል ግብርና (Contract Farming) ሻጭና ገዢን ህጋዊ በሆነ መልኩ በማገናኘት አስተማማኝና ዘላቂነት ያለው የገበያ ትሥሥር ለመፍጠር የሚሰራ ሲሆን የግብርና ምርት እንደ ግብዓት የሚጠቀሙ ኢንዱስትሪዎች የሚፈልጉትን ምርት በሚፈልጉት ጥራት፣መጠንና ጊዜ እንዲመረትላቸው ለአልሚ አርሶ/አርብቶ አደርና ባለሃብቶች እውቀት፣ ክህሎት እና ቴክኖሎጂ በማቅረብ ምርትን በመጨመርና ብክነትን በመቀነስ እንዲሁም የምርት ጥራትን በማሻሻል የልማትና ግብይት ትስስር ይፈጠራል፡፡

2.4.3.8 የግብርና ምርቶች ደረጃ መስጠት፣ የግብርና ምርት ጥራትን መሠረት ያደረገ የክፍያ አሰራር መዘርጋት፣

በግብርና ምርቶች የሚታየውን ጥራት፣ ደረጃ ምደባና የሰርተፊኬሽን ሥርዓት ለማሻሻል ከሚመለከታቸው ተቋማትና ከአርሶ አደር ማህበራትና አሶሴሽኖች እንዲሁም ከንግዱ ማሕበረሰብ ወዘተ በቅንጅት የሚሠራ ሲሆን በተለይም የምርቶቻችን ገዢ የሆኑት ሃገራት ያስቀመጧቸውን የምርት ጥራትና ምግብ ደህንነት መስፈርቶችን ማሟልት ለምርቶቻችን አስተማማኝ ገበያ ይፈጠራል፡፡

አሁን ያለው የግብርና ምርቶች የግብይት ስርዓት ጥራትን መሰረትያደረገ ባለመሆኑ አርሶ/አርብቶ አደሮች ለምርቶቻቸው ጥራት ትኩረት እንዳይሰጡ ምክንይት ሆኗል፡፡ ይህንን አመለካከት ለመለወጥ አዳዲስ የምርት ደረጃዎችን ከማስተዋወቅ በተጨማሪ የምርት ጥራት አጠባበው ላይ ከባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን ተከታታይ የግንዛቤ ማስጨበጫ ሥልጠናዎች ይሰጣሉ፡፡ ወደ ውጭ የሚላክ ምርት በኬሚካል

ቅሪት፣ አፍላቶክሲን እና መሰል ችግሮች ነጻ እንዲሆኑ በምርት ጥራትና ምግብ ደህንነት ዙሪያ ጠንካር የግንዛቤ ማስጨበጫ ተግባራት ይከናወናሉ፡፡

2.4.3.9 የግብርና ምርት ግብይት የምክር አገልግሎት (business advisory services) መስጠት፣

የግብርና ምርቶችን ገበያው በሚፈልገው ጥራት፣ መጥና ወቅት ለማምረት እንዲቻል ከዓለም አቀፍ ንግድ አመራር ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን የምክርና ስልጠናዎችን ወቅታዊና ተከታታይነት ባለው መንገድ መስጠት ለአፈጻጸሙ እንዲያድግ ይደረጋል፡፡ በዚህም መሰረት የግብርና ምርቶች ገበያን መሠረት ባደረገ መልኩ እንዲመረቱ ተዋንያኑ በአዋጭነት ጥናት፣በንግድ ስራ ዕቅድ አዘገጃጀት፣በንግድ ስራ እንቅስቃሴ አመዘጋገብ ሁኔታ፣ በንግድ ተቋምና የሰው ኃይል አስተዳደር፣ ክትትልና ግምገማ፣ የፋይናንስ ምንጮችን ማስፋትና አስተዳደር፣ የምርት ፕሮፋይል አዘገጃጀት፣የምርት ትውውቅ ስራዎች፣ የንግድ ስራ ስነ ምግባሮች (Business ethics) እና ሌሎች በንግዱ ላይ ጉልህ ሚና የሚኖራቸው ስልጠናዎች እየተለዩ በስፋት እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡

2.4.3.10 አርሶ/አርብቶ አደሩን አግሮ-እንዱስትሪያል ፓርኮች፣ ከምርት አቀነባባሪዎች፣ ላኪዎች የግብይት ትስስር

አነስተኛ አርሶ/አርብቶ አደሮች ላመረቷቸው ምርቶች ዘላቂና አስተማማኝ የገበያ ትስስር ሲፈጠርላቸው ምርታቸውን ያለስጋት እንዲያመርቱና የተሻሻሉ ትክኖሎጊዎችን በመጠቀም ጥራትን መሰረት ያደረገ ምርት እነዲያመርቱ ይበረታታሉ፡፡ አነስተኛ አርሶ/አርብቶ አደሮችን ከህ/ሥራ ማህበራት፣ ከነጋዴዎች፣ ከአቀነባባሪዎች እንዲሁም ከላኪዎች ጋር በማስተሳሰር የየምርቶቻቸው ተቀባዮች የሚፈልጉትን መጠን፣ በሚፈልጉት ጥራትና ወቅት እንዲያገኙ በማስቻል በሙሉ አቅማቸው እንዲሰሩ ያስችላቸዋል፡፡ በተጨማሪም አርሶ/አርብቶ አደሮችን በሀገራችን በመስፋፋት ላይ ካሉት አግሮ-እንዱስትሪያል ፓርኮችና ከምርት አቀነባባሪዎች ጋር የማስተሳሰር ተግባራት ይከናወናሉ፡፡ ትስስሩ የግብርና ምርትን ጥራት፣ የአመራረት ቅልጥፍናና ተወዳዳሪነት እንዲሁም የግብርና እና አግሮ- ኢንዱስትሪ ተመጋጋቢነት በማሳደግ የኢኮኖሚ መዋቅራዊ ሽግግር እውን ለማድረግ ወሳኝ ከመሆኑም በላይ የግብርና ምርት አምራቾች ገበያ ተኮር የግብርና ምርቶችን ወደ ማምረት በማሸጋገር የግብርና ምርት ከሚያዘጋጁ፣ ከሚያቀነባብሩ፣ እሴት ከሚጨምሩ አግሮ ኢንዱስትሪዎች እንዲሁም ከትላልቅ ገዥዎች ጋር ቀጣይነት ያለው ትስስርን ጥፈጠራል፡፡

2.4.3.11 አግሮ ቱሪዝምን ለማስፋፋት ይሠራል፡

ቱሪቶችን ወደ ግብርና ልማት አካባቢዎች የሚስቡ ተግባራትን በመለየትና ሥራ ላይ በማዋል የግብርና ምርቶች የገበያ ትሥሥር ለመፍጠር እንዲሁም ለአካባቢው ማህበረሰብ የሥራ እድልና የገቢ ምንጭ ለመፍጠር ይሠራል፡፡ ተደራሽ የሆኑ አካባቢዎችን በመለየት በዙ ወጪ በማይተይቅ መልኩ የአካባቢውን

አርሶ/አርብቶ አደሮች ለቱሪስቶች መስህብ የሚሆኑ ቁሳቁሶችንና ባህላዊ አኗኗር አይቤዎችን እንዲሁም ፈሪሽ የግብርና ውጤቶችን ለገበያ ማቅረብ ያስችለል

2.4.3.12 የግብርና ገበይት መረጃ ሥርዓት ተጠናክሮ ሥራ ላይ ይውላል

በአሁኑ ጊዜ በተበታተነና ቅንጅት በጎደለው መልኩ እየተሠራበት ያለውን የግብርና ግብይት መረጃ ሥርዓት ወቅታዊ፣ ታማኒነት ተደራሽ በሆነ መልኩ እንዲቀርብ ይደረጋል፡፡ በዚህም መሠረት የግብርና ምርቶች ወቅታዊ የገበያ ዋጋ፣ የምርት አቅርቦት፣ ምርቱ ያለበት አካባቢና ሌሎች ጠቃሚ መረጃዎችን በመሰብሰብ፣ በመተንተንና ለተጠቃሚው በማሰራጨት በተለይ አርሶን አርብቶ አደሮች ገበያው የሚፈልገውን ምረት በማምረትና ገበያው የተሸለ ተጠቃሚ የሚሆኑበት አሠራር ይዘረጋል

2.4.4 የተሻሻለ የእንስሳትና ዓሳ ግብይት የአሠራር ሥርዓት

ለወጪ ንግዱ የሚቀርብ የቁም እንስሳት ግብይት

በ2012 በጀት ዓመት ለቁም እንስሳት ወጪ ንግዱ በግብዓትነት የቀረበውን 589,511 (ዳልጋ ከብት 104,671፣ በግና ፍየል 405,671 እና ግመል 79,169) እንስሳት በአማካኝ በዓመት 15% በመቶ በማሳደግ በ2022 በጀት ዓመት 2,384,901 (ዳልጋ ከብት 689,853፣ በግና ፍየል 18,534,467፣ ግመል 247,157) ለወጭ ንግዱ ማቅረብ፣

ለላኪ ቄራዎች የሚቀርቡ የቁም እንስሳት ግብይት

ለስጋ ላኪ ኢንዱስትሪዎች በ2012 ከነበረበት የቁም እንስሳት አቅርቦት ቁጥር በግና ፍየል 2,347,000 ዳልጋ ከብት ደግሞ 70,880 በድምሩ 2,417,880 በ2022 በጀት ዓመት መጨረሻ በግና ፍየል 17,370,000 ዳልጋ ከብት ደግሞ 630,000 በድምሩ 18,000,000 የቁም እንስሳት ለእርድ በግብዓትነት እንዲቀርቡ ማድረግ፣

የማር ምርት ግብይት

የጥሬ ማር ምርት አቅርቦት በ2012 በጀት ዓመት ከነበረበት 671.33 ቶን በ2022 ወደ1,746 ቶን ጥሬ ማር ምርት ለአቀነባባሪዎች እንዲቀርብ ማድረግ፣

የጥሬ ቆዳና ሌጦ ግብይት

በ2012 ለቆዳ ኢንዱስትሪው በግብዓትነት የቀረበውን የጥሬ ቆዳና ሌጦ ------------- በ2022 በጀት ዓመት --------------- ጥሬ ቆዳና ሌጦ በግብዓትነት እንዲቀርብ ማድረግ፣

የወተት ምርት ግብይት

በወተት ግብይት ላይ የሚስተዋሉ መሰረታዊ ተግዳሮቶችን በመፍታት 2012 በጀት ዓመት ለገበያ ከቀረበው xxxxx ሚ/ ሊትር ወተት በ2022 በጀት ለገበያ የሚቀርበው 328.33 ሚ/ ሊትር ማድረስ፣

ዶሮና የዶሮ ምርት ግብይት

በ2012 በጀት ዓመት ለዶሮ ስጋ አቀነባባሪዎች የቀረበውን xxxx ዶሮ ቁጥር በ2022 በጀት ዓመት 2.85 ሚሊዮን ማድረስ፣

የዓሳ ምርት ግብይት

በ2012 በጀት ዓመት ለዓሳ ማቀነባበሪያ ፋብሪካዎች ቀርቦ ከነበረው xxxx ቶን እርጥብ ዓሳ በ2022 በጀት ዓመት መጨረሻ የምርት አቅርቦቱ ወደ 2934 ቶን ማድረስ፣

2.4.4.1 ዘመናዊ የቁም እንስሳት ግብይት ስርዓትን ተግባራዊ ማድረግ

የቁም እንስሳት ግብይት ስርዓት የህግ ማዕቀፎችን መሰረት በማድረግ ወቅታዊና ተከታታይ የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረኮችን በማዘጋጀት ለክልሎች እና ከተማ አስተዳደሮች የግብይት መዋቅር አመራሮችና ፈፃሚዎች፣ ለግብይት ተዋንያንና ሌሎች የሚመለከታቸው አካላት ግንዛቤ ይሰጣል፡፡

በክልሎች እና ከተማ አስተዳደሮች የቁም እንስሳት ግብይት ስርዓት የትግበራ ዕቅድ በማዘጋጀት የመጀመሪያ እና የሁለተኛ ደረጃ የቁም እንስሳት ግብይት ማዕከላት እንዲደራጁ በማስተባበርና ክትትልና ድጋፍ ማድረግ፣ እንዲሁም በግብይት ሥርዓቱ መሠረት ለተደራጁ የግብይት ማዕከላት አስፈላጊ የገበያ መሠረተ ልማቶችን እንዲሟሉ ይደረጋል፡፡ የቁም እንስሳት ግብይት ሥርዓት ዝርጋታ በተመለከተ በክልሎችና ከተማ አስተዳደሮች ክትትል እና ግምገማ ማካሄድ፣ በክትትልና ግምገማው ወቅት የታዩ መልካም ተሞክሮዎችን መቀመርና በሌሎች አካባቢ እንዲሰፋ ማድረግ እና ለሁሉም ክልሎችና ከተማ አስተዳደሮች የአፈጻጸም ግብረ መልስ በመስጠት፣ ግብይቱ በተቀመጠው አሰራር ስርዓት መሰረት እንዲመራ በማድረግ አርቢውንና ህጋዊ የግብይት ተዋንያኑን ተጠቃሚ ለማድረግ ይሰራል፡፡

በተጨማሪም የተጀመረውን የቁም እንስሳት ገበያ መረጃ ስርዓት በማጠናከር መረጃው ከሁሉም የቁም እንስሳት ግብይት ማዕከላት እንዲሰበሰቡና ለአርቢውና ለግብይት ተዋንያኑ ተደራሽ የሆኑ የተለያዩ የማሰራጫ መንገዶችን በመጠቀም ወቅታዊነቱን በጠበቀ መልኩ ማሰራጨት፣ የሀገር ውስጥና የውጭ ገበያው የሚፈለገውን የእንስሳት ዓይነት፣ ዝርያ፣ የጥራት ደረጃ፣ የገበያ ወቅቶችና የመሳሰሉ መረጃዎችን በማሰባሰብ፣ በማደራጀትና በመተንተን ለአርቢውና ለግብይት ተዋንያኑ ተደራሽ እንዲሆንና ገበያ ተኮር የሆነ አመራረት እንዲከተል ድጋፍ ይደረጋል፡፡

2.4.4.2 ህገወጥ የቁም እንስሳት ንግድን በከፍተኛ ደረጃ መቀነስ

በሀገር አቀፍ ደረጃ የተጀመረውን የፀረ ኮንትሮባንድ እንቅስቃሴ በተፈጠሩት የፌደራልና የክልል ጸረ-ኮንትሮባንድ አደረጃጀቶችን በማጠናከርና በሚፈለገው ደረጃ በመጠቀም ህገወጥ የቁም እንስሳት ንግድን

በመከላከል ህጋዊ የቁም እንስሳት ወጪ ንግድ ላይ የሚያሳድረውን ከፍተኛ ተጽዕኖ በመቀነስ የወጪ ንግድ አፈጻጸም እንዲጨምር ይደረጋል፡፡

በህገ ወጥ መንገድ ግብይት ሲፈጸምባቸው ወይም ሲጓጓዙ የተያዙ የቁም እንስሳት በግብይት ህጉ መሰረት አስፈላጊውን አስተዳደራዊ እና ህጋዊ እርምጃዎች እስኪወሰዱ ድረስ የሚቆዩባቸው ማቆያ ጣቢያዎች (Holding Grounds) ከክልሎች ጋር በመቀናጀት በተመረጡ ዋና ዋና መውጫ በሮች (Trade Routes) በማቋቋም እና የውስጥ መሰረተ ልማቶች እንዲሟሉና አገልግሎት እንዲሰጡ በማድረግ ህገ ወጥ ንግዱ በህጋዊ ወጪ ንግዱ ላይ የሚያሳድረውን ከፍተኛ ጫና እንዲቀንስ ይደረጋል፡፡

ከንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር፣ ከጉሙሩክ ኮሚሽን እና ሌሎች የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በጋራ በመሆን ለህገወጥ የቁም እንስሳት ንግድ በምክንያትነት የሚጠቀሰውን የጠረፍ ንግድ አሰራር ሥርዓት ግንዛቤ እንዲፈጠርና በሚፈለገው ደረጃ ተግባራዊ እንዲሆን ይሰራል፡፡

በተጨማሪም ከዝቅተኛ የመሸጫ ዋጋ በታች የሚያስመዘግቡ የቁም እንስሳት ላኪዎች ላይ ከብሔራዊ ባንክና ንግድ ባንኮች ጋር ቅንጅታዊ አሰራር በመፍጠር የክትትልና ቁጥጥር ስራዎችን በመስራት እና አሰራሩን በሚመለከት የወጡ መመሪያዎች በአግባቡ እንዲፈጸሙ በማድረግ ከኤክስፖርቱ የሚገኘው ገቢ እንዲጨምር ይደረጋል፡፡

በአጠቃላይ ንዑስ ዘርፉን በበላይነት ሊመራ የሚችል ወጥ የሆነ አደረጃጀት ከላይ እስከ ታች እንዲፈጠር በማድረግ በየጊዜው በመዋቅር ለውጥ ምክንያት ሲፈጠር የነበረውን የመረጃና እና አፈጻጸም ችግር እንዲፈታ ይደረጋል፡፡

2.4.4.3 በቁም እንስሳት ግብይቱ የህብረት ስራ ማህበራትን ሚና ማሳደግ

በቁም እንስሳት ግብይቱ የህብረት ስራ ማህበራትን ሚና ለማሳደግ የተደራጁ የቁም እንስሳት ግብይት ህብረት ሥራ ማህበራትን በማጠናከርና አዳዲስ ህ/ስራ ማህበራትን በአርብቶ አደር አካባቢዎች በማቋቋም፣ የብድር አቅርቦትን በማመቻቸት፣ የስራ እቅድ እንዲያዘጋጁ በማድረግ የማህበራቱን የአመራር አካላትን የመምራት ብቃት በማሳደግና ግልፀኝነት ያለውን አሠራር በማስፈን፣ ማህበራቱን ከእንስሳት አድላቢዎች እና ላኪዎች ጋር በኮንትራት ውል ማስተሳሰር፣ ትስስሩን በተመለከተ ከክልሎች ጋር የጋራ መድረክ በመፍጠር የተከናወኑ ስራዎችና የተገኙ ውጤቶችን በጋራ መገምገም፣ተከታታይ የአቅም ግንባታ ስራዎችን በመስራት የቁም እንስሳትን በቀጥታ ከአርቢዎች ወደ ላኪዎች የሚያቀርቡበትን ብሎም እራሳቸው በቁም እንስሳት ላኪነት እንዲሰማሩ በማደረግ ከፍተኛ ሚና እንዲኖራቸው ይሰራል፡፡

2.4.4.4 የቁም እንስሳት የግብይት ተዋንያንን አቅም ማሳደግ

በቁም እንስሳት ወጪ ንግድ ላይ የተሰማሩ ባለሀብቶችን ክህሎት ለማሳደግ በዘመናዊ እና አለም አቀፍ እንስሳት ንግድና ግብይት ዙርያ ተከታታይ የአቅም ግንባታ ስራዎችን በመስራት የወጪ ንግዱን፣ የውስጥ

የመስራት አቅም፣ ያለውን ሃብት እና ሌሎች ምቹ ሁኔታዎችን ታሳቢ ያደረገ የወጪ ንግድ ስራ ዕቅድ (Business Plan) አዘጋጅተው እንዲሰሩ በማድረግ፣ በወጪ ንግድ ሂደቱ የሚያጋጥሟቸውን የሎጀስቲክስ አቅርቦት፣ አስተዳደራዊ ማነቆና እንቅፋቶችን በመለየት ተከታትሎ በመፍታት አቅማቸውን እና ተወዳዳሪነታቸውን የማሳደግ ተግባራት ይከናወናሉ፡፡

ለቁም እንስሳት የወጪ ንግድ አስተማማኝና ዘላቂነት ያለው የፋይናንስ አቅርቦት እንዲፈጠር ከኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ጋር ስምምነት ላይ በመድረስ እና የመግባቢያ ሰነድ በመፈራረም በቂ፣ ፍትሃዊና ወቅታዊ የብድር አቅርቦ ስርዓት በመዘርጋትና ብድር አጠቃቀሙ ላይ ክትትልና ድጋፍ በማድረግ በወጪ ንግዱ ላይ ያላቸው ተሳትፎ እንዲጨምር ይደረጋል፡፡

የቁም እንስሳት አድላቢዎችና ላኪዎች የመሬት እና የመሰረተ ልማት አቅርቦት ችግር ከክልሎችና የሚመለከታቸው አካላትን ጋር በቅንጅት በመስራት የመሬት እና የመሰረተ ልማት አቅርቦትን ማረጋገጥ ብሎም በዘላቂነት ለቁም እንስሳት ማድለብና ማቆያ ብሎም ለእንስሳት መኖ ማልማት ስራ የሚውል መሬት ተለይቶ እንዲዘጋጅና ለባለሀብቶች እንዲተላለፍ በማድረግ የግብይት ተዋንያንን የማምረት ወጪ (Cost of Production) እንዲቀንስ በማድረግ ተዋዳዳሪነታቸው እንዲጨምር ይደረጋል፡፡

የቁም እንስሳት እርባታው ገበያ ተኮር በሆነ መልኩ እንዲከናወን ለንዑስ ዘርፉ ትኩረት በመስጠት ተቀባይ ሃገራት በሚፈልጉት ጥራትና መጠን ለማዘጋጀት እንዲቻል ከልማት ዘርፉ ጋር በቅንጅት በመስራት ለእርባታ ተስማሚ የሆኑ ቦታዎችን በመለየትና ለባለሃብቶች የሚተላለፉበትን አሰራር በመዘርጋት ሰፋፊ ኮመርሻል ራንቾች (Commercial Ranches) እንዲቋቋሙ በማድረግና የተጠናከረ ክትትልና ድጋፍ ስራዎችን በማከናወን በእንስሳት አቅርቦት ላይ የሚስተዋለውን እጥረት እንዲቀረፍ ይደረጋል፡፡

2.4.4.5 ዘመናዊና ደረጃውን የጠበቀ የቁም እንስሳት የትራንስፖርት አቅርቦትና ስርዓት መዘርጋት

ዘመናዊና ተቀባይነት ያለው የቁም እንስሳት ትራንስፖርትን ስርዓትን በመዘርጋት የቁም እንስሳት ላኪዎችን የእንስሳት ትራንስፖርት ችግር ከትራንስፖርት ሚኒስቴርና ሌሎች የሚመለከታቸው አካላት ጋር በመስራት መፍታት እና ተፈፃሚነቱን በመከታተል የቁም እንስሳት የትራንስፖርት አቅርቦትና ስርዓት ችግር እንዲቀረፍ ይደረጋል፡፡ በመሆኑም ህገወጥ ደላሎች ምክንያታዊ ያልሆነ የትራንስፖርት ዋጋ ንረት እንዳይከሰት የተሽከርካሪ ባለንብረቶችን ከቁም እንስሳት ላኪው ጋር በተሽከርካሪ ማህበራቶቹ በኩል በቀጥታ ከቁም እንስሳት ግብይት ተዋንያን ጋር ትስስር እንደፈጠር ይደረጋል፡፡

በዘላቂነት ግን የአለም አቀፍ የእንስሳት አያያዝና ትራንስፖርት ደረጃዎችን እንዲያሟሉና በሃገራችን የቁም እንስሳት ወጪ ንግዱን አፈጻጸም ከማሻሻል አንጻር ከፍተኛ ሚና ያለው በመሆኑ ዘመናዊ የቁም እንስሳት ማጓጓዣ ተሽከርካሪዎች (Dedicated Trucks) ወደ ሃገራችን የሚገቡበትን አሰራርና ማበረታቻዎችን

በመዘርጋት ባለሃብቶች እንዲያስገቡ እና አገልግሎት እንዲሰጡ በማድረግ ችግሩን በዘላቂነት እንዲፈታ ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር የሚተገበር ይሆናል፡፡

2.4.4.6 የግብይት መሰረት ልማቶችን እንዲሟሉ ማድረግ

የቁም እንስሳት ግብይት በሚፈለገው ደረጃ እንዲፈጸም የሚያስችሉ የግብይት መሰረተ ልማቶች በተለይም የመጀመሪያ ደረጃ የቁም እንስሳት ግብይት ማዕከላት ለአርብቶ አደሩ ቅርበት ባላቸው አካባቢዎች እንዲቋቋሙና አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡ የግብይት ማዕላት ለአርብቶ አደሩ በቅርብት ሲቋቋሙ የገበያ ችግር በመኖሩ ምክንያት ወደ አጎራባች ሃገራት በህገ ወጥ መንገድ የሚወጣውን የቁም እንስሳት ላኪዎች በቀጥታ የሚገዙበት ዕድል ስለሚፈጥር በወጪ ንግዱ የገቢ ግኝት ጭማሪ ላይ አስተዋጽኦ ያድርጋል፡፡

በተጨማሪም ዘመናዊ የቁም እንስሳት ገበያ መረጃ ስርዓት እንዲዘረጋ በማድረግ ወቅታዊ የቁም እንስሳት ዋጋ ለአርቢውና ለሌሎች የግብይት ተዋንያን በተለያዩ አማራጮች እንዲሰራጭ በማድረግ የምርት ሂደቱ ገበያ መር እንዲሆን እና በወጪ ንግዱ ላይ የሚስተዋለውን የቁም እንስሳት አቅርቦት ችግር በመፍታት ረገድ ከፍተኛ ሚና እንዲኖረው ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራበታል፡፡

ከጅቡቲ ጋር የሁለትዮሽ ስምምነት በማድረግ ከሃገራችን የሚላኩ የቁም እንስሳት ወደ መርከብ እስኪጫኑ ድረስ በጅቡቲ ወደብ የሚቆዩበት ምቹና በቂ የማቆያ ቦታ በተመጣጣኝ ክፍያ እንዲኖር ጥረት ይደረጋል፡ ፡ በዚህም ላኪዎች ከዚህ በፊት በወደብ ማቆያ ቦታ የሚወጣውን ከፍተኛ የኪራይና የአገልግሎት ወጭዎችን ብሎም የሚደርስባቸውን ከፍተኛ እንግልት ስለሚቀንስላቸው ለጅቡቲና ሶማሊ ላንድ ከመላክ ባለፈ በቀጥታ ወደ መካከለኛው ምስራቅ መደራሻ ሃገራት እንዲልኩ ስለሚያስችል ወጪ ንግዱ አፈጻጸም መሻሻል ላይ ጉልህ ሚና አለው፡፡

በሃገራችን በመገንባት ላይ ያሉ የቁም እንስሳት ኳራንታይን ጣቢያዎች ግንባታቸው ደረጃውን በጠበቀ መልኩ እንዲጠናቀቁ በማድረግ የሃገራችን የቁም እንስሳት ተቀባይ ሃገራት በሚፈልጉት የጥራት ደረጃ ተዘጋጅተው ምንጫቸው ኢትዮጵያ (Certificate of Origin) መሆኑን በሚገልጽ የሃገራችን የእንስሳት ጤና ሰርተፊኬት (Veterinary Health Certificate) አማካኝነት በቀጥታ ወደ ተለያዩ መዳረሻ ሃገራት የሚላኩበት አሰራር ይፈጠራል፡፡ በዚህም መሰረት ከዚህ በፊት በጅቡቲ የእንስሳት ኳራንታይን በማስገባት ለተጨማሪ የመኖ፣ ክትባት፣ ትራንስፖርት እና ሌሎች አስተዳደራዊ ወጪዎች የሚዳርጋቸው አሰራር እንዲቀረፍ በማድረግ ተወዳዳሪነታቸው እንዲጨምር ይደረጋል፡፡

የእንስሳት ኳራንታይን አስተዳደርን በሚመለከት የሌሎች ሃገሮችን ተሞክሮ በመውሰድ የግል ዘርፉ ሙሉ በሙሉ ወይም ከመንግስት ጋር በቅንጅት (PPP) የሚሳተፍበት አሰራር በመዘርጋት የአገልግሎት አሰጣጡና አስተዳደሩ የተቀባይ ሃገራትን ፍላጎት ሊያሟላ በሚችል መንገድ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

2.4.4.7 የቁም እንስሳት የወጭ ገበያ ማስፋፊያ ስራዎችን በተጠናከረ መልኩ ማከናወን

የቁም እንስሳት ግብይት መሰረተ ልማቶችን፣ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ስራዎች፣ ያሉንን የእንስሳት ዝርያዎችና ምርታማነታቸውን እና ሌሎች ጠንካራ ጎኖችን ለገዢ ሀገራት በስፋት በማስተዋወቅ በነባር የቁም እንስሳት ገዢ ሀገራት ያለንን የገበያ ድርሻ ለማሳደግ ብሎም አዳዲስ መዳረሻ ገበያዎችን ሰብሮ ለመግባት የሚያስችሉ የገበያ ማስፋፊያ እና ትስስር ስራዎች ይከናወናሉ፡፡

በተለይም የሃገራችን የቁም እንስሳት ጤና አገልግሎት ለወጪ ንግዱ መስፋፋት መሰረታዊ ጉዳይ በመሆኑ የጤና አገልግሎት አሰጣጥና ተደራሽነት በማሻሻል በዓለም አቀፍ እንስሳት ጤና ተቋም (OIE) የተቀመጡ ዝቅተኛ መስፈርቶችንና የገዥዎቻችንን ፍላጎት ሊያሟላ በሚችል መንገድ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

ከውጭ ጉዳይ ሚኒስቴርና በነባር እና በተመረጡ አዳዲስ መዳረሻ ገበያዎች ከሚገኙ ኤምባሲዎች ጋር ቅንጅታዊ አሰራር በመፍጠር በአለም አቀፍ ደረጃ በሚደረጉ ኤግዚቢሽኖችና ባዛሮች በመሳተፍና በሀገራችንም እንዲዘጋጅ በማድረግ እንዲሁም ሌሎች የተቀናጁና ጠንካራ የገበያ ማስፋፊያ ተግባራት ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡፡

በወጪ ንግዱ ላይ የሚስተዋለውን የቁም እንስሳት አቅርቦት እጥረት ለመፍታት የሚያስችል የአቅርቦትና ፍላጎት ዳሰሳዎችን በማድረግ በአቅራቢዎችና ላኪዎች መካከል በጽሁፍ ውል ላይ የተመሰረተ የገበያ ትስስር እንዲፈጠር ይደረጋል፤ በትስስሩ ላይ የሚፈጠሩ ችግሮችን በመለየት የክትትልና ድጋፍ ስራዎች ይከናወናሉ፡፡

2.4.4.8 የስጋ ምርት ግብይት ስርዓትን ማሻሻል

የስጋ ወጪ ንግድ አፈጻጸምን ለማሳዳግ ለስጋ ላኪ ኢንዱስትሪዎች በግብዓትነት የሚያገለግል የእንስሳት አቅርቦት በዘላቂነት መፍጠር ያስፈልጋል፡፡ በመሆኑም አርብቶ አደሩ ገበያ መር የአረባብ ዘዴ እንዲከተል የገበያ ኤክስቴንሽን ስራዎች፣ ግንዛቤ ማስጨበጫዎች፣ ልዩ ልዩ የክትትልና ድጋፎች ስራዎች፣ የገበያ መረጃ ወቅታዊና ተደራሽ የማድረግ ስራዎች በስፋት ይከናወናሉ፡፡

ሰፋፊ የእንስሳት እርባታ ቦታዎችን በመለየትና ባለሃብቶች የሚያገኙበትን አሰራር በመዘርጋት እና ኮመርሻል ራንች (Commercial Ranches) በማቋቋም የስጋ ኢንዱስትሪው የሚፈልገውን እንስሳት በመጠንና በጥራት በማዘጋጀት የአቅርቦት እጥረቱ እንዲቀረፍ ይደረጋል፡፡

የቁም እንስሳቱ ከሚገኝበት አካባቢ ያሉ አድላቢዎችን፣ ነጋዴዎችንና ህብረት ስራ ማህበራት ያሉባቸውን የፋይናንስና ሌሎች ችግሮችን እንዲፈቱ በማድረግ ከስጋ ላኪ ቄራዎች ጋር የገበያ ትስስር በመፍጠር አቅርቦቱን አስተማማኝ ለማድረግ ጥረት ይደረጋል፡፡

ስጋ ላኪ ቄራዎች እና አቅራቢ ነጋዴዎች ለእርድ የሚሆኑ የስጋ እንስሳቶችን ከግብይት ማዕከላት ከገዙ በኋላ ወደ መዳረሻ ቦታዎች እስከሚጓጓዙ ድርስ የጤና እና ጥራት እንከን ሳያጋጥማቸው በአቅራቢያው የሚቀዩበት የተለየ ቦታ እንዲኖራቸው ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በቅንጅት ቦታ የሚያገኙበትን አሰራር ይፈጠራል፡፡

ስጋ ላኪ ቄራዎች በግብዓትነት የሚገዟቸውን የቁም እንስሳት ገዥዎቻቸው በሚፈልጉት መጠንና የጥራት ደረጃ መሰረት በማዘጋጀት በአቅርቦቱ ላይ የሚታየውን መሰረታዊ ችግር ለመፍታት ብሎም ለመኖ የሚወጣውን ከፍተኛ ወጪ እንዲቀንስ በማድረግ በዓለም ገበያ ተወዳዳሪነታቸውን ለመጨመር የመኖ ማልሚያ ቦታዎች የሚያገኙበትን አሰራር ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በቅንጅት ይሰራል፡፡

2.4.4.9 የማር ምርት ግብይት ስርዓትን ማሻሻል

የማር ምርት ወጪ ንግድን ለመደገፍ አምራች የሆኑ አካባቢዎችን በመለየት የክትትልና ድጋፍ፣ ግንዛቤ ማስጨበጫ ስራዎችን በመስጠት እና የማነቢያ ግብዓቶችን በማሟላት ብሎም የተሻሻሉ የንብ ቀሰም የሚሆኑ ዕጽዋት (Improved bee forages) በስፋት እንዲለሙ በማድረግ ለማር አቀነባባሪ ኢንዱስሪዎች በግብዓትነት የሚቀርብ ጥሬ ማር ምርት አቅርቦት በመጠንና በጥራት እንዲሻሻል ይደረጋል፡፡

ሰፋፊ የመንግስት ጥብቅ ደኖችን መሰረት በማድረግ ማር ለማምረት እንዲቻል ስራ አጥ ወጣቶችን በማደራጀት፣ተከታታይ ስልጠናዎችን እና የግንዛቤ ማስጨበጫዎችን በመስጠት፣ የፋይናንስ አቅርቦት በመፍጠር እና አዳዲስ ቴክኖሎጅዎች ጥቅም ላይ በማዋል፣ አስፈላጊውን የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን በመስራት እና ዘላቂ ገበያ ትስስር በመፍጠር ለኢንዱስትሪው የጥሬ ማር ምርት ግብዓት አቅርቦት ችግር ለመፍታት ይሰራል፡፡

የህብረት ስራ ማህበራት በንብ ማነብ እና ማር ምርት ግብይት ስራዎች ላይ በቀጥታ እንዲሳተፉ በማድረግ ለገበያ የሚቀርበውን የማር ምርት ዕጥረት በጥራትና በመጠን እንዲሻሻል የተሻለ ሚና እንዲኖራቸው ይደረጋል፡፡

የማር አምራቾችን የገበያ ችግር ለመቅረፍና በህገ ወጥ እና ኮንትሮባንድ መንገድ ወደ ጎረቤት ሃገር የሚወጣውን የጥሬ ማር ምርት ለመቀነስ የገበያ ትስስር በዘላቂነት እንዲፈጠር የግብርና ኮንትራት ስርዓት (Contract farming system) ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

የማር አምራቾች ምርትን በጥራት እንዲያመርቱና የምርት መጠንን ለመጨመር በሚል ከሌሎች ባዕድ ነገሮች ጋር መቀላቀልን (Product adulteration) እንዲቀንስ ለማስቻል በጥራት ላይ የተመሰረተ የክፍያ ስርዓት (Quality based payment system) እንዲዘረጋ ይደረጋል፡፡

ወደ ውጭ የሚላክ የማር ምርትን ተቀባይ ሃገራት በሚፈልጉት ዝቅተኛ የምርት ጥራት ደረጃ መሰረት መዘጋጀቱን ሊያረጋግጥ የሚችል ዘመናዊ ላቦራቶሪ፣ የተመሰከረለት የማር ምርት ጥራት መለኪያ መሳሪያ አቅርቦት እና አገልግሎት አሰጣጥ እንዲሻሻል የግል ዘርፉ ተሳትፎ እንዲጨምር በማድረግ በገዥዎቻችን በኩል ታማኒነት ያለው አሰራር ይዘረጋል።

በተለያዩ የሃገራችን ክፍሎች የሚመረተውን ጥሬ ማር ምርት ጥራቱንና ደህንነቱን በጠበቀ መንገድ ለአቀነባባሪዎች እንዲደርስ ለማድረግ የማር ማሰባሰቢያና ማቀነባባሪያ ማዕከላት (Honey Collection Centers) ቁጥር በ2012 ከነበረበት 15 ማዕከላት የተለያዩ የበጀት ምንጮችን በማፈላለግና እንዲገነቡና የወስጥ መሰረተ ልማታቸውን በማሟላት በ2022 በጀት ዓመት ቁጥራቸው ወደ----------- እንዲያድጉና አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል።

2.4.4.10 የጥሬ ቆዳና ሌጦ ግብይት ስርዓትን ማሻሻል

ጥሬ ቆዳና ሌጦ በሚፈለገው የጥራት ደረጃ ለቆዳ ኢንዱስትሪው በግብዓትነት እንዲቀርብ ለማድረግ በምርት ግብይት ላይ ያሉ ዋና ዋና ችግሮች እንዲቀረፉ በቅንጅት መስራት ያስፈልጋል። በመሆኑም፡-

የጥሬ ቆዳና ሌጦ ግብይት ስርዓት በተሟላ ደረጃ ተግባራዊ በማድረግ የምርት ብክነት በመቀነስ የተሻለ የጥራት ደረጃ ያለው የጥሬ ቆዳና ሌጦ ምርት ለቆዳ ኢንዱስትሪው እንዲቀርብ ይደረጋል።

ከክልሎችና ሌሎች የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር ቅንጅታዊ አሰራር በመፍጠር የመጀመሪያ ደረጃ የግብይት ማዕከላት እንዲቋቋሙና አስፈላጊ መሰረተ ልማቶች እንዲሟሉ በማድረግ ግብይት እንዲፈጸምባቸው ይሰራል። በመሆኑም የጥሬ ቆዳና ሌጦ የመጀመሪያ ደረጃ የግብይት ማዕከላት ቁጥር በ2012 ከነበረበት --------- በ2022 በጀት ዓመት ------- ገበያ ማዕከላት እንዲኖሩ ይደረጋል።

ጥሬ ቆዳና ሌጦ ላይ የተሰማሩ የግብይት ተዋንያን በግብይት ስርዓቱ ላይ በቂ ግንዛቤ እንዲኖራቸው በማድረግ ከቆዳ ኢንዱስትሪው ጋር የገበያ ትስስር በመፍጠር አጭር የግብይት ሠንሰለት ተግባራዊ በማድረግ የአምራቹ እና ሌሎች የግብይት ተዋንያንን ተጠቃሚነት እንዲረጋገጥ ይደረጋል።

2.4.4.11 የወተት ምርት ግብይት ስርዓትን ማሻሻል

የወተት ምርት ጥራቱን በጠበቀ መልኩ ለአቀነባባሪዎችና ተጠቃሚዎች እንዲቀርብ ለማስቻል በምርት ግብይቱ ላይ የሚስተዋሉ መሰረታዊ ማነቆችን መፍታት መሰረታዊ ተግባር ነው። በመሆኑም ወተት ከሚመረትበት አካባቢ ጥራቱንና ደህንነቱን በማያጓድል ሁኔታ እንዲከማች በማድረግ (food grade) የሆኑ የጥሬ የወተት ማከማቻ ዕቃዎችን ጥቅም ላይ እንዲውሉ የሚደረግ ሲሆን ለዚህም ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በቅንጅት ዕቃዎቹ በሃገር ውስጥ የሚመረቱበት እና እንደአስፈላጊነቱ ከሃገር ወጪ በድጎማ የሚገቡበት የማበረታቻ ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል።

የወተትና ወተት ተዋጽኦ ጥራቱና ደህንነቱን በጠበቀ መንገድና የግብይት ተዋንያን ተጠቃሚነት ሊያረጋግጥ በሚችል መንገድ የወተትና ወተት ተዋጽኦ ግብይት የህግ ማዕቀፍ (አዋጅ፣ ደንብ፣ መመሪያ እና የአሰራር ማንዋል) እንዲቀረጽ በማደረግ የግብይት ስርዓቱ በሚፈለገው ደረጃ ተግባራዊ እንዲሆን የግንዛቤ ማስጨበጫ ስራዎች በስፋት ይከናወናሉ፡፡

የወተት ምርት ከተመረተበት ወደ ተለያዩ የገበያ መዳረሻዎች በጥራት እንዲርስ ለማድረግ እንዲቻል ተስማሚ የሆኑ ማጓጓዣዎች ጥቅም ላይ እንዲውሉ ሌሎች ከሚለከታቸው አካላት ጋር በመቀናጀት ወደ ሃገር ውስጥ የሚገቡበትን አሰራር በመፍጠር በትራንስፖርት ችግር ምክንያት ወደ ገበያ የማይቀርብ ብሎም ጥራቱ የሚጓደል ምርትን መጠን በመቀነስ በቂ ምርት ወደ ገበያ የሚቀርብበት ምቹ ሁኔታ ይመቻቻል፡፡

የወተት ምርት ከተመረተበት ቦታ ወደ ሚፈለገው መዳረሻ እስኪደርስ ድረስ ከክልሎች ጋር በመነጋገር ምርቱ በብዛት በሚመረትበት አካባቢ ደረጃቸውን የጠበቁ እና ወስጣዊ መሰረተ ልማታቸው የተሟላላቸው የወተት ምርት ማሰባሰቢያ ማዕከላት (Milk collection centers) እንዲቋቋሙና አስተዳደራቸውን ዘመናዊ በማድረግ በሙሉ አቅማቸው አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡ በመሆኑም የማከማቻ ማዕከላቱ ቁጥር በ2012 በጀት ዓመት ከነበሩበት 37 በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ 2022 ብዛታቸው ወደ---------------- እንዲያድጉ ይደረጋል፡፡

የወተትና ወተት ተዋጽኦ ግብይት ስርዓትን በመጠቀም አቀነባባሪዎች ያለባቸውን የምርት አቅርቦት ችግር ሊፈታ በሚችል መልኩ የገበያ ትስስር ስራዎች የሚከናወኑ ሲሆን በዘላቂነት ሊፈታ የሚችል ዘመናዊና በኤሌክትሮኒክስ ዘዴ የታገዘ የወተት ገበያ መረጃ ስርዓት በመንግስትና በግሉ ዘርፍ ትብብር (PPP) በመዘርጋት እና የማስተዋወቅ ስራ በመስራት የምርት አቅርቦትና ፍላጎት መረጃዎች ለተጠቃሚዎች ተደራሽ ይደረጋል፡፡

አርሶ ወይም አርብቶ አደር ወተት አምራቾች ምርታቸውን በተደራጀ ሁኔታ ለገበያ ማቅረብ እንዲችሉ በህብረት ስራ ማህበር የሚደራጁበትን አሰራር በመፍጠርና አስፈላጊውን ድጋፍ በማድረግ የምርት ጥራቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ወተት ለአቀባባሪዎች በቀጥታ እንዲደርስ በውል ላይ የተመሰረተ የገበያ ትስስር ይፈጠራል፡፡

የወተት ምርት ግብይት ከባዕድ ነገሮች ጋር ሳይቀላቀል ጥራቱን በጠበቀ ሁኔታ ለተጠቃሚው እንዲደርስ ለማስቻል የምርት ጥራቱን መሰረት ያደረገ የክፍያና የምርት ርክክብ ስርዓት ይዘረጋል፡፡

2.4.4.12 የዶሮ ምርት ግብይት ስርዓትንማሻሻል

የዶሮና ዶሮ ምርት በዘላቂነትና በሚፈለገው የጥራት ደረጃ ለገበያ እንዲቀርብ ለማስቻል በግብይቱ ዙሪያ የሚስተዋሉ ዘርፈ ብዙ ችግሮችን መፍታት ያስፈልጋል፡፡ በመሆኑም ግብይቱን በመሰረታዊነት ለመምራት

የሚያስችል ዘመናዊ የዶሮና ዶሮ ምርት ግብይት ስርዓት በመዘርጋት ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ ስለሆነም አሁን በግብይቱ ላይ የሚስተዋሉ መሰረታዊ ችግሮችን ለመለየት የሚያስችል መነሻ ጥናት በማካሄድ ዘመናዊ የዶሮና የዶሮ ምርት (ስጋና እንቁላል) ግብይት ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል፡፡ የግብይት ስርዓቱ በተሟላ ሁኔታ ተግባራዊ እንዲደረግ በየደረጃው የግንዛቤ ማስጨበጫ ስራዎች ይከናወናሉ፡፡

በተለያዩ የሃገሪቱ ክፍሎች በዶሮ እርባታ የተሰማሩ አርቢዎችን ፐሮፋይል በማዘጋጀት ከአቀነባባሪ ድርጅቶችና ተጠቃሚዎች ጋር በውል ላይ የተመሰረት የገበያ ትስስር እንዲፈጠር ይደረጋል፡፡

የዶሮና ዶሮ ምርት አቅርቦትና ፍላጎትን ሊፈታ የሚችል ዘመናዊ የገበያ መረጃ ስርዓት በመንግስትና የግሉ ዘርፍ ትብብር ለተጠቃሚው በቀላሉ ጥቅም ላይ ሊውል የሚችል ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል፡፡

የዶሮ የግብይት ማዕከላት በሚቋቋሙበት አቅራቢያ ለሃገር ውስጥ ፍጆታ የሚውል የዶሮ ስጋን በጥራት የእርድ አገልግሎት ለመስጠት እንዲቻልና የስራ አጥነት ችግርን በመቅረፍ ብሎም የአካባቢ ብክለትን ለመቀነስ አነስተኛ የእርድ አገልግሎት መስጫ ቦታዎች በስፋት እንዲቋቋሙ ይደረጋል፣

2.4.4.13 የዓሳ ምርት ግብይት ስርዓትን ማሻሻል

በሃገራችን በተለያዩ የውሃ አካላት እየተመረተ እና በህገ ወጥ መንገድ ወደ ጎረቤት ሃገራት እየወጣ ያለውን የዓሳ ምርት ዘመናዊ የግብይት ሥርዓት በመዘርጋት እና የገበያ ትስስር በመፍጠርና የሚያስፈልጉ መሰረተ ልማቶችን በማሟላት ንዑስ ዘርፉ ለሃገራዊ ኢኮኖሚ እና የውጭ ምንዛሬ ግኝት ዕድገት አስተዋጽኦ እንዲያደርግ ይሰራል፡፡

ዘመናዊ የዓሳ የግብይት ስርዓትና መሰረተ ልማቶችን መዘርጋት

የሚመረተውን ምርት ለሃገር ውስጥና ውጭ ገበያ ጥራቱን በጠበቀ መንገድ የሚቀርብበትን የዓሳ ምርት ግብይት ስርዓት የሚዘረጋ ሲሆን በተለይም የግብይት ሰንሰለቱ አጭር የሚሆንበትና አምራቹን እና ላኪውን ተወዳዳሪ ሊያደርግ የሚችል ስርዓት ይፈጠራል፡፡ በዚህም መሰረት ወጣቶችን በማደራጀት በዓሳ አምራችነት እንዲሰማሩና የፋይናንስ አቅርቦትና ሌሎች አገልግሎቶች እንዲጠናከሩ ይሰራል፡፡

ምርቱ በሚመረትበት የወሃ አካል የዓሳ ማዘጋጃና ማቆያ መሰረተ ልማቶች (fish port facilities) በማቋቋምና የምርት ጥራት ቁጥጥር አሰራር ስርዓት በመዘርጋት አቀነባባሪ ኢንዱስትሪው በሚፈለገው የጥራት ደረጃ እንዲደርስ ይደረጋል፡፡

2.4.4.14 የእንስሳት መኖ ዘርና መኖ ግብይት

የእንስሳት መኖ በሚፈለገው መጠንና የጥራት ደረጃ መቅረብ አለመቻል በእንስሳት ንዑስ ዘርፉ እርባታና ግብይት ውጤታማነት ላይ መሰረታዊ ተግዳሮት ነው፡፡ በመሆኑም አርቢው፣ የግብይት ተዋንያን ብሎም ሃገሪቱ ከንዑስ ዘርፉ የሚጠበቀውን ዘርፈ ብዙ ጥቅም ማግኘት ባለመቻሉ ችግሩን ሊፈቱ በዘላቂነት የሚችሉ አሰራሮች መከተል ያስፈልጋል፡፡

- የእንስሳት መኖ ዘሮች እና መኖ ከአምራቹ እስከ ተጠቃሚው ድረስ የሚደረስበትን አዲስ የግብይት አሰራር ስርዓት እንዲኖር እንዲሆን በማድረግ በተሟላ ሁኔታ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡
- የመኖ አቅርቦትና ፍላጎትን ሊያስተካክል የሚችልና ለተጠቃሚው አጠቃቀሙ ቀላል የሆነ የመኖ ዘርና መኖ ገበያ መረጃ ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል፡፡
- ሰፋፊ የመኖ ዘርና መኖ አምራቾችን ፕሮፋይል በማዘጋጀት እና የመኖ ፍላጎታቸውን በግዥ የሚያሟሉ ትላልቅ የእንስሳት ግብይት ተዋንያንን በመለየት በውል ላይ የተመሰረተ የገበያ ትስስር እንዲፈጠር ይደረጋል፡፡

2.5 ቁልፍ የስኬት መስኮች

2.5.1 የግብርና ኤክስቴንሽን

የኤክስቴንሽኑ አጠቃለይ ግብ

በሚቀጥለው አስር ዓመታት የኤክስቴንሽን ስርዓቱ ለ18,277,571 ለአርሶ/አርብቶ/ከፊል አርብቶ አደሮች የኤክስቴንሽን አገልግሎቶች በሰብል ልማት፣ በአትክልት እና ፍራፍሬ ልማት፣ በእንሳሳት እና አሳ ሀብት ልማት እና በተፈጥሮ ሀብት ልማትና ጥበቃ ተጠቃሚዎች[1] ያደርጋል፡፡ ከእነዚህ የኤክስቴንሽን አገልግሎቶች ተጠቃሚዎች ውስጥ 80 በመቶ (14, 622, 056) የሙሉ ፖኬጅ ቴክኖሎጂ ተጠቃሚ ይሆናሉ፡፡ በተመሳሳይ መልኩ ካሉት የኤክስቴንሽን ተጠቃሚዎች ውስጥ አዳዲስና የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን የሚቀበልና ቀጣይነት ባለው መልኩ የሚተገብሩ እንዲሁም ለሌሎች አርሶ፣ አርብቶና ከፊል አርብቶ አደሮች አርአያ ሊሆኑ የሚችሉ 30 በመቶ (6,397,150) ሞዴል[2] አርሶ/አርብቶ አደሮችን መፍጠር ላይ ትኩረት ተደርጐ ይሰራል፡፡ ከተጠቃሚዎች ውስጥ በግብርና ሥራ ከተሰማሩ እማወራዎችን 100%፣ ባለትዳር ሴቶች 50%፣ እንዲሁም 10 በመቶ የሚሆኑትን ወጣቶች የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት ተጠቃሚ ይደረጋሉ፡፡

2.5.1.1 ለኤክስቴንሽን ስርዓቱን አስቻይ ብቃትን መፍጠር

የግብርና ኤክስቴንሽን አደረጃጀት ማሻሻል

የኤክስቴንሽኑ ስርዓት ወደፊት ለመሄድ ለሚደረገው ጥረት ስኬት ሁሉንም የግብርና ልማት መስኮችና አምራቾች በተገቢው ደረጃ የሚያገለግል የተሟላ ዘመናዊ ቁመና ያለው የግብርና ኤክስቴንሽን ሥርዓት በማደራጀት የኤክስቴንሽን አገልግሎት ጥረትን ከአገራዊ የግብርና ልማት ፖሊሲ አንፃር እንዲቃኝ አቅጣጫ

---

[1] [illegible]

[2] [illegible]

ለማስያዝ፣ ለማስተባበር፣ ለመደገፍ እና ለመምራት የሚያስችል አደረጃጀት ማስፈን የግድ ይሆናል፡፡ በመሆኑም በሚቀጠለው አስር ዓመታት በአገር አቀፍ ደረጃ ወጥ የሆነ እና የተናበበ አደረጃጀት እንዲኖር በፌደራል ደረጃ የግብርና ኤክስቴንሽን ተጠሪነቱ ለሚንስትሩ ሆኖ ሁሉንም ዘርፍ /ሰብል፣ እንስሳት፣ ተፈጥሮ ሀብትና ሌሎች/ በእኩል ሊያገለግል በሚችል መልኩ ሊደራጅ ይገባዋል፡፡ በተመሳሳይም በክልል፣ በዞንና በወረዳ ደረጃ ተጠሪነቱ ለተቋሙ ለበላይ አካል ሆኖ ሁሉንም ዘርፍ በእኩል ሊያገለግል በሚችል መልኩ መደራጀት ይኖርበታል፡፡ ስለዚህ በአገር አቀፍ ደረጃ ወጥ የሆነ እና የተናበበ አደረጃጀት እንዲኖር አንድ ሰነድ ይዘጋጃል፤ ክልሎችም ከራሳቸው ነባሪው ሁኔታ በማጣጣም ሰነዱን እንዲተገብሩ ድጋፍ ይደረጋል፡፡

በሚቀጠለው አስር ዓመታት ለአርሶ/አርብቶ/ ከፊል አርብቶ አደሮችን ተደራሽ ለማድረግ እንደ ግብርና ስርዓቱ እና የህብረተሰብ ፍላጎት መሰረት የኤክስቴሽን አደረጃጀት እንዲኖር ይደረጋል፡፡

የአቅም ግንባታ ልማት

የአርሶ/አርብቶ አደር ማሰልጠኛ ማእከላት ማሻሻል

ግብርናችንን በማዘመን ሂደት አርሶ/አርብቶ አደሮችን ወደ አነስተኛ ኮሜርሻላይዜሽን ደረጃ ለማሸጋገር ለሚደረገው ጥረት አጋዥ የሆኑ የአርሶ/አርብቶ አደር ማሰልጠኛ ማእከላት መንግስት ከተለያ ባለድርሻ አካላት ጋር በጋራ የሚሰሩበትን የአሰራር ስርዓት ይዘረጋል፡፡ አሁን ያሉትን የአርሶ/አርብቶ አደር ማሰልጠኛ ማእከላት አደረጃጀት የተቀመጠውን መስፈርት በሚሟላት ውጤታማ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ በዚህ መሰረት በሚቀጥሉት አስር ዓመታት 5400 ማእከላት ወደ መሰረታዊ፣ 4698 ወደ መካከለኛ እና 3615 ወደ ከፍተኛ ማሰልጠኛ ደረጃዎች እንዲደረሱ መንግስታዊ እና መንግስታዊ ካልሆኑ ተቋማት ጋር በመሆን እንዲጠናከሩ ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም ማእከላቱ ለተጠቃሚው ሕብረተሰብ የእውቀትና የክህሎት ሥልጠናዎች፣ የተግባር ሠርቶ ማሣያዎች፣ የመረጃ አገልግሎት በመስጠት የቴክኖሎጂ ፍላጐት መፍጠሪያ እንዲሆኑ የምርምር ማእከላት፣ ማህበራት እና ሌሎች መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት የሚሰሩበት ማእክል ይደረጋሉ፡፡

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርት ሥልጠና ኮሌጆች ማብቃት

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርት ሥልጠና ኮሌጆች በአርሶ፣ አርብቶና ከፊል አርብቶ አደሩ እንዲሁም ወቅቱ በሚፈልገው ልክ የልማት ጣቢያ ባለሙያዎችን በሚፈለገው ደረጃ በብቃት ለማሰልጠን እንዲሁም የባለሙያዎችን አቅም ለመገንባት አጫጭር ሥልጠናዎችን ለመስጠት አቅማቸውን ለማጎልበት የሚያስፈልገውን መሰረተ ልማትና ፋሲሊቲ የሚያሟሉበት ሥርዓት ሊዘረጋ ይገባል፡፡ ከዚሁ ጐን ለጐን ተማሪዎቹን የሚያሰለጥኑ መምህራን ያለባቸውን የክህሎት ክፍተት የሚሞላ ተግባር ተኮር ሥልጠና

በመስጠት ማብቃት ያስፈልጋል። በተጨማሪም በሚቀጥሉት አስር ዓመታት የግብርና ቴክኒክና ሙያ ሥልጠና ኮሌጆች ውስጥ መምህር የሚሆኑ መምህራን በግብርናው ዘርፍ በቂ እውቀትና ክህሎትን ያዳበሩ የአርሶ፣ አርብቶና ከፊል አርብቶ አደሩን ነበራዊ ሁኔታ ጠንቅቀው የሚያውቁ ልምድ ያላቸው ባለሙያዎች እንዲሆኑ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል።

በሚቀጥሉት አስር ዓመታት የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርት ሥልጠና ኮሌጆች የሚሰጡት የስልጠና ዓይነት በግብርና ስርዓቱ ያሉ ባለድርሻ አካለት ፍላጎት መሰረት መቃኛት አለበት። ኮሌጆቹ በግላቸው ተደራጅተው መስራት ለሚፈልጉ ወጣቶችና ሴቶች እንዲሁም የግል ባለሀብቱን የባለሙያ ፍላጐት ለማሟላት የግብርና ምርቶች እሴት ሰንሰለትን ተከትሎ የአጫጭር ጊዜ ስልጠና እንዲሰጡ ማድረግ ያስፈልጋል።

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርት ሥልጠና ኮሌጆችን እንደየ አካባቢው ፀጋ በስፔሻላይዜሽን በማደራጀት አገልግሎት እንዲሰጡ ማድረግም የቀጣይ የትኩረት አቅጣጫ ሊሆን ይገባል።

የኢንፎርሜሽን ኮሚኒኬሽን ቴክኖሎጂ ለግብርና ኤክስቴንሽን ሰርዓት ማዋል

የኢንፎርሜሽን ኮሚኒኬሽን ቴክኖሎጂ (ኢኮቴ) ለግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት ኤክቴንሽኑን ለማዘመንና ለማሳለጥ አንዱና ዋንኛው መሳርያ እንደሆነ ይታወቃል። ኢንፎርሜሽን ኮሚኒኬሽን ቴክኖሎጂ (ኢኮቴ) በኤክስቴንሽን ሰርዓት ውስጥ የኤክስቴንሽን መልእክት ለማስተላለፍ፣ የግብርና መረጃ ለመለዋወጥ (የአየር ንብረት ትንብያ፣ የግብዓት እና ግብይት መረጃ..)፣ የአሰልጣኞች ስልጠና ለመስጠት፣ የልማት አካላት ትስስር እና ትብብርን ለማጠናከር እንዲሁም የግብርና እውቀት አስተዳደርን ለማዘመን እና የክትትል እና ግምገማ ስራዎችን በተገቢው መንገድ ለመተግበር ትልቅ ሚና አለው። ስለዚህ በሚቀጥለው አስር ዓመታት የኤክስቴንሽን ሥርዓቱን ለማዘመና የኢንፎርሜሽን ኮሚኒኬሽን ቴክኖሎጂ መሰረተ ልማቶች በሁሉም ደረጃ እንዲደራጁ ይደረጋል። የኢ.ኮ.ቴ መፍትሔ ሰጭዎች (ICT solution providers) የኤክስቴንሽኑን ሰርዓት ለማዘመን ለሚደረገው ጥረት ሚና እንዲኖራች እና ውጤታማ የኤክስቴንሽን አገልግሎት ለመስጠት እንዲቻል ዓመታዊ የምክክር መድረክ በመመስረት እንዲወያዩ ይደረጋል።

የሰው ኃይል ልማት እና ስርዓት ማበረታቻ ስርዓት መዘርጋት

ከዚህ በፊት በሥርዓተ ትምህርት ልማት እና በሥልጠና አሰጣጥ ውስጥ ትኩረት ማግኘት ሲገባቸው ባለፈው ጊዜ ትኩረት ያላገኙ ርዕሰ ጉዳዮች ማለትም የእሴት ሰንሰለት ልማት፣ ገበያ፣ የተግባቦት፣ የማመቻቸት፣ የግብርና አደጋ ተጋላጭነት ቅነሳ አመራር፣ ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የሚስማማ ግብርና፣ ሥርዓተ ምግብ እና ሥርዓተ-ፆታ ዙርያ በሚቀጥለው አስር ዓመታት ለሁሉም ባለሙያዎች የአጭር ጊዜ ስልጠና ከሌሎች ባለድርሻ አካላት (ከግሉ ዘርፍ፣ ከማኀበራትና መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች እና

ሌሎች) ጋር በመሆን ይሰጣል፡፡

ተመሳሳይ መልኩ ከሌሎች ባለድርሻ አካላት (ከግሉ ዘርፍ፣ ከማኀበራትና መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች እና ሌሎች) ጋር በመሆን በሚቀጠለው አስር ዓመታት በሰርተፊከት ደረጃ የሚገኙ የልማት ጣቢያ ባለሙያዎች ሙሉ በሙሉ ወደ ዲፕሎማ ደረጃ ይሸጋገራሉ፡፡ እንዲሁም በዲፕሎማ ደረጃ የሚገኙ የልማት ጣቢያ ባለሙያዎች በዲግሪ ፕሮግራም እንዲማሩ ይደረጋል፡

የግብርና ኤክስቴንሽን በተጠቃሚው ሕብረተሰብ ዘንድ የአመለካከትና የባህርይ ለውጥ አምጥቶ የግብርና ምርትና ምርታማነት ተከታታይነትና ዘላቂነት ባለው መልክ እንዲያድግ ለማድረግ በኤክስቴንሽን ሥራ ላይ የተሰማሩ ባለሙያዎችን የተሻለ አገልግሎት ለሰጡት የማበረታቻ ሰርዓት መዘርጋት ያስፈልጋል፡፡

ግንባር ቀደም አርሶ/ አርብቶ/ ከፊል አርብቶ አደሮች በአንጻራዊነት የተሻለ ዕወቀት፣ ልምድና በአካባቢያቸው ተቀባይነት ያላቸው ቴክኖሎጂዎችን በቀላሉ ለማስተላለፍ ምቹ ናቸው፡፡ በመሆኑም እነዚህን ግንባር ቀደም አርሶ/ አርብቶ/ ከፊል አርብቶ አደሮች ቀስ በቀስ ክፍተታቸውን እየሞሉ ወደ ማህረሰብ ቴክኖሎጂ አሸጋጋሪነት (village level technology promoter) ማሳደግ ያስፈልጋል፡፡ ስለዚህ በሚቀጥለው አስር ዓመታት ግንባር ቀደሞችን ወደ ማህረሰብ ቴክኖሎጂ አሸጋጋሪነት ለማሳደግ ከተለያዩ ባለደርሻ አካለት ጋር በመሆን የአሰራር መመሪያ እንዲወጣ ይደረጋል፡፡

2.5.1.2 የኤክስቴንሽን አገልግሉት አካለት፣ አገልግሉት አይነት እና አሰራር ስልቶች

የብዙ ተዋናዮች (Pluralistic) የኤክስቴንሽን የምክር አገልግሎትን ማሳደግ

በአገራችንም መንግሥት ያለበትን የአቅምና የበጀት ውስንነት ለመቅረፍ፣ የአርሶና አርብቶ አደሩን የቴክኖሎጂ ፍላጐት ለማርካት፣ እንዲሁም ሥራ አጥ የገጠር ወጣቶች የኤክስቴንሽን ተሳታፊና ተጠቃሚ እንዲሆኑ ለማድረግ በግብርና ልማቱ ተሰማርተው የኤክስቴንሽን አገልግሎት የሚሰጡ መንግሥታዊ እና መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን፣ የግል ዘርፉን፣ ሕብረት ሥራ ማህበራትንና ግብዓት አቅራቢዎች በማቀናጀት የብዙ ተዋንያን/ Pluralistic/ የኤክስቴንሽን አገልግሎት የሚሰጥበትን ስትራቴጂና የአሰራር መመሪያ ይዘጋጃል፡፡ ከዚህም ጋር ተያይዞ ብዙ ተዋናዮች የሚሰጡት የአገልግሎት አይነት፣ የአገልግሎት ፋይናንሲንግ (የገንዘብ አከፋፈል) ዘዴ እና ተደራሽነት እንዲሁም አስፈላጊ የሆኑ የህግ ማዕቀፎችን በጥናት በማዘጋጀት ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ በአጠቃላይ የብዙ ተዋንያንን የኤክሰቴንሽን አገልግሎት ውጤታማ ለማድረግ የሚያስችል ጥናት እንዲጠና በማድረግ በየደረጃው እንደየአካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ እንዲተገበር ጥረት ያደርጋል፡፡

ምልዑ የኤክስቴንሽን አገልግሉት አይነት መስጠት

ገበያን መሠረት ያደረገ የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት በመስጠት ከምርት ወደ ዘላቂ የገበያ ተኮር ኤክስቴንሽን አገልግሎት ለማሸጋገር ይቻል ዘንድ የኤክስቴንሽን ስርዓቱ የተጠቃሚውን ማህበረሰብ እና የአግሮ ኢንዱስትሪ ፍላጎት መሰረት ሊቃኝ ይገባዋል፡፡ ስለዚህ የኤክስቴንሽን ስርዓቱ የእሴት ሰንሰለትን መሠረት ያደረገ እና ምልዑ የኤክስቴንሽን አገልግሉት በሁሉም ዘርፎች በመስጠት የግብርናውን ሴክተር ውጤታማ ሊያደርግ ይገባዋል፡፡ በዚህም መሰረት በሚቀጥለው አስር ዓመታት የኤክስቴንሽን አገልግሎት ቅድሚያ ለሚሰጣቸው የግብርና ምርቶች እና የአካባቢውን ፀጋ ከግንዛቤ በማስገባት በሰብል ልማት፤ በእንሰሳት ልማት፤ በተፈጥሮ ሀብት ልማት፤ በመስኖ ልማት፤ በሜካናይዜሽን፤ በድህረ ምርት፣ ደህነነት እና እሴት ጭመራ፤ በስርዓተ- ምግብ፤ በሥርዓተ ጾታ፤ በአየር ንብረት ሁኔታ ትንብያ መረጃ እና በገበያ ዙርያ የኤክስቴንሽን አገልግሎት በተቀናጀ መልኩ ለሁሉም የኤክስቴንሽን ተጠቃሚዎች ይሰጣል፡፡ የሚዘጋጀው ፓኬጅ ዘርፈ ብዙ ጉዳዮችንና በእሴት ሰንሰለት መቃኘቱን ማረጋገጥ ያስፈልጋል፡፡

የኤክስቴንሽን አቀራረብ እና ስልቶች ማዘመን

የኤክስቴንሽን አገልግሎቱ በፓኬጅ መልክ የሚዘጋጁ ኢኖቬሽኖችን ለታለመላቸው ተጠቃሚዎች በወቅቱ ለማስተላለፍ በኢንፎርሜሽን ኮሚኒኬሽን ቴክኖሎጂ የታገዘ እና የተለያዩ የኤክስቴንሽን መልእክት ማስተላለፊያ ስልቶችን አቀናጅቶ የመጠቀም አሰራርን ሊከተል ይገባዋል፡፡ ስለዚህ በሚቀጥለው አስር ዓመታት የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎትን በገጠርም ሆነ በከተማ ለሚገኘው ሕብረተስብ ተደራሽ ለማድረግ እና የቴክኖሎጂ ሽግግርንና ሥርፀትን ለማሳለጥ ግላዊ፣ የቡድን እና የተለያዩ የብዙሃን መገናኛ ዘዴዎችን ማለትም ቴሌቪዥን፣ ሬዲዮ፣ ቪዲዮ፣ ተንቀሳቃሽ ስልክ፣ ኢንተርኔት፣ ድረ-ገጽ፣ ማህበራዊ ሚዲያዎችን፣ እና በራሪ ጽሁፎች ወዘተ… እንደ አካባቢው ተጨባጭ ሁኔታና እንደ ተጠቃሚው ሕብረተሰብ የኤክስቴንሽን የመቀበል አቅም በተናጠል እና በቅንጅት እነዚህን ስልቶች ከሌሎች ባለድርሻ አካለት ጋር በመሆን በሁለም የኤክስቴንሽን ተጠቃሚ ሕብረተሰቡ ደረጃ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም የኤክስቴንሽን ስርዓቱን ከማዘመንና ተደራሽነቱንም ከማስፋት አንጻር የኢኮቴ ለግብርና ኤክስቴንሽን የአሰራር መመሪያ ይዘጋጃል፡፡

በተጨማሪም የተቀናጀ የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎትን በሞዴል ቀበሌ (Model Kebele) ቅኝት እንዲመራ ይደረጋል፡፡ ይህ አካሄድ ለሞዴልነት የተመረጠውን ቀበሌ በተቀናጀና ሁሉንም ባለድርሻ አካላት ባሳተፈ መልኩ አስፈላጊ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን በፓኬጅ መልክ አጣምሮ በመተግበር እና ለሌሎች ቀበሌዎች ማስተማሪያ በማድረግ የማስፋት አካሄድን የሚከተል ይሆናል፡፡ ስለዚህ በሚቀጥለው አስር ዓመታት በአገር አቀፍ ደረጃ 32 ሞዴል ቀበሌዎች ይመሰረታሉ፡፡

ውጤታማ የሆኑ ምርጥ ተሞክሮዎችን ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካለት ጋር በመሆን የመለየት፣ የማረጋገጥ፣ የመቀመርና የማስፋት ስራዎች በሚቀጥለው አስር ዓመታት ትኩረት ተሰጥቶት በስፋት ይከናወናል፡፡ ስለዚህ በሚቀጥሉት አስር ዓመታት በግሉ ዘርፍ፣ በግብረ ሰናይ ድርጅቶች፣ በመግንስት፣ እና ሌሎች የተከናወኑ ምርጥ ወይም ጥሩ የሚባሉና የተረጋገጡ ተሞክሮዎችን በማሰባሰብ በየዓመቱ በጋራ በሰነድ መልክ እንዲዘጋጅ ይደረጋል፡፡ የተዘጋጀውን ሰነድ ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር የጋራ ከተደረገና በአስተያየት ከዳበረ በኂላ ተሞክሮው የሚሰፋበትን አካባቢ በመለየት የማስፋት ሥራው የሚካሄድ ይሆናል፡፡

የግብርና ኤክስቴንሽ ተደራሽነት ማስፋት

የሥርዓተ ፆታ እና ወጣቶችን በግብርና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ውስጥ ማካተት

ሴቶች እና ወጣቶች በኤክስቴንሽን ፕሮግራም ውስጥ አስፈላጊ በመሆናቸው እማወራዎችን፣ ባለትዳር ሴቶችና ወጣቶችን በኤክስቴንሽን አገልግሎት ውስጥ እኩል ተደራሽና ተጠቃሚ ሊሆኑ ይገባል፡፡ በዚህም መሰረት በሚቀጥለው አስር ዓመታት የኤክስቴንሽን ስርዓቱ በየደረጃው ለሚገኙ የኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ሥርዓተ-ፆታ ለግብርና ኤክስቴንሽን ትግበራና አስፈላጊነት እና በሥርዓተ ፆታ ላይ የግንዛቤ፣ የዕውቀት፣ የክህሎት እና የአመለካከት ለውጥ ለማምጣት ሥልጠና ይሰጣል፡፡ በተጨማሪም ጊዜ እና ጉልበት ቆጣቢ ቴክሎሎጂዎች ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመሆን በአርሶና አርብቶ አደር በማስልጠኛ ማእከላት ላይ ሰርቶ ማሳያ እና ስልጠና ለሁሉም እማወራ ይሰጣል፡፡ የሴቶችን እና የወጣቶችን የቴክኖሎጂ ተደራሽነት እና ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ የሴቶች እና የወጣቶች የኤክስቴንሽን ቡድንን በአስር ሞዴል ቀበሌ በማደራጀት በኢኮቴ የተደገፈ የኤክስቴንሽን አገልግሎት እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡ በአጠቃላይ 100% እማወራዎችን፣ 50% ባለትዳር ሴቶችን የኤክስቴንሽን አገልግሎት ተሳታፊና ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይደረጋል፡፡

የሥርዓተ ምግብ ትግበራ በግብርና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ውስጥ ማካተት

በኢትዮጵያ ያለውን የግብርና አመራረት ሥርዓት ሥርዓተ-ምግብን ለማረጋገጥ በሚያስችል መልኩ የኤክስቴንሽን ሥርዓቱን በየጊዜው መቃኘት ያስፈልጋል፡፡ በቀጣይ አስር ዓመታት የተሰባጠረ ምግብ አመራረትና አመጋገብ ለማሻሻል፣ እሴት ያልተጨመረባቸው የግብርና ምርቶችን ጥራትና ደህንነትን ለማረጋገጥ፣ የምግብና የንጥረ-ምግብ ብክነትን ለመቀነስና የምርቶችን እሴት ለመጨመር ሥርዓተ-ምግብ ተኮር የኤክስቴንሽን አገልግሎት ለሁሉም የኤክስቴንሽን ተጠቃሚዎች ይስጣል፡፡ ሥርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎቶችን ለማሳለጥ በአርሶና አርብቶ አደር ማሰልጠኛ ማእከላት ላይ ሥርዓተ

ምግብ ተኮር ሠርቶ ማሣያዎች ይተገበራሉ እንዲሁም 100 የሥርዓተ ምግብ ኮርነሮች ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን ይፈጠራሉ፡፡ በተጨማሪም ለሁሉም የቀበሌ ግብርና ባለሙያዎችን በሥርዓተ ምግብ ተኮር የኤክስቴንሽን አገልግሎት ፅንሰ ሀሳብ ላይ ሥልጠና ይስጣል፡፡

የከተማ ግብርና እና ለግል ባለኃብት የኤክስቴንሽን አገልግሎትን መስጥት

ለከተማ ግብርና እና ለግል ባለኃብት የኤክስቴንሽን አገልግሎትን ተደራሽ ከማድረግ አኳያ በሚቀጥለው አስር ዓመት ተኩረት ተሰጥቶት ይሰራል፡፡ በዚህም መሰረት ለከተማ ግብርና የኤክስቴንሽን አገልግሎትን ለመስጠት ይቻል ዘንድ የከተማ ግብርና የኤክስቴንሽን ስርዓት ይቀረፃል፤ የማስፈፃሚያ ሰነድ ይዘጋጃል፤ እንዲሁም የኤክስቴንሽን ፓኬጅ በማዘጋጀት ለሚመለከታች አካላት ስልጠና እና ግንዛቤ ይፈጠራል፡፡

በተመሳሳይ መልኩ የግል ባለሀብቶችን የኤክስቴንሽን አገልግሎትን ተጠቃሚ ለማድረግ ይቻል ዘንድ የግል ባለሀብቶችን የሚፈልጉትን የኤክስቴንሽን አገልግሎትን በመለየት የሚያስፈልጋቸው አገልግሎት እንዲያገኙ ከሌሎች ባለድርሻ አካለት ጋር በመሆን ድጋፍ ይደረጋል፡፡ ግብርና ምርምር

3.2.3. የግብርና ልማት አካላት ግንኙነት ማጠናከር

ሁሉም ባለድርሻ አካላት የግብርና ልማቱን በተልኳቸው መሰረት በውጤታማነት እንዲያግዙ የሚያስችል በመርህ ላይ የተመሰረት ህጋዊ ማዕቀፍና ተቋማዊ ይዘት ያለው የግንኙነት መድረክ ማደራጀት ይገባል፡፡ ስለዚህ በሚቀጥለው አስር ዓመታት የግብርና ልማት አጋር አካላት ግንኙነት አማካሪ ካውንስል የበለጠ ውጤታማ ለማድረግ በሁሉም ደረጃ በበጀትና በሰው ኃይል የተደራጀ ራሱን የቻለ መዋቅር እንዲኖረው ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም የመድረኩ አባላት የጋራ እቅድ በማቀድ፣ የውይይት አጀንዳዎችን በመለየትና በመቅረጽ፣ አፈጻጸምን በጋራ በመገምገም እና በየደረጃው የአቅም ግንባታ ሥልጠና በመስጠት እኩል ተሳትፎ እንዲኖራቸው እና በባለቤትነት መንፈስ መድረኩን እንዲመሩት ምቹ ሁኔታ ይፈጠራል፡፡

በሁሉም ደረጃ በጋራ የፕሮግራም ዕቅዶችን ለማዘጋጀት፣ ለመተግበር፣ መረጃዎችን በመለዋወጥ፣ የመጣውን ውጤት ለመገምገም፣ የአቅም ግንባታዎችን ለማመቻቸትና የግንኙነት ክህሎትን ለማዳበር በአጋር አካላት መካከል ያለውን የሥራ ትብብር እና የመቻቻል መንፈስ እንዲጠነክር ይደረጋል፡፡ በዚህም መሠረት

- በምርምር፣ ኤክስቴንሽን እና ከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ንዑስ የምክክር መድረክ በክልል ደረጃም እንዲቋቋም ይደረጋል፣
- በምርምር፣ ኤክስቴንሽንና አርሶ/አርብቶና ከፊል አርብቶ አደሮች መካከል ያለውን ግንኙነት ለማጠናከር በፌደራልና በክልል ደረጃ ንዑስ የምክክር መድረክ ይመሰረታል፣
- በመንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች መካከል ንዑስ የምክክር መድረክም እንዲሁ በክልል ደረጃ እንዲቋቋም ይደረጋል፣

- የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት ከሚሰጡ የግል ተቋማት መካከል ያለውን ቅንጅታዊ አሰራር ለማጠናከር ንዑስ የምክክር መድረክ በክልልና በፌደራል ደረጃ ይቋቋማል፣
- በስትራቴጂክ ኮሞዲቴ የተቋቋሙ መድረኮች ለዋናው የግብርና ልማት አጋር አካላት ግንኙነት አማካሪ ካውንስል ተጠሪ እንዲሆኑ ይደረጋል፣
- የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎቱን ለማዘመንና ተደራሽነቱን ለማስፋት በኢኮቴ ዙሪያ ከሚሰሩ የግልና የመንግስት ድርጅቶች ጋር በቋሚነት በመወያየት ውጤታማ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችን ወደ ኤክስቴንሽን ስርዓቱ ለማስገባት የሚያስችል ንዑስ የምክክር መድረክ በክልልና በፌደራል ደረጃ እንዲቋቋም ይደረጋል።

2.5.2 የግብርና ቴክኒክና ሙያ ስልጠና

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርት ሥልጠና መርሃ-ግብር የቀጣይ አስር ዓመታት መሪ ዕቅድ የሚከተሉትን አቅጣጫ በመከተል የሚፈፀም ይሆናል።

የግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥልጠና ሥርዓቱ የአገር አቀፍ የግብርና እድገት እና ኢንቨስትመንት እቅድ አቅጣጫን ተከትሎ፤ በተመረጡ የግብርና ምርቶች የእሴት ሰንሰለት ተከትሎ እና በሥራ ገበያው ፍላጎት ላይ ተመርኩዞ ውጤት ተኮር የሥልጠና ሥርዓትን በመከተል ለወጣቶችና ሴቶች በግብርና ዘርፍ ስራ ፈጣሪነት ላይ ትኩረት በመስጠት በመደበኛ፣ መደበኛ ባልሆነ እና በኢ-መደበኛ የሥልጠና መርሃ ግብር ሠልጣኞችን በመቀበል መተግበር፤

የግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥልጠና አገልግሎት በግብርናው መስክ ለአስር ዓመቱ መሪ ዕቅድ ለተለዩ ሶስቱ ስትራቴጅክ ዓላማዎችን (ገበያ ተኮር የሰብል ምርትና ምርታማነት፣ ገበያ ተኮር የእንስሳትና ዓሳ ምርትና ምርታማነት እና ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም) እንዲሁም ዘርፈ ብዙ ውጤቶችን ለአብነትም የህብረት ስራ ማህበራት ማስፋፋት፣ የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት ለማሳካት በአጭር ጊዜ፣ በመካከለኛና ረጅም ጊዜ የሰለጠኑ ባለሙያዎችን በማቅረብ ለአርሶ አርብቶ አደሩ የምክርና የኤክስቴንሽን አገልግሎት ድጋፍ በማድረግ እና በዘርፉ ለተሰማሩ የግል ባለሀብቶች፣ ጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት እና አግሮ ኢንዱስትሪ ፓርኮች በየደረጃው የሰለጠነ የሰው ሀይል በማቅረብ ረገድ ሰፊ ሚና ይጫወታል።

2.5.2.1 መዋቅራዊ አደረጃጀትና የአሰራር ስርዓት ማሻሻያ

እየተሰራበት ያለው የግ/ቴ/ሙ/ት/ስ አደረጃጀት በግብርናው ዘርፍ እየተሰጠ ያለውን ስልጠና ለመምራትና ለመደገፍ በሚያስችል ደረጃ የተደራጀ ባለመሆኑ፣ በፌደራል ግብርና ሚኒስቴር፣ ትምህርት ሚኒስቴር እና በክልል መንግስታት፣ ተበጣጥሶ እየተመራ የሚገኘውን የሥልጠና ሥርዓት፣ አገር አቀፍ የግብርና ሥልጠና ማስፈፀሚያ የህግ ማእቀፎች በየደረጃው በማዘጋጀት፣ የጥራት ማኔጅመንት ስርዓትን ተግባራዊነት በማረጋገጥ፣ ሥልጠናው የአገሪቱን የግብርና ኢንቨስትመንት እድገት አቅጣጫ ተከትሎ

ውጤታማ እንዲሆን፣ በአንድ ማዓቀፍ በወጥነት እንዲመራ ለማድረግ የሚያስችል ተቋማዊ አደረጃጀት እንዲፈጠር ይደረጋል፡፡

ይህንንም ወደ ተግባር ለመለወጥ በዋነኝነት በአፍሪካ ህብረት CAADP (Comprhensive African Agriculture Development Program) በአህጉር ደረጃ የተዘጋጀውን የግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥ ማስተግበርያ መመርያን የምንከተል ይሆናል፡፡

ይህንንም መዋቅራዊ አደረጃጀት ተከትሎ በፌደራል እና በክልል መንግስት ሥር የሚገኙ የስልጠና ተቋማት የውጤት ተኮር የሥልጠና ሥርዓትን ለማስፈፀም በሚያስችል መንገድ፣ መዋቅራዊና የአሰራር ሥርዓት ማስተካከያ በማድረግ በመደበኛ፣ መደበኛ ባላሆኑና በኢ-መደበኛ የሥልጠና መንገዶች ሠልጣኞችን ተቀብለው ማሰልጠን እንዲችሉ ተለማጭ፣ የጎንዮሽ እና ወደ ላይ የሥልጠና እድገት ደረጃ አቅጣጫ ያለው እና ብቃት ተኮር የሥልጠና ሥርዓትን እንዲከተሉ ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም የሚገኙበት አካባቢ በመንግስት ተለይቶ በተመረጠበት የግብርና ምርት ልማት እና ኢንቨስትመንት አቅጣጫ ተከትለው እንደሚዋቀሩና እንደሚደራጁ ታሳቢ ተደርጓል፡፡

በሥራው አለም የብቃት ፍላጎት እና በሥልጠና ተቋማት ውስጥ በሚሰጥ ሥልጠና መካከል የሚታየውን ልዩነት በማስወገድ፣ በገበያ መር ግብርና፣ ሥራ ፈጣሪ ሴቶችና ወጣቶችን ለማፍራት እንዲቻል፤ ዘመናዊ የግብርና አሠራሮችና ቴክኖሎጂን በመጠቀም ምርትና ምርታማነትን ለመጨመር፤ እንዲሁም የአገሪቱ እድገት፣ የቴክኖሎጂ አቅምና በቀጣይነት አገሪቱ በዘርፉ ልትደርስበት ያስቀመጠችውን ግብ ማሳካትን ታሳቢ በማድረግ አሁን እየተከተልን ያለነውን የውጤት ተኮር የሥልጠና መርሀ-ግብር ትግበራ አፈፃፀም በማሻሻል፡

- በአገር አቀፍ/በክልል ደረጃ በተመረጡ የግብርና ምርቶች ላይ በመመሥረት
- የአገራዊና ክልሎች የግብርና እድገት አቅጣጫን ታሳቢ በማድረግ
- የግብርና ምርቶቹን እሴት ሰንሰለትን በመከተል
- በሥራ ገበያው የእውቀት እና ክህሎት ፍላጎት ጥናት ውጤት መሠረት
- የባለድርሻ አካላትን በማሳተፍ የስልጠና ሥርአት ማሻሻያ ተግባራዊ ይደረጋል፤
- የግብርና ሙያ ደረጃ፣ የብቃት ምዘና ዶክመንት፣ የሥርዓተ ትምህርት እና የማስተማርያ ሞጁሎች እንዲከለሱ እና በአዲስ እንዲቀረፁ ይደረጋል፡፡
- የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና የሥራ ዓለም ፍላጎትን የሚያሟላ እንዲሆን

በቴ/ሙ/ት/ሥ ስትራቴጂ የተቀመጠውን የ70:30 የክህሎት እና የንድፈ ሃሳብ ስልጠና ጥምርታ ለማሳካት የተቋም ውስጥ የተግባር ስልጠና አሰጣጥ እና የሥራ ላይ ልምምድን (የትብብር ስልጠና) በተሻለ መንገድ ለማሰራት ታሳቢ ተደርጓል፡፡

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ተቋማት መሠረታዊ የኢንተርፕሪነር ክህሎትና ተዛማጅ የንግድ ሥራ አስተዳደር ሥልጠና በሁሉም የቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ፕሮግራሞች ውስጥ አካቶ በመስጠት ረገድ ያለውን ዓለም አቀፍ ልምድና ተሞክሮ መሠረት አድርገው ተስማሚ የስልጠና ፓኬጅ እንዲያዘጋጁ ይደረጋል፡፡

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ኮሌጆች ተቋማዊ የምዘና ስርዓትና አሰጣጥ ተከታታይ የምዘና አሰጣጥ ስርዓትን ተከትሎ እንዲፈፀም ይደረጋል፡፡ አገር አቀፍ የሙያ ብቃት ምዘና የሙያ ደረጃዎችን መሠረት አድርጎ ተግባራዊ እንዲደረጉ በማድረግ ሠልጣኞች በሰለጠኑበት የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና መስክ ብቁ መሆናቸው በምዘና እንዲረጋገጥና ብሄራዊ የቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና የብቃት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት እንዲያገኙ ሁኔታዎችን የማመቻቸት ስራ ይሰራል፡፡

ከግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ተቋማት በተለያዩ የሙያ መስኮች ሰልጥነው ወደ ሥራ አለም የተሰማሩ ባለሙያዎች በዘርፉ ወይም በኢንደስትሪው ያመጡትን ለውጥ ወይም ውጤት እንዲሁም ያጋጠሙ ችግሮችን (Impact Assessment) የዳሰሳ ጥናት በማድረግ ቀጣይነት ያለው የማሻሻያ ስራ ይሰራል፡፡

የሥልጠና ተቋማት አቅም ግንባታ

መሠረተ ልማት እና ግብዓት

በሀገራችን የሚገኙ የግብርና ሙያ ስልጠና ተቋማትን በተፈላጊ መጠንና ጥራት ላይ ያተኮረ ሥልጠና መሥጠት እንዲችሉ፣ በተመረጡ የግብርና ምርቶች ሥልጠና የልህቀት እንዲሁም፣ የቴክኖሎጂ ማፍለቂያ፣ ማባዣ እና ማሸጋገርያ ማዕከላት እንዲሆኑ በሚያስችል መጠን በአገር አቀፍ ደረጃ በሚዘጋጅ መመሪያ፤ የፍላጎት ክፍተት የጥናት ውጤት መሰረት እና የሠልጣኝ ቅበላ አቅማቸውን ከግምት ውስጥ በማስገባት በመሠረተ ልማት እና በተግባር ሥልጠና መስጫ ቁሳቁሶች እንዲሟሉ ይደረጋል፡፡ በአሁን ሰዓት በፌደራል የሚተዳደሩ 5 ኮሌጆችን እና በተለያዩ ክልሎች የሚተዳደሩ 15 ኮሌጆች በጥቅሉ 20 የግብርና ቴ/ሙ/ኮሌጆችን አቅም ለመገንባት ታሳቢ ተደርጓል፡፡

የሰው ሀይል

የተቋም አመራሮችና ሠራተኞች እንዲሁም ባለድርሻ አካላት በግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥልጠና ሥርዓት ላይ ግንዛቤያቸውን በማሻሻል ለመስኩ ዕድገት የሚያደርጉት አስተዋፅዖ ማሳደግ ይቻል ዘንድ በአገር ውስጥና በውጪ አገራት የአጫጭርና የረጃጅም ጊዜ ሥልጠናዎች እና ልምድ ልውውጥ እንደሚያገኙ ታሳቢ ተደርጓል፡፡

በግብርናው ዘርፍ በሥራ ገበያ የፍላጎት ዳሰሳ ጥናት፣ በሙያ ደረጃ ቀረፃ፣ የብቃት ምዘና ፓኬጅ፣ ሥርዓተ ትምህርት እና የማስተማሪያ ሞጁል ዝግጅት ተሣታፊ የሚሆኑ በተለያዩ የግብርና ሙያ ዘርፎች 800 ባለሙያዎችን በቂ ሥልጠና እንዲያገኙ በማድረግ ለሥራው ብቁ የሰው ሃይል ይፈጠራል፡፡

ሥልጠና በሚሰጥባቸው ሙያዎች፣ በሥራ ገበያው በሚፈለገው የሥራ ክንውን መሥፈርትና ጥራት ደረጃ እንዲሁም በሥራው አለም ጥቅም ላይ እየዋሉ በሚገኙ ቴክኖሎጂዎች ላይ በመመሥረት እና የክህሎት ክፍተትን በመለየት 5 ሺህ መምህራን ተገቢና ብቁ የአጫጭርና የረጃጅም ጊዜ የክህሎት ሥልጠና እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡

የግብርና ቴክኒክና ሙያ አሰልጣኝ መምህራን ላይ እየታየ ያለውን የዕውቀት፣ ክህሎት እና አመለካካት ክፍተት በዘላቂነት ለመፍታት ሥልጠና በመስጠት ላይ ከሚገኙ የግብርና ቴክኒክ ሙያ ተቋማት መካከል በመምረጥ ወይም አዲስ ተቋም በማቋቋም በፌደራል ደረጃ የግብርና የቴ/ሙ/ት/ሥልጠና ተቋማት ሰልጣኞችን አሰልጣኝ መምህራንን የሚያፈራ የሥልጠና ተቋም በመፍጠር ችግሩ በዘላቂነት ለመቅረፍ ታሳቢ ተደርጓል፡፡

የመምህራን ፍልሰትን ለመቀነስ የአሰልጣኞች የሥራ ላይ ውጤት እውቅና እና ማበረታቻ ሥርዓትን በመዘርጋት ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

በጀት

በሥልጠና ተቋሞቹ የሚታየውን የበጀት እጥረት ለመቅረፍ በኮሌጆቹ ውስጥ የሚገኙ የተግባር ሥልጠና መስጫ እና የቴክኖሎጂ ማባዣ ማዕከላትን ምርት እና ምርታማነትን በማረጋገጥ ተቋሙ የውስጥ ገቢውን በማሳደግ እራሱን በበጀት እንዲደጉም ይደረጋል፡፡ የገቢ ማመንጫ ማዕከላትን ወደ ኢንተርፕራዞች በማሳደግ የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ተቋማት ያላቸውን ሀብት በመጠቀም አገልግሎት እንዲሸጡና ገቢ እንዲያገኙ ስርዓት እንዲዘረጋ በማድረግ የገቢ መጠናቸው በየዓመቱ በ15 በመቶ እንዲያድግ ይደረጋል፡፡

ከመንግሥት የሚመደብ በጀት የተቋማቱን መሰረታዊ ችግር በሚፈታ መጠን እንዲሻሻል ጥረት ይደረጋል፡፡

የባለድርሻ አካላት የግብዓት እና ፋይናንስ ድጋፍን ለማሳደግና በላቀ ደረጃ ለመጠቀም ይሰራል፡፡

ተቋማቱ ከአገር ውስጥ የግብርና ኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶች የበጀት እና የሥልጠና ቁሳቁስ ድጋፍ እንዲያገኙ ህጋዊ ሥርዓት በመዘርጋት ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

እንዲሁም መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች እና ከተለያዩ አካላት ጋር በጥብቅ ግንኙነት መሥራትን ታሳቢ ተደርጓል፡፡

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ተቋማት የስልጠና አሰጣጥ ቅልጥፍናቸውን በማሻሻልና በማሳደግ ወጪ ቆጣቢ የሆኑ አማራጭ የስልጠና አሰጣጥ ስልቶችን እንዲጠቀሙ ይደረጋል፡፡

2.5.2.2 የአጋርና የባለድርሻ አካላት ትስስር

ሥልጠና በሚሰጥባቸው በተመረጡ ሙያዎች በየደረጃው የሚገኙ ባለድርሻ አካላትንና በዘርፉ የተሰማሩ የግል ባለሀብቶችን በመለየት፣ የፍላጎት ትንተና በመሥራትና በሚኖራቸው ድርሻ ደረጃ መሰረት የግንኙነት እና ትስስር ህጋዊ ሥርዓት በማበጀት በሙያ ደረጃ እና ብቃት ምዘና ፓኬጅ ቀረፃ፣ በትብብር የክህሎት ሥልጠና፣ በቴክኒክና በሥልጠና ዶክመንቶች እና መረጃዎች አቅርቦት፣ በግብአት እና በበጀት ድጋፍ እንዲሳተፉ በማድረግ የሥልጠናውን ጥራት በማስጠበቅ የሥራ ገበያው በእውቀት፣ ክህሎት እና አመለካከት የበቃ የሰው ሀይል ፍላጎትን በማሟላት ረገድ ትልቅ ሚና እንዲጫወቱ ይደረጋል፡፡

አጋር አካላትና ድርጅቶች ለግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ዘርፍ የቴክኒክ፣ የፋይናንስና የቁሳቁስ ድጋፎችን እንዲያደርጉ ይደረጋል፡፡ በግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ዘርፍ የተሻሉ ናቸው ተብለው ከተለዩ ሀገሮች የተገኙትን ምርጥ ተሞክሮዎችን እንዲለዩና ተቀምረው ለስልጠናው ውጤታማነት በስራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል፡፡

በግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ዘርፍ በተሻለ ደረጃ ላይ ከሚገኙ የውጪ ሀገር ተቋማት እና ተዛማጅ ዓላማ ካላቸው የሀገር ውስጥ ተቋማት ጋር የትብብር ግንኙነት እንዲመሰረትና እንዲጠናከር ይሰራል፤ ብቃትና ህጋዊነት ላይ የተመሠረተ ስርዓትና አደረጃጀት እንዲኖር በማድረግ መንግስታዊና መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች ጋር ጠንካራ አጋርነት ለመፍጠርና የተለያዩ የልማት አጋር ድርጅቶች ድጋፎችን በላቀ ደረጃ ለመጠቀም ይሰራል፡፡

የግብርናው ዘርፍ ገና እያደገ ያለና ብዙ የኢንቨስትመንት እድሎችን ሊፈጥር ከመቻሉ ጋር ተያይዞ ብዙ የሰው ሀይል የሚፈልግ ከመሆኑ አንፃር በመንግስት ብቻ በተገቢው መጠን ለማከናወን ስለሚያዳግት የግል ባለሃብቱ አዋጭነቱን በጥናት በማረጋገጥ በዘርፉ እንዲሳተፍ ማድረግን ታሳቢ ተደርጓል፡፡

የሥልጠናው ዘርፍ የባለድርሻ አካላት ከሥርአቱ ተጠቃሚነታቸውን ለማረጋገጥ ይሰራል፤ ያበረከቱትንም አስተዋፅዖ በመለየት እውቅና እና ማበረታቻ ይሰጣል፡፡

የባለድርሻ አካላት ተሳትፎን ለማሳለጥና የስራ ግልፀኝነትና ቅልጥፍናን ለመፍጠር በማሰልጠኛ ተቋማት እና በባለድርሻ አካላት መካከል የመረጃ አያያዝና ልውውጥ እና አጠቃቀም ሥርዓትን በማዘመን ጥቅም ላይ እንዲውል ይደረጋል፡፡

2.5.2.3 ብቃት ተኮር ትምህርትና ሥልጠና

በቀጣይ አስር አመታት የግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥልጠና በሀገራዊ የግብርና እድገት ላይ ያለውን ሚና በማሳደግ እንዲሁም የግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥልጠና ተደራሽነት አድማስን በማስፋት ከመደበኛ ሥልጠና መርሃ-ግብር በተጨማሪ መደበኛ ባልሆኑ (አጫጭር ስልጠናዎች) እና ኢ-መደበኛ (በልምድ ለተገኘ ክህሎት እውቅና የመስጠት) የሥልጠና መርሃ-ግብር ትኩረት በመሥጠት በትምህርት ደረጃ፣ በፆታ፣ በእድሜ …ወዘተ ባልተገደበ መንገድ ሠልጣኞችን በመቀበል በመረጡት የሥራ ሙያ ተፈላጊ የተግባር ሥራ እና የሥራ

ፈጣሪነት ክህሎት እና እውቀት እንዲኖራቸው ለማድረግ በአራት የሥልጠና ፕሮግራሞች አገልግሎት ይሰጣል፣ እነዚህም

i. ለሥራ ፈጣሪ ሴቶችና ወጣቶች በመረጡት የግብርና ሥራ ዘርፍ የሚሰጥ መደበኛ ያልሆነ የአጭር ጊዜ ሥልጠና

ii. ከደረጃ I እስከ V እና በአጫጭር ሥልጠና በግብርና ኢንቨስትመንቶች ውስጥ ለተቀጣሪ ባለሙያ መደበኛ ሥልጠና

iii. ከደረጃ I እስከ V የግብርና ኤክስቴንሽን ባለሙያ መደበኛ ሥልጠና

iv. የእውቀት እና ክህሎት ክፍተትን ተከትሎ የሚሰጥ አጫጭር ሥልጠና

ሀ. በሥራ ላይ ለሚገኙ የግብርና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች

ለ. በሥራ ላይ ለሚገኙ የግብርና ኢንቨስትመነት ተቀጣሪ ባለሙያዎች

ሐ. በግልም ሆነ በመደራጀት በሥራ ተሰማርተው ለሚገኙ ጥቃቅን፣ አነስተኛ እና መካከለኝ ደረጃ የግብርና ኢንተርፕራይዞች

መ. ለአርሶ/አርብቶ አደር እና ለገጠር ወጣቶችና ሴቶች

በገጠሩ የሚገኘውን ስራ አጥ ወጣት በክህሎትና በእውቀት አቅሙን በማጎልበት ስራ ፈጣሪና ከነባር የግብርና አሰራር በመላቀቅ ዘመናዊ አሰራሮችና ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም በላቀ ደረጃ በግብርናው ስራ ላይ ተሰማርቶ ከኢኮኖሚው ተጠቃሚ እንዲሆን ማድረግን ታሳቢ ተደርጓል፡፡ በእቅድ ዘመኑ በተለያዩ ገበያው በሚፈልጋቸው የግብርና ምርቶች እሴት ሰንሰለት ውስጥ 20000 ለሚሆኑ የሀገሪቷ ስራ አጥ ሴቶችና ወጣቶች (50 በመቶ ሴቶች) በክህሎትና በእውቀት አቅማቸውን በሥልጠና በማጎልበት እና የስራ ፈጣሪነት ክህሎት በማስጨበጥ ከነባር የግብርና አሰራር በመላቀቅ ዘመናዊ አሰራሮችና ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም በላቀ ደረጃ በግብርናው ስራ ላይ ተሰማርተው ከኢኮኖሚው ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይሰራል፡፡ በተጨማሪም በግብርና ጥቃቅንና አነስተኛ እና መካከለኛ ደረጃ ኢንተርፕራይዞች ተደራጅተው በሥራ ላይ ለሚገኙ 2000 ኢንተርፕራይዞች ክፍተት ላይ ያተኮረ ሥልጠና በመስጠት ብቃታቸው በአገር አቀፍ ምዘና በማረጋገጥ ምርታማ እና ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይደረጋል፡፡

ለዚህም ከላይ በተጠቀሱት ተቋማዊ መዋቅራዊና የአሰራር ማስተካከያዎች በመታገዝ፣ በጥናት በሚለዩ የግብርና ስራ መሥኮች በመነሳት፣ ከፌደራል እና ወረዳ የሥራ ፈጠራ ኮሚሽን/ዳይሬክቶሬት፣ ከወረዳ የግብርና እና የህብረትና ጥቃቅንና አነስተኛ ማህበራት ማደራጃ፣ የፋይናንስ ተቋማት እንዲሁም ከክልል እና ወረዳ ኢንቨስትመንት ቢሮዎች ጋር በሚደረግ ትስስር ተፈፃሚ ለማድረግ ታሳቢ ተደርጓል፡፡

በግብርናው ዘርፍ በነባር እና አዳዲስ የግል/የመንግስት የግብርና ኢንዱስትሪ ኢንቨስትመንቶች የሚፈልገውን ባለሙያ ፍላጎት መሰረት በማድረግ በክህሎት፣ በእውቀትና አመለካከት በመቅረጽ እና ብቃቱን በማረጋገጥ ለቀጣሪ ኢንዱስትሪው ለማቅረብ ይሰራል፡፡

በተለያዩ በአገሪቱ በሚገኙ የግብርና ኢንቨስትመንቶች እና ኢንዱስትሪዎች የሚቀጠሩ ባለሙያዎችን ተፈላጊ የእውቀት እና የክህሎት ሥልጠናዎችን በመስጠትና ብቃታቸውን በማረጋገጥ በእቅድ ዘመኑ 15000 ባለሙያዎች (50 በመቶ ሴቶች) ወደ ሥራ እንዲገቡ ይደረጋል፡፡ ይህንንም ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት (የኢንቨስትመንት ቢሮ፣ የሥራ ፈጠራ ኮሚሽን፣ የክልል መንግስት፣ የግል እና የመንግስት የግብርና ልማት ድርጅቶች) ጋር በሚፈጠር ጠንካራ ገንኙነት ተግባራዊ ለማድረግ ታሳቢ ተደርጓል፡፡

ሀገራችን በግብርናው መስክ ልትደርስበት ካሰበችው ግብ ለመድረስ የግብርና አሰራራችንና አመራረታችን በዘመናዊ ቴክኖሎጂ የታገዘ መሆን እንዳለበት ይታመናል፡፡ በመሆኑም ይህንን ተልእኮ ከግብ ለማድረስ በዘርፉ የሰልጠነ እና ብቃት ያለው ባለሙያን በማፍራት አርሶ/አርብቶ አደሩን በማብቃት ወደ ዘመናዊ የግብርና አሰራር እንዲገባ ለማስቻል እና ገበያው የሚፈልገውን የሰለጠነ የሰው ሀይል በብዛትና በጥራት የማቅረብ ስራ ይሰራል፡፡ የባለሙያዎቹን ብቃት ለማሳደግ እና የሥራ ውጤታማነት ለማሻሻል የግብርና ኤክስቴንሽን ባለሙያ ሥልጠና በሥራ አካባቢ የግብርና እድገት አቅጣጫ ጋር የተሳሰረ እንዲሆን ይደረጋል፡ ፡ ስለሆነም በተለያዩ የሥልጠና መስኮች በየዓመቱ 5 ሺ የመካከለኛ ደረጃ ባለሙያዎችን አሰልጥኖ በማውጣት በዕቅድ ዘመኑ 50 ሺ የመካከለኛ ደረጃ ባለሙያዎችን በደረጃ 4 እንዲሰለጥኑ ይደረጋል፡፡ ከእነዚህም ሠልጣኞች ውስጥ 45 በመቶ ሴቶችን ተሳታፊ ለማድረግ ታቅዷል፡፡ ለዚህም ተፈፃሚነት በመደበኛ የሥልጠና መርሃ-ግብር በዋነኝነት የአገሪቱን የግብርና እድገት አቅጣጫን በመከተል ለአርሶ/አርብቶ አደሩ የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት የሚሰጡ የመካከለኛ ደረጃ ባለሙያዎችን ለማፍራት በፌደራል ስር የሚገኙ አምስት የግ/ቴ/ሙ/ት/ሥ/ኮሌጆች ትልቁን ድርሻና ሚና የሚወስዱ ሲሆን ቀሪው በክልል የግ/ቴ/ሙ/ት/ሥ/ኮሌጆች የሚከናወን ይሆናል ተብሎ ታሳቢ ተደርጓል፡፡

በተጨማሪም በስራ ላይ ተሰማርተው የሚገኙትን የግብርና ባለሙያዎችንና ሞዴል አርሶ/አርብቶ አደሮችን የመፈጸምና የማስፈፀም አቅማቸውን ማሳደግ ያስችል ዘንድ ብሎም ሀገሪቱ ከምትፈልገው ለውጥ ጋር አብሮ የሚጓዝ ባለሙያን ለማፍራት ያስችል ዘንድ፤ እንዲሁም እንደየአከባቢዎቹ እምቅ ኃይል የተጠኑና ፍላጎትን መሰረት ያደረጉ ምርትና ምርታማነትን ሊያሳድጉ የሚችሉ ዘመናዊ የልዩ ሙያ የአጫጭር ጊዜ ስልጠናዎች ለአርሶ/አርብቶ አደሮች እና ለነባር የልማት ጣቢያ ባለሙያዎች ተደራሽ ይደረጋል፡፡

2.5.2.4 ቴክኖሎጂ መኮረጅ፣ ብዜት እና ሽግግር የትግበራ መስኮች

አርሶ/አርብቶ አደሩ የተሻሻሉ የቴክኖሎጂ ፍላጎት ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ ከመምጣቱ ጋር ተያይዞ የአርሶ/አርብቶ አደሩን የቴክኖሎጂ ፍላጎት ለማርካት ታሳቢ ተደርጓል፡፡ ከግብርና ምርምር ማዕከላት/ከግብርና ዩኒቨርሲቲዎች የሚወጡ አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን በተለያዩ የግብርና ቴ/ሙ/ት/ስ ኮሌጆች በማላመድ እና ጥቃቅንና አነስተኛ አንቀሳቃሾችን በማሰልጠን ቴክኖሎጂዎችን ለማሸጋገር ታሳቢ

ተደርጓል፡፡ በተጨማሪም የግብርና ቴ/ሙ/ት/ስ ኮሌጆች ከአርሶ/አርብቶ አደሩ ማሰልጠኛ ማዕከላት ጋር ባላቸው የሁለትዮሽ ግንኙነት የአርሶ/አርብቶ አደሩን ችግርና የቴክኖሎጂ ጥያቄ በቅርበት በመረዳት የግብርና ምርት እሴት ሰንሰለትን ተከትሎ በተለዩ ክፍተቶች ላይ በመመስረት ችግር ፈቺ ምርምር ከሚያደርጉ ማዕከላት ጋር በመሆን የቴክኖሎጂ ማቀብ፣ ማላመድና ማሸጋገር ስራ ይተገበራል፡፡ በዓመት 3 ቴክኖሎጂዎች ከእያንዳንዱ የሥልጠና ተቋም በእቅድ ዘመኑ በጥቅሉ 600 ቴክኖሎጂዎች ተኮርጆ፣ በማቀብ እና በማባዛት ሽግግር እንዲደረግ ይሠራል፡፡

ግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ተቋማት የማያቋርጥ የቴክኖሎጂ አቅም ክምችትና ሽግግር ማዕከላት በመሆን የቴክኖሎጂውን ዕድገት ከግሉ ባለሀብት ጋር በመሆን የሚመሩና ችግር ፈቺ የሆኑ ጥናቶችን በማካሄድ ፕሮግራም የሚቀርፁ ማሰልጠኛዎች እንዲሆኑ እና በግብርና ቴ/ሙ/ት/ስልጠና ዘርፍ በውጤት ተኮር ስልጠና አሰጣጥና በቴክኖሎጂ አቅም ክምችትና ሽግግር በሀገር አቀፍ ደረጃ ሞዴልና የልህቀት ማዕከል የሆኑ የግብርና ቴ/ሙ/ት/ስ/ተቋማት እንዲፈጠሩ ይሰራል፡፡ የግብርና ቴ/ሙ/ት/ስ/ኮሌጆች የሰርቶ ማሳያዎች፣ የልማትና የቴክኖሎጂ ማስተዋወቂያና ማባዣ መድረኮች ለአካባቢው አርሶ/አርብቶ አደር፣ ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች፣ ለከፍተኛ የትምህርት ተቋማት፣ በዘርፉ ለተሰማሩ መንግስታዊ የልማት ድርጅቶችና የግል ባለሃብቶች፣…ወዘተ እንደ ሞዴልነት እንዲያገለግሉ ይደረጋል፡፡

በሥልጠና ተቋማት ተዘጋጅተው ወደ አርሶ/አርብቶ አደሩ የተሸጋገሩና ውጤታማ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችን በአገር አቀፍ ደረጃ የማስተዋወቅ እና የማሸጋገር ሥራ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በጋራ በመሥራት ተደራሽነትን ማሳደግ ታሳቢ ተደርጓል፡፡

የግብርና ቴክኒክ ሙያ ትምህርት ሥልጠና ተቋማት የወረዳው ልማት ጣቢያ ባለሙያዎችን በማሳተፍ በዙሪያቸው የሚገኙ የገበሬ ማሰልጠኛ ማዕከላትን ለአርሶ/አርብቶ አደሮች፣ ለወጣት እና ሴቶች፣ እንዲሁም ለኮሌጅ ሰልጣኞች የተግባር ሥልጠና መስጫና የቴክኖሎጂ ብዜት እና ሽግግር ሥራዎችን ማከናወኛ ማዕከላት እንዲሆኑ ይሰራል፡፡

2.5.3 የግብርና ምርምር

ግብርናን ምርታማና ተወዳዳሪ በማድረግ የአርሶና አርብቶ አደሩን ገቢ ለማሳደግ፣ የምግብና ሥርዓተ ምግብ ዋስትናንለማረጋገጥ እና ለመዋቅራዊ ሽግግር አስተዋፅኦለማድረግበመጪዎቹ 10 ተከታታይ ዓመታት የዘርፉን አማካይ እድገት 5.9 በመቶጠብቆ ማሳደግ እንደ አጠቃላይ አገራዊ ግብ ተይዟል፡፡ ከዚህም አኳያ የዘርፉ ዕቅድለስኬትእንዲበቃእያንዳንዱንጥቅምላይየሚውልየምርትግብዓትውጤታማነትየሚያልቁየተሻሻሉየግብር ናቴክኖሎጂዎችየማያቋርጥአቅርቦትመኖርንታሳቢያደረገነው፡፡በመሆኑም የሀገራዊግብርናምርምርሥርዓቱየቴክኖሎጂአቅርቦትሂደትእንደሀገርከሚጠበቁየዘርፉ

ልማትግቦችአንፃርመቃኘትያስፈልጋል፡፡በምርት ዓይነቶቹ ላይ የሚደረገው ምርምር ያለንን ውስን የምርምር አቅም አሰባስቦ የቅድሚያ ቅድሚያ በተሰጣቸው አገራዊ ስትራቴጂያዊ የምርት ዓይነቶች ላይ የበለጠ አተኩሮ በመሥራት የሚሻሻለው ቴክኖሎጂምበጥራቱደረጃውንየጠበቀ፣በገበያለተወዳዳሪነት የሚበቃና በአቅርቦቱምአስተማማኝየሆነ ሊደረግ ይገባል፡፡ስለዚህም ለተጠቃሚው የሚቀርቡ የግብርና ቴክኖሎጂዎች ተቀባይነት እንዲኖራቸውና ለልማቱ አስተዋፅኦ እንዲያደርጉ የምርምር ሥርዓቱ ተጠባቂ ሚናውን በተለዩት የዘርፉ ስትራቴጂያዊ ዓላማዎች መሠረት የሚጫወት ይሆናል፡፡

ገበያ ተኮር የሰብል ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ስትራቴጂያዊ የሰብል ምርት ዓይነቶችን ለምሣሌ የቦቆሎ ምርታማነትን አሁን ከሚገኝበት 39 ኩ/ል በሄክታር የሆነ ሀገራዊ አማካይ ከ10 ዓመት በኂላ ወደ 65 ኩ/ል በሄክታር፣ የስንዴን ከ26 ወደ 35፣ የጤፍን ከ15 ወደ 18፣ የገብስን ከ19 ወደ 25 እና የማሽላን ከ23 ወደ 35 ለማድረስ እንደ ግብ ተቀምጧል፡፡ ይህም የምርታማነት ደረጃ የተወሰደው የተሻሻለ የሰብል ቴክኖሎጂን ተጠቃሚ ሞዴል አርሶ አደሮች በ2ኛው የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ዘመን መገባደጃ ላይ የደረሱበትን ከ10 ዓመት በኂላ የሁሉም አርሶ አደሮች ሀገር አቀፍ አማካይ እንዲሆን የሚያስችልከፍተኛ ጥረት በሁሉም የባለድርሻ አካላት እንደሚደረግበታሳቢነት ተወስዶ ነው፡፡ ለዚህም እንዲረዳ የምርምር ሥርዓቱ በተጠቃሚው ዘንድ ተቀባይነት የሚኖራቸውን ቴክኖሎጂዎችና መረጃዎች (በቂ ዝናብ ላላቸው አካባቢዎች ከፍተኛ ምርት የሚሰጡ ዝርያዎችን፣ የዕፅዋት በሽታና ተባይ ችግር በጎላባቸው አካባቢዎች ችግሩን የሚቋቋሙ ዝርያዎችን፣ የዝናብ እጥረት ላለባቸው አካባቢዎች ደግሞ ድርቅን ሊቋቋሙ የሚችሉ ዝርያዎችን በገበያ ተፈላጊ የጥራትና ሌሎች ባህሪያት ያላቸው) በማቅረብ ፍላጎት እንዲፈጠር መሥራት ያስፈልጋል፡፡ በሀገራችን የአርሶ አደር አመራረት ደረጃ የተደረሰበት በምርምር ማሳ ከተገኘው የሚስተዋለው ሰፊ የምርታማነት ክፍተት (yield gap) የመነጨው በዋናነት በሰብል አያያዝ ልዩነት ምክንያት ነው፡፡ ስለሆነም የሰብል ምርታማነቱን በሀገር አቀፍ ደረጃ ለማሳደግ ከተመረጠው የሰብል ዝርያ በተጓዳኝ የተሻሻሉ የአመራረት ዘዴዎች ማለትም አግሮኖሚውና የሰብል ጥበቃውበወጡ ምክረ-ሃሳቦች መሠረት ተሟልቶ ሊተገበር ይገባል፡፡በሂደቱም የግብርና አመራረቱ እንዲሻሻል አስፈላጊ ግብዓቶች ተሟልተው በአግባቡ ማከናወን የሚያስችል የዕውቀት ሽግግር እንዲኖር የአቅም ግንባታ ሥልጠና ለተጠቃሚ ማህበረሰቡ ማካሄድ ይጠይቃል፡፡የወረዳ ግብርና ልማት ባለሙያውበመጀመሪያ ደረጃ በቂ ሥልጠና አግኝቶ እውቀቱና ክህሎቱ እንዲያድግ በማድረግ ያላየውንና የማያቀውን የተሻሻለ የግብርና ቴክኖሎጂ እንዲያሸጋግር መጠበቅ ሳይሆን አስቀድሞ እራሱ በሚገባ የሚያቀውን ለአርሶ አደሩ ማሳየትና መከታተል እንዲችል በሥልጠና ማረጋገጥ ይገባል፡፡ የዕውቀት ሽግግሩ ሥራም የአርሶ አደሩን አመለካከት በመቀየር የአመራረቱ ተግባር ላይ ለውጥ አምጥቶ ከገበያ ጋር የተሳሰረ እንዲሆን ማስቻል ይፈልጋል፡፡ ይህም ሥራ የግብርና ምርምርና የኤክስቴንሽን ክንፉ ከመቼውም ጊዜ በላይ ጠንካራ ትስስር ፈጥረው በጋራ መንቀሳቀስ ይኖርባቸዋል፡፡ ለዚህም በሁለቱም በኩል የሚገኘው

የአመራርና ፈፃሚ አካል ብቃት ኖሮት ለሥራው ሙሉ ተነሳሽነትና በቁርጠኝነት ለመሥራት ከላይ እስከ ታች ያለው ባለሙያ ሥራውን ያመነበትና ለማስፈፀምየተዘጋጀ ሲሆን ይገባል፡፡ በግብርና ልማቱ ላይ የግል ሴክተሩ በስፋት እንዲሳተፉ ማበረታታትና መደገፍ የተቀመጠውን ሀገራዊ ግብ ለማሳካት ትልቅ አስተዋፅኦ እንደሚኖረው ተገንዝቦ ተገቢውን እርምጃ መውሰድ ይጠይቃል፡፡ በግብርና ሙያ የተማሩትን እና በአግሪቢዝነስ ልማት ለመሰማራት የሚፈልጉትንም በልዩ ድጋፍ እንዲታቀፉ ዕድል መፍጠሩ የቴክኖሎጂ ሽግግር ሂደቱን እንደሚያጠናክረው ይታመናል፡፡

የሀገራችንንየእንስሳት ምርታማነት4% ዕድገት በየዓመቱ ጠብቆ ለመጪዎቹ 10 ዓመታት እንዲቀጥል በማስቻልወተትን አሁን ካለበት 2.1 ሊትር/በቀን ከአካባቢ ላም (local cow) እና 10 ሊትር/በቀን ከተሻሻለ የወተት ከብት ዝርያ ወደ 2.9 ሊትር/በቀን እና ወደ 16.8 ሊትር/በቀን ከፍ ለማድረግ ግብ ተቀምጧል፡፡ በተመሳሳይ የቀይ ሥጋ ክብደትን (carcass weight)በዳልጋ ከብት 125.7 ኪ.ግእና በበግ 10 ኪ.ግየሆነውን በአማካይ ወደ 130 ኪ.ግ ለዳልጋ ከብት እና 14 ኪ.ግ ለበግ ለማድረስ ተቀምጧል፡፡ የእንስሳት ሀብት ልማት ለሀገሪቱ የኢኮኖሚ ዕድገት የሚያበረክተውን አስተዋፅኦ ለማሳደግ በተለይም ከኤክስፖርት ገበያ አንፃር ተቃኝቶ በትኩረት ሊሰራበት ይገባል፡፡ ከዚህ ጋር በተያያዘ የሥጋ እንስሳትን ብንመለከትበአርብቶ አደሩና አርሶ አደሩ ዘንድ የሚካሄደው እርባታ ለማድለብ ሥራ የሚፈለገውን የእንስሳት ቁጥር በየዓመቱ ማቅረብ የሚያስችለው ለእርባታ ዓይነቱ ተስማሚየሆኑ የእንስሳት ቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ አሰራሮችንበማቅረብ ጥቅም ላይ ማዋልያስፈልጋል፡፡ በመሆኑም በመጨረሻ የሚደረስበት የሥጋ ምርትና ጥራት በገበያ የሚፈለጉ መመዘኛዎችን (ፈጣን ዕድገት፣ ተፈላጊ የሰውነት ክብደትን በተፈለገው ዕድሜ ላይ ማድረስ፣ የውጭ ገበያን ከሚገቱ የበሽታ ዓይነቶች ነፃ ማድረግ እና የመሳሰሉትን) ማሟላት የሚያስችሉ የተሻሻሉ አሰራሮች ምክረ-ሃሳቦችን ጥቅም ላይ በማዋል ከእርባታው አንስቶ እስከ ምርት አቅርቦቱ ያለውን የዕሴት ሰንሰለት አያይዞ ማስኬድና በጠንካራ የግብይት ሥርዓት ተደግፎ በየደረጃው ሥራውን መፈፀም ይገባል፡፡ ስለሆነም የአርቢው ማህበረሰብ እርባታውን ሲያካሂድ ከወዲሁ ገበያን መሠረት አድርጎ መኻዝ እንዲችል በተደጋጋሚ ሥልጠናና ምክር ሊቃኝ ይገባዋል፡፡ በአጠቃላይ የእንስሳት ሀብት ልማት በአብዛኛው ገበያን መሠረት አድርጎ ማካሄድ የሚጠይቅ ሲሆን ይህም እርባታው (እንደ feedlot system የመሳሰሉት) በሳይንሳዊ እውቀት መታገዝ እንዲችል ተፈላጊ የምርምር ውጤቶች በየወቅቱ ቀርበው ተግባር ላይ የሚውሉ ይሆናል፡፡ በሂደቱም የግል ባለሀብት የሚሳተፍበት ዕድል ሰፊ እንደሆነ ስለሚታመን ለኢንቨስትመንት አመቺ ሁኔታዎች እየተፈጠሩ እንዲሄዱ በትኩረት መሥራት ይፈልጋል፡፡ ለዚህም ምርምርና ልማቱ በጥምረት በመሥራት ተጠባቂ የቴክኖሎጂና የእውቀት ሽግግር ለተገቢው ተጠቃሚ አካል በትክክለኛው ወቅት ማስተላለፍ የእንስሳት ሀብት ልማቱን ወደፊት ለማራመድ የጎላ አስተዋፅኦ እንደሚያደርግታሳቢ ተደርጓል፡፡

የግብርና ምርትና ምርታማነት ግቦች እንዲሳኩ በመጀመሪያ ደረጃ መሻሻል የሚገባው መሠረታዊ ጉዳይ የተፈጥሮ ሀብት አያያዝና አጠቃቀምን በተመለከተ ነው፡፡ ስለሆነም የሰብልም ሆነ የእንስሳት ልማትን ለማሳደግ የተፈጥሮ ሀብቱ የሚገኝበት ሁኔታ በዋናነት ወሳኝነት አለው፡፡ ከዚህም አኳያ የአፈር ለምነትን ለማሻሻል ልማቱ በመጪው 10 ዓመት ለማሳካት ካቀዳቸው ግቦች መካከል የአፈር ኮምጣጣነት ችግርን ለማቃለል አስካሁን ከታከመው 82000 ሄ/ር የእርሻ ማሳ ወደ 3 ሚሊዮን ሄ/ር ማድረስን ያጠቃልላል፡፡ የአፈር ኮምጣጣነት ችግር ሳይፈታ ለሰብል ዕድገት የሚያስፈልግ ግብዓት የሆነውን ማዳበሪያ ብንጠቀም እንኳ የሰብሉን የንጥር ነገር አወሳሰድ (ከአፈር ውስጥ) ስለሚያስተጓጉል ምርታማነቱን በሚጠበቀው ደረጃ ለማሳደግ ያዳግታል፡፡ ስለሆነም የአፈር ኮምጣጣነትን ለመቀነስ ከምርምር የሚወጡ የተሻሻሉ የአሰራር ምክረ-ሃሳቦች ማለትም የኖራንና የተፈጥሮ ማዳበሪያን (compost and vermi-compost) አጠቃቀም እንዲሰፋና እንዲለመድ መንቀሳቀስ ይገባል፡፡ የአፈር ኮምጣጣነትን የሚቋቋሙ የሰብል ዝርያዎች ማቅረብ ሌሎቹን ዘዴዎች ለመጠቀም በማይቻልባቸው ሁኔታ እንደ አማራጭ ሊወሰድ ወይም በጥምረት ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል፡፡ የአፈር ኦርጋኒክ ካርበን መጠን ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተሟጠጠ በመምጣቱ የተፈጥሮና ህያው ማዳበሪያዎችን የመጠቀም ልምድ እንዲሰፋ ማድረግ የአፈር ጤንነትን ለመጠበቅ በእጅጉ ይረዳል፡ ፡ከዚህም አኳያ ቀደም ሲል የወጡና በቀጣይም አዳዲስ የሚወጡ የአፈር ኦርጋኒክ ካርበን መጠንን እና ሌሎች ለሰብል ዕድገት ጠቃሚ የሆኑ ንጥረ ነገሮችን የሚያሻሽሉ ምክረ-ሃሳቦች በተጠቃሚው ዘንድ ሥራ ላይ እንዲውሉ ጥረት ማድረግ ይገባል፡፡ ከመስኖ ልማት አኳያ ከታቀዱ ግቦች ጋር በተያያዘ የመስኖ አጠቃቀም ውጤታማነትን ለማጎልበት የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎች በማቅረብ የመስኖ ግብርና ሥራው እንዲከተለው ትኩረት ሰጥቶ መሥራት ያስፈልጋል፡፡ ይህም በሂደት ሊመጣ የሚችለውን የአፈር ጨዋማነት መከሰት ችግር ስለሚቀንስ በልማቱ ተሳታፊ የሆኑትን አርሶ አደሮችም ይሁን የግል ባለሀብቶች በጉዳዩ ላይ የጠለቀ ግንዛቤ እንዲኖራቸው በማስቻል የመስኖ አጠቃቀማቸው በሰብል የውኃ ፍላጎት ላይ ተመርኩዞ እንዲሰራ ድጋፍና ክትትል ማድረግ ይገባል፡፡የተፋሰስ ልማትን መሠረት ተደርጎ የሚካሄድ የተቀናጀ የተፈጥሮ ሀብት አያያዝና አጠቃቀም ሥራ ተጠናክሮ እንዲቀጥል ምርምሩና ልማቱ በጋራ መንቀሳቀስ ይኖርባቸዋል፡፡ ይህም ለተፈጥሮ ሀብት የምናደርገውን እንክብካቤ በዘለቄታዊነት እንዲሻሻል ስለሚረዳ ሀገራችን ለምትከተለው የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ፖሊሲ አፈፃፀም አዎንታዊ ተፅዕኖ እንደሚኖረው ይታመናል፡፡

2.5.3.1 የግብርና ቴክሎጅ ማመንጨት

የሀገራችን ግብርና ልማት ዕድገት እንዲፋጠን የሚረዱ ተፈላጊ ቴክኖሎጂዎችን በዘላቂነት ማቅረብ ከምርምር ሥርዓቱ የሚጠበቅ ውጤት ነው፡፡ ይሁንና የምርምር ሥርዓቱ እስካሁን ያካበተው ልምድ ላይ እየገነባ ለመሄድ የሚያስችል መነሻ እንዳለው ቢታወቅም ላለንበት ዘመን የሚሆኑ ተወዳዳሪ (በምርታማነት፣ በምርት ጥራት፣ በተቀባይነት እና በመሳሰሉት) የምርት ዓይነቶችን ለማቅረብ በአሁኑ

ጊዜ እየገጠሙ ያሉ ፈታኝ ጉዳዮችን ከግምት ውስጥ ማስገባት ያስፈልጋል፡፡ ከእነዚህም መካከል የግብርና መሬት የመጣበብ ዝንባሌ ማሳየት፣ የአፈር ለምነት እየተሟጠጠ መምጣትና የአፈር ጤንነት ችግር መከሰት፣ ለመስኖ የሚውል ውሃ አቅርቦትና ብክለት ችግር መባባስ፣ የአየር ንብረት ለውጥ የሚያስከትለው ስጋት፣ ከዚህ በፊት ተከስተው የማያውቁ በሽታዎችና ተባዮች ችግር መበራከት፣ የብዝሃ-ህይወት ሀብት መመናመን፣ የምግብ ደህንነት ጉዳይ አሳሳቢእየሆነ መምጣት እና የመሳሰሉ ተግዳሮቶች ለሚያስከትሉት ተፅዕኖ መፍትሄ ያላቸው የግብርና ቴክኖሎጂዎች ማቅረብን ይጠይቃል፡፡ ስለሆነም አስተማማኝ የሆኑ ውጤቶች ላይ ለመድረስ እንዲቻልበምርምር ሂደቱ ከተለመደው የአሰራር ዘዴ (conventional research) ባሻገር በባዮቴክኖሎጂ ቴክኒኮችም መታገዝ እንደሚያስፈልግና ግድ እንደሆነም የሌሎች አገሮች ተሞክሮ ያሳያል፡፡ከዚህ አኳያም የምርምር ሥርዓቱ የተጣለበትን ኃላፊነት በሙሉ ፍላጎትና ተነሳሽነት ለመወጣት የሚያስችል የምርምር ዕቅድ በማዘጋጀት ከዓለም አቀፍ የምርምር ተቋማትና ዩኒቨርሲቲዎች ጋር ትብብር በመፍጠር አቅም እየገነባ መንቀሳቀስ ይኖርበታል፡፡በተጨማሪም ሀገራችን ካላት ሰፊ የግብርና ሥነ-ምህዳር ተለያይነት አንፃር ሁሉን አካባቢዎች በቴክኖሎጂ ተደራሽ ለማድረግ እገዛ ማድረግ የሚችሉ የግል ምርምር ተቋማት ቢመጡ ወይም ቢቋቋሙ ጠቃሚ እንደሚሆን ይታመንበታል፡፡ በሌላም በኩል ሀገራዊ የግብርና ምርምር ሥርዓቱ እንደ ሌሎች ሀገሮች ተሞክሮ ሁሉ ለአብነት ያህልም የብራዚሉ ኢምብራፓ የምርምር ተቋም በሂደት በከፊል እራሱን የሚችል ድርጅት (semi-commercial) ቁመና እንዲይዝ ለቀጣይ አካሄዱ እንደ አቅጣጫ ለመከተል በጥናት የተደገፈ ውሳኔ ለመስጠት የሚታይ ይሆናል፡፡ በመጪዎቹ 10 ዓመታት ከምርምር የሚወጡት የግብርና ቴክኖሎጂዎች በተጠቃሚው ዘንድ ተቀባይነት ከማግኘትም ባለፈ የኤክስፖርት ገበያ የሚጠይቃቸውን የምርት ጥራት መመዘኛዎች ከማሟላት አንፃር እየተፈተሹ በተጠናከረ የቴክኖሎጂ በተለይም የዝርያ አለቃቀቅ አሰራር ሥርዓት መመራት ይኖርባቸዋል፡፡ ይህም በአንድ የሰብል ዓይነት በቁጥር የበዙ ዝርያዎች እየወጡ ነገር ግን ወደ ምርት ሳይገቡ ወይም በበሽታ ወዲያው ተመተው ከምርት የሚወጡ ከሚሆኑ ይልቅ ምርምሩ ጠለቅ ብሎ በልማቱ የሚገጥሙ ችግሮችን የሚፈቱና ተቀባይነት አግኝተው ወደ ልማቱ በቶሎ የሚገቡ ጥቂት ዝርያዎች ማውጣት የሚመረጥ እንደሆነ በሁሉም ዘንድ ግንዛቤ ሊወሰድ ይገባል፡፡ የሌሎች ሀገሮች ተሞክሮ እንደሚያሳየው ምርታማነትን በከፍተኛ ሁኔታ ከማሳደግ አኳያ በተመረጡ የሰብል ዓይነቶች ማለትም በስንዴ፣ ገብስ፣ ሩዝ፣ አትክልትና ፍራፍሬ በመሳሰሉት ልክ እንደ በቆሎ ሁሉ ዲቃላ ዝርያዎችን (hybrids) ለማውጣት እንደ አቅጣጫ ተወስዶ በልዩ ትኩረት ምርምሩ ሊሠራ ይገባዋል፡፡በዚህም መሠረት የግብርና ምርምር ባሉት አራት ዋነኛ የተግባር መስኮች ማለትም የግብርና ቴክኖሎጂና የአሰራር ማሻሻያ መረጃ፣ የግብርና መነሻ ቴክኖሎጂ ብዜት፣ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት እና የግብርና ዕውቀትና ክህሎት የሚያሳድግ የአቅም ግንባታ ሥልጠና ሥር እንዲተኮርባቸው የተለዩት የምርምር ተግባራት አንደሚከተለው ተጠቃለው ቀርበዋል፡፡

1. የግብርና ቴክኖሎጂና የአሰራር ማሻሻያ መረጃ አቅርቦት

- የሰብል ዝርያን በማዳቀል፣ በመረጣና በባዮቴክኖሎጂ ዘዴዎች በመታገዝ ወይም በማላመድ ዘዴ ለከፍተኛ ምርታማነት፣ ለተፈላጊ ጥራት ማሻሻል፤ የአፈር ንጥረ-ነገርና በውሃ አጠቃቀም ውጤታማ (nutrient and water use efficient) የሆኑ የሰብል ዝርያዎች ለማውጣት ምርምር ማካሄድ፤ የሰብል ዕደገትን የሚገቱ እንደ የዝናብ ዕጥረት፣ የአፈር ኮምጣጣነት፣ የአፈር ጨዋማነት እና የመሳሰሉትን ተፅዕኖ ለመቋቋም እንዲችሉ ዝርያዎችን ማሻሻል፤ በአሁኑ ጊዜ ለሰብል ልማት ስጋት እየፈጠሩ ያሉ የእፅዋት በሽታዎችና ተባዮችን እንዲቋቋሙ ዝርያዎችን ማሻሻል፤ ለግብርና ሜካናይዜሽን አመቺ ሁኔታን ለመፍጠር እንዲያስችል በተለይም በጤፍ ላይ የሚገጥሙን የመውደቅ ችግር (lodging problem) የሚቋቋሙ ዝርያዎችን እንዲሁም በሰሊጥ ላይ ደግሞ ዘራቸው የማይበተን ዝርያዎችን (shattering resistant varities) ለማውጣት ምርምር ማካሄድ፤
- በእፅዋት ባዮቴክኖሎጂ በመታገዝ ለተመረጡ የሰብል ዓይነቶች በቲሹ ካልቸር ንፁህ ዘር በብዛት ለማባዛት የሚያስችል ፕሮቶኮል ማዘጋጀት፤ የዝርያ ማሻሻያ ሂደቱን ለማፋጠን የሚያግዙ የባዮቴክኖሎጂ ዘዴዎች ማውጣት፤ በባዮቴክኖሎጂ ዘዴ ታግዞ የተመረጡ ሰብሎችን የምግብ ንጥረ-ነገር ይዘት የጨመረ (biofortification) እና ረዘም ላለ ጊዜ ሳይበላሹ የሚቆዩ ዝርያዎችን ለማውጣት ማሻሻል፤ ዘረመላቸው የተለወጠ (genetically modified organisms) የአካባቢን ለውጥ ተፅዕኖ እንደ እፅዋት በሽታ እና የመሳሰሉትን መቋቋም የሚችሉ ዝርያዎችን በማላመድ በሂደትም ተፈላጊውን ዘረመል በመለየትና ወደ ተመረጠ የሰብል ዝርያ ባባዮቴክኖሎጂ ዘዴ በማስገባት (introgression) ማሻሻል፤
- የሰብል ዝርያ ባለው የጀኔቲክ አቅም ድረስ ምርታማነቱን ጠብቆ እንዲሰጥ የሚያግዘውን የተሻሻሉ ወቅታዊ የሰብል አግሮኖሚ ምክረ-ሃሳቦች ለማቅረብ በሰብል እና በአመራረት ዓይነቶች ላይ ተመርኩዞ ምርምር ማካሄድ፤ የሰብል ጤንነት በተጠበቀ ሁኔታ ማምረት የሚያስችል የተቀናጀ የሰብል ጥበቃ ምክረ-ሃሳብ ለማቅረብ የሚረዳ የምርምር አቅም መገንባትና የተጠናከረ የሰብል ጥበቃ ምርምር ማካሄድ፤ የሰብል ድህረ-ምርት ብክነትን ለመቀነስ የሚያስፈልጉ የአያያዝ ማሻሻያ ምክረ-ሃሳቦች ለማቅረብ ምርምር ማካሄድ፤
- ተፈላጊ የእንስሳት ዓይነት (የወተት ከብት፣ የሥጋ ከብት፣ ዶሮ) ዝርዎችን በማዳቀል ማሻሻልና ተመራጭ የውጭ ደም ቅይጡን በመለየት በሂደትም እራሱን የቻለ ዝርያ (synthetic/composite breed) መመስረት፤ የታወቁ የሀገር በቀል እንስሳት ዝርያዎችን በራንች በመታገዝና አርቢ ማህበረሰቡን በማሳተፍ (open nucleus breeding scheme) በመረጣ ማሻሻል፤ የመረጣ ሥራውን ውጤታማነት ለማሳደግ የሚረዱ የባዮቴክኖሎጂ ዘዴዎችን መጠቀም፤ በበግና ፍየል ላይ ለገበያ ተመራጭ የሚሆኑ፣ በፈጣን እድገት ተፈላጊ የሰውነት ክብደት ላይ በቶሎ እንዲደርሱ

የሚያስችል የማዳቀል አሰራርን (terminal crossing) ለመከተል የሚረዳ ምርምር ማካሄድ፤ ለኮሜርሻል አመራረት የሚውሉ ሃይብሪድ የዶሮ ዝርያዎችን ለከተማ ግብርና የሚውሉ ጭምር ለተጠቃሚው ለማቅረብ በማላመድ ወይም በማዳቀል ማሻሻል፤ የዓሳ አመራረት አማራጮችን እና በተጓዳኝ ምርታማነትን የሚያሳድጉና የዕሴት ሰንሰለቱ ዙሪያ አሰራሮችን ማሻሻል፤ የንብ አመራረትን፣ የማርና ሰም ጥራት አጠባበቅን ከውጭ ገበያ ፍላጎት ጋር በመቃኘት ማሻሻል፤ የሀር ምርት በሀገራችን በስፋት እንዲለመድና አመራረቱንና የሀር ጥራቱንም የሚያሳድግ አሰራር ለማቅረብ ምርምር ማካሄድ፤

- ለተለያዩ የግብርና ሥነ-ምህዳራት ተስማሚ የሆኑ፣ ምርታማና ከፍተኛ የመኖ ጠቀሜታ ያላቸው የመኖ ሰብሎችን ለማቅረብ በማላመድና በመረጣ ማሻሻል፣ አመራረቱንና አጠቃቀሙን የሚያሻሽል አሰራር መሻት፤ የተፈጥሮ ግጦሽ ምርታማነትን ለማሳደግ አያያዙንና ዘለቄታዊ አጠቃቀሙን ማሻሻል፤ የእንስሳት አመጋገብን በምርታማነት ላይ ተመርኩዞ ለማውጣት የመኖ ፍላጎትን (animal nutrient requirement) ያሟላ የመኖ ቀመር (ration formulation) በሶፍትዌር ተደግፎ ለእንስሳት ዓይነትና የአመራረት ሁኔታ ለማቅረብ ጥናት ማካሄድ፤ እንስሳትን በተለይም የውጭ ገበያን ያለመ የእንስሳት ማድለብ (feedlot fattening) ምክረ-ሃሳብ ለማቅረብ የአመጋገብ ማሻሻል ምርምር ማካሄድ፤
- የእንስሳት ሥነ-ተዋልዶ ውጤታማነትን ለማሳደግና ጥቅም ላይ ለማዋል የእንስሳት ፅንስ ዝውውርና የላቦራቶሪ ፅንሰት (invitro fertilization) ቴክኒኮችን ማላመድ፤ የኮርማ ፍላጎት የማቀናጀት አሰራርን ውጤታማ ለማድረግ፣ የተመረጠ ኮርማ አባለዘር ጥራትን ለማስጠበቅ የሚረዱ የአሰራር ዘዴዎችን ለማውጣት ምርምር ማከናወን፤ ተፈላጊ የእንስሳት ባህርያትን የሚወስኑ ዘረመሎችን በመለየት የዝርያ ማሻሻል ሥራው እንዲፋጠን ትኩረት በመለየት መሥራት፤
- ተላላፊ የእንስሳት በሽታዎችን የመለያ ዘዴ (diagnostic technique) ራስን ችሎ በማውጣት የውጭ አቅርቦትን ለመተካት መሥራት፤ ተላላፊ የእንስሳት በሽታዎችን ለመከላከል የሚያስችሉ ክትባትና ምድኃኒቶችን ለማቅረብ ምርምር ማካሄድ፤ የእንስሳት እርባታን ጤና እና ባዮሴኩሪቲ አጠባበቅ ለተለያዩ እንስሳት ዓይነቶችና የእርባታ አካባቢዎች ማሻሻል፤
- የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ውጤታማነትን (ከሰብል ዕድገት ደረጃው ጋር የተገናዘበ የውሃ መጠን፣ የውሃ ማጠጫ ጊዜ-irrigation frequency) የሚያሻሽልና ምርታማነትን የሚያሳድግ ምርምር ለተለያዩ የሰብል ዓይነቶች ማካሄድ፤ የአፈር ጨዋማነት ክስተትን ከመከላከል አኳያ በከርሰ-ምድር ውሃ ቅርበት፣ በከርሰ-ምድር ውሃ ጨዋማነት ሁኔታ እና የመስኖ ውሃ አጠቃቀም መካከል ያለውን ግንኙነት በተመለከተ የቅድመ ማስጠንቀቅ ቴክኒካል መረጃ ለማቅረብ ማጥናትና መከታተል፤ የአየር ንብረት ለውጥ በሚገጥም ወቅት በመስኖ ተኮር ሞዴሎች ታግዞ የሰብልን ውሃ ፍላጎት ትንብያ መስራትና ሰብል ለማምረት የሚያስችል መረጃ ማውጣት፤ የአየር ንብረት ለውጥ

በሚገጥም ወቅት በመስና ተከር ሞዴሎች ታግዞ የሰብልን ውሃ ፍላጎት ትንብያ መስራትና ሰብል ለማምረት የሚያስችል መረጃ ማውጣት፤ የተቀናጀ የተፋሰስ አያያዝን ለማሻሻል ህብረ-ሙያዊ አሰራርን የተከተለ ምርምር ለልማት መተግበር፤

- የሰብል ማዳበሪያ ፍላጎት መጠንን የተመለከተ ምክረ-ሃሳብ ለማቅረብ የየአካባቢውን የአፈር ንጥረ-ነገር ይዘት ምርመራና ሰብሉ ለማዳበሪያ በሚያሳየው ምላሽና አዋጭነት ላይ የተመሠረተ ምርምር ማካሄድ፤ የሰብል ምርታማነትን ያስጠበቀ እመራረት የሚያረጋግጥ የማዳበሪያ አጠቃቀም በየአርሶ አደር ማሳ (site specific) ላይ ተመስርቶ በሞባይል የታገዘ ምክረ-ሃሳብ ለተለያዩ ሰብሎች የሚያቀርብ የውሳኔ መስጫ ዘዴ (decision support tool) ለማውጣት የሚያስችል ምርምር ማካሄድ፤ የሰብል ምርታማነትን በኮትቻ አፈር ዓይነት ላይ ማሻሻል የሚያስችሉ አማራጮችን ለመሻት ምርምር ማካሄድ፤ ከኮትቻ አፈር ላይ ትርፍ ውሃን የማጥፈፊያ ዘዴ በማውጣት ውሃውንም ቀጣይ ሰብል ለማምረት ጥቅም ላይ እንዲውል የሚያስችል ምርምር ማካሄድ፤ የኮምጣጣ አፈር ችግርን ለመፍታት የሚስችሉ የኖራ መጠን መወሰኛ ዘዴዎችን መለየትና የማረጋገጫ ጥናት ማካሄድ፤ ከጊዜ ወደ ጊዜ እተሟጠጠ የመጣውን የአፈር ኦርጋኒክ ካርቦን መጠን ለማሻሻል የተቀናጀ የማዳበሪያ አጠቃቀም እና የሰብል ተረፈ ምርት፣ የተመረጡ እፅዋትን በለምነታቸው የእድገት ደረጃ ላይ ከአፈር ጋር በማደባለቅ ዘዴ (cover crop and green manuring) እና ሌሎችንም ለአፈር ለምነት የሚውሉበት አማራጮችን የተመለከተ ምርምር ማካሄድ፤
- ናይትሮጂን ማከር (nitrogen fixing) እና ፎስፈረስን ማሟሚት (phosphorus solubilizing) የሚችሉ የአፈር ማይክሮቦችን ከውጭ በማስገባት ማላመድ እና ከራሳችን የአፈር ዓይነቶች በመሰብሰብ ጠቃሚ የሆኑትን በመለየት አዳዲስ ህያው ማዳበሪያ ማዘጋጀት፤ ውጤታማ የሆኑ የቨርሚ ኮምፖስት ቴክኖሎጂዎችን ለማቅረብ ለዚህ ዓላማ የሚፈለጉ የተለያዩ ትሎችን የመለየት ሥራ ማካሄድ፤
- ለምግብና መጠጥ አግሮ-ኢንዱስትሪ፣ የእንስሳት መኖ ማቀነባበሪያ እና ለባዮጋዝ አገልግሎት የሚውሉ ጠቃሚ ማይክሮብስና ኤንዛይሞችን ለማቅረብ ምርምር ማካሄድ፤
- የሰብል አመራረትን ለአነስተኛና መካከለኛ የሰብል አመራረት ደረጃዎች የሚስማሙ የሜካናይዜሽን ዓይነቶች ከመሬት ዝግጅት አንስቶ ለዘር መዝሪያ፣ ለማዳበሪያ መስጫ፣ ለአረም ማረሚያ፣ ለመድኃኒት መርጫ፣ ለማጨጃ እና ለመውቂያ የሚውሉ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን ለተለያዩ ሰብሎችና የአፈር ዓይነቶች በማላመድ ወይም በመስራት ለማቅረብ ምርምር ማካሄድ፤ የዕቀባና የእቅጩ እርሻ (conservation agriculture and precision farming technologies) መሣሪያዎችን ማላመድና የማሻሻል ሥራን መሥራት
- የሰብል ምርትን ለማጓጓዝ፣ ዘር ለማበጠር፣ በዘር ጥራት ደረጃው ለመለየት እና ለማከማቸት ሚያስፈልጉ የሜካናይዜሽን መሣሪያዎችን ለተለያዩ የሰብል ዓይነቶች በማላመድ ወይም

በመሥራት ማሻሻል፤ የተለያዩ የፍራፍሬ ዓይነቶችን ጭማቂ (jam, juice, nectar) ማዘጋጃና ማሸጊያ ተስማሚ መሣሪያዎችን ማላመድ ወይም መሥራት፤

- ለምግብነት የሚውሉ የግብርና ምርቶችን የምግብ ንጥረ-ነገር ይዘት የማዳበር ዘዴ (food formulation)፣ በምግብ የማቀነባበሪያ ሂደት ወይም በማብሰል ወቅት የሚባክኑ ንጥረ-ነገሮችን ለመቀነስ የሚያስችል የአሰራር ዘዴ እና ምግብን ለረዥም ጊዜ ሳይበላሽ የማቆያ ዘዴን (preservation) ማቅረብ፤
- የግብርና ምርት ዕሴት ሰንሰለት ዙሪያ የሚገጥሙ ተግዳሮቶችን በመለየት ወቅታዊ የመፍትሄ ምክረ-ሃሳቦችን ማውጣት፤ ለተለያዩ የግብርና ኮሞዲቲዎች አመራረት፣ የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀም እና የግብርና ሜካናይዜሽንን የተመለከተ የቴክኖሎጂ አዋጭነት ጥናት በማካሄድ ውጤታማነትን የሚያሳድግ ምክረ-ሃሳብ ማቅረብ፤ የግብርና ቴክኖሎጂዎች ሥርፀትና ፋይዳ (technology adoption and impact) ጥናት በማካሄድ መረጃ ማቅረብ፤
- ለአትክልት ሰብሎች ዘር ብዜት ተስማሚ የሆነ የአየር ሁኔታ ያላቸውን አካባቢዎች በመምረጥ ለተወሰኑ የአትክልት ዓይነቶች የማባዛት ሥራን ማስጀመር፤

የሰብል ዘር ጥራትን እና ምርታማነትን የሚያስጠብቁ የተሟላ የዘር አመራረት፣ የድህረ ምርት አያያዝ እና የዘር ግብይት ሂደትን በአግባቡ ለማከናወን የሚረዱ የግብርና አሠራር መረጃዎችን ማቅረብ፤

በአገሪቱ የዘር ሥርዓት ውስጥ የዘር ጥራት ስታንዳርድን ለመከለስ የሚያስችሉ የአሰራር ሥርዓት ማሻሻያ መረጃዎችን ማቅረብ፤

2.5.3.2 የግብርና መነሻ ቴክኖሎጂ ብዜት

- የሰብል ዝርያን መነሻ ዘር (early generation seed) በበቂ መጠንና በሚፈለገው የጥራት ደረጃ ለማቅረብ እንዲቻል መስኖን በመጠቀም በዓመት ሁለት ጊዜ የማምረት ስልቶችን እና ሌሎች ተግባራዊ አማራጮችን መከተል፤ለዘር ብዜት ቀዝቃዛ ሥፍራን (chilling temperature) ለሚፈልጉ የአትክልት ሰብሎች ተስማሚ የአየር ሁኔታ ያላቸውን አካባቢዎች በመምረጥ ለተወሰኑ የአትክልት ዓይነቶች የማባዛት ሥራን ማስጀመር፤
- የመነሻ ዘር ጥራቱን እና ምርታማነቱን የሚያስጠብቅ የተሟላ የሰብል አያያዝ (አግሮኖሚ እና ሰብል ጥበቃ) አሰራርን በመከተል የብዜት ሥራን እስከ ማከማቸት ሂደት (eg. seed processing, seed treatment, drying, packaging) ድረስ ያለውን በአግባቡ ማከናወን፤
- የሰብል መነሻ ዘር ብዜት ሥራውን እና የዘር ጥራቱን ስታንዳርድ ለማስጠበቅ የአሰራር ሥርዓቱን ማጠናከር፤
- በርቢ ባህርይ መመዘኛ (breeding value) መሠረት የወተት ከብት ዝርያ ኮርማን፣ የሀገር ውስጥ፣ የውጭና ዲቃላ የበግ/ፍየል ዝርያዎች አውራዎችን በመምረጥ ለማህበረሰብ አገልግሎት እንዲሰጡ ማቅረብ፤የወተት እርባታን ለማሳደግ ዲቃላ የወተት ከብት ዝርያን ቁጥር እንዲጨምር

ጊደርን በተለያዩ ሳይንሳዊ አማራጮች (use of sexed semen, mass insemination with synchronization, embryo transfer) ማምረት፤ለዶሮ፣ ለዓሳ እና ለንብ እርባታ ተፈላጊ የመነሻ ቴክኖሎጂ (የአንድ ቀን የዶሮ ጫጩቶች፣ የዓሳ ጫጩቶች፣ የእናት ንብ እና የሀር ትል) በማባዛት ለተጠቃሚ እንዲተላለፉ ማቅረብ፤

- የተሻሻሉ የእንስሳት መኖ ሰብል ዝርያዎችን መነሻ ዘር በተገቢው መንገድ አባዝቶ በማቅረብ በመኖ ዘር ብዜት ሥራው በተለይ የግል ሴክተሩ እንዲሳብና እንዲሳተፍ በማበረታታት መደገፍ፤
- ውጤታማ የሆኑ ህያው የማዳበሪያ ዓይነቶችን (rhizobia and phosphorus solubilizing strains) በብዛት ለማምረት ብዜት ማካሄድ፤
- የተላመዱ፣ የተሻሻሉና ያለቀላቸው የግብርና ምህንድስና ፕሮቶታይፖች ብዜትን ማካሄድ

2.5.3.3 የግብርና ቴክኖሎጂ ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት

- የተቀናጀ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም ምርታማነትንና ውጤታማ የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀምን የሚያሳድጉ መንደሮች (technology village) መመስረትና ማስፋት፤
- አዳዲስ የሚወጡ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ማስተዋወቅ፣ ወጣቶችና ሴቶችን ያማከለ አዋጭ ቴክኖሎጂ በመለየት ማሸጋገር፤
- በቅርቡ እየተቋቋሙ ላሉት የአግሮ-ኢንዱስትሪ ፓርኮች የግብርና ምርት አቅርቦትን ለማሳደግ በተመረጡ የግብርና ኮሞዲቲዎች አመራረት ላይ የቅድመ-ማስፋት ሥራ ማካሄድ፤

2.5.3.4 የግብርና እውቀትና ክህሎት የሚያሳድግ ሥልጠና

- የግብርና ልማት ሳይንሳዊ የአሰራር ዘዴዎችን መከተል እንዲችል የሚያግዝ ዕውቀትና ክህሎትን ለማስተላለፍ የግብርና ምርት ተኮር የሆነ ተከታታይ ሥልጠና ለኤክስቴንሽን የግብርና ባለሙያ እና ለተጠቃሚው አካል መስጠት፤
- የምርምር የሰው ኃይልን ለማጎልበት በድህረ-ምረቃ ደረጃ በተለያዩ ስፔሻላዜሽኖች ተመራማሪዎችን በማሰልጠን የዕውቀትና የክህሎት ደረጃቸውን ማሳደግ፤
- ምርምርን በጥልቀት ለማካሄድና አስተማማኝ ውጤት ላይ ለመድረስ የሚያስፈልጉ የምርምር መሠረተ-ልማቶች በተለይም ያሉትን ላቦራቶሪዎች ዘመኑ ባፈራው ሳይንሳዊ መሣሪያዎች እና የኢኮቴ አገልግሎት ከዳታ መሰብሰብ አንስቶ እስከ ትንታኔ ያለውን እንዲያግዝ እንዲሁም ለባዮኢንፎርማቲክስ ለማዋል ማደራጀት፤

የግብርና ምርምር ውጤት ታርጌቶች

በግብርና ልማቱ የተቀመጡ ግቦችን እያሳኩ ለመጓዝ አርሶ/አርብቶ አደሩና የግል አምራቹ ምርታማነትን ለመጨምርና በገበያ ተፈላጊየጥራት ደረጃን ለማሟላት የሚያስችል የአመራረት ዘዴ እንዲከተሉ ለማድረግ የሚረዱተስማሚ የቴክኖሎጂና ሳይንሳዊ የአሰራር ዘዴ አማራጮችን ማቅረብ ይፈልጋል፡፡ ለዚህም የዓለምን ነባራዊ ሁኔታ በማገናዘብና የወደፊት አዝማሚያውንም አስቀድሞ በመተንበይ የሀገራችን ግብርና ያለማቋረጥ እንዲያድግ የሚያስፈልጉ አስተማማኝ ቴክኖሎጂዎችን እና የተሻሻሉ አሰራሮችን በቀጣይነት ለማቅረብ የግብርና ምርምር ሥርዓቱ የመሪነት ሚናውን መጫወት ይኖርበታል፡፡ከዚህም አኳያ በኢትዮጵያ ግብርና ምርምር ካውንስል ሴክሬታሪያት በተዘጋጀው የምርምር ሥርዓቱ መሪ ዕቅድ ሰነድ መሠረት በፈጣን ዕድገት ላይ ያሉ የተመረጡ ሞዴል ሀገሮች አሁን የደረሱበትን የምርታማነት ደረጃ ከ10 ዓመት በኃላ በአኛም ሀገር እንዲደረስበት የምርምር ውጤት ግብ ተቀምጧል፡፡ ከዚህም መካከል የተወሰኑትን ብንመለከት ስንዴን በምርምር ጣቢያ አሁን ካለበት 80 ወደ 100 ኩ/ል በሄክታር፣ ቦቆሎን የድቃይ ዝርያዎች (hybrids) በማውጣት ከ120 ወደ 150 ኩ/ል በሄክታር እና ጤፍን ደግሞ ከ28 ወደ 40 ኩ/ል በሄክታር ለማድረስ በትኩረት ለመሥራት ታቅዷል፡፡ ይህንንም የምርታማነት ደረጃ ለማስጠበቅ የሚፈለግ የተሻሻለ የሰብል አያያዝና እንክብካቤ (optimum agronomic practice and crop protection) ምክረ-ሃሳብ በተጓዳኝ ማቅረብ በአርሶ አደሩ ዘንድ ጎልቶ የሚታየውን የምርታማነት ክፍተት ለማጥበብ (narrowing the yield gap) በእጅጉ የሚረዳ ይሆናል፡፡ በተመሳሳይ የእንስሳት ምርምሩም የወተት ምርታማነትን በአማካይ 5000 ሊትር በአንድ የአለባ ወቅት ከአንድ ዲቃላ ላም (high-grade crossbred daidy cow) ለማግኘት የማሻሻል ሥራው አርቢ ማህበረሰቡን በማቀፍና ተጠቃሚነቱንም በሂደቱ በማረጋገጥ የሚከናወን ይሆናል፡፡ የበግ ሥጋን ከማሻሻል አኳያም የተመረጡ ሀገር በቀል ዝርያዎች ላይ ያተኮረ የማህበረሰብ አቀፍ የእንስሳት ዝርያንየማሻሻል አሰራር ዘዴ (community based animal breeding program) በመከተል በመረጣ ወይም በማዳቀልታግዞ የበግ ግልገል ፈጣን ዕድገት አንዲኖረው ማስቻልና በ6 ወር ዕድሜው አሁን ከሚደርስበት 18 ኪግ የቁም ክብደት ወደ 30-45 ኪግ የሚያሳድግ አጠቃላይ የበግ እርባታ ዘዴን አመጋገብንና የእንስሳቱን ጤና አጠባበቅ ጨምሮ ዒላማ ተደርጎ የሚሠራ ይሆናል፡፡

አዳዲስ ለሚወጡ ቴክኖሎጂዎች በተጠቃሚው ዘንድ እንዲታወቁና ፍላጎትንም ለመፍጠር የሚያግዝ የቅድመ-ኤክስቴንሽን እና ቅድመ-ማስፋፋት ሥራ የታቀደ ሲሆን በቀጣይም ተቀባይነት ላገኙ ቴክኖሎጂዎችም የመነሻ ቴክኖሎጂ ብዜት በተለይም የሰብል ዘር አቅርቦቱን ለማሳደግ የሚረዱ ዘዴዎችን በመከተል ለማምረት ከፍተኛ ጥረት የሚደረግ ይሆናል፡፡ በዚህም መሠረት ለግብርና ምርምሩ የተግባር መስኮች ማላትም የቴክኖሎጂና የግብርና አሰራር ማሻሻያ መረጃዎች አቅርቦት፣ የአዳዲስ ቴክኖሎጂዎች ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት ሥራ፣ የግብርና ዕውቀትና ክህሎትን ወደ ተጠቃሚው ለማሸጋገር የአቅም ግንባታ ሥልጠና እና የመነሻ ቴክኖሎጂ ብዜትን አስመልክቶ ለመጪው 10 ዓመታት የተቀመጡ ዒላማዎች ከዚህ በታች ባሉ ሠንጠረዦች 6-9 ተመልክተዋል፡፡

የምርምር ፋይናንስ ፍላጎት አመልካች ግምት

ከምርምር ሥራ የሚገኝ ውጤት አስተማማኝነቱ በሥራው ጥልቀትና ነባራዊ የልማት ችግርን መፍትሄ ለመስጠት ባለው አቅም ላይ የሚመረኮዝ ነው፡፡ የህንን ኃላፊነት በስኬት ለመወጣት ደግሞ የምርምር አቅም የዘመኑን የሳይንስ ዕውቀትና ክህሎት ያለው ተመራማሪ፣ በምርምር መሠረተ-ልማትና ሳይንሳዊ መሣሪያዎች የተደራጀ እና በማያቋርጥ የምርምር ፋይናንስ የሚደገፍ ገራዊ የምርምር አቅም በሂደት መገንባት ያስፈልጋል፡፡ የምርምር ሥርዓቱ አሁን የሚገኝበትን ቁመና በአጭር ጊዜ ለማሳደግ የሚያስችል የአካሄድ ስልት መቀየስ እንደሚሻ ታሳቢ በማድረግ ለምርምር ሥርዓቱ የሚያስፈልገውን የአቅም ግንባታ (በሰለጠነ የሰው ኃይል እና በምርምር መሠረተ-ልማት) በልዩ ዕይታና የአሰራር መንገድ ተከትሎያለብንን ሰፊ ክፍተት መሙላት ይገባል፡፡ በመሆኑም በዚህ ሰነድ የምርምር ፋይናንስ ፍላጎት ለመጪዎቹ 10 ዓመታትሲተነበይ ለሥራ አመራርና ለሠራተኛ ደመወዝ የሚያስፈልገውን መደበኛ በጀት ያላካተተ ነው፡፡ በመሆኑም የምርምር ፋይናንስ ፍላጎቱ በመጪዎቹ 10 ዓመታት የተቀመጡትን የምርምር ውጤት ዒላማዎች ለማሳካት ቀድመው የታቀዱና በቀጣይም የሚታቀዱ የምርምር ፕሮጀክት ሥራዎችን ለማካሄድ የሚያስፈልገውን ብቻ የሚያመለክት ነው፡፡ ለዚህ ትንበያም ታሳቢ ተደርጎ የተወሰደው የምርምር ሥራው በቀጣይ እንዲያሳይ የሚጠበቀውን የዕድገት ሁኔታ፣ በዕትዕ-1 መጀመሪያ ዓመት ላይ ከነበረው የምርምር በጀት አመዳደብ እስከ ዕትዕ-2 መጨረሻ ዓመት ድረስ የነበረውን ሂደት (trend analysis) እና የሀገራችንን የገንዘብ ግሽበት ሁኔታም ጭምር ከግምት ውስጥ በማስገባት የቀጣዩን 10 ዓመታት አመልካች የፋይናንስ ፍላጎት ለማስቀመጥ የተሞከረ ሲሆን ዝርዝሩም ከዚህ በታች ባለው ሠንጠረዥ 10. ተመልክቷል፡፡

2.5.4 የግብርና ሜካናይዜሽ አገልግሎት

የሰብል አመራረት፣ የእንስሳት እርባታና መኖ ልማት (በሁሉም ሥነ ምህዳር በተለይም በቆላማው አካባቢ) አሰራር፣ አያያዝና አጠቃቀምን በሜካናይዜሽን፣የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም በመደገፍ በሂደትም የአርሶ አደሩን ቁጥር እንዲቀነስ በማድረግ ግብርናችን በዘመናዊ ቴክኖሎጅና አሰራር እንዲካሄድና የተማረ ሃይል እንዲቀላቀለው በማስቻል ኋላቀሩን ግብርና በየደረጃው በመቀየር የግብርናውን ዘርፍ መዋቅራዊ ሽግግር አፋጥኖ ምርትና ምርታማነትን ማሳደግና በግብርናና ከግብርና ውጪ ሰፊ የሥራ ዕድል ለመፍጠር የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት ከፍተኛ ትኩረት ተሰጥቶታል፡፡ የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት የሚከተሉትን የግብርና ዘርፎች በሰብል ልማት፣በእንስሳት ልማት በተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም (በመስኖ ልማ፣ በዕቀባ እርሻ፣በአረንጓዴና እስማርት ግብርና)፣በአነስተኛ ሆርቲካልቸር (ማድረቂያ፣ ማከማቻ ፣እሽጋት፣ ቅድመና መለስተኛ ማቀነባበር) የሚደግፍ ይሆናል፣ ለወጣት የሥራ ዕድል ፈጠራ በግብርና ሥራዎችና አገልግሎቶች፡፡

2.5.4.1 በግብርና ሜካናይዜሽን የተደገፈ የሰብል ልማትና ጥበቃ ሥራ

75 በመቶ የማሳ ዝግጅት በሜካኒካል ሃይል ይካሄዳል

በዕቅድ ዘመኑ 10 ዓመታት ውስጥ ከሚታረሰው 13,000,000 ሄ/ር መሬት ውስጥ 9,750,000 ማለትም 75% የማሳ ዝግጅቱ በትራክተር ይከናወናል ተብሎ ተወስኗል፡፡ ለስበት ሃይል መጠን ወሳኙ በ1 ስኳር ሳንቲ ሜትር የማረሻው አካል ላይ ከሚታረሰው መሬት አፈር የሚከሰተው የተቃርኖ ሃይል በመሆኑ ለዚህ ስሌት ሲባል በጠንካራ መረሬ አፈር ላይ በባለ 3፣4 እና 5 ማረሻ ጥቅም ላይ እንደሚውል ተገምቶ የተራክተር ቁጥር በ 3 ዓይነት የፈረስ ጉልበት ምድብ ከላይ በሰንጠረዡ እንደተመላከተው ተሰልቷል፡፡

ተ.ቁ	የፈረስ ጉልበት	የማረሻ እግር	ሄ/ር በቀን	በዓመት የእርሻ ቀን	የሚታረሰው ሄ/ር	የሚያስፈልገው ትራክተር ቁጥር
1	60-75	3	5	120	4,305,993	7176
2	80-90	4	7	120	3,075,709	3661
3	120-150	5	9	120	2,368,209	2192
ድምር					9,750,000	13,029

- 80 በመቶ የሰብል ምረት በዐጭዶ መውቂያ ይሰበሰባል በአነስተኛ መውቂያና መፈልፈያዎች ይወቃል
- 80 በመቶ የክላስተር አካባቢዎች ማሳ በሜካኒካል ቴክኖሎጂ ይዘጋጃል
- 25% በክላስተር አካባቢ የተመረተ ጤፍ በሁለገብ መወቂያ ይወቃል
- በክላስተር የተመረተ ስንዴ 100 % በኮምባይነር ይሰበሰባል

በክላስተር አካባቢ የሚገኙ እማወራዎች 100% የሜካናይዜሽን ተጠቃሚ ይደረጋሉ

በክላስተር አካባቢ የሚገኙ እማወራዎች 100% የሜካናይዜሽን ተጠቃሚ ይደረጋሉ፡፡ በአገሪቱ የክላስተር እርሻ አካባቢ የሚገኙ እማወራዎች ማፕ የመድረግ ሥራ ይሰራል፡፡ የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት እንዲያገኙ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡፡

በቆላማው አካባቢ የስንዴና ተከታይ ሰብሎች ማሳ ሙሉ በሙሉ በሜካናይዜሽን ቴክኖሎሎጅ ይለማል

በቆላማው አካባቢ የስንዴና ተከታይ ሰብሎች ማሳ ሙሉ በሙሉ በሜካናይዜሽን ቴክኖሎጂ ይዘጋጃል ከዚህም ውስጥ 1000 ሄ/ር ማሳ በላዘር ሌቭለር እንዲስተካካል ይደረጋል፡፡አንድ ስፋቱ 2 ሜ/ር የሆነ በትራክተር ተጎታች ላዘር የተገጠመለት ሌቭለር በቀን 2 ሄ/ር መሬት ማስተካከል ይችላል መሬት የማስተካከሉን ሥራ ተከትለው ሌሎች ተግባራት የሚከናወኑ ሲሆን ቢያንስ ለ 120 ቀናት መሰራት ቢቻልና 5 ሌቭለር ቢኖሩን 1200 ሄ/ር ሊስተካከል ይቻላል፡፡ በ10 ዓመት 12,000 ሄ/ር መሬት ይስተካከላል በዚህም በ 35% የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ይቆጠባል፣ የአፈር ለምነት ይጠበቃል፣ ምርታማነትን 50% በማሳደግ የግብዓት ብክነትን በማስወገድ አጠቃላይ ወጪን መቀነስና የልማቱን ቀጣይነት ማረጋገጥ ይቻላል፡፡ በቆላማው አከባቢ የተመረተ ስንዴ ሙሉ በሙሉ በኮምባይነር ይሰበሰባል

- ይዘጋጃል   በትራክተር ላይ ተገጣሚ ላዘር ሌቭለር መሬቱ ይስተካከላል
- በቆላማው አከባቢ የተመረተ ስንዴ ሙሉ በሙሉ በኮምባይነር ይሰበሰባል

50 በመቶ የሰሊጥ ምርት ሜካናይዝ ይደረጋል

በትራክተር ተገጣሚ ሆኖ በሳዓት ከ 6-8 ሄ/ር ማሳ አጭዶ የሚያስር መሳሪያ በሥራ ላይ እንዲውል ይደረጋል፡፡ በስታንዳርዱ መሰረት ለ 1000 ሄ/ር 3 ዓሃድ ያስፈልጋል፡፡

10 በመቶ የጥጥ ምርት በዘመናዊ መንገድ ይለቀማል

የቆላ ስንዴ በ 100,000 ሄ/ር መሬት ላይ የሚለማና አልሚዎቹ ከጥጥ በኋላ ስንዴን የሚያስከትሉ ከሆነ ጥጡ በመሳሪያ ተነስቶ ማሳውም ከጥጥ ግንድ ቅሪት ፀድቶ ለስንዴ ዝግጁ መደረግ ስለሚኖርበት የጥጥ መልቀሚያና የተክሉ መንቀያና መከረታተፊያ መሳሪያ ያስፈልጋል።

በቆላው 100,000 ሄ/ር ስንዴ ከሚያለሙት ባለሃብቶች መሃከል 10,000 ሄ/ር ጥጥ የሚያለሙ ከሆነ የመስራት ስፋቱ 1.8 ሜትር የኦፕሬሽን ፍጥነቱ 10 ኪ/ሜ በሰዓት የሆነ የጥጥ ግንድ መንቀያና መከረታተፊያ መሳሪያ በቀን 8 ሰዓት ቢሰራ በአንድ የሥራ ቀን 14.4 ሄ/ር የጥጥ ማሳ ያፀዳል። መሳሪያው በመስመር ላልተዘራ የጥጥ ማሳ ዓይነተኛ መፍትሄ ተደርጎ ተወስዷል።ይህው መሳሪያ ከለቀማ እስከ እስከ ስንዴ ዘር ጅማሮ ለ20 ቀናት ቢሰራ 288ሄ/ር መሬት ማፅዳት ይችላል።

ከ 100,000 ሄ/ር ውስጥ በ10 ዓመታት ውስጥ ቢያንስ 10 % ጥጥ የሚለማበት ቢሆንና በመነሻ ዓመቱ 2000 ሄ/ር ቢለማ የጠጥ መልቀሚያና የጥጡን ግንድ አንስቶ ማሳው ላይ የሚነሰንስ መሳሪያ በመጠቀም ስንዴን እንደ ሁለተኛ ሰብል ለማምረት ይቻላል።

በመነሻ አመቱ ከ10,000 ሄ/ር ውስጥ 2,000ሄ/ሩ በጥጥ የሚሸፈን ከሆነ ለ1,000ሄ/ሩ ለ 20 የጥጥ ቅሪት ማንሻ ቀናት 4 የጥጥ ግንድ መንቀያና መከረታተፊያ መሳሪያዎች ያስፈልጉናል።

ለ 1,000 ሄ/ር በፈሮ ኢሪጌሽን ለሚለማ ማሳ በ25 የለቀማ ቀናት 28 በትራክተር ተገጣሚ ባለ 3 መስመር ጥጥ መልቀሚያ ያስፈልጋል

የተዛማጅ ተባዮች መከላከል 30 በመቶው በተሽከርካሪ/ትራክተር ተደጋኝ መሳሪያዎችና ድሮውን እንዲካሄድ ይደረጋል

የተዛማጅ ተባዮች መከላከል ከአይሮፕላንና ከነፍስ ወከፍ መርጫዎች በተጨማሪ በሰው ዓልባ የዓየር ላይ ተሽከርካሪ (ድሮውን) እና በተሽከርካሪ/ትራክተር ተደጋኝ መሳሪያዎች እንዲካሄድ ይደረጋል።፡

የተዛማጅ ተባዮች ክስተት ከዓየር ንብረት ለውጡ ጋር ተያይዞ በሚፈጠርላቸው አመቺ ሁኔታዎች ድግግሞሻቸው እየጨመረ ስለሚሄድ በዓየርና በተወሰነ ደረጃ በምድር በነፍስ ወከፍ መርጫዎች የሚካሄደውን የመከላከል ሥራ በተለየ በድሮውን እና በተሽከረካሪ ተደጋኝ (በፒክ አፕና በትራክተር) ማጠናከር ይኖርብናል።ይህም አቅም በግል ባለሀብቱ በንግድ ሥራ መንፈስ እንዲፈጠር ጥረት የሚደረግ ሲሆን በተለዩ የስጋት አካባቢዎች ፈጥነው መንቀሳቀስ የሚችሉቱ በማዕከልና በተመረጡ ቦታዎች እንዲገኙ ማድረግ ያስፈልጋል።

ድሮውን መረጃዎችን በቀጥታ ወደ ታብሌት የሚያስተላልፉና የቅኝትና የቅድሚያ ማስጠንቀቂያን ሥራን ፈጣን በማድረግና ክትትልን በማሳለጥ ውጤታማና ከብክነት የፀዳ ርጭት በማካሄድ የተሳካ መከላከልን ለማድረግ ያስችላል። በተለምዶው አሰራር እንደሚታየው ሳይሆን ሰዎች ከኬሚካል ጋር የሚኖራቸውን ግንኙነት በጣም ዝቅተኛ ስለሚሆን የተጎጂነትንና የተጋላጭነትን ስጋት ይቀንሳል።

አስፈላጊው የአጠቃቀም ሥልጠናና ከሚመለከታቸው ተቋማት ጋር በመሆን የበረራ ደህንነት እንዲረጋገጥና ሥርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል።

ለዚህም ቢያነስ በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ወስጥ በቀን 100 ሄ/ር መሬት መርጨት የሚችል የመርጨያ መሳሪያ የተገጠመላቸው 30 ያህል በተሽከርካሪ ተደጋኝ መርጫዎችን ተገዝተው በሥራ ላይ እንዲሰማሩ ይደረጋል።

20 ድሮውኖች ስትራተጂክ በሆኑ የስጋት ቀጠናና የትመት አቅጣጫዎችን መሰረት ባደረጉ ጣቢያዎች እንዲመደቡ ይደረጋል፡፡

2.5.4.2 በግብርና ሜካናይዜሽን የተደገፈ የእንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት

50 በመቶ የእንስሳት መኖ ማቀነባባር በመካከለኛ መኖ ማቀነባበሪያ ፋብሪካዎች ይከናወናል

በዓለም ባንክ የተጨማሪ ፈንድ ግኝት መሰረት በምሩቃን ወጣቶች የሚንቀሳቀሱ 10 የእንስሳት መኖ(የ ዶሮ፣ ዓሳ ወዘተ) ማቀነባበሪያዎች ይገነባሉ፡፡ አንዱ የመካከለኛ ደረጃ ማቀነባበሪያ በሰዓት 5 ቶን መኖ ያዘጋጃል በተፈለገው መጠን ያሽጋል፡፡በአንድ ፈረቃ 400 ኩንታል ያቀነባብራል፣ (ለ 21 ሰዎችም የሥራ ዕድል ይፈጥራል)

በአገሪቱ ዝቅተኛው አካባቢ የሚለማው መኖ ሙሉ በሙሉ ሜካናይዝ ይደረጋል

በቀላማው የአገራችን ክፍል 400 ሄ/ር መኖ በመስኖ በመልማት ላይ ይገኛል። ይህን የመኖ ምርት ለመሰብሰብ በትራካተር ተጎታች ማጨጃ ፣ ማናፈሻ መንሽ እና የመኖ ማሰሪያ ያስፈልጋል።ከ 1 ሄ/ር 7 ቶን ድርቆሽ እንደሚገኝ የሚገመት ሲሆን ታጭዶ በሶስት ቀናት ውስጥ እንዲናፈስና እንዲታሰር ለማድረግ 500 ሄክታርን እንደ መነሻ በመውሰድ 5 ትራክተሮች፣ 5 ማጨጃ፣ 5 ማናፈሻ መንሽ፣ 3 ሳር ማሰሪያዎች፣ 3 ጋሪዎች ያስፈልጉናል።(ሁሉም መሳሪያዎች በትራክተር ላይ ተገጣሚ ናቸው):: 10 አነስተኛ የእንሰሳት መኖ ማቀነባበሪያ ኢንተረፕራይዞች ይደራጃሉ

2.5.4.1 የግብርና ሜካናይዜሽን አገራዊ ፖሊሲ ማውጣት

የግብርና ሜካናይዜሽንን ለማስፋፋት አሁን በሥራ ላይ ያለውን የግብርና ሜካናይዜሽን እስትራተጂ በአግባቡ ወደ መሬት ለማውረድና ክልሎችም ከአካባቢያቸው የግብርና ስልተ ምረት ጋር በመጣጣም የራሳቸውን መቀየስ እንዲችሉ የግብርና ሜካናይዜሽን ልማታችን የፖሊሲ ማዕቀፍ ሊኖረው ይገባል። መዕቀፉም በሚከተሉት መሰረታዊ ጭብጦች ላይ ያተኩራል።

- የግብርና ሜካናይዜሽን ተቋማት ቅንጅትና ትብብር
- በሜካናይዜሽን ልማት የመንግስትና የግል ዘርፉ ድርሻ
- ምርምር ፣ትምህርት፣ ሥልጠናና ኤክስቴንሽን
- የግብርና ሜካናይዜሽን ፍተሻ ፣ምዝገባ ፣ዕውቅና አሰጣጥና ደረጃ
- የፋይናንስ አቅረቦትና ተደራሽነት
- የግብርና ሜካናይዜሽን እሴት ሰንሰለትን ተከተሎ የትኩረት ቅድም ተከተል
- የአገሪቱን የግብርና ሜካናይዜሽን ኢንደስትሪ ልማት፣ አቅረቦትና ከሽያጭ በኋላ ጥገና
- ለግብርና ሜካናይዜሽን የንግድ ሥራና አገልገሎት አሰጣጥ ምቹ ሁኔታና ማበረታቻ

2.5.4.2 የግብርና ሜካናይዜሽን ተቋማዊ ዓቅም መገንባትና የሰው ሃብት ልማት

- በሥራ ላይ ያለውን የግብርና ሜካናይዤሽን ኦፕሬተሮችን እና የጥገና ቴክኒሺያኖችን በሌቭል በማሰልጠን ያለን 1 ኮሌጅ ማጠናከርና በ 2 ተጨማሪ ኮሌጆች የትምህርት ክፍሉን መክፈት።
- የቁሉምሳ የግብርና ሜካና. የኦፕሬተሮችና የጥገና ቴክኒሺኖች ማዕከል እንደ ሞዴል ይጠናከራል 1 አዲስ ይመሰረታል

2.5.4.3 የፍተሻና የስርቲፊኬሽን ማዕከል ማቋቋም

በአገራችን የተለያዩ የግብርና ሜካናይዜሽንነቴክኖሎጂዎች ወደ ሃገር ውስጥ ተስማሚነታቸውና ጥራታቸው ሳይረጋገጥ ወደ ሃገር ውስጥ ይገባሉ።በሌላ በኩል አነስተኛ እንደ መውቂያና መፈልፈያ፣ ማረሻና ቦይ ማውጫ የመሳሰሉ የሜካናይዜሽን ቴክኖሎጂዎች በሃገር ውስጥ ይመረታሉ፣ከምርምርም ይለቀቃሉ።ብዙዎቹ ቴክኖሎጂዎች ተስማሚነታቸው ተፈትሾና ተረጋግጦ ወደ ሃገር ውስጥ እንዲገቡ ባለመደረጉ ባሀገር ሃብት ላይ ብክነትና በአገልግሎት አሰጣጡም ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ አሳድሯል።ምርምር ራሱ አፈላቂ ሆኖ የራሱንና የሌሎችንም ያፀድቃል ይህ አሰራር ነፃና ፍትሃዊ አይደለም። በተቋማችን ጥያቄና ባለቤትነት ረጅም ጊዜ ተወስዶበትና ሁሉንም ያገባኛል የሚሉ ተቋማትና አካቶ በተደረጀ የቴክኒክ ኮመቴ አማካኝነት ከ 200 በለይ የኢትዮጵያ የግብርና ሜካናይዜሽን ደረጃና ከአለም ዓቀፉ የደረጃዎች ድርጅት ለአገራችን የተመለሱ ደረጃዎች እንዲወጡ ቢደረግም ደረጃዎችን የሚያስፈፅም

አሰራር አለመዘርጋቱና ተቋማዊ አደረጃጀትም ባለመፈጠሩ ደረጃዎቹን በማስከበር አስመጪዎችን፣ አቅራቢዎችን፣ አገልግሎት ፈላጊዎችን፣ የማመረቻ ድርጅቶችን፣ የምርምርና የከፍተኛ ትምህርት ተቋማትን ተጠቃሚ ማድረግ አልተቻለም፡፡

በመሆኑም የወጣውን ስታንዳርድ በሥራ ላይ ለማዋል ከውጭ የሚገቡትንም ሆነ በሃገር ውስጥ የሚመረቱት ለሃገራችን ተስማሚ መሆናቸውን የሚያረጋግጥ ሥርዓት ሊዘረጋ አሰራርና ተቋም ሊደራጅ ይገባል፡፡

- እስካሁን በግብርና ሚኒስቴርና አጋሮች የተጠኑ የአስፈ ላጊነት የጥናት ሰነዶችን አሰባስቦ ዳሰሳ ማካሄድ
- የሌሎች አገሮችን ልምድ ለመቅሰም እንዲቻል የባለሙያዎች ቡድን ጉብኝት ማዘጋጀት
- በአማካሪ ቡድን የአዋጭነት ጥናት ለማካሄድ እንዲቻል ቢጋር ማዘጋጀት
- የዲዛይን ሥራ መስራት
- ፈንድ ማፈላለግ/በጀት ማስያዝ
- ወደግንባታ መሸጋገር
- መሳሪያ ተከላና የሰው ሃብት ልማት
- ፍተሻ ፣ርክክብና ሥራ ማስጀመር

2.5.4.4 የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት ሰጪ ድረጅቶችን ቁጥር ማሳደግና አሰራሩን በኢ.ኮ.ቴ መደገፍ

20 እያንዳንዱ የአገልግሎት መስጫ ማዕከል በጥሪ መዕከል አገልግሎቱን ለመስጠት በኢንፎርሜሽን ኮሚዩኒኬሽን ቴክኖሎጂ ለዚሁ ተግባር በተለየ አፕሊኬሽን ይደገፋል፡፡ የማዕከሉ ንብርት የሆኑና ለሎች በማዕከሉ ዙሪያ በግል የተያዙ የሜካናይዜሽን ቴክኖሎጂዎችን(ማረሻ፣ መከስካሻ፣ መዝሪያ፣ መውቂያ፣ መፈልፈያ ወዘተ) በመረጃ ቋቱ በመያዝና በእያንዳንዱ ቴክኖሎጂ በተለይም ትራክተሮችና ኮምባይነሮች ቦታን መጠቆሚያ መሳሪያን በመግጠም አገልግሎት ፈላጊዎችንና አገልግሎት ሰጪዎችን በሞባይል መረብ (ኔት ዎርክ) በማገናኘት ስምሪትንና አገልግሎት አሰጣጥ ይቀላጠፋል በዚህ ስርዓት ውስጥም መሃልተኞች ይተካሉ፡፡

እንዲሁም የክፍያ፣ የገበያና ሌሎች የግብርና ልማት መረጃዎች በሞባይል በማዕከሉ ዙሪያ ላሉ አርሶ/አርብቶ አደሮች ይደርሳል፡፡ አገልግሎት ተጠቃሚዎች ክፍያቸውን በሞባይላቸው መፈፀም ያስችላቸዋል፡፡ ዕለታዊና ወቅታዊ(ሪል ታይም) መረጃዎች ይሰጣሉ፡፡ በሂደቱም የመሳሪያዎች ምዝገባ፣ ስምሪት፣ ቁጥጥር፣የመሳሪያዎቹ ቴክኒካዊ ሁኔታ መረጃ(ለወቅታዊ ጥገና) ፣የደምበኞች ምዝገባና የአገልግሎት ማግኛ ወረፋ በቴክኖሎጂ ስለሚደገፍ ለተማሩ ቴክኖሎጂ ዘመም ወጣቶች የሥራ ዕድል ይፈጠራል፡፡

- ለሥራው ብትራክተርና ኮምባይነሮች ላይ የሚገጠም ጂ.ፒ.ኤስ
- የሥራ መጠን መለኪያ መሳሪያ
- የአካባቢው ማሳዎች መግለጫዎች፣ መሳሪያዎች የሚገኙበት ቦታን ማፕ ማድረግ
- የተገልጋዮች መመዝገቢያና፣በአካባቢ ክላስተር ማድረጊያ እና ወረፋ ማስተዳደሪያ ሶፍት ዌር
- የትራክተርና ኮምባይነሮችን እንቅስቃሴ ለማወቅና ስምሪት ለመስጠት የሚያስችል ሶፍት ዌር

አሁን ያሉትን የግል ባለሀብት አገልግሎት ሰጪዎችን ቁጥር 20 በመቶ ማሳደግና አገልግሎቱን በኢ.ኮ.ቴ መደገፍ፤ መቶ የህብርት ሥራ ማሕበራት ለአባሎቻቸው ቢያነስ ሦስት ዓይነት የሜካናይዜሽን አገልግሎት እንዲሰጡ ማብቃት፤ ቢያንስ በየክልሉ በአማከይ 3 የግብርና ሜካናይሽን የአገልግሎት መስጫ ማዕከላት እንዲቋቋሙ የሚያስችል ሥራ መስራትና አገለግሎት አሰጣጡን በኢንፎርሜሽን ኮሚዩኒኬሽን ቴክኖሎጂ መደገፍ ፤በተደራጁ ወጣቶች 100 የሜካናይዜሽን አገልግሎት ሰጪ ኢንተርፕራይዞችን መመስረት የሚያስችል ሥራ መስራት

የግብርና ሜካናይዜሽን የአፈፀፀም አመላካቾች

- በትራክተር የታረሰ መሬት መታረስ ካለበት %
- በ 1000 ሄ/ር የትራክተር ብዛት
- በኮምባይነር የተሰበሰበ ምርት ከጠቅላላው ምርት %
- የቀነሰ የምርት ብክነት %
- የሜካናይዜሽን መሳሪያዎች ክህሎት ያላቸው በ %
- የግብርና ሜካናይዜሽን ተጠቃሚ/በቁጥር /ከጠቅላላው %
- በአንድ ሄ/ር ላይ የዋለ ኪሎ ዋት ሃይል
- የሜካናይዜሽን ኢንዴክስ
- በ1000ሄ/ር የኮምባይነር ቁጥር
- በተሽከርካሪ ተደጋኝ መርጫ መሳሪያ እና በድሮን የተደረገ የተዛማች ተባይ መከላከል ሽፋን በ %
- ክህሎቱ የዳበረ የግብርና ሜካናይዜሽን የኦፕሬሽንና የጥገና ባለሙያ ዕድገት በቁጥር
- ተዳፋቱን ጠብቆ በላዘር ሌቭለር የተስተካከለ የቆላ ስንዴ ልማት መሬት የሜካናይዜሽን አገልግሎት ለመስጠት የተደራጁ አገልግሎት ሰጪዎች በቁጥር

2.5.5 የህብረት ስራ ማህበራት

በኅብረት ሥራ ዘርፍ ከተለዩ የትኩረት መስኮች የኅብረት ሥራ ማህበራትን ማጠናከር፣ የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብይት ድርሻ፣ የኅብረት ሥራ ማህበራት ቁጠባና እንቨስትሜንት እና የኅብረት ሥራ ማህበራት ደህንነት እና ሕጋዊነት ናቸው፡፡ ሆኖም በዚህ መነሻ ዕቅድ ውስጥ ሁሉንም የሴክቴሩን የትኩረት መስኮች የሚያካትት ባለመሆኑ ከዚህ በታች የተቀመጡ አመላካቾች ላይ የሚያተኩር ይሆናል፡፡

2.5.5.1 የኅብረት ሥራ ማህበራትን ማጠናከር፡

የሴክቴሩ የ2ኛው የእድገት እና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ አንዱ የትኩረት መስክ የነበረው የኅብረት ሥራ ማህበራትን ማጠናከር በመሆኑ በርካታ ተግባራት ሲከናወኑ ቆይተዋል፡፡ በዚህም መሠረት የኅብረት ሥራ ማህበራት አባላት ቁጥር በ2012 ዓ.ም 26 ሚሊየን የደረሰ ሲሆን እዲገቱ እስከ 2007 ዓ.ም ከነበረው

መረጃ ጋር ስነጻጸር 48.7 ከመቶ እንዳደገ ያሳያል፡፡ ይህንን የአባላት እድገት ለማስቀጠል የኅብረት ሥራ ማህበራት የአባለት እድገት በገጠር ከሚኖረው እና የኅብረት ሥራ ማህበራት አባላት መሆን ከሚችሉት ውስጥ 80 ከመቶ ኅብረት ሥራ ማህበራት አባል እንዲሆኑ ይደረጋል፡፡

በግብርናው ዘርፍ ላይ ተደራጅተው አገልግሎት ከሚሰጡ ኅብረት ሥራ ማህበራት ውስጥ 65 ከመቶ የሚሆኑት በላቀ ደረጃ አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም የኅብረት ሥራ ማህበራት የኅብረት ሥራ እና የግብርና ኤክስቴንሽን ጽንሰ-ሃሳቦችን አባሎቻቸውን እና ሕብረተሰቡን ማስጨበጥ ከተግባሮቻቸው መካከል አንዱ ነው፡፡ በመሆኑም የኅብረት ሥራ ማህበራት መስጠት የጀመሩትን የኤክስቴንሽን አገልግሎት በማጠናከር በሚቀጥለው 10 ዓመታት ውስጥ ካሉት የግብርና የኅብረት ሥራ ማህበራት ውስጥ 85 ከመቶ የሚሆኑት አገልግሎቱን በተሟላ ሁኔታ እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡

የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት

- በጥናት ላይ በመመስረት አዳዲስ የኅብረት ሥራ ማህበራትን ከማደራጀት ጎን ለጎን ቀደም ሲል ተደራጅተው ያሉ የኅብረት ሥራ ማህበራት በራሳቸው ፍላጎት በመከፈል ወይም በመዋሃድ እንዲጠናከሩ ማድረግ፣
- ኅብረት ሥራ ማህበራት የገጠር ከተማ ትስስርን በማጠናከር የግብርና እና እንዱስትሪ ምርቶች ቅብብሎሽ የተሳለጠ በማድረግ አምራችና ሻማቹን ተጠቃሚ ማድረግ፣
- ጠንካራና ውጤታማ የኅብረት ሥራ እና የግብርና የኤክስቴንሽን ስርፀትና የኢንዱስትሪ ግንኙነት ስርዓትን ማጠናከር፣
  - ✓ የኅብረት ሥራ ጽንሰ-ሃሳብ ለማሳደግ ከፌደራል እስከ ቀበሌ አስተዳደር በየደረጃው የተለያዩ የግንዛቤ መፍጠሪያ ትላልቅ ዘመቻዎች (campaign)፣ የንቅናቄ መድረኮችንና ኮንፍራንሶችን ማከናወን፣
  - ✓ አርሶ/አርብቶ አደሩ የሚጠቅሙ ዘመናዊና አዳዲስ አሰራሮችን እንዲሁም ቴክኖሎጂዎችን በማመንጨት፣ በማባዛትና በማሰራጨት፣ እሴት በመጨመር ተግባር እና የተለያዩ የቴክኒክ ድጋፎችን በመስጠት ተጠቃሚ እንዲሆኑ ማድረግ፣

2.5.5.2 የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርት ማሳደጊያ ግብዓቶች ግብይት፡

የአገራችን ዕኮኖሚ መሠረቱ ግብርና እንደመሆኑ በዚህ ዘርፍ ላይ የተሰማራው የሕዝብ ቁጥር በርካታ ነው፡፡ የሕዝቡ አሰፋፈርም የተበታተነ በመሆኑ ለግብርናው ምርት እድገት ወሳኝ የሆኑ ግብዓቶችን ተደራሽ ማድረግ አስቸጋር ነው፡፡ ለዚህ ችግር መፍትሄ የሚሆኑት የኅብረት ሥራ ማህበራት ናቸው፡፡ በመሆኑም የኅብረት ሥራ ማህበራት ለሰብል ምርት ወሳኝ የሆነውን የአፈር መዳበሪያ አቅርቦት አገራዊ ድርሻቸው በ2022 ዓ.ም 98.5 ከመቶ ለማድረስ ታቅዶዋል፡፡

በተመሳሳይ በኅብረት ሥራ ማህበራት ተባዝቶ የሚቀርብ የሚርጥ ዘር በቶን 53,475 ማድረስ ነው፡፡ የኅብረት ሥራ ማህበራት አርሶ/አርብቶ አደሩ የሚፈልጋቸውን የጸረ-አረም፣ ጸረ-ተባይ እና ጸረ-በሽታ ግብዓቶች አቅርቦት 758 ቶን በማቅረብ ለሕብረተሰቡ አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡ በግብርናው ዘርፍ ላይ የተደራጁ የኅብረት ሥራ ማህበራት ለሕብረተሰቡ የሚያቀርቡት የግብርና ሜካናይዜሽን አቅርቦት በቁጥር 652 ማደረስ ነው፡፡

የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት

- የግብርና ምርት ማሳደጊያ ግብዓቶች በዋናነት በኅብረት ሥራ ማህበራት በኩል ቀርቦ እንዲሰራጭ ማድረግ፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት በተለይ የግብርና ምርት ማሳደጊያ ግብዓቶችን የሚያቀርቡ እና የሚያሰራጩት ከተለያዩ አካላት ጋር በመቀናጀት መስራት፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት የሚያቀርቡትን እና የሚያሰራጩትን ማንኛውም ግብዓቶች በራሳቸው አቅደው እንዲያቀርቡ ማድረግ፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት የሚያቀርቡት ምርጥ ዘር ከሚመለከታቸው የምርምር ተቋማት ጋር ተቀናጅተው በመስራት የዘር አቅርቦቱን በብዛትና በጥራት እንዲቀርቡ ማድረግ፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት በራሳቸው አቅም ምርጥ ዘር አባዝተው እንዲጠቀሙ እና አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት ፌደሬሽኖች የአፈር ማዳበሪያ በራሳቸው አቅም ወይም በጆይንት ቬንቸር የማዳበሪያ ፋብሪካ አቋቁመው እንዲያመርቱ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት ፌደሬሽኖች የአፈር መዳበሪያን ከውጭ አገር በማስገባት አርሶ አደሩን እንዲገለግሉ ይደረጋል፣
- አርሶ አደሮች የሚጠቀሙት የአፈር ማዳበሪያ ውጤታማ እንዲሆን ለማድረግ የኅብረት ሥራ ዩኒየኖች እና ፌዴሬሽኖች የአፈር መመርመሪያ መሳሪያዎችን በመገንባት እና በሙያው የሰለጠኑ ባለሙያዎችን በመቅጠር የአፈር ምርመራ አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፣
- ሌሎች የአፈር ለምነትን በማሻሻል ምርታመነትን ለማሳደግ የሚያስፈልጉ ግብዓቶችን በማምረት እና በማቅረብ አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት የሚያሰራጯቸው መሣሪያዎች በቂ መለዋወጫ ያላቸው መሆኑን በማረጋገጥ እንዲገዙ ማድረግ ትልቅ ትኩረት ተሰጥቶ የሚሰራ ይሆናል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት ዩኒዩኖች፣ ፌዴሬሽኖች እና አቅም ያላቸው መሠረታዊ የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ማሽነሪዎች (የሜካናይዜሽን መሣሪያዎችን) የሚያስፈልጉ መለዋወጫዎችን

በጥናት በመለየት በማቅረብ፣ በማሽን ጥገና ሙያ ያላቸው ባለሙያዎችን በመቅጠር እና በማሰልጠን የጥገና ወርክሾፖችን በመክፈት እንዲሰሩ ይደረጋል፣

2.5.5.3 የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርቶች ግብይት

የኅብረት ሥራ ማህበራት ተበታትኖ የሚመረተውን የግብርና ምርቶች በማሰባሰብ፣ በማጓጓዝ፣ በማከማቸት፣ ለምርቱ ምልክት በመስጠት እና በምርት ላይ እሴት በመጨመር ለገበያ በማቅረብ አምራቹንና ሸማቹን ተጠቃሚ በማድረግ ላይ ይገኛሉ፡፡ ይህን በጎ ጅምራቸውን በማላቅ የኅብረት ሥራ ማህበራት የአገር ውስጥ የግብርና ምርቶች ግብይት አገራዊ ድርሻቸውን አሁን ከደረሰበት ሁለት እጥፍ በማሳደግ 50 ከመቶ ማድረስ አንዱ ነው፡፡

ኅብረት ሥራ ማህበራት በዋና ዋና ግብርና ምርቶች አገራዊ የወጪ ግብይት በሚላክ ምርት መጠን እና በሚያስገኙት ዶላር ድርሻቸው አሁን ከደረሰበት ሦስት እጥፍ በላይ በማሳደግ 50 ከመቶ ለማድረስ ታቅዷል፡፡

የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት

የኅብረት ሥራ ማህበራት የሀገር ውስጥ የግብርና ምርት ግብይትን ለማሻሻል የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት፡-

- በግብርና ምርት ግብይት ውስጥ ያሉ መሠረታዊ የኅብረት ሥራ ማህበራት ምርቶችን በብዛት እና በጥራት በማሰባሰብ፣ በማከማቸት፣ በማጓጓዝ፣ በማሸግ፣ ደረጃ በመስጠት እና እሴት በመጨመር የመደራደር አቅማቸውን በማጎልበት ከሌሎች የኅብረት ሥራ ማህበራት ጋር ጠንካራ ግንኙነት በመፍጠር ለምርቱ የተሻለ ገበያ በማፈላለግ እንዲሸጥ የማድረግ ተግባር በትኩረት ይሰራል፣
- የግብርና ምርት ግብይት እሴት የሚጨምር፣ ወጭን የሚቀንስ፣ የተንዛዛ የግብይት ሰንሰለትን የሚያሳጥር እንዲሆን የሚያስፈልግ አሰራር ተዘርግቶ ተግባራዊ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራትን የመደራደር አቅም በማጠናከር የገበያ መዳረሻዎችን የማስፋፋት ተግባር በትኩረት ይሰራል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት በእንስሳት እና እንስሳት ተዋጽኦ ምርት ግብይት ላይ በስፋት እንዲሳተፉ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት ምርት ዓይነት፣ ጥራትና መጠን በመለየት እና ለምርቱ ደረጃ በመስጠት፣ የምርት ዱካን የማመላከት እና ምርቱን ቀድሞ የማስታዋወቅ ሥራዎች ተጠናክሮ ይሰራል፣

- የኅብረት ሥራ ማህበራት የምርት ጥራትን መሠረት ያደረገ የክፍያ አሰራር በመዘርጋት እንዲሰሩ ማድረግ፣

የኅብረት ሥራ ማህበራት በውጭ ግብይት ላይ ያላቸውን ድርሻ ለማሳደግ የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት፡-

- በአገራችን በውጭ ግብይት ላይ ለመሰማራት አቅም ካላቸው ኅብረት ሥራ ማህበራት ውስጥ እየተሳሰፉ ያሉት ቁጥራቸው አነስተኛ በመሆኑ አቅም ፈጥረው በውጭ ግብይት ላይ በስፋት እንዲሳተፉ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት የውጭ ገበያ መረጃ አያያዝን ለማዘመን የሚያስፈልጉ ሶፌት-ዌሮችንና ድህረ-ገጾችን በመገንባት እና ሌሎች ዘመናዊ አሰራሮችን በመዘርጋት ሥራ ላይ እንዲውል ይደረጋል፣
- የውጭ ገበያ መዳረሻዎችን ማስፋፋት፣ በውጭ ግብይቱ ላይ የሚታየውን የተንዛዛ የግብይት ሂደት በማሳጠር ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ ምርቶችን ዓይነት፣ መጠን፣ ጥራት እና ወቅታዊነትን ጠብቆ መላክ ላይ ትኩረት ሰጥተው እንዲሰሩ ይደረጋል፣
- ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ ምርቶችን በጥሬ ከመላክ ይልቅ እሴት በመጨመር እና ለምርቱ ልዩ ምልክት በመስጠት መላክ የምርት ዱካ (traceablity) ስለሚያረጋግጥ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፣
- በውጭ ግብይት ላይ የሚሰማሩ የኅብረት ሥራ ማህበራት መንግስት ልዩ የማበረታቻ እና ድጋፍ የሚያገኙበትን አሰራር ይዘረጋል፣
- በጥናት ላይ በመመስረት የኅብረት ሥራ ማህበራት ግብይት ስርዓትን የማጠናከር ተግባር ይከናወናል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበር የገበያ ጥናት ሳይጠና እና አዋጭነቱ ሳይረጋገጥ የሚደረግ የግብይት ተግባር የኅብረት ሥራ ማህበራትን ለኪሳራ ስለሚዳርግ የገበያ ጥናት ትኩረት ተሰጥቶ እንዲሰራ ይደረጋል፣

2.5.5.4 የኅብረት ሥራ ማህበራት እሴት መጨመር እና የግብይት መሰረተ-ልማትን ማስፋፋት፡

የኅብረት ሥራ ማህበራት በግብርና ምርት ላይ እሴት በመጨመር ለገበያ ማቅረብ የጀመሩትን ተግባራት በማጠናከር ከቀላል እስከ ከባድ የማቀነባበሪያ እንዱስትሪዎችን በማቋቋም አገልግሎት እንዲሰጡ ለማድረግ አሁን የደረሱበት ላይ 38 ከመቶ በማሳደግ ኅብረት ሥራ ማህበራቱን ቁጥር 1,587 ለማሳደግ ታቅዷል፡፡

የኅብረት ሥራ ማህበራት የሚሰበስቧቸውን የግብርና ምርቶች ለተጠቃሚው (ሸማቹ) በቀላሉ ማቅረብ እንዲቻል ለማድረግ አሁን የደረሱበት አራት እጥፍ በማሳደግ 10 የገበያ ማዕከላትን በመላው አገርቱ ውስጥ የሚገኙ ከተሞች ውስጥ በመገንባት አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡ በተመሳሳይ የግብርና ምርት ግብይቱን ለማሳለጥ እንዲቻል ጥናት በማድረግ በመላው አገርቱ ውስጥ 65 ቦታዎች ላይ የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብይት መረጃ ማዕከላት ተቋቁሞ አገልግሎት እንዲሰጥ ይደረጋል፡፡

የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት

- የኅብረት ሥራ ማህበራት በግብርና ምርት ላይ እሴት ለመጨመር የሚረዱ ከቀላል እስከ ትላልቅ የምርት ማቀነባበሪያ ኢንዱስትሪዎች ገንብተው አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት በየደረጃው የሚደረገው የእሴት መጨመር ተግባር ዘርፉ ተለይቶ፣ በጥራት ደረጃ፣ በዋጋ ተወዳዳር እና አዋጭ መሆኑ፣ ተቀባይነት፣ ቀጣይነት እና የተጠቃሚነት ደረጃ በጥናት በማረጋገጥ በስፋት እንዲሰራ ይደረጋል፡፡
- የኅብረት ሥራ ማህበራት ዩኒዬኖች በግብርና ምርት ግብይት ላይ የአባላትን የመደራደር አቅም በማጎልበት፣ የገበያ መረጃ አገልግሎት መስጠት፣ የገበያ ትስስርን በማመቻቸት፣ የመጋዘን አገልግሎት በመስጠት፣ እሴት በመጨመር እና የትራንስፖርት አገልግሎቶችን በማመቻቸት ላይ ልዩ ትኩረት በመስጠት እንዲሰሩ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት ፌዴሬሽኖችን ትላልቅ የእሴት መጨመሪያ ኢንዱስትሪዎችን በማቋቋም፣ በአገር አቀፍ የኅብረት ሥራ ማህበራት መካከል የመረጃ ልውውጥ ሥርዓት በመዘርጋትና በማለዋወጥ፣ ፋይናንስ ማመቻቸት፣ የኅብረት ሥራ ማህበራት የመሠረተ ልማት ግንባታዎችን በማስተባበር እና የመደገፍ ተግባራት ላይ እንዲያተኩሩ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት ከአባሎቻቸው የሚሰበስቡትን የምርት ዓይነትና መጠን ለማከማቸት የሚያስፈልጉ ለደረቅ፣ ለፈሣሽ፣ ለአትክልትና ፍራፍሬ፣ ለኬሚካል እና ሌሎች ዓይነት ምርቶች ማከማቻ የሚሆኑ ደረጃቸውን የጠበቁ መጋዘኖች በኅብረት ሥራ ማህበራት፣ በመንግስት እና በሌሎች አቅም ገንቢ አካላት ዘመናዊ እና አስፈላጊ መሳሪያዎችን ያሟሉ መጋዘኖች የሚገነቡበት አሰራር ተዘርግቶ ተግባራዊ ይደረጋል፣
- ኅብረት ሥራ ማህበራት የአባላት ምርት ለተጠቃሚዎች በቀላሉ ማድረስ እንዲችሉ በከተሞች፣ በኢንዱስትሪ አካባቢዎች እና በመንገድ ዳር ላይ የተለያየ ዓይነት ደረጃ ያላቸው የገበያ ማዕካላት ገንብተው አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብይት ሂደት እንዲሳለጥ እንደየምርቱ ባህሪ የአባላት ምርቶችን በማሰባሰብ በአገር ውስጥ ለአካባቢ፣ ለማዕከላዊ፣ ለተቀናጀ የግብርና ኢንዲስትሪዎች፣ እሴት መጨመሪያ ቦታዎች እና ለውጭ ገበያ ለማድረስ እንዲሁም አባላት የሚፈልጉትን የምርት

ማሳደጊያ ግብዓቶች እና የኢንዱስትሪ ምርቶችን ለማቅረብ የሚያስችል ፋጣን እና ምቹ የትራንስፖርት አገልግሎት እንዲኖር ይደረጋል፣

- ለኅብረት ሥራ ማህበራት ቀልጠፋና ጥራት ያለው አገልግሎት መስጠት የሚያስችሉ የተለያዩ ዓይነትና ምቹ ሶፍትዌሮችን በመገንባት እና አቅም በመፍጠር እንዲጠቀሙበት ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት የመረጃ ስርዓት የማደራጀት፣ የማጠናከር፣ የመተንተን፣ የማሰራጨት (የአየር ሁኔታ፣ የገበያ ዋጋ፣ የምርት፣ የማምረቻ መረጃዎችን አጠቃላይ መረጃ) ስራዎች ተጠናክረው እንዲሰሩ ይደረጋል፣

2.5.5.5 የኅብረት ሥራ ማህበራት የፋይናንስ ተደራሽነትን ማሳደግ

አገራችን በፋይናንስ አገልግሎት ተደራሽነት (Financial inclusion) ዝቅተኛ ደረጃ ላይ ከሉት አገሮች አንዷ ነች፡፡ በመሆኑም የገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራትን በማጠናከር፣ ኅብረት ሥራ ባንክ እና እንሹራንስን በማቋቋም አገልግሎት እንዲሰጡ በማድረግ ችግሩን እንዲቀረፍ የበኩላቸውን አስተዋጽኦ እንዲያበረክቱ ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ በዚህ መሠረት የፋይናንስ ኅብረት ሥራ ማህበራት አሁን የሰበሰቡትን የቁጠባ መጠን አራት እጥፍ በማሳደግ ብር 83.2 ቢሊየን እንዲያሰባስቡ በማድረግ እንደ አገር ከሚሰበሰበው አገራዊ የግላሰብ ቁጠባ (Household saving) ውስጥ ድርሻቸውን አሁን ከደረሰበት ሦስት እጥፍ በማሳደግ 40 ከመቶ ማድረስ ነው፡፡

የፋይናንስ ኅብረት ሥራ ማህበራት የሰበሰቡትን ቁጠባ እና ከሌሎች ምንጮች የሚያገኙትን ገንዘብ ለአባሎቻቸው የብድር አገልግሎት እንዱሰጡ ለማድረግ በትኩረት ይሰራል፡፡ በዚህ መሠረት የሚሰጡት የብድር መጠን አሁን የደረሱበት ላይ አራት እጥፍ በማሳደግ ብር 84 ቢሊየን እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡

በአለም ላይ የኅብረት ሥራ ማህበራት ለዜጎች ምቹ የሥራ እድል በመፍጠር በቀዳሚነት ከምታወቁ ተቋማት መካከል አንዱ ናቸው፡፡ በመሆኑም አሁን በኅብረት ሥራ ማህበራት የተፈጠረውን የሥራ ዕድል በማሳደግ ለ800 ሺ ዜጎች ቋም የሥራ እድል እንዲፈጥሩ ይደረጋል፡፡

የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት

- የገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት አደረጃጀት ጠንካራና ወጥ እንዲሆን ይደረጋል፣
- በገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት አባል ያልሆኑትን የሕብረተሰብ ክፍሎች የፋይናንስ ክህሎታቸውን በማዳበር አባል በመሆንና በመቆጠብ ችግሮቻቸውን እንዲፈቱ ይደረጋል፣
- በገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት ውስጥ የሴቶችን እና ወጣቶች የአባልነትም ሆነ አመራርነት ተሳትፎአቸውን በስፋት የማሳደግ ተግባር ትኩረት ተሰጥቶ የሚሰራ ይሆናል፣

- የገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት የሚሰጡት የቁጠባና ብድር የፋይናንስ አገልግሎት ማስፋፋት፣
- የገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት የአባላት መደበኛ ቁጠባ መጠን ማሳደግ፣
- በገጠር የግብርና ምርትና ምርታማነት እንዲጨምር ለአርሶ/አርብቶ አደሩ የግብርና ምርት ማሳደጊያ ግብዓቶች መግዣ፣ ለግብርና ምርት ግብይት እና እሴት ለመጨመር የሚሆነውን ፋይናንስ በማመቻቸት የበኩላቸውን ድርሻ እንዲወጡ ይደረጋል፣
- የገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት ብድርን እና ቁጠባን መሰረት ያደረገ ወይም ሌሎች አነስተኛ የመድን ዋስትና አገልግሎቶችን በራሳቸው ወይም ከሌሎች ኢንሹራንስ ሰጭ ተቋማት ጋር በመቀናጀት አገልግሎት እንዲሰጡ ማድረግ፣
- የገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት የውስጥ አሰራራቸውን ለማዘመን ሶፌትወሮችን በመገንባት ወይም በመዘርጋት የሚጠቀሙብት አሰራር በዘርጋት አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፣
- በከተማ እና ገጠር የሚገኙ የገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት መርሆ በማይጻረር መልኩ ሁለቱንም ተጠቃሚ የሚያደርግ የፋይናንስ ግብይት ትስስር እንዲኖር ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፣
- የገንዘብ ቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማህበራት ዘመናዊ የክፍያ አሰራሮችን በመዘርጋት ከሌሎች የኅብረት ሥራ ማህበራት ጋር በመቀናጀት የሚሰሩበት አሰራር ተዘርግቶ ተግባራዊ ይደረጋል፣
- የሁሉም ዓይነት የኅብረት ሥራ ማህበራትን እና አርሶ/አርብቶ ሕብረተሰብ ክፍል የፋይናንስ ችግር ሊፈታ የሚችል የኅብረት ሥራ ባንክ ማደራጀት፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራትን የአደጋ ስጋት ለመቀነስ እንዲቻል የኅብረት ሥራ ኢንሹራንስ ማደራጀት፣

2.5.5.6 በኅብረት ሥራ ማህበራት የስራ እድል ፈጠራ ማጠናከር፡

- የኅብረት ሥራ ማህበራት ለዜጎች ሰፊ የሥራ እድል ሊፈጥሩ የሚችሉ የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በማስፋፋት ላይ ትኩረት ሰጥተው እንዲሰሩ ለማድረግ አስፈላጊው ድጋፍ እና ክትትል ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት የተለያዩ የእሴት መጨመር ተግባራትን ስያስፋፋ ከተለያዩ ተቋማት ጋር በመቀናጀት ምርቶቻቸውን ለማሸግ፣ ምልክት ለማድረግ፣ ለማጓጓዝ እና ሌሎች ተግባራት በማከናወን ዜጎች ሰፊ የሥራ እድል እንዲያገኙ የሚያስችሉ አሰራሮችን በመዘርጋት ተግባራዊ ይደረጋል፣
- የኅብረት ሥራ ማህበራት ለሴቶችና ወጣቶች የሚመቹ ፕሮጀክቶችን በመቅረፅ ሰፊ የሥራ እድል እንዲፈጠርላቸው ይሰራል፣

2.6 ዘርፈ ብዙ ጉዳዮች

2.6.1 ምግብ ዋትስና

ላለፉት ሁለት አስርት ዓመታት በመደበኛ ፐሮግራም እና ፐሮጀክቶች የምግብ ዋስትና መታጣት ችግርን ለመፍታት ከፍተኛ ጥረት ተደርጓል፡፡ በመሆኑም እ.ኤ.አ ከ 2010 እስከ 2015 የምግብ ድህነት አመልካች (Food Poverty Index) በ 11.8 በመቶ ወይም በ 6.9 ሚሊዮን ዜጎች እንዲቀንስ ማድረግ ተችሏል፡፡ በተመሳሳይ ወቅት የአገሪቱ ህዝብ ብዛት በ 10 ሚሊዮን ጭማሪ አሳየይቷል (CSA, 2016)፡፡ የህዝብ ብዛት በ2.5 ዓመታዊ የእድገት ምጣኔ መጨመሩን ተከትሎ የምግብ ዋስትና እጦት ችግር ሆኖ ዘልቋል፡ ፡ ለዚህም በምግብ ሰብል ምርት እና በኢኮኖሚ የተገኘው ዕድገት ከህዝብ ቁጥር ዕድገቱ ያነሰ መሆኑ ዋናው ምክንያት ነው፡፡ የምግብ ዋስትና ዕጦት በቀጥታ ማዕዳዊ ንጥረ ምግብ (dietary nutrient) ጉድለት በማስከተል እንዲሁም በተዘዋዋሪ ደግሞ በህጻናት ምገባ ላይ ተጽዕኖ በማሳደር እድሚያቸው ከአምስት አመትና በታች በሆኑ ህጻናት ላይ መቀንጨር እና በነፍሰ ጡር እና በሚያጠቡ እናቶች ላይ ደግሞ የንጥረ ምግብ ጉድለትን (malnutrition) እንዲከሰት ያደርጋል፡፡ በአጠቃላይ የምግብ ዋስትና ዕጦት ቸግር እና ተያያዥ አሉታዊ ተጽእኖቹን ለመቅረፍ ትኩረት ተሰጥቶ ሊሰራባቸው የሚገቡ ተግባራት መኖራቸውን ያመላክታል፡፡

ካለፉት 15 ዓመታት የአራት ምዕራፎች ትግበራ አበረታች ውጤት በመነሳት ከ2013 በጀት ዓመት ጀምሮ እስከ 2017 ዓ.ም መጨረሻ ድረስ የሚተገበር የአምስተኛው ምእራፍ የልማታዊ ሴፍቲኔት ፐሮግራም በቀረጻ ሂደት ላይ ይገኛል፡፡ በዚህም ፐሮግራም በጥልቅ ድህነት (Extrem Poverty) እና ሥር የሰደደ የምግብ ዋስትና ችግር ውስጥ የሚገኙ በገጠር የሚኖሩ 8 ሚሊዮን የፐሮግራሙ ተጠቃሚዎች ከምግብ ዋስትና ችግር በማላቀቅ በዘላቂነት የምግብ ዋስትናቸውን እንዲያረጋግጡ ለማስቻል ከፍተኛ ትኩረት ተሰጥቷል፡፡

ልማታዊ ሴፍቲኔት

የልማታዊ ሴፍቲኔት ፕሮግራም የምግብ ዋስትና መታጣት መሰረታዊ መንስዔዎችን ለመቅረፍ የተቀረጸ የመንግስት ፕሮግራም ሲሆን ስር ለሰደደ ምግብ ዋስትና በተጋለጡ ወረዳዎች ውስጥ በምግብ ዋስትና ችግር ውስጥ ለሚገኙ የገጠር ህብረተሰብ ክፍሎች ድጋፍ (transfer) በማቅረብ በቤተሰብ ደረጃ ጥሪታቸው እንዳይሚጠጥ ማድረግና በማህበረሰብ ደረጃ ተጨማሪ ጥሪት እንዲፈጠር ትኩረት አድረጎ ይተገበራል፡ ፡

የፕሮግራሙ ዋና ዓላማ «በገጠር የሚኖሩና ለምግብ ዋስትና የተጋለጡ የህብረተሰብ ክፍሎች አደጋን የመቋቋም አቅማቸው ንዲጎለብት፣ ኑሯቸው፣ የምግብ ዋስትናቸው እና ስርዓት ምግባቸው እንዲሻሻል ማድረግ ነው፡፡ በጥልቅ ድህነት ውስጥ የሚኖሩና ስር የሰደደ የምግብ ዋስትና ችግር ያለባቸው ተጠቃሚዎች በተመረጡ የገቢ ማስገኛ ስራዎች ላይ በመሳተፍ በቤተሰብ ደረጃ ተጨማሪ ገቢና ጥሪት በመፍጠር የምግብ ክፍተታቸውን በራሳቸው አቅም መሙላት እንዲችሉና የተፈጥሮ እና ሰውሰራሽ አደጋን ተከትሎ የሚከሰት መጠነኛ አደጋ ክስተት (Modest Shock) የመቋቋም አቅም እንዲፈጥሩ በማስቻል ከፕሮግራሙ ማስመረቅ ነው፡፡

በዚህ መሰረት በቀጣይ አስር አማታት ውስጥ ወቅቱን በጠበቀ ክፍያ የምግብ ክፍተትን በመሙላትና ልዩ ልዩ ስልጠናዎችንና የብድር አቅርቦትን በማቀናጀት በሚቀርብ የቤተሰብ ኑሮ ማሻሻያ ድጋፍ --------- (100 በመቶ) የፕሮግራሙ የማህበረሰብ ስራ ተጠቃሚዎች ከፕሮግራሙ ድጋፍ ውጪ በራሳቸው አቅም ዓመታዊ የምግብ ፍጆታቸውን አሟልተውና በተፈጠጥሮ አደጋ የሚከሰት መጠነኛ ሾክ (ለሶስት ወራት) መቋቋም የሚያስችል አቅም ፈጥረው ከፕሮግራሙ ይመረቃሉ፡፡

በማኔጅመንት መረጃ ስርዓት የተደገፈና ወቅቱን የጠበቀ ክፍያ ስርዓት በመገንባት ተጠቃሚዎች ለሰሩት ስራ ክፍያቸውን በወቅቱ እንዲያገኙና የምግብ ክፍተታቸውን በመሙላት ጥሪታቸውን እንዳይሚጠጥ ይደረጋል፤ በተጓዳኝ በሚሰጥ ስልጠና እና በቁጠባ ተሳትፈው በሚቀርብላቸው የብድር ድጋፍ በቤተሰብ ደረጃ አዋጭ በሆኑ የገቢ ማስገኛ ስራዎች በመሳተፍ የገቢ ምንጫቸውን እንዲያሰፉ፣ ተጨማሪ ሃብት እንዲያፈሩ እና የአመጋገብ ስርዓታቸው እንዲሻሻል ይደረጋል፡፡ ለሴቶች ልዩ ትኩረት በመስጠት በማህበረሰብ እና በቤተሰብ ደረጃ የውሳኔ አሰጣጥ እና የኢኮኖሚ አቅማቸው እንዲሻሻል ይደረጋል፡፡

የትግበራ መስኮች

የፕሮግራም ማኔጅመነት ስርዓት መገንባት

- የልማታዊ ሴፍቲኔት ፕሮግራም የማኔጅመንት ኢንፎርሜሽን ሲስተምን በመዘርጋት አገልግሎት ላይ እንዲውል ማድረግ

- የተጠቃሚዎችን መሰረታዊ መረጃ ማደራጀት (Household Registery)
- የ e-payment ክፍያ ስርዓት እንዲስፋፋ ማድረግ
- ፔሮል እና አቴንዳንስ ሶፍትዌር ማሻሻል (PASS update) እና አስተዳደር

ወቅታዊና ተመጣጣኝ የተጠቃሚዎች ክፍያ

- ወቅቱን በጠበቀ ክፍያ የምግብ ክፍተት ለመሙላት የሚያስችል ሃብት ማሰባሰብ ለክልሎች መላክ ያለበትን ሃበት በወቅቱ እንዲላክ ማድረግ ፤
- ወቅታዊና ተመጣጣኝ ክፍያ ለመፈጸም የሚያስችል የክፍያ ስርዓት
- ተጨማሪ ወራት ድጋፍ ክፍያ (Scalability-continuum of response)
    - በመ,ር እና በልግ ጥናት ውጤት መሰረት ለተጨማሪ ወራት ድጋፍ (Extended Months of Support) ከተለያዩ ምንጮች በሚቀርብ የበጀት ድጋፍ ለሴፍቲኔት የማህበረሰብ የልማት ተሳታፊዎች እና ፕሮግራሙ በሚተገበርባቸው ወረዳዎች ውስጥ ከሴፍቲኔት ዉጪ ለሆኑ የእለት ደራሽ ተጠቃሚዎች ድጋፍ ማድረግ
- በፕሮግራሙ ተጠቃሚዎች ተሳትፎ የማህበረሰብ የልማት ስራዎች በማከናወን የወል ጥሪት እንዲገነባ ማድረግ ፡ (ወደ ተፋሰስ ሊሄድ ወይም መካተቱ መረጋገጥ ያለበት ነው
- የማህበረሰብ የልማት ስራዎች የስርዓተ ፆታ ፤ ማህበራዊ ጉዳዮች እና የስርዓተ ምግብን ባካተተ መልኩ እንዲተገበሩ ማድረግ (ወደ ተፋሰስ ሊሄድ ወይም መካተቱ መረጋገጥ ያለበት ነው

የቤተሰብ ኑሮ ማሻሻል፡-የልማታዊ ሴፍቲኔት ፕሮግራም ተጠቃሚዎች በቤተሰብ ደረጃ ጥሪት እንዲገነቡ ማድረግ

- የገንዘብ አያያዝና አጠቃቀም (ቁጠባ)፣ የገቢ ማስገኛ ስራዎች ዕቅድ ዝግጅት፣ የቴክኒክ ክህሎት እና የስርዓተ ምግብ ስርዓተ ጾታ እና ማህበራዊ ልማት ላይ ስልጠናዎች መስጠት
- የፋይናንስ አገልግሎት፡- ብድር አቅርቦት
- የደሃ ደሃ ለሆኑ (Ultera poor clients) ተጠቃሚዎች የአንድ ጊዜ የቤተሰብ ኑሮ ማሻሻያ ድጋፍ (Livelihood Transfer)
- የምርት ግብዓቶች፣ የምርት እና አገልግሎት ገበያ ትስስር
- የማህበረሰብ የልማት ስራዎች እና የቤተሰብ ኑሮ ማሸሻል ተግባራት ተሳስረው የሚተገበሩበት የእቅድ ዝግጅት፣ ክትትል እና ድጋፍ ስርዓት ማጠናከር

ተቋማዊ የአቅም ልማት

- የቁሳዊ አቅም ግንባታ ድጋፍና ስልጠና

- የምግብ ዋስትና ፕሮግራም አፈፃፀም ክትትል፣ ግምገማ እና መማማር

ምረቃ

- ተጠቃሚዎች በቀረበላቸው ድጋፍ ተጠቅመው ያመጡትን ለውጥ ክትትል ማድረግ እና ተጓዳኝ ድጋፎችን ማቅረብ
- በመረጃ ላይ የተደገፈ ታአማኒነት ያለው የምረቃ ማስተግበሪያ ስርኣት መዘርጋት
- ከፕሮግራሙ የተመረቁ ተጠቃሚዎች የድህረ ምረቃ ክትትል እና ድጋፍ ስርዓት መዘርጋት

2.6. ስርዓተ ምግብ ዋስትና

ከአመጋገብ ስርአት አለመስተካከል ጋር በተያያዘ በሀገራችን የሚታየውን መቀንጨር፤ መቀጨጭ፤ አነስተኛ ክብደት ወዘተ ለመቀንስና በዚሁ ምክንያት በዜጎች ላይ የሚደርሰውን የተዛባ አካላዊ እድገትና በተለያዩ በሽታዎች መጠቃትን ለማስወገድ የግብርናው ልማት ጉልህ ሚና እንዳለዉ የተለያዩ ጥናቶች አረጋግጠዋል፡፡ የዜጎችን የሥርዓተ ምግብ ዋስትና ማረጋገጥ ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታም እንዳለዉ ይታወቃል፤ በሥርዓተ ምግብ ምጓደልም የግብርና ምርቶች በ 17 % እንደሚቀንሱ ይገመታል፡፡ በቅርቡ በጸደቀዉ የምግብና ስራዓተ ምግብ ፖሊሲ (FNP) ከጠቀመጡት ሰባት የፖሊሲ አቅጣቻዎች ሶስቱ በቀጥታ የግብርና ሚኒስቴር ሥርዎች ሲሆኑ ሶስቱ ደግሞ ክሚኒስቴር መ/ቤቱ ጋረ ቀጥተኛ ያልሆነ ግኑኝነት አላቸዉ፡፡ በነዚህ ምክንያቶች የግብርና ምርትና ምርታማነት እንደዚሁም የአመራረት ስልቱ ሥርዓተ ምግብ ተኮር እንዲሆን ማድረግ ወሳኝ ተግባርና ለሚኒቴር መ/ቤቱም ተለእኮ ግብ መምታት የበኩሉን አስተዋጸኦ የሚያደርግ ነው፡፡

ግብርናዉን ሥርዓተ ምግብ ተኮር እንዲሆን ለማድረግ በሚቀጥሉት አስርተ ዓመታት የሚተገበሩ ዋና ዋና ተገባራት የሚከተሉት ናቸዉ፤

- የሥርዓተ ምግብን የትግበራ መስኮች (interventions) በሚመለከታቸዉ የግብርና ዳይሬክተሮች መደበኛ ሥራዎች ዉስጥ ተካቶ እንዲሠራ ማድረግ (Mainstreaming)
- የዜጎች የአመጋገብ ሥርዓት ማለትም የምግብ ስብጥር፤ ምግብ የሚመገቡበት ድግግሞሽ (Meal frequency) ዓለም አቀፍ ደረጃዉን የጠበቀ እንዲሆን ማድረግ
- በተለይም የገባያ ተደራሽነት በሌለባቸዉ የገጠር አካባቢዎች ስብጥር የአመራርት ሰልት (production diversity) እንዲሰፋፉ ማድርግ
- የተለያዩ የመገናኛ ዘዴዎችን በመጠቀም የስርዓተ መግብ ተኮር ግብርና መልዕክቶችን በማስተላለፍ በህብረተ ሰቡ ዉስጥ ግንዛቤ መፍጠርና ብሎም ባህርይ ለውጥ ማምጣት

- በፌዴራል ደረጃ የተቋቋመዉን የምግበና ሥርዓተ ምግብ ማስተባበርያ ቢሮ ተሞክሮ ላይ በመመርኮዝ በክልሎቸና በተዋርድ የግብርና ቢሮዎችና ጽ/ቤቶች የምግብና የሥርዓተ ምግብ ትግበራዎቸን የሚያሰተባበር መዋቅር መዘርጋት
- ግብርው ሴክተር የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ተግባራት የተጠናከረ የክትትል እና ግምገማ ስርዓት በመዘእንዲሁም የመረጃ ቋት በመፍጠር ለአዳዲስ እውቀት ምንጭ እንዲሆን ማስቻል
- የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ፕሮግራም በመቅረጽ የግብርና ሚኒስቴር የስርዓተ ምግብ ተኮር ስራዎች በተደራጀ መልኩ መምራት

- በተለያዩ የአግሪቷ ክፍሎች አግሮ ኢኮሎጂን መሰረት ባደረገ መልኩ ሞዴል የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ማሰለጥኛ ማእክላትን በማደራጀት የቴክንሎጂ እና የክህሎት ሽግግር እና ስርጸተን ማጎልበት
- የመጀመሪያ እና ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች የስርዓተ ምግብብ ተኮር ግብርና ማሳያ ማእከላት እንዲሆኑ የሙያ እና የግባት አቅርቦት ድጋፍ ማድርግ
- የስርዓተ ምግብ እቅድ እና ክትትል በግብርናው ሴክተር ተጠናክሮ የመደበኛ የስራ አካል እስኪሆን ድረስ ቀጣይነት ያለው ድጋፍ እና ክትትል ማድረግ
- የስርዓተምግብ ተኮር ስራዎችን የማስተባበር አቅምን ማጎልበት
- የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎች አቅርቦት ማሳደግ

2.6.3 ስርዓተ ፆታ

በአባወራና በእማዎራ መካከል ያለውን የምርታማነት ልዩነት ማጥበብ

የግብርና ኤክስቴንሽንና ሌሎች የግብርና አገልግሎቶች ተደራሽነት እና ተጠቃሚነትን ማሳደግ

በሚቀጥለው አስር ዓመታት የኤክስቴንሽን ስርዓቱ ለ18,237,000 ለአርሶ/አርብቶ/ከፊል አርብቶ አደሮች የኤክስቴንሽን አገልግሎቶች ተጠቃሚዎች ያደርጋል፡፡ ከእነዚህ የኤክስቴንሽን አገልግሎቶች ተጠቃሚዎችው ውስጥ በግብርና ሥራ ከተሰማሩ እማወራዎችን 100%፣ ባለትዳር ሴቶች 50%፣ እንዲሁም 10 በመቶ የሚሆኑትን ወጣቶች የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት ተጠቃሚ ማድረግ ሲሆን በዋናነት፡-

- ሀገራዊ የግብርና ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ በሚደረገዉ እንቅስቃሴ ሴቶች እና ወጣቶች ጉልህ አበርክቶ ይኖራቸዉ ዘንድ በሰብል ልማት፤ በእንሰሳት ልማት፤ በተፈጥሮ ሀብት ልማት፤ በመስኖ ልማት፤ በሜካናይዜሽን፤ በድህረ-ምርት፣ ደህነነት እና እሴት ጭመራ፤ በስርዓተ-ምግብ፤ በሥርዓተ-ጾታ፤ በአየር ንብረት ሁኔታ ትንብያ መረጃ እና በገበያ ዙርያ በተቀናጀ መልኩ በኤክስቴንሽን ተጠቃሚ ማድረግ ነዉ፡፡

የግብርና ቴክኖሎጂ ተደራሽነት እና ተጠቃሚነትን ማሳደግ

- በግብርና ሜካናይዜሽን በዕቅድ በሚቀጥሉት አስር ዓመታት ውስጥ ከሚታረሰው 1300000 ሄ/ር መሬት ውስጥ 9750000 ማለትም 75% የማሳ ዝግጅቱ በሜካናይድ እርሻ ማከናወን፤ 80 በመቶ የሰብል ምርት በአጭዶ መውቂያ (በኮምባይነር) ይሰበሰባል በአነስተኛ መውቂያና መፈልፈያዎች የሚወቃ ሲሆን በዘርፉ የተሰማሩ እማ-ወራዎችን 100% ተጠቃሚ ማድረግ፣ እንዲሁም ለወጣቶች የስራ-እድል ለመፍጠር የሚያስችሉ የትኩረት መስኮችን በመለየት

ተጠቃሚ ማድረግ፣

- በተጨማሪም ከሚመለከታቸው አካለት ጋር በመቀናጀት ሴቶች እና ወጣቶችን በማደራጀት ጊዜ፣ ጉልበት ቆጣቢና እሴት የሚጨምሩ የግብርና ቴክሎሎጂ ግብዓቶችን በማቅረብ ኢኮኖሚያዊ አቅማቸዉን ማሳደግ፤ እንዲሁም የመጠቀምና የመግዛት አቅማቸዉን ለማሳደግ የስልጠናና የብድር አቅርቦት ስርዓትን በመዘርጋት ተግባራዊ ማድረግ፣
- በእንስሳት ልማት በሙሉ ፓኬጆች የሴቶች እና ወጣቶች ተጠቃሚና ተሳታፊ ምርትና ምርታማነትን የማሳደግ ተግባራት ይከናወናሉ፣
- የህፃናትን አስተዳደግ ከተመጣጠነ ምግብ እጥረት የሚከሰቱ የመቀንጨርና የመቀጨጭ ችግሮችን በዘላቂነት ለመፍታት የስርዓተ- ምግብ ተደራሽነትን ማሳደግ፣

2.6.4 አካባቢና አየር ንብረት ለውጥ

በግብርና ሴክተር የአየር ንብረት ለውጥ የማጣጣምያ ስልት ውስጥ የተለዩ የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ግንባታ ስራዎችን በመደበኛ ስራዎች እቅድ ውስጥ በማካተትና በመተግበር በ2012 ዓ/ም ከተደረሰበት 36.84 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት ጋዝ ቅናሳ በ2022 ዓ/ም 125.8 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶንማድረስ፡፡

ይሃንን በተቋም ደረጃ የተቀመጠውን ግብ ለማሳካት በሰብል ልማት ዘርፍ ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ፣ ምርትና ምርታማነትን የሚጨምሩ ስራዎችን በመደበኛ የልማት እቅዶች ጋር በማካተትና በመተግባር በ2012 ዓ/ም ከተደረሰበት 7.23 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት ጋዝ ቅናሳ በ2022 ዓ/ም 37.8 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶንማድረስ፡፡

በእንሳሳት ልማት ዘርፍ ከአየር ንድረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ፣ የእንስሳትን ምርትና ምርታማነትን የሚጨምሩ ስራዎችን በመደበኛ የልማት እቅዶች ጋር በማካተትና በመተግባር በ2012 ከተደረሰበት 12.06 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት ጋዝ ቅናሳ በ2022 ዓ/ም 48 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶንማድረስ፡፡

በተፈጥሮ ሀብት ልማት ዘርፍ የተጎዱ ቦታዎችን በተቀናጀ የተፋሰስ ልማት ስራ በማልማትና ተመልሰው እንዲያገግሙ በማድረግ የሙቀት አማቂ ጋዝ የሚያገሉ የስነአካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስራዎችን በመደበኛ የልማት እቅዶች ጋር በማካተትና በመተግባር በ2012 ዓ/ም ከተደረሰበት 17.55 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት ጋዝ ቅናሳ በ2022 ዓ/ም 40 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶንማድረስ፡፡

ይህንን ግብ በተቋም ደረጃ ለማሳካት በግብርና የማጣጣምያ ስልት ውስጥ የተቀመጡትን ከአይር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን በስፋት መተግበር፣ ተፋሰስን መሰረት የደረገ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና ጥበቃን ማጠናከርና ሰፊ የእርሻ መሬት ያለባቸው ቆላማ ቦታዎች ላይ የእርሻ ስራን በመስፋፋት ደገው አከባቢ በሚገኙ የተፈጥሮ ሀብታችን ላይ የሚደርሰውን ጫና በመቀነስ የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ግንባታን በተቋም ደረጃ ማሳከት ይቻለል፡፡

በተጨማሪም ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተስማሙ የግብርና ስራዎች በመተግበራቸው የተቀነሰውን የሙቀት አማቂ ጋዝ መጠን ለማስላት የሚያስችል በሀገር አቀፍ ደረጃ የክትትል፣ ዘገባና መረጋገጥ ስረአት ይዘረጋል፡፡

2.6.5 ስራ ዕድል ፈጠራ

እንደ ሀገር ከፍተኛ ትኩረት ከተሰጣቸው ጉዳይ አንዱ የሥራ ዕድል ፈጠራ ጉዳይ ነው፡፡ በመሆኑም መንግስት ከ2008ዓ.ም ጀምሮ የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራን የማስተባባር ተልዕኮ ለሚኒስቴር መስራቤታችን ሰጥቶ ስራውን የሚመራበት ስትራቴጂ በመቅረጽ ወደ ስራ እንዲገባ ተደርአጓል፡፡ በዚህም ቋሚ 3,801,234 ጊዜዊ 1,280,646 ድምር 5,195,297 ስራ እድል ተፈጥሮዋል፡፡ ይህ ከእድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅድ 4.7 ሚሊዮን ሲታይ የተሻለ ቢሆንም በሃገሪቱ በየዓመቱ እየታየ ያለው ፈጣን የህዝብ ቁጥር ዕድገት የሚፈጥረው የስራ ፈላጊ ቁጥር ከፍተኛ በመሆኑ እየተፈጠረ ያለው የስራ ዕድል በየአመቱ ከሚፈጠረው የስራ ፈላጊ ቁጥር አንፃር ሲታይ አሁንም ብዙ መስራት እንደሚጠበቅ ያሳያል፡፡ በገጠር ስር ዕድል ፈጠራ የሚከተሉት ጠቀሜታዎች ይኖሩታል አማራጭ የስራ እድሎችን በማስፋት የዜጎችን ፍትሃዊ ተጠቃሚነት ማረጋገጥ፣ ቴክኖሎጂን በመጠቀም እና የስራ ባህልን በማሻሻል ምርት እና ምርታማነትን ማሳደግ፣ የገጠር እና የከተማ ትስስርን ማጠናከር እና የገበያ አማራጮችን ማስፋት፣ አላስፈላጊ ፍልሰትን እና ስራ አጥነትን መቀነስ፣ የገጠር ኢንተርፕረንሽፕ በማጎልበት የገጠር ኢኮኖሚያዊ ትረንስፎርሜሽን ማሳለጥ፣ ምርታማ፤ ውጤታማ፤ ጥራት ያለዉና ዘለቂ የሆነ የገጠር የሥራ ስምሪት መፍጠር፣ በገጠር ሥራ ፈጠራ ሴቶችንና ወጣቶችን ተጠቃሚ ማድረግ፣ የገጠር ሥራ አጥነትን በመቀነስ ለአገር ዕድገት አስተዋጽዖ ማድረግ የሚሉት ናቸው፡፡

በዚህ የሥራ ዕድል ፈጠራ ተጠቃሚ የሚሆኑ ዜጐች በዋናነት ሥራ አጦች /Unemployed/ ሲሆኑ እንዲሁም ከፊል ሥራ አጥ ዜጐችንም /Underemployed/ ያካትታል፡፡ ከ15 /አሥራ አምስት/ ዓመት የእድሜ ክልል በላይ ያሉ ወንዶችና ሴቶች፣ የተማሩና ያልተማሩ፤ አስተማማኝ የገቢ ምንጭ የሌላቸው፣ ትምህርታቸውን ያቋረጡ፣ የቴክኒክና ሙያ ትምርትና ስልጠና፣ የዩኒቨርስቲ ትምህርታቸውን የጨረሱ፤ ልዩ ድጋፍ የሚፈልጉ አካል ጉዳተኞችን እንዲሁም በከተሞች መስፋፋት፤ በኢንዱስትሪ ልማትና በመሳሰሉት ምክንያቶች ከመሬታቸው በተለያዩ ምክንያቶች የተፈናቀሉ አርሶና አርብቶ አደሮችን ያካትታል፡
፡

የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ስትራቴጂክ የትኩረት መስኮች

የገጠር ስራ እድል ፈጠራ የህግ ማዕቀፎች፣ የማስፈጸም አቅምና ስርዓቶችን መፍጠር፡-

የገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራን በተጠናከረ መልክ ለመምራትና ውጤታማ ለማድረግ የሚረዱ የህግ ማዕቀፎች ተዘጋጅተው ስራ ላይ ይውላሉ፡፡

- የሀገሪቱን የአሁንና የወደፊቱን ኢኮኖሚያዊ ሁኔታ ትኩረት ያደረጉና የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራን የሚያበረታቱ ህጎች፣ ደንቦችና መመሪያዎችን በማውጣትና የአሰራር ስርዓት በመዘርጋት በተዋረድ በክልል፣ በዞን፣ በወረዳና በቀበሌ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡
- የገጠር ስራ እድል ፈጠራ በተሻለና በብቃት መምራትና መተግበር የሚያስችል የማስፈጸም አቅም (መዋቅር፣ የሰው ኃይልና ሌሎች ደጋፊ አደረጃጀቶችን) በመፍጠር በሁሉም የመስተዳደር እርከን ስራ ላይ ይውላል፡፡
- የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ትግበራን ለማሳለጥ አስፈላጊ የሆኑ መመሪያዎች፣ ማንዋልና የኮሙኒኬሽን ስትራቴጂ ተግባራዊ ይሆናሉ፡፡

የስራ እድል ፈጠራ አመለካከት በመቅረጽና ክህሎትን በማሳደግ ላይ ያተኮረ የአቅም ግንባታ ስራዎችን ማከናወን፡-

- ማንኛውም ተግባር በላቀ ደረጃ ለመፈፀምና ለማስፈፀም የአቅም ግንባታ ስራ ወሳኝ ድርሻ ያለው በመሆኑ ከከፍተኛ አመራር እስከ ፈጻሚና ተጠቃሚ ድረስ ያለውን የአቅም ክፍተቶችን በመለየት አስፈላጊውን ግብዓቶች በማመቻቸት ተከታታይ የአመለካከት፣ የእውቀትና የክህሎት ማሳደጊያ ስልጠናዎች እንዲያገኙ በትኩረት ይሰራል፡፡

- የሚከናወኑት የአቅም ግንባታ ተግባሮች ወደ ሥራ የሚሰማራውን ሥራ ፈላጊ አመለካከት በመቅረጽና ክህሎትና ዕውቀት በማሳደግ ላይ ያተኮረ መሆን ይገባዋል፡፡ የገጠር የሥራ እድል ፈጠራን ለማጎልበት ተያያዥነት ያላቸው የመፈፀምና የማስፈፀም አቅም ግንባታ ስራዎች ተግባራዊ ይደረጋሉ፡፡
- የስራ እድል ፈጠራ ጽንሰ-ሃሳብ ለማሳደግ ከፌደራል እስከ ቀበሌ አስተዳደር በየደረጃው የተለያዩ የግንዛቤ መፍጠሪያ የሕዝብ ንቅናቄ መድረኮች እንዲከናወን ይደረጋል፡፡

ወጣቶችና ሴቶች ተኮር የሆኑ ፕሮግራሞችና ድርጊቶች፡-

- ሴቶችና ወጣቶች በስራ ፈጠራ ላይ እንዲሳተፉ የሚያስችል በቂ እገዛ አለመኖር ከተጠቀሱት የስራ እድል ፈጠራ ተግዳሮቶች ውስጥ አንዱና ዋነኛው መሆኑ ይታወቃል፡፡ ይህንን ችግር ለመፍታት የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ዋነኛው የትኩረት አቅጣጫ መሆን ይገባዋል፡፡ ከዚሁም አንጻር ሴቶችና ወጣቶች በተሻለ መንገድ ወደ ስራ እንዲገቡ ለማስቻል በመረጃና በጥናት ተግዳሮቶቻቸዉን ማወቅና መፍታት ያስፈልጋል፡፡ ሴቶችንና ወጣቶችን በበለጠ ሊሰማሩባቸው የሚችሉ የስራ አማራጮችን መለየትና መተግበር ያስፈልጋል፡፡ የሚሰጡ የአቅም ግንባታ ስራዎች የሴቶችና የወጣቶች አቅምና ፍላጎትን መሰረት ያደረጉ መሆን ይገባቸዋል፡፡ ካላቸው ቁጥርና ተጠቃሚነት አንጻር እንዲሁም ለአጠቃላይ ሀገራዊ እድገት ካላቸው አስተዋጽኦ ሴትና ወጣት ተኮር የሆኑ ፕሮግራሞችና ፕሮጀክቶች ተቀርጸው ተግባራዊ መደረግ አለባቸው፡

ለገጠር ስራ እድል ፈጠራ የተቀናጀ ድጋፍ መስጠት፡-

- የገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራን በተጠናከረ መንገድ ለመተግበር ሁለንተናዊና የተቀናጀ ድጋፍ እንዲሰጥ ይደረጋል፡፡
- በገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራ ላይ የሚሳተፉ ዜጐች በግል፣ በቡድን፣ በማህበር በኢንተርፕራይዞችና ሌሎች አደረጃጀቶችና ስራዎች ተሰማርተው ውጤታማ ለማድረግ ቀጣይነት ያላቸው ዘርፈ-ብዙ የአንድ ማእከል አገልግሎትና በክላስተር ድጋፍ እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡

የሥራ ዕድል አማራጮችን ማስፋት፡-

- አማራጮችን በመለየት እና ለስራ እድል ፈጠራ ሊኖራቸው የሚችለውን ድርሻ እና ውጤታማነታቸውን ለማረጋገጥ የሚያስችል ትንተና በማካሄድ በውጤታማነታቸው መሰረት ተግባራዊ እንዲሆኑ ይደረጋል፡፡
- በየአካባቢው ያሉ የስራ እድል አማራጮችን በጥልቀት በመፈተሽ የተለዩትን አማራጮች ለተሻለ ውጤታማነት ሲባል እንዲበለጽጉ በማድረግ ጥቅም ላይ የሚውሉበትን እንዲሁም አዳዲስ የስራ ዕድሎችን በየጊዜው በማጥናት እና በመቀመር አዋጭ የሆኑትን ለተግባር ዝግጁ የማድረግ አሰራር በመከተል ተግባራዊ ይደረጋል፡፡
- የተለዩት አማራጭ የስራ እድሎች የሥራ ፈላጊ ዜጎችን ተሳትፎና ተጠቃሚነት ከግምት ውስጥ ያስገቡ መሆናቸውን እና በስራ እድል ፈጠራ ማእቀፍ ውስጥ የሚኖራቸውን ድርሻ እና ውጤታማነታቸውን በመተንተን በአዋጭነት ቅደም ተከተላቸው መሰረት ወደ ተግባር የሚገባበት ምቹ ሁኔታ ይፈጠራል፡፡
- ከተለዩት አማራጭ የስራ እድሎች ውስጥ በጊዜያዊነት እና በዘላቂነት የሚከናወኑትን በመለየት ሁሉም ባለድርሻ አካላት እና አጋሮች ውጤታማ በሆነ መንገድ መተግበር የሚችሉበት የአሰራር ስርዓት ይፈጠራል፡፡
- ፍላጎትን መሰረት ያደረገ የስራ ስምሪት እንዲኖር እና የባለቤትነት ስሜትን ለማጎልበት ሲባል ተጠቃሚዎች በስራ እድል አማራጮች ልየታ እና ትንተና ላይ በቀጥታ እንዲሳተፉ ይደረጋል፡፡

አረንጓዴና ተስማሚ ስራን ማጠናከርና ማስፋት፡-

- የገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራ ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ልማት አስተዋጽኦ ሊያበረክት በሚችል መልኩ ይተገበራል፡፡
- በገጠር የሚፈጠሩ የሥራ ዕድሎች የአየር ንብረት ለውጥ ተጽዕኖን የሚቋቋሙ መሆን ይገባቸዋል፡ ፡ ከዚህም አንፃር የተፈጥሮ ሀብትን በማልማትና፣ በመንከባከብ ለስራ ዕድል ፈጠራ በዘላቂነት በመጠቀም የሥራ ፈላጊዎችን ገቢ በአስተማማኝ ሁኔታ እንዲያድግ ይደረጋል፡፡

- በዚህ ረገድ ውጤታማ የሆኑ አገሮች ተሞክሮ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡ የአረንጓዴ ልማትን ተግባራዊ ለማድረግ የሚያግዙ ከአየር ንብረት ብከላ የጸዱ የፀሀይ ኃይል፣ የኃይል ቆጣቢ ምድጃዎችና ሃይል ቆጣቢ የቤት አሰራሮች እንዲውሉ ይደረጋሉ፡፡
- ከኃይል ምንጭ ተያያዥነት ያላቸውን ስራዎች ለማስፋት የውኃ፤ መስኖና ኤሌክትሪክሲቲ ሚኒስቴር በመንቀሳቀስ ላይ ሲሆን ከስራ እድል ፈጠራ እንድቃኙ በማድግ ለስራ እድል ፈጠራ ከፍተኛ አስተዋፅኦ እንድኖራቸው ማድረግ ይቻላል፡፡ እንዲሁም አረንጓዴ ልማትን የሚያጠናክሩ የክህሎት ስልጠናና የማበረታቻ ስራዎች በማካሄድ አረንጓዴ ስራ መሰረት ያደረጉ የስራ እድሎችን ማስፋት ይቻላል፡፡
- ደን መሰረት ያደርጉ የስራ እድሎች በአሁኑ ጊዜ የተራቆቱ መሬቶችን እንዲያገግሙ በማድረግና የተራራዎች ልማት ከአጠቃላይ የተፈጥሮ ሃብት እንክብካቤና የደን ልማት ጋር በማገናኘት ዛፍን መሰረት ያደረጉ የስራ እድሎች እየተፈጠሩ ይገኛሉ፡፡ የአገሪቱን መልከአ-ምድርና የተለያዩ ስነ-ምህዳሮች መኖር ዘርፈ ብዙ ጥቅም ያላቸውን የዛፍ አይነቶች በማልማት ዘላቂ የገቢ ምንጭ እንዲሆኑና ከስራ እድል ፈጠራ ጋር እንዲቃኙ በማድረግ የስራ እድል ከመፍጠር በተጓዳኝ ለአረንጓዴ ልማት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ማድረግ ይቻላል፡፡

- በገጠር አካባቢ የሚፈጠሩ የስራ እድሎች ለስራ ፈላጊ ተስማሚ እንዲሆኑ ለማድረግ እያደጉና እየተፈጠሩ ያሉትን የገጠር ከተሞች በመሰረተ ልማት (ለምሳሌ በኮብል ድንጋይ መንገድ ግንባታ ማካሄድ)፣ በፋሲሊቲ (መብራት፣ውኃ የመሳሰሉትን) እና አገልግሎት (ቴሌኮም፣የፋይናንስ አገልግሎት የመሳሰሉትን) እንዲስፋፉ በማድረግ ለስራ እድል ፈጠራ አመቺ ሁኔታን መፍጠር ይቻላል፡፡ የስራ እድል ፈጠራ ማፍለቂያ ቦታዎች ሆነው እንዲያገለግሉ የገጠር ከተሞች በእቅድ እንዲመሩና እንዲያድጉ ማገዝ ያስፈልጋል፡፡ እንዲሁም በገጠር ከተሞችና አመቺ በሆኑ የገጠር አከባቢዎች ከቱሪዝምና የመዝናኛ ማእከላት እንዲስፋፉ በማድረግ የስራ እድል ፈጠራ አማራጮችን ማሰፋትና ለወጣቶች ተስማሚ አካባቢ በመፍጠር የገጠር አካባቢዎችን ሳቢ እንዲሆኑ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

- የገጠር ህብረተሰብ የአሰፋፈርና የገጠር ቤቶች አሰራር ከአጠቃላይ የሃገሪቱ እድገት አቅጣጫና ከስራ አድል ፈጠራ እንዲቃኙና የማህበረሰቡ ባህላዊ፣ ማህበራዊና ታሪካዊ እሴቶችን ሳይለቁ በጥናት ላይ በመመስረት ማሻሻልና ማሳደግ ይቻላል፡፡ በተጨማሪም የገጠር የአሰፋፈርና የገጠር ቤቶች አሰራር ለኢኮ-ቱሪዝም እድገት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ማድረግ በሚችሉበት ሁኔታ መቅረጽና ማሳደግ ይቻላል፡፡

የገጠር ኢንተርፕረነርሽፕ እና የግሉ ባለሀብት፡-

- የገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራ የልማታዊ ባለሃብት መፍለቂያ በሚሆን መልኩ ይተገበራል፡፡ የገጠር ሥራ ፈላጊዎች ገና ከጅምሩ የሥራ ስምሪት ሲሰጣቸው በእድገት ሂደታቸው በአመለካከትና በተግባር ልማታዊ አስተዋጽኦ በማበርከት የመጠቀም፣ ጥራት ያለውና ተወዳዳሪ ምርት የማምረት እንዲሁም ስራ ፈላጊዎች ትክክለኛውን የዕድገት አቅጣጫ ጠብቀው ሃብት የማፍራትን ስራ እንዲሰሩ በማድረግ በገጠር የግብርና ሥራዎችን በዘመናዊ መንገድ የሚያካሂዱ፣ በእሴት ሰንሰለቱ በመሳተፍ ሀብት የሚፈጥሩ በርካታ ልማታዊ ባለሃብቶች መፍጠር ይቻላል፡፡
- ከአነስተኛ ካፒታል እና የቴክሎጂ አቅም በመነሳት በልማታዊ ጥረት እያደገ የሚሄድ የካፒታልና የቴክኖሎጂ አቅም እንዲገነባ ይደረጋል፡፡ በገጠር ያሉ ሥራ ፈላጊዎችን አመለካከት በመቅረጽ ታታሪ፣ በልማቱ ተሳታፊና በተሳተፉት ልክ የመጠቀም አስተሳሰብ ያላቸው፣ የቁጠባ ባህላቸው የዳበረና በየጊዜው እያደገ የሚሄድ የቴክኖሎጂ አጠቃቀም እንዲኖራቸው ይደረጋል፡፡
- አነስተኛ የገጠር ከተሞች መስፋፋት የሥራ ዕድል ለመፍጠር ጠቃሚ በመሆናቸው በከተሞቹ የሚደረገው የመሰረተ ልማት መስፋፋት ለአካባቢ የገጠር ቀበሌዎች የሥራ ዕድል ለመፍጠር በሚያስችል መንገድ መምራትና መደገፍ ያስፈልጋል፡፡ የገጠር ኢንተርፕረነርሽፕ እና የግሉ ባለሀብትን ለመደገፍ የሚያስችሉ የፊሲካል፤ የፋይናንስ እንዲሁም አስተዳደራዊ ድጋፎች ይደረጋሉ፡፡

የገጠር ስራ እድል ፈጠራ የግብዓት አቅርቦት፡-

- በገጠር የሥራ ዕድል ፈጠራን ውጤታማ ለማድረግ ተዋናዮችን ባሳተፈ መልኩ አስፈላጊው የግብዓት አቅርቦት ይመቻቻል፡፡
- የገጠር ስራ ፈላጊዎችን በዘመናዊ ግብርናና ከግብርና ውጭ ለማሰማራት የማልሚያና የመስሪያ ቦታ፤ የመነሻ ካፒታልና ቴክኖሎጂዎች ያስፈልጋል፡፡
- ይህንን የማሟላት ጉዳይ ያለተዋናዮቹና ቤተሰቦቻቸው ተሳትፎ የተሟላ ውጤት ሊመጣ አይችልም፡፡ ይህ አለመሆኑ ደግሞ በገጠር የሚፈጠሩ የሥራ ዕድሎችን ስፋት ሲገድብ የቆየ መሆኑ ይታወቃል፡፡ ችግሩን ለማቃለል መንግስት የሚጫወተው ሚና እንደተጠበቀ ሆኖ ተዋናዮቹና ቤተሰቦቻቸው የበኩላቸውን አስተዋጽኦ ሊያበረክቱ በሚችሉበት አግባብ እንዲፈፀም ይደረጋል፡፡

የገጠር ስራ እድል ፈጠራ የገበያ ትስስር፡-

- የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራን ከኢንዱስትሪ፣ ከግብርና እና ከአገልግሎት ልማቶች ጋር በማስተሳሰር ሀገራዊና ኢኮኖሚያዊ ትስስር እንዲጠናከር ይደረጋል፡፡
- በዚህም ለገጠር ስራ ፈላጊዎች የስራ አማራጮችን በማስፋትና በማመቻቸት አላስፈላጊ የሰዎች ዝውውር እንዲቀንስ ይደረጋል፡፡
- በክልሎች መረጃ ልውውጥ በመፍጠር፤ ምርጥ ተሞክሮችን በመቀመርና በማስፋት የስራ ዕድሎችና የገበያ ትስስር የሚያጎለብቱ አሰራሮችን በመዘርጋት በክልሎች መካከል የስራ ዕድል በመፍጠር ሀገራዊ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ትስስር እንዲጎለብት ይደረጋል፡፡
- ኢንተርፕራይዞች የእርስ በእርስ፤ከመንግስትና ከባለሃብት ጋር የገበያ ትስስር እንዲፈጥሩ ይደረጋል፡፡

የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ጥናትና ምርምር፡-

- የገጠር ስራ እድል ፈጠራ በእውቀት ላይ የተመሰረተ እና የተመረጡ ቴክኖሎጂዎችን በአግባቡ ጥቅም ላይ ማዋልን መሰረት አድርጎ የሚተገበር ይሆናል፡፡
- በተለያዩ አካባቢዎች ያሉ የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ምርጥ ተሞክሮዎች በመለየትና በመቀመር ከሃገራዊ እና ከየአካባባዊ ነባራዊ ሁኔታ ጋር በማጣጣም ጥቅም ላይ የሚውሉበት ሁኔታ ይፈጠራል፡፡ በሁሉም አካባቢዎች የሚተገበሩ የገጠር የስራ እድል ፈጠራ ፕሮግራሞች ምርት እና ምርታማነትን ሊያሳድጉ የሚችሉ እና ግብርናን በማዘመን ትራንስፎርም ማድረግ የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችን በስፋት ይተገበራሉ፡፡
- በገጠር የሚፈጠሩትን የተለያዩ የስራ እድል አማራጮች ስራ አጥን የመሸከም አቅም ኖሯቸው ውጤታማ እንዲሆኑ እና ለተለያዩ ስራ ፈላጊ ዜጎች በፍላጎት መሰረት ምላሽ መስጠት እንዲቻል በጥናት እና ምርምር እንዲታገዙ በማድረግ የተገኘውን ምክረ-ሃሳብ መሰረት ያደረገ ድጋፍ እንዲሰጥ ይደረጋል፡፡
- የገጠር የስራ እድል ፈጠራ እቅድ በመረጃ ላይ ተመስርቶ ተገልጋዮችን እና ተጠቃሚዎችን ባሳተፈ መልኩ የሚታቀድና ትግበራውም በዚሁ መሰረት የሚፈጸም ይሆናል፡፡
- እንድሁም ጥናትን መሰረት በማድረግ የተመረጡ ልምዶች፤ ፈጠራና ቴክኖሎጂዎችን ማስፋት፡ የገጠር ስራ እድል ፈጠራ በእውቀት ላይ የተመሰረተና የተመረጡ ቴክኖሎጂዎችን በአግባቡ ጥቅም ላይ ማዋልን መሰረት አድርጎ የሚተገበር ይሆናል፡፡
- በተለይም የፈጠራ ስራዎቹ የአገር ውስጥና የውጭ ምርጥ ተሞክሮዎችን መሰረት አድረገው የሚዳብሩ ናቸው፡፡ እስከ ዛሬ ከተለመደው አካሄድ በተለየ ተነሰሽነት የአሰራር መሰረታዊ ለውጥን በመተግበር በተሻሻለ ቅልጥፍናና ውጤታማ በሆነ መንገድ ሥራን የመከወን ኃላፊነት ተግባራዊ ይሆናል፡፡
- የገጠር ስራ እድል ፈጠራ በቴክኖሎጂ በታገዙ አሰራሮችና መሳሪያዎች በመታገዝ ይበልጥ ምርታማና ውጤታማ እንዲሆኑ ትኩረት ይሰጣል፡፡

- በግብርናው ዘርፍ ዘመናዊ መሳሪያዎችንና ግብአቶችን በመጠቀም ምርታማነት የማሳደግንና ተጨማሪ እሴት በማፍራት ተፈላጊውን ትራንስፎርሜሽን ለማምጣት የሚያስችሉ መሆን ይገባቸዋል፡፡ በዚህ መሰረት በእውቀት ላይ የተመሰረቱ አግባብነት ያላቸውና የተመረጡ የቴክኖሎጂ ውጤቶችን በግብርናና ከግብርና ውጪ ያሉ የስራ እድሎችን በማዘመን በስራ ፈላጊዎች ዘንድ ተመራጭ እንዲሆኑ ይደረጋል፡፡
- ዘመናዊ መሳሪያዎች እና ቴክኖሎጂዎች በባለሀብቱ እንዲሁም መንግሥት በሊዝ ክፍያ ለተጠቃሚዎች እንዲቀርብላቸው አማራጭ መንገዶች ይመቻቻሉ፡፡

III. የማስፈፀሚያ ስልቶች

3.1. ተቋማዊ ትራንስፎርሜሽን

3.2. የግብርና ልማትን ዲጅታላይዝ ማድረግ

3.3. የፖሊሲ ሪፎርም አጀንዳዎች

IV. የፋይናንስ ፍላጎት

V. የክትትልና ግምገማ ስርዓት

VI. አባሪ

የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት ዒላማዎች

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ስትራቴጅክ ዓላማ 1፡ ገበያ ተኮር የሰብል ምርትና ምርታማነት											
የለማ መሬት በሄ/ር በሰብል ዓይነት በእርሻ ስርዓትና* በማምረቻ ወቅት**											
መኸር የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮችና የሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት (ጠቅላላ የለማ መሬት))											
• ጤፍ	በሺህ ሄክታር	3,084.15	3,088.38	3,092.63	3,096.89	3,101.17	3,105.46	3,109.76	3,114.09	3,118.42	3,122.78
• ገብስ	በሺህ ሄክታር	814.48	814.63	814.80	814.97	815.15	815.34	815.55	815.76	815.99	816.23
• ስንዴ	በሺህ ሄክታር	1,851.13	1,853.53	1,855.96	1,858.41	1,860.88	1,863.36	1,865.87	1,868.40	1,870.96	1,873.53
• በቆሎ	በሺህ ሄክታር	2,458.88	2,470.01	2,481.20	2,492.44	2,503.75	2,515.12	2,526.55	2,538.04	2,549.59	2,561.21
• ሰሊጥ	በሺህ ሄክታር	574.53	599.25	625.12	652.19	680.51	710.15	741.18	773.65	807.65	843.25
• ቲማቲም	በሺህ ሄክታር	5.98	6.05	6.12	6.19	6.27	6.35	6.43	6.51	6.60	6.69
• ሽንኩርት	በሺህ ሄክታር	29.03	29.10	29.17	29.25	29.34	29.43	29.54	29.65	29.76	29.89
• አቮካዶ	በሺህ ሄክታር	19.98	22.35	25.00	27.98	31.31	35.06	39.26	43.98	49.29	55.26
• ሙዝ	በሺህ ሄክታር	68.20	70.17	72.20	74.30	76.47	78.72	81.04	83.45	85.94	88.52
• ማንጎ	በሺህ ሄክታር	22.12	24.72	27.62	30.86	34.48	38.53	43.06	48.11	53.76	60.07

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
መኸር የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮችና የሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት (ጠቅላላ ምርት)											
ጤፍ	በሺ.ህ ኩንታል	54.1	56.9	59.7	62.7	65.9	69.2	72.7	76.4	80.2	84.3
ገብስ	በሺ.ህ ኩንታል	17.8	18.2	18.7	19.1	19.6	20.1	20.6	21.1	21.6	22.2
ስንዴ	በሺ.ህ ኩንታል	51.8	55.1	58.6	62.3	66.2	70.4	74.8	79.6	84.6	89.9
በቆሎ	በሺ.ህ ኩንታል	98.8	104.8	111.1	117.9	125.1	132.7	140.8	149.4	158.5	168.1
ሰሊጥ	በሺ.ህ ኩንታል	4.3	4.7	5.1	5.5	6.0	6.5	7.1	7.7	8.4	9.1
ቲማቲም	በሺ.ህ ኩንታል	1.4	1.5	1.6	1.7	1.9	2.0	2.2	2.4	2.6	2.8
ሽንኩርት	በሺ.ህ ኩንታል	5.2	5.3	5.5	5.6	5.8	6.0	6.2	6.4	6.6	6.9
አቮካዶ	በሺ.ህ ኩንታል	0.9	1.1	1.4	1.8	2.3	2.9	3.7	4.7	5.9	7.6
ሙዝ	በሺ.ህ ኩንታል	5.2	6.1	7.2	8.5	10.0	11.8	13.8	16.3	19.2	22.6
ማንጎ	በሺ.ህ ኩንታል	1.6	1.8	2.0	2.3	2.6	2.9	3.3	3.7	4.2	4.7
መኸር የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮችና የሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት (ጠቅላላ ምርታማነት)											

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ጤፍ	ኩንታል በ ሄክታር	15.22	16.18	17.20	18.29	19.45	20.68	21.98	23.37	24.85	26.42
ገብስ	ኩንታል በ ሄክታር	31.62	31.83	32.04	32.25	32.46	32.68	32.89	33.11	33.33	33.55
ስንዴ	ኩንታል በ ሄክታር	33.19	34.76	36.40	38.12	39.92	41.81	43.78	45.85	48.02	50.29
በቆሎ	ኩንታል በ ሄክታር	41.99	44.00	46.11	48.32	50.63	53.05	55.59	58.25	61.04	63.96
ሰሊጥ	ኩንታል በ ሄክታር	8.29	8.57	8.85	9.14	9.45	9.76	10.08	10.41	10.76	11.11
ቲማቲም	ኩንታል በ ሄክታር	322.52	330.24	338.13	346.22	354.50	362.97	371.65	380.54	389.63	398.95
ሽንኩርት	ኩንታል በ ሄክታር	267.40	268.63	269.87	271.11	272.36	273.61	274.87	276.13	277.41	278.68
አቮካዶ	ኩንታል በ ሄክታር	85.92	89.92	94.10	98.48	103.06	107.85	112.87	118.12	123.61	129.36
ሙዝ	ኩንታል በ ሄክታር	84.76	95.72	108.09	122.07	137.85	155.67	175.80	198.53	224.20	253.19

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ማንጎ	ኩንታል በ ሄክታር	88.75	88.81	88.86	88.91	88.96	89.01	89.06	89.11	89.16	89.21
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (የለማ መሬት)											
• ጤፍ	በሺ.ህ ሄክታር	3,076.60	3,080.6	3,084.6	3,088.5	3,092.5	3,096.5	3,100.5	3,104.5	3,108.6	3,112.6
• ገብስ	በሺ.ህ ሄክታር	811.8	811.8	811.8	811.8	811.8	811.8	811.8	811.8	811.8	811.8
• ስንዴ	በሺ.ህ ሄክታር	1,747.94	1,748.9	1,749.9	1,750.9	1,751.9	1,752.9	1,753.9	1,754.9	1,755.9	1,756.9
• በቆሎ	በሺ.ህ ሄክታር	2,367.80	2,377.6	2,387.5	2,397.4	2,407.3	2,417.3	2,427.3	2,437.4	2,447.5	2,457.6
• ሰሊጥ	በሺ.ህ ሄክታር	294.82	310.9	327.8	345.6	364.4	384.3	405.2	427.2	450.5	475.0
• ቲማቲም	በሺ.ህ ሄክታር	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3
• ሽንኩርት	በሺ.ህ ሄክታር	28.19	28.2	28.2	28.2	28.2	28.2	28.2	28.2	28.2	28.2
• አቮካዶ	በሺ.ህ ሄክታር	19.76	22.1	24.7	27.5	30.8	34.4	38.4	42.9	47.9	53.5
• ሙዝ	በሺ.ህ ሄክታር	66.08	67.9	69.7	71.5	73.5	75.4	77.4	79.5	81.6	83.8
• ማንጎ	በሺ.ህ ሄክታር	19.50	21.8	24.4	27.2	30.5	34.1	38.1	42.6	47.6	53.2
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (ምርት)											

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ጤፍ	በሚልየን ኩንታል	54.03	56.75	59.60	62.59	65.74	69.04	72.51	76.15	79.98	84.00
ገብስ	በሚልየን ኩንታል	17.68	18.11	18.56	19.03	19.50	19.98	20.48	20.99	21.51	22.04
ስንዴ	በሚልየን ኩንታል	48.38	51.44	54.70	58.16	61.85	65.76	69.93	74.35	79.06	84.07
በቆሎ	በሚልየን ኩንታል	94.93	100.70	106.83	113.32	120.22	127.53	135.29	143.51	152.24	161.50
ሰሊጥ	በሚልየን ኩንታል	2.02	2.23	2.47	2.74	3.03	3.36	3.71	4.11	4.55	5.04
ቲማቲም	በሚልየን ኩንታል	0.85	0.90	0.96	1.02	1.08	1.14	1.21	1.29	1.36	1.45
ሽንኩርት	በሚልየን ኩንታል	4.93	5.05	5.18	5.31	5.44	5.57	5.71	5.85	6.00	6.14
አቮካዶ	በሚልየን ኩንታል	0.85	1.08	1.37	1.74	2.21	2.81	3.57	4.54	5.77	7.33
ሙዝ	በሚልየን ኩንታል	5.02	5.89	6.93	8.14	9.56	11.24	13.21	15.52	18.24	21.43
ማንጎ	በሚልየን ኩንታል	1.34	1.51	1.72	1.94	2.20	2.49	2.82	3.20	3.62	4.11
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (ምርታማነት)											
ጤፍ	ኩንታል በ ሄክታር	17.56	18.42	19.32	20.27	21.26	22.30	23.39	24.53	25.73	26.99
ገብስ	ኩንታል በ ሄክታር	21.77	22.31	22.87	23.44	24.02	24.62	25.23	25.85	26.50	27.16

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ስንዴ	ኩንታል በ ሄክታር	27.68	29.41	31.26	33.22	35.30	37.52	39.87	42.37	45.02	47.85
በቆሎ	ኩንታል በ ሄክታር	40.09	42.35	44.74	47.27	49.94	52.76	55.74	58.88	62.20	65.72
ሰሊጥ	ኩንታል በ ሄክታር	6.84	7.18	7.54	7.92	8.32	8.73	9.17	9.63	10.11	10.61
ቲማቲም	ኩንታል በ ሄክታር	197.13	209.09	221.78	235.23	249.50	264.64	280.69	297.72	315.78	334.93
ሽንኩርት	ኩንታል በ ሄክታር	174.94	179.27	183.70	188.25	192.90	197.67	202.57	207.58	212.71	217.97
አቮካዶ	ኩንታል በ ሄክታር	42.91	48.82	55.55	63.20	71.90	81.80	93.07	105.88	120.46	137.05
ሙዝ	ኩንታል በ ሄክታር	75.90	86.86	99.41	113.77	130.21	149.02	170.55	195.19	223.39	255.66
ማንጎ	ኩንታል በ ሄክታር	68.57	69.48	70.39	71.32	72.26	73.22	74.18	75.16	76.15	77.16
የሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት (የለማ መሬት)											
• ጤፍ	በሺ.ህ ሄክታር	7.6	7.8	8.1	8.3	8.6	8.9	9.2	9.5	9.9	10.2

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• ገብስ	በሺ.ሀ ሄክታር	2.7	2.9	3.0	3.2	3.4	3.6	3.8	4.0	4.2	4.4
• ስንዴ	በሺ.ሀ ሄክታር	103.2	104.6	106.0	107.5	108.9	110.4	111.9	113.5	115.0	116.6
• በቆሎ	በሺ.ሀ ሄክታር	91.1	92.4	93.7	95.1	96.4	97.8	99.2	100.7	102.1	103.6
• ሰሊጥ	በሺ.ሀ ሄክታር	279.7	288.4	297.3	306.6	316.1	325.9	336.0	346.4	357.2	368.3
• ቲማቲም	በሺ.ሀ ሄክታር	1.7	1.7	1.8	1.9	1.9	2.0	2.1	2.2	2.3	2.4
• ሽንኩርት	በሺ.ሀ ሄክታር	0.8	0.9	1.0	1.1	1.2	1.2	1.4	1.5	1.6	1.7
• አቮካዶ	በሺ.ሀ ሄክታር	0.2	0.3	0.3	0.4	0.6	0.7	0.9	1.1	1.4	1.8
• ሙዝ	በሺ.ሀ ሄክታር	2.1	2.3	2.5	2.8	3.0	3.3	3.6	3.9	4.3	4.7
• ማንጎ	በሺ.ሀ ሄክታር	2.6	2.9	3.2	3.6	4.0	4.5	5.0	5.5	6.2	6.9
የሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት (ምርት)											
• ጤፍ	በሺ.ሀ ኩንታል	114.93	126.35	138.91	152.71	167.89	184.58	202.92	223.08	245.25	269.63
• ገብስ	በሺ.ሀ ኩንታል	85.30	90.76	96.57	102.75	109.32	116.32	123.76	131.69	140.11	149.08
• ስንዴ	በሺ.ሀ ኩንታል	3,424.79	3,635.63	3,859.45	4,097.05	4,349.28	4,617.04	4,901.28	5,203.02	5,523.33	5,863.37
• በቆሎ	በሺ.ሀ ኩንታል	3,825.12	4,065.90	4,321.83	4,593.87	4,883.03	5,190.39	5,517.11	5,864.38	6,233.52	6,625.89

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• ሰሊጥ	በሺህ ኩንታል	2,319.84	2,470.89	2,631.78	2,803.14	2,985.66	3,180.07	3,387.13	3,607.68	3,842.58	4,092.79
• ቲማቲም	በሺህ ኩንታል	536.08	594.52	659.33	731.21	810.91	899.31	997.35	1,106.07	1,226.64	1,360.35
• ሽንኩርት	በሺህ ኩንታል	226.25	257.56	293.20	333.77	379.96	432.55	492.40	560.54	638.12	726.42
• አቮካዶ	በሺህ ኩንታል	18.68	24.66	32.56	42.98	56.73	74.89	98.86	130.50	172.27	227.41
• ሙዝ	በሺህ ኩንታል	179.79	221.74	273.49	337.31	416.02	513.10	632.83	780.50	962.63	1,187.26
• ማንጎ	በሺህ ኩንታል	232.91	258.63	287.19	318.90	354.12	393.22	436.64	484.86	538.40	597.86
•											
የሰፋፊ እርሻ ኢንቨስትመንት (ምርታማነት)											
• ጤፍ	ኩንታል በ ሄክታር	15.22	16.18	17.20	18.29	19.45	20.68	21.98	23.37	24.85	26.42
• ገብስ	ኩንታል በ ሄክታር	31.62	31.83	32.04	32.25	32.46	32.68	32.89	33.11	33.33	33.55
• ስንዴ	ኩንታል በ ሄክታር	33.19	34.76	36.40	38.12	39.92	41.81	43.78	45.85	48.02	50.29
• በቆሎ	ኩንታል በ ሄክታር	41.99	44.00	46.11	48.32	50.63	53.05	55.59	58.25	61.04	63.96

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• ሰሊጥ	ኩንታል በ ሄክታር	8.29	8.57	8.85	9.14	9.45	9.76	10.08	10.41	10.76	11.11
• ቲማቲም	ኩንታል በ ሄክታር	322.52	330.24	338.13	346.22	354.50	362.97	371.65	380.54	389.63	398.95
• ሽንኩርት	ኩንታል በ ሄክታር	267.40	268.63	269.87	271.11	272.36	273.61	274.87	276.13	277.41	278.68
• አቮካዶ	ኩንታል በ ሄክታር	85.92	89.92	94.10	98.48	103.06	107.85	112.87	118.12	123.61	129.36
• ሙዝ	ኩንታል በ ሄክታር	84.76	95.72	108.09	122.07	137.85	155.67	175.80	198.53	224.20	253.19
• ማንጎ	ኩንታል በ ሄክታር	88.75	88.81	88.86	88.91	88.96	89.01	89.06	89.11	89.16	89.21
በልግ											
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (የለማ መሬት)											
• ጤፍ	በሺ.ህ ሄክታር	161.21	168.44	175.99	183.89	192.14	200.75	209.76	219.17	229.00	239.27
• ገብስ	በሺ.ህ ሄክታር	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92
• ስንዴ	በሺ.ህ ሄክታር	108.85	109.45	110.06	110.66	111.27	111.88	112.50	113.12	113.74	114.37

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• በቆሎ	በሺ.ህ ሄክታር	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28
• ቲማቲም	በሺ.ህ ሄክታር	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69
• ሽንኩርት	በሺ.ህ ሄክታር	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (ምርት)											
• ጤፍ	በሚ.ልየን ኩንታል	2.83	3.10	3.40	3.73	4.08	4.48	4.90	5.38	5.89	6.46
• ገብስ	በሚ.ልየን ኩንታል	4.42	4.53	4.65	4.76	4.88	5.00	5.13	5.25	5.38	5.52
• ስንዴ	በሚ.ልየን ኩንታል	3.05	3.25	3.47	3.71	3.96	4.23	4.51	4.82	5.14	5.49
• በቆሎ	በሚ.ልየን ኩንታል	32.10	33.90	35.80	37.81	39.93	42.17	44.54	47.04	49.68	52.47
• ቲማቲም	በሚ.ልየን ኩንታል	0.92	0.98	1.04	1.10	1.17	1.24	1.32	1.40	1.48	1.57
• ሽንኩርት	በሚ.ልየን ኩንታል	8.33	8.53	8.74	8.96	9.18	9.41	9.64	9.88	10.13	10.38
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (ምርታማነት)											
• ጤፍ	ኩንታል በ ሄክታር	17.56	18.42	19.32	20.26	21.25	22.29	23.38	24.53	25.73	26.98
• ገብስ	ኩንታል በ ሄክታር	21.81	22.35	22.90	23.47	24.05	24.65	25.26	25.89	26.53	27.19

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• ስንዴ	ኩንታል በ ሄክታር	27.99	29.71	31.55	33.50	35.57	37.77	40.10	42.58	45.21	48.00
• በቆሎ	ኩንታል በ ሄክታር	40.16	42.42	44.79	47.31	49.96	52.77	55.73	58.85	62.16	65.64
• ቲማቲም	ኩንታል በ ሄክታር	197.13	209.09	221.78	235.23	249.50	264.64	280.69	297.72	315.78	334.93
• ሽንኩርት	ኩንታል በ ሄክታር	174.94	179.27	183.70	188.25	192.90	197.67	202.57	207.58	212.71	217.97
መስኖ											
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (የለማ መሬት)											
• በቆሎ	በሺ.ህ ሄክታር	63.6	63.6	63.6	63.6	63.6	63.6	63.6	63.6	63.6	63.6
• ስንዴ	በሺ.ህ ሄክታር	-	300.0	300.0	300.0	300.0	300.0	300.0	300.0	300.0	300.0
• ቲማቲም	በሺ.ህ ሄክታር	25.4	25.6	25.8	26.0	26.2	26.4	26.6	26.8	27.0	27.2
• ሽንኩርት	በሺ.ህ ሄክታር	62.2	62.5	62.8	63.1	63.4	63.7	64.0	64.3	64.6	64.9
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (ምርት)											
• በቆሎ	በሚልየን ኩንታል	2.56	2.70	2.85	3.01	3.18	3.36	3.55	3.75	3.96	4.18
• ስንዴ	በሚልየን ኩንታል	-	17.83	18.93	20.10	21.34	22.66	24.06	25.55	27.12	28.80

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• ቲማቲም	በሚልየን ኩንታል	4.81	5.37	5.99	6.69	7.46	8.33	9.30	10.38	11.58	12.93
• ሽንኩርት	በሚልየን ኩንታል	10.81	11.67	12.59	13.58	14.66	15.82	17.07	18.42	19.88	21.45
የአነስተኛ ይዞታ አርሶ አደሮች (ምርታማነት)											
• በቆሎ	ኩንታል በ ሄክታር	40.2	42.4	44.8	47.3	50.0	52.8	55.7	58.9	62.2	65.6
• ስንዴ	ኩንታል በ ሄክታር	28.0	29.7	31.6	33.5	35.6	37.8	40.1	42.6	45.2	48.0
• ቲማቲም	ኩንታል በ ሄክታር	188.9	201.0	213.8	227.4	241.9	257.3	273.7	291.2	309.7	329.5
• ሽንኩርት	ኩንታል በ ሄክታር	173.7	178.0	182.4	186.9	191.5	196.3	201.1	206.1	211.2	216.4
ጥራቱ ጤንነቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ ምርት መጠን በሰብል ዓይነት እና በገበያ መዳረሻ(ፍጆታ፣ ኢንደስትሪ ግብዓትና ኤክስፖርት)											
• ጤፍ	በሚልየን ኩንታል	15.90	18.33	20.68	23.31	26.25	29.52	33.16	37.19	41.64	46.54
• ገብስ	በሚልየን ኩንታል	2.44	2.62	2.77	2.93	3.10	3.28	3.46	3.66	3.87	4.09
• ስንዴ	በሚልየን ኩንታል	9.70	12.17	14.73	17.78	21.40	25.64	30.57	36.23	42.63	49.70

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• በቆሎ	በሚሊየን ኩንታል	13.53	17.79	21.71	26.28	31.51	37.29	43.38	49.25	53.95	55.82
• ሰሊጥ	በሚሊየን ኩንታል	2.45	2.78	3.06	3.38	3.73	4.11	4.53	5.00	5.51	6.08
• ቲማቲም	በሚሊየን ኩንታል	1.28	1.54	1.77	2.02	2.30	2.62	2.96	3.33	3.73	4.14
• ሽንኩርት	በሚሊየን ኩንታል	6.06	6.79	7.35	7.96	8.61	9.31	10.05	10.85	11.69	12.59
• አቮካዶ	በሚሊየን ኩንታል	0.29	0.39	0.50	0.64	0.83	1.07	1.38	1.79	2.30	2.97
• ሙዝ	በሚሊየን ኩንታል	1.81	2.23	2.66	3.17	3.77	4.49	5.35	6.38	7.59	9.04
• ማንጎ	በሚሊየን ኩንታል	0.45	0.54	0.62	0.71	0.82	0.94	1.09	1.25	1.43	1.64
ከ ድህረ ምርት ብክነት ውጪ የተግኘ ምርት በሰብል አይነት											
• ጤፍ	በሚሊየን ኩንታል	50.14	53.41	55.67	57.97	60.31	62.66	65.02	67.37	69.69	71.96
• ገብስ	በሚሊየን ኩንታል	19.52	20.19	20.60	21.01	21.43	21.85	22.27	22.70	23.13	23.56
• ስንዴ	በሚሊየን ኩንታል	47.17	52.32	56.05	59.87	63.73	67.56	71.27	74.74	77.80	80.25
• በቆሎ	በሚሊየን ኩንታል	109.40	120.94	124.07	126.31	127.34	126.74	123.97	118.35	109.00	94.83
• ሰሊጥ	በሚሊየን ኩንታል	3.86	4.30	4.67	5.06	5.49	5.96	6.46	7.01	7.60	8.24
• ቲማቲም	በሚሊየን ኩንታል	4.98	5.60	6.01	6.43	6.86	7.29	7.72	8.13	8.51	8.85

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• ሽንኩርት	በሚልየን ኩንታል	18.22	19.60	20.39	21.19	22.00	22.83	23.67	24.52	25.37	26.23
• አቮካዶ	በሚልየን ኩንታል	0.65	0.85	1.08	1.36	1.72	2.17	2.74	3.46	4.37	5.52
• ሙዝ	በሚልየን ኩንታል	3.90	4.72	5.53	6.48	7.59	8.89	10.42	12.20	14.28	16.72
• ማንጎ	በሚልየን ኩንታል	1.18	1.37	1.53	1.72	1.93	2.16	2.41	2.70	3.02	3.38
1.1 ያደገ የተሻሻሉ ቴክኖሎጅዎችና አሰራሮች አጠቃቀም											
የተሟላ የሰብል ቴክኖሎጅ እና አሰራር በሰብል ዓይነት የተገበሩ አርሶ/አርብቶ አደር ብዛት በመቶኛ በሰብል ዓይነት											
• ጤፍ	በመቶኛ	18%	21%	24%	29%	34%	40%	47%	55%	65%	76%
• ገብስ	በመቶኛ	7%	8%	10%	12%	14%	17%	20%	24%	28%	34%
• ስንዴ	በመቶኛ	33%	37%	41%	45%	50%	55%	61%	67%	74%	82%
• በቆሎ	በመቶኛ	23%	26%	30%	34%	38%	43%	49%	56%	63%	72%
• ሰሊጥ	በመቶኛ	3%	4%	5%	7%	10%	13%	17%	23%	31%	42%
• ቲማቲም	በመቶኛ	1%	1%	2%	3%	5%	8%	12%	19%	29%	46%
• ሽንኩርት	በመቶኛ	3%	4%	5%	8%	11%	15%	21%	30%	42%	59%
• አቮካዶ	በመቶኛ	2%	2%	3%	4%	6%	8%	11%	14%	19%	26%
• ሙዝ	በመቶኛ	4%	5%	7%	9%	12%	16%	22%	30%	40%	54%
• ማንጎ	በመቶኛ	6%	8%	10%	13%	17%	22%	29%	38%	49%	64%
የግብዓት (ማዳበሪያ፣ዘር) አጠቃቀም በሄ/ር											
• የዘር አጠቃቀም											

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• ጤፍ	(በሺ.ህ ኩንታል)	27.1	30.2	33.6	37.3	41.5	46.2	51.4	57.1	63.5	70.7
• ገብስ	(በሺ.ህ ኩንታል)	36.1	41.2	46.9	53.4	60.9	69.4	79.1	90.2	102.8	117.1
• ስንዴ	(በሺ.ህ ኩንታል)	366.2	395.8	427.8	462.3	499.6	540.0	583.6	630.7	681.6	736.7
• በቆሎ	(በሺ.ህ ኩንታል)	516.5	553.1	592.4	634.5	679.5	727.8	779.4	834.8	894.0	957.5
• ሰሊጥ	(በሺ.ህ ኩንታል)	0.8	0.9	1.1	1.3	1.5	1.7	2.1	2.4	2.9	3.4
• ቲማቲም	(በሺ.ህ ኩንታል)	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1	2.2	2.2	2.2
• ሽንኩርት	(በሺ.ህ ኩንታል)	0.1	0.2	0.3	0.5	0.7	1.0	1.4	2.1	3.0	4.4
• አቮካዶ	(በሺ.ህ#)	1,083.3	1,289.4	1,534.7	1,826.8	2,174.4	2,588.1	3,080.5	3,666.7	4,364.4	5,194.8
• ሙዝ	(በሺ.ህ#)	34,913.1	35,599.2	36,298.7	37,012.0	37,739.3	38,480.9	39,237.0	40,008.0	40,794.2	41,595.8
• ማንጎ	(በሺ.ህ#)	7,849.8	8,496.7	9,197.0	9,954.9	10,775.4	11,663.4	12,624.6	13,665.1	14,791.3	16,010.3
የግብዓት አጠቃቀም (ለሁሉም ሰብል)											
• ኤንፒ ኤስ	በሚልየን ኩንታል	10.6	11.2	11.7	12.3	12.9	13.5	14.2	14.9	15.7	16.4
• ዩሪያ	በሚልየን ኩንታል	5.2	5.8	6.4	7.1	7.9	8.7	9.7	10.7	11.9	13.2
በድምሩ (ዩሪያእና ኤንፒ ኤስ)	በሚልየን ኩንታል	15.8	17.0	18.2	19.5	20.9	22.5	24.1	25.8	27.7	29.7
• ኸርቢሳይድ	በሚልየን ሊትር	2.02	2.32	2.66	3.06	3.50	4.02	4.61	5.29	6.06	6.95
• ፈንጂሰዩድ	በሚልየን ሊትር	0.62	0.64	0.66	0.68	0.71	0.73	0.76	0.78	0.81	0.83

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
• ኢንሴክቲሳይድ	በሚልየን ሊትር	0.58	0.64	0.71	0.79	0.88	0.98	1.09	1.21	1.34	1.49
በድምሩ	በሚልየን ሊትር	3.22	3.61	4.04	4.53	5.09	5.73	6.45	7.27	8.21	9.28
• ኖራ	በሚልየን ኩንታል	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2
• የዘር አጠቃቀም (ለሰብሎች)	በሚልየን ኩንታል	0.91	0.97	1.03	1.09	1.16	1.23	1.30	1.38	1.47	1.55
• የችግኝ አጠቃቀም (ለፍራፍሬ)	በሚልየን #	43.80	45.63	47.53	49.51	51.57	53.73	55.97	58.30	60.73	63.26
• የዘር አጠቃቀም (ለአትክልት)	በሺ.ህ ኩንታል	3.57	3.59	3.61	3.64	3.66	3.68	3.71	3.73	3.75	3.78

የሌሎች ሰብሎች ግቦች

የመስኖ ግቦች

ተ.ቁ	ምርት	መነሻ - መሬት (ሚ ሄክታር)	ኢላማ - መሬት (ሚ ሄክታር)	መነሻ - ምርት (ሚ ኩንታል)	ኢላማ - ምርት (ሚ ኩንታል)	መነሻ - ምርታማነት (ኩንታል በ ሄክታር)	ኢላማ - ምርታማነት (ኩንታል በ ሄክታር)
17	ጎመን ዘር	24.60	33.83	0.461	0.90	18.74	26.59
18	ሰላጣ	0.53	0.53	0.086	0.09	162.89	176.72
19	ጥቅል ጎመን	5.44	5.37	0.386	0.39	71.02	72.83
20	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
21	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
22	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
23	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
24	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
25	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
26	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
27	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
28	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
29	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
30	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
31	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
32	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
33	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
34	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
35	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
36	ማሾ	53.93	69.00	0.619	1.206	11.472	17.478
37	ነጭ ቦሎቄ	98.59	126.00	1.737	3.538	17.620	28.079
38	ቀይ ቦሎቄ	204.09	206.03	3.382	5.431	16.571	26.361
39	ያም	4.10	4.10	0.369	0.376	89.971	91.638

ተ.ቁ	ምርት	መነሻ - መሬት (ሄክታር)	ኢላማ - መሬት (ሄክታር)	መነሻ - ምርት (ኩንታል)	ኢላማ - ምርት (ኩንታል)	መነሻ - ምርታማነት (ኩንታል በ ሄክታር)	ኢላማ - ምርታማነት (ኩንታል በ ሄክታር)
1	ማሽላ	527.05	527.05	16,560.34	16,559.91	31.42	31.42
2	ዘንጋዳ	218.43	218.43	5,065.79	5,065.39	23.19	23.19
3	አጃ	848.15	848.15	18,362.74	18,362.45	21.65	21.65
4	ሩዝ	7.49	7.49	241.80	241.78	32.28	32.28
5	ባቄላ	1,238.67	1,238.67	26,675.77	26,680.95	21.54	21.54
6	አተር	136.07	136.07	2,726.19	2,726.84	20.04	20.04
7	ቦሎቄ	1,446.39	1,446.39	37,224.30	37,230.08	25.74	25.74
8	ሽምብራ	2,886.95	2,886.95	57,337.08	57,334.83	19.86	19.86
9	ምስር	662.66	662.66	9,195.83	9,197.72	13.88	13.88
10	ጉዋያ	714.77	714.77	12,378.92	12,379.82	17.32	17.32
11	አኩሪ አተር	243.41	243.41	6,112.17	6,112.03	25.11	25.11
12	አብሽ						
13	ግብጦ						
14	ኑግ	-	-	-	-	-	-
15	ተልባ	13.31	13.31	172.80	172.76	12.98	12.98
16	ለውዝ	90.01	90.01	800.48	800.19	8.89	8.89
	ሱፍ	21.19	21.19	505.03	504.96	23.83	23.83

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ስትራቴጅክ ዓላማ 2፡ ገበያ ተኮር የእንስሳትና አሳ ምርትና ምርታማነት												

ተ.ቁ	ምርት	መነሻ - መሬት (ሄክታር)	ኢላማ - መሬት (ሄክታር)	መነሻ - ምርት (ኩንታል)	ኢላማ - ምርት (ኩንታል)	መነሻ - ምርታማነት (ኩንታል በ ሄክታር)	ኢላማ - ምርታማነት (ኩንታል በ ሄክታር)
17	ጎመን ዘር	24.57	24.57	594.10	594.10	24.18	24.18
18	ሰላጣ	1,268.56	1,268.56	184,013.18	184,017.31	145.06	145.06
19	ጥቅል ጎመን	42,301.87	42,301.87	7,381,608.67	7,381,676.32	174.50	174.50
20	የሀበሻ ጎመን	40,698.92	40,698.92	5,949,533.06	5,949,368.13	146.18	146.18
21	ቃሪያ	31,610.79	31,610.79	3,461,056.27	3,461,065.40	109.49	109.49
22	ሰላጣ	8,363.57	8,363.57	1,022,768.08	1,022,780.98	122.29	122.29
23	ቀይ ሰር	15,660.60	101,575.36	5,330,876.13	224,263,121.82	340.40	2,207.85
24	ካሮት	7,310.23	7,310.23	1,300,065.08	1,300,051.30	177.84	177.84
25	ድንች	116,587.96	116,587.96	22,467,547.02	22,467,665.77	192.71	192.71
26	ነጭ ሽንኩርት	32,953.90	32,953.90	4,265,062.99	4,265,223.28	129.43	129.43
27	ጎዴሬ	42.15	42.15	7,433.96	7,434.00	176.37	176.37
28	ስኳዋር ድንች	374.19	374.19	69,905.94	69,906.18	186.82	186.82
29	ዘይቱን	-	-	-	-	-	-
30	ሎሚ	-	-	-	-	-	-
31	ብርቱካን	-	-	-	-	-	-
32	ፓፓያ	-	-	-	-	-	-
33	አናናስ	-	-	-	-	-	-
34	ጌሾ						
35	ቬች	2,590.27	2,590.27	32,609.97	32,611.50	12.59	12.59

36	ማሾ	446.52	446.52	11,886.06	11,886.36	26.62	26.62
37	ነጭ ቦሎቄ						
38	ቀይ ቦሎቄ	772.37	772.37	18,604.40	18,606.39	24.09	24.09
39	ያም	0.004	0.004	0.369	0.376	89.971	91.638

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የተገኘ የእንስሳት ምርት መጠን በምርት ዓይነትና በእርባታ ስርዓት (አነስተኛ ይዞታ በገጠርና ከተማ፤ የባለሀብት እንስሳት እርባታ)												
• የላም ወተት ምርት	ሚልዩን ሊትር	3,318	3,708	4,143	4,630	5,174	5,782	6,461	7,220	8,068	9,016	10,075
• የፍየል ወተት ምርት	ሺህ ሊትር	91,104	98,609	106,731	115,523	125,038	135,338	146,486	158,552	171,612	185,748	201,048
• የግመል ወተት ምርት	ሺህ ሊትር	327,638	341,830	356,636	372,084	388,201	405,015	422,559	440,862	459,957	479,880	500,666
• የበሬ ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	81,818	217,271	259,637	310,264	370,764	443,060	529,454	632,694	756,064	903,492	1,079,666
• የበግ ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	60,975	69,841	79,996	91,628	104,951	120,212	137,691	157,712	180,644	206,910	236,996
• የፍየል ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	44,728	54,878	67,332	82,612	101,359	124,360	152,581	187,206	229,688	281,811	345,763
• የግመል ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	1,187	1,285	1,391	1,506	1,631	1,766	1,911	2,069	2,240	2,425	2,625
• የማር ምርት	ሺህ ቶን	5,859	6,447	7,094	7,806	8,590	9,452	10,400	11,444	12,593	13,857	15,248
• የሰም ምረት	ሺህ ቶን	554	589	626	666	708	753	801	852	906	964	1,025
• የማር ምርት (admin)	ሺህ ቶን	13,364	14,196	15,080	16,018	17,015	18,075	19,200	20,395	21,665	23,013	24,446
• የሰም ምረት (admin)	ሺህ ቶን	1,225	1,261	1,299	1,338	1,378	1,419	1,462	1,505	1,550	1,597	1,645

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ												
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የአሳ ምርት ከመደበኛ የውሃ አካላት	ሺ.ህ ቶን	57.4	73	78	105	118	133	148	167	185	196	247
• የአሳ ምርት ከአኳ ካልቸር	ሺ.ህ ቶን	መረጃ የለም	0.70	0.91	1.19	1.55	2.03	2.64	3.45	4.50	5.86	13.00
• የዶሮ ምርት (ስጋ) - ስፔሻላይዝድ	ሺ.ህ ቶን	31,252	34,440	37,953	41,824	46,091	50,792	55,973	61,683	67,975	74,909	82,550
• የዶሮ ምርት (እንቁላል)-ስፔሻላይዝድ	ሚልዮን	1,652	1,789	1,936	2,096	2,269	2,457	2,659	2,879	3,117	3,374	3,652
• የዶሮ ምርት (ስጋ) - የተሻሻለ የቤተሰብ	ሺ.ህ ቶን	21,626	22,529	23,470	24,450	25,471	26,535	27,643	28,798	30,000	31,253	32,558
• የዶሮ ምርት (እንቁላል)-የተሻሻለ የቤተሰብ	ሚልዮን	69	75	81	88	95	103	111	120	130	141	153
• የዶሮ ምርት (ስጋ) - ባህላዊ የቤተሰብ	ሺ.ህ ቶን	18,660	19,034	19,414	19,803	20,199	20,603	21,015	21,435	21,864	22,301	22,573
• የዶሮ ምርት (እንቁላል)-ባህላዊ የቤተሰብ	ሚልዮን	82	81	81	80	79	78	77	77	76	75	74
• የእንስሳት ምርታማነት በምርት ዓይነት በእርባታ ስርዓት (አነስተኛ ይዞታ በገጠርና ከተማ፤የባለሀብት እንስሳት እርባታ)												
• የ ወተት ላም ምርታማነት (Indigenous)	ሊት/እንስሳ/ቀን	1.20	1.26	1.32	1.38	1.45	1.51	1.58	1.66	1.73	1.82	1.90
• የ ወተት ላም ምርታማነት (Crossbred)	ሊት/እንስሳ/ቀን	8.00	8.34	8.69	9.06	9.44	9.84	10.25	10.68	11.13	11.60	12.09

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ												
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የ ወተት ላም ምርታማነት (Exotic)	ሊት/እንስሳ/ቀን	15.06	15.36	15.66	15.96	16.28	16.60	16.92	17.25	17.59	17.93	18.29
• የፍየል ወተት ምርታማነት	ሊት/እንስሳ/ቀን	0.46	0.47	0.47	0.48	0.48	0.49	0.49	0.49	0.50	0.50	0.46
• የግመል ወተት ምርታማነት	ሊት/እንስሳ/ቀን	3.12	3.16	3.21	3.26	3.31	3.36	3.41	3.47	3.52	3.57	3.12
• የበሬ ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	110.00	112.00	114.00	116.00	118.00	120.00	122.00	124.00	126.00	128.00	130.00
• የበግ ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	10.50	10.64	10.79	10.93	11.08	11.23	11.38	11.54	11.70	11.85	12.02
• የፍየል ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	8.40	9.00	9.00	9.00	9.00	9.00	9.00	9.00	9.00	9.00	9.00
• የግመል ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	250.00	250.34	250.68	251.02	251.36	251.71	252.05	252.39	252.74	253.08	253.42
• የማር ምርታማነት	(ኪሎ/ቀፎ/ስብሰባ)	5.19	5.79	6.46	7.20	8.03	8.95	9.98	11.13	12.41	13.84	15.43
• የሰም ምረታማነት	(ኪሎ/ቀፎ/ስብሰባ)	0.49	0.54	0.58	0.64	0.70	0.76	0.83	0.90	0.99	1.08	1.18
• የማር ምርታማነት (admin)	(ኪሎ/ቀፎ/ስብሰባ)	11.84	12.83	13.90	15.05	16.31	17.66	19.13	20.73	22.45	24.32	26.35
• የሰም ምረታማነት (admin)	(ኪሎ/ቀፎ/ስብሰባ)	1.10	1.11	1.13	1.14	1.16	1.17	1.19	1.20	1.21	1.23	1.25
• የዶሮ ምርታማነት (ስጋ) - ስፔሻላይዝድ	ኪሎ/ዶሮ	2.00	2.04	2.07	2.11	2.14	2.18	2.22	2.26	2.30	2.34	2.38

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የዶሮ ምርታማነት (እንቁላል)- ስፔሻላይዝድ	እንቁላል/ ዶሮ/ዓመት	40.0	40.4	40.7	41.1	41.4	41.8	42.2	42.5	42.9	43.3	43.7
• የዶሮ ምርታማነት (ስጋ) - የተሻሻለ የቤተሰብ	ኪሎ/ዶሮ	1.5	1.5	1.6	1.6	1.7	1.7	1.8	1.8	1.9	2.0	2.0
• የ ውሃ አካላት መጠን	ቢ.ሜ ኪዩብ	126	126	126	160	171	181	191	203	212	212	212
• የሚያስፈልግ የአሳ ጫጩት መጠን	ሚ. ቁጥር	መረጃ የልም	194	207	279	315	353	395	446	494	523	658
• የ ኩሬ ውሃ መጠን	ሚ.ሜ ኪዩብ	መረጃ የልም	2.34	3.05	3.97	5.18	6.76	8.81	11.49	14.98	19.54	43.33
• የ ኩሬ ብዛት	ሺህ ቁጥር	መረጃ የልም	935	1,219	1,589	2,073	2,703	3,525	4,596	5,994	7,816	17,333
• ለአኳ ካልቸር የሚያስፈልግ የአሳ ጫጩት መጠን	ሚ. ቁጥር	መረጃ የልም	0.70	0.91	1.19	1.55	2.03	2.64	3.45	4.50	5.86	13.00
• የዶሮ ምርታማነት (እንቁላል)-የተሻሻለ የቤተሰብ	እንቁላል/ ዶሮ/ዓመት	40	40	40	41	41	41	42	42	42	42	43
• የዶሮ ምርታማነት (ስጋ) - ባህላዊ የቤተሰብ	ኪሎ/ዶሮ	1.25	1.30	1.36	1.42	1.47	1.54	1.60	1.67	1.74	1.81	1.89
• የዶሮ ምርታማነት (እንቁላል)-ባህላዊ የቤተሰብ	እንቁላል/ ዶሮ/ዓመት	12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	14
• ጥራቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ እንስሳትና እንስሳት ምርት መጠን በምርት ዓይነት (ጤናችው የተጠበቀ እነስሳት፩												

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ												
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የላም ወተት ምርት	መቶኛ	46%	47.63%	49.46%	51.36%	53.33%	55.38%	57.51%	59.72%	62.01%	64.39 %	66.86%
• የፍየል ወተት ምርት	መቶኛ	44%	45.98%	47.73%	49.55%	51.44%	53.40%	55.43%	57.55%	59.74%	62.01 %	64.38%
• የግመል ወተት ምርት	መቶኛ	47%	49.33%	51.89%	54.57%	57.40%	60.37%	63.50%	66.78%	70.24%	73.88 %	77.71%
• የበሬ ስጋ ምርት	መቶኛ	46%	47.87%	49.83%	51.87%	53.99%	56.20%	58.50%	60.90%	63.39%	65.98 %	68.68%
• የበግ ስጋ ምርት	መቶኛ	44%	46.21%	48.20%	50.28%	52.44%	54.70%	57.06%	59.52%	62.08%	64.76 %	67.55%
• የፍየል ስጋ ምርት	መቶኛ	44%	45.98%	47.73%	49.55%	51.44%	53.40%	55.43%	57.55%	59.74%	62.01 %	64.38%
• የግመል ስጋ ምርት	መቶኛ	47%	50.05%	52.75%	55.60%	58.60%	61.77%	65.11%	68.62%	72.33%	76.24 %	80.36%
• የማር ምርት (CSA & Admin)	መቶኛ	53%	54.87%	57.14%	59.51%	61.97%	64.53%	67.20%	69.98%	72.88%	75.89 %	79.04%
• የሰም ምርት (CSA & Admin)	መቶኛ	22%	22.89%	23.84%	24.82%	25.85%	26.92%	28.03%	29.19%	30.40%	31.66 %	32.97%
• የቀነሰ ድህረ ምርት ብክነት በእንስሳት ምርት ዓይነት												
• የላም ወተት	መቶኛ	3%	2.43%	2.26%	2.11%	1.97%	1.84%	1.72%	1.60%	1.49%	1.39%	1.30%
• የፍየል ወተት	መቶኛ	10%	9.33%	8.71%	8.12%	7.58%	7.07%	6.60%	6.16%	5.74%	5.36%	5.00%
• የግመል ወተት	መቶኛ	10%	9.33%	8.71%	8.12%	7.58%	7.07%	6.60%	6.16%	5.74%	5.36%	5.00%
• የበሬ ስጋ	መቶኛ	1%	0.47%	0.44%	0.41%	0.38%	0.35%	0.33%	0.31%	0.29%	0.27%	0.25%
• የበግ ስጋ	መቶኛ	3%	2.80%	2.61%	2.44%	2.27%	2.12%	1.98%	1.85%	1.72%	1.61%	1.50%
• የፍየል ስጋ	መቶኛ	3%	2.80%	2.61%	2.44%	2.27%	2.12%	1.98%	1.85%	1.72%	1.61%	1.50%
• የግመል ስጋ	መቶኛ	8%	7.46%	6.96%	6.50%	6.06%	5.66%	5.28%	4.92%	4.59%	4.29%	4.00%
• ማር (CSA & Admin)	መቶኛ	10%	9.78%	9.56%	9.35%	9.15%	8.94%	8.75%	8.55%	8.37%	8.18%	8.00%

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ												
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• ሰም (CSA & Admin)	መቶኛ	30%	28.95%	27.93%	26.96%	26.01%	25.10%	24.22%	23.37%	22.55%	21.76 %	21.00%
• ከጠቅላላ የእንስሳትና አሳ ምርት በተደራጁ ወጣቶች የተገኘ ምርት በእርባታ ስርዓት												
• ለወጣቶች(ሴት/ወንድ) የተፈጠረ የስራ ዕድል በእርባታ ዓይነት												
• ከእንስሳት ልማት የተቀነሰ የሙቀት አማቂ ጋዝ መጠን በእርባታ ዓይነት												
• ወደ ዉጭ ተልከዉ የተቀባዩን አገር መስፈርት ባለሟሟላት የሚመለሱ እንስሳት በመቶኛ												
2.1 ያደገ የተሻሻሉ የእንስሳትና አሳ ቴክኖሎጅዎችና አሰራሮች አጠቃቀም												
• የተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያ ድርሻ በእንስሳት ዓይነት በመቶኛ												
• የወተት ላም	መቶኛ	2.88%	3.59%	4.49%	5.60%	7.00%	8.74%	10.91%	13.62%	17.01%	21.24 %	2%
• የንብ ቀፎ	መቶኛ	4%	5%	6%	8%	10%	13%	17%	21%	27%	34%	43%
• የቀነሰ የእንስሳት ህመምና ሞት												
• የላም ወተት	መቶኛ	19%	17%	16%	15%	14%	13%	12%	11%	11%	10%	9%
• የፍየል ወተት	መቶኛ	19%	18%	17%	16%	15%	14%	13%	12%	11%	10%	10%
• የግመል ወተት	መቶኛ	9%	8%	8%	7%	7%	6%	6%	6%	5%	5%	5%
• የበሬ ስጋ	መቶኛ	19%	17%	16%	15%	14%	13%	12%	11%	11%	10%	9%
• የበግ ስጋ	መቶኛ	20%	19%	18%	16%	15%	14%	13%	12%	12%	11%	10%
• የፍየል ስጋ	መቶኛ	19%	18%	17%	16%	15%	14%	13%	12%	11%	10%	10%

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ												
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የግመል ስጋ	መቶኛ	9%	8%	8%	7%	7%	6%	6%	6%	5%	5%	5%
የተሻሻለ የእንስሳት አመጋገብ ተግባራዊ ያደረጉ አርቢዎች በእንስሳትና እንስሳት ምርት ዓይነት በመቶኛ												
2.1.1 የተሻሻለ የእንስሳት ሀብት ልማት ግብዓት አቅርቦት												
• ለአርሶ /አርብቶ አደሩ በተፈለገው መጠን፣ጥራት፣ጊዜ እና ዋጋ የቀረበ የእንስሳትና አሳ ግብዓት												
• ለአርሶ /አርብቶ አደሩ በተፈለገው መጠን፣ጥራት፣ ጊዜ እና ዋጋ የቀረብ ፋይናንስና ኢንሹራንስ												
• የህብረት ስራ ማህበራት የምርት ግብዓት፣ ፋይናንስና ኢንሹራንስ አቅርቦት ድርሻ												
2.1.2 የተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያ												
• የተሻሻለ የእንስሳት ዝርያ የተጠቀሙ አርሶ/አርብቶ አደር በመቶኛ												
• የወተት ላም	መቶኛ	10%	12%	15%	17%	21%	25%	30%	36%	43%	51%	61%
2.1.3 የተሻሻለ የመኖ ልማትና ውሃ አቅርቦት												
• በቂ የመኖ አቅርቦት ያላቸው እንስሳት ቁጥር በመቶኛ በመኖ አይነት /ምንጭ(ከቀረበ የእንስሳት												

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ												
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ድርቆ መኖ የተገኘ ኃይል ሰጭና ገንቢ የእንስሳት መኖ መጠን)												
ደረቅ መኖ (Dry Matter)												
• የወተት ላም : ሃገረ ሰብ	መቶኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%	90%	92%	95%	97%	100%
• የወተት ላም : የተዳቀሉ ዝርያዎች	መቶኛ	41%	45%	49%	54%	59%	64%	70%	77%	84%	91%	100%
• የወተት ላም : የውጭ ሃገር ዝርያ	መቶኛ	33%	37%	42%	46%	52%	58%	64%	72%	80%	90%	100%
• የፍየል ወተት	መቶኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%	90%	92%	95%	97%	100%
• የግመል ወተት	መቶኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%	90%	92%	95%	97%	100%
• የበሬ ስጋ	መቶኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%	90%	92%	95%	97%	100%
• የበግ ስጋ	መቶኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%	90%	92%	95%	97%	100%
• የፍየል ስጋ	መቶኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%	90%	92%	95%	97%	100%
• የግመል ስጋ	መቶኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%	90%	92%	95%	97%	100%
ሃይል ሰጪ መኖ (ME)												
• የወተት ላም : ሃገረ ሰብ	መቶኛ	72%	75%	77%	80%	82%	85%	88%	91%	94%	97%	100%
• የወተት ላም : የተዳቀሉ ዝርያዎች	መቶኛ	25%	29%	33%	38%	44%	50%	58%	66%	76%	87%	100%
• የወተት ላም : የውጭ ሃገር ዝርያ	መቶኛ	17%	20%	24%	29%	35%	41%	49%	59%	70%	84%	100%
• የፍየል ወተት	መቶኛ	10%	12%	16%	20%	25%	31%	39%	50%	63%	79%	100%
• የግመል ወተት	መቶኛ	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
• የበሬ ስጋ	መቶኛ	72%	75%	77%	80%	82%	85%	88%	91%	94%	97%	100%
• የበግ ስጋ	መቶኛ	9%	12%	15%	19%	24%	30%	38%	49%	62%	79%	100%
• የፍየል ስጋ	መቶኛ	10%	12%	16%	20%	25%	31%	39%	50%	63%	79%	100%
• የግመል ስጋ	መቶኛ	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
ፕሮቲን (Crude Protein)												
• የወተት ላም : ሃገረ ሰብ	መቶኛ	55%	57%	59%	61%	63%	65%	67%	70%	72%	74%	77%

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ												
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የወተት ላም ፡ የተዳቀሉ ዝርያዎች	መቶኛ	17%	19%	22%	25%	29%	33%	38%	44%	50%	57%	65%
• የወተት ላም ፡ የውጭ ሃገር ዝርያ	መቶኛ	11%	12%	14%	16%	18%	21%	24%	27%	31%	35%	40%
• የፍየል ወተት	መቶኛ	15%	15%	16%	16%	17%	17%	18%	19%	19%	20%	21%
• የግመል ወተት	መቶኛ	55%	57%	59%	61%	63%	65%	67%	70%	72%	74%	77%
• የበሬ ስጋ	መቶኛ	55%	57%	59%	61%	63%	65%	67%	70%	72%	74%	77%
• የበግ ስጋ	መቶኛ	15%	16%	18%	20%	23%	25%	28%	31%	35%	39%	44%
• የፍየል ስጋ	መቶኛ	18%	20%	22%	24%	27%	30%	34%	38%	42%	47%	52%
• የግመል ስጋ	መቶኛ	15%	15%	16%	16%	17%	17%	18%	19%	19%	20%	21%
• ለእንስሳት ውሃ ማዕከል ተደራሽ የሆኑ አርብቶ አደር በመቶኛ												
2.1.4 የተሻሻል እንስሳት በሽታ መከላከልና መቆጣጠር አገልግሎት												
• የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፋን በመቶኛ												
• የወተት ላም	መቶኛ	13%	14.90%	16.88%	19.14%	21.69%	24.59%	27.87%	31.59%	35.80%	40.58%	45.99%
• የፍየል ወተት	መቶኛ	7%	9%	10%	11%	13%	15%	17%	19%	22%	25%	28%
• የግመል ወተት	መቶኛ	4%	4.19%	4.81%	5.53%	6.35%	7.29%	8.37%	9.62%	11.05%	12.69%	14.58%
• የበሬ ስጋ	መቶኛ	13%	15%	17%	20%	22%	26%	29%	33%	38%	44%	50%
• የበግ ስጋ	መቶኛ	10%	11%	13%	15%	17%	20%	22%	26%	29%	33%	38%
• የፍየል ስጋ	መቶኛ	7%	9%	10%	11%	13%	15%	17%	19%	22%	25%	28%
• የግመል ስጋ	መቶኛ	4%	4%	5%	6%	7%	9%	10%	12%	14%	17%	20%

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ											
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ								መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የቀነሰ የእንስሳት በሽታ ፍንዳታ ክስተት በእንስሳት ዝርያ በሽታ ዓይነት											
• ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፍ የእንስሳት በሽታ ክስተት መቀነስ											
• የኳራንታይን ኢንስፐክሽንና ሰርቴፊኬሽን አገልግሎት አግኝቶ ለገበያ የቀረቡ የቁም እንስሳት በዛት በቁጥር											
• የኤክስፓርት ቁራዎች የጤና ኢንስፐክሽንና ሰርቴፍኬሽን አገልግሎት አግኝቶ ለገበያ የቀረበ ስጋ ብዛት በቶን											
2.1.5 በእንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጅዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱን ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አርብቶ አደሩ											
• የተሻሻሉ እንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጅዎችን/አሰራሮችን ለመጠቀም የሞከሩ አርሶ/አርብቶ አደሮች በምርት ዓይነት በመቶኛ											
• የወተት ላም	መቶኛ	64%	64%	64%	64%	64%	63%	62%	60%	59%	56%	54%
• የፍየል ወተት	መቶኛ	70%	70%	71%	72%	73%	73%	73%	73%	76%	77%	79%
• የግመል ወተት	መቶኛ	96%	96%	95%	94%	94%	93%	92%	90%	89%	87%	85%
• የበሬ ስጋ	መቶኛ	64%	64%	64%	63%	64%	62%	61%	59%	57%	53%	50%

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የበግ ስጋ	መቶኛ	68%	68%	68%	68%	69%	68%	68%	66%	66%	64%	62%
• የፍየል ስጋ	መቶኛ	70%	70%	71%	72%	73%	73%	73%	73%	73%	72%	72%
• የግመል ስጋ	መቶኛ	96%	96%	95%	94%	94%	93%	92%	90%	89%	87%	85%
• በእንስሳትና ዓሳ በምርት ዓይነት ኤክስቴንሽን አገልግሎት አሰጣጡ የረኩ አርሶ/አርብቶ አደሮች በመቶኛ												
2.1.6 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የእንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጅ አቅርቦት												
2.2. የተቀላጠፈ የሰብል ምርት ግብይት												
• የመጀመሪያ ደረጃ እሴት ጭመራ የተካሄደበት ምርት መጠን መቶኛ												
• በተቀላጠፈ ግብይት የተሸጠ ምርት መጠን በእንስሳትና አሳ አይነትና በገበያ መዳረሻ (የሀገር ውስጥ፣ ወጪ ንግድና ኢንዱስትሪ)												
2.2.1 ለአነስተኛ አርሶ/አርብቶ አደሩ የተዘረጋ የሰብል ምርት ግብይት የአሠራር ሥርዓት												
• በግብይት አሰራሩ የረኩ አርሶ/አርብቶ አደሮች በመቶኛ												

የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች ዒላማ												
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									መድረሻ
		2012 አፈጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የህብረት ስራ ማህበራት የምርት ግብይትና አሴት ጭመራ ድርሻ												
2.3 የተስፋፋ የባለሀብት እንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት												
• በተሰጠ የኢንቨስትመንት ፈቃድ መሰረት እየለሙ ያሉ እንስሳት ርባታ ማዕከላት በእርባታ ዓይነት												
• ጥራቱ ጤንነቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ እንስሳትና እንስሳት ምርት በእንስሳትና እንስሳት ምርት ዓይነት እና በገበያ መዳረሻ												
2.3.1 ያደገና ውጤታማ የመካከለኛ እና ሰፋፊ የግል ባለሀብት የእንስሳት ኢንቨስትመንት መጠን												
• ለባለሀብት የተላለፈ መሬት መጠን በእርባታ ዓይነት												
• አካባቢያዊና ማህበራዊ ደህንነት ጠብቀው የሚያለሙ ባለሀብት የርባታ ማዕከላት በመቶኛ												
• በተቀመጠው ምክረ ሀሳብ መሰረት የተሻሻሉ እንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጅና ግብዓት የተጠቀሙ ባለሀብቶች በመቶኛ												

ታሳቢ መነሻዎች: በ 2022 ዓ.ም ከሚኖረውን 1.3 ሚ. ቶን የሚጠጋ በስጋ አቅርቦትና ፍላጎት መሃል የሚኖርን ክፍተት በ16 በመቶ ከአሳ ለመሟማላት ታቅዷል፡፡ ይህም ምርት ከ መደበኛ የውሃ አካላት እና ከአኳ ካልቸር የሚመጣ ሲሆን፣ በሚቀጥሉት 10 አመታት የህዳሴውን ግድብ ጨምሮ እንደ ገልገል ጊቤ 4 ያሉ ግድቦች የአሳ ምርት አንደሚጀምሩ ታሳቢ ተደርጓል፡፡

ሰንጠረዥ ዕዝል1፡ የኅብረት ሥራ ሴክተር የ10 ዓመት ስትራቴጅክ ዕቅድ (2013-2022 ዓ.ም)፡

ተ.ቁ	የውጤት አመላካቾች	መለኪያ	መነሻ 2012	ዒላማ 2022
1	ኅብረት ሥራ ማህበራትን ማጠናከር			
1.1	የኅብረት ሥራ ማህበራት የአባለት እድገት በገጠር	በመቶኛ	50	80
1.2	የላቀ አገልግሎት የሚሰጡ የኅብረት ሥራ ማህበራት	በመቶኛ	20	65
1.3	የኅብረት ሥራ እና የግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት የሚሰጡ በግብርና ዘርፍ ላይ የተደራጁ የኅብረት ሥራ ማህበራት	በመቶኛ	5	85
2	የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርት ማሳደጊያ ግብዓቶች አቅርቦትን ማሳደግ			
2.1	የአፈር መዳበሪያ አቅርቦት	በመቶኛ	98.5	98.5
2.2	በኅብረት ሥራ ማህበራት የሚባዛ ምርጥ ዘር መጠን	በቶን	34,500	53,475
2.2	የጸረ-አረም፣ ተባይ እና በሽታ ግብዓቶች አቅርቦት	በቶን	523	758
2.3	በኅብረት ሥራ ማህበራት የሚቀርብ የግብርና ሜካናይዘሽን አቅርቦት እና አገልግሎት	በቁጥር	327	652
3	የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርት ግብይት ማሳደግ			
3.1	የኅብረት ሥራ ማህበራት የአገር ውስጥ የግብርና ምርቶች ግብይት ድርሻ	በመቶኛ	15	50
3.2	ኅብረት ሥራ ማህበራት ግብርና ምርቶች የወጪ ግብይት መጠን ድርሻ	በመቶኛ	5	50
3.3	ኅብረት ሥራ ማህበራት ግብርና ምርቶች የወጪ ግብይት ዶላር ድርሻ	በመቶኛ	10	50
4	የኅብረት ሥራ ማህበራት የእሴት መጨመር እና መሰረተ-ልማት ግንባታ			
4.1	በግብርና ኅብረት ሥራ ማህበራት የተቋቋሙ በግብርና ምርት ማቀነባበሪያ ኢንዱስቲሪዎች ብዛት	በቁጥር	951	1,587
4.2	የኅብረት ሥራ ማህበራት የገበያ ማዕከላት ግንባታ	በቁጥር	0	10

እንስሳት	ምርት	አመላካች	መለኪያ	2012 (መነሻ ዓመት)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 (መድረሻ ዓመት)
`የሃገረሰብ ዳልጋ ከብት	ወተት	የደረቅ መኖ አቅርቦት	ቶን/ዓመት	14,917	15,441	15,983	16,545	17,126	17,727	18,349	18,994	19,660	20,351	21,065
`የሃገረሰብ ዳልጋ ከብት	ወተት	የሃይል አቅርቦት	MJ/Year	117,542,613	127,871,030	139,107,001	151,330,272	164,627,596	179,093,350	194,830,204	211,949,847	230,573,787	250,834,204	272,874,894
`የሃገረሰብ ዳልጋ ከብት	ወተት	ፕሮቲን አቅርቦት	ኪ.ግ/ዓመት	1,005,087	1,003,552	1,002,019	1,000,488	998,959	997,433	995,909	994,388	992,868	991,352	989,837
የተዳቀሉ ዳልጋ ከብት	ወተት	የደረቅ መኖ አቅርቦት	ቶን/ዓመት	380	569	852	1,275	1,909	2,856	4,275	6,397	9,574	14,329	21,444
የተዳቀሉ ዳልጋ ከብት	ወተት	የሃይል አቅርቦት	MJ/Year	2,997,853	4,644,688	7,196,194	11,149,340	17,274,102	26,763,430	41,465,612	64,244,266	99,536,112	154,215,126	238,931,424
የተዳቀሉ ዳልጋ ከብት	ወተት	ፕሮቲን አቅርቦት	ኪ.ግ/ዓመት	25,634	35,660	49,608	69,011	96,003	133,552	185,787	258,453	359,540	500,165	695,791
የውጭ ዝርያ ዳልጋ ከብት	ወተት	የደረቅ መኖ አቅርቦት	ቶን/ዓመት	48	61	79	101	129	166	212	272	349	448	574
የውጭ ዝርያ ዳልጋ ከብት	ወተት	የሃይል አቅርቦት	MJ/Year	376,808	494,989	650,236	854,174	1,122,075	1,473,999	1,936,300	2,543,595	3,341,361	4,389,335	5,765,993
የውጭ ዝርያ ዳልጋ ከብት	ወተት	ፕሮቲን አቅርቦት	ኪ.ግ/ዓመት	3,222	3,711	4,275	4,924	5,672	6,534	7,526	8,669	9,986	11,503	13,250
ግመል	ወተት	የደረቅ መኖ አቅርቦት	ቶን/ዓመት	655	721	794	875	964	1,061	1,169	1,287	1,417	1,561	1,719
ግመል	ወተት	የሃይል አቅርቦት	MJ/Year	5,161,240	5,973,771	6,914,217	8,002,718	9,262,580	10,720,782	12,408,547	14,362,016	16,623,018	19,239,968	22,268,902
ግመል	ወተት	ፕሮቲን አቅርቦት	ኪ.ግ/ዓመት	44,133	46,883	49,805	52,908	56,205	59,708	63,428	67,381	71,580	76,041	80,779
ግመል	ስጋ	የደረቅ መኖ አቅርቦት	ቶን/ዓመት	8	28	93	310	1,033	3,444	11,485	38,300	127,721	425,920	1,420,350
ግመል	ስጋ	የሃይል አቅርቦት	MJ/Year	65,800	222,399	751,697	2,540,694	8,587,399	29,024,920	98,102,576	331,581,116	1,120,725,272	3,787,987,537	12,803,181,961
ግመል	ስጋ	ፕሮቲን አቅርቦት	ኪ.ግ/ዓመት	563	2,510	11,202	49,981	223,015	995,083	4,440,017	19,811,162	88,396,542	394,421,520	1,759,891,645
የዳልጋ ከብት	ስጋ	የደረቅ መኖ አቅርቦት	ቶን/ዓመት	2,035	2,569	3,244	4,096	5,172	6,530	8,245	10,411	13,146	16,599	20,960

የዳልጋ ከብት	ስጋ	የሃይል አቅርቦት	MJ/Year	16,031,095	21,273,792	28,231,024	37,463,501	49,715,302	65,973,846	87,549,471	116,181,038	154,176,071	204,596,734	271,506,618
የዳልጋ ከብት	ስጋ	ፕሮቲን አቅርቦት	ኪ.ግ/ዓመት	137,079	166,960	203,354	247,682	301,672	367,431	447,525	545,077	663,894	808,611	984,874
ፍየል	ስጋ	የደረቅ መኖ አቅርቦት	ቶን/ዓመት	936	1,420	2,153	3,265	4,950	7,506	11,382	17,259	26,170	39,683	60,174
ፍየል	ስጋ	የሃይል አቅርቦት	MJ/Year	7,377,757	11,434,149	17,720,802	27,463,942	42,563,996	65,966,268	102,235,430	158,445,877	245,561,603	380,574,755	589,819,996
ፍየል	ስጋ	ፕሮቲን አቅርቦት	ኪ.ግ/ዓመት	63,086	84,736	113,815	152,874	205,337	275,804	370,454	497,586	668,347	897,710	1,205,784
በግ	ስጋ	የደረቅ መኖ አቅርቦት	ቶን/ዓመት	1,021	1,453	2,067	2,940	4,183	5,951	8,466	12,045	17,136	24,379	34,683
በግ	ስጋ	የሃይል አቅርቦት	MJ/Year	8,046,079	11,699,533	17,011,896	24,736,425	35,968,403	52,300,443	76,048,312	110,579,289	160,789,618	233,798,767	339,958,911
በግ	ስጋ	ፕሮቲን አቅርቦት	ኪ.ግ/ዓመት	68,801	86,702	109,262	137,692	173,519	218,668	275,564	347,265	437,623	551,491	694,987
የዳልጋ ከብት	ወተት	የተዳቀሉ ዳልጋ ከብቶች ቁጥር	ቁጥር	684,487	971,492	1,343,822	1,858,849	2,571,264	3,556,715	4,919,846	Out of scope			
የዳልጋ ከብት	ወተት	የህክምና አገልግሎት ተደራሽነት	መቶኛ	13%	15%	17%	20%	22%	26%	29%	33%	38%	44%	50%
ግመል	ወተት	የህክምና አገልግሎት ተደራሽነት	መቶኛ	4%	4%	5%	6%	7%	9%	10%	12%	14%	17%	20%
የዳልጋ ከብት	ስጋ	የህክምና አገልግሎት ተደራሽነት	መቶኛ	13%	15%	17%	20%	22%	26%	29%	33%	38%	44%	50%
ፍየል	ስጋ	የህክምና አገልግሎት ተደራሽነት	መቶኛ	10%	11%	13%	15%	17%	20%	22%	26%	29%	33%	38%
በግ	ስጋ	የህክምና አገልግሎት ተደራሽነት	መቶኛ	7%	9%	10%	11%	13%	15%	17%	19%	22%	25%	28%
ግመል	ስጋ	የህክምና አገልግሎት ተደራሽነት	መቶኛ	4%	4%	5%	6%	7%	9%	10%	12%	14%	17%	20%
የተዳቀሉ ዳልጋ ከብት	ወተት	የክትትባት ተደራሽነት	መቶኛ	64%	66%	69%	71%	73%	76%	78%	81%	84%	87%	90%

ግመል	ወተት	የክትትባት ተደራሽነት	መቶኛ	82%	82%	83%	83%	83%	84%	84%	85%	85%	86%	86%
የዳልጋ ከብት	ስጋ	የክትትባት ተደራሽነት	መቶኛ	64%	66%	69%	71%	73%	76%	78%	81%	84%	87%	90%
ፍየል	ስጋ	የክትትባት ተደራሽነት	መቶኛ	26%	27%	28%	29%	30%	31%	32%	33%	34%	35%	36%
በግ	ስጋ	የክትትባት ተደራሽነት	መቶኛ	29%	30%	31%	32%	33%	34%	35%	36%	37%	39%	40%
ግመል	ስጋ	የክትትባት ተደራሽነት	መቶኛ	82%	82%	83%	83%	83%	84%	84%	85%	85%	86%	86%

4.5	የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብይት መረጃ ማዕከላት ማቋቋም	በቁጥር	0	65
5	የኅብረት ሥራ ማህበራትን የፋይናንስ ተደራሽነት ማሳደግ			
5.1	ከአገራዊ የግለሰብ ቁጠባ (House holed saving) ውስጥ የፋይናንስ ኅብረት ሥራ ማህበራት ድርሻ	በመቶኛ	5	40
5.2	የሚሰበሰበው የቁጠባ	በቢሊ. ብር	20.5	83.2
5.3	የሚሰጥ ብድር	በቢሊ. ብር	20.8	84
5.4	ቋም የሥራ ዕድል መፍጠር	በቁጥር	255,800	800,000

		መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ									
አመልካቾች	**መለኪያ**	**2012 አፈጻጸም**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**20122**
1. የኤክስቴንሽን ተጠቃሚዎች	**በሺ. ቁጥር**	10,408	11,195	11,982	12,769	13,556	14,343	15,129	15,916	16,703	17,490	18,277
አርሶ አደር	በሺ. ቁጥር	8,847	9,516	10,185	10,854	11,523	12,192	12,860	13,529	14,198	14,867	15,535
o አባወራ	በሺ. ቁጥር	6,370	6,851	7,333	7,815	8,296	8,778	9,259	9,741	10,222	10,704	11,186
o እማወራ	በሺ. ቁጥር	1,592	1,713	1,833	1,954	2,074	2,194	2,315	2,435	2,556	2,676	2,796
o ባለትዳር ሴቶች	በሺ. ቁጥር	3,185	3,426	3,666	3,907	4,148	4,389	4,629	4,870	5,111	5,352	5,593
o ወጣቶች	በሺ. ቁጥር	885	952	1,018	1,085	1,152	1,219	1,286	1,353	1,420	1,487	1,554
· **አርብቶ አደር**	በሺ. ቁጥር	937	1,008	1,078	1,149	1,220	1,291	1,362	1,432	1,503	1,574	1,645
o አባወራ	በሺ. ቁጥር	674	725	776	827	878	929	980	1,031	1,082	1,133	1,184
o እማወራ	በሺ. ቁጥር	169	181	194	207	220	232	245	258	271	283	296
o ባለትዳር ሴቶች	በሺ. ቁጥር	337	363	388	414	439	465	490	516	541	567	592
o ወጣቶች	በሺ. ቁጥር	94	101	108	115	122	129	136	143	150	157	164
· **ከፊል አርብቶ አደር**	በሺ. ቁጥር	624	672	719	766	813	861	908	955	1,002	1,049	1,097
o አባወራ	በሺ. ቁጥር	450	484	518	552	586	620	654	688	722	756	790
o እማወራ	በሺ. ቁጥር	112	121	129	138	146	155	163	172	180	189	197
o ባለትዳር ሴቶች	በሺ. ቁጥር	225	242	259	276	293	310	327	344	361	378	395
o ወጣቶች	በሺ. ቁጥር	62	67	72	77	81	86	91	95	100	105	110
2. **የሙሉ ፓኬጅ ተጠቃሚ**	በሺ. ቁጥር	6,100	6,952	7,804	8,657	9,509	10,361	11,213	12,065	12,918	13,770	14,622

ሠንጠረዥ 6. የግብርና ምርምር በመጪዎቹ 10 ዓመታት የሚያቀርባቸው የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎች (የሰብል/እንስሳት ዝርያ፣ ማይክሮብ፣ ማዳበሪያ፣ የእርሻ መሳሪያ እና የመሳሰሉት) ዒላማ

ተ.ቁ	የምርምር ትኩረት መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የቴክኖሎጂ አቅርቦት (የሚደረስበት ትንበያ)										
					2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
	ሰብል	የብርዕና አገዳ ሰብል	ቁጥር	20	10	13	20	20	25	25	22	20	17	13	**185**
		የጥራ ጥሬ ሰብል	ቁጥር	8	5	8	11	9	15	15	15	9	7	5	**99**
		የቅባት እህል	ቁጥር	6	4	3	7	4	7	7	9	5	8	4	**58**
		አትክልት	ቁጥር	8-9	6	6	8	13	14	11	13	10	8	8	**97**
		ፍራፍሬ	ቁጥር	1	0	1	4	2	4	4	2	1	3	4	**25**
		ቡና	ቁጥር	1-2	0	0	2	3	0	0	0	4	0	3	**12**
		ጥጥ	ቁጥር	1	0	2	0	1	3	0	2	0	3	1	**12**
		ቅመማ ቅመም	ቁጥር	1-2	0	0	1	0	2	2	0	0	3	2	**10**
		የመዓዛማ ዕፅዋት	ቁጥር	1-2	0	1	2	2	3	3	1	3	2	1	**17**
		እፅዋት ጥበቃ	ቁጥር		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	**2**
	የመኖ ሰብል	መኖ	ቁጥር	4	1	2	2	4	3	4	3	2	2	5	**28**
	እንስሳት	የወተትና ሥጋ ከብት (የዳልጋ ከብት፣በግ፣ ፍየል)	ቁጥር		0	1	1	2	2	4	1	2	3	3	**19**
		ዶሮ	ቁጥር		0	0	1	2	1	0	1	1	0	1	**7**

ተ.ቁ	የምርምር ትኩረት መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የቴክኖሎጂ አቅርቦት (የሚደረስበት ትንበያ)										
					2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
		ዓሣ	ቁጥር		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
		ንብ	ቁጥር		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
		የሀር ትል	ቁጥር		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	**2**
	የተፈጥሮ ሀብት														
		ህያው ማዳበሪያና ኮምፖስት	ቁጥር		0	0	2	1	0	2	0	0	2	1	**8**
		አሲዳማና ጨዋማ አፈርን የሚቋቋሙ ዝርያዎች	ቁጥር		0	0	1	1	0	1	1	1	1	0	**6**
	የግብርና ምህንድስና	የቅድመና ድህረ ምርት	ቁጥር		0	1	1	1	1	1	2	1	1	2	**11**
	ባዮቴክኖሎጂ	ለፈርመንቴሽን መነሻ የሆኑና ኤንዛይም የሚያመነጩ ማይክሮቦች	ቁጥር		0	1	0	1	0	1	0	1	1	1	**6**
		በዘረመል የተለወጠ የሰብል ዝርያ	ቁጥር		0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	**2**

** ለግብርና ቴክኖሎጂ አቅርቦት ዒላማ ትንበያ እንደ መነሻ ዓመት የተወሰደው የ2ኛው ዕትዕ ዘመን ዓመታዊ አማካይ አፈፃፀም ነው።

ሠንጠረዥ 7. የግብርና ምርምር በመጪዎቹ 10 ዓመታት የሚያቀርባቸው የተሻሻሉ የግብርና አሠራር መረጃዎች ዒላማ

ተ.ቁ	የምርምር ትኩረት መስኮች	የመረጃ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የመረጃ አቅርቦት (የሚደረስበት ትንበያ)										
					2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
	ሰብል	የአዝርዕት ምርምር	ቁጥር	31	22	26	28	34	38	40	36	34	26	26	**310**
		የአትክልትና ፍራፍሬ ምርምር	ቁጥር	27	14	18	26	32	36	42	32	26	24	20	**270**
		የቡናና ሻይ ምርምር	ቁጥር	5	3	4	5	7	8	8	5	4	3	3	**50**
		የዕፅዋት ጥበቃ ምርምር	ቁጥር	13	7	8	10	14	18	20	22	12	10	9	**130**
			ቁጥር		**46**	**56**	**69**	**87**	**100**	**110**	**95**	**76**	**63**	**58**	**760**
	እንስሳት	የወተት ከብት ምርምር	ቁጥር	4	2	3	5	7	7	6	4	3	2	1	**40**
		የሥጋ እንስሳት ምርምር	ቁጥር	5	2	3	3	4	7	9	8	7	4	3	**50**
		የዶሮ ምርምር	ቁጥር	4	1	3	4	5	6	6	5	4	4	2	**40**
		የዓሳ ምርምር	ቁጥር	6	4	5	5	7	6	9	7	6	6	5	**60**
		የንብ ምርምር	ቁጥር	2	1	2	1	1	4	4	3	2	1	1	**20**
		የእንስሳት ጤና ምርምር	ቁጥር	9	5	6	8	8	12	14	12	11	8	6	**90**
		የመኖ፣ ግጦሽና ሥነ-ምግብ ምርምር	ቁጥር	8	4	6	8	8	10	12	10	8	8	6	**80**
			ቁጥር		**19**	**28**	**34**	**40**	**52**	**60**	**49**	**41**	**33**	**24**	**380**

ተ.ቁ	የምርምር ትኩረት መስኮች	የመረጃ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የመረጃ አቅርቦት (የሚደረስበት ትንበያ)										
					2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
	የተፈጥሮ ሀብት	የአፈር ለምነትና የሰብል ምርታማነት ማሻሻያ	ቁጥር	15	10	12	12	14	20	22	18	16	16	10	**150**
		የመስኖ እና ጨዋማ አፈሮች ማሻሻያ	ቁጥር	16	12	14	15	17	20	24	18	16	14	10	**160**
		የተቀናጀ ተፋሰስ አያያዝ ምርምር	ቁጥር	1	0	1	2	4	5	6	6	5	6	5	**40**
			ቁጥር		**22**	**26**	**27**	**32**	**41**	**48**	**37**	**34**	**31**	**22**	**320**
	የግብርና ምህንድስና		**ቁጥር**	5	**2**	**4**	**5**	**7**	**7**	**8**	**6**	**4**	**4**	**3**	**50**
	ባዮቴክኖሎጂ		**ቁጥር**	-											
	የግብርና ኢኮኖሚክስ		**ቁጥር**	12	**7**	**9**	**12**	**13**	**14**	**16**	**16**	**13**	**11**	**9**	**120**
	የአየር ንብረትና ጂኦስፓሻል		**ቁጥር**	12	**8**	**10**	**12**	**13**	**14**	**16**	**14**	**13**	**8**	**12**	**120**
	ሥነ-ምግብ		**ቁጥር**	29	**22**	**26**	**28**	**34**	**36**	**32**	**34**	**26**	**25**	**27**	**290**
	የዘር ምርምር	የዘር አመራረት፣ ድህረ ምርት አያያዝ እና የዘር ሥርዓት ማሻሻያዎች	**ቁጥር**	4	12	5	8	6	6	7	5	3	5	8	65

** ለግብርና መረጃ አቅርቦት ዒላማ ትንበያ እንደ መነሻ ዓመት የተወሰደው የ2ኛው ዕትዕ ዘመን ዓመታዊ አማካይ አፈፃፀም ነው፡፡

ሠንጠረዥ 8. የግብርና ምርምር በመጪዎቹ 10 ዓመታት የሚያካሂዳቸው የአዳዲስ ቴክኖሎጂዎች ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት ዒላማ

የምርምር ትኩረት መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	አዳዲስ ቴክኖሎጂዎች ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት(የሚደረስበት ትንበያ)										
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
ሰብል	ብርዕና አገዳ ሰብሎች	የተሳታፊ ቁጥር	7080	1500	3500	6000	11500	12500	13500	9000	6500	3800	3000	**70800**
	የጥራጥሬና ቅባት ሰብሎች	የተሳታፊ ቁጥር	1157	770	600	800	1300	2000	1800	1400	1200	900	800	**11570**
	ስራስር፣ አትክልትና ፍራፍሬ	የተሳታፊ ቁጥር	4082	1800	2520	3000	3500	7000	8000	6000	4500	2500	2000	**40820**
	የመዓዛማና መድኃኒት እፅዋቶች	የተሳታፊ ቁጥር	736	300	400	800	900	1000	1100	800	900	600	560	7360
እንስሳት	የወተት ከብት	የተሳታፊ ቁጥር	580	200	300	500	600	800	1000	800	700	500	400	**5800**
	የሥጋ እንስሳት	የተሳታፊ ቁጥር	890	700	800	900	600	1200	1300	1500	800	600	500	**8900**
	ዶሮ	የተሳታፊ ቁጥር	1018	700	800	900	1200	1500	1600	1500	800	680	500	**10180**
	ዓሳ	የተሳታፊ ቁጥር	527	300	400	500	600	700	700	500	400	670	500	**5270**
	ንብ	የተሳታፊ ቁጥር	900	600	800	900	1000	1400	1200	900	800	700	700	**9000**

	የእንስሳት ጤና	የተሳታፊ ቁጥር	455	200	300	400	500	600	700	600	550	400	300	**4550**
	መኖ፣ ግጦሽና ሥነ-ምግብ	የተሳታፊ ቁጥር	385	150	300	400	450	500	600	500	450	300	200	**3850**
የተፈጥሮ ሀብት	የአፈር ለምነትና የሰብል ምርታማነት ማሻሻያ	የተሳታፊ ቁጥር	1523	1000	1300	1400	1700	2200	2000	1700	1600	1330	1000	**1523 0**
	የመስኖ እና ጨዋማ አፈሮች ማሻሻያ	የተሳታፊ ቁጥር	588	400	500	700	800	700	680	700	600	500	300	**5880**
	የተቀናጀ ተፋሰስ አያያዝ	የተሳታፊ ቁጥር	419	200	250	300	450	600	700	550	490	350	300	**4190**
የግብርና ምህንድስና		የተሳታፊ ቁጥር	670	300	400	500	700	900	1200	900	800	500	500	6700
ሥነ-ምግብ		የተሳታፊ ቁጥር	199	100	150	200	250	300	300	250	150	190	100	1990

** ለግብርና ቴክኖሎጂ ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋት ሥራ የዒላማ ትንበያ እንደ መነሻ ዓመት የተወሰደው የ2ኛው ዕትዕ ዘመን ዓመታዊ አማካይ አፈፃፀም ነው፤ከተሳታፊዎች 30% ሴት አርሶ አደሮችን ያቀፈ ይደረጋል፡፡

ሠንጠረዥ 9. የግብርና ምርምር በመጪዎቹ 10 ዓመታት የሚያካሂዳቸው የቴክኖሎጂዎች ብዜት ዒላማ

የምርምር ትኩረት መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	**የቴክኖሎጂዎች ብዜት**(የሚደረስበት ትንበያ)										
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
ሰብል	ብርዕና አገዳ	ኩ/ል		6180	6910	7780	869 0	9670	105 35	111 40	1210 0	12855	13080	98940

የምርምር ትኩረት መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የቴክኖሎጂዎች ብዜት(የሚደረስበት ትንበያ)										
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
	ጤፍ	ኩ/ል	1330	950	1100	1150	1250	1300	1350	1400	1500	1600	1700	**13300**
	ገብስ	ኩ/ል	665	400	500	550	550	600	700	750	850	850	900	6650
	ስንዴ	ኩ/ል	5712	3620	4000	4500	5000	5500	6000	6500	7000	7500	7500	57120
	በቆሎ	ኩ/ል	1722	920	1000	1200	1500	1800	2000	2000	2200	2300	2300	17220
	ማሽላ	ኩ/ል	106	60	70	80	90	110	120	120	130	130	150	1060
	ዳጉሳ	ኩ/ል	59	30	40	50	50	60	65	70	70	75	80	590
	ሩዝ	ኩ/ል	300	200	200	250	250	300	300	300	350	400	450	3000
	ጥራ ጥሬ	**ኩ/ል**		**1410**	**1430**	**1710**	**1830**	**2100**	**2250**	**2430**	**2580**	**2900**	**3100**	**21740**
	ባቄላ	ኩ/ል	486	280	300	350	400	500	550	550	600	650	680	4860
	አተር	ኩ/ል	174	120	120	130	140	150	160	170	200	250	300	1740
	ቦሎቄ	ኩ/ል	454	300	300	400	400	440	450	500	500	600	650	4540
	ሽምብራ	ኩ/ል	500	350	350	400	450	500	500	550	600	650	650	5000
	ምስር	ኩ/ል	99	70	70	80	90	90	100	110	120	130	130	990
	ማሾ	ኩ/ል	130	90	90	100	100	120	140	150	160	170	180	1300
	አኩሪ አተር	ኩ/ል	331	200	200	250	250	300	350	400	400	450	510	3310
	የቅባት እህል			**220**	**240**	**255**	**285**	**310**	**330**	**355**	**380**	**410**	**435**	**3220**
	ኑግ	ኩ/ል	25	20	20	20	20	25	25	30	30	30	30	250
	ተልባ	ኩ/ል	70	50	50	55	60	65	70	80	80	90	100	700
	ለውዝ	ኩ/ል	128	90	100	100	120	120	130	140	150	160	170	1280
	ሰሊጥ	ኩ/ል	47	30	30	40	40	50	50	50	60	60	60	470
	ጎመን ዘር	ኩ/ል	52	30	40	40	45	50	55	55	60	70	75	520
	የአትክልትና ፍራፍሬ ምርምር													

የምርምር ትኩረት መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪ ያ	መነሻ ዓመት**	የቴክኖሎጂዎች ብዜት(የሚደረስበት ትንበያ)										
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
	ችግኝ (ቁጥር)		38,576	20,576	30,000	30,000	35,000	40,000	40,000	60,000	60,000	40,000	30,000	385,760
	የድንች ቱበር (ኩ/ል)		1524	1240	1300	1300	1600	1700	2300	1800	1600	1400	1000	15240
	የድንች mini ቱበር (ኩ/ል)	በሺ.ህ	125	94	100	100	140	130	200	150	125	120	91	1,250
	የእንሰት፣ የስራስር፣ የመዓዛማና የመድኃኒት እፅዋቶች ማባዣ አካል-Propagules (ቁጥር)	በሺ.ህ	3,183.3	2,000	3,000	3,000	3,032.6	3,800	5,000	4,000	3,500	2,500	2,000	31,832.6
	የቡና ምርምር (የቡና ዘር በኩ/ል)		13	12	13	13	14	14	14	15	13	12	10	130
እንስሳት	የተሻሻለ ዝርያ ጊደር	ቁጥር	114	80	90	100	110	110	120	120	130	140	140	1140
	የተሻሻለ ዝርያ ኮርማ	ቁጥር	48	30	30	35	35	40	50	60	60	70	70	480
	የተሻሻለ የበግ ዝርያ አውራ በግ (ቁጥር)	ቁጥር	326	110	150	200	300	300	350	400	450	500	500	3260
	የተሻሻለ የፍየል ዝርያ አውራ (ቁጥር)	ቁጥር	63	40	45	45	50	60	60	65	85	90	90	630
	የዶሮ ምርምር (የአንድ ቀን ጫጩት)	ቁጥር (በሺ.ህ)	419.6	200	250	296	300	350	450	500	550	650	650	4196
	የዓሳ ምርምር (የዓሳ ጫጩት)	ቁጥር (በሺ.ህ)	814	600	650	700	780	850	850	860	900	950	1000	8140
	የእናት ንብ	ቁጥር	68	40	40	50	50	70	75	80	85	90	100	680
	የተሻሻሉ የንብ መኖ ችግኝ	ቁጥር(በ ሺ.ህ)	46	30	30	30	35	35	50	55	60	65	70	460
	የንብ ጠላት ማጥመጃ ቀፎ	ቁጥር	98	65	75	80	85	90	95	100	120	130	140	980
	የተሻሻለ መኖ ዝርያ ብዜት	ኩ/ል	154	110	120	130	130	140	150	160	180	200	220	1540

የምርምር ትኩረት መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የቴክኖሎጂዎች ብዜት(የሚደረስበት ትንበያ)										
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
	የመኖ ችግኝና ቁርጥራጭ	ቁጥር(በ ሺ.ህ)	1799.4	**1394**	**1500**	**1500**	**1600**	**1700**	**1800**	**1900**	**2100**	**2200**	**2300**	**17994**
የተፈጥሮ ሀብት	የራይዞቢያ ህያው ማዳበሪያ	ፓኬት	20900	1600	1600	1700	1900	2100	2200	2300	2400	2500	2600	**209000**
	የቨርሚ ኮምፖስት ገንዳ	ቁጥር	1450	1100	1200	1300	1300	1400	1400	1550	1700	1750	1800	**14500**
	የቨርሚ ኮምፖስት ትል ብዜት	ኩ/ል	55	40	40	45	45	50	55	60	65	70	80	**550**
የግብርና ምህንድስና	ቅድመ ምርት መሣሪያ	ቁጥር	423	**250**	**250**	**300**	**330**	**400**	**450**	**500**	**550**	**600**	**600**	**4230**
	ምርትና ድህረ ምርት መሣሪያ	ቁጥር	310	**200**	**200**	**250**	**250**	**300**	**300**	**350**	**400**	**400**	**450**	**3100**
ባዮቴክኖሎጂ	በቲሹ ካልቸር ከበሽታ በማፅዳት የተለያዩ ሰብል ዝርያዎችን ማባዛት - (ችግኞች)	ቁጥር (በሺ.ህ)	489.1	**301.4**	**350**	**390**	**400**	**450**	**500**	**550**	**600**	**650**	**700**	**4891.4**
	ለፈርመንቴሽን መነሻ የሚሆኑ ኤንዛይምና ሌሎች ሜታቦላይቶች የሚያመነጩ ማይክሮቦች ማባዛት	ሊትር	18	**10**	**10**	**15**	**15**	**15**	**20**	**20**	**20**	**25**	**30**	**180**
	በባዮቴክኖሎጂ ዘዴ ታግዞ በፅንስ ዝውውር የሚወለዱ ጥጆች	ቁጥር	10	**6**	**6**	**8**	**8**	**8**	**10**	**12**	**14**	**14**	**14**	**100**

** ለግብርና ቴክኖሎጂ ብዜት ሥራ የዒላማ ትንበያ እንደ መነሻ ዓመት የተወሰደው የ2ኛው ዕትዕ ዘመን ዓመታዊ አማካይ አፈፃፀም ነው፡፡

ሠንተረዥ 10. በመጪው 10 ዓመታት ለግብርና ምርምሩ የተለዩትን የተግባር መስኮች ለማስፈፀም የሚያስፈልግ የፋይናንስ ፍላጎት ግምት

የምርምር ትኩረት መስክ	ዓመታዊ የምርምርፋይናንስ ፍላጎት (000 ብር)									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ሰብል ምርምር	**109,085**	**152,719**	**249,096**	**348,734**	**488,228**	**683,519**	**956,926**	**1,339,697**	**1,875,575**	**2,625,805**
• የአዝርዕት ሰብሎች	52,500	73,500	102,900	144,060	201,684	282,358	395,301	553,421	774,789	1,084,705
• አትክልት፣ ፍራፍሬና ስራስር	45,283	63,396	88,755	124,256	173,959	243,542	340,959	477,343	668,281	935,593
• ቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም	11,302	15,823	22,153	31,014	43,420	60,788	85,103	119,144	166,801	233,521
ዕፅዋት ጥበቃ	**11,777**	**16,488**	**35,288**	**49,404**	**69,165**	**96,831**	**135,563**	**189,789**	**265,704**	**371,986**
እንስሳት ምርምር	**90,213**	**126,298**	**176,818**	**247,546**	**346,564**	**485,189**	**679,264**	**950,969**	**1,331,357**	**1,863,901**
• የአመንዣኪ እንስሳት	31,926	44,696	62,575	87,605	122,647	171,705	240,387	336,542	471,159	659,623
• ዶሮ፣ ዓሳ፣ ንብና ሐር	33,610	47,055	65,877	92,228	129,119	180,767	253,074	354,303	496,024	694,434
• የእንስሳት መኖ፣ ሥነ-ምግብና እንስሳት ጤና	24,676	34,547	48,366	67,713	94,798	132,717	185,803	260,124	364,174	509,844
መሬትና ውሃ ሃብት ምርምር	**64,967**	**90,954**	**127,335**	**178,269**	**249,578**	**349,409**	**489,173**	**684,841**	**958,778**	**1,342,289**
• የአፈር ለምነትና ጤንነት	28,792	40,309	56,432	79,005	110,608	154,851	216,791	303,507	424,910	594,874
• መስኖና ጠፈፍ	25,436	35,611	49,856	69,798	97,717	136,804	191,526	268,136	375,390	525,546

የምርምር ትኩረት መስክ	ዓመታዊ የምርምርፋይናንስ ፍላጎት (000 ብር)									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
• የተቀናጀ የተፋሰስ አያያዝ	10,738	15,034	21,047	29,466	41,253	57,754	80,856	113,198	158,478	221,869
የግብርና ምህንድስና	10,476	14,667	20,534	28,748	40,247	56,345	78,883	110,436	154,611	216,455
ግብርና ኢኮኖሚክስ ምርምር	21,108	29,551	41,372	57,921	81,089	113,525	158,935	222,509	311,513	436,118
የግብርና ኤክስቴንሽን ምርምር	21,352	29,893	4,1851	5,8591	82,027	114,838	160,774	225,083	315,117	441,164
-አየር ጠባይና ጂኦስፓሻል ምርምር	5,657	7,920	11,089	15,524	21,734	30,427	42,598	59,637	83,492	116,888
ግብርና ባዮቴክኖሎጂ ምርምር	81,761	114,465	160,251	224,352	31,4093	439,730	615,622	861,871	1,206,619	1,689,266
ሥነ-ምግብ ምርምር	11,858	16,602	23,243	32,540	45,556	63,778	89,289	125,005	175,006	245,009
የግብርና ቴክሎጂ ብዜትና የማዕከል ልማት	168,683	236,156	330,619	462,866	648,013	907,218	1,270,105	1,778,147	2,489,406	3,485,169
ለአርብቶና ከፊል አርብቶ አደር አካባቢዎች ድጋፍ	18,004	25,205	35,288	49,404	69,165	96,831	135,563	189,789	265,704	371,986
ሀገራዊ የምርምር ሥርዓቱን ማስተባበርና የምርምር አቅምን ማጠናከር	37,993	53,190	74,466	104,252	145,953	204,335	286,068	400,496	560,694	784,972
አጠቃላይ ድምር	652,937	914,112	1,327,250	1,858,151	2,601,412	3,641,975	5,098,763	7,138,269	9,993,576	13,991,008

የሰብል ምርጥ ዘር አቅርቦት

ዓመት	የዘር ፍላጎት በኩንታል

2013	1,090,538
2014	1,186,465
2015	1,290,829
2016	1,404,373
2017	1,527,905
2018	1,662,303
2019	1,808,524
2020	1,967,606
2021	2,140,681
2022	2,328,980

በተጨማሪም በዋና ዋና የአገዳ ፣የቅባት እህሎችና ጥራጥሬ ሰብሎች የሚፈለገው የምርጥ ዘር እቅድ ቀትሎ ባለው ሠንጠረዥ ተመልክቷል፡፡

የሰብል ዓይነት	የ2011 አጠቃቀም ኩንታል	በ2022 የሚኖረው የስርጭት እቅድ ኩንታል
	1,002,368	2,328,980
የአገዳ ሰብሎች	987,796	2,300,451
ጥራጥሬ	13,359	23,456
ቅባት እህሎች	1,212.	5,072

የግብርና ምርቶች የውጭ ገበያ የአቅርቦት 2011 አፈፃፀም እና የ2013--2022 እቅድ

	2011 አፈፃፀም	አመታዊ እድገት በመቶኛ	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ገቢ. በአሜ ዶላር
ሰብሎች ምርት	220,281	13%	249,290	282,119	319,271	361,316	408,898	462,746	523,685	592,649	670,695	759,019	858,974	1,213,06
(ቶን)	201,364	11%	224,444	250,170	278,844	310,805	346,429	386,136	430,394	479,725	534,711	595,999	664,312	1,062,89
(ቶን)	65	74%	113	196	340	590	1,024	1,778	3,087	5,358	9,301	16,145	28,026	28,026
ቶን)	18,864	22%	22,996	28,032	34,172	41,657	50,780	61,902	75,460	91,988	112,136	136,696	166,636	122,144
ጓሬ ሰብሎች	409,367	8%	442,960	479,310	518,642	561,202	607,255	657,087	711,008	769,354	832,488	900,802	974,723	720,599
ሎቄ (ቶን)	93,622	9%	101,593	110,243	119,629	129,815	140,867	152,861	165,876	179,998	195,324	211,954	230,000	168,360
ሎቄ (ቶን)	95,171	8%	102,914	111,287	120,342	130,133	140,721	152,170	164,551	177,939	192,416	208,071	225,000	164,025
ሯ (ቶን)	68,512	12%	76,627	85,704	95,856	107,210	119,909	134,113	149,999	167,766	187,638	209,864	234,723	216,414
ቶን)	57,538	4%	59,616	61,768	63,999	66,310	68,704	71,185	73,756	76,419	79,178	82,038	85,000	85,000
አተር (ቶን)	94,524	7%	101,189	108,323	115,961	124,137	132,890	142,259	152,290	163,027	174,522	186,827	200,000	86,800

የአፈር ማዳበሪያ፣ የአግሮ ኬሚካሎችና የኖራ 2013-2022 እቅድ

ዓመት	NPS (Qt)	UREA (Qt)	Total (NPS + Urea)	Herbicide (Lt)	Fungicide (Lt)	Insecticide (Lt)	Other (Pesticides)	*Total (Pesticides)*	Lime (Qt)
2013	11,085,590	5,754,940	16,840,529	2,227,396	680,003	642,788	245,160	3,795,347	7,920,000
2014	11,542,589	6,373,306	17,915,894	2,554,674	703,086	713,172	294,773	4,265,705	7,920,000
2015	12,018,427	7,058,115	19,076,542	2,930,041	726,953	791,262	354,427	4,802,683	7,920,000
2016	12,513,882	7,816,506	20,330,389	3,360,562	751,630	877,902	426,153	5,416,247	7,920,000
2017	13,029,762	8,656,387	21,686,149	3,854,340	777,145	974,029	512,394	6,117,909	7,920,000
2018	13,566,909	9,586,512	23,153,421	4,420,671	803,526	1,080,682	616,087	6,920,967	7,920,000
2019	14,126,200	10,616,579	24,742,779	5,070,215	830,802	1,199,014	740,766	7,840,797	7,920,000
2020	14,708,547	11,757,326	26,465,873	5,815,198	859,005	1,330,301	890,676	8,895,180	7,920,000
2021	15,314,901	13,020,646	28,335,547	6,669,645	888,164	1,475,965	1,070,923	10,104,697	7,920,000
2022	15,946,252	14,419,710	30,365,961	7,649,638	918,314	1,637,578	1,287,647	11,493,177	7,920,000

የቁም እንስሳት ግብይት የዕቅድ መነሻ እና የተቀመጡ ኢላማዎች

በጀት ዓመት	በቋም የሚላክ ዳ/ከብት	ለስጋ ላኪ ቄራዎች የሚቀርብ ዳ/ከብት	በቁም የሚላክ በግ	ለስጋ ላኪ ቄራዎቸ የሚቀርቡ በግ	በቁም የሚላክ ፍየል	ለስጋ ላኪ ቄራዎች የሚቀርብ ፍየል	በቁም የሚላክ ግመል
2012	556,453	508,174	7,342,740	1,981,179	5,834,894	10,037,751	170,292
2013	567,736	518,478	7,609,153	2,053,061	6,104,165	10,500,976	177,979
2014	583,133	532,539	7,875,566	2,124,943	6,373,435	10,964,201	185,665
2015	594,416	542,844	8,141,979	2,196,825	6,642,705	11,427,426	193,351
2016	609,813	556,905	8,408,392	2,268,707	6,911,976	11,890,651	201,038
2017	621,096	567,209	8,674,805	2,340,589	7,181,246	12,353,876	208,724
2018	636,493	581,270	8,941,218	2,412,471	7,450,516	12,817,101	216,411
2019	647,776	591,574	9,207,631	2,484,354	7,719,786	13,280,325	224,097
2020	663,173	605,635	9,474,044	2,556,236	7,989,057	13,743,550	231,784
2021	674,456	615,939	9,740,457	2,628,118	8,258,327	14,206,775	239,470
2022	689,853	630,000	10,006,870	2,700,000	8,527,597	14,670,000	247,157

Forecasted demand for crop and livestock mechanizations

Year	# of combine harvesters (wheat)	# of reaper binders (sesame)	# of shellers (maize)	# of Multi-crop thresher (Tef)	# of tractors – all types			Required number of milk cans	Required number of milk Chillers
					60-75 HP	80-90 HP	120-280 HP		
2019-20	1,463	1,796	5,935	2,122	1,864	1,327	1,030	*48,042*	*243*
2020-21	1,530	1,878	6,105	2,145	1,946	1,381	1,070	*96,084*	*487*
2021-22	1,606	1,988	6,208	2,175	2,031	1,437	1,110	*144,126*	*731*
2022-23	1,648	2,103	6,344	2,186	2,104	1,488	1,150	*192,168*	*975*
2023-24	1,660	2,156	6,483	2,216	2,149	1,521	1,176	*240,211*	*1,219*
2024-25	1,688	2,257	6,635	2,235	2,221	1,572	1,215	*288,254*	*1,464*
2025-26	1,722	2,373	6,721	2,253	2,296	1,626	1,257	*336,297*	*1,709*
2026-27	1,760	2,507	6,869	2,272	2,385	1,689	1,306	*384,340*	*1,954*
2027-28	1,804	2,661	6,948	2,289	2,479	1,757	1,359	*432,383*	*2,199*
2028-29	1,853	2,837	7,091	2,308	2,589	1,835	1,420	*492,718*	*2,444*

Each sheller & MCT requires a 10-horsepower engine